ANTIDOTORVM EVANGELICORVM

D. THOMÆ STAPLETONI,

S. THEOL. DOCTORIS,
& in Academia Louanienſi
S. Script. Profeſſoris
Regij,

PARS ALTERA.

In Sacroſanctum Euangelium ſecundùm Ioannem.

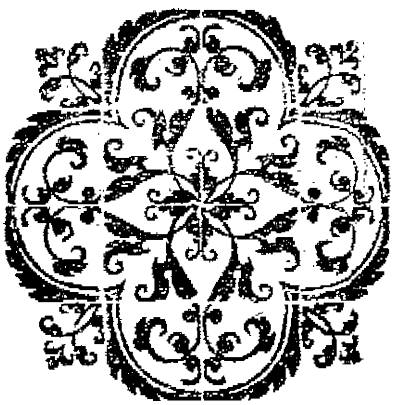

LVGDVNI,

Sumptibus CLAVDII CHAPPELET Bibliopolæ
Pariſienſis, via Iacobæa, ſub ſigno Vnicornis.

cIↃ. IↃ. xcv.

IN SACROSANCTVM EVANGELIVM SECVNDVM IOAN.

IN CAP. I.

Vers. 1. *In principio erat Verbum.*

ETERNITAS Verbi Dei docetur, qu antequam aliquid esse inciperet, hoc Vbum erat. Quod autem ante omne tempus est, illud æternum est. Sic Basil. homil. in hc verba, & Chrysost. homil. 2. in hunc locum, & Aug. de Trin. lib. 6. cap. 2. & Ambros. lib. 1. de fide cp. 5. Legunt hodie omnes hæretici, Erasmum sequuti, *In principio erat sermo.* Sed August. tract. 1. in Ioan. Ambros. lib. de fide cap. 5. Hilar. lib. 1. de Trinit. legunt, *verbum.* Legun quidem & alij Latini Patres, *In principio erat sermo*, aut *ratio*, vt Tertull. in Apolog. cap. 21. & aduersus Praxeam, Cypr. lib. 2. contra Iudæos cap. 3. & 6. & idem Hilar. lib. 2. de Trini. Sed verbi nomen multo conuenientius est propter tria. 1. quia sermo quandam compositionem notat, verbum simplicitatem, quæ Dei locutioni magis conuenit. 2. quia verbum est conceptus mentis, & similitudo rei intellectæ, sicut verbum Patris est imago eius perfectissima: sermo est ipsius conceptus dilatatio. 3. quia verborum multitudo oritur ex imperfectione vel audientium vel loquentium, ideo locutioni diuinæ magis conuenit Verbum quàm Sermo. Superbus Caluinus ira in hunc locum garrit. *Miror quid Latinos mouerit vt λόγον transferrent verbum. Sic enim vertendum potius fuisset ῥῆμα.* Sed homo proteruus aduertere noluit, τὸν λόγον in Scripturis

Aeternitas filij Dei.

Filium Dei verbum.

Vetus trãslatio defenditur.

non secus vsitatè & propriè simplex verbum significare quàm τὸ ῥῆμα. Apud Paulum, *Volo quinque verba loqui in sensu meo*, ἵνα λόγους: & in toto Euangelio, vbi de verbo Christi, vel verbo Dei fit sermo, vox λόγος ponitur. *Tantùm dic verbo, & sanabitur puer meus: Eiecit dæmonia verbo: Qui dixerit verbum contra filium hominis*: aliisque in locis innumeris. Sed & vox ῥῆμα non secus pro toto sermone quam pro simplici verbo accipitur. *Meminit Petrus verbi Iesu quòd dixerat, Priusquam gallus cantet*, &c. ἐμνήσθη τοῦ ῥήματος. In verbo tuo laxabo rete, ἐπὶ τῷ ῥήματί σου. Sic passionis Christi prædictionem quum necdum intelligerent discipuli, ait Lucas, *Ipsi ignorabant verbum hoc*, ἦν κεκρυμμένον ῥῆμα τοῦτο: & iterum, *Et erat verbum hoc absconditum ab oculis eorum*, καὶ ἦν τὸ ῥῆμα τοῦτο παρακεκαλυμμένον. Plurima & frequentia huius rei exempla. Sanè ne quisquam dubitaret τὸν λόγον & τὸ ῥῆμα promiscuè & pro eodem accipi, & vtrunque tam nomen compositum quàm simplex verbum denotare, Ioannes Græcè scribens eodem in capite de re eadem loquens vtroque verbo vtitur. *Verba quæ dedisti mihi, dedi eis*, τὰ ῥήματα ἃ ἔδωκάς μοι. & paulò pòst: *Ego dedi eis sermonem tuum*, ἐγὼ δέδωκα αὐτοῖς τὸν λόγον σου. Caluinus igitur perinde ac si pueris scriberet, vocabulorum ignaris, ita in rebus grauissimis lectores suos ludificat. Sequitur adhuc maior homis impudentia. *Verùm vt demus aliquid probabile sequutos esse, negari tamen non potest quin Sermo longè melius conueniat. Vnde apparet quàm barbaram tyrannidem exercuerint theologastri, qui Erasmum adeò turbulentè vexarunt ob mutatam in melius vocem vnam.* Hæc ille. Sed hinc verè apparet quàm barbaram insolentiam exerceat Caluinus, qui ex simplici sua affirmatione, nec vel minima reddita ratione, cur mutari illa vox debuerit, tam citò, tam fortiter, tam insolenter concludit, & studium sacræ veritatis tyrannidem doctissimos theologos theologastros, impostor vocat. Nos verò rationes suprà adduximus cur Verbum hoc loco melius conueniat quàm Sermo. Nec sine firmis & bonis rationibus in propositione longè diuinissima mutari quicquam debuit.

1. Cor. 14. 19.

Matth. 8. Luc. 7. Luc. 12.

Iatt 26. Mar. L. Luc. Luc.

Ioan. 17. ver. 8. & ver. 14.

Bezæ noua versio reiicitur.

Erasmi audaciam à Caluino approbatam sibi quoque licere existimans Beza, nec *verbum*, nec *sermonem*, sed *promissum Dei* vertendum putat. De qua vanitate multum differere, alia vanitas foret. Fingit Ioannem pro voce Chaldaica מימרך λόγου hoc loco posuisse: vocem autem illam Chaldaicam

dicam pro יהוה sæpissime positam, promissum à Deo semen seu Messiam significare. Cæterum in Ioanne Syro, non illa vox legitur, sed ܡܶܠܬܳܐ, quæ semper in nouo testamento respondet verbo λόγος. Ita dum aliquid singulariter sapere Beza vult, non nisi suam prodit insipientiam, ne dicam impietatem: quia non in principio erat Messias aut semen illud promissum, quod post multa secula in plenitudine temporis venit, sed in principio erat ὁ λόγος, verbum Patris. Sed & ipsa seminis promissio non fuit in principio, sed post hominis lapsum. Cur autem Ioannes potius dixit, *Verbum* quàm *Filius*, 4. causas assignat Basilius. Prima est, vt filium Dei ex mente Patris productum intelligamus, & hæc est præcipua & propria: quam etiam assignat Cyrillus Thesaur. lib. 7. cap. 1. & Gregor. Nazianz. orat. 4. Theolog. & Augustin. de Trinit. lib. 7. cap. 1. Secunda causa est, vt significetur filium Dei sine motu processisse. Tertia, quia imago est genitoris totum in se monstrans genitorem, sicut verbum nostrum totius cogitationis nostræ imaginem refert. Quarta est, vt consubstantialis Patri ostendatur. Verbum enim interius loquens (de quo hic agitur) manet intra ipsam mentem producentem, *Gen. 1.*

1. *Et verbum erat apud Deum.*

QVINQVE admirabilia hæc breuissima sententia notat. Primò non fuisse Verbum transiens, sed cum Deo permanens: erat enim ab æterno apud Deum. Sic notat S. Hilar. lib. 2. de Trinit. Secundò quòd hoc verbum erat intra Dei substantiam, & ipsamet eius natura. Nihil enim apud Deum & Deo coæternum quod non ipse sit Deus. Sic Epiphan. colligit hær. 93. Tertiò quòd sit distincta persona. Nemo enim rectè apud se esse dicitur. Declarat hoc pulchre D. Basil. in homilia super hæc verba. Quartò quòd à Deo hoc verbum processerit, non ab Angelo aut vlla creatura. Declarat hoc Tertull. in lib. aduersus Praxeam. *Etsi* (inquit) *Deus verbum, tamen non Deus apud verbum, sed verbum apud Deum: quia ex Deo Deus, & ex Patre Filius.* Vbi & noua Caluini hæresis refellitur, qui Filium, *quatenus Deus est, ex seipso esse*, sublato personæ respectu, erranter affirmat. Quintò æqualitas verbi cum Deo demonstratur, vt docet Gregor. Nyssenus homil. de fide, *Apud Deum* significat quòd nihil desit Filio in comparatione Patris. Si enim aliqua perfectio verbo deesset, non verè diceretur esse apud Deum. *Homil. 16. Institut. lib. 1. c. 13. num. 25.*

1. *Et Deus erat Verbum.*

EST conuersa locutio: Et hoc verbum erat Deus. Ita verbi diuinitas propria & naturalis cõtra Arianos manifestè asseritur. Vide Augustin. de doctrina Christiana lib. 2. cap. 2. Pulchre Ambrosius ex tribus his sententiis tres pestilentissimas hæreses refutari docuit. *Omnes* (inquit) *hæreses hoc capitulo breui piscator noster exclusit. Quod enim erat in principio, non includitur tempore, non principio præuenitur: ergo conticescat Arius. Quod autem erat apud Deum, non commistione confunditur, sed manentis verbi apud Patrem solida perfectione distinguitur, vt Sabellius obmutescat. Et Deus erat verbum. Non ergo in prolatione sermonis hoc verbum est, sed in illa cælestis designatione virtutis, vt confutetur Fotinus.*

Lib. 1. de fide cap. 5.

9 *Erat lux vera, quæ illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum.*

TRiplex hîc difficultas est: vna quæ sit lux vera, altera quę hîc illuminatio & qualis intelligatur. Lucis verę nomine ab Deum Patrem intelligunt, vt Ambros. de fide contra Arian. cap. 3. alij de Filio seu Verbo. vt Athan. in orat. quòd Deus ex Deo est verbũ; Gregor. Nazianz. in orat. de fide; Cyrill. lib. 1 in Ioan. cap. 8. Chrysost. homil. 6. in Ioan. alij totam Trinitatem, vt idem Nazianz. in orat. 5. de Theologia. Secunda expositio est iuxta literam, cùm citra vllum dubium de eadem luce hæc verba dicantur cui Ioan. testimonium perhibuit. Illuminatio intelligenda est non naturalis, sed supernaturalis, quæ fidei est, vt Augustin. tract. 2. & Chrysost. homil. 7. in hunc locum exponunt. Lux enim, quam filius Dei incarnatus attulit, est illa, quæ ad redemptionem nostram pertinet, de qua infrà dicet, *Ego sum lux mundi*, cap. 3. & 12. & *quam tenebræ non comprehenderunt*, id est, quam increduli non receperunt, quum lux naturalis rationis ab omnibus comprehendatur. Ergo filius Dei incarnatus omnes per gratiam illuminat, & omnibus lucet, quantum ex se est, vt in hunc locum Chrysost. quem sequitur D. Thom. lib 3. cap. 159. contra Gentes, & D. Augustin. tradit in lib. ad articulos falsò sibi impositos art. 2. & de Gen. contra Manich. lib. 1. cap. 3. & Retract. lib. 1. c. 10, & post eum Prosper. de vocat. Gent. lib. 2. cap. 24. & 26. Calvinus, quum fateatur lucis nomine Christum intelligi, illuminationem tamen *non nisi de communi natura luce, qua longe*

Lux vera quæ sit.

Illuminatio quæ.

infra fidem subsidit, intelligi vult: & eos qui ad illuminationis gratiam hæc verba accõmodant, *fanaticos* vocat, homo ipse fanaticus, & apertæ textus consequentiæ arroganter reluctans. Nec quia hanc illuminationis gratiam omnibus æqualiter offerri quidam errantèr docuerũt, propterea omnibus illam pro loco & tempore dari negare necesse est; quum hoc ipsa Euangelistæ verba clarè affirmare videantur, illud in Euangelistæ verbis aut in aliis Scripturis nusquam appareat.

12. *Dedit eis potestatem filios Dei fieri, his qui credunt, &c.*

MAgnum negotium hæc verba Interpretibus dederunt, adeò vt decem variæ expositiones huius loci legantur. Duæ tamen primariæ sunt, quæ quasi pro victoria concertãt. Vna eorũ est, qui potestatem hoc loco nihil nisi dignitatem & præstantiam significare oportere acerrimè contendunt: altera eorum qui potestatem pro libera facultate & potentia à Deo data exponunt. Prior placet Cornelio Iansenio, & eam acerrimè tuentur Caluinus & Beza hoc loco, freti Græco vocabulo ἐξουσίαν, quod dignitatem & præstantiam in Scripturis frequẽter significat. Cæterùm aduertere ijdem debebant, eodem vocabulo potestatem propriè dictam, id est, liberam facultatem & potentiam aliquid agendi, non minus frequenter significari. Dedit eis potestatem super spiritus immundos, id est, facultatem eiiciendi ea. Δέδωκεν αὐτοῖς ἐξουσίαν κατὰ πνευμάτων. *Dedit seruis suis potestatem cuiusque operis*: id est, liberam potestatem quodlibet opus faciendi: τὸν ἐξουσίαν παντὸς ἔργου. Dedi vobis potestatem calcandi super serpẽtes, ἐξουσίαν τοῦ πατεῖν. Et apud ipsum postea Ioannem, ἐξουσίαν ἔχω, potestatem habeo ponendi animam meam, & potestatem habeo iterum sumendi eam. Quis negabit potestatis vocabulo liberam hîc in Christo facultatem designari? Rursum: *Nõ est vestrum nosse tempora & momenta, quæ posuit Pater in sua potestate*, ἐν τῇ ἰδίᾳ ἐξουσίᾳ: id est, in sua libera dispositione. Et iterum: *Nónne manens tibi manebat, & venundatum erat in tua potestate?* ἐν σῇ ἐξουσίᾳ ὑπῆρχε; id est, in tua libera dispositione? Et apud Paulum. *Non habet potestatem figulus luti ex eadem massa facere aliud vas in contumeliam, aliud in honorem?* οὐκ ἔχει ἐξουσίαν. Rursum. *Qui statuit in corde suo firmus, non habens necessitatem, potestatem autem habens suæ voluntatis*, &c. ἐξουσίαν δὲ ἔχει περὶ τοῦ ἰδίου θελήματος. Et paulò pòst. *Videte ne hac licentia*

Potestas fieri filios Dei quid significet.

Matth. 9. & 10. Luc. 9. Mar. 13. 14. Luc. 10. Ioan. 10.

Act. 1.

Act. 5.

Rom 9.

1. Cor. 7. 37.

1. Cor 8. 9.

vestra, ἡ ἐξουσία ὑμῶν, *offendiculum fiat infirmis.* Quis dubitare potest, his omnibus in locis vocabulum, ἐξουσία, pro libera facultate & potentia accipi? Imò apud authores prophanos ἐξουσία propriè licentiam & nimiam libertatem denotat, vnde αὐτεξούσιος. Chrysostomus igitur Doctor Græcus, vocabuli Græci proprietatem assecutus, ita in hunc locum scribit. *Homil. 9. in Ioan.* *Declarare voluit Euangelista, fidei gratiam non temere neque sine labore nostro in nos infundi, sed quum ipsi volumus, cùm eam inquirimus. In nostra enim potestate est, filios Dei fieri. Quippe nisi primùm ad eam accipiendam promptum animum exhibeamus, neque diuinum ad nos munus accedit, neque quicquam in nobis operatur. Vbique igitur non violentum, non coactum, sed voluntarium penitus & liberum nobis ostendit arbitrium, quod & hoc loco significauit. In ipsis enim arcanis & supernis bonis, Dei quidem est dare gratiam, hominis autem fidem exhibere seu consentire.* Eandem credendi libertatem nō naturalem sed diuinitus datam ex his verbis docet S. Augustinus. *In potestate* (inquit) *hominis est mutare voluntatem suam in melius. Sed ea potestas nulla est nisi à Deo detur, de qua dictum est, Dedit eis potestatem filios Dei fieri.* Rursum alio in loco. *Datur potestas vt filij Dei fiant qui credunt in eum, cùm hoc ipsum datur vt credant in eum. Quæ potestas, nisi detur à Deo, nulla potest esse à libero arbitrio, quia liberum in bono non erit quod liberator non liberauerit.* Hæc ille. Sic in lib. de Spiritu & lit. cap. 30. & seq. probat fidē esse in potestate hominis, *quia hanc potestatem Deus dedit.* Intelligit ergo D. Ioannes potestatem dari qua fiant filij Dei, quia datur gratia & libera facultas, vnde ex filiis iræ fiant filij Dei.

Retractat. lib. 1. c. 22. Contra 2. Epistol. Pelag. lib. 1. cap. 3.

Sed huic sensui valde repugnare videtur quòd dicat Euangelista, illis qui iam receperūt Christum, datam hanc à Christo potestatem esse vt fiant filij Dei: & postea, *his qui credunt in nomine eius.* Ad quæ verba Caluinus. *Potestatem* (inquit) *dari Euangelista pronuntiat iis qui iam credunt. Atqui certum est reipsa iam esse filios Dei qui credunt. Non ergo potentiam aliquam aut facultatem, sed præstantiam & dignitatem potestas hoc loco significat.* Sed satisfacit aliquo modo huic difficultati D. Thom. in com. in hunc locum, qui Augustinum sequutus, exponit potestatem dari recipientibus Christum & credentibus in eum, non postquam receperūt & crediderunt, sed antequam eum receperunt & crediderunt, vt illa verba, Quotquot receperunt eum, &, Qui credunt in nomine eius, datæ potestatis fieri filios Dei non subiectum, sed effectum significent.

gnificent. Datam enim potestatem significat vt recipiendi Christum & credendi fiant filij Dei, quia filiationis huius adoptiuæ principium fides est, sicuti eius perfectio charitas est. Atqui vt illa eadem verba pro subiecto potestatis datæ accipiamus, & iam credentibus in Christum hanc potestatem datam intelligamus, potestas nihilominus hoc loco facultatem quandam & potentiam significabit, quam iam credentes accipiant vt fiant filij Dei. Nempe vt fiant filij Dei perfecti quoad omnem cultum & obsequium Deo præstandum. Quem sensum pulchre tradit S. Augustinus his verbis. *Huc transeant qui ex lege sunt, vt ex seruis filij fiant: nec sic tamen vt serui esse desistant, sed vt tanquam filij Domino & Patri liberaliter seruiant, quia & hoc acceperunt. Dedit enim potestatem ille vnicus filios Dei fieri credentibus in nomine eius.* Hæc ille. Hic sensus sublimis est, & valde genuinus ac germanus videtur, & aliquid propriũ credentibus in filium Dei iam incarnatum designat, quod hoc loco docere voluisse Euangelista videtur. Tametsi enim veteres iusti credentes in Christum venturum, & ex Dei gratia legem seruantes, filij Dei indubiè erant, tamen non habebant statum filiorum Dei. Adhuc *paruuli erant, & sub tutore ac pædagogo* (vt Paulus ad Gal. 4. docet) sub ceremoniis legalibus, & in statu hominum, ex timore seruientium. Hæredes quidem erãt & domini omnium, sicut filij noui testamenti; non tamen habebant statum filiorum Dei, statum libertatis, sed statum seruitutis & paruulorum. Nunc autem quotquot recipiunt verbum incarnatum, & credunt in nomine eius, *transeunt à lege*, vt docuit Augustinus, non sunt amplius serui, sed filij, statum libertatis, statum filiorum Dei acceperunt. Ideo subiunxit Ioan. *Qui ex Deo nati sunt*, quod mox cap. 3. latius explicabitur. Quam distinctionem iterum Paulus docuit, dicens. *Non accepistis spiritum seruitutis iterum in timore, sed spiritum adoptionis filiorum Dei, in quo clamamus, Abba Pater*: id est, in quo facti filij Dei, Deum & Patrem inuocamus, eique liberaliter seruimus. Hæc est potestas & facultas eximia credentibus in Christum data, quæ quidem magna præstantia ac dignitas est, vt docet S. Greg. homil. 6. in Ezech. sed est etiam facultas & potentia gratiæ singularis, ipsius imprimis charitatis, qua accepta fiunt credentes filij Dei: de qua alibi idem Ioannes dixit. *Videte qualem charitatem dedit nobis Pater, vt filij Dei nominemur & simus.*

De Spir. & lit. c. 31.

Habere statum filiorũ Dei, proprium potestati à Christo data.

Rom. 8.

1. Ioan. 3.

Quibus ita explicatis, Caluini petulantia facilè retun-

ditur. ἐξουσίαν *hoc loco* (inquit) *præstat dignitatem vertere, ad refellendum Papistarum commentum. Hunc enim locum pessimè corrumpūt, quia intelligunt optionem tantùm nobis dari, siquidem hoc beneficio vti libuerit. Ita liberum arbitriū ex hac voce tanquā ignem ex aqua eliciunt. Habet hoc prima specie aliquid coloris, quòd Euāgelista non dicat Christum facere filios Dei, sed dare potestatē vt fiant. Hinc ergo colligunt, nobis gratiam hanc solùm offerri, in arbitrio nostro esse eius fruēdæ vel respuēdæ facultatem.* Hæc ille. Cui primùm respondemus, si Euāgelistæ verba aliquid coloris habent ad probādum liberum arbitriū, iusulsa fuit illa amplificatio ex verbis Euangelistæ liberū arbitrium tanquam ignem ex aqua nos elicere. Quid enim hoc coloris habet, vt ex aqua ignis elici queat? Vbi ergo nō aperta contradictio, sed tanta probabilitas apparuit, vt ipsam probabilitatem aduersarius ipse proximis verbis agnosceret; magni impostoris erat apertam contradictionem proclamare. Deinde respondemus, non Papistarum commentum aut corruptelam, sed doctissimorum Patrum, quorum verba citauimus, acerrimū iudicium esse, ex his Euāgelistæ verbis liberū arbitrium stabiliri. Tertiò respondemus mentiri Caluinum quum ait intelligere nos, *optionem tantùm nobis dari, si beneficio gratiæ vti libuerit.* Dicimus enim cum Euangelista, potestatem & facultatem nobis à Deo dari qua velimus fieri filij Dei; ipsumque adeò velle, & liberrimè velle, per hanc potestatem nobis conferri. *Hanc dicimus potestatem* (ait Augustinus loco citato) *vbi voluntati adiacet facultas faciendi. Vnde hoc quisque in potestate habere dicitur, quod si vult facit, si non vult non facit.* Hæc ille, móxque probat, ipsum credere seu *fidem habere, & fieri filios Dei, in nostra potestate esse, quia hanc potestatem Deus nobis dedit*, vt ex his Euangelistæ verbis probat. Potestatem ergo intelligimus non optionem tantùm si volumus, sed efficaciam vt velimus: quæ volendi efficacia, volendi libertatem non tollit sed statuit, non impellit sed adiuuat. Talis quippe efficacia est, vt si volumus facimus, si non volumus non facimus, id est, vt libera electione faciamus. Audiamus nunc tamen quomodo quod hactenus affirmauit Caluinus, probet. *Sed hoc* (inquit) *friuolum vnius vocis aucupium contextus euertit. Nam continuò pòst subijcit Euangelista fieri Dei filios non propria carnis volūtate, sed quum ex Deo nascuntur.* Quasi verò liberū arbitrium Dei gratia adiutum, sit carnis voluntas, aut electio carnalis, & non electio planè spiritualis, quæ à Spiritu Dei ortum capit,

Caluini petulantia retūditur.

De Spirit. & lit. c. 30.

aut

aut quasi facultas liberi arbitrij quæ hîc statuitur, sit facultas carnis, & non *potestas à Deo data*, vt contextus habet. Ita in media luce lectoris sui oculos fascinare se posse cõfidit Caluinus. Videamus sequentia. *Quòd si fides nos regenerat vt simus filij Dei, & eam cælitus inspirat Deus; aperiè constat non potentialiter tantùm à Christo nobis offerri adoptionis gratiam, sed ipso actu, vt loquuntur.* Hæc ille. Non fides nos regenerat, vt simus filij Dei, sed Deus per fidem vt regenerationis principium nos regenerat, vt simus per charitatẽ filij Dei, & hãc quidem fidem Deus inspirat; *Dei enim donũ est, non ex nobis;* Ephes. 2. sed sic inspirat, vt nisi volentes non credant, ideóque in potestate hominis sit accepto fidei dono credere vel non credere. *Vide* (ait Augustinus) *vtrùm quisque credat si noluerit, aut non credat si voluerit. Quod si absurdum est* (*quid est enim credere, nisi consentire verum esse quod dicitur? consensio autem vtique volentis est*) *profectò fides in potestate est. Sed non est potestas nisi à Deo. De ipsa igitur fide verè dicitur, Quid habes quod non accepisti? Nam vt credamus, Deus dedit. Nusquam autem legimus in sanctis Scripturis, Non est voluntas nisi à Deo. Et rectè non scriptum est, quia verum non est. Alioquin etiam peccatorum, quod absit, author est Deus, si non est voluntas nisi ab illo. Vnde intelligimus malos accipere potestatem malefaciendi ad damnationem malæ voluntatis suæ, bonos autem accipere potestatem credendi ad probationem bonæ volũtatis suæ.* De Spirit. & litera cap. 30. Hæc Augustinus. Sic ergo fides cælitus inspiratur, vt quamuis ex dono Dei actu credamus, hoc tamen donum potentialitati non repugnet, nec liberam credendi & nõ credendi potestatem auferat, sed contrà hanc nobis potestatem tribuat, vt liberè credamus. Vtrumque vidit & docuit Augustinus: Deum facere vt credamus, & ipsum actu credere à Deo esse. Hoc tamen Dei opus in nobis potestatem credendi liberam à nobis non tollere, sed contrà hoc Dei opus hanc liberam credendi potestatem nobis conferre. Sicut Pelagius dicebat, *Si est Dei gratia non est liberum arbitrium*; sic è diuerso Caluinus censet, *Si est liberum arbitrium, non est Dei gratia.* Vtrumque contra Pelagiũ docuit S. Augustinus. Vtrumque contra Caluinum, omnésque alios hæreticos, docet Ecclesia Catholica. Dei gratia facit vt credamus, quia adiuuat vt credamus; nec sine adiutorio gratiæ possumus credere. Lux facit vt videamus, quia adiuuat visum; & sine præsentia lucis oculus non videt. Oculus tamen seipsum claudere potest vt non videat; & licet potestatem videndi imò & actum ipsum

Liberum arbitrium cum Dei gratia.

Epist. 107.

ipsum à luce accepit, tamen potestatem non videndi nõ amisit. Sed sicut ad actum videndi duo concurrunt, lux affulgens & oculi apertio, ídque ita vt totus ille actus tum luci tum oculo tribuatur, nec partim lux partim oculus faciat videre, sed vtrumque coniunctim; sic ad actum credendi duo concurrunt, Dei gratia illuminans, excitans, & pulsans ad ostium cordis, & ipsum cor per illam gratiam adiutum seipsum aperiens, ídque ita vt actus ille credendi totus sit ex gratia, & totus ex libertate cordis seipsum mouentis & aperientis. Quam ob causam hanc Dei gratiam, potestatem hoc loco & facultatem quandam supernaturalem homini datam ἐξουσίαν καὶ δύναμιν Euangelista appellat: & frustrà Caluinus proprium vocabuli sensum inuertere conatus est.

Vide D. Bernardū in tract. de gra. & lib. arbitrio.

14. *Verbum caro factum est.*

Sex hæreses refutatæ.

VAriæ hæreses hac parua sententia refutantur, sed sex imprimis. Prima Cerinthi, & eorum qui purum hominem Christum ponunt, nec ante existentem quàm natus esset ex virgine. De Christo enim dicitur. Verbum quod erat apud Deum in principio, homo factus est. Non ergo purus homo, sed Deus & homo Christus erat. Secunda Nestorij, qui duas personas in Christo posuit. Si enim duę personę sunt in Christo, fieri non potest vt homo sit Deus aut Deus sit homo; sicut vna persona non potest prædicari de altera: & sic verè nõ diceretur verbum factum esse carnem. Tertia Manichæorũ, qui veram in Christo carnem negauerunt. Si enim non fuit in Christo vera caro: sed apparens & ficta; falsum erit, *Verbum caro factum est.* Quarta Eunomij & aliorum quorũdam, qui voluerunt hoc loco verbũ impropriè accipi pro eo quod Deus per alium loquitur, non pro eo per quod Deus intelligit, sibíque interne loquitur. Sed sic dicendum erat, Verbum factum est ad carnem vel carni, & non, Verbum caro factum est, vt argumentatur Ambros. lib. de Incarnat. Domini cap. 6. Quinta, hæresis Valentini, qui corpus Christi substantiæ cælestis fuisse aiebat: quam hæresim, vox illa, Caro, apertè refutat. Sexta Eutycheis, qui post vnionem nisi vnam in Christo naturam ponebat. Sed vox *factum est*, vnionem signat duarum naturarum quæ integræ manent. Nisi enim essent integræ, nec verbum erit caro, nec caro verbum.

Variæ hæreses ex praua intelligẽtia.

Rursum ex horum verborum praua intelligẽtia quædam insignes hæreses exortæ sunt. Arius asserebat verbũ carnem solam

solam assumpsisse, non animam; quia dicitur, *Verbum caro factum est*, & non, Verbum homo factus est. Sed carnem pro toto homine synecdochikῶς accipi more Scripturarum, & alibi animam humanam Christum habuisse, vt Ioan. 10. & 12. & Matth. 27. patet; nec fieri posse quin qui ad naturam nostram sanandam venit, animam imprimis, quæ maximè indigebat sanitate, assumeret, Doctores respondent. Apollinaris aiebat verbum assumpsisse animam tantùm sensitiuam, quæ carni est propria; non autem rationalem, quam aiebat à diuinitate suppleri. Sed eisdem Scripturis refutatur quibus Arius; & hoc maximè argumento vterque, quia secundum illos Christus non fuisset homo. Cur igitur non dixit, Verbum homo factum est, sed, Verbum caro factum est? Tres causas assignat Toletus in hunc locum valde apras & accommodatas. Vna est, vt in hac admirabili coniunctione extremorum distantia magis exprimeretur. Nam in verbo non potest intelligi nisi intellectualis natura. Ideo non dixit filius, sed verbum. Caro, quum sit tota sensibilis, est alterum extremum remotissimum. Secunda ratio, vt ipsa coniunctio perfectius innotesceret. Verbum homo factus intelligi potuit quoad animam tantùm: sed verbum caro factũ, quum quod minus hominis est includat, dubitandi locum non relinquit, quin quod in homine excellentius est, animam scilicet, sibi vnierit. Tertia causa est, quia quum homo in Scripturis non vocetur caro nisi post peccatum & propter peccatum, Euangelista vt finem coniunctionis huius notaret, qui erat peccatores saluos facere, significanter dixit, *Verbum caro factum est*. 1. 2.

16. *De plenitudine eius accepimus omnes, gratiam pro gratia.*

NObilissima hæc sententia vt maximum incarnati filij Dei beneficium tradit, ita aliquam in verbis difficultatem habet. *Plenitudo* est ipsa diuinitas Verbi vnita humanitati, de qua Paulus Colos. 2. *In quo habitat plenitudo diuinitatis corporaliter*. Est etiam gratia increata Christi ex vnione diuinitatis in humanitatem deriuata, quæ vt fons quidam in ea residet, vnde in omnes Christo per fidem vnitos diffunditur. Quicquid enim spiritualis gratiæ ab orbe condito in homine post lapsum fuit, per fidem in Christum data fuit, quod vox: *Omnes*, significat, & in ea voce Ioannis seipsum omnésque veteres iustos comprehendit. Vnde & Paulus ad Ephes. 1. *Incarnati filij Dei beneficiũ.*

Qui

Qui benedixit nos in omni spirituali benedictione in cælestibus in Christo, id est, per Christum. Verbum *accepimus*, ostendit spiritualem gratiam ex Christi plenitudine in nos deriuatã, verè nobis esse inhærentem, & non imputatam, vt volunt hæretici. Quam enim gratiam accepimus, eam habemus & possidemus ipsimet. *Gratiam pro gratia*, varij variè exponũt. Sed literalis sensus toti sententiæ congruens hic est: Pro gratia quæ in Christo redundanter & exuberanter fuit, nos gratiam accepimus pro mensura & modulo nostro, & sic ex plenitudine eius omnes accepimus. Quia Christus gratus fuit Patri & *plenus gratiæ ac veritatis*, potuit ille nos Deo gratificare, & varia gratiarum dona nobis promereri: & quod potuit, fecit. *Gratificauit nos* (ait Paulus) id est, gratia repleuit, vt ex verbo ἐχαρίτωσε, quo Paulus vtitur, optimè deducit Chrysostomus, *in dilecto filio suo*. Et alibi apertiùs. *Multò magis gratia Dei & donum in gratia vnius hominis Iesu Christi, in plures abundauit.* Docet gratiam Dei & donum in multos abundare, εἰς τοὺς πολλοὺς, propter gratiam vnius Christi. Sic gratiam pro gratia accepimus. Caluinus *hîc eorum se sententiæ subscribere dicit, qui nos irrigari dicunt effusis in Christum gratijs, quia hæc est vnctio qua Christus delibutus fuit, vt nos secum omnes vngeret: vnde & ille Christus vocatur, nos Christiani.* Hæc ille, inhærentia planè nobis gratiarũ dona agnoscens, quia & irrigari nos & vngi gratiarum donis fatetur. Sed & ad illud verbum Pauli ad Rom. 5. citatum sic scribit. *Donum est fructus misericordiæ seu gratiæ Dei, quia ad nos pertinet. Nempe reconciliatio, iustitia, vitæ nouitas, & quicquid simile est.* Per gratiam vnius Christi exponit *quia ex eius plenitudine omnes hauriunt, & ex sua abundantia Christus in nos transfundit.* Quæ iterum inhærentem nobis per Christum iustitiam docent. Neque enim haurit, nisi qui accipit & possidet. Nec quod in aliquem transfunditur, extra illum est, sed in illo. Beza hoc loco de illa gratia Euangelistam loqui vult, *quæ in homines est effusa per Christi prædicationem.* Quasi hîc de doctrina ageret Euangelista, & non de illa gratia quæ doctrinæ opponitur; quod verba proximè subsequentia manifestum faciunt. *Lex enim per Moysem data est, gratia autem & veritas per Iesum Christum facta est.* Nomine legis totam doctrinam complectitur. Gratiam illi opponit quæ per Christum facta est, non à Christo prædicata est. Facta est illa gratia per Christum non docendo, sed spiritum suum in corda nostra mittendo. *Misit Deus spiritum filij sui in corda vestra*

Iustitia inhærens.

Ephes. 1.

In cõment. ibidem.

Rom. 5.

Veritas à Caluino exterta.

Beza corruptela.

Galat. 4.

claman-

clamantem, id est, clamare facientem, *Abba Pater*, id est, quæ facit vos Deum diligere vt patrem. *Itaque iam non estis seruus, sed filij.* Idem Beza ad verba Pauli ad Rom. citata, in verbo quidem χαριζ@ ludit, vt beneficium illud noret, quo Deus Christi iustitiam nobis imputat, & sic gratificat nos in Christo (quod eius figmentum in caput ad Rom. 5. latè refutauimus) sed de verbo χαριζ@, de gratia Christi, & dono per gratiam Christi in nos redundante, nihil prorsus impostor dicit. Ita quando corrumpere Scripturas nequeunt, omnem ipsarum tractationem callidè prætermittunt.

17. *Gratia & veritas per Christum facta est.*

GRatia per Christum facta est (ait Augustinus) *vt data indulgentia peccatorum, quod in lege præceptum erat, ex Dei dono custodiretur.* Duo dicit per Christum facta, remissionem peccatorum, & gratiam implendi legem. Vtriusque sanè tota Trinitas author est. Sed hæc per Christū facta dicūtur, quia solus Christus hæc duo nobis promeruit, obtinuit, procurauit. Designatur hîc causa instrumentalis diuinitati coniuncta. Vtrumque etiam hoc verbo gratiæ comprehendi agnoscit hoc loco Caluinus. *Gratiæ* (inquit) *nomen generaliter accipio tam pro remissione peccatorum, quàm pro renouatione cordis, denique quicquid ad spiritualem iustitiam spectat. Eius autem duæ sunt partes: quòd gratis se nobis Deus cõciliat, & quòd legem suam cordibus insculpsit iuxta Hierem. verba cap. 31. vers. 31. & intus per Spiritum suum in illius obedientiam homines reformat.* Hæc ille. Quæ valde notanda sunt. Dicæ enim Caluini hæreses hac explicatione euertuntur. Imputatiua iustitia, & mandatorum obseruatio nemini possibilis. Nunc enim præter remissionem peccatorum agnoscit spiritualem iustitiam in cordis renouatione positam, & per hanc renouationem ad legis obedientiam corda reformari. Hoc effecit huius loci euidentia, quæ fucum non admisit.

Contra Faustum lib. 22. cap. 6.

Caluinianæ hæreses ex ipso Caluino refutatæ.

29. *Ecce agnus Dei, ecce qui tollit peccata mundi.*

VOcat Christum agnum Dei, quasi victimam singularem à Deo datam, non vt agnum Paschalem aut agnum qui quotidie mane ac vespere offerebatur, qui peccata tollere non poterat; sed vt agnum illum qui *sicut ouis ad occisionem ductus*

Peccata dupliciter tollit Christus. 1. Ioan. 3.

ductus est, & coram tondente se obmutuit, Esaiæ 53. & Hierem. 11. Tollit peccata mundi, partim expiando illa per modum sacrificij, & pœnas illis debitas exoluendo, partim ab eius seruitute liberando, quæ est propria gratia huius agni. *In hoc enim apparuit, vt dissoluat opera diaboli*, quæ sunt peccata. Hanc gratiam hoc loco Caluinus negat. *Christus* (inquit) *peccata nostra ferendo aufert. Quamuis ergo peccatum in nobis perpetuò hæreat, tamẽ, quoad Dei iudicium, nullum est, quia abolitum Christi gratia nobis non imputatur.* Hæc ille. Sic in sensu Caluini, Christus re vera non tolit, sed tolerat, nec aufert, sed fert peccata mundi: quia illa perpetuò hærere permittit, & manent semper, sed non imputantur. Quare hanc absurdam & impiam deprauationem correxit ipse Beza. *Agni* (inquit) *vocabulo significatur sacrificium, cuius sanguine deleto chirographo expiamur. Tollendi vocabulo naturalis illius labis ac maculæ sublatio designatur, quum Christo per baptismum insitis nobis vetus homo moritur, & nouus induitur. Illud ad iustificationem, hoc ad sanctificationem pertinet.* Hæc Beza, magistri sui pestilentem doctrinam rectissimè corrigens. Aliam nîc corruptelam ponit Caluinus. *Quia vnus* (inquit) *Christus tollit peccata, omnes humanæ satisfactiones, piacula omnia, & redemptiones euertuntur, vt certè nõ nisi impia commenta sint diaboli astu inuenta.* Sed non aduertit impostor impius duo. Primò, Christum vt causam vniuersalem tollere omnia peccata: alias autem esse causas particulares per quas illa vniuersalis applicatur, vt vel ipsa Sacramenta gratiæ, vel necessariam cuiusque dispositionem. Secundò, satisfactiones pœnitentium non adhiberi quasi peccati redemptiones aut piacula, vel quoad culpam, vel quoad pœnam æternam, sed vel quoad pœnas tẽporales adhuc peccato debitas exoluendas, vel quoad ipsius peccatoris necessariam quandam medicinam & correctionem. Quæ propterea omnes à tota antiquitate diligentissimè inculcatæ, non astu diaboli hodie inuentæ, sed astu & nequitia diaboli ab hæreticis eius ministris hoc tempore agitatæ & explosæ fuerunt.

Beza Caluinum correxit.

32. *Vidi Spiritum sanctum descendentem quasi columbam de cælo.*

VEteres quidam hæretici hoc loco abusi sunt, vt Cerinthus & Arius, teste Epiphanio hær. 28. & Athanasio orat. 2. contra Arianos: ille, quòd Christus antea purus homo nunc pri

primùm Spiritum S. acceperit, per quem postea miracula fecerit; hic quod nouam perfectionem secundùm naturam diuinam à Spiritu S. acceperit. Vtraque hæresis refellitur per illa verba prius verificata, *Verbum caro factum est.* Nam sic antea Deus erat; & Deo nulla accedere perfectio potest. Factus est ille descensus, vt accepta prius plenitudo gratiæ, hoc signo manifestaretur, non vt eam acciperet.

Abusus quoque hoc loco Caluinus est, qui Christi corpus non aliter sub vero pane adesse docet quàm Spiritus S. sub specie columbæ aderat. *Quibus* (inquit) *oculis Spiritum videre Ioannes poterat? sed quia columba certum & minimè fallax præsentiæ Spiritus symbolum erat, Spiritus metonymicè vocatur: non quòd verè sit, sed quòd ostendat quantum fert hominum captus. Atque hæc translatio trita est in Sacramentis. Cur enim Christus panem appellat corpus suum, nisi quia rei nomen aptè ad signum transfertur? præsertim cùm signum verum & efficax simul pignus est, quo certiores reddimur rem ipsam, quæ signatur, nobis præstare. Non tamen intelligas Spiritum columbæ inclusum fuisse, qui cælum & terram implet, sed virtute fuisse præsentem, vt sciret Ioannes non frustra oculis suis obijci tale spectaculum. Quemadmodum nos Christi corpus scimus non alligatum esse pani, sed eius tamen participatione fruimur.* Hæc ille. Cui stultæ similitudini paucis respondeo. Si Spiritus S. qui vbique est, non esset verè præsens in illa columba, seu vera seu apparente; nec descendere, nec à Ioanne visa fuisse, vero sermone diceretur. Ergo si Christi corpus siue cum pane, siue in pane, siue in specie panis verè tangitur, manducatur, accipitur, debet esse verè & realiter præsens; alioqui falsum erit quòd tangitur, accipitur, manducatur ibi Christi corpus. Sic hæc comparatio realem corporis Christi præsentiam, quam in solo cælo ponit Caluinus, necessariò & efficaciter demonstrat. Deinde nulla Scriptura dicit, Accipimus aut manducamus corpus Christi quasi panem, sicut hîc Ioannes dixit, *Vidi Spiritum descendentem sicut columbam:* nec de Spiritu S. prædicatur columba, sicut de eo quòd Christus dixit, *Accipite, & manducate*, prædicatur corpus Christi. Quare iterum inepta est & insulsa ista Caluini comparatio. Deinde natura metonymiæ hoc habet, vt signum quidem pro re signata pronuntietur, vt arma pro bello, toga pro pace, laurea pro triumpho; non autem econtrà vt res signata pro signo efferatur, bellum pro armis, pax pro toga, triumphus pro laurea. Atqui Caluinus

Præsentia corporis Christi in Venerab. Sacramento.

in sua metonymia non signum pro re, sed rem signatam pro signo à Christo efferri vult; vt dicens, *Hoc est corpus meum*, corpus efferret pro pane significante corpus. Quare etsi hîc esset aliqua metonymia vt columba signum esset descendentis Spiritus qui verè non descenderet (quod planè falsum est) tamen comparatio eius locum non haberet. Hîc enim poneretur signum pro re signata, columba pro Spiritu S. At in Christi verbis effertur corpus pro pane iuxta Caluinum, id est, res signata pro signo; quod est contra naturam metonymiæ: de quo plura apud Matth. diximus.

Matt. 26.

42. *Tu vocaberis Cephas*, &c.

Cyrill. lib. 2. cap. 12. Chrysost. homil. 18.

CHristus hîc Simoni fratri Andreæ nomen nouum vel promittit, vt iudicant Cyrillus & Chrysost. in hunc locum; vel nunc imponit, vt tenet August. de consens. Euangel. lib. 2. cap. 17. & 53. & lib. 4 capite 3. (& prior sententia probabilior videtur) proprio tamen eius nomine retento. Vbi duo Christus significare voluit. Primum quòd in veteri nomine non mutato cæteris Apostolis æqualis ac similis esset: alterum quòd nouo nomine superaddito super Apostolicam dignitatem primatum acceptarus esset. Cephas enim in lingua Syriaca significat non quemlibet lapidem, sed magnum lapidem, qualis in fundamento ponitur: quod etiam Christus ipse Matth. 16. expressit dicens eidem: *Tu es Cephas, & super hunc Cepham ædificabo Ecclesiam meam.* Notandum quoque quòd Christus hæc verba illi dixit, *Intuitus eum*, id est, sicut supernaturali intuitu proprio nomine eum vocauit quem antea non viderat, patrí que nomen adiunxit; ita supernaturali intuitu futurum eius nomen ac potestatem nomine significatam prædicit. Sed hanc totam obseruationem literæ Euangelicæ inhærentem veritatis Euangelicæ hostis Caluinus putidis suis cauillationibus explodere conatur. *Ridiculi* (inquit) *sunt Papistæ, qui Petrum in Christi vicem substituunt, vt sit Ecclesiæ fundamentum: quasi non ipse quoque in Christo cum reliquis fundatus sit.* Ridiculus nugator Caluinus est, qui hoc Papistis obiectat, quod nullus Papista dicit. Non enim Petrum in Christi vicem substituunt, vt tale sit fundamentum Ecclesiæ quale Christus est, perinde ac si in Christo cum reliquis non fundaretur: sed vicarium illum esse fundamentum, ab ipso Christo suam semper Ecclesiam ædificante positum, iuxta manifestissima Christi verba Matth.

Primatus Petri.

Caluini cauillationes in ulsa.

Matth. 16. affirmant. Hæc si Caluinus non intellexit, *quæ ignorauit, blasphemat*: si intellexit, cauteriata conscientia *in hypocrisi mendacium loquutus est.* Addit adhuc Caluinus. *Bis autem ridiculi sunt, dum ex lapide Caput faciunt.* An non tantundem Iudæus aliquis contra Christianos garriet, qui Christum lapidem angularem *Caput super omnem Ecclesiam* esse prædicant? Planè enim sicut Christus lapis angularis, cui totum innititur ædificium, est hoc nomine caput & principium vitale totius Ecclesiæ; sic Simon factus à Christo petra & lapis fundamentalis, est caput Ecclesiæ vicarium à Christo constitutum. Aliquid pro Euangelica veritate dixisse hoc loco sibi visus est Caluinus, quòd Christus his verbis *futuram in Petro fidei constantiam, & gratiam inuictæ fortitudinis*, quam illi daturus esset, illi prædixerit. Sed hoc commentum Caluinianum, ipsamet Christi verba huius noui nominis sensum explicantia perspicuè euertunt. *Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam.* De robore ac fortitudine loquitur Christus non Petri personæ peculiari (in qua Paulus aliique Apostoli Petro inferiores non erant) sed respectu Ecclesiæ suæ super talem petram ædificandæ, vt latius ad Matth. cap. 16. dictum est. Caluinus nihil attenta litera Euangelica, sed penitus despecta, suum substituit commentum in schismatis sui fauorem, qui huic Christi vicario lapidi adhærere recusat.

Iudæ cap. vnico.
1. Tim. 4.
Ephes. 1.
Matt. 16.

46. *Et dicit ei Nathanael: A Nazareth potest aliquid boni esse?*

NAthanael iste, verus Israëlita, & in quo dolus non esset, rectus ac simplex ac timens Deum, & in Scripturis bene versatus ac doctus, vbi audiuit à Philippo, *quem scripsit Moyses in lege, & Prophetæ, inuentum esse Iesum à Nazareth*, tametsi iuxta Scripturas ex Nazareth, aut ex tota Galilæa, vt postea Nicodemo obiectum fuerat, venturum Messiam non meminerat, sed ex Bethlehem Iudæ, admiratur quidem & dubitat de testimonio Philippi, non tamen illud prorsus repellit, nec proteruè reluctatur. Multo se aliter habent nostri temporis hæretici, homines dolosi ac protervi, qui statim ac vnam voculam Scripturæ suo iudicio intellectam & expositam nacti sunt, contemnunt non vnum aut illiteratum hominem, qualis Philippus tunc erat, sed omnes Doctores, totam antiquitatem, totam Ecclesiam. Non

Ioan. 1.

Hæreticorum fastus indoctus. Matth. 5.

tale testimonium habent hæretici pro suis erroribus, quale habuit Nathanael contra ea quæ dicebat Philippus & tamen pertinacissimè suum iudicium Ecclesiæ toti præferunt. At bonus & simplex Nathanael à Christo laudatus, ignorantiam suam corrigi passus est, dicente Philippo, *Veni, & vide.* Ille vt in Messiam credere inciperet, docilem se præbet, vtcunque aliter ei sonare Scripturæ viderentur. Bonus Christianus vt à fide se abduci non patiatur, tametsi aliquid in Scripturis receptæ fidei aduersum appareat, docilem se præbere debet, vt veniat ac videat: nempe ad illam lucem quam Christus posuit vt homines viderent, & quibus dixit, *Vos estis lux mundi*: ad *Pastores & Doctores quos Christus dedit, vt ad veritatis agnitionem* homines perducerent: non ad nouos sectarios, Euangelij titulum præferentes, & obedientiam Euangelicam penitus violantes. Quo in genere multa ad hunc locum garrit Caluinus, vt exemplo Nathanaelis ad nouos dogmatistas lectorem alliciat; cuius malis artibus ac technis hoc paruum antidotum opponere operæpretiũ duxi.

Matth. 5. Ephes. 4.

IN IOANNIS CAP. II.

4. *Quid mihi & tibi est mulier? Nondum venit hora mea.*

Domin. 2. post Epiph.

DE hac Christi responsione, quæ durius sonare, & repulsam significare videtur, in Prompt. Catholico latius egimus. Caluini tamen hoc loco disputatio, quam illic non attigimus, excutienda nunc est. *Insignis* (inquit) *locus. Cur enim matri præcisè negat, quod liberaliter alijs quibuslibet toties postea concessit?* Duplex hîc mendacium. Nec enim quod B. Virgo suggerebat, Christus præcisè negat, sed adhuc differendum insinuat: nec quod hîc B. Virgo petebat, aliis postea concessisse legitur. Ad prius quod attinet, si præcisè negasset, non reddidisset causam cur statim non faceret, dicens, *Nondum venit hora mea.* Imò hæc dicens, spem faciendi quod petebat matri dedit, quod illa rectè intelligens, monet ministros vt quodcumque dixerit illis Iesus, id faciant. Quare SS. Doctores affirmãt ob matris intercessionem Christum hoc miraculum citius fecisse: Ambros. serm. 16. in Psal. 118. Cyrill. lib. 2. cap. 13. in Ioan. & Chrysostomus hom. 21. in hunc locum. Ad posterius quod attinet, aliorum quidem postea precibus sæpe concessit

Mendacia Caluini duplex.

conceſſit Chriſtus quæ ad ſuam vel ſuorum ſalutem flebiliter poſtulabant. Sed huius generis beneficium, quod nec animæ nec corporis ſalutem concernebat, ſed ad ciuſſem quandam honeſtatem pertinebat, aliis poſtea conceſſiſſe non legitur. Pergit mentiri Caluinus. *Deinde cur ſimplici repulſa non contentus eam in vulgarem mulierum ordinem cogit, nec iam matris nomine dignatur?* Aliud hoc eſt mẽdacium, cum inſigni blaſphemia coniunctum. Mendacium eſt quod in vulgarem mulierum ordinem B. Virginẽ cogit Chriſtus. Blaſphemia eſt, quòd Chriſtus matrem ſuam matris nomine non dignatur. At (inquies) vocat illam mulierẽ, non matrem. *Quid mihi & tibi eſt mulier?* Itáne verò, quia ſic loquitur Chriſtus, matris eam nomine nõ dignatur? Dic obſecro: Chriſtus in cruce pendens, quum B. Virginem virgini commendauit, an matris eam nomine dignatus non eſt? an pro vera matre illam non habuit? aut matris nomine indignam cenſebat, quia eodem verbo vſus dixit, *Mulier ecce filius tuus?* Quis non videt quum maximũ ſuum erga illam amorem & curam filialem oſtenderet, mulieris tamen vocabulo vſum fuiſſe? An hîc quoque illam in ordinem coëgit? An non maximè illam honorauit, & filialem illi honorem atque amorem eo maximè articulo demonſtrauit? Impij Manichæi ſimili argumento vſi, B. Virginem veram Chriſti matrem fuiſſe pernegabant. Incredduli Pagani eodem etiam argumento vſi Chriſtum accuſarunt vt parentis ſuæ contemptorem. Impius Caluinus hæretico & pagano ſpiritu plenus, eodem argumento ludens, Chriſtum matrem ſuam in ordinẽ coëgiſſe, nec matris nomine dignatũ fuiſſe obloquitur. Atqui quòd eam mulierem vocat, nihil quàm communem ac receptum tunc loquendi modum ſequutus videtur. Certum eſt ex aliquo contemptu non eo vſum vocabulo, quum in Cruce eodem vſus fuerit, vbi ſummi amoris illuſtre teſtimonium dedit. Nunc ex iſtis mendaciis quid molis ſubſtruat Caluinus, expendamus.

Mendacium pertium in Chriſtum blaſphemia.

Auguſt. tract. 8. in Ioan. Iuſtin. Mart. lib. quæſt. Gent. reſp. 136.

Hac Chriſti voce palàm conſtat denunciari hominibus ne nominis materni honorem ſuperſtitioſe in Maria euehendo, quæ Dei propria ſunt in ipſam tranſferant. His Caluini mendaciis palàm conſtat denũciari hominibus, ne tam ſceleratis impoſtoris nomẽ euehendo, quæ Dei miniſtris propria ſunt in illũ tranſferant, & pro miniſtro Euangelico habeant qui Satanæ miniſter fuit. Ad nominis materni in B. Virgine honorẽ quod attinet, quàm illum non ſuperſtitioſè ſed piè ac religioſè pij omnes & orthodoxi euehãt atque extollant, eámque hoc

B. Virginis honor defenditur.

nomine præ cæteris Sanctis omnibus rectissimè venerentur, contra insulsas Caluini cauillationes infrà latius ostendimus.

Ad cap. Ioan. 7. ver. 5.

Concludit tamen hoc loco Caluinus. *Sic ergo matrem Christus alloquitur, vt perpetuam ac cõmunem seculis omnibus doctrinam tradat, ne immodicus matris honor diuinam suam gloriam obscuret.* Cur huiusmodi verbis matrem suam Christus hîc allocutus fuerit, & quam doctrinam in illis verbis tradere voluerit, ex SS. Patrum iudicio alio in loco demonstrauimus.

In Prompt. Cathol. Dom. 2. post Epiphaniam Ser. 79.

Quibus etiam addimus rectè sensisse Epiphanium, qui affirmat matrem Domini mulierem à Domino vocatam, quia consulere & prouidere futuris voluit. Fuerunt enim quidam postea qui B. Virginem vt deam venerati sunt, eique sacrificauerunt, qui certè hoc verbo *Mulier* conuincuntur, quod substantiæ & naturæ creatæ eam fuisse probat, sicut alij Sancti sunt. An fortè à Catholicis hodie B. Virgini immodicus aliquis honor impẽditur, qui diuinam Christi gloriam obscuret; aut huic quoque sæculo, Christi illa doctrina necessaria est? Omnino ita censet Caluinus. Subiungit enim. *Porro quàm necessaria hæc admonitio fuerit, ex crassis fœdisque superstitionibus quæ postea secutæ sunt, plus satis notum est. Facta est enim Maria Regina cœli, spes, vita, & mundi salus. Denique eò progressus est vesanus furor, vt Christi propemodum nudati spoliis eam ornarent. Quúmque has execrabiles in filium Dei blasphemias damnamus, maligni & inuidi vocamur à Papistis, imò improbè calumniantur, S. virginis honorem hostiliter à nobis impugnari. Quasi verò non habeat quantum illi honoris debetur nisi dea fiat: aut hoc illi sit honorificum, sacrilegis titulis ornatam in Christi locum subrogari. Atrocem ergo illi Mariæ iniuriam faciunt, quando, vt mentitis eam laudibus deforment, Deo eripiunt quod suum est.*

Caluini accusatio circa titulos B. Virginis.

Hæc tota est hoc loco Caluini accusatio, & contra Catholicas & orthodoxas voces speciosa declamatio: quæ tota vel in crassa Scripturarum ignorantia fundatur, vel affectatæ maleuolentiæ oratio est. Totus accusationis neruus ac vis vniuersa (quam multis verbis amplificauit) in eo consistit, quòd Beata virgo à Catholicis prædicetur *Regina cœli, spes, vita, & mũdi salus.* Hoc postremum vbi vel apud quos legerit, nescio. Ab Ecclesia certè in publicis officiis ac precibus suis, *Salus mundi*, nũquam (quod sciam) prædicatur. Cæterũ si spes, vita, ac salus nostra (quod penè æquualet) hæc beatissima virgo absque manifesta Dei aut Christi iniuria vocari non potest, corrigat Caluinus illas Scripturas quæ personis multo inferioribus eosdẽ titulos ascribit. Cor-

B. Virginis tituli ex Scripturarum analogia probantur.

rigat

rigat Paulum dicentem Timotheo Episcopo, *Hac faciens, teipsum & alios saluos facies.* Corrigat Iacobum dicentem: *Qui conuerti fecerit peccatorem à viis suis malis, saluabit animam eius à morte.* Corrigat Ioannem dicentem: *Qui orat pro fratre non peccante ad mortem, dabit ei vitam.* Denique ipsum Christum homo audax corrigat, dicentem in Euangelio: *Qui corripit fratrem suum,* (audientem & obsequentem) *lucratur eum.* Si enim qui alium saluum fecit, salus eius dici potest; & qui alteri vitam dedit, vita eius vocari potest; nec huiusmodi locutiones refugit Scriptura, quia ad vitam & salutem partiales & subordinatæ causæ sunt; quid peccat Ecclesia, quæ ob similes effectus similes titulos beatissimæ virgini attribuit? Quod enim prædicando veritatem, corripiendo peccantes, orando pro peccatoribus, nos in hac vita facimus; id multo vberius beatiss. virgo suis apud Deum precibus & intercessionibus præstat: nisi fortè falsum erit, beatiss. virginem orantem pro peccatore non peccante ad mortem, dare illi vitam, quod Ecclesia prædicat; & verum erit, quemlibet nostrum *orantem pro fratre nõ peccante ad mortem dare ei vitam.* quod Ioannes affirmat; aut plus valeat apud Deum peccatoris pro peccatore, quàm beatissimæ virginis in cælo regnantis pro peccatore intercessio. Denique discere Caluinus debet illa attributa seu epitheta, quæ soli Deo conueniunt, nulli sanè creaturæ vllo in sensu attribui posse, qualia illa sunt: Omnipotens, æternus, infinitus, Creator, finis & principium rerum, Dominus vitæ & mortis: vel etiam alia Christi propria, Mundi redemptor, iustificator seu iustitia, sanctificatio, & redemptio nostra: alia verò epitheta & attributa quæ soli Deo per excellentiam conueniunt, Sanctis verò & iustis etiam in hac vita per participationem & analogicè conuenire possunt, vt bonum esse, iustum, sanctum, sapientem, patrem, magistrum, lucem, petram, fundamentum, sine vlla Dei aut Christi iniuria Sanctis attribui; imò cum certa Dei offensa illis pertinaciter negari, qui amicos suos honorari vult, despici non vult; eorúmque seu iniuriam seu honorem sibi acceptum fert; vt illæ voces in Scriptura nos docent. *Non te spreuerunt, sed me. Qui vos audit, me audit. Si sermonem meum seruauerint, & vestrum seruabunt. Nolunt audire te, quia nolunt audire me:* & multa huiusmodi. Sed plura hac de re olim disputauimus, quæ videre lector poterit. Cur etiam Regina cœli ab orthodoxis meritissimè vocetur, eodem in opere demõstrauimus Ex quibus omnibus perspicuum euadit, Caluinum cum suis

1. Tim. 4. Iacob. 5. 1. Ioan. 5. Matth. 18.

Epitheta quædam soli Deo propria.

1 Reg. 8. Luc. 10. Ioan. 16. Ierem. 2. In Propo. Cath. in festo Natiuit B. Virg & in festo Visitat. & Assumpt.

optimo iure à nobis non *malignos* tantum & *inuidos*, sed impios & sacrilegos vocari, qui sub specie honoris Christi, Sanctos eius debito honore priuant & in ordinem cogunt: sicuti veteres hæretici sub specie zeli erga Dei Patris honorem filio Dei detraxerunt, & in creaturarum ordinem redegerunt: quod & hodie in Transiluania ter impius ille Fräciscus Dauid molitus, sub specie extollẽdæ misericordiæ vnius Dei, ipsum Christum Saluatorem esse mundi negauit, & eo nomine capite damnatus, in carcere insanus obiit. Huc quippe tandem recidunt, qui primum Dei in terris ministros, postea in cœlo Sanctos, tandem Christum ipsum sub specie honoris diuini, primum honore spoliant, mox in ordinem cogunt, tandẽ penitus despiciunt atque contemnunt. Catholici B virginem neque deam faciunt, sed vt Dei matrẽ inuocant, vt eius precibus Deo cõmendentur; nec *sacrilegis titulis ornatã in Christi locum subrogant* (sunt hæc duo fœda Caluini mendacia) sed veris titulis etiam infra tantæ Matris dignitatem ornatam, Christo Domino ita postponunt, vt non nisi per supplices ad Christum preces aliquid ab illa postulent. Sacrilegi verò hæretici sunt, atque imprimis Caluinus, qui *eam in vulgarem mulierum ordinem à Christo cogi* affirmant, & hoc exemplum *perpetuum esse ac omnibus seculis communem doctrinam* pronunciant, vt hodie vsque non nisi vulgaris muliercula habenda sit. Hæc Caluini hoc loco sacrilega audacia est, qui medium tenere nesciens, ne deam faciat Christi matrem, pro vulgari muliercula habendam censet. Dum vitant stulti vitia, in contraria currunt.

Antonius Possevinus in Atheismis hæreticorum, An. 1578.

Caluini fœda mendacia.

18. *Quid signum ostendis nobis quia hęc facis?*

CAptat hîc occasionem Caluinus Catholicorum necessariàm quandam pietatem acriter taxandi. Sed in eo quod captat, capietur ipse. *Testimonium* (inquit) *aliquod diuinæ virtutis habere Iudæi volunt: interea nihil admittunt quod non hominum modulo respondeat. Sic hodie Papistæ miracula flagitant, non quòd locum daturi sint Dei potentiæ. Nam illis fixum est, homines præferre Deo, nec vnguem vnum ab eo deflectere, quod vsu & consuetudine receptum habent. Sed ne absque ratione videantur Deo esse rebelles, colorem hunc prætexunt suæ pertinaciæ.* Hæc ille. Sed huic impostori respondẽdum est: Si nos Iudæis similes simus, qui à nouis magistris miracula petimus; Caluinum Christo similem esse debere, à quo ista petun-

In Comment. ad hunc locũ.

Caluini comparatio absurdissima.

tuntur. Si Christo similis Caluinus esse vult, ostendat se esse. in Scripturis prædictũ, à populo Christiano expectatum, magnum denique Prophetam ad consolationem populi Dei, qui noua faciat omnia, præfiguratum, sicuti Christus seu Messias populo Iudaico in Scripturis promissus erat, ab illis auidissimè expectatus, etiam eo ipso tempore quo venit *ad consolationẽ plebis Israël, qui omnia instauraret.* Deinde si similes Iudæis simus à Christo hoc loco signum petentibus, facere Caluinus debuit, quod prius Christus fecit; diuinam suam virtutem ostendere eum oportuit, sicuti Christus in templo iam ostenderat, homo solus & inermis eiiciens de templo vendentes & ementes, adeóque flagellis eos ignominiosè abigens, vt sic iniquè ab illõ signũ peti doceat, sicuti à Christo Iudæi (accepto tanto signo, tantóque diuinæ cuiusdam potentiæ argumento) iniquè & absurdè signum flagitabant. Petebant ab illo potestatis suæ argumentum qua fretus hoc faceret (*Quod signum ostendis nobis quia hæc facis?*) quum ipsum per se factum potestatis suæ ac potentiæ diuinæ argumentum euidẽs & luculentum esset. Nunc Caluinus dogmatista nouus, & pro nouo Propheta se iactitans, (scribit enim *se vnum ex illis esse quorum opera Euangelij doctrinam Deus mundo restituit*) nullo dato potestatis suæ argumento, sed in lacu suo Geneuensi latitans, quòd ab eo eiúsque similibus miracula flagitentur, simile quid ab eo flagitari clamitat, quale Iudæi hoc loco à Christo flagitabant. Sed quantum in vtroque discriminis sit, ad hunc locum quod attinet, hæc pauca demonstrant.

Luc. 2. Ioan. 4.

In Epist. præfixa comment. in Epistolas ad Timoth.

Iam verò non iniquè nec aut fastu aut incredulitate Iudaica, sed æquissimè & fide ac religione Christiana à Luthero, Caluino, & aliis horum temporum nouis Magistris ad vocationis suæ penitus extraordinariæ (cucurrerunt enim nemine mittente) nouæque doctrinæ confirmationem miracula & signa expeti & flagitari posse (nam de facto hæc ab illis flagitare paucos arbitror, quum ipsa eorum impia & scelerata doctrina satis superque seipsam prodat) paucis demonstrabitur. Nouos se esse Magistros, & nouam doctrinam adferre his aliquot seculis incognitam adeóque damnatam, non solum de facto demonstrant veterum Patrum in Scripturis exponendis iudicia & in cõtrouersis hodie dogmatibus vnanimem consensum aperte respuentes (cuius rei varia exempla alibi ex Caluino protulimus) sed etiam disertis verbis profitentur. Quòd noui sint & extra ordinem vocati Magistri, his verbis profitetur Caluinus. *Apostolorum* (inquit) *officium fuit*

Miracula à nouis hodie dogmatistis meritò flagitari posse.

Instit. lib. 4. c. 3. nu. 16.

vt orbem à defectione in veram obedientiam reducerent. Euangelistæ officio illis proximi sunt, adeóque vices eorum gerunt. Hi non sunt perpetui in Ecclesia sicuti Pastores & Doctores, sed ad id modò tempus instituuntur, quo erigẽdæ sunt Ecclesiæ, vbi nullæ antè fuerant. Quamquam non nego quin Apostolos posteà quoque vel saltem eorum loco Euangelistas interdum excitarit Deus, vt nostro tempore factum est. Talibus enim qui Ecclesiam ab Antichristi defectione reducerent, opus fuit. Munus autem hoc extraordinarium appello. Hæc Caluinus. Nec multo aliter illi in hac parte conformis Beza. *Indigni sunt Ministrorum nomine qui sese falsò Ministros vocant, quum à Domino non sint vocati, id est, qui vel ritè non sunt electi ab Ecclesia, (si quis est in Ecclesia legitimus ordo constitutus) vel à Deo non sunt extra ordinem excitati, sicut nostro quoque tempore accidit, rebus ita collapsis vt ordinariæ vocationi nullus esset locus relictus.* Hæc ille. Vterque apertè fatetur, & disertè profitetur, vocationem suam extraordinariam esse, & tanquam nouos restaurandi orbis Apostolos, aut saltem Euangelistas esse. Idem agnoscit Musculus in locis communibus in cap. De Ministris Ecclesiæ, & Brentius in prolegomenis contra Petrum à Soto. Doctrinam quoque se nouam & orbi Christiano incognitam attulisse, non agnoscunt modò, sed & gloriantur omnes. Inter alios Beza his verbis, de Iustificatione ex fide disputans. *Illi* (inquit) *per quos nostra ætate Dominus veluti sepultum Christi beneficium in lucem reuocauit, quum viderent, &c.* Rursum de vi & effectu Sacramentorum disputans: *Hanc* (inquit) *interpretationem si quis conferet cum iis quæ non Origenes modò, sed nonnulli etiam ex Patribus alioquin pietate & eruditione clarissimis in hunc locum scripserunt, comperiet profectò quantam veritatis lucem Dominus in nos omnium hominum maximè indignos nostra memoria effuderit.* Planè ita nouam ac recentem suam suorúmque doctrinam esse affirmat, vt sepultum Christi beneficium de iustificatione nostra in lucem reuocauerint, & nouam veritatis lucem circa Sacramentorum doctrinam in eos Dominus effuderit. Ab istis nouis magistris nouámque doctrinã afferentibus, ab istis nouis Apostolis aut saltem Euangelistis ab Antichristi detectione orbem reducẽtibus, & collapsas toto orbe Ecclesias restaurantibus, meritò rogamus: *Quod signum ostenditis nobis*, quòd rectè & bono iure hæc facitis? Christus Dominus omnia restauraturus, multa signa ostẽdit, eáq; vehemẽter vrget. *Si mihi nõ vultis credere, operib⁹ credite.*

Confess. fidei c. 5. num. 28.

In Annotat. ad Rom. 3. ver. 20.

Annotat. ad Rom. 4. ver. 12.

Ioã. 10. 38.

Si opt

Si opera non feciſſem in eis quæ nemo alius fecit, peccatum non haberent. Ac denique diſcipulis ſuis ait: *Alioquin propter opera ipſa credite.* Nunquid meliores Chriſto ſunt? Petrus, Paulus, cæteríque Apoſtoli, *fecerunt ſigna & prodigia magna in populo*, vt illis crederetur. Nunquid Apoſtolis maiores ſunt? Sanè ad hæc Apoſtolorum miracula ita ſcribit ipſe Caluinus. *Miraculis augebatur Eccleſia, quia fidei ſubſeruiunt miracula. Vnde rurſum probatur, nunquam ſeparanda eſſe à verbo miracula.* Hæc ipſe Caluinus in comment. Act. 5. verſ. 14. Moyſes nouas leges populo Iudaico promulgaturus, multis & admirabilibus ſignis à Deo commendatur. Nunquid Moyſe excellētiores eſſe volunt? Quum Chriſtus alio adhuc tempore, paulo ante paſſionem, ſimili in re hanc eandem poteſtatem exerceret, eiiciens vendentes & emētes de templo, dicunt ēiterum Iudæi: *In qua poteſtate hæc facis, aut quis tibi dedit hanc poteſtatem?* Tametſi poſt tot à Chriſto miracula & ſigna toto iam triennio in conſpectu Iudæorum exhibita, importuna & friuola hæc erat expoſtulatio, quod vnus Nicodemus magiſter in Iſraël eos docere potuit, qui ſic Chriſtum affatus eſt, *Nemo poteſt hæc ſigna facere quæ tu facis, niſi fuerit Deus cum illo*: tamen contra alios nouos magiſtros, templa Chriſtianorum (vt hodie Caluiniſtæ fecerunt) partim ſpoliantes ac deprædantes, omniáque ſacra in eis monimenta demolientes, vt in Gallia & in hoc Belgio, partim à fundamentis ſubuertentes, vt in Scotia, nullo legitimo ſigno (niſi fortè ſpoliis ac rapinis) ſuam vocationem & tam immania ſcelera ac ſacrilegia confirmantes, eadem expoſtulatio prorſus æquiſſima & neceſſaria eſt. Nam vt ipſe Caluinus ad hūc locum ait: *Non armantur hic proterui homines, qui ſine vllo mandato, ſed priuata audacia publicum ſibi munus vſurpant.* Eodem modo nec in hac præpoſtera Iudæorū poſtulatione, *Quod ſignum oſtendis nobis quia hæc facis?* in ſimili Chriſti facto propoſita, *armantur proterui homines*, noui pertinaces Magiſtri, lupi & ſeductores noui, *qui ſine vllo mandato*, à nemine miſſi, *ſed priuata audacia*, & extraordinaria ſui ipſorum intruſione, *publicum ſibi docendi, prædicandi*, Scripturas exponendi, *munus vſurparunt.* Denique tales nouos & extraordinarios Magiſtros, vt vocationis ſuæ rationem reddāt, & poteſtatis quam vſurpant ſigna oſtendant, vrgendos ac premendos eſſe, ipſe imprimis docuit Lutherus. Sic enim ad Senatum Mulhuſium contra clancularium concionatorem ſcripſit. *Accerſat eum ad ſe Senatus, etiam præſente omni populo,*

Ioan. 14. 24.

Ioan. 13. 15. Act. 5. 12.

Matth. 21.

Ioan. 3.

In Harmo. ad cap. 21. Matth.

Tom. 2. operum Germ. Ienæ editorum fol. 415. b. & 416. a.

pulo, si fieri potest, & quaratur ex eo, Quis eum huc miserit aut vocauerit ad docendum? Id proculdubio Senatus non fecit. Quòd si tum dicat se à Deo, atque ipsius spiritu missum esse sicut Apostoli (hoc autem dixit Caluinus, dixit Beza, dixit Musculus, dicunt & alij omnes noui hodie Magistri) *probet hoc signis & miraculis editis, vel nolite pati vt concionetur. Nam vbicunque Deus ordinariam viam mutare vult, ibi semper miracula facit.* Hæc Lutherus. Eat nunc Caluinus, & non Papistas, sed Lutherum arguat, quòd exemplo Iudæorũ audeat à nouis concionatoribus, qui extra ordinem à Deo se mitti dicunt, signa & miracula efflagitare. Denique aut seductor Caluinus est, qui hoc factum conqueritur, aut impostor Lutherus est, qui id faciendum hortatur. Sed hic contra caput suum stolidè & imprudenter, ille contra apertam veritatem impiè & impudenter scripsit.

IN IOANNIS CAP. III.

5. *Nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu sancto, non potest introire in regnum Dei.*

HÆc verba de baptismo Euãgelico ad literam intelligi debere, quia ipsum introitum regni Dei & primum ingressum in Ecclesiam nouam docere Nicodemum Christus voluit, tota semper Ecclesia indubitatè hactenus intellexit. Adeò sanè vt Pelagiani, qui peccatum originale negantes, paruulorum baptismum necessarium esse negabant, quum ex hoc loco efficaciter se conuinci viderent, non quidem sint ausi negare de baptismo hæc verba intelligi; sed ad illam vanam distinctionem confugerint, posse eos peruenire ad vitam æternam tametsi regnum Dei non introirent. De quo vide Augustinum. Caluinus nihilominus pertinacissimè contendit hæc verba ad baptismum non pertinere, sed ad solam renouationem spiritualem per fidem: idque ea de causa ne baptismus ad salutem necessarius videatur, vnde sola fides saluificans continuò pro vana ac falsa refutaretur. Primùm cauillatur non sequi necessitatem baptismi, etiamsi de eo sermonem hîc fieri concedatur. *Etiamsi demus* (inquit) *Christum hic loqui de baptismo, non tamen sic vrgenda sunt verba vt salutem in externo signo includat; sed ideo potius aquam Spiritui adiungit, quia sub illo visibili symbolo quam Deus Spiritu suo vitæ nouitatem solus in nobis*

De pecca. mer. & remiss. lib. 1. cap. 30.

Baptismi necessitas defenditur.

nobis efficit, testatur atque obsignat. Hæc ille. Sed hoc commentum de obsignatione & sigillo Caluiniano, alio in loco refutauimus. Et Paulus disertè dicit *per lauacrum regenerationis nos saluos factos esse*, vbi non salutis prius adeptæ obsignationem, sed salutis de facto collatæ medium & instrumentum baptismo assignat. Nec propterea salus nostra externo signo includitur, sed per externum signum confertur. Aiunt hæretici per Euangelicam prædicationem fidem conferri. An propterea in illa externa voce fidem includunt, aut diuini Spiritus operationem excludunt? Deinde si baptismus vitæ nouitatem à Spiritu sancto datam testatur & obsignat, & sine ista obsignatione nemo introibit in regnum cælorum; consequitur indubiè baptismi necessitas, si non ad conferendam, saltem ad obsignandam & testificandam salutem. Ita vtrouis modo intelligas, ipsa aquæ baptismalis necessitas à Christo docetur. Quare aliquam necessitatem agnoscere ipse Caluinus vult. *Verum quidem est* (ait) *baptismi neglectu arceri nos à salute: atque hoc sensu necessarium esse fateor: sed salutis fiducia præposterè sub signo includitur.* Respondeo, in adultis solum neglectum baptismi arcere à salute, quatenus in voto baptismi saluari potest, quem non sacramenti contemptus, sed necessitas à baptismo consequendo excusit; in paruulis verò, qui votum illud habere non possunt, solum baptismi defectum eos à salute excludere, vt Catholica semper credidit Ecclesia, quod contra Pelagianos fortissimè defendit Augustinus. De qua re apud Matthæum plura diximus. *Quantum verò ad hunc locum attinet* (ait Caluinus) *nullo modo adducor vt Christum de baptismo verba facere credam. Hoc enim fuisset intempestiuum. Tenendum enim semper consilium Christi quod antè exposuimus, nempe quòd Nicodemum hortari voluit ad vitæ nouitatem, quia Euangelij capax non erat donec alius homo esse inciperet. Est igitur vna & simplex sententia, nos de integro nasci oportere, vt filij Dei simus, atque huius secundæ genituræ Spiritum sanctum esse authorem. Nam quum Nicodemus Pythagoricam palingenesiam somniaret, Christus, vt hunc illi errorem eximeret, interpretationis vice addidit non fieri naturaliter vt secundò nascantur homines aut opus esse vt alterum corpus induant, sed nasci, quum mente & animo renouantur per Spiritus gratiam.* Hæc Caluinus. Tota eius speculatio quum in imaginaria illa palingenesia à Nicodemo, & aliis Iudæis credita fundetur, vana & inanis esse conuincitur. Ilia enim palingenesia Pythagorica à Nicodemo, vel aliis

In Antid. Apostol. ad Roman. 4. vers. 11. Tit. 2.

Ad Matt. cap. 28. vers. 19.

Iudæis

Supra ad Luc. cap. 2. vers. 7. Caluini sensum validè refutatur.

Iudæis credita fuisse stultissimè asseritur, vt alio in loco demonstrauimus. Sed & Nicodemi verba longè alium sensum demonstrant. Non enim de nouo corpore assumendo quærit, sed de eodem suo corpore ab eadem matre sua iterum progignendo & in lucem edendo interrogat. *Quomodo* (inquit) *homo nasci potest quum sit senex?* non dicit, Quomodo potest post mortem in alio corpore renasci? Et addit. *Nunquid potest in ventrem matris sua iterum introire?* supple, vt ab eadem matre sua iterum renascatur? Hoc est quod somniauit Nicodemus; non aliquam palingenesiam Pythagoricam, vt ineptissimè somniat Caluinus. Christi quidem consilium fuit, hortari Nicodemum ad vitæ nouitatem, vt Euangelij capax esset & aduentum Messiæ crederet. Nam & ideo aliàs Iudæis dixit. *Qui voluerit facere voluntatem Patris mei, cognoscet de doctrina mea, quia ex Deo est.* Idcirco Nicodemo hîc dicit. *Nisi quis renatus fuerit denuo, non potest videre regnum Dei*, id est, non potest cognoscere aduentum Messiæ, quem Iudæi regnum Dei vocabant. Sed quia nouæ natiuitatis vocabulo Christus vsus est, Nicodemus de aliqua carnali natiuitate, nõ spirituali, eum loqui iuxta carnales adhuc & animales affectus suos existimabat. Quam eius crassam imaginationem corrigens Saluator, de vera quidem generatione se loqui docet, sed spirituali, non carnali. Ideóque qualis sit hæc spiritualis regeneratio, & ipsius quale sit primum exordium, docet. Propterea *introitus* verbo vtitur, dicens: *Nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu sancto, non potest introire in regnum Dei*, id est, non habet introitum in Ecclesiam Messiæ. Non dicit sicuti prius dixerat, *non potest videre regnum Dei*, id est, assequi & frui beneficio Messiæ, quod sensui Caluini conuenientius foret. Quare & mox de ipso exordio renouationis fidelium se loqui docens, ponit antithesim inter carnalem & spiritualem generationem his verbis: *Quod natum est de carne, caro est. Quod natum est de Spiritu, Spiritus est.* Christus ergo non solùm de ipsa vitæ nouitate & renouatione necessaria informare Nicodemum voluit, sed & de huius nouitatis exordio ipsáque regeneratione. Quæ sanè duo multum differunt. Regeneramur semel, *Renouamur* quotidie *de die in diem.* Per regenerationem in statum filiorum adoptionis inducimur; vbi enim filiatio est, ibi vera generatio. Per renouationem opera & actiones filiorum Dei proferimus, & in nouitate vitæ ambulamus. Per regenerationem Christum induimus, per renouationẽ imagini eius conformes efficimur.

Iuan. 8.

Regeneratio & renouatio multum differunt.

Adeò

Adeò non eſt eadem ſententia (vt vult Caluinus) ſed longè diuerſa quam hîc Nicodemo Chriſtus aperuit.

Nunc reliqua videamus. *Idèo* (ait Caluinus) *Spiritum & aquam pro eodem poſuit. Neque hoc durum aut coactum videri debet.* Cur ita tandem? *Frequens* (inquit) *ac tritus loquendi mos eſt in ſcriptura, quum de Spiritu fit mentio, ad exprimendam eius vim, aquæ vel ignis nomen adiungi.* Vide impoſtoris fraudem. *Aquæ* (inquit) *vel ignis nomen adiungi.* Sed quid hoc ad rem facit, ſi ignis nomen ſpiritui adiungatur, ſed non aquæ nomen? Quæ hæc conſequentia eſt, Ignis nomen adiungitur Spiritui ſancto, vt vis eius exprimatur, ergo aquæ nomen ſimiliter adiungi putandum eſt? Vt Caluini hoc loco coniectura vim haberet, dicere & probare debuit, aquæ nomen Spiritui ſancto adiungi ſolere, non autem ignis aut alterius cuiuſque rei, niſi fortè vtriuſque. Nunc homo vafer quia de aqua probare non potuit (de qua eſt quæſtio) dicit, *aquæ vel ignis nomen adiungi.* Quod perinde dicitur, ac ſi probaturus fœminas à Chriſto ad Apoſtolatus dignitatem aſſumptas, hoc argumentaretur: Frequens ac tritum eſt in Euangelio, quum de vocatione ad Apoſtolatum fit ſermo, fœminas vel viros vocari. Certum enim hoc eſt de viris, & propoſitio diſiuncta, quæ in altera parte verificatur, vera eſt. Sic ludit lectorem ſuum impoſtor Caluinus. Probaturus de aqua, argumentum adfert de aqua vel igne. Móxque probat de igne, non de aqua. *Impoſtura egregia.*

Hoc ipſum tamẽ quod de igne probat, quale ſit videamus. *Iam* (inquit) *aliquoties habuimus, Chriſtum eſſe qui baptizat in Spiritu ſancto & igni, vbi ignis nihil diuerſum à Spiritu ſonat, ſed tantùm qualis ſit eius in nobis efficacia oſtendit.* Alia hæc & nequior impoſtura eſt, quia cum aperto mendacio coniuncta. Prius dixit, *Frequentem & tritum loquendi morem in Scripturis eſſe, aquam vel ignem Spiritui ſancto adiungi.* Nunc de ſolo igne probans, aſſerit id *aliquoties* dici: quod ſi verum eſſet, non tamen, quod aliquoties dicitur, id frequens ac tritum eſt. Nunc autem nec *aliquoties* quidem, ſed ſemel tantùm hoc dictum fuit à Ioanne Baptiſta, tametſi bis illud legamus Matth. 3. & Luc. 3. qui eandem Baptiſtæ concionem referunt: *Ille baptizabit vos in Spiritu ſancto & igni.* Rurſum falſum eſt, eo ipſo vno in loco ignem nihil diuerſum à Spiritu ſonare. Sonat enim apparitionem Spiritus ſancti in linguis igneis, de qua Chriſtus Apoſtolis iam aſcenſurus in cælum dixit: *Vos baptizabimini Spiritu ſancto non poſt multos hos dies.* Ita nihil quam mentitur ac fallit Caluinus. *Impoſtura nequior cũ mendacio coniuncta.* *Act. 1.*

Mouet

Caluini artes.

Mouet sibi statim futilem difficultatem, quòd in his verbis ignis similem non habet cum Spiritu adiunctionem cum ea quam hoc loco aqua. Ibi enim ignis Spiritui postponitur, hîc aqua præponitur; & occurrens huic diuersitati dicit. *Quòd autem hîc præponit nomen aquæ, non multum ad rem interest. Imò hæc locutio melius fluit quàm altera: quia scilicet metaphoram sequitur, nuda & aperta sententia: ac si diceret Christus neminem esse Dei filium donec per aquã renouatus fuerit; hanc verò aquam esse Spiritum sanctum qui nos repurgat, & qui virtute sua in nos diffusa virgeremi nspirat cælestis vitæ, quum natura prorsus aridi sumus.* Cui respondemus, nõ sanè multum interesse siue præponatur Spiritui aqua, siue postponatur, copula interiecta, quia res diuersa vtroque modo significabitur. Alioqui si huiusmodi exceptionibus ludere liceat, innumeras alias Scripturas facilè peruertet & deprauabit qui volet. *Non est insolens* (ait paulò pòst Caluinus) *copulam exegeticè sumi, quum scilicet posterius membrum explicatio est prioris.* Iuxta has ergo Caluini regulas, quicquid in Scripturis coniunctiuè proferetur, non rerum diuersarum enunciatio, sed rei eiusdem explicatio erit; quoties ita rem accipere contra totius Ecclesiæ iudicium, & omniũ Patrum consensum (vt Caluinus hoc loco facit) cuicunque libeat. Sic in istis propositionibus, *Qui crediderit & baptizatus fuerit, saluus erit; Qui docuerit homines & sic fecerit, vocabitur magnus in regno cælorum, Qui corde crediderit & ore confessus fuerit Christum à mortuis resurrexisse*; & innumera talia, non res diuersæ enunciabuntur, sed vna & eadem res exegeticè proferetur, & perinde erit siue prius posterioris, siue posterius priotis explicatio sit. Ita nihil in diuinis Scripturis ab hæreticorum corruptelis tutum erit. Quod addit Caluinus, *Nicodemi insciti am à Christo meritò exprobrari, quòd formam loquendi Scripturæ vsitatam adduxerit, & Christi dictum ex communi Prophetarum doctrina desumptum esse*, hoc totum ad priora illa Christi verba pertinet, *Oportet vos nasci denuo*; non autem ad ista, *Nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu sancto*, &c. cui simile aliquid in Prophetis non legitur. Subiungit postremò. *Ac mihi suffragatur contextus. Nam quum mox rationem Christus subijcit cur nos renasci oporteat, prætermissa aquæ mentione, solo Spiritu quã exigit vitæ nouitatem constare docet, vnde sequitur aquam nõ esse à Spiritu separandam.* Hæc ille. Eodem argumento, baptismum in vniuersum explodere licebit; ex ipso contexta verborum Christi: quia quum prius dixisset, *Qui crediderit*

Regulæ ad corrũpendas scripturas à Caluino adinuentæ.

Alia Caluini regula ad deprauandas Scripturas inuenta.

& baptizatus fuerit, saluus erit, postea præterita baptismi mentione dixit; *Qui non crediderit, condemnabitur*: vnde sequitur fidem & baptismum pro eodem accipi oportere. Cæterum quantum contextus ipse sensui totius Ecclesiæ suffragetur, antea à nobis expositum est. Hæc est impietas Caluiniana. Apertissimum & receptissimum verborum sensum in quæstione grauissima derelinquit, non nisi futilibus mendaciis & parologismis, & regulis commentitiis ad totam depranandam Scripturam idoneis subnixus. Sed in hac tam illustris loci corruptela habet Caluinus sibi aduersantes non solùm Lutheranos omnes, sed & ipsum Bucerum & Benedictum Aretium Sacramentarios in cõment. ad hunc locum.

8. *Spiritus vbi vult spirat, & vocem eius audis, & nescis vnde veniat, & quò vadat.*
9. *Sic est omnis qui natus est de Spiritu.*

PRopositum Christi est, ostendere eos qui noua natiuitate spirituali de Spiritu Sancto nascuntur, habere quandam similitudinem & indolem diuini Spiritus; sicut id quod carnali generatione nascitur, carnem & carnalia sapit, quod in superiori sententia dixerat. Quam verborum Christi cohærentiam qui rectè aduertit, Spiritum hoc loco pro vento accipi, sicuti recentiores interpretes, & ipse maximè Caluinus accipi volunt, absurdum putabit. Cyrillus quidem, Chrysost. & eum sequuti Theophylactus & Euthymius in hunc locum, Spiritum pro vento exponunt; quam ob causam Græcorum Patrum hanc esse sententiam indefinitè pronuntiat D. Iansenius hoc loco. Cæterum de Spiritu S. hunc locum exponunt alij Patres Græci, iique grauissimi: Athanas. lib. 1. & 3. de vnica deit. Trinit. Gregorius Nazianz. orat. 5. Theolog. Basil. lib. 5. cõtra Eunomium cap. penult. Gregor. Nyss. orat. de S. baptismo. Latini autem Patres ferè omnes hanc sententiam sequuntur. Augustin. in hunc locum tract. 12. non solùm eam tenet, sed & alteram de vento refutare contendit. Hilar. lib. 1. de Trinit. Hieron. ad Hedibiam q. 9. Ambros. lib. 1. de fide cap. 3. & de Spiritu S. lib. 3. cap. 11. Gregor. Mag. Moral. lib. 27. cap. 1. Assimilat ergo Christus omnem natum de Spiritu, id est, quemlibet verè Christianum, Spiritui S. de quo renascitur, in tribus. Primùm quòd sicut *Spiritus S. vbi vult spirat*, & sua dona vbi vult & cui vult distribuit; sic natus de

Spiritus hoc loco Spiritum S. significat.

Renatus ex Spiritu Spiritui S. in tribus assimilatur.

2. Cor. 3. Spiritu liber est in suis operationibus. Vnde Paulus. *Vbi Spiritus Domini, ibi libertas.* Ex hac libertate spirituali quilibet
Rom. 13. verus Christianus legem implet, *Plenitudo enim legis dilectio*, quæ est proprium & primarium donum natorum de
Rom. 8. Spiritu) tentationes superat, & peccata deuitat, (*Peccatum enim vobis non dominabitur, quia non estis sub lege*, vt serui,
1. Ioan. 4. *sed sub gratia*, vt liberi) Diabolum vincit. *Maior enim est qui in vobis est quàm qui in mundo.* Denique omne bonum quod
vult operatur, & à Dei charitate nunquam inuitus separatur.

2. Sic vbi vult spirat. Secundo assimilatur Spiritui S. omnis fidelis: quia sicut Spiritus Sancti vox auditur quidem exterius per Prophetas, per Christum, per Apostolos, & alios quos perpetuò mittit, etsi ipse sit inuisibilis; sic hominum spiritualium
Matth. 5. opera bona & admirabilia foris videntur, *vt glorificetur Pater eorum qui in cœlis est*, sed dona gratiarum, vnde hæc
3. opera profluunt, interna sunt & inuisibilia. Hinc sequitur tertium, quòd sicuti nemo scit vnde Spiritus Sanctus veniat, aut quò vadat, id est, vias, iudicia, consilia Spiritus S. nemo
Rom. 11. assequitur, vnde Paulus, *Quàm incomprehensibilia sunt iudicia eius, & inuestigabiles viæ eius!* sic homines huius seculi vident opera iustorum natorum de Spiritu, sed vias eorum
1. Cor. 2. nemo nouit, nisi qui eodem Dei Spiritu agitur. *Animalis homo non percipit ea quæ sunt Spiritus Dei: stultitia enim est illi.*
Rom. 8. Vnde & deridet ea. *Prudentia enim carnis, inimica est Deo.*
Ioan. 17. *Mundus quod suum est amat*, &c. Sic nesciunt vnde veniant opera iustorum. Similiter nesciunt quò vadant, quia nondum apparet quid sunt & quid erunt opera iustorum, quantáque mercede remunerenda. Hic est huius loci germanus sensus, qui etiam docet, qui veri & germani sunt Christiani, contra sterilem, nominalem, & imputatiuam hæreticorum iustitiam.

6. *Quod natum est de carne, caro est.*

PEruertit hæc verba Caluinus, vt quicquid homo in Christo nondum regeneratus facit, peccatum esse persuadeat: quasi caro pro carne peccati hoc loco accipi debeat, aut quasi in generatione carnali sola caro nascatur, & anima à Deo non infundatur, quæ tametsi à carne corrupta veluti vase inficiatur vt carnalia sapiat & appetat, rationis tamen lumine à Deo Creatore ornatur, quæ appetitum carnalem corrigere interdum valeat, etsi non semper. De qua natura

nostra

noſtræ per peccatum corruptione vide opus noſtrũ de Iuſtificat. lib. 2. Cæterum hîc nihil de peccato agitur; & quamuis nullum eſſet in homine peccatum, ſed in ſtatu innocentiæ ageret, verum tamen eſſet quòd in tota propagatione humana *quod natum eſt de carne, caro eſt.* Propoſitum Chriſti ſolum eſt, oſtendere terminum carnalis & corporalis generationis eſſe ſimilem principio: & quia principium generationis naturalis eſt homo, homo quoque eſt qui generatur.

14. *Sicut Moyſes exaltauit ſerpentem in deſerto, ita exaltari oportet filium hominis, vt omnis qui credit in eum, non pereat.*

DVpliciter hunc locum deprauat Caluinus. Primùm abſurdiſſimè exponit exaltationem, de qua Chriſtus hîc loquitur, Euangelicam prædicationem eſſe. Sic enim ſcribit. *Exaltari ſignificat collocari in loco edito, vt omnium aſpectui pateat. Id factum eſt Euangelij prædicatione. Nam quod de Cruce quidam exponunt, contextui non quadrat, & alienum eſt ab inſtituto. In hunc igitur finem ſimilitudo exaltati ſerpentis in deſerto adducitur, vt ſe doceat Chriſtus Euangelij doctrinam ſtatuendum eſſe ante omniũ oculos, vt quicunque ipſum fide intuiti fuerint, ſalutem percipiant.* Hæc ille. Cæterum de ſua futura crucifixione, & de beneficio redemptionis, quod ad ſalutem credendum omnibus eſt, Chriſtum hîc loqui; tum ſimilitudo ſerpentis allata, tum verbum exaltationis efficaciter demonſtrat. Sicut qui in ſerpentem ligno affixum aſpiciebant, à morſibus ſerpentinis liberati erant; ſic qui in Chriſtum crucifixum credunt, à peccatis ſuis liberantur. Sic hæc figura & genus & fructum mortis Chriſti, ſimúlque fidei neceſſitatem ad vinum exprimit. Exaltationis vocabulum non niſi de Cruce apud Ioan. aliis in locis accipitur. *Quum exaltaueritis filium hominis, tunc cognoſcetis quia ego ſum.* Iudæi non prædicabant Chriſtum, ſed crucifigebant. Rurſum alibi. *Ego quum exaltatus fuero à terra, omnia trahã ad meipſum.* Sed Caluinus hunc ſenſum delegit, vt hæreticum dogma de prædicatione Euangelica peccata credentibus remittente, ſicuti nos de Sacramentis loquimur, ſtabiliret.

Exaltatio Chriſti in Cruce.

Ioan. 5.

Ioan. 8.

Alia deprauatio eſt in verbo credendi, cui vita æterna tribuitur. *Hinc* (inquit) *conſtat admirabilis fidei effectus, quia per eam Chriſtum recipimus qualis nobis datus eſt à Patre: nempe*

Sola fides & certitudo gratiæ refellitur.

qui nos æternæ mortis reatu solutos vitæ æternæ hæredes efficiat. Cæterum quum fides huic beneficio primum ianuè aditum faciat, non tamen sola sine renouatione mentis interna, & sine spiritu adoptionis filiorum Dei hoc beneficium conferat; huic obstaculo vt occurrat Caluinus, subiungit. *Nondum tamen satis liquet cur & quomodo vitam nobis conferat fides, an quia Spiritu suo nos regenerat Christus, vt viuat in nobis ac vigeat Dei iustitia; an verò quia sanguine eius purgati à peccatis gratuita venia iusti apud Deum censemur. Certum quidem est hæc duo semper coniuncta esse, sed quia hîc de salutis certitudine agitur, tenenda præcipuè hæc ratio est, nos idcirco viuere, quia Deus peccata non imputando nos gratis amat.* Falsa & impia doctrina est quam tradit. Fatetur hæc duo semper esse coniuncta, peccata nobis condonari, & Spiritu Christi regenerari, vt viuat in nobis Dei iustitia. Si semper sunt coniuncta, ergo ex vtrisque constat salus nostra, non ex sola remissione peccatorum. Imò ait Caluinus, *quia de certitudine salutis agitur, hæc posterior ratio præcipuè tenenda est.* Vide quomodo fallit ac fallitur. Fallit lectorem nequiter, quum dicit de certitudine salutis hîc agi. Non enim de certitudine, sed de principio salutis agitur: nõ de tota perfectione, sed de eo quod imprimis necessarium est. Agnoscit ipse Caluinus, coniungi necessariò renouationem internam, de qua hîc non agitur. *Ideo* (ait Caluinus) *nominatim sacrificij fit mentio, quæ simul cum peccatis maledictio & mors abolita est.* Si ergo de sola abolitione peccatorum hîc agitur, & illa sola certitudinem salutis non adfert, (coniuncta quippe esse debet regeneratio in nouam vitam,) euidenter probatur non de salutis certitudine, sed de vna eius parte hoc loco agi. Deinde fallitur ipse turpiter quum dicit, *nos idcirco viuere, quia Deus peccata non imputando gratis nos amat.* Contradicit Christo dicenti: *Ipse Pater vos amat, quia vos me amastis, & credidistis in me.* Ecce amor Dei in nos, non solùm quia peccata remittit, sed quia nos Spiritu Christi regenerati amamus Christum, & credimus in eum.

Caluini mendacium.

Ioan. 14.

Deinde absurdissimum est, quòd causa vitæ sit priuatio mortis & nõ multo magis noua vita veteri succedens. Quis non capit aërem ex tenebricoso lucidum factum, non solùm propter fugatas tenebras, sed multo verius propter præsentem lucem lucidum vocari & esse? Sic propter spiritualem regenerationem, quæ nouos homines & filios lucis facit, sumus verè & formaliter filij Dei, Deo grati ac iusti; non solùm

Vitæ nouitas magis causa salutis quàm remissio peccatorũ.

solùm propter remissa peccata: & in vtroque beneficio constat salutis nostræ certitudo.

18. *Qui credit in eum, non iudicatur.*

CONfirmant ex his verbis suam solam saluantem fidem hæretici: & vertunt Caluinus ac Beza, *Qui credit in eum, non condemnatur:* quum verbum Græcum sit κρίνεται, quod propriè significat sententiam accipere, siue approbationis siue condemnationis; non κατακρίνεται, quod propriè significat condemnationis sententiam accipere. Sed vt κρίνεται accipiatur hoc loco pro condemnari, non tamen dotet hoc solo nomine à condemnatione liberos omnes esse, qui credunt. Credere in Christum, non est, vel solam fidem habere & totam doctrinam Euangelicam credere, vel, vt Caluinus hîc exponit, *fiduciã & certitudinem salutis concipere*, sed est credendo in Christum tendere, & fidem per dilectionem operãtem habere, ac denique regenerationem in nouã vitam coniunctã tenere, vt suprà Caluinus agnoscit. Postremò *non condemnari*, hoc loco non significat ab omni damnationis sententia in perpetuum immunes esse, ac de salute certos (in quo mirificè falluntur hæretici) sed hoc solum significat, ab illa damnationis sententia liberari credentes in qua nati sunt, vt non sint iam amplius filij iræ, sed filij Dei, accepta videlicet remissione peccatorum, & gratia renouationis donari. Sic enim Deus credentes non iudicat, id est, actum iustitiæ in eos non exercet, relinquens eos in statu perditionis; sed illis miseretur, & actum misericordiæ exercet, vocans in statum adoptionis filiorum Dei, & faciens illos filios acquisitionis. Denique non iudicatur aut non cõdemnatur qui credit, quia transit à morte ad vitam, nec manet in statu damnationis. Hunc sensum genuinũ ac literalem alia Christi verba manifestè docent. Infrà Ioan. 5. *Qui credit ei qui misit me, habet vitam æternam, & in iudicium non venit, sed transit à morte in vitam.* Hæc est prima gratia credentibus data; cum qua & in qua gratia si perseuerãt, tunc certo saluantur, & finaliter non condemnantur. *Qui enim perseuerauerit vsq; in finẽ, hic saluus erit.* Et Paulus: *Participes Christi effecti sumus:* id est, transiuimus à morte ad vitam, & in iudicium non venimus, & habemus vitam æternam in spe & in radice, *si tamen initium substantiæ eius*, id est, inchoatam in nobis fidem, quæ est *substantia rerum sperãdarum vsq; ad finem firmũ retineamus.*

Contra salutem fidem.

Hæreticorum crassum & pernitiosissimum error.

Matth. 10.

Heb. 3.

Heb. 11.

Hoc sensu *qui credit in Christum, non iudicatur*, id est, ad misericordiam non ad damnationem vocatus est. Sic infrà Ioannes Baptista quum dixisset, *Qui credit in filium, habet vitam aeternam*; quo sensu hoc dixerit, à contrario demonstrat: *Qui autem incredulus est filio, non videbit vitam, sed ira Dei manet super eum*; id est, manet in statu irę & damnationis in qua natus est, non liberatur ab illa ira, vt sit filius & hæres vitæ æternæ, sicut ille qui credit liberatur. Sed hæc liberatio non est adhuc nisi *in spe gloriæ filiorum Dei*: quæ spes probatione, quam adfert tribulatio, roboratur, & perseuerantia finali concluditur.

Cap. præs. ver. 36.

Rom. 4.

36. *Qui credit in filium, habet vitam æternam.*

Sola fides reiicitur.

HIc iterum sua toxica admiscet Caluinus, & sanctum Euangelium pestilenter corrumpit. *Quòd vita* (inquit) *causa vocatur fides in Christum, inde colligimus in solo Christo vitam contineri, neque eius aliter nos fieri compotes quàm Christi gratia.* Sana hæc est & salutaris doctrina quia quicquid ad vitam æternam consequendam requiritur, non nisi per Christi gratiam nobis confertur. Sed hoc melle vbi suos allexit lectores, mox admiscet toxicum. *Sed non conuenit inter omnes quomodo ad nos perueniat Christi vita. Quidam enim ita accipiunt, quoniam credendo Spiritum recipimus, qui nos in iustitiam regenerat, nos eiusmodi regeneratione salutem consequi.* Sic sanè tota Scriptura Euangelica & Apostolica docet. Quid hìc Caluinus? *Ego autem quamuis hoc esse verum fatear, fide nos renouari, vt Spiritus Christi nos regat, primo tamen loco considerandam esse dico gratuitam peccatorum remissionem, qua fit vt Deo accepti simus. Dico item, in hac sola totam salutis fiduciam & fundatam esse & consistere: quia non aliter iustitia nobis coram Deo imputari potest, nisi dum peccata nobis non imputat.* Hæc ille. Hoc eius toxicum est, quo vix pestiferum magis apparari potuit. Affirmat sic fide nos renouari, vt Spiritus Christi nos regat, quæ prophana & Scripturis insolens loquutio est. Non enim fide nos renouari, vsquam Scriptura dicit, sed *Spiritu Dei nos renouari*, passim Scriptura affirmat. Hic autem Spiritus Dei renouans ac regenerans in nouam iustitiam, iam credentibus datur, nec fidei donũ (quod iam acceptum est vt initium nouæ creaturæ in Christo) sed charitatis donum largitur, vt fides *per charitatem operans nouam in Christo creaturam* perficiat. Quare apud Paulum sy-

Caluini artes.

Non renouamur fide, sed Spiritu Dei. Tit. 3. 2. Cor. 4. Colos. 1.

nony

nonyma hæc duo sunt, *Fides per dilectionem operans*, & *Noua in Christo creatura*. Spiritu igitur Dei renouamur, vt, illo Spiritu nos regente, ambulemus secundum spiritum, non secundum carnem, in nouitate vitæ, non secundum veterem hominem. Sed quicquid hac de re sit, *primo loco* (ait Caluinus) *considerandæ est gratuita peccatorum remissio, qua fit vt Deo accepti simus.* Ordine quidem generationis primum locum illa habet, sicut antecedit veteris formæ priuatio nouam inductam. Sed vt fiat in Christo noua creatura, in ordine perfectionis prima est charitas, quæ nouam creaturam perficit, & facit acceptum Deo, quod sola peccatorum remissio sine nouo charitatis diuinæ habitu, qua & proximum diligimus, & peccatum odimus, non facit. Gal. 5. 6. & 6. 15.

Peccatorum remissio incipit nō perficit iustitiam.

At non contentus Caluinus hac impostura & astutia, nequitiam adiungit, dicens *in hac sola remissione peccatorum totam fiduciam & fundatam esse & consistere.* Sed huic nequissimæ audaciæ differta diuinæ Scripturæ verba opponimus. *Si cor nostrum nos non reprehenderit, fiduciam apud Deum habemus.* Et iterum. *Si Spiritu facta carnis mortificaueritis, viuetis.* Et rursum. *Si permanseris in bonitate; alioquin & tu excideris.* Et adhuc. *Si quis in me non manserit, mittetur foras sicut palmes, & arescet*, &c. Denique innumera huiusmodi sunt quæ salutis spem, fiduciam, & certitudinem, non in sola peccatorum remissione, vt peccati aduocatus Caluinus affirmat, sed in obedientia mandatorum Dei, in cordis puritate, in mortificatione carnis, in perseuerantia boni operis collocant.

Fiducia tota nō est in remiss. peccatorū. 1. Ioan. 4. Rom. 8. Rom. 11. Ioan. 15.

Caluinus peccati aduocatus.

Sed pulchrum est aduertere, quo tandem argumento hanc pestilentem sententiam vel dementiam potius suam impius Caluinus confirmat. *Quia* (inquit) *non aliter iustitia nobis coram Deo imputari potest, nisi dum peccata nobis non imputat.* Hoc est dicere, quia hæreticum meum dogma, de imputatiua iustitia, aliter stare non potest. Sic ex vno principio hæretico quod sibi concedi vult, & nemo orthodoxus concedere potest, alteram propositionem suam hæreticam confirmare contendit. Sic non ex sensu Scripturarum suam sententiam, sed ex sua sententia Scripturarum sensum cōfirmat ac probat. Ecclesia verò Catholica imputatiuam iustitiam, quæ nec in Scripturis vsquam nec apud Patres Ecclesiæ legitur, in sensu Caluini penitus execratur & damnat. Manet igitur firmum, eum qui credit in filium Dei, habere sanè vitam æternā, quia ad eam adipiscendam ius ac titulum habet, factus adoptionis filius non per ipsam solam fidem, sed per alia etiam Spiritus

Sancti dona quæ credentibus dantur, quæ non solam remissionem peccatorum conferunt, sed *nouam creaturam in Christo* faciũt, vt ambulans *in nouitate vitæ, & secundum spiritum, non secundum carnem*, sic demum extra damnationem sit, & viuat Deo. *Si enim Spiritu facta carnis mortificauerimus, viuemus. Si autem secundum carnem vixerimus*, vtcunque credentes & præteritorũ peccatorum venia donati, *moriemur*.

Rom. 6. & 8. Gal. 5. & 6. Rom. 8.

IN IOANNIS CAP. IIII.

14. *Aqua quam ego dabo ei, fiet in eo fons aquæ salientis in vitam æternam.*

Operum gratiæ dignitas.

DOCET hic locus vim & dignitatem operum gratiæ quæ procedunt à Spiritu Sancto, contra impios horum temporum hæreticos, qui hanc vim & dignitatem adeò negant, vt omnia opera Spiritus Sancti *in filiis Dei quantumcumque perfectis penitus immunda, adeóque peccatis potius quàm virtutibus accensenda* (sunt impij Caluini verba) esse pronuntient. At loquitur hîc Christus de Spiritu Sancto quem daturus est credentibus, quod & ipse hoc loco Caluinus agnoscit. *Aqua* (inquit Christus) *quam ego dabo ei*, sup. bibenti ex illa, & Spiritum Dei in se accipienti, (quem *per lauacrum regenerationis effundit abundè*) *fiet in eo fons aquæ*, id est, fons donorum & gratiarum: duas enim aquas ponit, vnam fontanam seu fontis instar, quia principium & plenitudo gratiarum omnium est, ipsum videlicet Spiritum Sanctum; alteram ab eo deriuatam ac fluentem, quam alibi vocat *flumina aquæ viuæ fluentia* in cordibus credentium, quæ sunt ipsa dona virtutum & gratiarum quibus filij Dei donantur, *salientis in vitam æternam*: id est, quæ gratiarum & donorum aqua cordibus piorum infusa, saliet in vitam æternam. Quærimus hîc ab hæreticis horum temporum Quid est *salire in vitam æternam?* Caluinus nihil aliud illis verbis significari vult, quàm huiusmodi gratiarum ac donorum perpetuitatem ac stabilitatem. *Continua* (inquit) *notatur irrigatio quæ in hac mortali & caduca vitæ cœlestem in illis æternitatem fouet. Non ergo ad breue tempus in nos fluit Christi gratia, sed se vsque ad beatam immortalitatem diffundit, quia fluere non desinit, donec vita incorruptibilis quam inchoat, suis omnibus numeris constet.* Sed iuxta hunc sensum, non erat dicendum, *salientis in vitam æternam*, sed saluentis, vel fluentis potius, in æternum: sic enim perpetuum

Instit. lib. 3. c. 15. num. 3. & cap. 17. num. 3. In Coment. in hunc locum. Tit. 3. Duæ aquæ fontana & deriuata. Ioan. 7.

1.

&

& ſtabilem eius fluxum notaret. Deinde in priori ſententia ſtabilis hæc & continua irrigatio gratiarum Chriſti ſignificata eſt, vbi Chriſtus dixit: *Qui biberit ex aqua quam ego dabo ei, non ſitiet in æternum.* Ad quæ verba Caluinus: *Vult* (inquit) *Spiritum Sanctum ſcatebram eſſe perpetuò fluentem, nec eſſe periculum vt exareſcant, qui ſpirituali gratia renouati ſunt.* Aut ergo in his verbis plus dicit Chriſtus, aut priorum verborum inanem & inſueram repetitionem facit. Et quidem multò plus eum dicere, ipſa verba conuincunt. Illic enim de effectu aquæ quam daturus erat, quoad eius perpetuitatem, dixit, *non ſitiet in æternum:* quia acceptus ſemel Spiritus S. quantum ex ſe eſt, tollit ſitim in perpetuum; ſitim, inquam, ſiue peruerſam ac præpoſteram rerum noxiarum (qualis ſebricitantium eſt) terrenarum videlicet & carnalium, ſiue rectam & ordinatam rerum diuinarum & ſpiritualium, quatenus ad ſalutē neceſſaria ſunt. Nam ſitis & deſideriū maioris perfectionis in hac vita non exſtinguitur: nec etiam prorſus in altera vita, vbi ſatietas non eſt quæ faſtidium parit, ſed cum aliquo ſemper deſiderio coniuncta, quæ ipſam ſitim iucundiorem facit. Illic igitur in prioribus verbis docet Spiritū S. tollere ſitim, qualē dixi in perpetuum, quantum ex ſe eſt. Nam quantū ex parte hominū eſt, quorum lubrica & incerta voluntas eſt, quia illi redeuntes frequenter ad vomitum excutiunt Spiritum Sanctum, redit iterum illa ſitis aut peruerſa aut ordinata quam dixi, vbi profugus à patre filius *in ſeipſum reuerti* incipit. Hîc verò & in his verbis docet Chriſtus alium effectum aquæ quam daturus erat, nempe vt fieret in bibente illam *fons alterius aquæ*, non ſolùm perennis & continuus, ſed admirabilis præterea efficaciæ *ſalientis* videlicet *in vitam æternam*, id eſt, eum in quo eſt, ſalire facientis (neque enim ipſa dona per hanc ſecundam aquam ſignificata per ſe ſaliunt aut operantur, ſed operari faciunt, & operationum ſanctarum principia ſunt, tametſi, vt ſic loquar, principiata & ſecūdaria) *in vitam æternam*, id eſt, talia opera & virtutes ſanctas producentis, quæ hominem ad vitam æternam perducant: ſiue per modum meriti, ſiue per modum ſimplicis iuſtitiæ, hoc loco non inquirimus: ſatis nunc erit oſtēdere, *aquam ſalientem in vitam æternam* ex fonte Spiritus Sancti profluentem, eſſe aquam quæ eum in quo eſt, ſalire facit, id eſt, efficaciter perducit ad vitam æternam. Vſus eſt Chriſtus verbo *ſaliendi*, vt oſtenderet huius aquæ efficaciam certiſſimam, quę non ſolùm pertingit aut de facto peruenit ad beatitudinem, ſed quæ

2.

3.

Quomodo Spiritus S. tollit ſitim.

Lucæ 15.

Salientis in vitam æternam.

sua quadam energia, efficacia, & impetu (qualis in salientibus est, longè alia quàm in ambulantibus, aut quoquo modo incedentibus) ad eam hominem perducit. Ab impetu quippe & virtute principij seu fontis sui Spiritus Sancti, cui nos hæc alterius aquæ dona coniungunt, habet hæc aqua, habent hæc dona & gratiæ credentibus infusæ, vt eos ad Deum perducant, Deoque ac vitæ æternæ dignos faciant. Sumpta est metaphora ab aqua materiali, quæ tantum adscendit quanta est altitudo principij à quo emanat. Sic dona Spiritus Sancti, quia ab eo procedunt, ad eum ipsum eiusque fruitionem hominem cõscendere faciunt. De diuini Spiritus efficacia hoc in loco à Christo significata, vide latius & vberius disputata in Promptuarij Catholici parte Quadragesimali, in Feria 6 hebdom. 3. Quia enim ad præsentis literæ explicationem ea non faciunt, ea hoc loco non repetimus.

20. *Patres nostri in monte hoc adorauerunt, & vos dicitis quia Hierosolymis est locus vbi adorare oportet.*

QVia hæc mulier Patrum veteris testamenti factum de cultu Dei in monte Samariæ contra Christum præposterè protulit, bonus Caluinus pulchrum sibi argumentum nactus visus est, vt omnem in vniuersum Patrum & Magistrorum Ecclesiæ Christi authoritatem labefactaret; nostramque in illorum factis ac dictis vel imitandis vel in veritatis antiquæ testimonium proferendis diligentiam in vniuersum condemnet. Qua in re perinde facit ac si nullas Scripturas pro veritate proferendas quisquam diceret, eo quod diabolus illas contra Christum impiè & præposterè protulit. Sed audiamus superbi hominis ad hunc locum hac de re verba. *Hic locus* (inquit) *insigni documento est, quàm præposterè faciunt, qui posthabito Dei mandato se cõformant ad Patrum exempla.* Illi haud dubiè præposterè faciunt qui Dei mandatum Patrũ exemplis postponunt: quod nemo Catholicus facit. Cæterũ Catholici Patrum exempla imitantes, non illa Scripturis aut Dei mandato anteponunt; sed quid doceant Scripturæ, & quid iubeat Deus, malunt à Patribus discere quàm a Caluino; ab Ecclesiæ Magistris, antiquissimis & tam eruditionis quàm sanctitatis nomine celeberrimis, quàm ab vno nouello hæretico, & indocto (quod frequentes eius contradictiones demonstrant) & impio, quod detestandæ eius hæreses, maximè

SS. Patrũ imitatio & allegatio defenditur.

Patres non Dei mandato sed hæreticorum placitis anteponuntur.

maximè de Deo authore & impulsore peccati (vt olim demonstrauimus) ad oculum loquuntur. Audiamus tamen peruſantis hominis accuſationem; & ſi quid ea ponderis ac momenti habeat, diſpiciamus. *Notandum* (inquit) *eſt quot modis hic peccare ſoleat mundus.* Bonus Caluinus aut extra mundum aut de mundo non eſt: niſi fortè & idem peccet ſicut ſolet mundus. *Sæpe* (inquit) *contingit vt ſine delectu pro Patribus maior pars ſequatur qui minimè omnium habendi erant Patres.* Si qui ita peccant, Patrum authoritati nihil hoc derogat, ſed eorum temeritatem arguit qui pro Patribus habent qui non habendi erant. Multi olim pro ſcripturis habebant quæ apocrypha erant: quod Scripturarum iuſtam authoritatem nihil imminuit. *Ita hodie Papiſtas videmus, quum inflatis buccis Patres decantant, nullum Prophetis & Apoſtolis locum dare.* Putidum mendacium impoſtore hæretico dignũ. Sic Patres allegant Catholici, vt Scripturis Propheticis & Apoſtolicis primum ſemper concedant locum. *Vbi autem paucos nominarunt honore dignos, coaceruare ingentem hominum ſui ſimilium cateruam, vel ſaltem deſcendere ad corruptiora ſecula, quibus etſi nondum tam craſſa barbaries inualuerat, religio tamen & doctrinæ puritas multum declinauerant.* Bene eſt quòd ſaltem aliquos Patres honore dignos cenſere dignatur. Quæ ſit alia ingens caterua, coniiciendum lectori relinquit: ue, ſi eos nominaret, in promptu eſſet exceptio. Cui hoc vnum reſpondemus, in illa caterua non alios eſſe, niſi qui Patres illos honore dignos in eadem doctrina ac fide imitati fuerunt. De ſeculis corruptioribus quod garrit, in nullius ſeculi Patribus vera hactenus vacillauit fides: niſi aut nullam tunc Chriſti Eccleſiam, aut ſine legitimis Patribus Eccleſiam fingat. Eſt autem hodiernum ſeculum omnium quæ hactenus fuerunt, ad fidem ac religionem quod attinet, propter graſſantes ſine numero hæreticos, corruptiſſimum. *Ergo tenendum eſt ſedulò diſcrimen, ne Patres cenſeantur, niſi quos conſtabit fuiſſe Dei filios: deinde qui pietatis ſuæ excellentia hunc honoris gradum promeriti ſunt.* Tenendum quoque ſedulò diſcrimen eſt, ne ſcriptura Canonica cenſeatur, niſi quã conſtabit diuinitus fuiſſe inſpiratam: deinde quæ doctrinæ ſuæ excellentia hunc honoris gradum promerita ſit. Sed nec propterea aut Patrum, aut Scripturæ, ea, quæ cuique debetur, labefactatur authoritas.

In opere de Iuſtificat. lib. II.

1.

Caluini putidum mendacium.

2.

Frequenter etiam in eo peccatur, quòd temere ex Patrum factis communis lex ſtatuitur. Frequenter quoque in eo peccatur,

catur, quòd ex sanctorum factis in Scriptura commemoratis communis lex statuitur. Nam quia Helias sacerdotes Baal magno numero interfecit, licere sibi hodie Caluinistæ putant sacerdotes Catholicos mactare: & quia Abraham cum ancilla Agar consentiente Sara coniuge concubuit, Caluinianæ ancillæ morosas se habere dominas conqueruntur, quòd quum illæ steriles aut vetulæ sint, cum heris suis dormire non permittantur. Nihil fingo, sed quod in nostra Anglia gestum scio. Taceo alia pudoris & modestiæ causa. Nihil hoc tamen vel Scripturarum vel Patrum iustam reprobationē imminuit.

Vulgus enim non satis honoris se Patribus habere putat, nisi eos eximat hominum numero. Sic quidam Euangelici fratres non satis honoris se diuinis Scripturis habere putant, nisi omnia in illis conscripta ipsi quoque sine discrimine imitentur. *Ita dum nobis in mentem non venit homines fuisse qui labi poterāt, vitia virtutibus promiscuè miscemus: vnde sequitur pessima in viuendi ratione confusio. Nam quum ad legis regulam examinanda sint omnia hominum facta, trutinam ipsam suis ponderibus subijcimus. Denique vbi tanti fit Patrum imitatio, impunè post eos se peccare mūdus putat.* Totum hoc ex præpostera quoque Scripturarum lectione accidit interdum, vt vix pro vitiis habeantur quæ à Sanctis viris vel malè perpetrata, vel in figura gesta legunt, aut ab aliis lecta audiunt. Sic propter Dauidis adulterium & homicidium electorum peccata excusantur: & duas sorores ducere exemplo Iacob, aut seipsum interficere exemplo Sampsonis, aliqui malè sani hæretici se posse arbitrari sunt. Nec tamen vel Scripturarum lectio, vel sanctorum Patrum pia & prudens imitatio, propterea explodenda est. Et Patres quidem homines fuerant, qui labi poterant. Caluinus similiter & Lutherus homines, opinor, fuerunt, qui multò probabilius & labi & decipi, & toto cælo à veritate ac pietate aberrare poterant, turpissimèque aberrarunt. Caluinus tamen, vt eum sui imitentur, adeò libenter semper tulit, vt neminem sibi contradicentem ferre potuerit. Lutheri verò illa superbissima vox est. *Ego in hoc libro non contuli, sed asserui & assero: & penes nullum volo esse iudicium, sed omnibus suadeo vt præstent obsequium.* Et iterū. *Scio me mea dogmata habere de cælo.*

Gnostici & Circuncellliones.

Bolsecus in vita Caluini.

Infine libri de seruo arbitrio.

3. *Tertium vitium est* (ait Caluinus) *praua emulatio, vbi scilicet nec eodem præditi spiritu, nec eodem instructi mādato, trahimus in exemplum quod aliquis Patrum fecit.* Quid hoc tertium à secundo differat quod proximè posuit, nec ipse Caluinus

unus distinguet vnquam, nisi quod ibi imitationem dixit, hic æmulationem prauam vocet. Sed quid ex eo inferat videamus. *Ex hoc fonte fluxisse bonam partem veteris monastices fatebuntur qui prudenter veterum scripta expendent.* Laudo Caluini ingenuitatem. Si enim veteres Monachi à suis maioribus sua instituta acceperunt, eósque imitati sunt; profectò nec res noua est monasticæ vitæ institutum (vt clamare solent hæretici) nec veteres Monachi sua aliqua inuenta amplexi sunt, sed à probatissimis Patribus ea hauserunt. Laude hoc dignum, non vituperio, nemo æquus negabit. *Ergo* (ait Caluinus) *nisi sponte errare libeat, semper videndum est quo quisque spiritu donatus sit, quid ferat cuiusque vocatio, quid singulis conueniat, & quid singulis sit mandatum.* Bonus Caluinus, quod semper in Ecclesia Catholica accuratè seruatum est, nunc demum quasi nouus de cælo Magister, alios se docere posse arbitratur. Quis nescit in Ecclesia Catholica ordinem hierarchicum esse, vt, ad pietatis studium quod attinet, nec nouum aliquod instituum à pluribus suscipiendum sine iusta authoritate & stricto examine approbatum aliquando fuerit, nec priuatæ personæ singulare aliquod vitæ genus sine Patrum suorum spiritualium ac superiorum approbatione aggredi vnquam potuerint? nihil ergo ad rhombum hæc omnia. Videamus reliqua.

Huic tertio vitio affine est aliud, confusio scilicet temporum, dum posteri in Patrum exemplis occupati, diuersam agendi legem sibi à Domino prescriptam esse non cogitant. Hoc si ita est, iam ad primam accusationem redit, de iis qui posthabito Dei mandato ad Patrum se exempla confirmant. Cui quod antea responsum est, hîc quoque satisfaciet. Sed aliquid in specie dicturus Caluinus est. Audiamus *Huic* (inquit) *inscitiæ acceptum referri debet immensa cæremoniarum congeries, quibus obruta est Ecclesia sub Papatu.* Hæc adhuc indefinita accusatio est, quia nec cæremonias designat, quæ spirituali huic viro displicent, nec ex qua parte ilet illa cõgeries ostendit. Sed dolosus versatur in generalibus; & Caluino magis ex re visum est dolo agere, quàm in sinceritate veritatis & honestatis. Audiamus adhuc cætera.

Statim ab Ecclesiæ exordio in hac parte peccari cæptum est, quia plus valuit stulta Iudaismi affectatio quàm decebat. Habebant Iudæi sua sacrificia. Ne tali pompa carerent Christiani, inuentus est immolandi ritus. Quasi verò deterior futura esset Christiana Ecclesiæ conditio, si cessassent omnes vmbræ quibus

offuscari poterat Christi claritas. Hîc instituitur veteris Ecclesiæ accusatio. Sed primùm totam actionem reiicimus vt nefariam conspirationem, iuri humano atque diuino repugnantem. Non est audiendus filius contra patrem, aut seruus contra dominum, in iis quæ ius paternum, aut domini prærogatiuam concernunt. *Non est discipulus supra magistrum, neque seruus maior domino suo.* Caluinus aut filius & membrum Ecclesiæ est, aut extraneus, hospes, & aduena. Si filius, aut membrum, non est audiendus contra Patres & capita Ecclesiarum Christi. Si extraneus & aduena, eius accusatio contra domesticos fidei multò magis reicienda est. Deinde iuxta Apostoli regulam, *Aduersus presbyterum accusatio recipienda non est, nisi sub duobus aut tribus testibus.* Caluinus ergo contra totum presbyterium veteris Ecclesiæ solus argueus & absque testibus, non audiendus, sed castigandus est. Rursum, Actio sequitur forum rei. Si veteris Ecclesiæ Patres reos constituere Caluinus vult, non eos apud tribunal suum, sed apud tribunal Christi, quod in terris aliud non est quàm Ecclesia Christi, conuenire debet. Nunc homo impius, & audax, actorem & iudicem agit: accusat, & condemnat. Nullam Ecclesiã sed seipsum audit. Postremò quid erit in religione firmum, quid constans, quid certum, si totius veteris Ecclesiæ *ab ipso eius exordio* (sic enim loquitur) praxis idque in toto externo cultu, post tot secula, argui, reprehendi, superstitionis & *affectati Iudaïsmi* damnari possit? An non eadem libertate quilibet alius hæreticus quodlibet fidei dogma, quantalibet omnium Patrum ab ipso Ecclesiæ exordio consensione firmatum, conuellere, arguere & condemnare poterit? Quare hac in re Caluinus nihil nisi suam dementissimam insaniam pio & prudenti lectori prodidit. *De illis enim dubitare* (multo magis illa *affectati Iudaïsmi* damnare) *que tota per orbem frequentat Ecclesia, insolentissime insaniæ est*, ait S. Augustinus, vir (ni fallor) Caluino modestior & fide dignior. Sic ipsam (vt dixi) actionem, vt improbi hominis nefariam conspirationem, merito reiicimus. De re verò ipsa, mox in alio huius Euangelij loco dicetur.

Veteris Ecclesiæ accusatio multis de causis reijcienda.

Matt. 10. 1.

2.

2. *Tim.* 3.

3.

4.

Epist. 118.

Infrà cap. præs. v. 21.

Iam ad recentioris Ecclesiæ accusationem descendit, & ait: *Sed postea longius erupit, ac sine modo grassatus est furor.* Furiosa est insani cerebri declamatio, nulla ratione subnixa, nullo argumento firmata. Concludit tandem. *Ergo ne hic labamur, semper ad præsentem regulam attentos nos esse oportet.* At quæ est hæc præsens regula? Attendat Lector, ne se inanibus ver-

Recentioris Ecclesiæ accusatio refellitur.

verbis falli patiatur. *Olim* (inquit) *suffitus, luminaria, vestes sacræ, altare, vasa, & similes ritus Deo placebant. Nempe quia obedientiæ nihil habet gratius vel magis pretiosum. Nunc à Christi aduentu mutata est ratio.* Qui sic Caluine, aut vnde id probas? Ne vno quidem verbo probat impostor à Christi aduentu mutatam esse rationem, vt nunc cæremonijs externis in cultu Dei externo non sit opus. Sed suam nudam ac simplicem assertionem, totius accusationis fundamentū ponit. Suam nudam ac simplicem assertionem, *præsentem regulam* vocat, *ad quam attentos nos esse oportet.* Post omnem declamationem tam contra veterem quàm contra præsentem Ecclesiam, quum ad rem & punctum venitur, quo accusationis totius causa, ratio, fundamentum constitui debet, nihil affertur aliud, quàm nuda & simplex affirmatio. Atqui qua illefacilitate mutatam iam esse in Christi aduentu rationem affirmat, vt altaria, quæque eò pertinent, locum amplius in Ecclesia Christi habere non debeant, eadem facilitate hoc locum nos illi negamus: & negantem habemus nobiscū vniuersam Ecclesiam Christi tam veterem ab ipso eius exordio quàm præsentem. Nec negamus tantùm, sed & ex Apostolo probamus, disertis verbis dicente. *Habemus altare de quo edere non habent potestatem qui tabernaculo deseruiunt.* Si altare, suffitus quoque, luminaria, vestes sacras, vasa, & similes ritus eò pertinentes. Cæterum de re hìc non disputamus, nec disputandi locus est. Caluini tantùm aduertenda improbitas, impudentia, impietas, qui post tam longam accusationem tam in genere quā in particulari, tam grauem, tam acerbam, quum ad causæ firmamentum venitur, nihil quàm lectorem ludificat. Perpetuus hic illi mos est. Audacter asserit, confidenter accusat, copiosè cōcludit. Nihil omnino probat, nihil confirmat. Hoc est impostorem ac seductorem agere, & vt Apostolus dicit, *in astutia & nequitia circumuenire.* Quare iterum post nudam & simplicem assertionem suam fortissimè concludit. *Ergo quid nobis in Euangelio præscribat Christus, considerandum, ne temerè sequamur quod sub lege Patres seruarunt. Nam quæ tunc fuit pia sacrorum obseruatio, hodie sceleratum sacrilegiū foret.* Quid in Euangelio præscribat Christus, & quàm latè patet docendi potestas Ecclesiæ magistris in Euangelio data, & quarenus externis ritibus Deus colendus sit, ipsa nos Ecclesia docere debet & docuit, nō Caluinus, non alius quilibet post tot secula nouellus magister. Lippis ac tonsoribus in Ecclesia Catholica notum est, cæremonias

Caluini fundamentum, propria assertio.

Hebr. 13.

Caluinus vetus impostor Ephes. 4.

Eccle

Ecclesiæ non ex imitatione Iudaica magis quàm Ethnica, sed ex Apostolorum & Apostolicorum virorum pia institutione promanasse. De qua re mox plura dicemus in postremo huius Euangelij loco. Nam de ipsa SS. Patrum salubertima & necessaria authoritate, & quatenus ea valeat, & quousque se extendat, in opere nostro de Principiis fidei iam olim late diximus.

Lib. 7. cap. & seqq.

22. *Vos adoratis quod nescitis: nos adoramus quod scimus.*

Intentiones bonæ frustra impugnantur.

LOcus impotentem Caluini calumniam, qua Catholicos ad hæc verba grauat, paucis repellendi. *Hoc* (inquit) *fulmine concidunt bonæ omnes intentiones quas vocant. Habemus enim homines nihil posse quàm errare, vbi sua eos regit opinio sine verbo aut mandato Dei. Nam Christus personam & causam gentis suæ suscipiens, Iudæos longè à Samaritanis distare docet, & hoc vno eos præstare, quòd æterna salutis fœdus cum illis pepigerat Deus: & quòd non incognitum aliquod numen, sed Deum vnum adorant, qui se illis patefecit, & à quo sunt in populum adoptati.* Obseruanda est collectionis Caluinianæ absurditas pariter & impietas. Absurda & insulsa hæc collectio est. Samaritani quia cum vero Deo falsos deos colebãt, nec vllam habebant religionis suæ certam regulam ac normam, videlicet nec Scripturas (nisi solum Pentateuchum) nec sacerdotes legitimos & à Deo missos, nec certa & legitima sacrificia aut festa à Deo instituta, sed in quatuor sectas (Sebnæos, Cotthenos, Dositheos, Essenos) diuisi, tam sacrificia immutabant, quàm festa transferebant, prout cuique sectæ visum erat, & à solo diuini cultus loco ac templo abhorrebant; has & alias ob causas, *adorabant quod nesciebant*, id est, in toto Dei cultu aberrabant: ergo Christiani Catholici nullas bonas intentiones habere possunt, nisi quæ in Dei verbo aut mandato scripto continentur. Hæc est enim ex illis verbis, *Vos adoratis quod nescitis*, Caluini conclusio. Cuius absurditas in simili apparebit. *Qui ambulat in tenebris, nescit quò ambulat*: ergo qui ambulat in lumine, nisi lucernam manu gerat, ambulat quoque quò nescit. Christiani quippe Catholici, & fide iam ac Spiritu Dei donati, *ambulant in lumine, aguntur Spiritu Dei*, habent ductores quos Deus illis dedit. Scripturarum lucerna non semper opus habent. Multa pietatis opera vel ex Spiritus sancti solo instinctu, vel iam ducto

Epiphan. hær. 9.

Caluiniana absurditas in simili demonstratur

Rom. 8.

ductorum ſuorum ac Paſtorum conſilia, abſque expreſſo in Scripturis mandato Dei, piè ac laudabiliter exequuntur. Quorum niſi in ipſis Scripturis multa occurrerent exempla (quæ in Promptuario noſtro Catholico enumerauimus) fingi hoc à me videri poſſet. Nunc autem ex bonis filiorum Dei intentionibus (quibus ſe hoſtem Caluinus profitetur tum hoc, tum aliis in locis) quæ vel non expectato Dei mandato ſponteas Deo oblationes & hoſtias ſpirituales faciunt, vel præter & vltra ipſum Dei mandatum in Scripturis poſitum (quod frequenter neceſſaria ſola præſcribit) opera ſupererogationis præſtant, innumera bona opera Deo gratiſſima procedunt. De quibus in Promptuario noſtro Morali ſemel atque iterum diſſeruimus. Vt ipſemet Caluinus hunc ſuum commentarium in Euangelium Ioannis, in Harmoniam trium Euangeliſtarum in omnes Apoſtolicas Epiſtolas conſcriberet, in quo (quæſo) verbo aut mandato Dei ſcripto fundatur? aut vbi mandatum in Scriptura accepit? An negabit tamen aut videri non volet ex bona intentione ad Dei gloriam & proximi vtilitatem ſe ea omnia ſcripſiſſe? Negare etiã poterit abſque vllo Dei verbo aut mandato in Scripturis poſito ad illa opera animũ applicuiſſe? Cur ergo cæcus hæreticus in aliis tam multis piorum bonis operibus ac laboribus eaſdem bonas intentiones non aduertit? Cur eas reprehendit, & hominum impiorum, qui verum Deum ignorant, cæco curſui aſſimilat? Omnes à vero Dei cultu alieni, vt iſti Samaritani, vt pagani, vt hæretici, *adorant quod neſciunt*: nec eos iuuare poſſunt bonæ aliquæ intentiones, quia *ſine fide impoſſibile eſt placere Deo*, & Spiritum Dei non habent à quo agantur. At verò pij & Catholici Chriſtiani, Chriſto Capiti in ſuo corpore, quod eſt Eccleſia, adhærentes, ideóque Spiritũ Chriſti qui in corpore eius eſt, & extra corpus eius non eſt, in ſeſe habentes, *id adorant quod ſciunt*, in Dei cultu non aberrant, tametſi extra Scripturæ terminos multa bona in Scripturis non præſcripta operentur; & eorum bonæ intentiones plurimũ eos iuuant, multáque præclara opera Deo grata, proximis vtilia, proferunt. Ex quibus efficitur non abſurdam modò, ſed & impiam (vt dixi) collectionem hanc Caluinianam eſſe. Quare quod iterum hoc loco repetit & ingeminat, eadem impietate laborat. *Quantumuis* (inquit) *in ſua pertinacia ſibi blandiantur & plaudant, qui ex ſenſu ſuo vel hominum traditionibus adorant Deum: hæc vna vox de cælo detonans, quicquid ſe habere putant diuinum & ſanctum, proſternit. Itaque vt Deo probetur noſtra*

In Dom. infra Oct. Natiuit. Dom.

Domin. 1. poſt Epiphan. tex. 1. Domin. Paſch tex. 2. Dom 4. poſt Pent. tex. 2.

Hebr. 10.

religio, necesse est vt in scientiam ex eius verbo conceptam recumbat. Quadrant hæc verba optimè in ipsum Caluinum, omnésque sectarios, qui *ex sensu suo* (non ex sensu Ecclesiæ, non ex sensu & consensu Sanctorum Patrum, contra quos modò Caluinus declamauit, non ex sensu Sacrorum Conciliorum) & *ex hominum traditionibus*, Lutheri, Buceri, Zuinglij, & aliorum placitis, Deum adorant, Scripturas exponunt, dogmata fabricant, cultum instituunt. Isti omnes *adorant quod nesciunt.* Illorum religio non recumbit in scientiam ex verbo Dei conceptam, sed in scientiam ex proprio cuiusque cerebro natam; ad quam postea Dei verbum contorquent, vt in nostris, fauente Deo, Antidotis Euangelicis & Apostolicis toti orbi manifestum fiet. Catholici verò, quorum hic bonas intentiones extra scriptum verbum impugnat Caluinus, *nec ex sensu suo, nec ex hominum traditionibus*, sed ex sensu Spiritus Dei quem acceperunt in corpore Christi, & ex hominum, quos Deus misit, suæque Ecclesiæ præfecit, & eam docere ac regere iussit, doctrina & præceptis Deum colunt. Religionem quoque tenent non à seipsis recenter inuentam, vt Caluinus cum suis, sed ex verbo Dei conceptam, iuxta perpetuam Catholicæ Ecclesiæ fidem, & Sanctorum probatorum expositiones orthodoxas: quas contra omnes quocunque tempore exurgentes hæreses Pastores Ecclesiarum, qui pro tempore fuerunt, summa religione & diligentia secuti & imitati sunt, vt alio in loco ostendimus.

Hæretici sensum suum & hominum traditiones sequuntur.

De Trinit. fidei lib. 7. c. 12. Hæretici hodie adorant quod nesciunt.

Iam verò abstersa hæc Caluini in Ecclesiam Catholicam calumnia, videamus quàm hæc reprehensio, *Vos adoratis quod nescitis*, in ipsum maximè Caluinum omnésque hæreticos rectè ac meritò retorqueri debeat. Samaritani adorabant quod nesciebant, quia nec verum Deum cognoscebant, nec eum rectè colebant. Non cognoscebant verum Deum, quia quem pro Deo colebant, illius solùm terræ Samaritanæ, non vniuersorum, Deum esse credebant. Non eum rectè colebant, quia nec ritus à Deo præscriptos tenebant, & præterea multos falsos Deos adorabant. Temporis denique progressu etiam templũ magnum in monte Garizim extruebant, quod templo Hierosolymitano ex Dei mandato extructo æmulum foret. Sic templum contra templum, altare contra altare erigebant, séque veros Dei cultores venditabant. Eorum originem his verbis describit Scriptura. Abductis decem tribubus in Assyriam (quarum tota possessio Samaria tunc vocabatur) & in eorum locum ac possessiones Assyriis translatis, *Nun-*

Samaritanorum errores & origo.

ciatum

ciauum est Regi Assyriorum, & dictum: Gentes quas transtulisti, 4. Reg. 17.
& habitare fecisti in ciuitatibus Samariæ pro filijs Israel, ignorant legitima Dei terræ, & immisit in eos Dominus leones: & ecce interficiunt eos, eo quòd ignorent ritum Dei terræ. Præcepit autem Rex Assyriorum, dicens, Ducite illuc vnum de sacerdotibus quos inde captiuos abduxistis, & vadat & habitet cum eis, & doceat eos legitima Dei terræ. (Semper vocant eum quem colere intendebant, Deum terræ, quasi illius terræ proprium quendam Deum, & non totius vniuersi conditorem.) *Igitur quum venisset vnus de sacerdotibus his qui captiui ducti fuerant in Samaria, habitauit in Bethel* (hic est ille mons in Gen. 33. quo Iacob adorabat, & de quo hæc mulier in hoc Euangelio loquitur, exstructo tunc illic templo magnificentissimo) *& docebat eos quomodo colerent Dominum. Et vnaquæque gens fabricata est Deum suum: posuerúntque eos in phanis excelsis quæ fecerunt Samaritæ, gens & gens in vrbibus suis in quibus habitabat. Viri enim Babylonij fecerunt Socoth-benot: viri autem Cuthæi fecerunt Nergel: & viri de Emath fecerunt Asima. Porro Heuæi fecerunt Nebahaz & Tharthac. Hi autem qui erant de Sepharuaim comburebant filios suos igni, Adrammelech & Anammelech dijs Sepharuaim, & nihilominus colebant Dominum. Fecerunt autem sibi de nouissimis sacerdotes excelsorum, & ponebant eos in phanis sublimibus. Et cùm Dominum colerent, dijs quoque suis seruiebant, iuxta consuetudinem Gentium, de quibus translati fuerant Samariam: vsque in præsentem diem morem sequuntur antiquum. Non timent Dominum, neque custodiunt ceremonias eius atque iudicia, & legem, & mandatum, quod præceperat Dominus filijs Iacob.* Hæc est Samaritanorum origo, hæc eorum adoratio, hic cultus. Sic adorabant quod nesciebant.

Vide nunc an non in nostri maximè temporis hæreticis eodem modo se res habeat, vt verissimè adorent quod nesciant. Samaritani colebant Dominũ in Bethel, in quo postea loco Manasses homo Iudæus, ducta in vxorẽ Sanabaletis filia, qui Darij nomine Iudææ præfuit, ne fratre summo apud Iudæos Põtifice esset inferior, magnificum templum extruxit, & *Sacerdotem se illic creauit, ac quoscunque potuit apostatas* (vt ait in hunc locum Caluinus) *pramijs ad se pellexit*: soceri videlicet sui fretus potentia. Sic autem in hoc monte Dominum colebant, vt vnaquæque gens in aliis excelsis & phanis sua idola suis propriis ritibus colerent. Omnino pari ratione hæretici hodie Christiani Catholici quum essent, ipse impri-

Samaritani & hodierni schismatici cõparatio.

Iosephus Antiq. lib. 11. cap. 8.

Lutherus alter Mahumet.

mis Martinus Lutherus monachus, ſacerdos, & Doctor, ne quodam alio fratre ſuo cui indulgentiarum publicatio (rectum luctoſa) commiſſa fuit, inferior eſſet (eandem quippe modis omnibus ambiebat) fretus Saxoniæ ducis authoritate ac potentia, cuius nouellæ filiæ Academiæ Vvittembergenſi primarius profeſſor aſcitus fuerat, nouum in Germania & peramplum latè patentis Schiſmatis templum erexit; altare contra altare, cathedram contra cathedrã inſtituit; Romanæ Sedis legitimam authoritatem omnibus modis conuellens, Sacerdotem ſe illic, nouum Euangelistam, Propheram, Apoſtolum creauit: &, vt Caluini verbis vtar, *quoſcunque potuit apoſtatas ad ſe pellexit.* Mox Lutherani quaſi noui Samaritæ creſcere & multipl cari cœperunt. Cæterum qui Luthero ad momentum adhæſerunt, & cum eo *Dominum colebant*, id eſt, Chriſtiani vocari ſemper volebant, confeſtim ſuos quiſque Deos, ſua idola, ſui cerebri phantaſmata colebant, alij rigidi, alij molles, alij extrauagantes Lutherani: & inter hos alij Zvvingliani, alij Anabaptiſtæ, alij Oſiandrini, alij demũ Caluiniſtæ. Vt multo plures ſectæ breui momento exortæ ſint, quàm apud Samaritas Gentes erant diuerſos Deos colentes. Qui quidem omnes, ſicut Samaritæ Dominum in Bethel coluerunt, ſic iuxta nouum Euangelium à Luthero reſtauratum, ſe Dominum colere proteſtantur. Lutherum enim pro viro Dei & magno Propheta omnes adhuc ſectæ reuerentur; & illorum Bethel Vvittemberga eſt. Interim tamen alius Geneuæ, alius Tiguri, alius in Anglia partim Proteſtantium, qui Regiæ voluntati ſe accommodant, partim Puritanorum cultus eſt, alia politia, varia & diuerſa dogmata. Omnibus hoc commune eſt, vt cum Samaritis illis non cuſtodiãt ceremonias, iudicia, atque mandata Dei iuxta eorum præſcripta, quibus Chriſtus dixit, *Docete omnes gentes, docentes eos ſeruare omnia quæcunque præcepi vobis*, iuxta Eccleſiæ Catholicæ & Præpoſitorum eius doctrinam & traditionẽ. Sequitur vnuſquiſque ſua placita, tam in Sacramentorum adminiſtratione, quàm in verbi prædicatione, totoque cultu atque doctrina. Sic *adorant quod neſciunt: in tenebris ambulant.* Ab eis lumen accipere nolunt, quibus Chriſtus dixit, *Vos eſtis lux mundi.* Ab eo paſci nolũt, cui Chriſtus dixit, *Paſce oues meas.* Eos audire nolunt quibus Chriſtus dixit, *Qui vos audit, me audit.* Illis obedire nolunt, de quibus Paulus dixit, *Obedite Præpoſitis veſtris.* Suam quiſque lucem ſequi vult, ſemetipſos paſcere, ſolum Chriſtum in Scripturis, prout ipſis ſonat, loquentem

Matth. 28.

Matth. 5. Ioan. 21. Luc. 10. Heb. 13.

quentem audire, nemini obedire volunt. Sic adorant quod nesciunt, & ambulant quò nesciunt. Nam cum veteribus quoque Samaritis *faciunt sibi ex nouissimis sacerdotes excelsorum.* Homines mechanicos, illiteratos, audaces, temeratios, minuterio verbi præficiunt. Hos cæcos duces cæci sequuntur, vt adorent quod nesciant. Sanè cõtentione illa Samaritanorum cum Iudæis propter extructum illud templum longius progrediente, re tandem ad iudicium Ptolemæi regis delata, & acerrimè à cuiusque partis aduocatis examinata, ex hoc imprimis argumento, quòd Iudæi templi sui antiquitatem multo maiorem, Sacerdotum in eo perpetuam successionem, Prophetarum, qui illi adhæserunt, prædicationem ostenderent (quibus omnibus Samaritæ carebant) causa cecidere Samaritæ. Pronunciatum est eos adorare quod nesciebant; Iudæos illud adorare quod sciebant, id est, totius cultus sui certam scientiam, certa fundamenta, normam & regulam certam habere. Eundem planè in modum nullo negotio conuincentur hæretici hodie adorare quod nesciunt, quia in eorum Bethel, nec antiquitas est, nec sacerdotum successio, nec Prophetarum prædicatio: demonstrabitur verò nos Dei beneficio Catholicos hæc omnia habere, apud nos esse totam antiquitatem, ex cuius testimoniis fidem nostram roboramus, esse Pontificum & Sacerdotum successionem, quos posuit Spiritus ſ regere Ecclesiam suam: esse SS. Doctorum & Patrum vnanimem consensum, *quibus Ecclesia* (vt Augustini verbis vtar) *plantatoribus, rigatoribus, ædificatoribus, Pastoribus, nutritoribus creuit*: ideoque nos adorare quod scimus. Et sicut olim *salus ex Iudæis erat*, quia Christus salutis author, & Euangelica doctrina, & lex & promissiones ex ipsis erant, quatenus eis prædicta & promissa, & à Christo (qui ex eis erat) impleta fuerunt; sic nunc salus ex Catholicis est, & in sola Ecclesia Catholica Apostolica Romana, quia Christus salutis author non nisi in illa Ecclesia quæ corpus eius est, loquitur, quia tota Euangelica doctrina & lex Dei, & quæcunque Dei promissiones in ea & ex ea sunt, quatenus eius ministerio docentur, & non nisi in ea, eiúsque vnitati adhærentibus, adimplentur ac possidentur. Et sic quidem omnes horum temporum sectæ & hæreses hoc vno fulmine concidunt; *Vos adoratis quod nescitis*: & hæc vna vox de cælo detonans, quicquid se habere putant diuinum & sanctum, prosternit.

Ioſephus Antiq. lib. 13. cap. 6.

Contra Iul. lib. 2.

Salus ex Ecclesia Catholica.

23. *Venit hora, & nunc est, quando veri adoratores adorabunt Patrem in spiritu & veritate.*

Cultus externus astruitur ac defenditur

LOcum hunc insigniter hodie deprauarunt hæretici. Ex his quippe verbis fortiter pugnant, noui testamenti cultum & Euangelij statum omnibus externis ceremoniis vacuum esse debere, nec nisi spiritualem, nudum, ac simplicem. Spiritum enim hoc loco interpretantur vt à corpore distinguitur, & actum animæ tantùm spiritualem significat. Vnde Caluinus, *Deum colere in spiritu & veritate, est ablatis veterum rituum inuolucris simpliciter retinere quod spirituale est in Dei cultu. Nam veritas diuini cultus in spiritu consistit, ceremoniæ autem quiddam erant aduentitium.* Et iterum, *Omnibus seculis fide, precibus, gratiarum actione, puritate cordis, & vitæ innocentia coli Deus voluit: sed erant in lege variæ accessiones vt spiritus & veritas sub inuolucris laterent.* Sic spiritum & veritatem exponit quatenus externis omnibus ritibus & ceremoniis opponitur, quibus spiritualis cultus adumbratur & significatur. Sic omnes ceremonias quæ aliquid spirituale adumbrant aut significant, pro Iudaicis habet Caluinus. Quare mox ceremonias Ecclesiasticas pro huiusmodi habens, in eas inuehitur. *Hoc* (inquit) *discrimen in Papatu non modò confusum, sed penitus euersum fuit. Neque enim illic minor est vmbrarum densitas, quàm fuit olim sub Iudaismo.* Sed fallit lectorem impostor. Ceremoniæ Iudaicæ non ideo vmbræ fuerũt, quia spiritualem & interiorem cultum adumbrabant aut significabant, sed quia rerum veritatem, quas Christus completurus erat, vel quæ in Christo compleri debebant, typicè & figuratiuè adumbrabant. Neque enim sacrificia animalium & ceremoniæ Iudæorum exteriores, data & instituta à Deo erant, quasi actus exteriores ex interiori virtute procedentes: neque ea iussit fieri, quasi illa ipsius fidei, dilectionis, & interiorum virtutum actus essent (quamuis qui ea fide & dilectione exhibuissent, rectè & in spiritu facere dicti fuissent, nec sic legale opus exercuissent, sed Euangelicum, nouique testamenti proprium) sed vt essent figuræ ac repræsentationes quædam eorum quæ per Christum futura erant, cuius aduentui fidem illa exercendo protestati sunt. Et in hoc Iudæorũ cultus à Gentilium cultu latissimè differebat. Non enim Gentes sua holocausta & ritus faciebant quasi futurorum signa, sed quia grata diis suis existimabant. Iudæus non sic habuit à Deo mandatum: imò expressè eos docuit Deus quòd holo-

Ceremoniæ Iudaicæ quomodo vmbræ.

caustis

cauſtis & ſacrificiis non delectaretur. Quare non ea inſtituit quaſi quæ in ſe & per ſe placerent, nec vt eorum tantùm obedientiam exercerent, vt putat Caluinus, qui *ideò hæc Deo grata fuiſſe ait, quia ab ipſo mandata & præſcripta fuerunt*, ſed vt figura eorum quæ illi placebant, & vt pædagogia quedam ad rerum pro ſalute humani generis futurarum notitiam eos manuduceret. *Adorare* igitur *in ſpiritu & veritate*, nõ eſt nullis externis ceremoniis Deum colere, (ne etiam eadem opera omnes etiam externi pietatis actus excludantur) ſed eſt non amplius aut in falſitate adorare, ſicut fecerunt Samaritani (vt ſuprà explicatum eſt) aut ſacrificiis figuratiuis ac ceremoniis vmbraticis, quæ alterius cuiuſdam veritatis vmbræ ac repræſentationes ſunt; verùm in veritate rectæ fidei, ſanæque doctrinæ, & in operibus ex Spiritu procedẽtibus, & actibus cum interna pietate coniunctis Deum adorare. Si enim rectè aduertimus, hæc duo aliis duobus Chriſtus oppoſuit. Quum enim dixiſſet, *Venit hora quando neque in monte hoc neque Hieroſolymis adorabitis Patrem*, interiecta aliqua diſtinctione vtriuſque adorationis, & Samaritanorum adoratione reiecta, Iudæorum defenſa, ſubiungit repetens: *Sed venit hora, & nunc eſt, quando veri adoratores adorabunt Patrem in ſpiritu & veritate.* Iudæorum adorationi, id eſt, toti cultui externo, qui in templo Hieroſolymitano fiebat (de eo enim erat tunc ſermo) opponit adorationem ex ſpiritu, id eſt, cultum non legalem, ſed Euangelicum, non carnalem, ſed ſpiritualem, non in ſacrificiis & ceremoniis futurarum rerum figuratiuis, & vmbraticis, ſed in actibus ſeu merè internis ac ſpiritualibus, vt pura fide, dilectione, ſpe, ſeu externis ex ſpiritu procedentibus, & ab aliis illis virtutibus aut elicitis aut imperatis, ideóque ſpiritualibus quoque. Samaritanorum adorationi, quæ tota falſa erat & cæca (adorabant enim quod neſciebant) opponit cultum Dei in veritate, in ſana fide, & recta Dei notitia: vt veritas errorem excludat, quo Samaritani laborabant, ſicut ſpiritus ceremonias legales & carnales excludebat, ex quibus cultus Iudaicus conſtabat. Et hic ſenſus à doctiſſimis Eccleſiæ Patribus traditur, vt mox docebitur.

Adorare in ſpiritu & veritate.

Sed vt ad Caluini commenta reſpondeatur, non eſt quidem dubitandum, *omnibus ſeculis fide, precibus, gratiarum actione, puritate cordis, & vitæ innocentia ſe Deum colẽ voluiſſe, & ſpirituales Iudæos ita Deum verum piè ac ſtudioſè coluiſſe.* Sed nõ erat ille legalis cultus, verùm Euãgelicus, nec templo Hieroſolymitano proprius, cui adoratio in ſpiritu opponitur, ſed

Caluini cauillis reſpondetur.

quem quouis in loco ac tempore, quilibet verus Israëlita seu alius quicunque Dei cultor exerceret. Accessiones verò ceremoniarum Iudaicarum non ideo adhibebantur, vt *in illis involucris spiritus ac veritas lateret*, vt Caluinus affirmat, spiritus, inquam, & veritas, sicuti hoc loco à Christo accipiuntur, vt suprà satis ostendimus, sed ad futuras veritates adumbrandas, vt iam dictum est, docétque latè in epistola ad Hebræos Paulus. Quod ergo Caluinus addit *hoc discrimen in Papatu esse confusum adeoque euersum, quia non est illic minor vmbrarum densitas, quàm olim sub lege fuit*, vel putida cauillatio vel crassa ignorantia est. Nullas enim vmbras Papatus habet, nullas ceremonias vmbraticas, quæ videlicet futurarum rerum vmbræ & figuræ aut repræsentationes sint, quales ceremoniæ Iudaicæ erant, dicente Apostolo: *Vmbram habens lex futurorum bonorum, non ipsam imaginem rerum, per singulos annos eisdem ipsis hostiis, quas offerunt indesinenter, nunquam potest accedentes perfectos facere.* Nostra Sacramenta, nostrum sacrificium à Christo institutum, non sunt futurorum bonorum vmbræ, sed sunt præsentium bonorum, quæ nobis conferuntur, instrumenta & signa efficacia. Nostræ ceremoniæ circa Dei cultum, nostra templa, altaria, vestes, ac vasa sacra, luminaria, suffitus, nostræ genuflexiones, & quicunque externi ritus, nihil futurum adumbrant, sed vel actus exteriores sunt ex interiori virtute procedentes, quæ per se Deo placent, vel actus reuerentiæ erga Deum, atque etiam ad excitandam mentis deuotionem, & ad rerum spiritualium, quas tractamus, aliquam expressionē, ac denique interni cultus nostri attestationem, quæ omnia spiritualis cultus adiumenta sunt.

Ceremonias vmbraticas Ecclesia non habet. Heb. 10.

Ceremoniæ Ecclesiasticæ cur adhibētur.

Videamus an hoc ipsum Caluinus & sequaces eius interdum non attestentur. Sanè Caluinus tum in definitione Sacramenti ait, *nos in Sacramento tum pietatem nostram erga Deum tam coram eo & Angelis quàm coram hominibus testari*, tum postea explicans Sacramenti naturam, ait disertè *Sacramenta ceremonias esse, quibus Deus exercet populum suum ad testandam apud homines religionem*, tum denique in vniuersum de ceremoniis dicit, *gentilitias illas initiationes in sua sacra & cæteros degeneres ritus, tametsi erroris erant ac superstitionis pleni, indicio tamē fuisse non posse in professione religionis homines externis huiusmodi signis carere.* Theodorus quoque Beza in Confessione fidei sic ita scribit. *Christus veteres illas vmbras suo fulgore ita dispulit, mundumque ita docuit in*

Caluinus ex seipso refutatur. Institut. lib. 14. c. 14. num. 1. & 16. & 17.

Cap. 4. num. 30.

spiritu

spiritu & veritate Deum colere, vt tamen nihilominus crassæ & rudis nostræ naturæ habuerit rationem, ideóque signa exteriora adiunxerit. Habemus claram & perspicuam aduersariorum confessionem. Quæ si ad certa Sacramenta, certásque ceremonias, quales Caluino placent, piè retinendas valent; quanto magis ad illa Sacramenta, ceremonias ac ritus omnes, quos tota per orbem frequentat Ecclesia, piè ac laudabiliter retinendos valere debet? Ineptè igitur, & quod suæ ipsius doctrinæ ex diametro aduersatur, addit hoc loco Caluinus. *Quibuscunque elabi cauillis conentur, in externa tantùm forma nos esse Patribus dissimiles constat, quia illi spiritualiter Deum colentes ceremoniis astricti erant, quæ Christi aduentu sunt abolitæ.* Habemus quippe & nos ceremonias ac ritus (teste Caluino) sine quibus religionis professio non subsistit, &, vt ait Beza, quæ crassa ac rudis nostra natura postulat. Non ergo Iudæis in externa forma ideò dissimiles sumus, quòd illi ceremoniis astricti erant, nos nullis astringi debemus; sed in hoc planè plurimum dissimiles sumus, quòd illi per suas ceremonias Deum spiritualiter non colebant (quod hîc asserere videtur Caluinus) sed aliud quid agebant; vt suprà explicatum est. Tales vmbratiles ceremoniæ Christi aduentu abolitæ sunt: ceremoniæ Ecclesiasticæ, quales suprà descripsimus, abolitæ non sunt, ipsomet teste & approbante Caluino. Frustra igitur hoc loco, atque etiam paulò superius contra veteres Patres ceremoniarum cultores, planéque suæ ipsius doctrinæ repugnanter declamitauit Caluinus.

Nunc sensum verborum Christi quem dedimus, quatenus adoratio in spiritu & veritate, adorationi Samaritanorum & Iudæorum à Christo opponitur, ex Patribus aliquot doctissimis confirmabimus. Tractans hunc locum D. Ambros. ait. *Spiritus hîc ponitur prò gratia spirituali, in quæ adoratur Deus sicut adoratur etiam in veritate. Non enim adorat nisi qui veritatem diuinitatis eius pio hausit affectu.* Veritatem igitur opponit errori circa verum Deum quo laborabant Samaritani: Spiritum seu spiritualem gratiam ceremoniis Iudaicis, quæ illæ carebant, & quæ Euangelio propria est. Idem clarius & expressius. D. Cyrillus in hunc locum. *Præsens aduentus sui tempus Christus significat, in quo figuras legis in veritatem, & vmbram in cultum spiritualem, & placentem Deo Patri viuēdi normam per Euangelicam doctrinam transmutari insinuat. Spiritualis enim adorator Deo gratus est, qui non formæ & figuris Iudaicis ad pietatem adumbratur, sed Euangelica virtute*

De Spiritu. lib. 3. cap. 12.

In Ioan. lib. 2. c. 33.

refulgens recta dogmatum disciplina veram peragit adorationem. Cultum spirituale opponit figuris Iudaicis, & veritatem exponit rectam dogmatum disciplinam. Nec multum aliter Hilarius, qui in his duobus verbis, *in spiritu & veritate, libertatem ac scientiam adorantium ostendi ait: Libertatem*, quia vmbratico cultui non astringitur, nec vlli certo loco, vt vtrique putabant tam Samaritani quàm Iudæi. *Scientiam*, vt errorem ac falsitatem, qua laborabant Samaritani, à veris adoratoribus remoueat. Sic igitur adoratur Deus in spiritu & veritate, vt quemadmodum actus pietatis externos, & opera charitatis erga proximum, quibus Deum colimus, Deoque seruimus in iustitia, hæc adoratio non excludit; ita nec vel Sacramẽta vel ceremonias Christianas excludat, quibus cultus Dei externus administratur; vel ad Dei gloriam, vel ad nostram in Deum fidem ac pietatem magis ac magis excitandam.

De Trinit. lib. 2.

48. *Nisi signa & prodigia videritis, non creditis.*

AFferunt hæc verba difficultatem non modicam. Quum enim alibi dicat Christus Iudæos nõ credentes ei, hoc nomine non fuisse peccaturos, si miracula non fecisset, id est, absque miraculis ad credendum nõ fuisse obligatos; quomodo hîc reprehendit Iudæos quòd miracula expeterent vt Christo crederent? Ait enim Ioan. 15. *Si non venissem, & opera non fecissem quæ nemo alius fecit, peccatum non haberent*: id est, peccato illo incredulitatis positiuæ obnoxij non tenerentur. Deinde prædixit per Prophetas Deus, maximè Esa. 35. plurima futura miracula in signum aduentus Messiæ. Meritò igitur illa expetebant Iudæi. His accedit quòd in omni noua doctrina miracula ad eius confirmationem à Deo exhiberi solent. Sanè Caluinus propter hanc Christi reprehensionem etiam Catholicos taxat, quòd à nouis hodie dogmatistis miracula exigantur. *Vtinam* (inquit) *non hodie quoque plurimos teneret similis morbus. Sed hæc voce nihil magis vulgatum: Præcedant miracula vt aures præbeamus huic doctrinæ. Quasi verò ita sordere nobis debeat Christi veritas nisi aliũde fulciatur.* Hæc ille. Sed aduertenda causa specialis est, cur Iudæorum incredulitas miracula exigentium taxata fuerit. Sanè quum iam antea Ioannis testimonia tam multa & tam perspicua de Christo audiuerant, quibus credere debuerant absque vllis miraculis, hunc esse Christum. *Ille enim missus erat vt omnes*

Cur Iudæi miracula exigentes reprehendantur. Ioan. 1.

credi-

crederent per illum. Sed & ipsi Ioanni prædicanti adeò absque vllis miraculis crediderant, vt illum esse Christum existimarent. Samaritani quoque Christo prædicanti sine vllis miraculis crediderunt. Christi quoque sola prædicatio omnes eum audientes ad credendum obligabat absque miraculis, eo quòd quoscunque exterius docebat, eorum corda interius mouebat, vt, qui vellent, possent credere. Ideo Christus Iudæis dixit: *Si non venissem & locutus eis fuissem, peccatum non haberent. Nunc autem excusationem non habent de peccato suo.* Has igitur ob causas non erant illis miracula absolutè necessaria, nec illa auidè flagitare debebant. Hinc ad obiecta patet responsio. Iudæi visis Christi miraculis adhuc increduli multo grauius peccauerunt, & absque miraculis hoc graui peccato caruissent. Quæ Prophetæ prædixerunt futura miracula, non erant expectanda à Iudæis vt crederent, sed Ioannis testimonio prius debebant credere, & illa postea miracula expectare, videlicet ad confirmandam nō ad generandam fidem. Omnis autem noua doctrina miraculis indiget, vel ad confirmationem fidei, vel ad ipsam fidem generàndam, vbi nouus Magister nullam legitimam authoritatem habet. Neque hoc ideò fit *quasi fordeat nobis Christi veritas nisi aliunde fulciatur* (vt garrit Caluinus) sed quia nec Christus nunc amplius loquitur, nec legitimè ab eo missi, quibus absque miraculis credendum erat; sed tales loquuntur quorum & doctrina noua & authoritas nulla est. De hac re plura dixi- *Matth. ca.* ra diximus super Matthæum, & suprà in hoc Euangelio ad *16. & 24.* cap. 2. Ioannis. *Ioan. 15.*

IN IOANNIS CAP. V.

4. *Angelus Domini descendebat secundùm tempus in piscinam, & mouebatur aqua. Et qui prior descendisset in piscinam, post motionem aquæ sanus fiebat à quacunque detinebatur infirmitate.*

OCVLVS varia notandi & obseruandi contra nostri temporis hæreticos. Primùm, quòd hoc tantum miraculū in tota veteri Scriptura non commemoratur, quum tamen vt rem longo tempore vsitatam ac vulgarem Euangelista commemoret. Iste vnus languidus nunc sanatus totis 38. annis aquæ motum expectauerat, 1. *Doctrina nō scripta.*

uerat, nec nisi diutissima experientia aut miraculo fidem dedisset ille, aut tot præterea languentes, cæci, claudi, aridi, tam diu & tot annis expectassent aquæ motum. Valet hoc contra eos qui nihil volũt credere nisi scriptum. Huius enim rei aut origo, aut promissio, aut præceptum, quibus illi ad sanitatem quærendam moueri possent, nusquam in Scriptura legitur.

2. *Creaturarum efficacia Deo nõ derogat.* Secundò, quòd virtus supernaturalis & miraculosa ipsis creaturis, vt hîc aquæ ab Angelo motæ, sine vlla diuini honoris diminutione tribuitur, contra eos qui omnem efficaciam creaturarum Deo derogare, & magici cuiusdam exorcismi speciem habere existimant. Deus quippe pro suo arbitrio liberè elementis vtitur: quamuis operis effectus non nisi Deo tribuatur.

3. Tertiò, quòd talis virtus rebus sanctificaris tribuitur. In hac enim aqua pecora sacrificata ablui solebant, & ideo in commendationem sacrificiorum hoc miraculum Deus operabatur, vt notat D. Hieronymus in tract. de locis Hebraicis. Non fortasse quòd eo in loco, quo sanationes hæ fiebant, pecora sacrificanda primum lauarentur (quia in conchis ad hoc à Salomone constructis in ipso templo primò lauabantur) sed quòd aquis istius piscinæ lauarentur: in quâ, postquam in templo lotæ carnes essent, omnes aquæ è conchis emittebantur, & per vias subterraneas aut aquæductus effluebant. Erat enim ad radices montis, in quo templum situm erat, hæc piscina. Quam sententiam sequitur Aristeas

2. Paral. 4.

Sacramentorum & sacramentalium virtus. vetustissimus author in lib. de 70. Interpretibus. Valet autem hoc contra hæreticos, qui Sacramentorum & Sacramentalium virtutem aliquam aut efficaciam à Deo illis ad religionis commendationem communicatam & impertitam credere non possint.

4. *Festorum dierum discrimen.* Quartò, quòd hæc virtus non semper, sed certo aliquo tempore operabatur. Erat enim hoc Paschale tempus ad festi ipsius commendationem. Valet contra eos qui nullum dierum discrimen ponunt, negantq; Deum gratiæ suæ beneficia diebus in honorem Dei festis ac celebribus liberalius elargiri, quàm quouis alio tempore. Sanè Christus potissimùm diebus Sabbati, & festis Iudæorum, opera sua beneficia exhibebat.

5. Quintò, quòd non nisi eum iuuabat hæc aqua, qui prius post turbatam aquam ingredi potuit. Hoc enim nos docet, quòd non sola fides aut interna deuotio semper sufficit (quanquam illa imprimis requiruntur; & vbi necessitas externa tollit remedia, illa sola sufficere possunt) vt solent hæretici dicere Deum vbique iuuare, nec plus vno quàm alio loco inuocantibus eum opitulari; sed quòd aliquando

per

per externa loca & media iuuare vult Deus, plúſque in vno loco quam in alio opitulari; plus apud certam alicuius Sancti memoriam orantes exaudire, quàm vel apud aliorũ Sanctorum vel apud eiuſdem Sancti alias memorias. Qua de re ſic ſapienter ſcribit S. Auguſtinus. *Vbique quidem Deus eſt, & nullo continetur vel includitur loco qui condidit omnia, & eum à veris adoratoribus in ſpiritu & veritate oportet adorari, vt in occulto exaudiens in occulto etiam iuſtificet ac coronet: verumtamen ad iſta quæ hominibus viſibiliter nota ſunt, quis poteſt eius conſilium perſcrutari, quare in alijs locis hæc miracula fiant, in alijs non fiant?* Mórque duabus citatis Sanctorum memoriis, S. Felicis Nolæ in Campania, & ſanctorum Martyrum Mediolani in Gallia Ciſalpina, vbi quotidiana tunc penè fiebant miracula, addit: *Nunquid non & Africa ſanctorũ Martyrum corporibus plena eſt? Et tamen nuſquam hic ſcimus talia fieri.* Sed optimam ſtatim ex diuinis Scripturis huius ſecreti rationem clariſſimus Doctor ſubiungit. *Sicut enim, quod Apoſtolus dicit, non omnes Sancti habent dona curationum, nec omnes habent diiudicationem ſpirituum; ita nec in omnibus memorijs Sanctorum iſta fieri voluit ille qui diuidit propria vnicuique prout vult.* Sic non niſi in hac piſcina, nec niſi ad certum aquæ motum; nec olim niſi in Iordane ſanari Naaman leproſum; nec hodie niſi ad certas beatiſſimæ Virginis in omnibus ferè prouinciis Catholicis memorias (quas alio in loco recenſuimus) varia tam externa quàm interna beneficia deprecantibus largitur Deus. Sextò notari poteſt, quòd ad huius miraculi operationẽ miniſterio Angeli Deus vtitur, qui deſcendens aquam turbaret. Hinc enim diſcimus, non eſſe à Dei ſapientia & prouidentia alienum, quòd Angelorum aut Sanctorum ſuorum miniſterio vel patrocinio in certis locis vtatur, ad varias gratiæ ſuæ opitulationes fidelibus conferendas. Sanè vnam miraculorum & opitulationum cauſam, quæ in certis Sanctorum memoriis fiunt, hanc adfert S. Auguſtinus, *quòd Deus merita martyrum per eorum memorias commendare ſolet, quia hoc nouit expedire nobis ad ædificandam fidem pro qua illi Martyres paſſi ſunt.* Sic docet in libro de cura pro mortuis gerenda, & lib. 22. de ciuitate Dei.

Locorum aliquando diſcrimen ad Dei beneficia impetranda. *Epiſt. 137.*

1. Cor. 12.

In Prompt. Cathol. in feſto natiu. B. Virg. 6.

Sanctorum patrocinia.

Cap. 16. *Cap. 9. & 10.*

14. *Iam noli peccare, ne quid tibi deterius contingat.*

Peccati pœna grauiùs agit Caluinus.

COntaminat hanc Chriſti ſentẽtiam Caluinus his verbis. *Quum peccare vetat, non exigit vt ab omni peccato ſit immu-*

immunis, sed cõparatio sit superioris vitæ. Hortatur enim Christus vt posthac resipiscat neque maneat sui similis. Hæc ille. Cæterùm non hortatur tantùm Christus, sed & iubet, addita commination*e*, *ne deterius aliquid ei contingat*; non solùm vt non maneat sui similis, sed etiam vt omnem planè peccati affectum deponat. Dicit Christus in vniuersum, *Noli peccare.* Non dicit, Noli ficut antea peccasti peccare; quasi peccare quidem permitteret, sed non tam atrociter quàm prius: quãquè dixisset: Scio te non posse abstinere à peccato, sed noli esse tam malus nebulo quàm hactenus fuisti: quem in modum Christum loqui Caluinus fingit. Exigit autem decalogus vt ab omni affectu peccati simus immunes, diligendo Deum super omnia, & non concupiscendo aliquid contra legem Dei tametsi ab omni peccato ex fragilitate commisso nemo immunis viuat. Sed peccati patronum semper agere Caluinus vult.

19. *Non potest Filius à se facere quicquam, nisi quod viderit Patrem facientem.*

NOn aliquam imporentiam, sed summam potentiam Filij hæc verba docent. Non facit à se quicquam, id est, non propria virtute à Deo distincta, quæ tunc inferior ac minor esset; sed (nam illud *nisi* valet *sed*) *quod viderit facientem*: id est, quod à Patre procedens in Patre videt, vel Patrem facientem videt, hoc totum Filius facit. Sic hæc verba vnam vtriusque operationem docent, sic tamen vt non distinctæ sint naturæ, sed vnica, quum vna ab altera procedat & accipiat quicquid habet. Vide Ambros. Serm. 20. in Psalm. 118. vers. 4.

Caluini propria hæresis de Filio Dei.

Caluini propria hæresis quòd Filius Dei sit αὐτόθεος, & suam à seipso essentiam accipiat, ex his verbis clarissimè euertitur. Quam ob causam hoc in loco impius Caluinus, tam *Patri* qui pro Christi diuinitate contra Arium, quàm ipsum Arium qui contra Ecclesiam dimicabat, *errasse* affirmat; *nec de nuda sua diuinitate Christum hic loqui, sed tantummodò quatenus in carne manifestatus est*, videlicet vt doceat se tanquam hominem à Deo missum ista operari. Sed impij hominis audaciam sequẽtia verba apertissimè refutant: *Quæcunque enim Pater facit, hæc & Filius similiter facit.* Quæ Christo nisi vero Deo conuenire non possunt. Quare hæc verba penitus Caluinus intacta reliquit. Christus vt homo fecit quæcunque vidit Patrem velle; sed vt Deus quæcunque vidit Patrem fa-

Caluini audacia stulta.

Caluini artes.

fatere; vt ostendat vnam esse non tantùm voluntatem, sed & operationem.

26. *Sicut Pater habet vitam in semetipso, sic dedit & Filio habere vitam in semetipso.*

Christi diuinitas.

OStendit his verbis Christus eiusdem vitæ seu naturæ se esse cum Patre. Si enim alia esset vita Filij, alia Patris, non haberet vitam in semetipso sicut Pater habet, sed vita eius esset participata atque ab alio dependens, vt optimè hoc loco contra Arianos notauit Chrysost. homil. 38. Quia tamē alius est Pater, alius est Filius, & licet in semetipso non tamen à semetipso Filius vitam habet, propterea dixit, *Dedit ei Pater vt vitam haberet in semetipso.* Nulla creatura vel à semetipso vitam habet, quia à Creatore illam accepit; vel in semetipso, quia ab alio pendet, & perpetua Dei conseruatione indiget. Quod autem dicitur, *Dedit Filio habere vitam*, &c. dupliciter à Doctoribus intelligitur, & dupliciter est verum. Dedit Filio quoad diuinitatem per naturalem generationem ab æterno, vt August. tract. 22. in Ioan. & Chrysost. loco citato exponūt. Dedit Filio quoad humanitatem per vnionem ad Verbum in tempore, vt Cyrillus exponit lib. 2. cap. 144. Sed prior propositio magis ad literam est, quia dare humanitati per vnionem ad Verbum, totius Trinitatis est: sed dare quoad diuinitatē, solius Patris est, de quo hîc Christus loquitur. Ex quo etiam Caluini glossa refellitur, qui vt omnia præcedentia in fauorem Arianorū ad Christi diuinitatem nihil pertinere voluit, sic & hæc verba inuertere conatur. *Vitam* (inquit) *in se habere Deus dicitur, non tantùm quia propria virtute & intrinseca solus viuat, sed quia vitæ plenitudinem in se cōtinens, omnia viuificet. Deus itaque vitam apud se occultam habere nolens, transfundit in Filium, vt ad nos manaret. Hinc colligimus, hunc titulum ascribi Christo quatenus in carne manifestatus est.* Hæc, inquam, omnia ex eo refutantur, quòd Christus de vita loquitur quam Pater Filio dedit: quod non nisi de diuina generatione intelligi potest.

Caluinus Arianu fauet.

29. *Procedent, qui bona egerunt, in resurrectionem vitæ.*

Bonorum operum necessitas.

DOcet hic locus vitæ beatæ consecutionem non secus à bonorum operum quàm à fidei necessitate pendere, & vt prius fidem, sic hîc vitæ puritatem ad salutem esse necessariam

sariam docet. Contendit omnibus modis hunc locum eludere Caluinus. *Factores* (inquit) *bonorum operum hic dicuntur, quos Paulus illorum studiosos aut zelotas vocat.* Tit. 2. Nempe dicit ibi Paulus, *Christum dedisse semetipsum vt mundaret sibi populum acceptabilem, sectatorem bonorum operum.* Hos sectatores studiosos & zelotas bonorum operum vocat hic Caluinus, quia studio quodam & desiderio bene viuendi afficiuntur, sed huius desiderij ac studij effectum nō consequuntur, sicuti de ipso Paulo exponit, ad illa verba: *Non quod volo bonum hoc ago.* Hoc est Caluinianæ hodie sectæ mysterium, omnes apud illos pios ac iustos coram Deo esse, qui studium pietatis non deposuerunt, tametsi flagitiosè viuant; & qui in profundum impietatis demersi non sunt, iuxta illud: *Impius quum in profundum venerit, contemnit.* Quare & hîc subiungit Caluinus. *Sed æstimatio hæc ex paterna Dei indulgentia pendet, qui gratuitò probat quod reijci merebatur.* Sic ipsa facta iustorum vult esse prorsus impia, & quæ reiici merentur; studio tamen rectè viuendi illos affici debere. Sed contra hãc impiam sententiam, tenenda sunt Christi verba, *Qui bona egerunt:* de ipsis operibus bonis, non de studio inani bonorum operum, loquitur. Deinde si ipsa bona opera reiici merentur, quomodo distinguuntur à malis operibus, quæ à Deo reiiciuntur, & quæ qui agunt, *in resurrectionem iudicij*, id est, damnationis, procedunt? Sed impiam suam glossam probare contendit Caluinus. *Neque enim* (inquit) *de salutis causa tractat Christus, sed tantùm electos à reprobis sua nota discernit.* Iuxta hanc Caluini glossam dicemus & nos: quum Christus dicit, *Qui credit in filium Dei, habet vitam æternam*; de salutis causa non tractat, sed tantùm electos à reprobis hac nota fidei discernit. Sin verò fidei vitam æternam promittens Christus, causam salutis posuit; dubitari non debet, quin & hoc loco bonis operibus vitam beatam promittens, causam quoque salutis posuerit. Sed quare hanc notam, vt vult Caluinus, Christus hîc posuit, non autem causam? *Ideò hoc facit* (ait Caluinus) *vt suos ad sanctitatem & innocentiã inuitet atque hortetur. Et nos certè fidem quæ nos iustificat, cum studio bene iustéque viuendi coniunctam esse non negamus: sed tantùm docemus non alibi quàm in sola Dei misericordia quiescere nostram fiduciam posse.* Totum suum venenum, etsi verbis mollioribus, effudit. Christus non solùm *hortatur* ad vitæ innocentiam, sed & eam *iubet*, *mandat*, *iniungit*, vt tota lex mandatorum loquitur: & hoc loco non facientes bona opera

Rom. 7. *Iustitia Caluiniana mysterium.*

Prouer. 17.

Opera bona salutis causa.

Christus non hortatur tãtùm, sed iubet bene operari.

opera damnat. Si non nisi hortatur ad bona opera, quomodo damnat facientes mala? Rursus fides quæ iustificat, non solùm cum studio bene viuendi est coniuncta, sed etiam cum ipsa bona vita, bonáque operatione: iuxta illud Pauli, *Fides quæ per dilectionem operatur.* Fides sanè Caluiniana non operatur dilectionem, sed studium operãdi docet absque effectu, ac per hoc non est fides Euangelica quam Paulus commendat. Piorum quoque omnium fiducia non in sola Dei misericordia quiescet, sed etiam in bona conscientia: iuxta illud Ioannis; *Si cor nostrum nos non reprehenderit, fiduciam habemus apud Patrem,* &c. Qui cum mala conscientia de Dei misericordia fiduciam concipit, non cum fiducia, sed cum præsumptione ad Deum accedit. Vnde iterum Ioannes: *Qui dicit se nosse Deum, & mandata eius non custodit, mendax est.* At minus est nosse Deum, quàm in eo fiduciam habere. Et rursum: *Nunc filioli manete in Christo, vt cùm apparuerit habeamus fiduciam, & non confundamur ab eo in aduentu eius.* Quid est autem manere in Christo? Explicatè docet in sequẽtibus: *Qui seruat mandata eius, in illo manet, & ipse in eo.* Si ergo ille demum fiduciam habet, & non confunditur in aduentu Christi, qui mansit in eo, mansit autem in eo qui mandata eius seruauit, inuictè contra Caluinum sequitur, non in sola Dei misericordia, sed in mandatorum obseruatione, hominis iusti fiduciam quiescere. Nam & illorum quoque obseruatio ex Dei misericordia nascitur, quæ gratiam dedit qua seruarentur. Quare Paulus hac vsus bonorum operum fiducia ita scribit. *Ego iam delibor, & tempus resolutionis meæ instat. Bonum certamen certaui, cursum consummaui, fidem seruaui. De reliquo reposita est mihi corona iustitiæ, quam reddet mihi in illa die* (sanè, quando procedet, qui bona egerunt, in resurrectionem vitæ) *iustus Iudex: non solùm autem mihi, sed & illis qui diligunt aduentum eius*: id est, qui ita vixerunt in sanctitate & iustitia coram Deo, vt veniẽtem Iudicem non timeant condemnaturum, sed diligant vt remuneraturum.

Gal. 5.

Fides Caluiniana non est fides Euangelica.

1. Ioan. 3.

1. Ioan. 2.

Fiducia in bonis operibus.

2. Tim. 4.

44. *Quomodo potestis vos credere, qui gloriam ab inuicem accipitis, & gloriam quæ à Deo solo est non quæritis?*

VEra huius loci expositio duo nos docet. Primùm, hypocrisim & falsam pietatis affectationem maximum esse obstaculum ne quis in Christum credat, fide videlicet

Hypocrisis magnum fidei obstaculum.

viua, & per dilectionem operante. Nam *gloriam ab inuicem accipere*, significat velle ab hominibus pro iusto ac sancto haberi; quod proprium erat Phariſæorum & Scribarum crimen, quos hîc potiſſimùm alloqui Chriſtus videtur. Cùm enim lumen fidei intellectum non conuincat ſicut axiomata per ſe nota vel demonſtrationes ſcientificæ, ideóque credere ſit actus voluntatis non ſecus quàm intellectus; ſicuti quælibet paſſio exorbitantis voluntatis impedit intellectum, ſic hypocriſis quæ à ſola hominum exiſtimatione pendet, & gloriam quæ à ſolo Deo eſt non quærit, id eſt, vero pietatis ſtudio non incumbit, vt coram Deo & in iudicio Dei laudem accipiat, vel maximum impedimentum eſt. Talis enim non attendit quid ad credendum proponatur, ſed quomodo ſuam apud homines exiſtimationem tueatur.

Opera pietatis laudem habent apud Deum.

Alterum eſt, quòd vera pietas apud Deum gloriam habet. Illa enim opponitur hypocriſi, quæ gloriam quæ à ſolo Deo eſt, quærit: vbi duo docet Chriſtus. Primùm, à ſolo Deo ſiue apud Deum veram pietatem laudari, & in pretio eſſe: ſecundò hanc apud Deum laudem per opera pietatis quærere & affectare nos poſſe. Totum enim hoc in Iudæis reprehendit Chriſtus, quòd non quærerent nec affectarent illam gloriam quæ à ſolo Deo eſt, id eſt, ex vero pietatis ſtudio veram gloriam & laudem apud Deum. Quod contra hæreticos obſeruandum eſt, qui ex pietatis ſtudio & bonis operibus nullam apud Deum laudem aut gloriam haberi poſſe contendunt.

Chriſti totam ſententiam Caluinus inuertit.

Quam etiam ob cauſam totam Chriſti ſentẽtiam inuertens Caluinus, ſic in hunc locum ſcribit. *Hæc ſola eſt vanitas quæ nos inflat, praua confidentia, dum noſtro & aliorum potius quàm Dei iudicio ſtamus. Nam qui Deum verè iudicem ſibi proponit, neceſſe eſt vt fractus & proſtratus concidat. Ergo vt quis gloriam à ſolo Deo quærat, neceſſe eſt pudore ſui confuſum ad gratuitam illius miſericordiam cõfugere. Et certè qui Deum reſpiciunt, damnatos ſe ac perditos vident, nec quicquam ſibi eſſe reliquum in quo glorientur præter Chriſti gratiam.* Hæc ille. Totam Chriſti ſententiam inuertit. Quod Chriſtus dixit contra hypocriſim & ementitam pietatis imaginem, quæ ab hominibus laudẽ captat, pro vero pietatis ſtudio quod apud Deum ſolidam laudem habet, hoc Chriſtum dicere vult contra verum pietatis ſtudium quod coram Deo nullum ſit, nec vllam laudem habeat, quia qui gloriam à Deo quærit, neceſſe eſt, pudore ſui confuſum, id eſt, non niſi turpitudinis ſuæ conſcium, ad gratuitam miſericordiam confugere. Ita ſenſum

sensum elicit Christi verbis planè contrarium. Sed Christum hoc loco contra hypocrisim, quæ vera virtute caret, loquutum fuisse, & verum pietatis studium, quod coram Deo laudem habet, commendasse, præcedentia eius verba manifestum faciunt, vbi dixit: *Cognoui vos, quia dilectionem Dei in vobis non habetis.* Vbi iterum causam docuit cur scrutando Scripturas in eum credere noluerint; quia videlicet nullam dilectionem Dei habebant, Deo placere aut seruire, in oculis Dei iusti ac sancti esse, non curabant: hominum gloriam & existimationem diligebant, &, vt hîc loquitur, *gloriam ab inuicem accipiebant.*

IN IOANNIS CAP. VI.

27. *Operamini non cibum qui perit, sed qui permanet in vitam æternam.*

FVNDAMENTVM hoc est disputationis Christi futuræ, ideóque dexterè & accuratè intelligendum. Auocat eos à studio corporalis & vulgaris cibi, ad studium & acquisitionem alterius cibi quem ipse daturus erat: non illud prius simpliciter prohibẽs, sed hoc posterius ei anteponens. Cibum de quo hîc loquitur, eundem esse de quo postea dicit, *Caro mea verè est cibus*, & Christi carnem nobis in Sacramento exhibitam, docent hoc loco Augustinus tract. 25. & Cyrillus libro 3. cap. 28. verba etiã adiuncta hoc confirmant. *Hunc enim Pater signauit Deus.* Non enim erat cur hanc humanitatem diuinitate sigillatam eíque vnitam inferret, nisi quia docere voluit quomodo caro eius in cibum data vitæ æternæ cibus futurus esset, nempe quia diuinitati coniuncta & vnita esset. Hæretici, vt doctrinam hîc de Sacramẽto penitus corrumpant, verbis hîc Euangelicis vim faciunt. *Cibum vocat* (ait Caluinus) *quæcunque ad vitæ nouitatem pertinent. Scimus autem animas nostras pasci Euangelij doctrina, dum in nobis est efficax per Spiritus virtutem. Ergo quum fides sit animæ vita, quæcunque fidem alunt & promouent, cibo comparantur.* Est aperta diuinæ Scripturæ corruptio. Quum enim Christus in sequentibus exponat *inter opera Dei* quæ operari oportet vt hunc cibum comparemus, esse ipsam *fidem vt credamus in eum*, manifestissimum est fidem à cibo distingui. Deinde cibus, de quo Christus loquitur, est quem ille daturus erat, non quem nos

Fides à cibo quem operari oportet distinguitur.

operari debemus. *Operamini*, ad Iudæos pertinebat, vt crederent: *Cibus* ille est quem se daturum promittit. Rursum hic cibus dicitur *permanere in vitam æternam*, id est, esse cibus viuificus, & qui nutrit ad vitam æternam: quod inde probat, quia hæc caro est diuinitati vnita. Caluinus vtramque sententiam inuertit. *Hoc cibi genus* (inquit) *manere dicit in vitam æternam, vt sciamus non in diem animas nostras pasci, sed educari in spem beatæ immortalitatis. Ideo Spiritus dona recipere nos conuenit, vt tesseræ sint ac pignora vitæ æternæ.* Hæc ille. Móxque proximam sententiam à Patribus ad diuinã Christi essentiam perperam contortam esse impudenter dicit. Cæterum tametsi verum sit, Spiritus Sancti dona pignora esse vitæ æternæ, & in eius consequendæ spem nobis conferri, vt cap. 4. Christus docuit; hîc tamen de alio cibo agit per se viuifico, & ad quem comparandũ nos operari opera Dei oportet. *Insò* (ait Caluinus) *quod donatione Dei consequimur, nemo propria industria sibi comparat.* Ita Christi verba prorsus refutare conatur. Sed facilè hæc duo conueniunt (quod de spirituali animæ cibo fatetur hoc loco Caluinus) cibum quem Christus daturus erat, gratuitum eius donum esse; & nos toto cordis affectu huc eniti debere, vt tanti boni participes fiamus: vbi non est sola propria industria, sed speciali Dei gratia adiuta. Nec Christus, quum iubet operari, solam propriam hominis industriam compellat, sed ad operationem hortatur, cui Dei gratia non deest.

30. *Hoc est opus Dei, vt credatis in eum.*

EGregiè hunc locum deprauat Caluinus. *Illi* (inquit) *loquuti erant de operibus. Christus ad vnum opus eos reuocat, hoc est, ad fidem, quo significat, quicquid extra fidem homines moliuntur, inutile ac vanum esse, solam verò fidem sufficere, quia hoc vnum à nobis Deus postulat, vt credamus.* Quis non aduertit luculentum impostoris mendacium? Annon per totam Scripturam postulat à nobis Deus vt mandata eius faciamus? *Si vis ad vitam ingredi, serua mandata. Si Spiritu facta carnis mortificaueritis, viuetis.* Et alia innumera. Sed probare mendacium suum conatur. *Est enim hîc* (inquit) *inter fidem & hominum studia ac conatus * tacita antithesis, ac si dixisset: Eruſtrà satagunt homines quum sine fide student placere Deo, ac si extra viam currendo ad metam non tenderent. Est ergo insignis locus, quòd homines, quantumuis miserè*

Solam fidem Deus non postulat.

Matth 19.

Rom. 8.

Tacitam antithesim intelligere, quia propter

miserè tota vita se fatigant, ludunt tamen operam nisi fides in Christum sit illa vivendi regula. Adverte impostoris artem. Dixerat *solam fidem sufficere, & hoc unum à nobis Deum postulare vt credamus.* Vt hoc impium paradoxum confirmet, docet sine fide neminem placere Deo posse & viuendi regulam ex fide petendam esse. Sic fidei perfectionem probat ex necessitate, vt videatur sola sufficere, quia est imprimis necessaria. Vide in re simili. Dico ex solo pane hominis alimentum constare, & probo, quia sine pane non viuitur. Quis futilissimum paralogismum non videt? Sed attende sequetia. *Qui ex hoc loco colligunt fidem donum Dei esse, falluntur. Neq; enim quid efficiat Deus in nobis, sed quid requirat ac velit, Christus docet.* Fallit iterum & mentitur. Vtrunque enim Christus docet in istis verbis, quem dicit *hoc opus Dei esse vt credamus in eum.* Nam & à Deo fidem esse docet, & Deum id à nobis velle. Opera Dei quæ operari debemus, de quibus quærebant Iudæi, non solum sunt opera Deo grata, sed sunt opera quæ Deus operatur in nobis per adiutorium gratiæ suæ.

vnam veritatem negat aliam, Regula Caluiniana ad deprauandas Scripturas.

Fidei perfectionem probat Caluinus ex necessitate.

Nunc in tam impia doctrina sua grauem & necessariam obiectionem ponit Caluinus. *Videtur tamen* (inquit) *id esse absurdum, nihil Deo probari prater vnam fidem. Neque enim contemni debet charitas, nec alia pietatis officia locum & honorem perdunt. Ergo vtrunque primatum teneat fides, non tamen superuacua sunt alia opera.* Attende nunc vt ad obiectionem à seipso mollissimè formatam respondeat. *Responsio* (inquit) *facilis est. Neque enim fides vel charitatem vel aliud vllum bonum opus excludit.* Si non excludit alia, ergo sola non sufficit; ergo & alia Deus à nobis postulat, non hoc vnum: & ita bis mentitus supra Caluinus est. Sed attende quare dicat alia non excludi. *Quando* (inquit) *omnia in se continet fides.* Et quomodo continet alia omnia pietatis officia? An vt genus species, vel vt totum partes, vel vt caput membra, vel vt fons & radix vnica suos riuulos ac palmites? Nihil horum Caluinus statuit, quia & nihil horum fides est respectu charitatis, & aliarum virtutum. Attende quomodo hoc explicet. *Fides enim* (inquit) *vocatur vnicum Dei opus, quia per ipsum Christum possidemus, filij Dei efficimur, vt nos Spiritu suo gubernet.* Mentitur ac fallit. Nec per vnicam fidem Christum possidemus, aut filij Dei efficimur, sed per charitatem multo verius ac plenius; nec si ita esset, omnia tamen reliqua contineret fides, sed omnium reliquorum loco esset, aliàque penitus superflua

Effugia Caluiniana pro sola fide refelluntur.

statueret. Per charitatem non vnicam, sed cui fides coniuncta est, Christum intimè possidemus, & filij Dei efficimur. *Videte qualem charitatem dedit nobis Deus, vt filij Dei nominemur & simus. Si quis diligit me, sermonem meum seruabit, & Pater meus diliget eum, & ad eum veniemus, & mansionem apud eum faciemus.* Annon iste intimè possidet Christum?

1. Ioan. 3. Ioan. 14.

Pergamus cum Caluino. *Quia ergo à fide Christus fructus eius non separat, non mirum est, si in ea constituat proram, vt loquuntur, & puppim.* Nihil quàm fallit ac mentitur. Nec fidei fructus charitas est, sed diuini Spiritus fructus, quemadmodum fides ipsa, dicente Paulo, *Fructus Spiritus est charitas, gaudium, pax, patientia, benignitas, bonitas, longanimitas, mansuetudo, fides:* nec verum est à fide charitatem non separari, dicente iterum Paulo, *Tria sunt hæc, fides, spes, charitas, maior autem horum charitas:* & paulò pòst, *Si habuero omnem fidem, ita vt montes transferam, charitatem autem non habuero, nihil sum.* Hæc omnia Caluinum mendacem arguũt. Addit adhuc, vt fallat ac mentiatur magis. *Putida est eorum cauillatio qui huius loci pratextu operibus nos iustificari contendunt, si fides iustificat, quum ipsa quoque vocetur opus primum.* Et quare putida? *Quia satis cõstat* (inquit) *Christum impropriè loqui, quum fidei imponit nomen operis: sicuti quum Paulus legem fidei & legem operum inter se comparat.* Vide arrogantem hæreticiaudaciam. Tam Christum quàm Paulum impropriè loqui affirmat. Cur igitur non omnia impropriè dicentur in Scripturis, quæ placitis nostris contraria erunt? An ferendum putabit aliquis Caluinista, Paulum impropriè loqui, quum dicit, *Arbitramur hominem iustificari ex fide, non ex operibus?* Deinde non secus propriè ac verè opus Dei in nobis fides est quàm charitas aut aliud aliquod pietatis officium, quando omnia illa in nobis vnus & idem operatur Spiritus, nec minus Dei donum fides sit quàm charitas, & alia. Aliam adhuc probationem subiicit. *Deinde* (inquit) *quum operibus negamus iustificari homines, opera intelligimus quorum merito, sibi homines gratiam apud Deum cõcilient.* Quasi verò fidei merito Abraham sibi gratiam apud Deum magnam non conciliauerit, quando & illa reputata sit ei ad iustitiam, & per illam factus sit hæres mundi, & Pater multarum Gentium. *Atqui* (inquit Caluinus) *fides nihil ad Deum affert: quin potius vacuum & inopem sistit coram Deo, vt Christo eiusque gratia impleatur. Quare passiuum est opus* (vt ita loquar) *cui nulla potest rependi merces nec aliam confert homini iustitiam nisi quam à Christo recipiat.*

Gal. 5. 22.

1. Cor. 12. & 13.

Christus & Paulus Caluino impropriè loquuntur.

Rom. 3.

recipit. Hæc omnia nouæ sunt speculationes nouorum hominum, commenta & traditiones hominum in nulla Scriptura fundatæ, sed contra manifestas Scripturas, vt Antidota nostra in vna ad Rom. Epistola, in qua potissimùm fundantur, luculenter docebunt. Fides multum ad Deum affert, quia magna obedientiæ virtus est, & *dat gloriam Deo, certissime credens quæcunque Deus loquitur.* Qui *diuites in operibus bonis sunt* (vt Paulus hortatur) Christi tamen gratia implentur, quia non nisi ex Christi gratia illa operantur. Opus fidei, quia opus hominis est qua homo credit, & dat gloriam Deo, opus actiuum ac liberum est, ideóque ei potest rependi merces, sicuti Abrahæ fides remunerata fuit. Denique fides confert credenti iustitiam, quia *reputatur ad iustitiam.* Christi autem iustitia non secus à charitate recipitur quàm à fide, quando beneficium redemptionis Christi non secus diligentibus datur quàm credentibus, nec minus vel necessaria vel efficax ad eam consequendam charitas est quàm fides. Necessaria, quia *qui non diligit, manet in morte:* efficax quia *qui manet in charitate, manet in Deo, & Deus in illo:* Vides, lector, quàm multa venena in vna pagella Caluinus effudit.

Rom. 4.
1. Tim. 6.
Rom. 4.
1. Ioan. 3. & 4.

37. *Omne quod dat mihi Pater, venit ad me.*

HÆc propositio cum altera illa quæ paulò pòst sequitur coniuncta, *Nemo venit ad me, nisi Pater meus traxerit illum*, magnam mouit Græcis interpretibus Chrysostomo & Euthymio in hunc locum difficultatem. *Si omnis* (inquiunt) *quem dat Pater, venit ad Christum, & nemo alius, quibus ergo non dat Pater vt veniant, in culpa non erunt; cùm ideo non veniant quia datum non est eis à Patre vt veniant.* Ad hanc difficultatem respondent, liberum arbitrium non tolli, quia venire & non venire liberum est, ideóque qui non veniunt, in culpa esse. Vera sanè hæc doctrina est, quam & contra Pelagianos tradit S. Augustinus his verbis: *Credere, vel non credere, est in arbitrio voluntatis humanæ.* De prædestin. sanct. cap. 5. Sed quia hæc responsio difficultatem non soluit (tametsi enim liberè non credat qui excitatus ad credendum credere recusat, & in illo culpa appareat; tamen quia non omnes excitantur, quomodo illi in culpa sunt, quando non à Deo excitati credere non potuerint?) Euthymius apertius respondet, eos à Deo non excitari qui se in-

Gratiæ Dei defensio.

dignos hac gratia exhibuerunt, excitari verò qui aliqua præparatione se faciunt dignos. In quam etiam sententiam propendet Chrysostomus, & alij Græci, vt ipse Cyrillus lib. 3. cap 39. in Ioan. Cæterùm cauenda hæc doctrina & repudianda est: & S. Augustini, imò Ecclesiæ Catholicæ tenenda sententia est, neminem seipsum ad gratiam præparare, vt se gratia Dei dignum faciat, sed ipsam præparationem à Deo esse, vt eodem in loco citato aliisque sexcentis docet Augustinus. Difficultas autem proposita inde soluitur, quòd quibuscunque talis gratia non datur vt de facto credant, nemo illorum sine culpa est, quum omnes in peccato Deus inueniat, ideóque non sine eorum culpa talis gratia illis negatur. Quibus ergo Pater dat vt ad Christum veniant, misericorditer dat; quibus illud non dat, iusto iudicio negat: non quia non erant prædestinati (vt hæretici volunt, & hoc loco Caluinus) nec quia fides non est in arbitrio hominum (quod etiam hîc impiè colligit Caluinus) nec denique quia quibus non datur talis gratia vt credant, nulla fuit data gratia, qua ad fidem
1. Tim. 4. peruenire potuerint si auxilio dato rectè vsi fuissent (*omnes* enim *Deus vult saluos fieri*, ideóque omnibus sufficiens auxilium pro loco & tempore dedit) sed quia propter peccata quibus grauantur, maiora gratiæ auxilia quibus adiuti ad Christum venirent, iustè illis subtrahuntur. *Nemo* igitur *venit ad Christum, nisi quem Pater trahit.* Non tamen omnes quos Pater trahit, veniunt ad Christum. *Omnis* quidem *quem dat Pater Christo, venit ad Christum*: sed non omnis quem trahit Pater. Plus est dari à Patre Christo, quàm trahi à Patre vt ad Christum veniant. Illud enim efficacem, hoc nisi sufficientem Dei gratiam importare videtur. Dantur enim à Patre Christo non nisi electi, qui ita congruis modis excitantur, vt infallibiliter ad Christum veniant; trahuntur qui sufficienter vocati non semper veniunt. Illi audiunt & discunt, quia *omnis qui audiuit à Patre, & didicit, venit ad Christum.* Isti audiunt tracti & excitati à Deo, & apprehendunt quid loquatur in eis Deus, sed non semper discunt per voluntatis assensum. *Imò* (ait in hunc locum Caluinus) *his duobus membris prorsus euertitur tota liberi arbitrij facultas quam sibi somniant Papistæ. Falsémque ac prophanum est, homines volentes trahi. Christus enim pronuntiat ita efficacem esse Spiritus gratiam qua trahuntur, vt necessariò credant.* Sed huic audaci ac petulanti hæretico opponimus S. Augustinum, diuinæ gratiæ prædicatorem maximum. Docet ille

Dari à Patre vlus est quàm trahi.

Liberum arbitrium defenditur

aperti[illegible]

apertissimè sic homines à Patre trahi ad Christum, vt liberè hunc tractum sequantur vel non sequantur. *Vtrumque hoc verum est* (ait Augustinus) *Deus Pater attrahit ad filium homines, & dimittit homines, vt quis quid voluerit eligat.* Rursum alibi. *Trahi à Patre ad Christum, nihil aliud est, quàm donum accipere à Patre quo credat in Christum.* Et de hoc dono alibi dicit. *Credere in Christum, & operari iuxta fidem Christi, vtrumque nostrum est propter arbitrium voluntatis; & vtrumque datum est à Patre propter spiritum fidei & charitatis.* Sic rursum de dono caritatis: & explicans illa Christi verba, *Non omnes capiunt hoc verbum, sed quibus datum est*, ita scribit. *Vt hoc verbum quod non ab omnibus accipitur, ab aliquibus capiatur, & Dei donum est, & liberum arbitrium.* Porro de facto non omnes qui trahuntur à Patre ad Christum venire, his verbis docuit Augustinus. *Quis non videat & venire quemque ad Christum, & non venire arbitrio voluntatis? Sed hoc arbitrium potest esse solum si non venit, non autem potest nisi adiutum esse si venit.* Obserua quod dixit, *potest esse solum si non venit*, quia aliquando etiam quando non venit, non est solum, sed gratia Dei adiutum, quam proteruè abiicit. Vnde alibi Augustinus postquam dixisset, *visorum suasionibus siue extrinsecus, siue intrinsecus, Deum agere cum anima rationali vt credat, atque hoc modo ipsum velle credere in hominibus operari*, propter hominum proteruiam, qui operanti in illis Deo cooperari interdum nolunt, adiunxit statim: *Cõsentire autem suasioni aut vocationi Dei, vel ab ea dissentire, propriæ voluntatis est.* Quæ omnia contra Caluini hoc loco corruptelas diligenter notanda sunt.

Cont. lit. lib. 2. c. 84.
De prædest. sanct. li. 1. cap. 8.
Ibidem cap. 3.
De grat. & lib. arb. cap. 4.
De gratia Christi cap. 4.
De Spiritu & lit. cap. 33.

51. *Panis quem ego dabo, caro mea est (quam ego dabo) pro mundi vita.*

EXplicat nunc Christus disertis verbis de quo pane & cibo hactenus locutus fuerit. In principio sermonis dixerat. *Operamini cibum quem filius hominis dabit vobis.* Postea adiecit. *Pater meus dat vobis panem de cœlo verum. Panis verus est qui de cœlo descendit, & dat vitam mundo.* Denique, *Ego sum panis vitæ.* Quibus omnibus verbis docuit se hominem factum in cibum fore, tam ex Patris sui dono, qui misit eum in mundum, quàm ex suo proprio dono. Et quia ad hanc rem intelligendam fide opus erat, multa de fide & de dono fidei interseruit. Móxque ad principale argumentum

Ver. 27. 32. 33. 35.

48. rediens, iterum dicit, *Ego sum panis vitæ:* & statim de excel-
51. lentia & effectu huius panis longè alio quàm etiã ipsius man-
na, vbi pauca dixisset, nunc diserte explicat: *Panis*, de quo hac-
tenus locutus sum, & quem me daturum promisi, & (quod
nunc repeto) *quem ego dabo*, suo videlicet tempore & loco,
caro mea est, non mystica aliqua, sed vera, *quam ego dabo pro
mundi vita*, ad mortem videlicet in cruce subeundam pro
salute totius mundi. Hanc clausulã adiecit, tum vt veritatẽ
carnis exprimeret; tũ vt causam quandã specialẽ dandi huius
panis insinuaret, nimirũ in perpetuã mortis suæ recordatio-
nem. Quam etiam ob causam quum de facto daret, adiecit,
Luc.22. *Quod pro vobis datur: hoc facite in meã commemorationẽ.* Hic
sensus omniũ planè veterum Patrum tam Græcorũ quàm La-
tinorũ calculo cõprobatur, & à plurimis hodie interpretibus
asseritur: quorum omniũ testimonia diligenter in vnũ colle-
git Nicolaus Sanderus in tractatu super hoc cap. 6. Ioan.

Augustini sententia, loqui hîc Christũ de Pane Eucharistico.

Quia tamen S. Augustinum aliter sentire aliqui volunt,
eo quòd tract. 25. in Ioan. spiritualem manducationem docet,
eius vnius loca annotabimus. In tract. seq. 26. manducatio-
nem spiritualem eam docet, qua cum fide & puritate Chri-
stus *in altari sumitur*. In eodem sermone sacramentalem
manducationem tantùm, ab illa quæ sacramentalis ac spiri-
tualis est, apertè distinguit. Denique tractatu 27. sermonem
Christi concludens, ad sacramentalem manducationem di-
gnè faciendam hortatur. Aliis quoque variis in locis de Sa-
cramento corporis sui Christum hîc disputare docet: Serm.
11 & 46 de verb Domini, de Ciuit. Dei lib. 17. capite 5. & 21.
cap. 25. de consensu Euangel. lib. 3. cap. 1. de pecc. mer. & remiss.
libr. 1. cap. 20. in quæstion. super Leuiticum capite 57. Epi-
stola 95. contra Cresconium libro primo, capite 24. & 26. in
Psalmum 33 concione 1. Adeò nullus veterum aut frequentius
aut expressius Christum de Sacramento in hoc cap. loqui
docuit. Ad Patrum vnanimem consensum accedunt variã
Concilia, quorum testimonia in dicto tractatu Nicolai San-
deri proferuntur. Sanè Conc. Tridentinum verba huius ca-
pitis ad Sacramẽtum applicat sess. 13. cap. 2. & contra Hussitas,
quum negare commodum esset, non negat, Sess. 21. cap. 1.

Aliter sentientium sententia refellitur.

Qui Christum in his verbis de Sacramento loqui negant,
eisdem argumentis vruntur quibus Caluinus vtitur: quæ
suo loco soluemus. Hoc in loco aiunt probabile non esse
Christum hîc de Sacramento loqui, quum in proximè præ-
cedentibus verbis de ipse pane vt Deo ac homine per fidem

mandu

manducando loquutus fuerit, ideóque hunc esse verborum sensum; vt qui hactenus fidem docuerit in se Deum ac hominem factum, nunc fidem doceat in se hominem crucifixũ. *Hæc est enim fides* (ait hoc loco Cornelius Iansenius) *qua manducamus panem vitæ, vt credamus Christum esse verum Deum, & se hominem tradidisse pro nobis carnem suam & sanguinem.* Sed tum argumentum hoc valde leue est, tum sensus à verborum proprietate alienissimus. Argumentum ex duplici causa leue est, tum quia in præcedentibus de se pane per fidem manducando loquutum esse necessarium non est, sed ad manducationem panis, de qua dicturus erat, fidem esse imprimis necessariam, & fidei defectum in Iudæis causam esse cur hanc doctrinam non caperent, hactenus eum docuisse, magis probabile est; tum quia etsi daremus de sola spirituali manducatione per fidem, & de se pane vt Deo ac homine, in quem credere oportet, hactenus loquutum fuisse, nullo tamen modo sequitur propterea in his verbis de eodẽ pane Christum loqui. Hìc enim multo aliter quàm prius loquitur, multo disertius & expressius, vt mox in argumentis nostris apparebit. Quare Chrysostomus, Euthymius, aliíque Patres, licet præcedentia verba de fide in Christum Deum ac hominem, & de manducatione spirituali exposuerint; ad hæc tamen verba affirmant de Sacramento Christum loqui. Sensum, qui affingitur, alienissimum esse, argumenta quæ statim subiiciemus, luculenter docebunt.

Sanè Caluinus eum sensum auidè complectitur, negans prorsus de Sacramento in toto hoc capite Christum loqui. Et ex hoc sensu multa absurda infert; *in verbo manducandi ad fidem nos hortari Christum, quasi vnicum medium potiendi hoc pane vitæ: Christi carnem carnalem esse qua vitam ad nos diffundat: vitam hanc nihil aliud esse quàm Christi iustitiam nobis imputatam, quando carnem Christi pro nobis crucifixam fide apprehendimus.* Ideóque in his verbis, *Panis quem ego dabo*, &c. *duplicem* notat *donationem*: vnam *qua Christus nobis se quotidie offert*: alteram *qua in Cruce se semel pro hominum vita exposuit: ad cuius mortis percipiendæ fructum in his verbis nos inuitat.* Hæc Caluinus ex alto illo sensu à verbis Christi alienissimo deducit; & non solùm veritatem carnis Christi in Sacramento destruit, sed præterea vnicam spiritualem manducationem, totámque imputatiuam suam iustitiam, inde construit. Adeò refert à vero & literali sensu vel latum vnguem non discedere.

Caluini sensus, eiúsque absurda.

Nunc

De Sacramento Christum loqui probatur.

Nunc igitur hunc sensum aliquot argumentis confirmabimus. Primum duplicem hîc donationem Christus pouit; alteram nobis, *Panis quem ego dabo*, de quo priùs dixerat, *quem filius hominis daturus est vobis*; alteram pro nobis, *Caro mea est pro mundi vita.* Hæc posterior est corporalis, ergo & prior. Ideò enim posterior adiecta est vt priorem exponeret;

1. Argum.

2. Argum. & vt de qua carne loqueretur, nos doceret. Deinde hæc donatio panis futura dicitur. *quem ego dabo*, sicut donatio carnis pro mundi vita futura tunc erat; vnde in Græco reperitur, *quam ego dabo.* Sed non nisi corporaliter vtrumque tunc futurum erat, quia ad spiritualem donationem quod attinet sidecapiendam, ab initio mundi vtraque facta erat. Nam omnes iusti ab initio mundi in Christum futurum & redemptionem per sanguinem eius futuram crediderunt; quo sensu

Apocal. 5. dicitur, *Agnus occisus ab origine mundi.* Quare Caluinus, & qui de spirituali per fidem manducatione hæc verba exponunt, verbum Christi, *dabo*, prorsus euacuant, falsique ar-

3. Argum. guunt. Tertiò, dare Christum per fidem manducandum seu hominem factum seu crucifixum, donum est commune toti Trinitati, quia spirituale donum est. Sed Christus hîc loquitur de dono sibi proprio vt filio hominis, & secundùm humanam naturam. Quare sicut caro quam dedit pro mundi vita, erat propriũ donum filij hominis, quo *dedit semetipsum pro nobis*, &c. sic panis quem hîc se daturum promisit, est proprium donum Christi vt filius hominis erat; in vtroque dono *perficiens opus quod dedit illi Pater*, sicut suprà dixit cap. 4. vers. 34. vt ibi exposuimus. Vtrumque igitur corporale est, & officio corporis accipiendum: quod tres Euangelistæ diligenter notarunt; *Et dedit discipulis suis dicens: Hoc est*

4. Argum. *corpus meum.* Quartò, hunc cibum præfert mannæ; ergo in veritate cibi & manducationis corporalis vtraque conueniunt. Non enim constituitur differentia nisi inter ea quæ aliquo modo conueniunt. Nullo autem prorsus alio modo conueniunt manna & caro Christi in Sacramento, nisi in so-

5. Argum. la manducatione corporali vtrique communi. Quintò, hunc cibum promittit Christus daturum credentibus in se, nec nisi prius credentibus; quam ob causam de fide prius disputauit tam multa. Prius igitur est credere in Christum, & postea

6. Argum. hunc cibum accipere: ergo aliud credere, aliud accipere. Sextò, fides non in carnem, sed in totum Christum est. Diuinitas & tota Christi humanitas fidei obiectum est, fideque percipitur. Nulla igitur causa esset, cur hunc cibum carnem

ſuam vocaret, & quidem toties vocaret, niſi de carnis proprietate & proprio manducationis officio loqueretur. Alia argumenta ex ſequentibus adhuc ſententiis accumulabũtur.

53. *Niſi manducaueritis carnem filij hominis, & biberitis ſanguinem, non habebitis vitam in vobis.*

PRopter hæc verba, quæ communionem ſub vtraque ſpecie omnino neceſſariam tradere videbantur, quidam Catholici interpretes de ſpirituali tantùm manducatione Chriſtum toto hoc capite diſputare, non de ſacramentali, vel de ipſo omnino Sacramento, iudicauerunt; vt imprimis Caietanus: alij non principaliter & propriè, vt in articulis Ruardus Tapperus, Ioan. Heſſelius in libro de veritate Euchariſtiæ, & poſt iſtos Cornelius Ianſenius. Sed hi magni & docti viri, vt ſcribit de illis Claudius de Sainctes in opere Euchariſt. Repetit. 6. cap. . trepidauerunt timore vbi non erat timor. Sanè D. Thomas tametſi ſuo tempore laicos ſub vna ſpecie toto orbe communicare videret, tamen in commentariis in hunc locum indubitanter aſſerit, de Sacramento Chriſtum in his verbis loqui. Idem fecerunt innumeri Patres, tametſi eorum temporibus ſub vna ſpecie laici communicarent. Idem & alij hodie contra hæreticos decertantes, vt imprimis Martyr Roſſenſis lib. 5. contra Oecolampadium, qui vir ſanctus non dubitat eum à Deo deſertum habere, qui pertinaciter negaret Chriſtum in hoc capite de Sacramento carnis ſuæ loqui. Eius iudicium ſequuti ſunt alij: Gul. Alanus Card. de Euchariſt. lib. 1. cap. 31. Petrus Michaël de Euchariſtia cap. 5. Claudius de Sainctes loco citato, Claudius Guillandis, Ioan. Gagneius, Titelmannus, & doctiſſimus interpres Franciſcus Toletus. Sed & huius ſcholæ Magiſtri Ioan. Driedo de Script. Eccleſ. lib. 4. cap. 5. & Franc. Sonnius in ſuccincta demonſtratione errorum Confeſſ. Caluiniſticæ. Denique Conc. Trident. ſeſſ. 21. cap. 1. quum negat in his verbis vtriuſque ſpeciei communionem à Domino præceptam eſſe, non ideo negat, quia hîc de ſacramento Chriſtus nõ loquitur, ſed per alia Chriſti verba in hoc eodem capite hæc verba exponit. Senſus ergo Chriſti eſt, non vtriuſque ſpeciei ſacramentalis neceſſitatem docere (ſpecies enim non nominat) ſed perfectam & plenam carnis & ſanguinis ſui ſumptionem eſſe neceſſariam, ſiue illa ſub

Verborum ſenſus explicatur.

sub vna specie panis, siue sub altera potus fiat. Nam propterea de vna specie ter dixit, vt Patres Tridentini loco citato annotarunt, *Si quis manducauerit ex hoc pane, viuet in aternum. Panis quem ego dabo; caro mea est pro mundi vita. Qui manducat hunc panem, viuet in aternum.* Quare hæc Christi verba tametsi coniunctiuè legantur, sunt tamen disiunctiuè intelligenda; ac si dixisset, *Nisi manducaueritis carnem filij hominis, vel biberitis sanguinem eius.* Est enim Hebraismus in Scripturis frequens, quem Ioannes more suo sequitur. Exod. 21. vbi nostra versio habet; *Qui percusserit patrem suum aut matrem:* &, *Qui maledixerit patri suo vel matri, morte moriatur*; in Hebræo est coniunctio, &, sed interpres sensum sequutus est. Iob 31. *Si secutus est oculus meus cor meum, & si in manibus meis adhæsit macula, & si ad ostium amici mei insidiatus sum,* & alia multa; vbi omnia sunt disiunctiuè intelligenda, vt si vel vnum horum fecerit, iustè pœnam illam passus fuerit. In Psalmis hoc frequentissimum est, Psal. 129. & aliis multis. Sic Ezech. 18. *Qui in montibus comederit, & vxorem proximi sui polluerit, & pauperem oppresserit, & pignus non reddiderit,* &c. *morte morietur.* Vbi certum est singulis illis sceleribus deberi mortem. Sic hæc verba disiunctiuè accepta nullam habent difficultatem; & disiunctiuè accipi debere illud probat quod suprà diximus, Christum vni speciei totum effectum vitæ æternæ assignare. Duplicis tamen sumptionis meminit Christus, propter passionis suæ duplicem rationem; mortem corporis, & sanguinem effusum; cuius passionis memoriale hoc Sacramentum est. Sic notauit Ambrosius, ideo his verbis carnis & sanguinis Christum meminisse, *vt suæ Sacramentũ passionis ostenderet.* Augustinus quoque eadem ex causa docet in his verbis, *figuram esse, quæ præcipiat passioni Domini esse communicandum, & suauiter atque vtiliter recondendum in memoria quòd pro nobis caro eius crucifixa & vulnerata sit.* Dicit communicandum esse passioni Domini, id est, Sacramento passionis eius vtendum, quod est Eucharistia: & vt vtiliter id fiat, mente quoque & affectu carnis passionem & sanguinis effusionem mente recolendam esse. Alia quoque ex causa ita loquutus est Christus, vt ostenderet huius cibi, quem daturus erat, participationem, perfectam esse animæ refectionem. Ideò manducandi & bibendi nominibus vsus est, in quibus humana tota refectio consistit. Neque enim aptioribus verbis significari hoc potuit.

Vers. 51. & 58.

Lib. 4. de fide cap. 5. De doctr. Christ. lib. 3. cap. 16.

Carpit hoc loco Caluinus veteres Patres his verbis. *Crassus*

sus fuit veterum error, qui infantulos putarunt vita æterna priuari, nisi Eucharistiam illis porrigerent. Sed hæreticorum more, quæ ignorat, blasphemat. Fuit quidem in veteri Ecclesia consuetudo paruulis Eucharistiam porrigendi, vt patet apud Cyprianum serm. 5. de lapsis, cuius testimonium citat Augustinus epist. 23. Sed falsum est veterem Ecclesiam hac consuetudine tanquam re ad salutem paruulorum necessaria vsam fuisse. Imò S. Augustinus qui in lib. 1. cap. 20. de pecc. mer. & remiss. docet hæc verba ad paruulos pertinere, nec posse eos vitam habere nisi manducauerint carnem filij hominis, & biberint sanguinem, non sic intelligi vult vt Sacramentalem manducationem illis necessariam esse doceat; sed quòd in ipso baptismo huius Sacramenti rem & fructum percipiant, ideóque verè vitam habeant per baptismum; quod negauit Pelagius. Hunc esse Augustini sensum (quem pauci aduertunt) alia eius verba manifestum faciunt in sermone ad infantes, quem citat Beda in suis collectaneis in Paulum ad cap. 10. 1. ad Cor. *Nulli* (inquit) *est aliquatenus ambigendum, tunc vnumquemque fidelium corporis sanguinisq; Domini participem fieri, quando in baptismate membrum Christi efficitur, nec alienari ab illius panis calicisq; consortio, etiamsi antequam panem illum comedat, & calicem bibat, de hoc seculo in vnitate corporis Christi constitutus abscedat. Sacramenti quippe illius participatione ac beneficio non priuatur, quando ipse hoc, quod illud Sacramentum significat, inuenit.* Hæc ille. Quod autem Caluinus addit, ad ipsam veteris Ecclesiæ consuetudinem grauius taxandam, *ipsam Christi institutionem paruulos à cœna participatione arcere, quia nondum seipsos probare, nondum colere memoriam mortis Christi possunt*, tale argumentum est, vt eodem à baptismo quoque paruulos arceri concludit, quia necdum credere aut actu fidei in Christum tendere possunt, vt in eius mortem baptizentur & Christum induant. Pulchrum est, & contra Lutheranos egregiè valet, quod subiungit Caluinus, *non rectè Bohemos egisse quum hoc testimonio probarent vsum calicis promiscuum debere omnibus esse.* Ab altera parte Beza *eos qui hoc testimonium ab vsu calicis confirmando abstrahunt, in odium Bohemorum, id est, Euangelij, illud facere* proclamat. Sic magistrum suum Caluinum præclarè correxit Beza.

Patres à Caluino procaciter taxati.

Caluini argumentum pro Anabaptistis.

Beza Caluinum corrigit. in annotat. in hunc locum.

54. Qui

54. *Qui manducat meam carnem, & bibit meum sanguinem, habet vitam æternam.*

QVi hanc Christi concionem ad Sacramentum Eucharisticum pertinere negabant, ex his verbis argumentum sumunt; quum certum sit multos sacramentaliter manducare carnem Christi qui non habent vitam æternam, & eos solos habere vitam æternam qui spiritualiter manducant. *Ex his verbis palàm apparet* (ait Caluinus) *perperam de Cœna exponi totum hunc locum. Nam si verum esset quicunque ad sacram Domini mensam se ingerunt, carnis & sanguinis eius fieri participes, omnes similiter vitam referrẽt. Scimus autem multis in exitium cedere.* Sed miserum planè hoc argumentum est. Christus in his verbis de manducatione loquitur à se instituta, non à nobis quomodocunque exercita; de suo bono opere loquitur, qui non nisi ad salutem carnem suam ad manducandum dedit, non de eorum peccato qui ad suam perniciem illud accipiunt. Manducatio indigna non est à Christo instituta nec intenta, nec hoc loco commemorata, quippe quæ non nisi æquiuocè talis est; sed de ea quæ verè & vnuocè ita appellatur, Christus hîc loquitur. Quod ex alia similí locutione sic probat Augustinus. *Sicuti in illis Christi verbis, Qui crediderit & baptizatus fuerit, saluus erit; non vtique intelligimus eo modo credentem quo & dæmones credit & contremiscunt, nec in eo numero baptizatos quo Simon Magus baptizari potuit, sed saluus esse non potuit; & in illis verbis, non omnes credentes & baptizatos, sed quosdam intuebatur, in ea scilicet fide constitutos quæ Apostolo distinguente per charitatem operatur: ita in his verbis, Qui manducat meam carnem, &c. non eos considerauit qui indignè manducantes iudicium sibi manducant & bibunt, sed de certo quodam manducandi modo loquitur, quem hic fructus & effectus infallibiliter sequuntur.* Hæc ille. Nempe agit hîc Christus, nec de spirituali manducatione tantùm, vt antea ostensum est, nec de sacramentali tantùm; sed de illa sacramentali quæ etiam spiritualis est, vt ex his verbis apparet. Quare August. tract. 27. in Ioannem, totam Christi concionem ita concludit, *vt omnia quæ Christus hic dixit de manducanda carne sua, & bibendo eius sanguine, ad hoc nobis valeant, vt carnem Christi & sanguinem Christi nõ edamus & bibamus in Sacramento tantùm, sed vsque ad Spiritus participationem, vt eius Spiritu vegetemur*, &c. Quæ Augustini conclusio non docet præstari ex hi

Caluini ficulneum argumentum.

Sermo. 11. de verb. Domini.

exhiberi in Sacramento quæcunque hîc Christus dixit, tametsi de Sacramento non sit loquutus, vt Augustini expositionem peruertit Caluinus; sed perspicuè docet de ipso Sacramento suo & de sacramentali manducatione in omnibus præcedentibus Christum loquutum fuisse; sed de sacramentali quæ etiam spiritualis sit.

Impius autem Caluinus videte quàm prophanè & impiè hoc loco scribat. *Ineptum esset atque intempestiuum de Cœna tunc differere quam nondum instituerat. Ideo de perpetua fidei manducatione eum tractare certum est.* Petulantis & protervi hæretici intoleranda arrogantia est. Non veretur Christum ineptiæ arguere si ante instituerit Sacramentum de eo differat. Quid non verebitur homo impius extento collo & perfricta fronte asserere, qui ipsum Dominum sic aggreditur? Ergo iuxta Caluini blasphemias ineptè fecit Christus qui de sua Passione futura, de suis contumeliis, flagellis, ipsâque morte, ac post triduum resurrectione, antequam eorum quicquam fieret, iterum atque iterum suos Apostolos docuit? Ineptè fecit Christus qui antequam Spiritum S. daret, de fluentis eius ac donis disputauit, dicens: *Qui credit in me, flumina fluent de ventre eius aquæ viuæ?* Ineptè fecit Christus qui ante baptismum institutum de eius necessitate & fructu Nicodemum docuit? Ineptè fecit Christus qui de obedientia suis Apostolis ac ministris præstanda sæpe proloquitur, antequam illos in mundum mitteret, & ad ministerij sui functionem emisit? Aut si de passione, morte, resurrectione, de Spiritus S. donis, de baptismo, de authoritate Apostolica, antequam ista peragerentur, conferrentur, instituerentur, potuit Christus absque vlla ineptiæ aut intempestiuæ disputationis nota differere ac disputare; quantus rabula Caluinus, qui *ineptè atque intempestiuè fecisse Christum* audet affirmare, *si de Cœna differeret, quam necdum instituerat!* Sed nullis blasphemiis parcit Caluinus, vt quod vult obtineat. Nihil tam insulsum aut impium est quod asserere non veretur, vt suas impias hæreses quoquo modo stabiliat. Ex huiusmodi igitur tam impio atque insulso præterea antecedente, conclusio, quam ita certam ponit, certissimè corruit: nec de perpetua fidei manducatione, vt ille ait, sed de perpetua sacramentali manducatione, cui spiritualis illa per fidem coniuncta est, Christum hoc loco tractare certo certius est.

Impius Caluinus Christum ineptiæ arguit.

Matt. 16. 17. 20. 26. 27.

Ioan. 4. Ioan. 7.

Ioan. 3. Luc. 10. Ioan. 17.

Caluini impietas & audacia.

57. *Sicut misit me viuens Pater, & ego viuo propter Patrem; & qui manducat me, viuet propter me.*

Sacramentalis Christi manducatio probatur.

SAcramentalem corporis Christi manducationem, eiusque manducationis fructum, hæc verba fortissimè docent. Quum enim dixisset, *Qui manducat meam carnem, &c. habet vitam æternam*, probare id nunc vult à vera manducatione & reali acceptione viuificæ carnis suæ. Dicit ergo: Sicut ego qui sum filius Dei, eandem vitam habens cum Patre, factus tamen homo & tanquam homo, quia missus sum à viuente Patre, id est, habeo diuinitatem Patris viuentis humanitati meæ vnitam, & viuo propter ipsum (humanitas enim mea accipit vitam à diuinitate, & à Patre ipso) ita qui me manducat, accipiet vitam à me, quia mihi vnitur non solùm per fidem & charitatem, sed realiter seu *naturali vnione*, ait Hilarius lib. 8. de Trinit. & in me manet non solùm per fidem & dilectionem, *sed reipsa & corporaliter*, ait Cyrillus in Ioan. lib. 10. cap. 13. & libro 11. cap. 26. & 27. & Chrysost. hom. 45. in Ioan. non quòd vnum fiat ens naturale Christi & manducantis eum, sed quia præter vnionem spiritualem ratione fidei & charitatis, etiam reipsa Christus habitat in eis qui manducant eum, veluti fons & causa eiusdem fidei, charitatis, & gratiæ: & hoc modo qui manducat, viuit propter Christum, quia habet in se causam & fontem vitæ spiritualis. Pulchre hoc D. Basilius docet. *Christum dicens, Ego viuo propter Patrem, potest illam vitam dicere qua Christus etiammum viuit, Verbum Dei habens in seipso. Et hoc ex sequentibus patet vbi dixit, Et qui edit me, viuet propter me. Carnem namque ipsius edimus ac sanguinem bibimus, consortes effecti verbi ac sapientiæ per incarnationem & sensibilem ipsius vitam.* Hæc ille epist. 141. Docet eo modo per manducationem carnis Christi effici nos consortes Verbi, id est, vitæ & gratiæ quæ ab ipso incarnato est; vnde adiecit, *per incarnationem eius*, scilicet Christi humana natura vitam in seipsam recipit, non velut à Patre longè posito, sed velut essentiali eius Verbo præsente, & naturam illam humanam viuificante.

63. *Spiritus est qui viuificat, caro non prodest quicquam.*

VAria est huius loci expositio. Vna Chrysostomi & sequacium eius, de spirituali & carnali intelligentia verbo

verborum Christi, qui sensus etsi verus sit, tamen non videtur ad literam accommodatus. Alia hæreticorum communis est, de spirituali manducatione per solam fidem Christum loqui vt ipsa carnis Christi manducatio aut sumptio realis nihil prosit. Hanc ipse Caluinus reiicit, affirmans *necesse esse Christi carnem comedere vt crucifixa prosit.* Tertia est ipsius Caluini, Christum hîc *ad modum edendi simpliciter respexisse, ideoq; carnem ex sua origine & natura æstimatam, quæ sitio tota terrestris est, nihil prodesse, sed ex Spiritus virtute, qua caro Christi perfusa est, ipsam Christi carnem esse viuificam, & esse verè cibum, quia per ipsam parta nobis est vita, & in ipsa placatus est nobis Deus, omnésque salutis nostræ partes completæ.* Plena dolo & vafricie hæc expositio est. Primùm, non in his sed in sequentibus verbis ad modum edendi spiritualem Christus respexit ex sententia Augustini, quem Caluinus se sequi affirmat. Deinde, Christi quidem caro ex Spiritus veritate viuifica est, sed quæ sit hæc Spiritus virtus non explicat, an ipsa Christi diuinitas carni vnita, an spirituales eius effectus quos postea describit. Tertio, docet quidem Christi carnem ex Spiritus virtute esse verè cibum, sed quatenus per illam crucifixam parta nobis est vita, & placatus Deus, non quatenus Christus illam nobis comedendam dedit: & sic in secundàm sententiam, quam reiecit ipsemet, relabitur. Tota & perspicua veritas, quam hæretici partim impugnant, partim fugiunt & dissimulant, (vt hîc Caluinus) veráque verborum expositio hæc est: Caro Christi si sola esset, & merè humana, qualem Capharnaitæ intelligebant, non prodesset ad vitam: at quia Spiritus & diuinitatis caro est, ipsíque coniuncta; prodest & efficax est ad vitam; diuinitas enim per ipsam viuificat. Ideò diuinitatem suæ carni vnitam esse in præcedenti sententia docuerat, dicens de sua Ascensione futura, *Si filium hominis videritis ascendentem vbi erat prius*, supple, quid tunc dicetis? Hunc in modum exponit Cyrillus libro 4. capite 23. & 24. & D. Augustinus tractat. 27. *Caro* (inquit) *vt est diuinitatis organum, prodest ad vitam.* Eandem expositionem tenet de Ciuitate Dei libro 10. capite 24. Athanasius quoque tum in libro de Incarnatione Christi, tum in oratione in dictum illud Matthæi, Quicunque dixerit verbum aduersus Spiritum Sanctum. Quem sequitur Damascenus de orthod. fide libro 4. capite 14.

Vafra Caluini expositio.

Verborum sensus.

63. *Verba quæ ego locutus sum vobis, spiritus & vita sunt.*

VOcat hîc Christus verba hactenus dicta, seu totam hanc suam concionem de manducanda carne & bibendo sanguine suo, *Spiritum & vitam*, ratione materiæ de qua hactenus tractauit: vt videlicet eos doceret intelligenda sua verba esse, nec de re aliqua carnali sub carnis specie, sicut illi intelligebant, sed carne spirituali ac viuifica, quia diuinitati coniuncta; nec etiam de manducandi aut bibendi modo carnali, sed spirituali. Verum enim Christi corpus & verus sanguis tametsi verè & realiter in Sacramento accipiantur, non tamen carnali aut sensibili modo accipiuntur, sed sub Sacramento & aliena specie: qua sensibili panis specie mediante, cui intimè corpus Christi conuertitur (non immediatè & per se vel in sua quantitate) corpus Christi tangitur, frangitur, manducatur: qui est vnus spiritualis modus manducandi corpus Christi, vt distinguitur à visibili & carnali manducandi modo qualem Iudæi intelligebant. Sic hunc locum optimè explicat S. Augustinus. *Verba quæ locutus sum vobis, spiritus sunt & vita, spiritaliter intelligite. Non hoc corpus quod videtis, manducaturi estis. Sacramentum aliquod vobis commendaui. Spiritualiter intellectum viuificabit vos: etsi necesse est illud visibiliter celebrari, oportet tamen inuisibiliter intelligi.* Hæc ille. Caro igitur Christi quia habet adiunctum Spiritum viuificantem, id est, ipsam diuinitatem, ideóque qualitates habet spirituales, Deóque proprias (vnde in carne humana multa fecit diuinè) propterea per modum illarum, non per modum qualitatum & proprietatum meræ humanæ naturæ, in hoc Sacramento adesse & à nobis manducari voluit. Hanc ob causam verba sua vocauit, *Spiritum & vitam*, quia spiritualiter totum accipiendum est quod docuit; & sicuti carni viuificæ ac diuinitati coniunctæ conuenit; non rei veritatem, quam toties inculcauit, hoc vno verbo tollens, vt hæretici colligunt, sed modum huius rei accipiendæ spiritualem subiiciens, vt August. aliique Patres in hunc locum exponunt.

Caro Christi spiritualis spirituali modo manducanda.

Enarr. in Psal. 98.

Caluinus totam hanc sententiam Christi ad generalem doctrinæ Euangelicæ commendationem transfert, ad portentosam illam sententiam stabiliendam, ex auditu Euangelij vnumquemque credentem de sua salute certum reddi. *Vitam* (inquit) *ac effectu sermonem suum nominat Christus*

Caluini depravatio.

quia

quasi viuificum. Sed viuificum nemini fore docet nisi à quo spiritualiter percipitur. Apud pios suauissimum hoc Euangelij elogium est, quod certi sunt sibi in aternam salutem destinatum esse. Hæc ille. Atqui Christum de sola sua præsenti concione, & de modo eius intelligendæ, ista locutum esse, totus contextus ad oculum docet. *Verba quæ ego locutus sum vobis*, non nisi de illis verbis intelligi possunt, quæ præsentibus Iudæis locutus fuerat. *Spiritus & vita sunt*, non nisi ad rem præsentem pertinent, *quòd Spiritus viuificat, caro non prodest quicquam.*

Nunquid & vos vultis abire?

VEram hîc causam ponit Christus incredulitatis Iudæorum. Priùs eam causam posuit, quia, vt ad Christum venirent, non fuit eis datum à Patre. Sed ne quis hanc propriam incredulitatis illorum causam esse putaret, aliam nunc assignat, liberam eorum voluntatem prauam. Aliis enim discipulis recedentibus, Apostolos rogat (quibus haud dubiè à Patre datum erat vt ad Christum venirent) an & illi recedere vellent, manifestè docens in eorum libera voluntate positum esse, vt vel in Christo manerent, vel ab eo recederent. Notauit hoc S. Cyprianus his Christi verbis citatis. *Seruat scilicet Dominus legem qua homo libertati suæ relictus, & in arbitrio proprio constitutus, sibimet ipse vel mortem appetit vel salutem.* Hæc ille. Sanè Iudæos ex propria malitia, non ex absoluta Dei voluntate, in Christum non credidisse, tam diligens & prolixa ad eos habita concio satis demonstrauit. Quod ergo Dei gratia efficaciter multi non conuertantur, in ipsis non in Deo causam ponendam esse docet S. August. his verbis. *Vt innoteſcat quod latebat, & suaue fiat quod non delectabat, gratiæ Dei est, quæ hominum adiuuat voluntates: qua vt non adiuuentur, in ipsis iridem causa est, non in Deo, siue damnandi prædestinati non sint propter iniquitatem superbiæ, siue contra ipsam suam superbiam iudicandi & eruendi, si filij sint misericordiæ.* Hæc ille, latius idem eodem loco confirmans, & concludens *nullius culpæ humanæ causam in Deum referendam esse.* De pecc. mer. & remiſſ. lib. 2. cap. 17.

Incredulitatis vera causa.

Epist. 73.

Libro 2. cap. 17. de pecc. mer. & remiſſ.

5. *Neque enim fratres eius credebant in eum.*

B. Virginis reuerentia singularis defenditur.

ARRIPIT hoc loco occasionem Caluinus Catholicæ Ecclesiæ erga B. Virginem singularem reuerentiam acerbè taxandi. *Hinc* (inquit) *colligimus quàm nihili sit carnalis propinquitas. Perpetuam enim infamiæ notam Spiritus inurit Christi cognatis, quòd tot operum testimoniis conuicti, ne tum quidem credebant. Quo magis ridicula est Papistarum superstitio, qui in virgine Mariæ, posthabitis omnibus aliis, solum sanguinis honorem efferãt, quasi non reprehensa ab ipso Christo fuerit mulier, quæ ex media turba clamabat, Beatus vterus qui te gestauit, & vbera quæ te lactarunt. Respondit enim Christus: Quin potius beati qui audiunt verbum Dei.* Hæc ille in hunc locum. Est ergo hoc Caluini argumentum; quia cognati Christi secundum carnem increduli erant, ridiculos eos esse qui in Matre Christi solum sanguinis honorem efferunt. Sed non videt cæcus hæreticus, vbi plures causæ honoris deferendi concurrunt, ibi maiorem honorem meritò deferri: eámque ob causam Beatissimæ Virgini Mariæ, quæ non solùm credidit Angelo à Deo misso, non solùm conseruabat & conferebat in corde suo omnia quæ circa Christum paruulum gerebantur, non solùm de toto mysterio redemptionis nostræ diuinissimè prophetauit Christo necdum nato, non solùm Cruci Christi fugientibus Apostolis magna animi constantia ac singulari fide astitit, non solùm in die Pentecostes Spiritum Sanctum accepit, (quæ sanè omnia pietatis & fidei in Deum præclarissima testimonia, cum aliis, vel Apostolis, vel Sanctis, illi erãt aut esse poterant communia,) sed præter hæc omnia, ipsa Christi imò filij Dei Mater fuerit, filium Dei incarnatum in vtero gestauerit, aluerit, & omne in eum matris officium exercuerit; propter tot causas in illa sola concurrentes, maximo quodam & singulari supra reliquos Sanctos omnes honore à nobis Catholicis optimo iure affici. Quid? an seriò iudicant Caluinistæ propter solum sanguinis honorem nullam Beatiss. Virgini reuerentiam deberi? An Caluinus puero Christo maior & melior videri volet? At dicit Scriptura de Iesu Redemptore iam duodenni, & de parentibus eius: *Ipse erat subditus illis.* An in hac subiectione ipsum sanguinem maternum Christus non honorauit? Imò putatitium illum suum patrem Ioseph, propter paterni sanguinis imaginem tantum illa

1. 2. 3. 4. 5.

Solus sanguinis honor in B. Virg. reuerentia dignus. Luc. 2.

illa quoque subiectione nónne honorauit? Quod ergo Christus ipse in sua Matre honorauit, quis tandem Christianus honore dignum esse negabit? An non hoc ipsum sancta illa mulier Elizabeth, & Spiritu Sancto plena, singulariter in beata Virgine venerata est, quum diceret, *Benedicta tu inter mulieres, & benedictus fructus ventris tui?* id est, ideo benedicta, quia tantam prolem habitura es? Nam & Angelus quum hanc B. Virginem eodem titulo exornasset, & *inter mulieres benedictam* prædicasset, illáque, pro sua modestia & humilitate, hac audita salutatione non inflata, sed turbata esset, eius salutationis rationem reddens Angelus subiunxit. *Ne timeas Maria: inuenisti enim gratiam apud Deum.* Et quam gratiam tandem, vt propter illam benedicta prædicetur? Sequitur. *Ecce concipies in vtero, & paries filium, & vocabis nomen eius Iesum. Hic erit magnus, & filius Altissimi vocabitur*, &c. Ecce ideò ab Angelo posteáq; à S. Elizabetha, Angeli verba ex affiatu diuino repetente, *benedicta* nuncupatur & prædicatur, quia talem ac tam benedictum fructum paritura erat. Rursum an non hoc ipsum eadem Elizabetha præcipuo affectu venerabatur quum diceret, *Vnde hoc mihi, vt Mater Domini mei veniat ad me?* Non dicit, Vnde hoc mihi, vt quæ gratia plena est, quæ Angelo credidit, in quam Spiritus Sanctus superuenit, & virtus altissimi obumbrauit, veniat ad me? Quæ tamen omnia verè & piè dicere poterat. Sed hæc omnia tacens, & quod in ea summo honore dignum erat attingere volens, dixit: *Vnde hoc mihi vt Mater Domini mei veniat ad me?* Non solum, ipsum in Matre Christi sanguinem veneratur, sed illud vnum præ cæteris omnibus veneratione dignum iudicat. Age enim. Mater Domini nostri est. Quis igitur huius Domini seruus, eam, vt Domini sui Matrem, hoc ipso quod Mater Domini sui est, præcipuo quodam & singulari honore afficiendam esse, dubitare poterit? An quisquam subditus est, qui Regis sui matrem, hoc ipso quod mater est, singulari aliquo honore prosequi recusabit? Quid? An Matrem Domini esse secundùm carnem, res ipsa per se summa veneratione digna non est? Quum illud canticum diuinissimum B. Virgo pronunciaret, *Magnificat anima mea Dominum, & exultauit spiritus meus in Deo salutari meo, quia respexit humilitatem ancillæ suæ*, quod aliud beneficium ipsi in particulari à diuina bonitate impensum prædicat, quàm quòd filij Dei se Matrem esse, vt Elizabetha professa est, cerneret? Quando adiecit, *Ecce enim ex hoc beatam me dicent* Luc. 1.

Beata, quia mater filij Dei.

omnes generationes, cur ex hoc, cur ab eo tempore, nisi propter id quod sequitur? *Quia fecit mihi magna qui potens est, & sanctum nomen eius?* Et quæ illa magna erant quæ fecit illi potens Deus, quàm quòd, iuxta Angeli verbum, filium Dei paritura erat? Hæc sunt magna quæ fecit huic Virgini Matri Deus, in hoc respexit humilitatem huius virginis. Ex eo demum tempore beata ab omnibus generationibus prædicabitur, quia Mater Domini omnium est. Hanc sibi factam ineffabilem gratiam, exultans in Deo salutari suo, his verbis prædicauit. Cætera quæ in hoc hymno sequuntur, ad totius humani generis beneficium ac redemptionem pertinent. Sed in primis illis versiculis, *quæ illi magna fecit Deus*, & quomodo *ipsius humilitatem respexisset*, & cur ipsa *beata prædicanda* esset, quia videlicet Mater filij Dei futura erat, aut iam erat potius, cum ingenti spiritus exultatione deprædicat. Quod ergo tanta exultatione & gratiarum actione dignum purissima hæc virgo iudicauit, & Spiritus Sancti in Scriptura diuinitus reuelata contestatum relinquere voluit, videlicet quòd Mater Domini omnium esset, hoc ipsum quoque nos cum summa animi exultatione non prædicabimus? De hoc ipso nos Deum nostrum non magnificabimus? Ex hoc ipso nos beatam esse hanc virginem non profitebimur? Ipsa nos virgo Mater, ipsum Euangelium, ipse Spiritus Dei, si secus facimus, summæ nos & ingratitudinis & impietatis arguet.

Sed vnus Caluinus, homo impius & ingratus, eos qui hunc solum sanguinis honorem in B. Virgine Christi Matre efferunt, *ridicula superstitione* laborare iudicat. Dico solum sanguinis honorem, quem solum puer Iesus in illa venerabatur, quem solum sancta mulier Elizabetha prædicabat, quem solum ipsamet B. Virgo diuino Spiritu excitata solenni cantico celebrabat. Solum, inquam; non quasi aliud nihil in hac B. Virgine aut honorandum censeamus, aut non honoremus, sed solum, quia seorsim & per se hoc vnum consideratum, præcipuo quodam honore dignum esse asserimus. Addit quidem Caluinus, *posthabitis omnibus aliis.* Sed illa additio non nisi ad calumniam inferitur. Nos enim Catholici, quum B. Virginem Christi Matrem præcipuo quodam honore prosequimur, ipsum quidem in ea sanguinis honorem efferimus, & hoc ipsum, quod Mater Domini nostri fuit, magnopere honoramus; non tamen posthabitis omnibus aliis, non contemptis aut neglectis aliis in ea virtutibus; virginitate perpetua & illibata, fide fortissima, humilitate & obedien

Caluini putida calumnia.

dientia, charitate, totáque vitæ puritate illa virgine digna, quæ *plena gratia* ab Angelo salutati meruit: Non, inquam, istis aut neglectis aut posthabitis, sed vnà cum istis, ipsum in ea sanguinis honorem efferimus: quem adeò non effert Caluinus cum suis, vt eum efferri aut prædicari non debere, ex aliis Euangelij verbis probare contendat. *Reprehensa* (inquit) *fuit à Christo mulier, quæ ex media turba clamabat, Beatus venter qui te portauit.* Esto: fuerit à Christo reprehensa quæ sic clamabat. An verò illa reprehensionis causa fuit, quòd Matrem Christi quasi Matrem Domini sui beatam prædicauit, sicuti nos Catholici in B. Virgine sanguinis honorem efferimus, quia Mater Domini nostri, Mater Redemptoris mundi, Mater filij Dei fuit? Nihil minus. Certum est, illam mulierem, si reprehensa fuit, ideo reprehensam fuisse, vel quia vulgari mulierum more, audita Christi sapientia, felicem illam Matrem dixerit, quæ tantæ sapientiæ filium genuerit, nihil amplius de eo vel de Matre eius cogitans quàm quæ de viro aliquo sapiente, qui parentum suorum honor sit, (honor quippe matris filius sapiens) vulgus hominum cogitare solet, vel quia tempore & loco non suo in huiusmodi verba prorupit, quum Christo tunc apud populum concionante, nec Matris suæ nec ipsius laudibus extollendi, sed doctrinæ cælestis, quam concionabatur, audiendæ, operibúsque exequendæ tempus esset. Nam & sic quum alias eo concionante diceretur, *Ecce mater tua & fratres tui te foris expectant*, respondit. *Quæ est mater mea, & qui fratres mei, nisi qui voluntatem Patris mei faciunt*: vbi non negauit matrem aut fratres suos id esse quod erant, sed doctrinam suam, cui tunc instabat, & obedientiam mandatorum Dei, suis auditoribus commendare voluit. Atqui Catholici Christiani quum hæc verba tam in Christi quàm in Matris suæ laudem recitant, decantant, prædicant, *Beatus venter qui te portauit*, &c. nec tam exiles cogitationes habent, nec aliqua importunitate Christi negotia perturbant. Catholici hæc verba imitantes dicunt: *Beata viscera Mariæ virginis, quæ portauerunt æterni Patris Filium.* Planè cum Angelo Gabriele, benedictam inter mulieres Mariam prædicant, quæ *concepit in vtero, & peperit filium, qui filius Altissimi vocaretur.* Si enim Angelus antequam adhuc conciperet (ait enim, *concipies, & paries*) benedictam illam deprædicasset propter partum futurum, quídni multo magis post tam

Matth. 12.

B. Virgine cur Catholici prædicant.

benedictæ prolis partum, & propter illum iam de facto præstitum, benedictam illam prædicamus? Rursum cum S. illa Elizabetha benedictam illam prædicamus *propter benedictum fructum ventris sui.* Quare tametsi hæc mulier clamans de turba quum concionabundus Christus populum doceret, à Christo reprehensa fuisset, nullo modo tamen ad Catholicorum hodie pietatem illa reprehensio pertineret.

Iam verò nec à Christo reprehẽsam hanc mulierem fuisse, aut aliquid superstitiosè dixisse, (vt vult Caluinus) sed verba pietatis plena protulisse, multi doctissimi Patres eadem acclamatione vsi satis supérque docent. Simili quippe vtitur Gregorius Nyssenus his verbis. *O beatum vterum illum qui bonitatis præstantia ad se animi traxit bona. In reliquis enim omnibus vix animus purus Spiritus Sanctus præstantiam capit, hic autem caro fit Spiritus receptaculum.* Simili vtitur eadémque sæpe repetita Epiphanius. *O vterum, impollutum habẽtem circulum cœlorum, qui Deum incomprehensum, in te verè comprehensum portasti! O vterum cœlo ampliorem, qui Deum in te non coarctasti! O vterum habentem inextinguibile lumen septies lucentis gratiæ!* Nec dissimili vtitur Augustinus. *O virgo Dei genitrix gloriosa, ô sublimis puerpera, cuius visceribus author cœli terræq; committitur!* Et rursus. *O fœmina super fœminas, quæ & virum non cognouit, & virum in vtero circundedit!* Et quid mirarnur si hunc ipsum sanguinis honorem in hac beatissima Dei matre Patres venerantur & laudibus efferunt, quando ipse Spiritus Sanctus in Scriptura diuinitus inspirata, rem eandem, quasi summa admiratione & veneratione dignam, aliquot antè seculis prædixit? Clamat Ieremias Prophera. *Creauit Dominus nouum super terram. Fœmina circundabit virum.* Hoc nouum & inauditum Dei opus, quod ipse sua infinita potentia creauit, quòd fœmina circundaret virum, id est, prolem in vtero haberet, quæ perfectus vir erit antequam nascatur, perfectus, inquam, non mole corporis, sed vnione diuinitatis, quis negare poterit vt summa admiratione, ita pari veneratione dignum esse? mulierem ergo, quæ in Euangelio exclamauit, quum huius viri cœlestem sapientiam audiret, *Beatus venter qui te portauit*, si ex fide verborum Christi, & non ex affectu humano illa verba dixit, nullo modo à Christo reprehensam fuisse existimari debet. Sanè ipsa Sibylla Tiburtina, quam de Christo, sicut cæteras Sibyllas, spiritu prophetico vaticinatas fuisse nullus

Serm. in Natiu. Domini.

In Serm. de laudib. Virginis.

Serm. 35. de Sanctis & 9. de tempore.

Ierem. 31.

dubita-

dubitat Christianus, eisdem ferè verbis Messiæ Matrem deprædicat:

O nimiùm fœlix cælo dignissima Mater,
Quæ tantam sacro lactabit ab vbere prolem!

Quæ sanè carmina cum aliarum Sibyllarum vaticiniis si quis nouatorum Sibyllina esse negauerit, agat cõtra Xystum Betuleium, eiusdem farinæ hominem, qui ea in lucem euulgauit. Sanè venerabilis Beda hæc verba apud Lucam exponens, ita scribit. *Magnæ deuotionis & fidei hæc mulier ostenditur, quæ Scribis & Pharisæis Dominum tentantibus simul & blasphemantibus, tanta eius incarnationem sinceritate cognoscit, tanta fiducia confitetur, vt & præsentium procerum calumniam & futurorum hæreticorum confundat perfidiam.* Sed & doctissimus Augustinus, quem imitari solet Beda, hanc mulieris confessionem ita probat, vt non suo tantùm, sed & aliorum piorum nomine eam ab illa factam fuisse affirmet.

In Lucam lib. 4. cap. 49.

Tract. 10. in Euang. Ioan.

Sed ad Caluinum redeamus, qui omnino reprehensam à Christo propter hæc verba mulierem fuisse affirmat. Quomodo hoc probat? Ait. *Respondit enim Christus: Quin potius beati qui audiunt verbum Dei.* Primùm, impostor iste verbum Dei corrumpit. Non enim dixit Christus, *Quin potius*, sed, *Quinimo*: quod etiam verbum in sua translatione apud Lucam retinuit Caluinus: & Beza vertit, *Imò verò*: vbi nulla est comparatio aut auxesis (quasi μᾶλλον δὲ Lucas scripsisset) sed simplex adiectio, quam vox Græca μὲν οὖν γε manifestè insinuat. Vult enim dicere Christus: Non solùm beatus venter, qui me portauit, sed & reuera beati illi sunt qui audiunt verbum Dei & custodiunt illud. Tu me matrémque meam beatam prædicas. Sed hæc prædicatio huius temporis ac loci non est. Ego illos beatos prædico qui verbum Dei audiunt & custodiunt. Impius tamen Caluinus textum corrumpens, pro *Quinimo* legit, *Quin potius*, pro simplici assertione non præcedenti sermoni aduersatiua, aut quæ præcedentem corrigeret, sed alterius sermonis affirmatiua, ponit comparationem: quasi diceret Christus magis beatos aut magis honorandos esse qui custodiunt auditum Dei verbum quàm vel ipse, vel mater eius. Hæc enim mulier non matrem tantùm Christi, sed & ipsum Christum laudare voluit, imò magis Christum quàm matrem, quia propter Christum laudat matrem: propter filium laudat vterum, laudat vbera. Vnumquodque autem propter quid & illud magis.

Caluinus textum corrumpit.

Non

Verbi Dei custodia magis perficit, non magis honorabilem reddit.

Non est quidem negandum, magis beatam, id est, in causa salutis adipiscendæ magis Deo gratam esse personam illam quæ Dei verbum custodit, quàm quæ carnalem habet quantumuis intimam cum Christo affinitatem, quia illa beatitudo, essentialis quædam perfectio, & rectitudo, & iustitia est ad summam beatitudinem conferens: intima autem cum Christo secundum carnem coniunctio res quidem summæ est dignitatis & honoris, non autem summæ virtutis aut perfectionis, aut quæ ad salutem ex se conferat. Et hoc sensu verissimè Augustinus dixit, *Beatior Maria percipiendo fidem Christi quàm concipiendo carnem Christi.* Imò quod adiicere non veretur, *Materna propinquitas nihil Mariæ profuisset*, scilicet ad salutem & iustitiam coram Deo, *nisi fœlicius Christum corde quàm carne gestasset.* Sanè fœlicius ad salutis quæstionem & ad essentialem perfectionem quod attinet: sed nõ fœlicius ad honoris & dignitatis quæstionem quod spectat. Ad dignitatem quippe & excellentiam incomparabilem B. Virginis hoc imprimis spectasse, quòd *Mater filij Dei* fuerit, iam ex diuinis Scripturis perspicuè demõstrauimus. Tametsi igitur in his Christi verbis aliqua correctio esset & comparatio, vt illud, *Quinimo*, significaret, *quin potius*; *beati*, id est, magis beati sunt, *qui custodiunt Dei verbum*; tamen nec illa correctio alterã matris Christi beatitudinem negaret, quòd in vtero Christum gestasset (non enim quia illud melius, propterea hoc non bonum est) nec illa comparatio dignitati & excellentiæ beatissimæ Virginis aliquid detraheret, sed alterius generis beatitudinem (vt iam explicatum est) commendaret. Sanè in alia Scriptura vbi Dauid amico suo Ionathæ dicit, *Quinimo viuit Dominus, & viuit anima tua, quia vno tantùm gradu ego mors & diuidimur*; illud, *Quinimo*, nihil nisi constantem asseuerationem significat. Quare Vatablus linguæ sanctæ peritissimus, illud, *Quinimo* vertit, *Et profectò*. Cæterum vtcunque se hæc res habeat, B. virginem Mariã hoc ipso quòd Christum in vtero gestauit, & mater Domini nostri esset, summo honore ac veneratione singulari prosequẽdam esse, summæque dignitatis & excellentiæ habendam esse, non solùm ex Scripturis iam allegatis, sed præterea ex sapientissimorum Patrum elogiis manifestè constat, quæ alio in loco bono numero cõgessimus: quæ idcirco hoc loco non repetimus. Illud vnum hoc loco annotabimus, beatissimam hanc Virginem ex eo quòd mater Christi fuit, hac maximè ex causa maximo honore dignam prædicari, quia vt

In libro de S. Virgin. cap. 3.

2. *Reg.* 20. 3.

In Prompt. Catbol. in festo visit. B. Virg.

vt talis mater esset, & tanto filio concipiendo ac pariendo idonea, maxima gratiarum vberrare donata, maxima totius vitæ puritate imbuta, & ad altissimum perfectionis gradum euecta fuerit: quum dubitari nequeat, Deum qui ad tam excellentem finem illam ordinauerat, media quoque suppeditasse quæ ad talem finem vllo modo desiderari possent. Quare quum matrem Christi veneramur, & beatam esse prædicamus, quæ filium Dei in vtero gestauit, illam cum vniuersa illa perfectione tantæ matri collata consideramus, & non vt vulgarem matrem quæ carne tantùm gestarit, ad quod gestandum magis idonea non esset quàm quæuis alia mulier. Quibus ita explicaris, Caluini hoc loco cauillationes quàm inanes ac futiles, addo etiam impiæ fuerint, satis perspicuum euasit.

17. *Si quis voluerit voluntatem eius facere, cognoscet de doctrina, vtrùm ex Deo sit, an ego à meipso loquar.*

HÆc Christi verba miro artificio inuertit & à vero ac genuino sensu longissimè lectorem abducit Caluinus. Quid sit voluntatem Dei facere, & hoc nihil aliud esse quàm Dei mandata, quæque ille vult & iubet, opere præstare, contra alias & varias Caluini corruptelas ad alia S. Euangelij verba iam in hoc opere iterũ atque iterum ostendimus. Hæc enim verba, *facere voluntatem Dei Patris*, nunquam in recto sensu accipere aut admittere voluit Caluinus: quando ei stetit semel sententia, voluntatẽ Dei (faciendo quæ ei placita erant) nullo modo facere; sed mandatorum Dei obseruatione desperata, in sola sua fide conquiescere. Sed hoc loco, quia *facere voluntatem Dei Patris*, ponitur à Christo vt medium & via ad ipsam fidem consequendam, vetus illa cantilena, quòd huiusmodi verbis fides commendatur, locum habere non potuit. Hìc enim dicit Christus. *Si quis voluerit voluntatem Dei facere, cognoscet de doctrina, vtrùm ex Deo sit, an ego à meipso loquar*: id est, fidem doctrinæ meæ admibebit, tanquam diuinæ, & nõ à me tanquam homine priuato, sine Dei mittentis mãdato, & sine Dei suggerentis Spiritu adinuentæ. Docet ergo Christus voluntatem & pium desiderium faciendæ voluntatis Dei, voluntatem, inquam, non otiosam, desidem, fluctuantem; sed firmam, alacrem, & actiuam obsequendi Deo in omnibus mandatis eius, medium & dispositionem

Supra ad Matthæi cap. 5. & 7. & 12.

tionem esse egregiam ad fidem Christi verbis adhibendam. Quod enim dicitur *cognoscet*, significat eum ad cognoscendum rectè disponi, nec impedimentum habere cognoscendi. Voluntatem igitur hominis prauam, ira, odio, inuidia, superbia, aut prauis quibusque cupiditatibus obsessam, grauc impedimentum esse docet Christus, quo minus cælestem & diuinam esse Christi doctrinam cognoscat: sicuti doctissimi olim interpretes Cyrillus & Chrysostomus hoc loco annotarunt. Voluntas autem recta & diuinæ voluntati conformis medium & dispositio est accommodatissima, ad cognoscendam doctrinam Christi ex Deo esse, id est, ad certam & firmam fidem illi adhibendam. *Cognoscere* enim pro credere accipitur: sicut in hoc Euangelio alibi. *Hæc est vita æterna vt cognoscant te solum verum Deum, & quem misisti Iesum Christum.* Apertus & luculentus hic est Christi verborum sensus.

Lib. 4. ca. 43. in Ioã. *Homi. 48. in Ioan.* *Ioan. 17.*

Nunc vt ea corrumpat Caluinus videamus. *Excipit hic Christus* (ait Caluinus) *rectum iudicium manare ex timore Dei & reuerentia. Ideò si animos habent ad timorem Dei compositos, facilè agnituros an verum sit nec ne quod prædicat.* Verum quidem est, timorem Dei & reuerentiam illis necessariam esse qui de rebus diuinis rectè iudicare volũt, & (quod postea dicit) *pietatem & studium obsequendi Deo: ideoq; si parati sumus in Dei obsequium, minimè illum nobis defuturum, quin Spiritus sui luce affulgeat, vt discernere liceat inter veritatem & mendacium: præfractos autem & indociles iustam sui hypocrisis pœnam sustinere quoties illis illudit Satan.* Hæc sanè omnia vera & bona sunt, & animi demissionem atque humilitatem docent, ad diuina capessenda necessariam: de quo argumento in festo S. Mathiæ Apostoli in Promptuario Catholico multa deprompsimus. Sed verba Christi multo plura dicunt, & non solùm reuerentiam quandam erga Deum aut studium obsequendi Deo significant, quo quis videlicet paratus sit ea credere quæ Deus dicit (de hoc enim solo obsequendi studio loquitur Caluinus, quum illud animo præfracto & indocili opponat) sed præterea studium ac voluntatem faciendi mandata Dei, id est, vitam ab omni crimine & affectu peccati puram, quod nec vno verbo attingit Caluinus, nec bonorum operum iustitiam aut sanctitatem hoc loco commendari lector aduerteret. Atqui studium aut voluntas faciendi voluntatem Dei Patris (sicut Christus hîc loquitur) non est tantùm studium obsequendi Deo, vt dociles simus verbi eius auditores, sed est præterea studium obsequendi Deo,

Caluinus verba Christi corrumpit.

Deo, vt obedientes & assidui simus legis eius factores. Lex enim Domini, voluntas eius: & factor legis Dei voluntatem Dei facit, vt supra ex Scripturis docuimus. In hoc ergo lectorem fallit Caluinus, Christique verbis abutitur, quòd quæ Christus de studio & voluntate faciendi mandata Dei dixit, vt simus legis factores, hoc ille de studio & voluntate obsequendi verbo Dei exponit, vt simus dociles eius auditores. *Ad Matt. cap. 12. vers. 50.*

Porrò Christum de illa voluntate faciendi voluntatem Dei loquutum fuisse quæ ad legis diuinæ executionem pertinet, verba statim subsequentia demonstrant. Volens enim ostendere Iudæos talem voluntatem non habuisse, ideóque de doctrina eius cognoscere non potuisse, ait illis: *Nónne Moyses dedit vobis legem, & nemo ex vobis facit legem? Quid me quæritis interficere?* id est, minimè mirum est si tantum abest vt doctrinam meam ex Deo esse cognoscatis, vt etiam me interficere quæratis, quum nemo vestrum legem seruet quam Deus per Moysem dedit, quum faciendi voluntatem Dei Patris, qui hanc legem dedit, nulla in vobis voluntas, nulla cura sit. Sed si vera in vobis pietas esset, vera voluntas obsequendi Deo, & custodiendi legem eius, nec me vllo odio prosequeremini, & meam doctrinam ex Deo esse facilè cognosceretis. *Si quis enim Dei cultor est, & voluntatem eius* *Ioan. 9.* *facit* (dixit ille cæcus à Christo tam animo quàm corpore illuminatus) *hunc Deus exaudit*: eius cor suo Spiritu illuminat. *In animam quippe malevolam non introibit sapientia, nec habitabit in corpore subdito peccatis.* Quum igitur doctrinam Christi ex Deo esse cognoscere Iudæi non poterant, nec potest quisquam absque fide, quæ Spiritus sancti donum est, Spiritus autem sanctus hypocritas fugiat, & legis diuinæ transgressores (illi enim corpora habent subdita peccatis) inhabitare (hoc est, sua luce & gratia donare) recusat; accommodatissimè Iudæos Christus ad mandatorum Dei piam ac sedulam obseruationem reuocauit, vt cognoscerent de doctrina eius quòd ex Deo esset. Voluntas quippe faciendi voluntatem Dei, studiosa ac sedula est mandatorum Dei executio. *Sap. 1.* *Voluntas obsequendi mandata Dei est via ad credendum.*

Quum Christus diceret, *Cibus meus est vt faciam voluntatem eius qui misit me, vt perficiam opus eius*, nónne ardentissimum desiderium ac voluntatem suam expressit opere exequendi munus sibi iniunctum docendi, prædicandi, operibus beneficis & admirandis homines ad fidem alliciendi? An timorem tantùm ac reuerentiam vel animum docilem his verbis expressit Christus? Clarum & perspicuum est, de illa Dei *Ioan. 4.*

voluu

voluntate facienda loquutum illum esse, quæ ad mandatorum, quæ à Patre accepit, executionem spectabat. Idem cum hoc loco sensisse dubitandum non est, vt & nostrum quoque animos atque ardens desiderium sit, faciendi voluntatem Dei, & obsequendi mandatis eius, vt sic idonei simus ad cognoscendam & amplectendam doctrinam eius. A vero igitur sensu longè lectorem suum abduxit Caluinus, ne obseruationem mandatorum Dei aliqua hîc doctrina tradi videretur.

Caluinus seductor studiosus.

Caluinus vbi in genere lectorem ita ludificasset, ad quasdam facti species descendit, vt ludificet magis. *Hinc* (inquit) *apparet quàm perperam & stultè hodie permulti, dum errandi periculum metuunt, hac trepidatione sese impediant ab omni discendi studio, quasi frustra dictum sit: Pulsate, & aperietur vobis.* Arripit occasionem impostor, vbi nulla planè data, vt tanquam verus seductor & studiosus ab auita & recepta multorum seculorum fide Christiana homines Christianos abducat, & vt post stabilitam annis 1500. doctrinam, post tot Martyrum confessiones, post tot Concilia, tot Patres, tot Pastores & Doctores, iterum adhuc quæramus, quid credendum sit: vt errandi periculum non metuamus; quia semper pulsandum, semper quærendum, nunquam in certa aliqua & firmata fide acquiescendum est. Si enim in vlla tandem fide acquiescendum, cur non post tot secula fidei Christianæ toto orbe propagatæ, cur non post tot Concilia, tot & tam illustres Ecclesiæ Doctores, tot Episcopos, tot Pastores? Aut si nunc de nouo quærendum & pulsandum est, authore Caluino, vt iam cum eo ad tempus insaniuimus, an etiam eo sublato, adhuc cum alio nescio quo nouo hæresiarcha insanire oportebit? Iterum pulsare & quærere debemus, quia frustra dictum non est, *Pulsate, & aperietur vobis?* Ecce post Caluinum docent nũc in Polonia & Transsiluania noui Magistri, nec Christum esse verum Deum, nec in tribus personis vnum Deum esse adorandum, adeóque Trinitatis vocabulum esse explodendum. An omni erroris metu abiecto (vt hîc suadet Caluinus) iterum ab his Magistris nouis discemus quæ sit rei veritas, quia frustra dictum non sit, *Pulsate, & aperietur vobis?*

Caluinianæ doctrinæ præcipitium.

Ad hoc omnis erroris præcipitium, ad hanc dementiam & furorem, Caluini consilium nos impellit, vt quia Iudæis incubuit cognoscere de doctrina Christi, vtrùm ex Deo esset an à seipso loqueretur, nobis quoque perpetuò incũbat omnibus nouis Magistris aurẽ præbere, & ab illis discere vtrùm eorum doctrina ex Deo sit, an à seipsis loquantur. Cæterùm vbi

vnum nos Christum nouimus, nō plures. Ille *vnus Magister noster* est: alios non quærimus. Vnam legis translationem nouimus, vnum redemptorem, qui omnia instauraret, non frequentes translationes, non aliam vllam religionis instaurationem. Quam ille semel doctrinam tradidit, illam aliis postea docendam concredidit, cum quibus *vsque ad consummationem seculi omnibus diebus* se affuturum promisit; illam Ecclesiam condidit, *contra quam porta inferi non prævalerent*. Illos Pastores & Doctores dedit, *qui sanctos eius consummarent, & corpus ædificarent, donec occurramus omnes in agnitionem filij Dei*. Denique illos ad docendum misit, quibus Spiritum Sanctum daret, *qui eos doceret omnem veritatem in æternum*. Amplius igitur quærendi aut pulsandi, aut ab aliis quàm quos ipse ab exordio misit, quíque iis ad nostra vsque tempora perpetuò successerunt, discendi locum non reliquit. Quum noui exurgunt Magistri, qui præter acceptam à Pastoribus nostris fidem, nouam doctrinam adferunt, quos *hæreticos, & lupos, & latrones, & falsos Prophetas*, Scriptura vocat, didicimus à Christo non ab illis discere, nec ad eorum fores pulsare, (vt lupus ipse Caluinus hîc hortatur) sed ab illis fugere, eorum voces non audire, ac neque illis Aue dicere. Postremò quomodo & quatenus in causa religionis quærendum nobis est, infrà suo loco vberius dicemus.

Matth. 23. Heb. 7. Ephes. 1.

Matt. 28.

Matt. 16. Ephes. 4.

Ioan. 14.

Quærenda amplius noua fides non est.

Tit. 3. Ioan. 10. 2. Epist. Ioan.

Ad cap. Ioan. 8. ver. 21.

Sed addit adhuc Caluinus quædam, quibus impium suum ac detestabile consilium lectori reddat probabile. *Nos potius* (inquit) *si Deo toti in obsequium sumus addicti, spiritum discretionis ab eo nobis datum iri non dubitemus, qui perpetuus sit dux ac director. Si alijs fluctuari videbit, sentient tandem quàm vani sint ignorantiæ suæ prætextus.* Suadet seductor impius, vt adhuc pulsemus & quæramus quid in nouis de fide controuersiis (tales enim postea recensetur de orando pro defunctis, & de purgatorio) sentiendum sit, quia in hac inquisitione spiritum discretionis Deus nobis dabit. Atqui populus fidelis, quem hîc alloquitur Caluinus, non spiritum discretionis à Deo expectare, sed spiritum obedientiæ & simplicitatis fidei à Deo precari debet. Spiritus discretionis, quo possunt probari spiritus an ex Deo sint, non penes totum populum, sed penes illos est, quos *posuit Spiritus Sanctus regere Ecclesiam suam*. Populi fidelis est, *Præpositis suis obedire & subiacere*, vt Paulus docet; ac diligentissimè cauere, *ne sicut serpens seduxit Euam astutia sua, ita corrumpantur sensus illorum, & excidant à simplicitate, quæ est in Christo. De-*

Spiritus obedientiæ, non discretionis, populo fideli necessarium.

Act. 20. Heb. 13. 2. Cor. 11.

Ephes. 4. *dit Christus Pastores & Doctores ad consummationem sanctorum*, id est, ad corroborandos fideles, *ne circumferantur omni vento doctrinæ.* Illos ergo audire, illis adhærere, illis obedire debent, vt ab omni errore immunes ac liberi sint, non sibi ipsis spiritum discretionis venditare, aut illum à Deo expectare. Vox hæc Caluini, Pulsate & quærite intrepidè, spiritum enim discretionis dabit Deus, est illa Diaboli vox: *Mitte te deorsum: Angelis enim suis mandauit de te, vt non offendas ad lapidem pedem tuum.* Mittit se deorsum qui Catholicæ Ecclesiæ Magistris, quos Christus posuit, derelictis, ad nouos sectarios, quos Satanas mittit, ab illis veritatem exploraturus transit. Quare quod adhuc subiungit Caluinus, Diabolicæ tentationis peregregia confirmatio est. *Certè* (inquit) *quicunque hodie hæsitant, & dubitationem suam fouere malunt, quàm legendo vel audiendo seriò inquirere vbinam sit Dei veritas; eos in generalibus principijs securè Deum contemnere videmus. Dicit hic se pro mortuis precari, quia ingenio suo diffisus, quod de purgatorio commenti sunt peruersi homines, damnare non audeat. Ille negabit sibi tantum esse acuminis, vt inter puram Christi doctrinam & adulterina hominum figmenta distinguere possit. Interim & ille scortari, & hic furari ac peierare non cessabit.* Hæc Caluinus. Homo impius ad blasphemandos Sanctos natus, scortari omnes, fures ac periuros esse debacchatur, quotquot in fide fundati ac radicati, nouis doctrinæ ventis circumferri nolunt, nec ad cuiusuis hæretici strepitum commoueri, siue ille Luchetus sit, siue illi ex diametro contrarius Caluinus, siue ab vtroque hostiliter dissentiens Rotmannus Anabaptistarum Pater, siue hos omnes ex alto despiciens Gregorius Paulus Tritheita, siue dux, aut Franciscus Dauid sanctissimæ Trinitatis oppugnator ter impius. Vult quippe Caluinus Epicureos omnes & omnium flagitiorum mancipia esse, scortatores, fures, periuros, qui contenti antiqua maiorum suorum, totiusque Ecclesiæ Christianæ per tot secula continuata fide, doctrina, religione, in nouas illas sectas inquirere nolunt, nec ab oratione vlla desistis in Christo fidelibus cessare. Securè Deum contemnunt, Caluini iudicio, qui legendo vel audiendo seriò non inquirunt vbinam sit Dei veritas. Quasi videlicet hodie primùm Christus mundo innotesceret, quasi hodie Dei veritas patefieri cœperit, quasi nulla hactenus in Christum fides, nulla veritatis doctrina, nulla religio Deo grata, apud homines toto orbe Christianos agnita aut credita

Caluini vox, diaboli vox Matth. 4.

Caluinus ad blasphemandos Sanctos natus.

fue

fretic. Atqui si scripturis credimus, non Caluino; ille Deum securè contemnit, ille vt ethnicus ac publicanus quasi Deum ignorans viuit, *qui Ecclesiam non audit*: ille Christum spernit, & pro ludibrio habet, qui Præpositos Ecclesiarum à Christo datos spernit. Ille sermonem Christi non seruat, sed despicit, qui sermonem eorum, quos ille misit, seruare neglexit. Quo constituto, nouis hæresiarchis aut hæresum Magistris (qui contra stabilitam in Ecclesia Dei fidem noua garriunt, spargunt, obtrudunt) autem qui præbet; qui an apud illos sit Dei veritas inquirit; expressum Dei mandatum securè cõtemnit; Ordinem à Christo institutum superbus violat; certis & euidentibus Christi promissionibus incredulus contradicit; Christi veritatem ac Dei prouidẽtiam in dubium reuocat; fidem ac salutem suam certo discrimini exponit, hæsitans in fide fidelis esse desinit; toti Christianorum societati iniuriam facit; ouicula gregis Christi ampitus non est; ex hœdis in sinistra collocandis est; reprobus & subtractionis filius in certam perditionem factus est. Hic Caluiniani consilij finis & exitus est. Hoc ille venenum ex sanctissimis Christi verbis suxit: *Qui voluerit facere voluntatem Dei, cognoscet de doctrina, vtrùm ex Deo sit.* *Matth. 18. Luc. 10. Ioan. 15. Caluiniani præcipuus exitus.*

Nónne Moyses dedit vobis legem, & nemo ex vobis facit legem?

PVlchram hîc sibi occasionem nactus esse visus Caluinus est, in Catholicam Ecclesiam eiúsque præcipua membra excurrendi, idem sibi in Ecclesiam licere existimans quod Christo in Pharisæos ac Iudæos licuit. *Qui hodie* (inquit) *sunt acerrimi Euangelij hostes, & maximè strenui vindices Papatus, nihil habent ad fauorem magis plausibile quàm quòd zeli ardore incitantur. Caterùm si excutiatur eorum vita, omnes turpibus flagitijs operti palàm Deo illudunt. Quis in Papæ curia crassum epicurismum regnare nescit? An ita verecundè fœditatem tegunt Episcopi & Abbates, vt aliqua religionis species appareat? Monachi etiam & similes rabulæ nónne sic ad omnem nequitiam, ad libidinem, auaritiam, & quæuis scelerum monstra, proiecti sunt, vt vita eorum Dei prorsus esse oblitos clamitet? Nunc verò quum nihil eos pudeat Dei & Ecclesiæ zelo se venditare, an non hoc Christi responso frenandi sunt?* Hæc impurus ille. Sed ad hanc fœdam & impuro Caluini pectore dignam accusationem nihil aliud respondere *Catholici cleri accusatio reijcitur.*

opus erit quàm quod Christus hypocritis adulteram mulierem accusantibus respondit: *Qui vestrum sine peccato est, primus in eam lapidem mittat.* Quid enim vel olim ipso Caluino fœdius (de quo infra plura dicemus) vel toto Caluinistarum grege, eorum imprimis qui Caluinismi maximè strenui vindices ac ministri sunt, si eorum excutiatur vita, rapacius, crudelius, aut etiam impurius inuenietur? Vnus Beza turpissimis flagitiis opertus, adeò parùm verecundè suam fœditatem contexit, vt de ea etiam pudendo carmine gloriari, Deóque ac toti mundo palàm illudere voluerit, vt proximo mox capite ostendetur. Quare (quod partim suprà in Matthæo ostensum est, móxque infrà ostendetur) de te, Caluine, tuísque hæc fabula narratur mutato nomine. Deinde si Romanæ Ecclesiæ peccata Caluinum & suos scandalizarunt, tria aduertere debuere. Primum, sicuti Christus non obstante Scribarum & Pharisæorum varia nequitia, iubet tamen populum *seruare & facere ea quæ dicunt, quia supra cathedram Moysi sederunt*, sic à Romanæ Ecclesiæ obedientia, quæ Christi & Petri cathedram tenet, recedere eos non oportebat, sed ea quæ dicunt facere & seruare. Alterum, non hæc esse peccata totius orbis, totius Ecclesiæ Catholicæ seu vera seu falsa, sed paucorum in ea, ideóque totius orbis Christiani communionem propterea deserendam non fuisse: sicuti olim Donatistis ex simili calumnia & scandalo schisma facientibus sapienter respondit Augustinus. Tertium, nec Christum esse Caluinum, qui tantum sibi arrogare debeat vt iudicet, arguat, cõdemnet, sicuti Christus potuit; nec Iudæos aut Pharisæos, sed Christianos & Catholicæ Christi Ecclesiæ Præpositos esse, quos redarguit homo ipse hæreticus, & variis flagitiis contaminatus. Postremò, illud imprimis tam Caluinum quàm omnes horum temporum hæreticos attendere oportuit, minimè omnium idoneos illos esse aut peccati accusatores, aut virtutis ac pietatis vindices, quorum perpetua doctrina est, legem mandatorum à nemine seruari posse, bona opera non esse ad salutẽ necessaria, homines ex sese impios & impuros, ex sola Christi iustitia & sanctitate illis per fidem imputata coram Deo iustificari, pro iustis ac sanctis haberi, denique iustissimũ quemque desideriũ quidem & studium bene agendi habere, sed huius desiderij effectum non consequi, quod impiũ Caluinum in ipsa persona Pauli decere, alio loco docuimus. Si enim nec ad salutem aut iustitiam necessaria, nec cuiquam possibilia sunt Dei mandata & opera bona; qua tandem con-

Infrà cap. 8, ver. 7.

Matt. 24.

De vnit. Ecclesiæ cap. 2. & Epist. 163.

Caluinistæ peccati arguere neminem possunt, qui peccati regnum erexerunt.

In cap. 7. ad Rom ver. 22.

sequentia vel id à Catholicis flagitant quod fieri nequit, vel ob id Catholicam Ecclesiam taxant, lacerant, refugiũt, quod ad salutem ac iustitiam nihil pertinet? Quæ in huius generis criminatione apud Caluinum & alios frequentissima, tam Caluino quàm aliis, semel & sufficienter responsa sunt.

38. *Qui credit in me, flumina fluent de ventre eius aquæ viuæ.*

VAfrè hunc locum tractauit Caluinus, & quum verbo dicat, *propriè hic agi de virtute Spiritus qua renascimur in Christo, ac efficimur nouæ creaturæ*, eorum sententiam reiiciens qui non nisi de donis visibilibus Christum hîc agere volunt, re tamen ipsa omnem illam virtutem Spiritus qua renascimur in Christo, & nouæ creaturæ in Christo efficimur, penitus excludit atque subuertit; totámque hanc Spiritus virtutem in sola fide constituit. *Sensus* (inquit) *est, Spiritum instar viui & semper irrigui fontis esse in credentibus, vt Paulus ad Rom. 8. 10. testatur ipsum in nobis esse vitam, quamuis adhuc in reliquijs peccati mortis materiã circumferamus. Et sanè quum quisq; pro fidei suæ mensura donorum Spiritus compos fiat, non potest in hac vitæ solida eorum plenitudo constare. Verùm sic fideles in fide proficiendo subinde ad nouæ Spiritus incrementa aspirant, vt primitiæ, quibus imbuti sunt, illis ad vitæ perpetuitatem sufficiant. Sed hinc etiã monemur quàm exiguus sit fidei nostræ modulus, quum vix guttatim in nobis distillent Spiritus gratiæ, quæ instar fluminum profluerent, si iustũ Christo locum daremus, hoc est, si fides nos eius capaces redderet.* Et paulò pòst totum locum concludens: *Quòd nos in terra inopes & ieiuni ac propè inanes spiritualiũ bonorũ iacemus, tarditati & angustiæ fidei nostræ imputandũ est.* Hæc Caluinus, totã Christi de Trinã funditus subuertens. Christus *flumina aquæ viuæ de ventre credentiũ fluentia* promittit. Caluinus *non nisi guttatim in nobis Spiritus gratiã distillare, inopes ac ieiunos ac propè inanes bonorũ spiritualium iacere* affirmat. Christus de regeneratione in nouam creaturã loquitur. Caluinus reliquias peccati veluti morbi materiam adhuc nos circumferre asserit. Christus denique *de Spiritu gratiæ quẽ credẽtes accepturi erant*, interprete Euãgelista, loquebatur. Caluinus *de fidei mẽsura vel angustia potius & tarditate* illum loqui exponit. Denique sensus Caluini est, totam hanc Spiritus Sancti virtutem

Christi doctrinam Caluinus funditus euertit.

ac gratiam nihil aliud esse quàm quòd Christum omnibus Spiritus donis refertum fide apprehendimus: (ait enim hoc loco, *in Christum nos credere dum eum amplectimur omnibus Spiritus donis refertum*:) vt habere Spiritum Sanctū, eiúsque dona nihil sit aliud quàm fide Christum apprehendere, qui Spiritum habet, eiúsque dona. Quam eius sententiam rectè hîc & obscurè insinuatam suprà in lucem eduximus. Cæterùm noua in Christo creatura, quæ per Spiritus Sancti dona efficimur, vt ipse hîc Caluinus agnoscit, non est fides Christū cum suis donis apprehendens, sed est (vt Paulus definiuit) *fides per dilectionem operans*: quæ vt per dilectionem opereretur, accipitur à credente Spiritus Sanctus, non pro mensura fidei, sed *pro mẽsura donationis Christi*, qui tribuit vnicuique prout vult & quantum vult.

Gal.5.

Ephes.4.

Gratiarũ Dei flumina.

Sanè quum de illa virtute Spiritus Sancti Christus loquatur, non quæ momentanea esset, & ad prima fidei rudimenta commendanda daretur, sed quæ credentibus in eum perpetuò largienda esset, & quam filij Dei sitiunt, (præmiserat enim, *Si quis sitit, veniat ad me, & bibat*) sitiunt autem filij Dei nõ dona illa miraculosa, sed iustitiam & sanctitatem, iuxta illud Christi, *Beati qui esuriunt & sitiunt iustitiam*, extra omnem controuersiam esse debet: *per flumina aquæ viuæ* hoc loco illa gratiarum Dei fluenta intelligi, quæ in Christum credentes & in eo regenerati, ad vitæ nouitatem induendam, largiter & copiosè accipiunt, *effuso Spiritu S. abunde, & per abundantiã gratiæ & donationis & iustitiæ*, vt Paulus loquitur. Hæc flumina aquæ viuæ designauit Esaias, quum diceret: *Aperiam in supremis collibus flumina, & in medio camporum fontes: ponam desertum in stagna aquarum, & terram inuiam in riuos aquarum.* Et iterum. *Effundam aquas super sitientem, & fluenta super aridam: effundam Spiritum meum super semen tuum, & benedictionem meam super stirpem tuam.* Sunt promissiones gratiarum, quas Spiritus Sanctus credentibus in Messiam & nouo populo infundet. De quibus iterum idem Propheta dixit, *Omnis vallis implebitur*: quia sicut ad valles & loca depressiora copiosissimè aqua defluit, sic *in humiles & trementes sermones Dei*, quales credentes sunt, *captiuantes intellectum in obsequiũ Christi*, Spiritus Dei largissimè sua dona infundit, ita vt (iuxta Pauli verbum) *impleantur in omnem plenitudinem Dei.* Quam plenitudinem per fructus Spiritus Sancti in credentibus idem Paulus aliqua ex parte commemorat. *Fructus* (inquit) *Spiritus est, charitas* (quasi omnium aliorum radix) *gaudium*

Tit.2.
Rom.5.
Cap.41.
Cap.44.
Cap.40.
Luc.3.
Esai.44.
2.Cor.10.
Ephes.3. 19.
Gal.5.

ditas, pax, patientia, benignitas, bonitas, longanimitas, mansuetudo, fides, modestia, continentia, castitas. Hæc sunt *flumina aquæ viuæ*, dona & gratiæ Spiritus Sancti, fluenta de ventre credentium, id est, cor & interiora hominis replentia, indéque ad opera cuiuscque virtutis promanantia. Atqui si hæreticis horum temporum credimus, qui omnia opera hominis regenerati & credentis in Christum, immunda & peccato contaminata esse affirmant, adeóque *peccatis magis quàm virtutibus accensenda* (vt impius Caluinus scribit) profectò de ventre credentium in Christum non fluunt flumina aquæ viuæ, sed flumina aquæ fœtidæ, obscenæ, & turbidæ: & manet super eos maledictio Prophetica. *Quid tibi vis in via Aegypti, vt bibas aquam turbidam? & quid tibi cum via Assyriorum, vt bibas aquam fluminis? Arguet te malitia tua, & auersio tua increpabit te.* Volunt isti hæretici, homines iam in Christum credentes, & ex Spiritu Dei regeneratos, quasi in captiuitate adhuc vel Aegyptiaca vel Babylonica, id est, in Diaboli captiuitate adhuc constitutos, seruos peccati esse, bona opera Deo placentia operati, & legem Dei seruare non posse, nihil nisi peccare. Sic de aqua turbida regeneratos bibere, & in illa semper impictare eos manere volunt, de qua Prophera eodem loco dicit, *Me dereliquerunt fontem aquæ viuæ.* Sic mendacem hic faciunt Christum d. serrè promittentem, *quod qui credit in eum, flumina de ventre eius fluent aquæ viuæ.*

Chrysost. hom. 50. in Ioan.

Institut. lib. 3. c. 17. num. 3.

Ierem. 2.

Sed & aliam quoque de hac Spiritus Sancti in credentibus efficacia promissionem propheticam, huic Euangelio conformem, mendaces isti Magistri planè mendacē constituunt. Dicit enim alius Propheta. *Dabo vobis cor nouum, & spiritum nouum ponam in medio vestri, & auferam cor lapideum de carne vestra, & dabo vobis cor carneum: & spiritum meum ponam in medio vestri, & faciam vt in præceptis meis ambuletis, & iudicia mea custodiatis, & operemini.* Dicunt hodie hæretici: Homo regeneratus non potest in præceptis Dei ambulare, nec iudicia Dei custodire, nec legem mandatorum seruare, quia impossibilis illa est, ideóque nullis operibus bonis aut ex vila obseruantia legis possumus Deo placere, aut coram illo iusti censeri: sed sola Christi iustitia, obedientia, sanctitate nobis imputata, & iustificamur & sanctificamur coram illo. At contrà dicit Scriptura, Spiritum Dei in medio credentium *facere vt in præceptis Dei ambulent, & iudicia eius custodiant.* Dicit scriptura, *Dabo vobis cor nouū.* Dicunt hæretici, Manet cor vetus. Dicit Scriptura, *Ponam spiritum nouum*

Ezech. 36.

Scripturis hæretici contradicunt.

Prouer. 5. *in medio vestri.* & iterum, *Bibe fluenta de medio putei tui.* Dicunt hæretici, Spiritus nouus in medio nostri, id est, nobis inhærens nullus est, sed in solo Christo est, *in quo plenitudinem sui Spiritus Pater deposuit*, ait Caluinus, *nobis imputandam.* Dicit Scriptura, *Auferam cor lapideum, & dabo cor carneum.* Dicunt hæretici, Manet adhuc cor lapideum, ad omne opus bonum durum, & ineptum, & inflexibile. Quid est enim cor vetus, & cor lapideum, nisi veteris hominis immunditia, & ad omne pietatis opus duritia, difficultas, impossibilitas? Hanc adhuc ponunt in regeneratis hæretici, quoties legem Dei ab illis seruari non posse, neque vnquam ab aliquo seruatam fuisse impiè dogmatizant. Negant igitur prorsus hæc flumina aquæ viuæ, hæc dona gratiarum Dei, de ventre credentium fluentia, id est, cordibus credentium inhærentia, veréque infusa & permanentia. Negant cor nouum, spiritum nouum, spiritum facientem in præceptis Dei ambulare.

Instit. lib. 3. c. 11. num. 12.

48. *Nunquid ex Principibus aliquis aut Pharisæis credidit in eum?*

Caluini axioma quo Synagogæ Ecclesiam, Pharisæis Episcopos comparat, refellitur.

AXioma est apud Caluinum, quicquid contra Christum aut Euangelicæ veritatis prædicationem Scribæ, Pharisæi, cæterique Principes sacerdotum & veteris Synagogæ Magistri, calumniando, maledicendo, persequendo, impiè ac nefariè moliti sunt, quicquid in illius temporis Synagogam, cæcitatis, erroris, ignorantiæ, malevolentiæ cadebat, quocumque tandem modo illius Synagogæ status aduenientе Christo corruptus fuit, hoc totum ad Ecclesiam Christi Catholicam, eiúsque Pastores, Doctores, Episcopos, Præpositos transferri debere. Hoc quidem modo quum Historiam Euangelicam passim deprauet atque peruertat, tum hoc imprimis in capite, & ad hanc sententiam. Cuius verbis antequam respondeo, hoc eius generale axioma quanta cum absurditate & impietate coniunctum sit, paucis aperiam. Stante hoc eius axiomate, Caluinus nobis Christus esse debet, & eius doctrina Euangelium. Istud enim nisi admittas ac pro concesso ponas, corruit funditus axioma, & tota huius disputatio extra chorum saltitat. Atqui vt nos illud admittere vellemus, contradicent nobis Lutherani omnes, opponent se Anabaptistæ, repugnabunt totis viribus Trinitarij & Ariani noui per Transsiluaniam ac Poloniam. Sed & (quod his

difficilius ac deterius est) quælibet noua secta, quocunque tandem tempore exoritura, idem sibi dari atque concedi postulabit: se videlicet Euãgelium prædicare; & quotquot aliarum Ecclesiarum Præpositi illis contradicunt, Scribas & Pharisæos esse, *nec obijciendos esse* (vt Caluinus hîc scribit) *magnificos illos titulos, Principum, Sacerdotum, & Ecclesiæ.* Rursum posito hoc Caluini axiomate, illud etiam vltro dari & concedi debet, vniuersam Christi Ecclesiam, quæcunque his aliquot seculis populi Christiani nomen ac fidem professa est, Christi Euangelium penitus ignorasse, donec id Caluinus suo certo modo illud reformauit, & orbi patefecit. Sed habebit res illa easdem difficultates, quibus altera suppositio laborabat. Si enim tota hactenus Ecclesia Christiana per hæc quindecim secula Christum ignorauit, & qui per tot annos Ecclesiæ præfuerunt, non nisi Scribæ & Pharisæi erant, quos hodie Caluini Euangelium loco & authoritate mouere, tazare, arguere, deiicere debet, sicut eos Christus meritò obiurgauit, & loco mouit, quique hodie Euangelio Caluini se opponunt, sicut illi Christi prædicationi modis omnibus insidiati sunt; maxima illa difficultas & dubitatio statim occurrit, an non ipse Caluinus hoc seculo cum aliis suis Ministris & Symmistis, Scribarum & Pharisæorum quoque locum non teneant; & an Euangelio necdum inuento, isti homines falsis suis fermentis Dei legem non corrumpant. Quæ enim ratio suader, aut vnde nobis constabit, hoc potius seculo veros tandem adesse Ecclesiæ Christianæ Magistros, & puros verbi Dei præcones, quàm aliis tot retrò seculis? Cur, inquã, tot secula sub Christiano nomine Christum ignorarunt, & hodie primum hominibus Christianis Christus innotuit? Deinde cùm tot hodie sectæ hoc sibi Euangelium vendicent, cur vni Caluino credimus, apud illum esse Euangelium, cæteros verò sectarios omnes non secus quàm veteres Christianos, quos Papistas vocat, Scribas ac Pharisæos esse Christi hostes? Sed & illud quærimus, cur non liceat purius adhuc & verius Christi Euangelium expectare, quod posteris nostris tandem affulgeat, sicuti post tot vnius fidei secula nouum in Luthero, mox aliud in Caluino, rursum aliud in Anabaptistis, & adhuc aliud in Trinitariis nostro tempore affulsit Euangelium? Quomodo tandem certum & exploratum tenemus, non esse qui hodie se nouos Magistros deprædicant, perinde Scribas ac Pharisæos & Euangelij hostes, quàm tot seculorum Episcopi, Pastores, & Doctores (si Cal-

uino credimus) Euangelij hoſtes, Scribæ ac Phariſæi fuerunt? Ad Scripturas & verbum Dei ſcriptum quod attinet, tam tot ſeculorum Epiſcopi & Paſtores, quàm cuiuſlibet hodie alterius ſectæ Miniſtri, non ſecus illis vtuntur, nituntur, & credunt, aut ſaltem credere & obſequi ſeſe profitentur, quàm Caluinus cum ſuis. Cur ergo tandem hoc vnus ſibi arrogat Caluinus, omnes qui ei contradicunt, Euangelij hoſtes, Scribas ac Phariſæos eſſe? Quis non videt dementiſſimum hominem in maximis argumentis nil niſi principium petere, & id ſemper ſumere, quod nec ille vnquam probabit, nec quiſquam ei niſi inſanus concedet?

Caluinus in maximis argumentis non niſi principiũ petit.

Abſurda ſunt hæc. Sed quod ſequitur, omnem impietatem ſuperat. Vt Caluini axioma conſiſtat, dare Caluino debes, nihil eſſe inter Synagogam Iudæorum & Eccleſiam Chriſti, quoad vtriuſque firmitatem, diſcriminis: Non eſſe in melioribus repromiſſionibus hanc ſancitam quàm illam: Non ſecus Eccleſiam Chriſti excidere poſſe, quàm excidit Synagoga. Quod vbi dederis pariter etiam dare debes figuram à veritate, vmbram à luce, Moyſem à Chriſto nihil differre: æquè inſtabilem ac mutabilem vtrumque eſſe: vt ſicut tranſiit figura ad veritatem, & vmbris rerum lux Euangelica ſucceſſit, & tranſlato ſacerdotio ac lege Moyſes Chriſto locum dedit; ſic iterum veritas per Chriſtum facta, & per eos, quos miſit, toto orbe prædicata meliori ac certiori veritati, lux Euangelica quam ille attulit, nouæ luci quam alij allaturi eſſent, denique Chriſti ſtabilita in terris Eccleſia, totáque hierarchia, nouo Caluini miniſterio atque Euangelio cedant. Poſtremo vt ſicut poſt Moyſen & Synagogam ille & amplius annis in vna Paleſtina florentem Chriſtus Chriſtíque Eccleſia nouũ ſtatum fecit; ſic poſt Chriſtum Chriſtíque Eccleſiam 1500. annis & amplius toto orbe propagatam, Caluinus & Caluinianum miniſterium nouum ac tertium in orbe ſtatum conſtituat. Imò (quod obſeruatione dignum eſt) dare & concedere Caluino oportet, Synagogam Moſaicam verã Dei notitiam & cultum cẽtuplo ſtabilius, purius, ac felicius tenuiſſe, quàm Chriſti Eccleſia hactenus tenuit, quãdo illa Synagoga vtcunque veniente Chriſto fœdè admodum corrupta ac deprauata eſſet, tamen ante eius aduentum multis ſeculis (tametſi pervarias eclipſes & defectus) verum Deum vero & legitimo cultu coluit; Chriſti autem Eccleſia (ſi Caluino credimus) non ſolùm veniente Caluino, Prophera nouo, eiuſque aſſulgente Euangelio, Scribas & Phariſæos Euangelij hoſtes habue-

Eccleſiaſtica authoritatis reiectio quot abſurda ſecum trahit.

habuerit, sed etiam à tot retrò seculis non nisi per Scribas & Pharisæos veritatis aduersarios administrata fuerit. Quæ enim hodie Caluino in Papistis displicent, eadem illi in tota seculorum Catholica Ecclesia, & in veterum Patrum receptissimis dogmatibus displicent. An hoc igitur Caluini axiomate indignius aliquid cogitari potest? Cæterùm ampliores esse Ecclesiæ Christi promissiones, quoad eius in fide firmitatem ac stabilitatem perpetuam, quàm Synagogæ Iudæorum fuerunt; ipsius quoque Synagogæ statum in alium mutari debuisse, vnde & eius Præpositi ac Magistri errare in fide potuerint, vt *facta cæcitate in Israël plenitudo Gentium intraret; & malis malè peruentibus, vinea eorum alijs locetur agricolis*, atque iuxta veteres de illo populo prophetias; denique transiisse illius sacerdotij ac legis, quàm illustria signa, argumenta, vaticinia præcesserint; postremò Ecclesiæ Christianæ statum sic esse perpetuum ac stabilem tam in populo quàm in Pastoribus ac Præpositis, vt nec illi alius Dei populus, alij Pastores ac Præpositi vnquam succedere debeant, nec à recta fide excidere, aut aliquando deficere, aut etiã obscura atque incognita hęc Christi Ecclesia esse potuerit, alio in loco contra Caluini & aliorum non absurdas modò, sed & impias cauillationes accuratè demonstrauimus. Ex quibus omnibus hoc Caluini axioma, quo perinde disputat ac si iam primum Christiana exoriretur Ecclesia, & vel nullum hactenus in orbe Christi Euãgelium propagatum fuerit, vel Christi Euangelio extincto aliud Caluino proprium propagari debeat, quàm sit detestabile & impiũ, cuilibet lectori cõstare potest.

1. 2. *Rom.11. Matt.23.* 3. 4. *In Princip. fid. distri. lib. 1. c.12. & 13. Lib.1.cap. 15.& 16.*

Nunc quæ sit eius hoc loco disputatio, expendamus. *Videtur* (inquit) *hæc Iudæorum obiectio, Nunquid ex Principibus aliquis credidit in eum, aut ex Phariseis? aliquid habere coloris. Nisi enim Præfectis & Ecclesiæ rectoribus sua constet authoritas, nihil vnquam ritè poterit constitui, nec status etiam bene compositus poterit diuturnus esse. Scimus quanta sit vulgi intemperies. Quare deformis confusio mox sequatur necesse est, vbi cuique quod libet licet. Est igitur ad moderandum Ecclesiæ ordinem necessarium frenum, eorum, qui præsunt, authoritas. Atque ita Dei lege cautum erat, vt si quæ excitata esset quæstio vel controuersia, eius cognitio penes summum Sacerdotem foret.* Hæc obiectio & hæc tota ratio bona ac firma est: sed à Iudæis istis prolata ideò non iam erat bona aut firma, quia hæc Principum & Pharisæorum cæcitas in reprobando lapide angulari, Christo, singulariter fuit à Prophetis prædicta: à

Præpositorum Ecclesiæ necessaria authoritas.

Hiere

Hierem.4. Hieremia, *In illa die peribit cor Regis & cor Principum, & ob-*
Ezech.7. *stupescent Sacerdotes:* ab Ezechiele, *Lex peribit à Sacerdote, &*
Mich.3. *consilium à Senioribus:* à Michæa, *Nox vobis pro visione erit, &*
tenebræ pro diuinatione: transferendi quoque sacerdotij le-
galis, & intraturæ plenitudinis Gentium, consequens quod-
dam ex hypothesi necessarium erat. In huiusmodi ergo cer-
tissimè excęcandis Synagogæ Principibus, & Christo venien-
te excæcandis, illa obiectio & ratio de necessaria Præposito-
Act.20. rum Ecclesiæ authoritate, ad punctum temporis cessauit. In
Act.1. Ecclesia *Christi sanguine acquisita, ad vltimum terræ* propa-
Matt.28. ganda, cum qua *vsque ad consummationẽ seculi omnibus die-*
Matt.16. *bus* se affuturum promisit, *contra quam portæ inferi non præ-*
ualebunt, vt nulla sacerdotij translatio expectatur, nec vlla
futura cæcitas prædicitur, sic illa ratio de necessaria Præpos.
torum Ecclesiæ authoritate nunquam cessare, perpetuò vi-
gere debet. Hæc igitur causa est, cur in ore Iudæorum illo
tunc tempore hæc ratio & obiectio firma non erat, nunc au-
tem in ore Ecclesiæ Christi firma ac valida semper esse debet.
At aliam causam comminiscitur Caluinus, vt sophistam ages
lectori imperito illudat.

Sed (inquit) *in eo peccant isti, quòd summum ius sibi arro-*
gantes Deo subesse nolunt. Detulit quidem Deus summo Sacer-
doti iudicium: sed non nisi ex lege sua pronunciare eum voluit.
Quicquid ergo authoritatis habẽt Pastores, sub Dei verbo sub-
sidit, vt omnibus in ordinem coactis, à summo vsque ad infi-
mum solus Deus emineat. Si Pastores officio suo probè & sincerè
fungantur, authoritatem sibi vendicant hæc erit sancta & legi-
tima gloriatio. Sed vbi absque Dei verbo nuda hominum au-
thoritas effertur, euanida est ac futilis iactantia. Sæpe autem
contingit impios in Ecclesia dominari. Ita cauẽdum est ne quid
tribuatur hominibus simulatq; à verbo Dei discedunt. Hæc mo-
lestia videmus Prophetas ferè omnes fuisse vexatos. Nam ad
obruendam eorum doctrinam subinde obijciebantur magnifici
illi tituli, Principum, Sacerdotum, & Ecclesiæ. Iisdem hodie ar-
mis instructi Papistæ non secus ferociunt quàm olim Christi &
Exceptio- *Prophetarum aduersarij.* Hæc ille. Tota hæc Caluini oratio,
nes hæreti- sub imagine pietatis, non nisi rebellis ac perduellis vox est,
corum, re- qui vt obedientiam Regi aut cuilibet magistratui debitam
bellium vo- subterfugiat, excipit: Quicquid authoritatis habent Reges
ces sunt. aut magistratus, sub Dei verbo subsidit, vt omnibus in ordi-
nem coactis, à summo vsque ad infimum solus Deus emineat.
Nam vt de summo Sacerdote in veteri lege dictum est,

Facili

Facies quodcunque dixerint qui præsunt loco quem elegerit Dominus, & docuerint te iuxta legem eius, sequerisq; sententiam eorum; sic eodem in loco de Rege dicitur, quòd *describere sibi debet Deuteronomium legis illius in volumine, vt discat timere Dominum Deum suum, & custodire verba & cæremonias eius*: & inferioribus iudicibus suis pius Rex Iosaphat dixit, *Videte quid faciatis, non enim hominis exercetis iudicium, sed Domini*. Rursum in literis Apostolicis sicut qui Ecclesiæ præficiuntur *Ministri Christi* vocantur, *tanquã legatione pro Christo fungentes*; sic qui ciuilibus rebus præsunt, *Ministri Dei vocantur, & potestatem à Deo accipere* docentur. Sic vtraque potestas sub Dei verbo subsidit. In vtraque potestate sæpe cõtingit impios dominari. Neutri potestati aliquid tribuendum est, simulatque à Dei verbo discedunt, vel aliquid iniquum Deíque legibus contrarium præcipiunt. Nihilominus sicut in ciuili potestate non est cuiusuis è plebe contra Regũ authoritatem excipere, quia Dei potestas maior est, sed Regibus debetur obedientia, & eorum authoritas sarta tecta Reipublicæ salus est; vbi autem in tyrannos vertuntur, non priuata sed publica aliqua authoritate, aut totius cõmunitatis, aut Principum regni, aut ipsius Senatus, iuxta cuiusque regni ac Reipublicæ leges & consuetudines in ordinem coguntur: ita omnino in Ecclesiæ Præfectis ac Præpositis, non est huius aut illius hominis priuati, seu de plebe, seu de clero contra Præpositorum authoritatem excipere (vt hîc vnus è plebe Caluinus facit) quia sub Dei verbo subsidit, sed Præpositis ac Prælatis Ecclesiæ debetur obedientia, & eorum authoritas debitè conseruata totius Ecclesiæ salus est; vbi autem Pastores aliqui in lupos vertuntur, nõ priuata cuiusuis nouelli magistri, superbi & garruli hæretici, sed publica authoritate vel proximi superioris, vel alicuius Synodi Pastorum, vel ipsius capitis Ecclesiæ, summíque Pontificis, huiusmodi lupi à caulis abarceri, & in ordinem cogi solent ac debent. Est autem Ecclesiæ authoritas hac in parte tãto firmior ac certior, quàm vlla ciuilis potestas esse potest, quanto hæc certius & infallibilius de fidei doctrina iudicat. Habet enim hæc diuini Spiritus assistentiam specialem & infallibilem, quam illa non habet, nec vt habeat necesse est, quum ea tractans quæ solo rationis lumine animaduerti & ordinari possunt, communi tantùm Dei auxilio circa huiusmodi indigeat. Quare in vtraque potestate *obedire sanè oportet Deo plusquam hominibus*, & contra Dei verbum neutra potestas audienda est. Sed Ecclesia

Deuteron. 17. 10. *Vers.* 18. 2. *Par.* 19. 2. *Cor.* 4. *Rom.* 13. *Act.* 4.

clesiasticæ potestati tanto certius & firmius creditur, quanto mihi certius & exploratius est Deum per illam loqui. Christus de Ecclesiæ suæ Præpositis dicens, *Qui vos audit, me audit; qui vos spernit, me spernit*: nostrum esse voluit simpliciter audire & obedire, nulla apposita conditione; suum esse voluit Ecclesiam suam perpetuò docere, cum illa esse omnibus diebus vsque ad consummationem seculi, illi Spiritum veritatis dare, qui maneat cum ea in æternum, ne simplex obedientia nostra periculo vnquam aut fraudi nobis esset. Hæc cuiusque Christiani fides esse debet, *ne circumferatur vento cuiusuis doctrinæ*. Ad hoc enim datos esse Apostolos, Prophetas, Pastores, Doctores, ipse nos Apostolus docuit. Verbo igitur Dei Ecclesia subiicitur, regitur, firmatur, nec aliquid contra Dei verbum definiens audienda est. Sed an ex Dei verbo loquatur nec ne, & an hæc ab illa conditio seruetur, non est cuiusuis iudicare. Magis Christi promissionibus & prouidentiæ credere debemus quàm iudicio nostro. Quid enim? Tibi Caluine, videtur Ecclesia contra Dei verbum docere. Idem de re Ecclesia iudicat. An non æquius est homini Christiano Ecclesiæ Præpositorum iudicium sequi quàm tuum; Ecclesia promissiones à Christo accepit, tu nullas. Ecclesiæ authoritas omnia hactenus Christiani orbis loca & tempora occupauit: tu homo nouus nihil authoritate dignũ profers. Profero (inquis) Dei verbum, Scripturas diuinas adfero. Quasi verò idem Dei verbum, easdem Scripturas Ecclesia Catholica non proferret. Sed hoc sanè differimen est, quòd Ecclesia sicut prudens paterfamilias & fidelis profert de thesauro suo noua & vetera, & pro accepta diuinitus non solùm legitima potestate, sed & infallibili facultate, verbum veritatis rectè tractat, fideliter dispensat, sapienter administrat; hæretici verò & vnus omnium maximè Caluinus, nec vlla accepta à Deo potestate, nec à Spiritu sancto ad hoc munus vnctus, diuinas Scripturas incredibiliter depraua, vt hæc nostra Antidota toti orbi (fauente Deo) patefacient. Hic ergo Caluini furens de verbo Dei retinendo nihil planè impedit quo minus omnibus hæreticis necessarij illi tituli obiiciantur, Pastorum, Doctorum, Sacerdotum, Ecclesiæ.

Luc. 10.

Ephes. 4.

Sed conqueritur bonus Caluinus *hæc molestia Prophetas ferè omnes fuisse vexatos, quòd illis obijcerentur Principum & Sacerdotii magnifici tituli, & eisdem armis instructos Papistas non secus ferocire, quàm olim Christi & Prophetarũ aduersarij.* Quid ergo Caluine? Aut Propheta es tu, aut Christus? Pro-

pha-

pheram dices, vt alteram blasphemiam declines. Et quid facilius quàm vt tu te Prophetam dicas? Atqui vt Prophetam te esse demonstres, vt vocationis tuæ signa profetas, vt Prophetarum nunc in Ecclesia Christi locum & ordinem probes, qualis in veteri populo fuit, hoc opus, hic labor est. Cuius stultissimo hæretico Prophetã se dicere facile & obuium est. Dicet idem Lutherus, dicet Zwinglius, dicet Seruetus, dicet quilibet pseudomagister. Sanè *futuros in Ecclesia Christi pseudoprophetas, sicut in veteri populo fuerunt*, apertè D. Petrus affirmat: Christus quoque in Euangelio præmonuit. Atqui constituto Ecclesiæ Christianæ ordine & hierarchia, futuros denuò nouos Prophetas, quales in veteri populo exstiterunt, nulla Scriptura docet. Deinde vt illud demus, excitari à Deo in statu noui testamenti Prophetas aliquos extra ordinẽ missos, nec Caluinus tamen, nec quispiam alius nostri temporis Magister nouus eorum se numero accensere potest. Veteris populi Prophetæ nouas doctrinas nunquam inuexerunt, nouum religionis cultum, nouas ceremonias nunquam introduxerunt, obedientiam Synagogæ eiúsque Præfectis ac summo Sacerdoti nunquam denegarunt. Denique si librorum cuiusque argumenta attendimus, nihil aliud tractarunt, quàm vt peccata illius populi post regni Dauidici diuisionem reprehenderent, vt crescentem in illis decem tribubus, posteaq; in reliquis etiam duabus idololatriã reprimerent, vt imminentem Dei vltionem, nisi resipiscerent, prædicerent; ac demum vt in tantis malis spe futurorũ accenderentur, de Christi aduentu & Ecclesiæ post eũ fœlicitate prænunciarent; Iudæorũ postremò indurationẽ & reprobationem futurã cum Gentiũ vocatione coniunctã illis ad terrorem inculcarent. Hæc sunt veterum omnium Prophetarum argumenta. Nec nouam religionem protulerunt, nec Synagogæ Præfectos sedibus suis expulerunt, nec sacramenta olim tradita abolouerunt: quæ omnia, multáque his deteriora, Caluinus perpetrauit, cæteráque perpetrant noui Magistri. Stultè igitur & ridiculè Caluinus Prophetarum se numero locat: ineptè & impiè Catholicæ Ecclesiæ zelum ac pietatem hæreticos persequentis, cum Synagogæ Sacerdotibus veteres Prophetas vexantibus componit. Sed de hoc prætextu verbi Dei ad Ecclesiæ authoritatem labefactandam, quo tam frequenter Caluinus vtitur, vtuntur & alij horum temporum hæretici, videre studiosus lector poterit quæ olim contra Guliel. Vvhitakerum, eiusdem farinæ hominem, in defensione nostra disputauimus.

2. Petr. 2. Matth. 24.

Prophetarum veterum à nouis hodie Magistris Latissimũ discrimen.

Quòd

Quòd igitur Principes & Phariſæi non crediderunt in Chriſtum,& quòd horum authoritate turbam credentem prægrauare ipſi Phariſæi voluerint, non eſt argumentum contra Præfectorum Eccleſiæ Chriſtianæ authoritatem ad finem vſque ſeculi permanſuram; ſed eſt documentum ruituræ Synagogæ,totiúſque ſtatus eius, vt plenitudo Gentium intraret,Deíque vinea aliis locetur agricolis. Scimus huiuſmodi cauillationes Caluinianas, tametſi abſurdiſſimas, plurimorum palato placere,& quaſi deſertæ Eccleſiæ Catholicæ fundamentum firmum à plurimis auidiſſimè retineri. Quam ob cauſam in illis ſemel refutandis aliquam hîc operam ponere volui.

IN IOANNIS CAP. VIII.

7. *Qui ſine peccato eſt veſtrum, primus in eam lapidem mittat.*

OMNES hodie hæreticorum & libri & ad populum conciones, cleri Catholici, maximéque Rom. Pontificum vitia & flagitia crepant. Quod vt alibi quauis data occaſione impurus Caluinus facit, ita nec in hæc Chriſti verba temperare ſibi potuit, quin eandem ſuam impetiginem proderet. *Notanda* (inquit) *circunſtantia eſt quæ hic exprimitur, vt quiſque eorum honore alios antecedebat, reatu ſuo citius tactum fuiſſe. Audientes quippe quod Chriſtus dixerat: Qui ſine peccato eſt veſtrum, primus in eam lapidem mittat, vnus poſt alium exibant, incipiendo à ſenioribus. Atque vtinam ſaltem in Scribis noſtris, qui hodie ſuam operam ad Chriſtum oppugnandum* (id eſt, ad Caluinum, & alios eius farinæ homines, horum temporum hæreticos refutandos) *Papæ venditant* (id eſt, Eccleſiæ Dei conferunt, quorum maxima pars Papam non vidit vnquam, nec aliquod ab eo beneficium vel accepit, vel expectauit) *tantum eſſet verecundiæ. Sed adeò ipſos depuduit, vt flagitijs omnibus infames eo ipſo glorientur quòd probroſis impunè eſſe liceat.* Hæc hoc loco Caluinus, non S. ſcripturarum interpretem, ſed veterem comœdiæ ſcurram agens. Eadem modeſtia in ſua Inſtitutione vſus, de toto ordine Eccleſiaſtico ſcribit. *Nihil hodie fingi poteſt hoc ordine magis effrene ac diſſolutum, ac eò licentiæ prorupit, vt totus orbis vociferetur.* Cæterùm qui non in vnum hominem, ſed in totum ordinem Eccleſiaſticum nõ lapidem mit-

In cõment. in hunc locum.

Lib. 4. ca. 12. nu 22.

mittit, sed tam ingentia saxa deuoluit, an ille sine peccato est? an ita castus & purus vt nullo incontinentiæ vitio tactus fuerit? Inspiciantur etiam adhuc hodie ciuitatis Nouiodunensis in Picardia scrinia & rerum gestarum monimenta. In illis adhuc hodie legitur, Ioannem hunc Caluinum Sodomiæ conuictum, ex Episcopi & Magistratus indulgentia solo stigmate in tergo notatum, illa vrbe excessisse, ac Geneuam profugisse. Nec eius familiæ honestissimi viri adhuc superstites impetrare hactenus potuerunt, vt huius facti memoria, quæ toti familiæ notam aliquam inurit, è ciuicis illis monimentis ac scriniis eraderetur. Sed & quum Geneuæ dominaretur Caluinus, (adeò sanè vt aliquot annis vrbis claues penes illum essent,) Adonidem quoque suum eum habuisse, & occultis libidinibus operam dedisse, testatur pueri ex domo Caluini fuga, tota argentea Caluini supellectile onusti, quem nec ex fuga retrahere, nec vllo modo inuestigare Caluinus voluit, vt in eius vita scribit Bolsecus. Vbi & alia huiusmodi commemorantur imputi huius & improbi nebulonis insignia stratagemata. Quæ vt apud illum Lector inquirat malo, quàm nostras chartas talium turpitudinum commemoratione fœdare. De Theodoro Beza, qui Caluino successit, & in totum clerum Catholicum persæpe debacchatur, multos & magnos in eum lapides mittens, atque incontinentiæ redarguens, vnicum ipsius Bezæ de sua turpitudine præconium subiiciam. Est quippe in tanto Hæresiarcha affectatæ turpitudinis sempiternum testimonium. Sic suos amores decantauit.

Bolsecus de vita Caluini.

THEODORVS BEZA DE SVA IN *Candidam & Audebertum beneuolentia.*

Abest Candida, Beza quid moraris?
Audebertus abest, quid hic moraris?
Tenent Parisij tuos amores,
Habent Aurelij tuos lepores,
Et tu Vezelijs manere pergis,
Procul Candidulaque, amoribusque,
Et leporibus, Audebertulóque?
Immò Vezelij procul valete,
Et vale pater, & valete fratres,
Namque Vezelijs carere possum,
Et carere parente, & his & illis,
At non Candidula, Audebertulóque.

Sed vtrum rogo præferam duorum?
Vtrum inuiſere me decet priorem?
An quenquam tibi, Candida, anti ponam?
An quenquam anteferam tibi, Audeberte?
Quid ſi me in geminas ſecem ipſe partes,
Harum vt altera Candidam reuiſat,
Currat altera verſus Audebertum?
At eſt Candida ſic auara, noui,
Vt totum cupiat tenere Bezam,
Sic Bezæ eſt cupidus ſui Audebertus,
Bezæ vt geſtiat integro potiri:
Amplector quoque ſic & hunc, & illam,
Vt totus cupiam videre vtrumque,
Integríſque frui integer duobus.
Præferre attamen alterum neceſſe eſt,
O duram nimium neceſſitatem!
Sed poſtquam tamen alterum neceſſe eſt,
Priores tibi defero, Audeberte:
Quòd ſi Candida fortè conqueratur,
Quid tum? baſiolo tacebit vno.

Quid hoc nefario homine aut impudentius aut impurius? Audet tamen & ille omnes qui cælibatum vouent, infamis incontinentiæ arguere. *Nullum* (inquit) *eſt tam horrendum libidinis genus, quo non ſeſe mutuò polluant; qui voto continentiæ ſeſe aſtrinxerũt.* Hæc ille. Impuriſſimus nebulo ſuam ſcabiem aliis affricat, &, vt alter Nero, neminem putat caſtè viuere, quum ſit ipſe libidinoſiſſimus: quod præter infame carmen ſuperius poſitum, aliis adhuc ſuis elegiis obſcœniſſimis de ſua Publia & Candida toti orbi teſtatum voluit. Meminiſſe debuit hircus iſte & peiulcus nequam huius Euãgelij documentum: *Qui veſtrum ſine peccato eſt, primus in eam lapidem mittat.* Iam verò non vnius aut alterius Magiſtri, ſed totius in Anglia nunc Miniſterij quanta ſit turpitudo, quàm fœda & procax incõtinentia, tametſi coniugibus copulentur Miniſtri (quorum cõcubitus in veteris cleri & Curiæ Romanæ reprehenſione vt plurimũ toræ verſantur) ex eorum numero quidam edito libello euulgauit, & vernaculo ſermone ſcribens, prælaturæ Anglicanæ maculatorem ſeſe inſcribit. Maximas quippe & turpiſſimas illi maculas inſpergit, factorum ſpecies ita enumerans, loca & perſonas ita deſignans, vt nihil eſſe illo Anticlero & coniugato Miniſterio fœdius aut impurius demonſtret: ſiue incõtinentiam, ſiue auaritiam & rapi-

Confeſſ. fid. cap. 5. ſect. 39.

Eleg. 3. & 4.

Martin Marprelat.

& rapinas, siue omne immanitatis genus spectes.

Sed nihil à veterum hæreticorum more atque vsu Caluinus & Beza faciunt, qui omnium impurissimi quum essent, Ecclesiæ semper Catholicæ Episcopis ac Presbyteris incõtinentiæ crimen impingere modis omnibus studuerunt. Apud Victorem Vticensem Episcopum in Vandalicæ persecutionis historia legimus, Vãdalos illos Arianos correptis sanctimonialibus, & sacris omnibus in vnum congregatis virginibus, *postquam eas cremantes graui suspendio atque ingenita ponderа pedibus colligantes, laminas ferri ignitas dorso, ventri, mammillis, & latertibus apposuissent, inter tormẽta illis dixisse, Dicite quomodo Episcopi vestri vobis concumbunt, & Clerici vestri. Quæ tamen quum fierent, nihil inuestigari potuit vnde Christi Ecclesia macularetur.* Hæc ibi. Athanasius, maximus & potentissimus Arianorum Antagonista, inter cæteras calumnias quas illi grauissimas machinabantur Ariani, etiam hæc vna erat, mulierem à se muneribus corruptam, vt suam cum ipsa libidinem expleret, noctúque præter eius uiram compressisse. *Sed vbi mulier coram Episcopis Arianis in iudicium vocatis hæc obiiceret, Timotheus presbyter Alexandrinus qui astabat Athanasio (sic enim inter eos dictum conuenerat) ita affatur mulierem: Egone te per vim compressi? Tum illa, An non tu, quæso, inquit? tempúsque, & locum in quo compressa fuerat, ostendit.* Sic ridicula calumnia æque plena deprehensa accusatio est. Similibus calumniis multi sancti Episcopi à veritatis hostibus vexati sunt, Chrysostomus, Paninus, Brixius; vt in eorum vitis apud Surium videre est. Nec moderna desunt exempla, siue quæ Hugonotica rabies in Gallia patrauit, siue quæ Anglicana iam 30. & amplius annorum persecutio contra Catholicos machinata est, in memoriam reuocentur.

Hæreticorum veterum praxis ad Catholicos diffamandos.

De persecut. Vandal. lib. 2.

Sozomen. lib. 2. c. 24.

Iam verò quid Caluino in mentem venerit vt hoc in loco Catholicæ Ecclesiæ theologis impingeret adulterij impunitatem, ne ipsos quidem Caluinistas aut scire aut coniicere posse arbitror. Sic enim scribit. *Hæc Papalis est theologia, Christum hoc loco legem gratiæ attulisse, qua detur adulteris impunitas.* At quis vel idiota vel simplicissima anus in Ecclesia Catholica Romana nescit, adulteriam grauissimis pœnis tam Ecclesiasticis quàm humanis puniri? Eadem impudentia dicere potuisset, iuxta Papalem theologiam, Christum gratiæ legem attulisse, qua totius decalogi transgressoribus impunitas detur. Sed videamus an theologia Caluiniana hoc ipsum non doceat. Si enim nullis legibus nec humanis nec

Caluinia pœnis calumnia in caput suum redidam.

Caluiniana theologia quod

lex gratia adulteru impunitatem dedit.

diuinis Christianos in conscientia obstringi, libertas Euangelica patitur; si ideò sumus sub gratia, non sub lege, quia legis rigori, quæ transgressores acerbè punit, obnoxij non sumus, sed sub gratia quæ nos à lege manumittit; si mandatorum Dei obseruatio (inter quæ est, *Non mœchaberis*) ad obseruandum impossibilis est; quæ omnia Caluinus & Caluinistæ omnes constantissimè docent; ad quæ autem non astringimur, quarum legum rigori obnoxij non sumus, quæ præcepta seruare non possimus, eorum haud dubiè transgressio pœnam non meretur: an nõ luce meridiana clarius est, Caluinianam theologiam esse, quòd Christus legem gratiæ attulerit, qua detur adulteris impunitas? Dicit quidem hoc loco Caluinus. *Nos tenemus sic remitti à Christo hominibus peccata, vt politicũ tamen ordinẽ non subuertat, iudicia & pœnas legibus constitutas non aboleat.* Atqui impunitatem adulterij hoc non adimit, quando adulteria occulta sunt, & politico magistratui incognita, qualia haud dubiè pleraque & maxima ex parte sunt. Ergo ex ipsa Caluini confessione, coram Deo & in occulta scortatione datur adulteris impunitas. Clarum igitur & perspicuum est, non Papalem sed Caluinianam theologiam esse, quòd Christus legem gratiæ attulerit, qua detur adulteris impunitas. Ita (vt dixit) quid Caluino in mentem venerit vt tam fœdam & infamem doctrinam Ecclesiæ Catholicæ impingeret, quæ ex ipsius propriæ doctrinæ principiis necessariò consequitur, nullum arbitror Caluinistam coniicere posse: nisi quòd iusto Dei iudicio cæcitate mentis percussus, ea contra Christi sponsam exspuerit, vnde suam ipsius turpitudinem propalandi iustã aliis occasionem daret.

Caluinus & Beza circa Scripturæ partes dissentiunt.

Illud postremò in hoc Euangelio animaduersione dignum est, circa totius huius historiæ veritatem canonicam duo præcipua Caluinistarum capita penitus dissentire. Caluinus enim ita in hunc locum scribit. *Satis constat historiam hanc olim Græcis fuisse ignotam. Itaq; nonnulli cõijciunt aliunde assutam esse. Sed quia semper à Latinis Ecclesiis recepta fuit, & in plurimis vetustis Græcorum codicibus reperitur, & nihil Apostolico Spiritu indignum continet, non est cur eam in vsum nostrum accommodare recusemus.* Ab altera parte Beza in hunc modum. *Ad me quod attinet, non dissimulo mihi meritò suspectum esse, quod veteres Græci vel reiecerunt vel ignorarunt. Deinde quòd narrat Iesum solum fuisse relictum cum muliere in templo, nescio quàm sit probabile:* (Ex eadem præposterа suspicione totam Christi cum muliere Samaritana

Ioan. 4.

apud

apud puteum disceptationem, vbi solus cum sola agebat, homo impius improbabilem quoque poterit asserere) *& quòd scribit Iesum digito scripsisse in terra, nouum mihi & insolens videtur, nec possum conijcere quomodo possit commodè explicari:* (explicauit tamen ipse Caluinus satis commodè) *tanta denique lectionis varietas facit vt de totius istius narrationis fide dubitem.* Hæc illa bestia. Sed postrema coniectura quam adfert, multas alias Euangelicæ historiæ partes, quas duo aut tres Euangelistæ aliter atque aliter referunt, in dubium quoque vocabit: verbi gratia, totum sermonem Domini, in monte, vt apud Matthæum videtur, vel in loco campestri, vt Lucas narrat, aliis quoque atque aliis verbis habitum. Item de Centurionis puero sanato, quem ad Christum accessisse Matthæus, non venisse, sed alios misisse Lucas narrat. Ipsam denique resurrectionis Dominicæ historiam quoad ipsum quo surrexit tempus, & varias primi diei apparitiones, in quibus varia videntur dicere Euangelistæ: & alias adhuc partes quàm plurimas, in quibus tanta varietas & apparens dissonantia est, vt S. Augustinus duos libros integros de consensu Euangelistarum scripserit, & alij multi Scriptores in Concordia Euangelica concinnanda plurimum & piè sudauerint. Sed hæc est hæreticorum hodie petulantia, vt multorum iam seculorum fide firmata, pro suo cuiusque cerebro etiam circa ipsas diuinæ Scripturæ partes, in dubium de nouo reuocare audeant. Admittit Caluinus: reprobat Beza. Cur ita? Quia pro suo libito vterque decernere, neuter Ecclesiæ docenti aurem præbere vult. Docet hoc exemplum, quàm sit detestanda Nouatorum hodie petulans arrogantia.

Matth. 5. & seqq. Luc. 6.

Matth. 8. Luc. 7.

Hæreticorum hodie petulãtia.

36. *Si Filius vos liberauerit, verè liberi eritis.*

QVæ sit ista humani generis liberatio Christo propria, quam hîc iterum atque iterum inculcat Christus, rectè & orthodoxè tenere operæpretium est. Liberatio ista siue libertas per Christum nobis data, erat triplex; prout seruitus qua partim Iudæi partim cæteri mortales omnes tenebantur, triplex erat. Vna erat seruitus legalis Iudæis propria, qui in statu seruorum sub legalibus ceremoniis & timore seruili viuebant, tanquam veteris testamenti filij, magis ex timore quàm ex amore legem seruantes, ideóque non verè eam seruantes, quanquam hoc posterius nec solis Iudæis propria

Libertas per Christum data triplex.

erat, sed omnibus veteris testamenti filiis, & iuxta veterem hominem adhuc viuentibus; nec in omnibus Iudæis locum habebat, sed carnalibus tantùm. Hanc vtramque Paulus docuit ad Galat. 4. & ad Rom. 8. Altera seruitus peccati est, qua homo suis cupiditatibus & instigatori Dæmoni seruit, Rom. 6. *Serui fuistis peccati.* Tertia seruitus corruptionis pœnalis est, cui corpora etiam iustorum in hac vita subiiciuntur. Romanorum octauo. *Creatura liberabitur à seruitute corruptionis*, &c. Ab his tribus Christus omnes in ipsum credentes liberauit. A prima ponens nos in statu filiorũ adoptionis, quoad legalia; ad Gal. 4. *Non sumus ancillæ filij, sed liberæ*: quoad seruilem timorem; ad Rom. 8. *Accepimus spiritum adoptionis filiorum Dei, in quo clamamus, Abba Pater.* A secunda partim per remissionem peccatorum gratuitam, partim per gratiæ suæ auxilia & dona, siue per spiritum regenerationis. Rom. 6. *Liberati à peccato, serui facti estis iustitiæ. Peccatum vobis non dominabitur, quia non estis sub lege, sed sub gratia* Rom. 5. *Vt sicut peccatum regnauit per mortem, ita & gratia regnet per iustitiam in vitam æternam.* De hac potissimùm loquitur Christus, vt exponit Augustinus. Verba eius paulò pòst proferemus. A tertia. Romanorum octauo. *Liberabitur à seruitute corruptionis*, scilicet in altera vita.

Caluini corruptela.

Impius Caluinus hanc totam liberationem per Christum factam in vna & sola fide ponit, qua Christum in Euangelio cum suis promissionibus de gratuita remissione peccatorum, & cum donis iustitiæ ac sanctitatis illi inhærentibus, apprehendimus & amplectimur. Sed ita hoc docet, vt facilè Lectorem nisi valde attentum fallat. Quædam enim vera præmittit, vt postea incautum opprimat. Primum ad illa verba, *Veritas liberabit vos*, v. 32. *Tenendum* (inquit) *est, qualis hic libertas à Christo petatur.* Optimè sanè, & vt bonum interpretem oportuit. Audiamus quæ illa sit. *Nempe* (inquit) *qua nos à Satanæ, peccati, & mortis tyrannide manumittit.* Rectè etiam ista dicuntur, tametsi non plenè. Sed videamus cætera. *Quòd si eam consequimur Euangelij beneficio, hinc constat peccatis nos omnes natura seruos esse.* Transeat interim ista propositio, donec, quid illa velit, magis nobis aperiat. Alioqui quum vox Euangelij latissimè pateat, in aliquo sensu vera esse potest. *Porrò* (inquit) *simul tenendus est liberationis modus.* Hic ergo aliquid expressius dicet. Audiamus. *Quamdiu enim* (inquit) *sensu ac ingenio nostro regimur, peccato sumus mancipati. Quum autem nos Dominus suo Spiritu regenerat, simul libertatem*

&

efficit, vt miseris Satanæ laqueis soluti, sponte iustitiæ obediamus. Videbitur hîc fortasse aliquibus sanam & orthodoxam doctrinam tradere: sed fallit imperitos. Ponit libertatem per Spiritum regenerationis effectam, in eo, vt sponte iustitiæ obediamus. Quum dicit *sponte*, tollit obedientiæ mandatorum Dei necessariam obligationem, de qua Paulus dixit, *Liberati à peccato* (supple per Spiritum regenerationis) *seruiti facti estis iustitiæ.* Iterum quũ dicit *sponte*, negat liberam electionem in operibus iustitiæ. Quare quod dicit nos *Satanæ laqueis solutos*, non veram solutionem intelligit, quoad peccatum, ad quod Satanas instigat, sed imaginariam solutionem de non imputato peccato, quod regenerati semper & necessariò perpetrant; in quos diabolus tametsi peccantes potestatem nullam habet, quia fide Christum tenent. Hæc eius impia doctrina ex sequentibus magis eluceſcet. Sic enim prosequitur. *Atqui ex fide regeneratio: vnde apparet ex Euangelio esse libertatem.* Hîc sua cornua nonnihil exerit. *Ex fide* (inquit) *fit regeneratio*, & hanc ex Euangelica prædicatione concipimus, ergo ex Euangelio est nostra libertas. Tota ergo hominis resolutio est, credentes qui audito Euangelio de Christi promissionibus, beneficiis, ac donis iustitiæ, quibus ipse plenus erat, hæc omnia sibi fide applicant, & Spiritum sanctificationis, qui in Christo abundabat, simul quoque apprehendũt, illos libertatem in Christo esse consequutos, & hoc esse in illis Spiritum regenerationis, vt non amplius sub diaboli potestate aut dominio positi, sponte iam obediant iustitiæ, si id libuerit: obedire non tenẽtur, nisi libuerit. Sed sequẽtia adhuc in eo verba hoc latens venenum clarius in lucem educent. *Eant nunc* (inquit) *Papistæ, & liberum arbitrium fastuosè extollant: nos autem seruitutis propriæ conscij, nonnisi Christo liberatore gloriemur.* Ecce apertis verbis liberi arbitrij facultatem ad bene iustéque operandum à Christo dari negat. *Nos* (inquit) *seruitutis propriæ conscij*, id est, nos iam fide ex Euangelio regenerati (quis enim dubitat eorum se numero Caluinum æstimasse quum hæc scriberet?) *seruitutis propriæ conscij*, id est, adhuc in seruitute peccati manentes, *non nisi Christo liberatore gloriemur*, quatenus videlicet fide illum in Euangelio apprehendimus, vt nobis imputetur quicquid in illo est. Dicit se Christo liberatore gloriari, & tamen liberum arbitrium ad bene iustéque viuendum fastuosè & indignabundus reiicit (*Eant nũc Papistæ*, &c.) simulque se *propriæ seruitutis adhuc conscium esse* profitetur. Glotiatur igitur in liberatore imagi-

Latens Caluini venenum aperitur.

Libertatem esse

Christum Caluinus negat.

nario, non vero: imò verbo gloriatur, reipsa negat verum liberatorem Christum esse. Nō enim aliter liberatorem Christum agnoscit, nisi quatenus fide eum apprehendit, omnia quæ ipse habet nobis imputantem, sed nihil re vera & actu largientem. Hanc ob causam ad sequētia adhuc statim subiungit. *Nam & hoc nomine Euangelium quasi manumissionis vindicta censeri debet, quòd nos Christo offert ac tradit à peccati iugo liberandos.* Et paulò pòst ad alia adhuc sequentia Christi verba, *Si Filius vos liberauerit, verè liberi eritis*, ita scribit. *Quod natura Filius proprium habet, nobis adoptione communicat, dum fide inserimur in eius corpus, ac efficimur eius membra. Ita memoria repetendum est quod prius dixi, nos Euāgelij vindicta ab eo manumitti. Christi ergo beneficium est libertas nostra: sed eam fide consequimur: quæ etiam facit vt nos Christus Spiritu suo regeneret* Hæc ille. Impiam suam doctrinam vtcumque in lucem eduxit. Christi beneficium est libertas nostra, quam fide consequimur, vt sic Euangelium (quatenus, dum prædicatur & creditur, nos Christo offert à peccati iugo, id est, à pœna & imputatione peccati liberandos,) nostræ manumissionis seu libertatis vindicta censeri debeat: id est, modus ac ratio qua in libertatē asserimur. Tota hæc prophana oratio nihil aliud docet, quàm totam nostram libertatem, qua Christus nos liberauit, ipsummet esse Christum nobis in Euangelio oblatum, & fide apprehensum. Manemus nos quales eramus, *propriæ seruitutis conscij*, peccatores & impij, nec legem implere nec mandata seruare possumus; sed in Christo manumittimur per fidem inserti in corpus eius, eúmque totum fide complectentes ac certissimè tenentes. Hæc imaginaria, falsa, & impia Caluiniana libertas est, quam nulla Scriptura docet. Nos fide regenerari, nos fide libertatem consequi, nos per Euangelium Christo offerri ac tradi, denique Euangelium esse manumissionis nostræ vindictam, prophanæ sunt Caluini voces in nulla scriptura positæ, ab Ecclesia Christi hactenus inauditæ: denique mādata & traditiones hominū. Qua libertate Christus nos liberauerit, iam ex Scripturis nos ostendimus: quibus conformiter S. Augustinus ita scribit. *Natura humana diuina indiget gratia dicente Domino, Si Filius vos liberauerit, tunc verè liberi eritis, vtique liberi ad bene iustéque viuendum:* quod multis postea verbis prosequitur. Rursum alio in loco. *Arbitrium voluntatis tunc est verè liberum, cùm vitiis peccatisque non seruit. Tale datum est à Deo, quod amissum proprio vitio, nisi à quo dari potuit, reddi non potest.*

Cont. 2. Epist. Pelag lib. 1. cap 2.

De Ciuit. Dei lib. 14 cap. 11.

test. Vnde veritas dicit: Si vos Filius liberauerit, verè liberi eritis. Hæc ille. Eat nunc Caluinus, & liberum arbitrium ad benè iustéque viuendum in iis qui per Christum regenerantur ac liberantur, non contra Papistas, sed contra doctissimum Augustinum, diuinæ gratiæ assertorem maximum, fastuosè reiiciat. Sanè homo impius ita Christi verba deprauauit, vt eum esse verum liberatorem (quod verba clarissimè dicunt) astutè & vafrè negauerit.

39. *Si filij Abrahæ estis, opera Abrahæ facite.*

DOcet hic locus non secus necessariam esse operũ Abrahæ imitationem, vt filius Abrahæ, & amicitiæ fœdere Deo coniunctus aliquis dicatur, quàm est necessaria fidei, quę in Abraha fuit, imitatio, quam ad Rom. 4. Apostolus contra Iudæos necdum in Christum credentes vrgebat. Probat enim hîc Christus, Iudæos non esse filios Abrahæ, sed filios diaboli quia non opera Abrahæ faciunt, sed opera diaboli; sicut Apostolus probat, Iudæos non esse filios Abrahæ, quatenus ex circuncisione sunt, sed quatenus sectantur vestigia fidei quæ fuit in Abraham. Non secus ergo ad bonorum operum necessitatem hæc Christi doctrina valere debet, quàm ad fidei necessitatem Pauli doctrina valet. Caluinus hoc in loco reluctatur vt potest aliquantulum, tandem tamen vi veritatis victus, veritatem inuitus prædicat. *Christus* (inquit) *de origine carnali non disputat, sed tantùm inter Abrahæ filios coram Deo censeri negat qui fide non retinẽt gratiam adoptionis. Nam quum Dominus Abrahæ semini pollicitus esset se fore in Deum, increduli omnes, hac promissione abiecta, se abdicabant ex genere Abrahæ.* Ecce vellet hîc Christum disputare de fide & de semine Abrahæ per fidem, quum Christus hoc loco disertissimè loquatur de semine Abrahæ per opera bona. Nõ enim de iis qui fide adoptionis gratiam non retinent, sed de iis qui opera Abrahæ non imitando nec faciendo eam gratiam reiiciunt, loquitur: nec denique soli increduli abdicant se ex genere Abrahæ, abiecta promissione semini Abrahæ facta; sed impij, legis trãsgressores, maleuoli, & persecutores iustorum, quales isti Iudæi erant, quos Christus hîc alloquitur, abdicãt se prorsus ex genere Abrahæ, abiecta promissione semini Abrahæ facta. Hactenus ergo reluctatus est Caluinus apertæ veritati, & lectoris animum alio abducere toris viribus conatur. Loci tamen euidentia eum pungente, hæc verba sub-

Rom. 4.

iunxit. *Status ergo quæstionis est, an reputandi sint Abrahæ filij qui oblatam sibi in verbo benedictionem abijciant, vt nihilominus sint gens sancta, peculium Dei, & regale sacerdotium.* De abiecta benedictione in verbo oblata, nulla hic quæstio est, nec de ea Christus loquitur: & aliud hoc est Caluini somnium, quod illi necdum expergefacto toties recurrit, de quo alio in loco diximus. Transeat igitur hæc eius suppositio. *Hoc* (inquit) *negat Christus & meritò: quia Spiritu renasci oportet qui filij sunt promissionis: & nouas esse creaturas quicunque locum appetunt in regno Dei.* Vide quàm ægrè aliquid tandem præter fidem à Christo requiri fateatur, & bonorum operum necessitatem non quidem apertis verbis, inuolutè tamen & cõsequenter in verbo *noua creatura* agnoscat. *Noua enim creatura, & fides per dilectionem operans*, synonyma sunt apud Paulum ad Gal. c. 5, 6. & cap. 6. 15. Si ergo nouas creaturas esse oportet qui filij promissionis esse volunt, & locum in regno Dei appetunt, profectò sola fides non facit filium promissionis, nec dat ei locum in regno Dei, id est, coram Deo iustum, aut Dei filium non facit, sed illa demùm fides hoc totum præstat quæ per charitatem operatur atque perficitur, vt possit iustificare, futura ad iustificationem prorsus inanis & inutilis, nisi charitas veluti forma & perfectio eius accedat. Et valet huc plurimum quod subiungit hoc loco Caluinus. *Non erat quidem inutile ac nullius momenti carnale Abrahæ genus, si quidem accederet veritas. Residet enim Dei electio in semine Abrahæ: sed libera, vt hæredes vitæ reputentur, quos Deus Spiritu suo sanctificat.* Eodem quippe modo residet Dei electio in semine Abrahæ spirituali, in iis qui imitantur vestigia fidei patris sui Abrahæ, qui credunt Christum resurrexisse à mortuis ad iustificationem nostram, sicut ille credidit corpus suum emortuum posse ad generationem reuirescere, in quo vno articulo imitationem fidei Abrahæ signanter ponit Apostolus. Sed hæc Dei electio in credentibus residens libera est, vt hæredes vitæ reputentur, non qui credunt tantùm, fidéque promissiones gratuitas apprehendunt, *sed quos Deus Spiritu suo sanctificat*, vt facti noua creatura, opera Abrahæ faciant sicut fidem imitantur, ac sic demum filij Abrahæ reputentur. Et hæc est tota ac plena Christi hoc loco sententia, qua bonorum operum ad salutem necessitas efficaciter probatur, & sola fides saluificans perpicuè euertitur.

In Prompt. Cathol. par. Quadrages. fer. 3. in capite Ieiunij.

Rom. 4.

Operũ bonorum necessitas.

39. *Pater noster Abraham est. Nos ex fornicatione non sumus nati.*

41. *Vnum patrem habemus Deum.*

OCcasione accepta ex illis Christi verbis, *Si vos manseritis in sermone meo, vere discipuli mei eritis, & cognoscetis veritatem, & veritas liberabit vos*, quæ verba quibusdam Iudæorum in eum credentibus dixerat; alij increduli & inflati Iudæi, *responderunt ei; Semen Abrahæ sumus, nomini seruiuimus vnquam, quomodo tu dicis: Liberi eritis?* id est, quomodo tu loqueris de vindicando nos in aliquam libertatem? non intelligentes Christum loqui de libertate alia longè meliori, quæ esset à seruitute peccati, vt suprà contra Caluinum ostendimus. Christus igitur volens eos in meliorem viam reducere, & de qua libertate loqueretur, plenius docere, ait, *eum qui facit peccatum, seruum esse peccati*, seruum autem *manere* quidem *in domo* ad tempus, siue ciuiliter seruum intelligas, qui domino suo in eadem domo cum filiis familias ad tempus seruit, siue seruũ spiritualiter & peccatorem, qui ad tempus in Ecclesia Dei cum iustis & filiis Dei Sacramenta participat, sed non in æternum, filium autem manere in æternum & esse hæredem: móxque infert, *Si ergo vos Filius liberauerit, verè liberi eritis*: liberationem illis quandam adhuc necessariam esse demonstrans. Illi in sua arrogantia impiáque & vana iactantia persistentes, *Responderunt & dixerunt ei*, id est, vt suam nequitiam tegerent, audacter & insolenter dixerunt, *Pater noster Abraham est*, iustus videlicet ac sanctus vir & amicus Dei appellatus. Hanc eorum vanam ostentationem Christus reprehendit dicens: *Si filij Abrahæ estis, opera Abrahæ facite*: & rursum, *Vos quæritis me interficere: hoc Abraham non fecit*: & adhuc semel, *Vos opera patris vestri facitis*, in omnibus his verbis id vnum docens, eos ideirco de patre suo Abraham inaniter iactare, quia tam sanctum ac iustum patrem minimè imitarentur. Quúmque adhuc semel in vana sua iactatione persisterent, dicentes: *Nos ex fornicatione non sumus nati*, id est, non sumus idololatræ, nec deos falsos sequimur; *Vnum patrem habemus Deum*, vnum & verum Deũ colimus; nec ex carnali solùm generatione, sed & ex fidei puritate liberi homines sumus; eodem ferè rursus sermone & ex vitæ impunitate vanam eorum iactantiam reprimit: *Si Deus pater vester esset, diligeretis vtique me*, quasi diceret: Non satis est credere in Deum, vt filij Dei sitis, sed etiam diligere Deum

opor

oportet,& quemcunque mittit ille,maximè filium Dei naturalem. *Ego enim ex Deo processi & veni.* Et paulò pòst, apertissima voce nequitiam cordis eorum patefaciens, ait: *Vos ex patre diabolo estis,& desideria patris vestri vultis facere.* Ita planum ac perspicuum fit,iactantiam Iudæorum quòd Abraham patrem haberent,nec ex fornicatione essent, sed vnum Deum cum patribus suis colerent,hoc solo nomine à Christo reiectam fuisse,quòd patris sui bona opera nõ facerent,quòd occidendi eum voluntatem haberent, quòd Deum non diligerent,quòd desideria diabolí facerent,denique quòd homines impij,odio & maleuolentia pleni essent.

Vide nunc vt hoc totum inuertit,& ad Catholicorum reprehensionem,deprauata Scriptura, impiè cõuertit Caluinus. Similem esse vult vnitatis Catholicæ & successionis Ecclesiasticæ contra nouellos hæreticos atque schismaticos iustissimam exceptionem,quæ fuit hoc loco Iudæorum de patre suo Abraham vana iactantia; vt hoc videlicet foco ad vnitatis Ecclesiasticæ contemptum, homo hæreticus & Ecclesiæ desertor, lectoris animum inducat atque seducat. *Sic* (inquit) *hodie Papista verbum Dei,quod lapides mouere posset,tanquam fabulosum rident,& audacter ferro & igni persequuntur, tantùm quia fallaci Ecclesiæ titulo freti, Deo se posse & hominibus illudere confidunt.* Hîc vt comparatio Caluini teneat, concedere illi oportet,quicquid ille & conuenæ ac sodales eius docuerunt, Dei verbum esse; tum ita rutilans,clarum, atque resplendens hoc verbum esse, vt vel lapides illud mouere possent: tandem Catholicos non nisi fallaci Ecclesiæ titulo frui. Hæc nisi omnia concedas, quæ sanus concedat nemo, tota corruit futilis atque insulsa Caluini comparatio. Pergit paulò pòst vt hanc suam comparationem plenius instructam adornet. *Videmus* (inquit) *vt Iudei isti sanctitatem ex vtero se habere putauerint,quia orti essent ex radice sancta. Denique Ecclesiam Dei se esse contendunt,quia originem ducant à sanctis Patribus. Quemadmodũ hodie continua à Patribus successio Papistas inflat & plusquã turgidos reddit. Talibus eos prestigijs eludit Satan, vt Deum à verbo suo, Ecclesiam à fide, regnum cælorum à Spiritu separent. Sciamus ergo, quamuis secundùm carnem spurij non sint, sed plausibili Ecclesiæ titulo se venditent,nihil minus esse quàm Dei filios,qui semen vitæ adulterarunt. Nemper quascunque circumeant ambages,nunquam tamen elabi poterunt quin hac sola iactantia efferantur. Nos sanctis Patribus successimus: ergo sumus Ecclesia. Quòd si re-*

Vana Caluiãi iactantia.

Successionu Ecclesiasticæ argumentum inaniter impugnatum.

fellen

fellendis Iudais valuit Christi responsum, non minus hodie ad istos coarguendos sufficit. Hæc est tota à Caluino instructa comparatio, qua veluti erecto, quod sequantur, vexillo suos Caluinistas ad Ecclesiasticæ vnitatis & successionis contemptum bonus signifer deducat. Argumentum & vis tota comparationis hæc est: Christi responsum refellit Iudæos de patre suo Abraham iactantes, ergo & idem responsum ad coarguendos Catholicos sufficere debet Ecclesiasticam vnitatem & successionem sibi venditantes. Videamus ergo quale Christi responsum fuit. Hoc & non aliud erat (vt ex præcedentibus patet) Iudæos Abraham patrem frustra venditare, quia opera Abrahæ non faciebant, sed diaboli, quem ideò patrem habebant, non Abraham. Vt ergo contra Catholicos idem responsum valeat, inferre Caluinum oportuit, Catholicos Patrum suorum, quibus se succedere & quorum se filios profitentur, opera bona non facere, non imitari, sed opera diaboli facere, quem ideò potius patrem habent. Planè hunc in modum ratiocinari oportuit, vt Christi responsum ad Catholicos successionem Ecclesiasticam & Ecclesiæ titulum sibi venditantes coarguendos sufficiat, sicuti Iudæis de patre suo Abraham gloriantibus refellendis idem valuit. Ac per hoc ad Christianorum vitia vitæque impuritatem taxandam, qui optimorum Patrum mali filij sunt, facit haud dubiè hic locus, valétque plurimum. Nunc autem nihil huiusmodi Caluinus infert, quum eadem scabie se ac suos fœdè maculari cerneret, nec bonorum operum causam agere, aut illorum patrocinium suscipere Caluinus soleat. Apparet nunc igitur omniúmque oculis patet putida stulti hominis & insulsa cõparatio. Iudæi homines improbi de patre suo Abraham viro iusto ac sancto gloriari non debuerunt: ergo Catholici eiusdem fidei vnitatem cum Catholicæ Ecclesiæ Patribus tenentes, & illis continua seriè succedentes, de huiusmodi Patribus gloriari, aut huiusmodi veræ Ecclesiæ vnitatem, consortium, titulum sibi venditare non debent. Huius ineptissimæ comparationis turpitudinem, in qua nihil simile, nihil affine, nihil quod comparari queat inuenitur, vel puero cuiuis perspicere facile & obuium est.

Caluini comparatio insulsa.

Deinde in hac sua fictitia comparatione quàm multa futiliter effutiuit Caluinus! *Deum* (inquit) *à verbo, Ecclesiam à fide, regnum cælorum à Spiritu separant.* Respondeo, Catholicos non Deum à verbo separare, sed Dei verbum in vera Dei Ecclesia quærere; non Ecclesiam à fide seiungere, sed veram

Cauilla Caluini futilia.

fidem

fidem in sola Ecclesia tenere; denique non regnum cælorum à Spiritu diuellere, sed per opera Spiritus, opera gratiæ, ad regnum cælorum contendere. Caluinus & Caluinistæ illi sunt qui Deum à verbo separant, quando verbū non à Deo & vbi Deus instituit, sed à suo cerebro suisq; adinuentionibus exquirunt: qui Ecclesiam à fide seiungunt, quia non in Ecclesia fidem addiscere, sed, contempta Ecclesia, fidei dogmata sibimet fabricare voluit: denique regnū cælorum à spiritu longissimè diuellunt, quia ad regnum cælorum consequendum opera diuini spiritus nihil cōferre, solam diuinæ beneuolentiæ fiduciam & præsumptionem cum perpetua vitæ turpitudine coniunctam sufficere docent. Rursum hoc in hac comparatione maximè futile & insulsum est, quòd carnalem Iudæorum ab Abraham propagationem, cum carnali quadam à Patribus Ecclesiasticis successione comparat. *Quamuis* (inquit de Catholicis) *secundùm carnem spurij non sint, sed plausibili Ecclesiæ titulo se venditent.* Ergo Ecclesiæ titulus per carnalem successionem à Catholicis venditatur? An aliam à Patribus successionem Catholici venditant quàm quòd eandem cum illis fidem tenent, & tradita ab illis de manu in manum Christianæ religionis dogmata concordes obseruant? *Secundùm carnem* (inquit) *spurij non sunt:* secundùm carnem legitimi sunt. Ergo carnalis hîc statuitur propagatio? Sed sic oportuit eum loqui, vt aliqua fictitiæ comparationis similitudo appareret. Alioqui si propriè loquutus fuisset, tota eius comparatio vel à puero ridenda appareret. Si enim sic dixisset, *Quamuis secundùm eandem cum Patribus fidem spurij non sunt, sed plausibili Ecclesiæ titulo se venditant, nihil minus tamen quàm filij Dei sunt, quia semen vitæ adulterarunt*, prorsus pugnantia, ideóque vel à puero ridenda dixisset. Si enim eandem fidem cum Patribus tenentes sputij non sunt, profectò semen vitæ, quod fides & vera doctrina est, non adulterarunt. Enimuerò ita se res habet. Idcirco nos Catholici Dei beneficio Ecclesiam tenemus vnam, sanctam, Catholicam, quia in tota fidei ac dogmatum professione totius hactenus Ecclesiæ Patribus successimus, & eandem cum illis fidem tenemus. Hæc collectio hac futili Caluini comparatione non infirmatur, sed firma ac valida semper erit, nisi aut nos eandem cum illis fidem non tenere, aut illorum fidem falsam ac vanam fuisse, id est, nullam hactenus in Christiano orbe Christianorum Ecclesiam extitisse demonstretur. Porrò si ideò hæc collectio vana est, & pro mera iactantia æstimanda, *Nos sanctū*

Pam-

Patribus successimus, ergo sumus Ecclesia, quia Iudæorum illa collectio vana erat, nec nisi mera iactantia. *Pater noster Abraham est*, ergo liberi sumus; eadem quoq; ex causa & hæc collectio vana ac futilis erit. Nobis est vnus Deus, vna fides, vnū baptisma, vnum Deum colimus, vnum symbolum credimus, eadem Sacramenta tenemus, sub vno capite Christo, in vno Ecclesiæ corpore, eandem doctrinā, eundem cultum retinemus, ergo sumus vera Ecclesia, quia Iudæorum similis collectio vana erat, *Nos vnum patrem habemus Deum, nec sumus ex fornicatione nati*, aut ab idololatris progeniti, ergo sumus filij Dei. Cæterùm vt tales Iudæorum collectiones veræ ac bonæ essent, si cum carnali illa propagatione ex Abraham, & cum externa illa professione cultus Dei vera etia pietas coniuncta fuisset, si opera Abrahæ fecissent, si Deum Patrem verè dilexissent, eodem planè modo & istæ Christianorū hominum similes collectiones veræ tunc ac solidæ erunt, quando cum eiusdem orthodoxæ fidei vnitate ac puritate, & cum eiusdem puri cultus ac religionis societate, vera etiam vitæ puritas & innocētia coniuncta est, quando Patrum pietatem non secus quam doctrinam sequuntur, quando Deum purè diligunt, sicut in eum sincerè credunt. Hoc quia non obseruauit odio & malevolentia excæcatus Caluinus, quod nuda literæ inspectio eum docere potuit, collectiones Iudæorum à Christo reiectas in Christianos impiè contorquet, qui etsi similes propositiones vsurpant, non tamē similes collectiones faciunt. Hæc Caluini hoc loco impietas & impostura à lectore Caluinista ambabus vlnis recipitur, veluti validum & egregium telum contra successionis & vnitatis Ecclesiasticæ argumentum quia aut impostu̇ram non aduertit, aut impietate delectatus aduertere non vult. Sed ea nunc vtraque refutata, cauere sibi à tali impostore potest Caluinista si velit, cauebit Catholicus quia vult.

51. *Amen amen dico vobis: si quis sermonem meum seruauerit, non videbit mortem in æternum.*

OBseruandum hoc loco, & propter istius calamitosi temporis hæreticos magna diligentia obseruandum, promissionem vitæ æternæ non secus in his verbis mandatorum obseruationi à Christo fieri, idque cum magna asseuerantia (*Amen amen dico vobis*) quam aliis in locis similem promissionem fidei in Christum fieri legimus. *Non videre mortem æternam*, perinde esse ac *videre & habere vitam æternam*, nemi

Mandatorum obseruationi vita æterna promittitur.

nemini dubium esse potest; quando qui non videt mortem, necesse est vitam videat. *Sermones Dei seruare*, iuxta perpetuam Scripturæ phrasim nihil aliud esse quàm mandata Dei opere complere, nemo quoque dubitare poterit: quando & sermo mandatum significat, & non nisi per operis executionem mandata seruantur. Iam huic mandatorum obseruationi promittitur vita æterna. In aliis huius Euangelij locis dicente Christo, *Qui credit in filium Dei, habet vitam æternam:* *Ioan. 3. 36.* *Ioan. 5. 24.* *Qui credit ei qui misit me, habet vitam æternam:* & rursum, *Ioã. 6. 47.* *Qui credit in me, habet vitam æternam:* & adhuc semel, *Ioã. 11. 26.* *Omnis qui viuit & credit in me, non morietur in æternum*, promissionem vitæ æternæ fidei, & quidem vni fidei, à Christo tribui obseruant diligenter hæretici. Atqui obseruare quoque eos oportuit, mandatorum obseruationi eandem à Christo promissionem statui, tum aliis in locis permultis, tum in isto.

Doctrina fidei. Caluinus vafrè hæc Christi verba ad doctrinã fidei transfert. *Christus* (inquit) *discipulis suis vitam æternam promittit, sed illis qui doctrinam eius seruant non secus ac pretiosum thesaurum. Visuros mortem negat, quia vbi animam hominis fides viuificat, iam mors retuso aculeo, & veneno absterso, lethale vulnus infligere non potest.* Hæc ille: quem hæc impostura nihil iuuabit. Nam vt demus ei de seruanda fidei doctrina veluti pretioso thesauro Christum ista dixisse, nihil tamen iuxta perpetuam Caluini doctrinam hic thesaurus seruatus ad vitam æternam conferet. Fides enim quæ iuxta Caluinum vitam æternam confert, quæ saluificat, quæ iustificat, non est doctrina fidei, aut illa fides qua credimus vera esse quæ Deus loquitur, iuxta veram Catholicæ fidei definitionem, sed est illa quæ solas promissiones gratuitas apprehendit, & diuinæ beneuolentiæ firma persuasio. Talis persuasio, talis fiducia iuxta Caluinum animam hominis viuificat, vt mortis metum ac vim retundit: vnde ad illa Christi verba. *Qui credit in me, etiamsi mortuus fuerit viuet: Præclarum* (inquit Caluinus) *fidei elogium, quòd Christi vitam in nos transfundens à morte liberat.* Atqui doctrina fidei diligenter asseruata & credita iuxta Caluinum nihil aliud est quàm historica quædam fides quæ nihil ad iustitiam valet. Frustra igitur ad doctrinam fidei hæc verba contorquet Caluinus. Deinde quum Christus infrà hoc eodem capite dicit, *Ego scio Patrem, & sermonem eius seruo*, an de doctrina fidei à Patre accepta loquitur? an non potius dicit quòd Patris sui mãdata in omnibus exequitur? Rursum quum iterum dicit, *Si quis diligit me, sermonem*

Fides viuificans Caluini, non est doctrina fidei.

Ad cap. Ioan 11. vers. 25.

Ioan. 14. 21, 23. & 24.

meum

meum seruabit: & qui non diligit me, sermones meos non seruat, quid aliud dixisse intelligi potest, quàm quod eodem tempore dixit, *Qui habet mandata mea, & seruat ea, ille est qui diligit me?* Frustra ergo contra stimulum calcitrat Caluinus; & quod apertè de mandatorum obseruatione dictum est, ad fidei doctrinam contorquet.

53. *Nunquid tu maiores patre nostro Abraham qui mortuus est, & Prophetæ mortui sunt?*

QVia Iudæi increduli Christum vt purum hominem, nec nisi veteribus Prophetis meliorem, ipso verò patre suo Abraham inferiorem existimabant, propterea Christi verbis, *Non morietur in æternum*, de morte temporali nunquam subeunda pessimè intellectis offensi, illum ipsi Abrahæ & cæteris Prophetis præferri, quorum etiam sermones seruabantur, ac nihilominus tam illi mortui sunt quàm qui illa seruabant, ægrè tulerunt. Sic illi pro suo patre Abraham & pro suis Prophetis contra Christum zelabant. Nunc similem præposterum zelum pro Apostolis, Martyribus, aliisque Sanctis contra Christum in hominibus Christianis confingit Caluinus. An verò aut homines Christianos tantum in se nefas admittere, aut hoc illis scelus aliquem Scripturarum interpretem affingere cuiquam credibile est? Audiamus belluæ verba. *Alterum* (inquit) *Iudæorum vitium, quòd splendore Abrahæ & Sanctorum Christi gloriæ tenebras offundere conantur. Iniquè & præposterè faciunt quòd seruos opponunt Domino. Quinetiam Abrahæ & Prophetis iniuriæ sunt, dum illorum nomine abutuntur aduersus Christum.* Verè ista & grauiter dicuntur. Nam, vt hîc ait Caluinus, *non secus ac solis fulgor stellas omnes obscurat, ita præ immenso Christi fulgore, quicquid gloriæ est in Sanctis omnibus, euanescere oportet.* Sed quid post hæc tam verè & grauiter dicta subiunget? Mel & lac apposuit: nunc sequitur venenum. *Verùm hæc quoque prauitas omnibus ferè seculis grassata est, & adhuc hodie grassatur, vt impij lacerando Dei opera, ipsum sibi quasi contrarium faciant.* Velitatio hæc artificiosa est; & in genere primùm declamat, vt ad speciem post descendat. Audiamus. *Illustrauit Deus nomen suum per Apostolos & Martyres: Papistæ idola sibi ex Apostolis & Martyribus confingunt, quæ Dei locum occupent.* Criminationem audio, qua vix grauior institui potest. Probationem expecto. *Annon hoc modo sibi ex*

Caluini artificium.

Contra Sanctorum cultum clamosa Caluini criminatio.

Dei gratijs fabricant machinas ad diruendam eius virtutem? Hîc adhuc nulla eſt probatio, ſed veluti probati aut confeſſi criminis exaggeratio. Videamus quod ſequitur. *Quantulum enim reſtat Deo vel Chriſto, ſi habeant Sancti quod illis prodigè largiuntur Papiſtæ?* Nec hîc vlla probatio, aut obiecti in genere criminis vel confirmatio vel ſpecificatio. Expectemus adhuc ſequentia. *Proinde ſciendum eſt confundi totum regni Dei ordinem, niſi longè infra Chriſtum ſubſidant Prophetæ, Apoſtoli, & quicquid eſt Sanctorum, vt ſolus ipſe emineat.* Nihil quàm in genere declamat, vt criminis intentati grauitatem amplificet. Sed crimen ipſum intentatum non ſpecificat, non probat. Dixit *Papiſtas idola ſibi ex Sanctis confingere quæ Dei locum occupent.* Sed nec hoc probat, nec quem diuinum honorem Sanctis Papiſtæ tribuant, oſtendit, vt ſic Sanctos Dei locum apud Papiſtas occupare lectori conſtet. Accuſat nebulo in genere, & atrociter declamat: nihil proteſus vel probat, vel in ſpecie deſignat. An fortè adhuc in ſequentibus id faciet? Audiamus. *Nec ſanè magis honorificè de Sanctis poſſumus loqui, quàm quum ipſos Chriſto ſubmittimus.* Verum eſt, nec aliter Papiſtæ faciunt. Imò ait Caluinus. *Papiſtæ autem, vtcunq; fucum faciant imperitis, probos ſe iactando Sanctorum cultores, Deo & illis pariter iniuriam faciunt.* Sed quare? *quòd illis in ſublime euectis Chriſtum cogunt in ordinem?* Aliquam cauſam attulisſe videtur, ſed illam adhuc non niſi in genere. Reſtat igitur, vt ſpeciem facti deſignet, & quomodo, quibus verbis quibus factis, *ſic Sanctos in ſublime euehant Papiſtæ, vt Chriſtum cogant in ordinem,* demoniſtret Caluinus. Sequitur. *Ac dupliciter quidem hic peccant, quòd in doctrina Sanctos præferunt Chriſto: deinde quòd illos veſtientes Chriſti ſpoliis, eum propè ſua virtute exinaniunt.* Hic eſt accuſationis eius finis. Duplex peccatum videtur deſignare, quum nullum deſignet, multò minus aliquid probet. Dicit peccare Papiſtas, *quòd in doctrina præferunt Sanctos Chriſto.* Sed in quo capite doctrinæ aut quem tandem Sanctum, aut quo tandem modo, aut vnum aliquem, aut plures, aut omnes Sanctos, Chriſto Papiſtæ præferunt, nihil ait, nihil deſignat, nihil explicatè notat. Rurſum dicit Papiſtas *veſtire Sanctos Chriſti ſpoliis,* idque adeò, vt eum propè ſua virtute exinaniant. Sed quæ ſunt illa ſpolia, aut quomodo Sancti illis veſtiantur, aut qua tandem ratione Chriſtus per Sanctorum honorem ſua virtute exinanitur, nihil ait, nihil deſignat, nihil explicatè notat. Et vt illa omnia notaret, nihil probat.

Hîc

Hic est Caluini ludus, quo suos miseros Caluinistas ludificat, & veluti fungos & stipites inanibus verbis oblectat. Visus fuit Lectori Caluinistæ & Euangelico, Papistas hoc loco egregiè excepisse, & atrocissimi criminis convictos veluti summo odio dignos traduxisse. Quam ob causam Marloratus totam hanc criminationem, duobus aut tribus vltimis membris exceptis, in suam expositionem (vt vocat) Ecclesiasticam retulit. Sed diligenter inspectus nihil nisi merum nebulonem & sycophantam egisse deprehenditur. Atrociter enim & prolixè accusans, nec crimen aliquod in particulari designat, nec eius, quod in genere declamat, vllam vel vno verbo probationem adfert. Atqui hoc scribendi genere facilè cuiuis foret, quoscuis seu innocentissimos, seu eruditissimos, seu etiam illustrissimos viros, criminatione generali instituta, cuius nec probatio adfertur, nec species designatur, multis paginis traducere, accusare, & de quouis atroci flagitio, de qualibet crassa ignorantia, de quolibet ignobili & pudendo facinore suspectos reddere. Sed Caluini pruritus aliter leuari non potuit, nisi quoquo tandem modo in hanc Ecclesiæ petram porcus impetiginosus dorsum suum affricaret.

IN IOANNIS CAP. IX.

6. *Exspuit in terram, & fecit lutum ex sputo, & liniuit oculos eius, & dixit ei: Vade, laua in natatoria Siloë, quod interpretatur, missus.*

SOlet Caluinus, solentque alij hodie hæretici Sacramentorum nouæ legis effectus quem ex verbo Dei cum tota veteri Ecclesia in illis agnoscunt Catholici, hoc maximè nomine reprehendere ac reiicere, quòd hac ratione nescio quam latentem virtutem in ipsis elementis & creaturis ponimus, & (vt scribit alibi Caluinus) *hac superstitione miseras hominum mentes alligamus, vt in spectaculo rei corporeæ potius quàm in Deo ipso acquiescant.* Atqui idem Caluinus hoc tam illustri facto Christi admonitus, vbi tam variis adhibitis creaturis per eas maluit visum cæco dare, quàm solo diuinæ suæ voluntatis verbo, aduertere potuit huiusmodi creaturarũ vsum, nec superstitionis causam esse, nec à Deo homines abducere, sed contrà Dei potentiam maximè illustrare & religionis incremento subseruire. Sic enim ad hunc locum scribit. *Neq; in luto, neq; in aqua Siloem quicquam ad sanandos oculos fuisse*

Institut. lib. 4. c. 14. num. 14. Sacramentalium elementorũ virtus.

In Comment. in c. 9. Ioan.

virtutis certũ eſt. Sed Chriſtus liberè externis iſtis ſymbolis ſua miracula non ſemel ornauit, ſiue vt fideles aſſuefaceret ad ſignorum vſum, ſiue vt oſtenderet ſuo arbitrio ſubeſſe omnia, ſiue vt teſtatum faceret tantum eſſe potentiæ in ſingulis creaturis quantum ipſe dare velit. Pulchrum & præclarum aduerſus ſemetipſum teſtimonium dedit. Si enim in luto & aqua ſupernaturalem hanc virtutem viſum cæco à natiuitate conferendi collocare Chriſtus voluit, *vt ſuos fideles ad ſignorum vſum aſſuefaceret*; certè in variis Sacramentis ſuis ſupernaturalem virtutem ponens, nõ ſuperſtitione aliqua eorum mentes alligat, ſed ſuos fideles ad ſignorum vſum, haud dubiè religioſum ac pium, aſſuefacit. Rurſum ſi hoc ſuo facto oſtendere Chriſtus voluit, *ſuo arbitrio ſubeſſe omnia, & teſtatum facere tantum eſſe potentiæ in ſingulis creaturis, quantum ipſe dare velit*, profectò doctrina Eccleſiæ in Scripturis fundata & tot Patrum teſtimoniis roborata de Sacramentorum Chriſti virtute & efficacia, nec magnificentius quàm oportuit de Sacramentis loquitur, nec ad rei corporeæ ſpectaculum potius quàm ad Deum adducit, ſed Dei gloriam amplificat, *Dei arbitrio omnia ſubeſſe oſtendit*, & creaturarum ſpectaculo nihil, ſed Dei potentiæ totum tribuit, *teſtatum faciens tantum eſſe potentiæ in creaturis quantum ipſe dare velit.* Voluit Deus, ſi vera narrat Paulus *per lauacrum regenerationis ſaluos nos facere.* Credendum igitur, illi lauacro vim regenerandi ineſſe, tantum ſcilicet potentiæ quantum ipſe dare voluit. Nempe ſicut in hoc cæco ſanando per lutum & aquam fecit Chriſtus quantum facere voluit, & hoc lutũ & aqua quaſi inſtrumenta à Chriſto ſeparata cum eius humanitate ac diuinitate cõcurrebant, ſicut in ſcribendo ſcriptoris manus cum calamo concurrit; ſic in omnibus Sacramentis per illas creaturas quas pro earum materia aſſumere Chriſtus voluit, facit in illis quantum facere vult, tantum illis potentiæ ineſſe teſtatur quãtum dare voluit, & creaturæ illæ, aquæ, olei, & cæterarum rerum ſacramentalium, quaſi inſtrumenta à Chriſto ſeparata cum eius humanitate ac diuinitate ad effectus gratiæ cuique Sacramento proprios concurrunt. Sic in multis aliis operibus miraculoſis facere Chriſtus voluit, vt hac frequenti creaturarum cooperatione ad Sacramentorum ſuorum vim intelligendam nos quaſi manu duceret, &, vt Caluinus dixit, ad *ſignorum vſum fideles aſſuefaceret.* Sic per fimbriam & per corpus & per deitatem Chriſti mulier illa hæmorrhoiſſa ſanitatem conſecuta eſt. Nam ad tactum fimbriæ, quæ erat inſtru-

Tit. 2.

Luc. 8.

mẽ

mentalis causa separata, *exiuit virtus* de Christi corpore vt instrumento coniuncto, sed de diuinitate vt principali ac propria causa. Sic in ciuitate Naim vnicum matris filium tactu corporis sui resuscitauit. *Luc. 7.* Sic digitis & sputo loquelam & auditum reddidit dæmoniaco. *Matth. 9. Marc. 7.* Sic Archisynagogæ filiã & manus contactu & verbo ad vitam reuocauit. In quibus omnibus, & rebus sacramentalibus, illud obseruare oportet, quòd sicuti per se mota, vel ab alia quapiam creatura agitata, nullum supernaturalem effectum producere possunt; sic tam illæ quàm aliæ quæcunque creaturæ à Deo aut Christo motæ quemlibet effectũ operari possunt, quẽ per illas operari Deus velit: idque adeò vt effectus naturali operationi suæ contrarios, Deo illas applicãte, producant. Nam & in hoc cæco sanando lutum visui cõferendo maximè ex natura sua ineptum erat, sicut aliàs aqua lepræ sanandæ (qua tamen ablutus Naaman Syrus à lepra liberatus est,) & massa ficorum vlceri sanando (qua Ezechias Rex per Prophetam Dei sanitatem recuperauit) prorsus ex sese suáque vi non inepta tantùm, sed & aduersa erant. *4. Reg. 5. 4. Reg. 20.* Hæc igitur explicatio ad omnium hodie hæreticorum incredulitatem conuincendam sufficit, qua pertinaciter negant, ex Sacramẽtorum Christi perceptione vllam fidelibus spiritualem gratiam conferri: eáque ad nihil aliud instituta esse dementissimè asserunt, quàm vel ad testificationem quandam gratiæ cõferendæ, vt Lutheranis placet; vel ad obsignationem gratiæ iam dudum collatæ, vt Caluino libuit; vel ad solam fidem roborandam & confirmandam, vt ferè omnes volunt: de quibus alio in loco diximus.

31. *Scimus quia peccatores Deus non exaudit: sed, si quis cultor Dei est, & voluntatem eius facit, hunc exaudit.*

HAbet hîc locus difficultatem non modicam, sit ne vera an falsa hæc cæci restituti propositio: tum si vera, an generaliter vera, vel in certis casibus, & quibus tandem illis. *An peccatores Deus exaudiat.* D. August. hoc loco tract. 44. & contra Parm. lib. 2. cap. 8. & ante eum Orig hom. 5. in Isaiam, aiunt hanc sententiam esse falsam, & ab homine nondum per fidem illuminato: quia si Deus peccatores non audiret, aut neminem audiet, quum omnes peccatores sint; aut ipsos impios qui per pœnitentiam ad Deum recurrunt, nunquam audiret. Quare & D. Basilius Const. monast. cap. 2. docet peccatores in multis exaudiri à Deo, & exẽpla in Scripturis sunt tam de bonis tẽporalibus, vt

Ionæ 1. vbi idololatræ Deum inuocantes à tempestate liberantur; quàm de spiritualibus, vt publicanus Luc. 18. & filius prodigus Luc. 15. & denique de ipsis miraculosis operibus (de quibus hîc specialiter loquutum esse cæcum aliqui existimãt) vt Matth. 7. *Domine, in nomine tuo eiecimus dæmonia.* Ex quibus verbis etiam ipsos hæreticos in operatione miraculorum à Deo exaudiri probat Iustinus Martyr in resp. 5. ad qq. Gentilium. Augustinus quoque lib. 83. qq. q. 78. & Greg. lib. 9. epist. 58. & Moral. lib. 20. cap. 9. idem docent.

Peccatores quomodo Deus non exaudit.

Vera nihilominus est hæc cæci sententia & magni momenti veritatem complectitur rectè intellecta. Deus nũquam exaudit peccatores, vt ex eorum voluntate & petitione opera mirabilia faciant (quale hîc Christus fecit) sed amicos tantùm suos, iustos, ac sibi gratos. Quamuis enim mali multi, ipsique etiam hæretici interdum signa facere permittantur, tamen nunquam id obtinent aut simplici sua oratione ac petitione, aut vt ipsis seu doctrinæ seu pietatis ratione aliqua commendatio accedat, (hoc enim esset falsitati testimonium perhibere) sed id obtinent partim ex signo aliquo iustitiæ, vt signo crucis, inuocato nomine Iesu, &c. non opere aliquo aut signo proprio (vt docet Augustinus libro 83. qq. q. 79 partim ex eo quòd ad alicuius veritatis confirmationem id signum applicant; sicut ille qui à fide Christi alienus tamen *in nomine Christi eiecit dæmonia*, Marci cap. 9. quem Christus impediri noluit. Sic ergo ratiocinatus est hîc cæcus: Deus peccatores non exaudit conantes suo aliquo opere aut sua virtute signa facere, idque in suam ipsorum commendationem. Hic autem homo sua voluntate suisque certis operibus facit signa à seculo non audita idque in testimonium suæ doctrinæ. Necesse est ergo quòd hîc sit à Deo, & non sit (vt vos dicitis) peccator. Deinde peccatorum oratio potest esse impetratoria, tametsi nunquam meritoria. Loquitur autem hic cæcus de illorum oratione quam Deus ex iustitia exaudit. Illa non nisi iustorum est. Rursum peccatorem intelligit hic cæcus non quemlibet, sed impium aliquem, qualem Pharisæi Christum esse blasphemabant, dicentes, *Scimus quia hic homo peccator est* ἁμάρτωλος; quo sensu de Magdalena dixit Lucas, *Fuit in ciuitate mulier peccatrix.* Habet igitur hæc sententia doctrinam illustrem: quam ipse in hunc locum, sed contra caput suum tradidit Calvinus. Sic enim scribit. *Peccator hîc impium & sceleratum significat. Est autẽ hæc perpetua Scripturæ doctrina, quòd Deus non exaudit nisi à quibus vero & sincero cordi-*

Luc. 7.

vel

vocatur. Nam quum sola fides ianuam nobis ad Deum aperiat, certum est impios omnes ab accessu eius arceri. Imò testatur se abominari eorum preces, sicut ad eorum sacrificia nauseat. Singulari enim priuilegio filios ad se inuitat, & solus est spiritus adoptionis qui in cordibus nostris clamat, Abba Pater. In summa, nemo ad Deum orandum ritè est comparatus, nisi qui cor fide purgatum habet. Impij verò sicuti in suis precibus sacrum Dei nomen profanant, ita potius huius sacrilegij pœnas dare merentur, quàm vt quicquam in salutem impetrent. Hæc ille. quæ omnia contra alia Caluini axiomata plurimum valent. Si enim peccator hîc impium & sceleratum hominem significat, & impij ac scelerati omnes à Deo arcentur, nec exaudit alios Deus quàm à quibus vero ac sincero corde vocatur, quia singulari priuilegio filios adoptionis ad se inuitat, impiorum autem preces abominatur, & sacrificia nauseat; necesse nunc est vt agnoscat Caluinus, filios adoptionis & Deo gratos non esse in sese impios ac sceleratos, sed esse pios ac bonorum operum executores, habere quoque inhærentem animo puritatem ac iustitiam, quia *vero & sincero corde*, non hypocritico, impuro, ac sordido, *Deum inuocant*. Repugnant ista ex diametro imputatiuæ iustitiæ, quæ hominem ex sese impium haberi pro iusto coram Deo statuit. Infarcit hîc quidem Caluinus aliqua de fide, dicens, quòd *sola fides ianuã nobis ad Deum aperit*; & quòd ad orandum ritè comparatus nõ est, *qui cor fide purgatum non habet*. Sed aut hæc fides omnem cordis impuritatem tollit; & qui eam tenent, puro ac sincero corde Deum colũt, à scelere & flagitio immunes, vt sic à Deo exaudiantur (atque ita manet repugnantia, quam diximus, cum aliis ipsius placitis) aut totam vitæ impuritatẽ hæc fides Caluiniana compatitur, & sic sola fides ianuã ad Deum aperit, vt qui ea sola carent, impij & scelerati censeantur, atque ita egregium fucum lectori fecit; imò perpetuæ Scripturæ doctrinæ fucum fecit impius Caluinus: qui quod contra moribus impios ac sceleratos disputasse visus fuerat, & quod perpetua Scripturæ doctrina contra moribus impios ac sceleratos apertè tradidit, tales ab accessu Dei arceri, nũc non nisi contra eos qui fide carent, totum dixerit. Atqui verba cæci, quæ non ex vulgi opinione, sed iuxta perpetuã Scripturæ doctrinam vera esse vult, non de sola fide aut de solis incredulis, sed de vitæ quoad mores puritate, & de impiis ac sceleratis loquuntur. Negat impios ac sceleratos à Deo exaudiri. Ait eos exaudiri, *qui cultores Dei sunt* quoad religionis veritatem,

Imputatiua iustitia ex Caluini verbis euertitur.

ac veram fidem, & *qui faciunt voluntatem Dei*, quoad virtutis ſtudium, ac mandatorum Dei obſeruationem. Denique opponit illis peccatores, non incredulos.

35. *Audiuit Ieſus quia eiecerunt eum foras: & cùm inueniſſet eum, dixit ei: Tu credis in filium Dei?*

HOc cæci exemplum à Chriſto in Sabbato illuminati, illuminationem ſuam confitentis ac fortiter defendẽtis, eóque nomine à Synagoga eiecti, & per Phariſæos excommunicati, poſteáque à Chriſto quæſiti, inuenti, & fidei lumine donati, exiſtimauit Caluinus ad ſuam ſuorúmque cauſam commendandam peregregiè facere, qui ſimiliter ab Eccleſia excommunicati tunc primum nouo fidei fulgore à Chriſto illuſtrati ſunt. Sic igitur ſcribit. *Excommunicatio haereticorum à Caluino ridiculè defenſa.* *Si retentus fuiſſet in Synagoga, periculum erat ne paulatim à Chriſto alienatus in idem cum impiis exitium mergeretur.* Quomodo igitur tam multi Iudæi in Chriſtum crediderunt à Synagoga nunquam eiecti, quum hoc Phariſæorum edictũ, eiiciendum è Synagoga qui Chriſtum confiteretur, non niſi in vltimum prædicationis Chriſti annum inciderit, & in admodum paucos executioni mandatum legatur? Sed pergat in præclara ſua diſputatione Caluinus. *Nunc extra templum vaganti Chriſtus occurrit. Eiectum à Sacerdotibus excipit, & amplectitur, erigit proſtratum, vitam offert ad mortem addicto.* Quid ergo? An propter hoc exemplum expedit extra templum vagari, expedit excommunicari, vt ſic vagantibus, eiectis, proſtratis occurrat Chriſtus & manum porrigat? Ergo iuxta Caluini pulchram diſputationem id agant ſedulò fideles, vt extra ſua templa vagentur, vt à ſuis Præpoſitis, Paſtoribus, Epiſcopis excommunicentur, vt conſiſtorio à ſuis Senioribus eiiciantur, ne videlicet tanto bono priuentur, Chriſtíque auxilio & fauore ſpeciali careant, qui ſic vagantes excipit, ſic eiectos amplectitur, ſic proſtratos erigit, ſic ad mortem addictis vitam offert. Aut igitur in exemplum perpetuum trahi non debet, cuius conſequentia tam abſurda eſt; aut diſtinguere prudenter oportet, quid ſit è Synagoga Phariſaica iam abrogationi proxima propter Chriſti confeſſionem eiici, & quid ab Eccleſia Chriſti in perpetuum manſura propter nouitates hæreticas excommunicari, quid vera quid falſa decernit Eccleſia, quid iuſta quid iniuſta operatur excommunicatio. Caluinus tamen quaſi ad omnem pedẽ vnus calceus aptari debeat, pulchre ſe ratiocinari exiſtimat

ſtimat à Synagoga Phariſaica ad Eccleſiam Chriſtianam, & à confeſſione Chriſti ad abnegationem eius. Sic enim ad factum ſuum rem adaptat. *Hoc idem* (inquit) *& noſtro tempore experti ſumus. Nam quum Lutherus & alij ſimiles initio craſſiores Papæ abuſus reprehenderent, vix tenuem habebant puri Chriſtianiſmi guſtum: poſtquam in eos fulminauit Papa, ac terrificis bullis à Romana Synagoga eiecti ſunt, manum illis porrexit Chriſtus, ac penitus illis innotuit.* Hæc eſt præclara Caluini pro Luthero & aliis ſimilibus, quin & pro ſeipſo ratiocinatio, & pulchra collectio, quæ ex ipſis Caluini verbis ſtatim ſubuertitur. Si enim Lutherus quum à Papa excommunicaretur, *niſi tenuem habuit puri Chriſtianiſmi guſtum*, & tamen antequam excommunicaretur, editis libris, de libertate Chriſtiana, de captiuitate Babylonica, & aliis, ex quibus articuli illi 40. quos Leo Papa dãnauit, deſumpti fuere, pro Magiſtro fidei ſe geſſit, & de grauiſſimis in fide dogmatibus, quæ illi articuli complectuntur, ſuum iudiciũ interpoſuit, omnes aliter ſentientes clara voce condemnauit, abſque vllo dubio meritiſſimè excommunicatus fuit. Quomodo enim verus lupus ac ſeductor nequam & impoſtor populi non erat, ideóque meritò damnatus, *qui niſi tenuem adhuc habens puri Chriſtianiſmi guſtum*, vt Caluinus affirmat, de Chriſtianæ fidei præcipuis articulis tam præſidenter & arroganter decernere auſus fuit? nec arrogantèr tantùm & temere, ſed etiam ignoranter & mendaciter, nec minus etiam pertinaciter multa docere? Nam quum *niſi tenuem guſtum puri Chriſtianiſmi tunc habuit Lutherus*, vt Caluinus affirmat, hunc tenuem guſtum ille poſtea deponere nunquam voluit aut aliter docere quàm docuerat. *Tenuem Chriſtianiſmi guſtum in Luthero* vocat Caluinus, eò quòd in multis articulis, maximè de Cœna Domini, aliter ſenſit Lutherus quàm Caluinus, tam ante excommunicationem à Papa factam quàm tota vita poſt. Vide nunc igitur collectionis Caluinianæ ſummam ſtupiditatem. Lutherus antequam excommunicaretur, non *niſi tenuem habuit puri Chriſtianiſmi guſtum*, quia in multis articulis nec dum totam tenuit veritatem, quam ad purum Chriſtianiſmum pertinere iudicat Caluinus. Sed eundem guſtum etiam poſt excommunicationem perpetuò tenuit, nec puritatem illam Zvvinglianam (quę eadem penè Caluiniana eſt) vnquam guſtare potuit, acerrimè vſque ad mortem contra Zvvinglianos ſcribens & declamans: ergo poſt excommunicationem à Romana Eccleſia non *porrexit illi manum Chriſtus, nec illi penitus innotuit*, vt

Lutherus Caluini iudicio meritò excommunicatus

Caluiniana collectionis alia ſtupiditas.

hîc mendaciter Caluinus affirmat. Ita vel tota corruit Caluini comparatio, vel ipsi certè Caluino Christus nunquam penitus innotuit, qui cum Lutheri placitis nunquã penitus conuenire voluit. Sed hac cæcitate & vertigine meritò feriuntur, vt alios ferire volentes, seipsos grauissimè vulnerent, qui contra stimulum calcitrant, & in Ecclesiæ petram sua cornua frustra illidunt: vnde frangantur ipsi, illa manente illæsa, contra quam & portæ inferi non prævalebunt.

IN IOANNIS CAP. X.

1. *Amen amen dico vobis: Qui non intrat per ostium in ouile ouium, sed ascendit aliunde, fur est & latro.*

VIA cæco restituto propter Christi confessionem, è Synagoga electo, eo ipso facto Christum esse pseudoprophetam, omnésque illi adhærentes seductos esse Phariſæi publicè declarabant, ad hanc impiam & periculosam sententiam hominum animis eximendam (agebatur enim quasi de summa rei, vbi ipsa doctis Christi persona & authoritas in quæstionem vocabatur) docet diligenter & cum magna asseueratione, adeò seductorem se non esse aut pseudopropheram aliquem à nemine missum, vt ipse sit omnium Prophetarum caput, Pastorum princeps, & ostium ipsum totius ouilis, scilicet per cuius fidē intrare semper oportuit in ouile gregis Dominici, ideóque qui per ipsum non intrarunt, sed aliunde quàm per ipsum ascenderunt, vel seipsos ingerendo, vel in eum non credendo, illi demum fures sint & latrones, qui vel ad spoliandum vel ad mactandum veniunt. Quibus verbis etiam ipsos Phariſæos perstringit, qui quum populi doctores essent, Christum repulerunt, per quem tam illi, quàm populus quem regebant, salutem consequi debebat: quod in illis verbis expressit: *Ego sum ostium: per me si quis introierit, saluabitur.*

Ex hac igitur Christi doctrina cœlesti & saluberrima, qualia & quæ venena exsuxerit Caluinus, vt ab Ecclesiæ vnitate Christianos diuellat, veréque furem & latronem ipsemet agat, aduertere operæpretium est. Multis enim verbis hanc causam tractat, veluti nefarij sui schismatis apologiam, & veluti omnibus lectoribus suis classicum canēs, vt contra Ecclesiarum Pastores ac Præpositos audacter insurgant. Totam eius disputationem proferam, & breui annotatione singula refutabo quæ refutatione egent. *Quia* (inquit) *negotium*

Christi

Christo erat cum Scribis & Sacerdotibus, qui habebantur Ecclesiæ Pastores; si vellet doctrinam suam recipi, necesse erat illos spoliare huius tituli honore. Errat Caluinus. Christi enim scopus erat, suam authoritatem statuere, & quòd ille esset *ostium ouium* docere; quæ erat doctrina omnibus temporibus necessaria; non Pharisæos suo honore spoliare, quos adhuc in cathedra Moysis sedere & passus & professus erat. Demus tamen hoc Christum quoque respexisse, & aliquo modo huc etiam collimasse, quod non est penitus improbabile. *Poterat etiam* (air Caluinus) *multum fidei derogare eius doctrinæ credentium paucitas.* Nugæ. Nec de paucitate credentium in hoc capite quicquam disputat Christus, nec eius doctrinæ paucitas credentium derogare potuit, qui Ecclesiam nouam non collegit, sed eius per Apostolos colligendæ semina iecit. *Contendit ergo non omnes in Pastorum vel ouium numero habendos, qui externum in Ecclesia locum vsurpant, sed hac demum nota legitimos Pastores à reprobis, genuinas oues ab adulterinis discerni, si ipse vnus omnium scopus sit, principium, & finis.* Hic impostorem agit Caluinus, & oscitantem lectorem in nassas suas facilè pertrahit. *De externo in Ecclesia loco* nihil hîc contendit, nihil disputat Christus. Verum quidem est, legitimos Pastores & genuinas oues Christi, illum vnum pro scopo habere, in illum vnum credere, in illum amando tendere debere. Tales autem Pastores & tales oues profectò externum in Ecclesia locum renent, & ipsammet constituunt Ecclesiam. De talibus ergo disputat Christus, docens se ostium ouium; sed de *externo in Ecclesia loco* nihil disputat, nec vel docet, vel vllo verbo insinuat, *externum in Ecclesia locum*, vel Pastores vel oues vsurpare, qui tales nõ sunt. Hoc sibi finxit nefarius impostor, vt ab externæ Ecclesiæ vnitate homines diuellat, & Christum à suo corpore seiungat. Est igitur Christus & Pastoribus & ouibus, *vnicus scopus, principium, & finis*, sed in externa & visibili per totum orbem Ecclesia. Est Christus caput, sed *corporis sui, quod est Ecclesia*, eáque externa aliqua, vt locum habere vox illa semper possit: *Dic Ecclesiæ.* In hac impostura tota reliqua fundatur Caluini disputatio, ideóque attentiùs perpendenda est. *Hæc* (inquit) *admonitio cùm omnibus seculis vtilis fuit, tum hodie præsertim necessaria est.* Respondeo: Hæc impostura cùm omnibus seculis aduertenda, & diligenter cauenda est, tum hodie præsertim necessariò aduerti & caueri debet. *Nulla est nocentior Ecclesiæ pestis, quàm dum lupi sub Pastorum larua grassantur.*

Apologia schismatis Caluiniani refellitur.

Caluinus.

Ephes. 5. Matth 18.

Caluinus.

Caluinus.

Opti

Optima propositio:& ideò nocentissima pestis Caluinus fuit, qui Genevæ sub Pastoris larua lupis tot annis grassatus est. Ideò vt sub Pastoris larua caueatur lupus, externæ Ecclesiæ adhærendum est,in qua sola veri Pastores sunt à Christo dati,& perpetua ac legitima successione conspicui. *Scimus etiam quàm durum offendiculum sit, quum spurij vel degeneres Israëlitæ se pro Ecclesiæ filijs venditant, & hoc prætextu insultant fidelibus.* Si extra Ecclesiam non possunt esse fideles,meritò & optimo iure Ecclesiæ Catholicæ filij fidelibus Caluinistis insultant:qui se pro Ecclesiæ filiis,quum verè spurij ac degeneres sint,venditare non audent; ideóque desertæ Ecclesiæ sibi conscij durum meritò offendiculum,& magnam conscientiæ carnificinam sentiunt, quando se non Ecclesiæ membra, sed sarmenta præcisa esse,vel ab aliis audiunt,vel nemine loquente ipsimet sentiunt. *Vtrique malo per continuos ferè ætatum successus obnoxia fuit Ecclesia, sed hodie rudes & infirmos nihil magis perturbat quàm quum sanctuarium Dei vident à summis Euangelij hostibus occupari.* Lupi sanè sub larua Pastorum,id est,hæretici magistri & pseudoprophetæ, cum sectariis suis,qui se fideles nuncupabant, per omnes ætatum successus fuere: sed hodie potissimùm maximo numero grassantur. Si huiusmodi interdum aliquo scrupo turbantur, quòd vident se ab Ecclesiæ vnitate recessisse, & nefario schismate à Pastoribus suis sese separasse,ac denique à Christi corpore, quod est Ecclesia,alienos, in maximũ salutis discrimen coniectos esse,non ideò perturbantur quòd *sanctuarium Dei ab Euangelij hostibus occupatur*; sed ideò stimulante conscientia vruntur,quòd sanctuarium Dei ab Euangelij hostibus occupari non posse ex aliqua adhuc relicta fidei scintilla aduertunt,memores verborũ Christi,*Contra Ecclesiam meam portæ inferi non præualebunt*; & eius quod dixit Paulus, *Ecclesiam columnam & firmamentum esse veritatis.* Denique quòd *sanctuarium Dei ab Euangelij hostibus occupetur*, rem ita absurdam esse,vt implicet contradictionem in adiecto. Aut enim sanctuarium Dei est à quo recesserunt,& ab Euangelij hostibus occupari non potest; aut ab Euangelij hostibus occupatur, & sanctuarium Dei non est. Sed non est mirum si ipsa Ecclesiæ lux, quæ *lux mundi* est *super montem posita, & abscondi non potest*, sic in hæreticorum oculos aliquando incurrat,& suo fulgore ita percellat,vt quantumlibet improbi perturbentur interdum, & animo crucientur, quod à sanctuario Dei, ab Ecclesia Christi Catholica, recesserint. *Neque enim*

Caluinus.

Hæreticorum carnificina de deserta Ecclesia.

Caluinus.

(ait Caluinus) *facilè in animum inducunt, Christi doctrinam esse, cui tam acriter ab Ecclesiæ Pastoribus resistitur.* Meritò id quidem, quando (Apostolo teste) *Christus Ecclesiæ suæ Apostolos, Pastores, & Doctores dedit ad consummationem sanctorum, ad corroborationem fidelium, ad ædificationem,* & collectionem *corporis Christi, vt non circumferamur omni vento doctrinæ.* Iustissimus hic & necessarius scrupus est. Aut enim Christi doctrina esse non potest, quam illi contra Ecclesiæ Pastores tenent, qui à Christo dati sunt vt veram doctrinam perpetuò traderent; aut illi qui sic acriter resistunt, & à quibus sibi metuunt, Ecclesiæ Pastores non sunt, vt ideò ab illis sibi metuere non sit opus. Sed quia nemo repentè fit turpissimus, qui recenter ab Ecclesia recedunt, necdum in hæresi animum obfirmarunt (quos rudes & infirmos Caluinus vocat) hoc acerrimo stimulo pungi & scrupo percelli necesse est. Ephes. 4.

Videbimus statim quod huic morbo remedium Caluinus adferet. Interea quid adhuc speculetur audiamus. *Deinde quia maior pars falsis doctrinis circumducitur per falsos errores, dum singuli alios respiciunt, & exspectant, nemo ferè in rectam viam se patitur adduci.* Hoc schismaticis ac hæreticis omnibus à Catholica Ecclesia egressis accidere facilè crediderim. Tales enim, relicta semel regia & tuta credendi via, omni vento doctrinæ circumferuntur, modò huic modò illi sectæ se addicunt. Nunc hanc nunc illam sententiam tenent. Nunc huic nunc illi Magistro adhærent. Denique qui legitimos Pastores semel contemnere didicerunt, non ita facilè aliis se subiicient. Quod ergo horum malorum remedium? *Ergo* (inquit Caluinus) *nisi lupis & furibus sponte nos exponere libet, ne in laruatis Pastoribus vel ouibus fallamur, imprimis cauēdum est.* Rectissimè. Sed quæ cauendi ratio? *Magnificum* (inquit) *est Ecclesiæ nomen, & meritò.* In ea igitur manendum; & (vt ait Augustinus) *eius Ecclesiæ gremio nos condere sine vlla dubitatione debemus, quæ vsque ad confessionem generis humani ab Apostolica sede per successiones Episcoporum, frustra hæreticis circumlatrantibus, & partim ipsius plebis iudicio, partim Conciliorum grauitate, partim etiā miraculorum maiestate damnatis, culmen authoritatis obtinuit. Cui nolle primas partes dare, vel summæ profectò impietatis est, vel precipitis arrogantiæ.* Est igitur in Ecclesia manendum, eáque Catholica & Apostolica, per successiones Episcoporum seriè continua propagata. *Sed* (inquit Caluinus) *quo plus reuerentiæ meretur Ecclesia, eò magis solicitè ad notandum veræ vel falsæ Ecclesiæ discrimen inten-* In libro de vtilit. credendi, cap. 17.

intentos nos esse docet. Verum quoque & istud, atque imprimis necessarium. *Habent enim & vespæ alueraria sua, habent Marcionita Ecclesias suas,* ait Tertullianus. Nunc an istud discrimen notare Caluinus queat, attendamus. *Calumnia mendacium.*

Apertè (inquit) *hic negat Christus pro Pastoribus habendos, qui tales se iactant, vel censendos esse in quibus quicunque externis insignibus gloriantur.* At vbi, quæso, vel in quibus verbis hoc negat Christus? Fallit lectorem, mentitur. Deinde si non sunt pro Pastoribus habendi qui tales se iactant, ergo & veri Pastores repudiandi sunt. Nam & illi haud dubiè Pastorum nomen, titulum, authoritatem meritò sibi venditant. Obserua quàm vafrè loquitur Caluinus. *Impostura.*

Non sunt (inquit) *pro Pastoribus habendi qui tales se iactant:* id est, qui toto orbe Christiano pro talibus habentur. Hoc vnum tacitè vrget, & clàm premit: vt qui in Catholica Ecclesia Pastores habentur, ab omnibus repudientur. Et quia tales Pastorum nomen necessariò sibi venditant, ait negare Christum tales pro Pastoribus habendos. Vnde sanè sequeretur, ipsum Caluinum, & alios omnes tam Caluinicos quàm Lutheranos quàm cuiuscunque sectæ ministros, hoc eodem nomine reiici oportere. Cui enim dubium, quin illi omnes & singuli pro Pastoribus se iactent, Pastorum nomen sibi venditent, veluti Pastores audiri à suis ouibus velint? Sed impostor, si verè ac propriè loqui vellet, hoc dicere debuit: Non esse *omnes* pro Pastoribus habendos qui tales se iactant. Hæc enim vera est propositio, tamesi à Christo hoc loco non affirmata. Sed si ita loqueretur, facilè vidit propositum suum huiusmodi verbis nihil iuuari, & lectorem statim intellecturum, generalem illam propositionem nihil probare, sed probandum superesse, qui tandem veri Pastores censendi forent, ex illis *omnibus* hoc sibi nomen venditantibus. Nunc autem quia non veritati, sed impostvræ studuit, ita loqui voluit, vt Catholicæ Ecclesiæ Pastores qui apud vulgus Christianorum tales habentur, & pro talibus se meritò venditant, non pro huiusmodi habendos esse lectori persuadeat, idque quia Christus hoc negat, atque adeò apertè hoc loco negat. *Figmentū ridiculum.*

Apertè (inquit) *hic negat Christus*, vbi ter mentitur. Nam nunquam hoc negat Christus, multo minus hoc loco negat, & omnium minimè apertè id negat. Hoc verò quod diximus Caluini propositum in sequentibus suadere contendit. *Caluini malitia triplex.*

De Iudaica (inquit) *Ecclesia sermonem habet.* Falsum est istud. Christus de nulla Ecclesia in verbis citatis sermonem habet: sed id vnum ostendit, *Aliud mendacium.*

pri-

per parabolam pastoris rustici, se esse & *ostium totius ouilis*, vt in eum credere debeant qui in ouili seruari volunt (*Ego sum ostium, si quis per me introierit, saluabitur*) & *bonum Pastorem: qui autem ante eum venerunt*, seu Iudæos illos pseudoprophetas intelligas, Iudam, Theodam, qui, quod Christo erat proprium, sibi arrogarunt, seu alios quoscunque humanæ philosophiæ magistros, qui ad summum bonum discipulos suos adducere tentabant, *fures fuisse & latrones*. De Iudaica autem Ecclesia, de Synagoga non loquitur, quasi quotquot ante Christum Synagogæ præessent, vel in Synagoga docuissent, fures fuerint ac latrones: quo nihil absurdius dici potest. Prorsus igitur falsum ac futile est, de Ecclesia Iudaica Christum hîc loqui. Audiamus tamen adhuc quid ex eo inferre velit. *Nostra* (inquit) *Ecclesiæ in hac parte non dissimilis est ratio*. At hoc non minus falsum & absurdum est. In more quidem est Caluino aliisque hæreticis, Ecclesiam Christianam, Synagogæ Iudaicæ; Catholicæ Ecclesiæ Episcopos ac Pastores, Pharisæis & Sacerdotibus qui Christi tempore Synagogæ præerant, accomparare. Sed illa comparatio, quàm absurda, insana, & impia sit, iam aliis in locis huius operis nostri satis luculenter ostendimus, vt nihil hîc vel repetere vel addere opus sit. In his igitur duabus propositionibus, præterquam quòd falsæ sunt & absurdæ, aduertat lector nihil attulisse Caluinum, cur pro Pastoribus haberi non debeant qui vulgò tales habentur.

Act. 5.

Ad Matt. cap. 21. & ad Ioan. cap. 7.

Iam aliam viam aggreditur. *Spectandus* (inquit) *est consilij Christi finis quem dixi, ne scilicet terreantur vel labascant infirma conscientia, quum Euangelio infestos vel contrarios cernunt qui Pastorum loco regnant in Ecclesia: ne à fide propterea resiliant quòd paucos ex vulgo Christianorum in audienda Christi doctrina condiscipulos habeant*. Rursum mentitur, fingendo sibi consilij Christi finem, qui in textu Euangelico non comparet. In more hoc Caluino est, audacter fingere vt callidè decipiat. Hoc ipsum quoque quod *consilium Christi esse* homo audax confingit, consilio Christi vero in Scripturis reuelato, & per Paulum asserto (verbis ad Ephes. 4. citatis) ex diametro repugnare, nec fieri posse vt Pastorum loco in Ecclesia regnent qui Euãgelio sint infesti & contrarij, in superioribus ostensum est. Sed nec de paucitate credentium aliquid Christus in hoc capite agit. Promissiones à Christo Ecclesiæ suæ factę multitudinem credentium sonant, & de propaganda toto orbe Euangelij doctrina loquuntur

Caluinus audacter fingit, vt callidè decipiat.

(vt

(vt alibi ex Scripturis oſtendimus) non de huiuſmodi credentibus, qui *ex vulgo Chriſtianorum paucos habeant in doctrina Chriſti condiſcipulos*, quales hîc ſuos Caluinus deſcribit, & quæ propria eſt *Partis* nota, *Catholicæ Eccleſiæ*, quæ totum ſonat, prorſus contraria. Habere *paucos condiſcipulos ex vulgo Chriſtianorum in audienda Chriſti doctrina*, eſt omnino tenere partem Caluini, partem Lutheri, ſicuti tenebant olim alij *partem Nouati*, vt ſcripſit Cyprianus; & *partem Donati*, vt ſcripſit Auguſt. Hactenus ergo non niſi ſectarium ſe eſſe, & veræ Eccleſiæ hoſtem, veluti ſuo ſe ſorex indicio, Caluinus prodidit.

De principijs fidei lib. 2.

Videamus adhuc alia eius commenta, quibus nititur à Catholicæ Eccleſiæ vnitate lectores ſuos abducere, Euãgelicam hoc loco Scripturam deprauans. *Quum* (inquit) *Eccleſiam Chriſtus faciat ſimilem ouili, in quo Deus omnes ſuos aggregat; ſe comparat oſtio, quia non alius quàm per ipſum in Eccleſiam pateat ingreſſus. Hinc ſequitur, eos demum probos eſſe Paſtores, qui rectà ad Chriſtum ducunt; eos in Dei ouile verè colligi, vt cenſeantur in eius grege, qui ſe vni Chriſto addicunt. Cæterum hoc totum ad doctrinam refertur. Nam quum in Chriſto abſconditi ſint omnes ſapientiæ & ſcientiæ theſauri; qui inde aliò deflectit, neque viam tenet, neque per oſtium ingreditur.* Sunt hæc omnia veriſſima. Quid ex iſtis inferet Caluinus? *Num* (inquit) *quiſquis monitorem Chriſtum non aſpernabitur, facilè ſe ab ea dubitatione expediet (quæ tam multos perplexos tenet) quanam ſit Eccleſia, & quinam ſint Paſtorũ loco audiendi.* Quomodo aut qua tandem via? Attende, Lector, an rem tam tam dexterè & aptè doceat. *Nam* (inquit) *ſi nos à Chriſto abducere tentant qui Paſtores vocantur, fugiendi ſunt Chriſti iuſſu non ſecus ac lupi vel fures.* Iſtud adhuc non docet quæ ſit vera Eccleſia, ſed aliqua ex parte docet quæ non ſit vera Eccleſia. An non verò longè aliud eſt ſcire, hanc vrbem non eſſe Romam, quàm eſſe Romam? Qui Mediolanum demonſtrat, dicens: Hæc non eſt Roma, an adhuc me docuit, quę aut vbi ſit Roma? Sic Caluinus propoſita dubitatione quæ ſit vera Eccleſia (qua nulla dubitatio maior eſt, & quæ meritò *tam multos*, vt ipſe fatetur, *perplexos tenet*) reſpondet, *Hæc non eſt vera Eccleſia, quæ à Chriſto nos abducit.* Sed an propterea ſcire poſſum vbi vel penes quos ſit vera Eccleſia? Iam quidem didici ibi non eſſe veram Eccleſiam, vbi in Chriſtum nõ creditur, ideóque neque apud Mahometem, nec apud paganos quærendam eſſe Eccleſiam. Sed adhuc nõ audio vbi vel apud quos

Caluini doctrina de vera Eccleſia inuenienda.

quos illa quæri possit. Sic hactenus nihil dicit, nihil docet. Videamus quod sequitur. *Nec cum alio grege ineunda vel colenda societas, quàm qui in pura Euangelij fide conspirant.* Hic aliquid dicere & docere videtur, vt sciam non solùm quæ non sit, sed etiam quæ sit vera Ecclesia. Sed hoc aliquid nihil est. Si enim omnes qui Euangelium profitentur, in pura Euangelij fide conspirarent, aut si hoc ipsum, *In pura Euangelij fide conspirare*, res esset per se nota, omnibus clara & perspicua, rectè ex eo intelligerem quæ sit vera Ecclesia, & cum quo grege ineunda ac colenda societas esset. Nunc autem quum Euangelium profiteantur, & in Euangelij pura fide conspirare se dicant, contendant, affirment, non solùm sectæ reliquæ omnes haud secus quàm Caluinica secta, sed imprimis ipsa Catholica Ecclesia, illíque toto orbe Pastores qui vulgo Christianorum præsunt; quis non videt, ambiguam, fallacem, incertam, ac nullam hanc notam esse quam Caluinus designat? illámque dubitationem de vera Ecclesia, quæ tam multos perplexos tenet, necdũ esse sublatam, sed auctam potius, & in maiorẽ creuisse? Multò enim difficilius est quærenti veram Ecclesiam, & veros Pastores, iudicare ac discernere qui tandem in Euangelij pura doctrina conspirent (maximè in tot hodie sectis adeò non conspirantibus, vt in qualibet secta ipsi inter sẽ sectarij digladientur) quàm talem Ecclesiam cognoscere, qualem in Scripturis Christus promisit, nempe toto orbe diffusam, & perpetuò in terris existentem.

Nota Ecclesiæ Caluiniana penitus incerta.

Cæterum hanc suam notam & probare Caluinus vult, & non difficilem ostendere. Expendamus an id efficere queat. Probare eam vult à Christi authoritate sanè maxima. *Hac* (inquit) *ratione hortatur Christus suos discipulos, vt se ab incredula totius gentis multitudine separent, ne impijs Sacerdotibus regendos se permittant, nec sibi fucum ex vanis & ventosis nominibus fieri sinant.* Vbi aut quibus verbis hoc hortatur? Aduerte perpetuã audacis hæretici impietatem. Christo affingit quicquid à Christo dici vellet. Sui cerebri commentum pro Dei verbo obtrudit. Et vide quàm artificiosè fingat. *Hortatur* (inquit) *Christus discipulos suos, vt se ab incredula totius gentis multitudine separent.* Tu iam intellige, non dissimiliter à tota Papistarum multitudine, vtcunque non vnam sed multas gentes occupet, separari te debere. *Hortatur ne impijs sacerdotibus regendos se permittant.* Tu iam intellige, nec Ecclesiæ Catholicæ Sacerdotibus ac Episcopis regendum te permittere. *Hortatur ne ex vanis & ventosis nominibus fucum*

Caluinus Christo affingit quod à Christo dici vellet.

sibi fieri sinant. Tu iam intellige, cauendum tibi ne vlla Pastorum, Episcoporum, Conciliorum vocabula te moueant. Sed tota hæc triplex adhortatio in fumum eúmque fœtidum & malè olentem euanescit; quia ad hæc omnia nõ Christus sed Caluinus hortatur: nec Redemptoris nostri sed execrabilis impostoris hæc verba sunt. Deficit igitur probatio, & non nisi turpem infamiam impostoris, impij & mendacis Magistri, ex ea consequutus Caluinus est. Nunc vt notam, quam designauit facilem esse doceat, aduertamus.

Tractans illa Christi verba, *Oues illum sequuntur, quia sciunt vocem eius: Notanda est* (inquit) *ratio cur dicantur oues sequi: quia scilicet Pastores à lupis discernere nouerunt ipsa voce. Hic est spiritus discretionis quo electi Dei veritatem à falsis hominum figmentis dijudicant. Ergo in Christi ouibus præcedit veri notitia: deinde accedit serium obsequendi studium, vt non modo intelligant quid verum sit, sed etiam ex cordis affectu recipiant.* Hæc est resolutio Caluiniana, plane absurda & impia, vt aliis in locis demonstrauimus. Sed hîc pauca. *Oues sequuntur pastorem, quia nouerunt vocem eius*, à communi & recepta fide, quam dudum didicerunt, & quam in eius voce agnoscunt. Non enim hîc de ouibus in caulas colligendis Christus disputat, sed de iam collectis ouibus & sub Pastore in ouili constitutis. Isti cognoscunt vocem Pastoris à communi doctrina, sicuti non cognoscunt vocem alienorum à doctrina aliena & peregrina. Quando audiunt docentem *aliter quàm acceperunt, anathema dicunt.* Quando audiunt *non afferentem doctrinam illis traditam, nec Aue illi dicunt*, sed fugiunt ab eo. Hic est spiritus non discretionis, quo soli valent Pastores & Doctores, qui *exercitatos habent sensus in Scripturis*, qui sunt *prudentes patresfamilias, scientes dare triticum in mensura*, qui quum *spirituales* sint, *dijudicant omnia*; sed hic est spiritus obedientiæ, quo *Præpositis suis obediunt & subiacent*; est spiritus fidei, quo electi donati, non ipsi veritatem à falsi-ate diiudicant, quasi *omnes Prophetæ, omnes Doctores* essent, sed obsequenter credant, quod Pastores docent; scientes Christum in Pastoribus suis loqui, & se Christum audire quando Pastores audiunt. Non ergo in Christi ouibus *præcedit veri notitia, ac deinde accedit obsequendi studium* (vt mentitur Caluinus) sed contrà in Christi ouibus præcedit obedientia, vt sic veri notitiam consequantur. *Fides* enim *ex auditu* prædicãtis Ecclesiæ, (*quomodo enim credent sine prædicante?*) vt postquam audiendo Ecclesiam

De Princip. fid. lib. 5. & contra Vohtakorum lib. 3. cap. 15. sect. 17.

Gal. 1. 2. Ioan. 1.

Heb. 5. Luc. 12. 1. Cor. 3.

Heb. 13.

1. Cor. 12.

Rom. 10.

etc

credunt, tum demum veri notitiam consequantur. *Fides enim præcedere debet intellectum* (ait Augustinus) *vt intellectus sit fidei præmium.* Ita omnia inuertit Caluinus: & quia ad hæresim non fidem, ad sectas non ad vnam veram Catholicam Ecclesiam, lectorem trahit, ideò ea via procedit qua fiunt hæretici, non qua iuxta ordinem à Christo institutum fiunt credentes & veri discipuli Christi. Ordo Christi hic est, vt à Pastoribus accipiatur doctrina, & ex Pastorum iudicio pendeant oues. Caluinus contrà ex doctrina vult cognosci à pópulo Pastores, vt ex ouium iudicio ac veri notitia quam ex proprio discretionis spiritu quisque habet, tota Pastorum authoritas & tota veræ Ecclesiæ notitia dependeat. Sic ab vnitate Ecclesiæ lectores diuellere hoc loco sategit.

De verb. Domini serm. 1.

16. *Et fiet vnum ouile, & vnus Pastor.*

VEniente in mundum Christo, duo erant ouilia gregis Dominici: vnum speciale & notissimum, Synagoga Iudaica; speciale, quia de venturo Messia expressam fidem habebat, præcepta quoque ceremonialia & iudicialia à Deo tradita, & eloquia Dei illi concredita; notissimum, propter religionis amplitudinem & perfectionem, vnde *notus in Iudea Deus, & in Israel magnum nomen eius*, & propter accepta Dei beneficia *peculium Dei: non enim fecit taliter omni nationi, & iudicia sua non manifestauit eis,*) alterum Ecclesia Gentium toto orbe dispersa, quæ propter raritatem & paucitatem ouilis, *mulier sterilis & deserta* in Scripturis vocatur: vbi tamen aliqui erant ad ouile Dei pertinentes, vt Iethro Madianita, Iob cum tota familia sua, Sibyllæ, & huiusmodi, qui in vnius Dei fide & in mandatorum moralium obseruatione cum Synagoga conueniebant, sed ad externum cultum quod attinet, iuxta legem naturæ certis & indefinitis sacrificiis (vt patet in Iob) Deo seruiebant. Qua de re vide latè disputantem August. Nunc autem dicit Christus quòd hæc duo ouilia vnum fient ouile; quod postea aliis verbis Euãgelista dixit, *Christum moriturum non solùm pro gente Iudaica, sed vt filios Dei, qui erant dispersi, congregaret in vnum:* & Paulus significauit dicens de Christo: *Qui fecit vtraque vnum, vt duos condat in semetipso in vnum nouum hominem, euangelizans pacem ijs qui longè fuerunt, & ijs qui propè.* Addit porrò Christus non solùm fore vnũ ouile, sed & fore vnum Pastorem, id est, non solùm vnam vniuersalẽ Catholicã Ecclesiam,

Psal. 76.

Psal. 147.

Esai. 54.

De Ciuit. Dei lib. 18. cap. 47. & de præd. c. 9.

Isaiæ 11. Ephes. 2.

Quia Sanctus Pastor in Ecclesia.

Rom. 2. in qua non erit *distinctio Iudæi & Græci*, non solùm vnum populum, vnam fidem, vnicam religionem, eadem Sacramenta, vnum sacrificium (hæc enim constituunt vnum ouile) sed etiam vnum caput religionis, & vnicum supremum gubernatorem, visibilem & præsentem, qui visibilem & militantem Ecclesiam regat. Sicut enim de ouili visibili & militante Christus hîc loquitur; sic & de vno Pastore seu capite visibili ac militante perpetuò futuro, non de se ad Patrem redituro ac in cælis triumphante loqui necessariò intelligendus est. Hac de causa post resurrectionem suam, quo tempore hoc ouile colligi debuit per Apostolorum prædicationem in vniuerso mundo, eodem tempore vnum pastorem
Ioan. 21. omnibus præfecit, dicens Petro singulariter, *Pasce oues meas.* Sic in alia Scriptura, vbi hæc vnius ouilis collectio manifestè
Ezech. 37. prædicitur his verbis, *Assumam filios Israel de medio nationum ad quas abierunt, & congregabo eos vndique, & adducam eos ad humum suam, & faciam eos in gentem vnam in terra in montibus Israel* (quæ verba Theodoretus his Christi verbis, quæ nunc tractamus, eruditè & verè applicat, nam & alioqui decem tribus cum aliis duabus nunquam iterum sub vno Rege coaluerunt) addit quoque Propheta, *Et Rex vnus erit omnibus imperans.* Hic est vnus Pastor visibilis ac supremus, non ipse Deus, qui manente diuisione Synagogæ & Ecclesiæ Gentium, vnus semper vtrique imperabat, quatenus vnius Dei fidem & mandata vtrumque ouile obseruabat. Sic huius contextus litera bene & diligenter perpensa, non secus vnum totius Ecclesiæ caput visibile quàm vnum corpus visibile efficaciter probat.

Atqui non id admittit Caluinus. *Obserua* (inquit) *modum quo grex Dei colligitur. Nempe quum vnus est omnium Pastor, & vox eius auditur. Quæ verba significant, vbi subest vni Christo Ecclesia, eius imperio paret, doctrinaq; auscultat, tunc demum ritè compositum eius esse statum.* Sed non esse hunc totum & plenum verborum Christi sensum, præcedentia monstrarunt. Agit Christus de vno Pastore qui vnum ouile regat, sicut antea duo ouilia varios habebant Pastores; Synagoga vnum certum summum Pontificem (quæ in hoc quoque Ecclesiam Gentium excellebat) Ecclesia Gentium toto orbe dispersa varios & incertos fidei magistros. Denique visibilis Ecclesiæ tam Iudæorum quàm Gentium in vnum visibile ouile colligendæ vnum fore visibilem Pastorem docet. Ezechiel Propheta de eodem vno super totum ouile visibili

Pastore

pastore prædixit. Christus vnum huiusmodi Petrum constituit. Tum de eo quod futurũ est Christus loquitur, *Fiet vnum ouile, & fiet vnus Pastor.* At ante Christum incarnatum Christus, vt Deus, fuit caput totius Ecclesiæ, & vtrunque ouile habuit semper vnum Pastorem Deum, in quem vtrumque credebat, & cuius mandatis vtrumque obtemperabat. Tandem Christus est vnus Pastor omniũ, vóxque eius auditur, quatenus per visibiles Pastores Ecclesiæ suæ datos pascit, & in illis auditur. *Qui vos audit, me audit. Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam. Pasce oues meas.* Nunc Caluinus, cum cæteris hæreticis, Christi vocem audire volunt non per eos loquentem per quos loqui & se auditi voluit, sed in scripto vérbo prout illi volunt intellecto loquentem: hoc est, ita loquentem sicut illi eum loqui volunt. Quum enim non nisi in scripto verbo loquentem Christum audiunt, hoc autem scriptum verbum ita illis sonabit sicut ipsimet pro suo quisque cerebro variè, differenter, ac repugnanter exponunt, sequitur vt non Christum sed seipsos audiant; & sub prætextu audiendi vnum Christum, Ecclesiæ vocem artificiosè reiiciant, per quam solam Christus loquitur, quæ sola verbum scriptum & totam vocem sponsi sui optimè nouit atque intelligit. Tunc igitur ouilis Dominici status ritè erit cõpositus, quando vni quidem Christo subest Ecclesia, id est, populus credentium, sed per eos in Ecclesia loquenti quos posuit Spiritus S. regere Ecclesiã suam, eiúsque sic loquentis imperio paret, doctrinæque auscultat: non quando reiecta voce vnius supremi Pastoris & aliorum in Ecclesia Pastorum vni Christo in verbo scripto loquenti subest, paret, & auscultat. Sic enim non Christo obeditur, sed variis opinionũ idolis, quæ ex verbo scripto quisque sibi hæreticus fabricat. Ex vno illo verbo, *Hoc est corpus meum*, ferè centum idola horum temporũ hæretici sibi finxerunt: nec ibi subesse Christo volunt, aut vocem eius audire, sed in mille formas verba eius torquere, lacerare, dilaniare, & quiduis potius credere, quàm quod vox illa Christi disertissimè sonat. Imò *ne Christi verbis superstitiosè affixi simus*, omnibus modis contendit impostor Caluinus, vt suprà accepimus. Eadem & hîc vsus impostura, ad vnius Christi vocem specioso & fallaci prætextu lectorem pellicit. Quo blandimento hypocritico vsus, quasi nihil sanctius dici posset, ita mox contra nos inuehitur. *Si quid tale apud se nobis Papista obtendant, fruantur quo tantopere superbiunt Ecclesiæ titulo. Si verò illic silet Christus,*

Luc. 10. Matth. 16. Ioan. 21.

Hæretici seipsos audiunt.

Ad Matt. cap. 26.

pedibus calcatur eius maiestas, ludibrio habentur sacra eius instituta, quid aliud est eorum vnitas quam diabolica conspiratio, quæ omni dissipatione peior est ac magis execranda? Proinde meminerimus semper à capite sumendum esse exordium. Hæc in genere declamatio facilè totidem verbis in Caluinũ ac suos retorquetur. Si quid tale Caluinistæ obtenderent, si loquentem per Ecclesiæ vocem Christum agnoscerent, non iniuria vni Christo se subesse, eiúsque vocem se audire profiterẽtur. Si verò illic silet Christus, auditur Caluinus, auditur Bucerus, Lutherus, & alij quos tacere oportuit ab Christi corpore præcisos; si pedibus conculcatur Christi maiestas, eiúsque sacratissima verba indignissimum in modum lacerantur, torquentur, eculeo subiiciuntur; si ludibrio habentur sacra eius instituta, imprimis venerabilis Eucharistia ad prophanam cœnulã redacta; quid aliud est tota hæc Caluini hypocritica professio, *vni Christo subesse Ecclesiam, eius vnius vocem audiendam, ei vni parendum & auscultandum*, quam hominum rebellium nefaria conspiratio, qui sub prætextu obedientiæ vni Regi præstandæ, locales suos magistratus è gradu deiiciunt, & eorum excusso iugo, in eundem se locum intrudunt, vociferantes se Regis causam agere, se vni Regi parere. *Proinde meminerimus sic à capite sumendum exordium*, vt nec in ciuilibus Regi subordinati duces sua authoritate excidant, nec in sacris Pastores à Christo capite instituti legitimi sua potestate priuentur: sed tũc demũ siue Regi in ciuilibus, siue Christo capiti in tota sacra doctrina, sacrísque eius institutis nos verè subesse, parere, auscultare, quãdo tum ducibus à Rege missis, tum Pastoribus, Doctoribus, & vni maximè Petro à Christo ad pascendam & regendam Ecclesiam suam datis, subesse non recusamus, quando eorum vocem audimus, illis paremus & auscultamus.

Schismatis Caluiniani defensio retunditur.

Subiungit adhuc aliquid de veteris testamenti Prophetis, vt figmentum suum probabile efficiat. *Vnde & Prophetæ* (inquit) *quum Ecclesiæ instaurationem describunt, semper Dauidem Regem adiungunt Deo: ac si dicerent, neque Ecclesiam esse vbi non regnat Deus, neque extare regnum Dei, nisi vbi Pastorum honos Christo defertur.* Quòd Prophetæ semper Dauidem Regem adiungunt Deo, id contra Caluinum luculenter probat, in causa religionis semper esse Ecclesiam adiungendam Christo, quia neque auditur Christus nisi per Ecclesiam, neque extare regnum Christi potest nisi vbi illis honos defertur, quos ille in honore esse voluit, nisi vbi illi audiuntur, quos

Ecclesiæ vox & authoritas necessaria.

quos ille audiri iussit, nisi vbi illis obeditur, quibus ille obedire suos voluit. Caluinus artificiosè totum aut inuertit aut obscurat. Inuertit dicens, *non esse Ecclesiam vbi non regnat Deus*, quum contrà dici debeat, non regnare Deum vbi non est Ecclesia, in qua & per quam, quo ad doctrinæ magisterium, Deus regnat. Per Ecclesiam quippe Deus cognoscitur, & Christus eius, & quicquid ad fidem pertinet: non autem per Deum immediatè & per se loquentem cognoscitur Ecclesia, aut aliquid aliud de fide. Non cognoscitur, inquam, ordinatio cognoscendi modo, quem Christus instituit. Rursum obscurat veritatem Caluinus, dicens, *non extare regnum Dei nisi vbi Pastoris honos Christo defertur.* Obscurat, inquam, veritatem, quia totum non dicit. Vt enim regnum Dei extet, non satis est Pastoris honorem Christo deferri, tametsi Princeps Pastorum sit, imò quia princeps Pastorum est, & alios Ecclesiæ suæ Pastores dedit, idque *vt regant Ecclesiam Christi sanguine acquisitam, quibus etiã obedire & subiacere oportet*, debet præterea & aliis quoque Pastoribus honor deferri, quod qui facere detrectat, Christo iniuriam irrogat, dicenti, *Qui vos spernit, me spernit.* Quod autem de Prophetis Ecclesiam instaurantibus, quibus se ac suos similes esse Caluinus vult, iterum hoc loco suggerit Caluinus, in alio loco explicatum & refutatum dedimus. Manet ergò sana ac firma Christi sententia, *Vnum fore ouile, & vnum Pastorem*, propter vnum primarium in pascendo vicarium, qui pariter cum aliis à Christo datis Pastoribus vnum istud ouile perpetuò pascat ac regat.

Act. 20. Heb. 13.

Luc. 10.

Suprà ad Ioan. cap. 7. vers. 48.

26. *Vos non creditis, quia non estis ex ouibus meis.*

HOrum verborum intelligentia quam tradidit S. August. tract. 48. in hunc locum, videlicet, *idcirco hos Iudæos non credidisse, quia de numero electorum non erant*, nisi dexterè accommodetur, erroris causam dare, & hæresi Caluinianæ patrocinari videbitur. Docet enim Caluinus solos electos fidei donum accipere, & reprobos nunquam credere; ac nec posse credere, non solùm quia efficaciter non vocantur, sed quia nec vocantur à Deo. Sic vniuersalem vocationem negat. *Si* (inquit) *diceret Scriptura Euangelium malignè & peruersè contemni, quia audire pertinaciter multi recusant, valeret fortè hic color de vniuersali vocatione.* Negat ergo Caluinus causam contempti Euangelij esse hominum pertinaciam credere

Instit. lib. 3. c. 2. num. 10.

nolentium, & causam esse vult, quia Deus eos non vocat, sed solos electos. Hanc suam sententiam ex his Christi verbis eodem loco confirmat. Cæterùm quum passim Scripturæ demonstrent innumeros vocari à Deo qui non conuertuntur (quod multis exemplis ipse Caluinus alibi demonstrat lib. eodem cap. 24. num. 13.) nec minus constet multos efficaciter à Deo vocari, conuerti, & credere, qui tamen electi non fuerunt, sed à gratia postea exciderunt (quam vnam ob causam ad perseuerantiam tot hortantur Scripturæ, nec credentibus simpliciter, sed perseuerantibus in fide vitam æternam promittunt) neque vniuersalis vocatio propter discretionem specialis gratiæ neganda est, nec ipsa specialis gratia vocationis efficacis ad solos electos restringenda est. Vnde etiam constat, causam adæquatam, plenam, & propriã, cur Iudæi Christo non crediderint, hanc esse non posse, quia de electis Christi ouibus non erant, sed propriam causam fuisse, quia vocem Christi audire noluerunt. Sic enim Christus probat illos non fuisse de ouibus suis, *quia oues* (inquit) *meæ vocem meam audiunt*, pulsanti mihi aperiunt, præuenienti gratiæ meæ obsequuntur, hoc vos non facitis. Sic non esse vos oues meas ipsi vestra incredulitate ostenditis. Est ergo Christi demonstratio à posteriori, siue ab effectu. Ab ipsa videlicet eorum incredulitate iam per experientiam diuturna & notabili, non ab ipsa reprobatione, probat eos non esse de ouibus suis. Sic alibi D Ioannes. *In hoc cognoscimus Spiritum veritatis & spiritum erroris: quòd ille audit nos, hic non audit.* Hæc igitur Christi verba nec ad omnes non credentes diriguntur (quasi hæc consequentia esset semper firma, Isti non credunt, ergo sunt reprobi, poterunt quippe adhuc postea credere, sicut Saul diu Christo incredulus, adeóque credentium persecutor, postea tamen credidit) sed ad solos obstinatos Iudæos eorúmque similes dirigitur, nec quamlibet incredulitatem notant, sed singularem, & cum magna ac diuturna pertinacia coniunctam. Et sic post longam & infructuosam prædicationem poterit non improbabiliter de incredulis dici, Isti non credunt, quia non sunt de ouibus Christi: id est, ostendunt sua pertinaci incredulitate quia non sunt de numero ouium Christi. Tales enim audiunt vocem Christi, & obsequuntur Ecclesiæ docenti, quam qui audit, Christum audit.

Reprobatio non est propria causa cur quidã non credãt.

1. *Ioan. 4.*

Illud quoque in hac sententia tenendum est, Christum non excludere à numero ouium suarum nisi eos qui sua propria culpa & malitia oues Christi esse nolunt. Quod ipse Caluinus

hoc

hoc loco ſibiipſi in loco citato contrarius diſſimulare non potuit. Ait enim *cauſam incredulitatis non reſidere in Deo, quia homines non niſi voluntaria malitia gratiam reijciunt.* Sic illa conſequentia reiicienda eſt, Ille non credit, quia non eſt prædeſtinatus: & vera conſequentia hæc eſt, Ille non credit, quia non vult credere, ſed Dei gratiam voluntaria malitia reiecit. In his igitur verbis, *Quia non eſtis de ouibus meis*, intelligendum neceſſariò, quia veſtra culpa & proprio demerito non eſtis de ouibus meis. Hoc ſuprà aliis verbis apertius expreſſit: *Propterea vos non auditis, quia ex Deo non eſtis.* id eſt, Dei voluntatem non facitis, ſed diaboli, vnde prius dixerat: *Vos ex patre diabolo eſtis, & deſideria patris veſtri vultis facere.* Vtrobique docet Chriſtus ideo Iudæos non credidiſſe, quia homines impij & pertinaces erant, ex patre diabolo non ex Deo, ideóque non ex ouibus eius ſed ex hœdis & diaboli grege. Hic eſt horum verborum germanus, plenus, & orthodoxus intellectus. Cap. 8.

28. *Ego vitam æternam do eis: & non peribunt in æternum: & non rapiet eas quiſquam de manu mea.*

COlligit ex hoc loco Caluinus, ſemel Chriſto per fidem incorporatos, à ſalute excidere non poſſe. *Incomparabilis* (inquit) *fructus hic fidei eſt, quòd certos ac ſecuros eſſe nos iubet Chriſtus, quũ fide in ſuum ouile ſumus aggregati,* & paulò pòſt: *Inſignis locus, quo docemur non minus certam eſſe electorum ſalutem, quàm inuicta eſt Dei potentia.* Inter has duas Caluini propoſitiones magnum diſcrimen eſt. Poſterior quippe propoſitio vera omnino eſt, & illa ipſa quam Chriſtus hic docet, *de ouibus ſuis*, id eſt, de electis ſuis loquens, *quæ audiunt vocem eius, & ille cognoſcit eas, ipſæ quoque ſequũtur eum.* Tales oues, tales electos, nemo rapiet de manu Chriſti. Quia nimirum perpetuus eorum cuſtos, adiutor ac defenſor Chriſtus eſt. *Iuſtorum enim animæ in manu Dei ſunt, & non tanget illos tormẽtum mortis. Viſi ſunt oculis inſipientium mori, illi autem ſunt in pace.* Habet quidem diabolus varias nocendi artes, habet & mundus: ab vna quidem parte tyrannos armatos, præfectos, iudices, tribunalia, carcetes, catenas, virgas, ſecures, eculeos, exilia, mortes (quæ omnia & ſingula tormenta experti ſunt hodie Sancti in perſecutione Anglicana) & quicquid præterea conſtantibus animis terrorem ſolet immittere. Habet ab altera parte voluptates, honores, dignitates, & quicquid animos

Cõtra certitudinem gratiæ ex ſola fide.

Sap. 3.

quamlibet incorruptos solet corrumpere. De qua mundi corruptela ait quædam Scriptura: *Ecce in pace amaritudo mea amarissima*: quod alibi latiùs exposuimus. Sed contra hæc omnia, & alia quæcunque electorum saluti insidiantia, stat *turris fortissima, nomen Domini*, & quòd Christus hîc dicit, *Nemo rapiet eas de manu mea.* Itaque posterior Caluini propositio verissima est, & præsenti Euangelio conformis. Sed verò prior Caluini propositio nec cum Christi hoc loco verbis, nec cum tota Euangelica doctrina aliquid commune habet. Nec Christus hîc docet, nec vlla Scriptura affirmat, fidei hunc tractum esse, quòd semel Christo per fidem aggregati certi ac securi esse iubeantur. Imò vna illa Scriptura Apostolica manifestè contrarium docet, qua Paulus Gentiles credentes alloquens dicit: *Tu fide stas: noli altum sapere, sed time.* Si timere debet qui fide stat, certè cum illa sua fide, qua stat, securus & certus esse non potest. Quid enim securitati magis repugnat quàm timor? Sed quare timere debet? Audiamus Apostolum. *Si enim Deus naturalibus ramis non pepercit, ne fortè nec tibi pareat.* id est, Si Deus populo Iudaico, qui semel steterit, & propter carnalem propagationem de semine credentis Abrahæ quædámque fidei principia, & eloquia Dei apud illos deposita, in propinqua potentia ad firmiter standum, Christoque venienti credendum erat (vt sapienter differit Augustinus) tamen propter incredulitatem non pepercit, vide ne & tibi, vtcunque iam *insertus in oliuam es* per fidem, & *socius radicis ac pinguedinis factus*, id est, omnis diuinæ gratiæ particeps quæ Christo per fidem incorporatis dari solet, propter tuam quoque incredulitatem, si in eam incideris, Deus quoque non parcat. Si enim illi *propter incredulitatem fracti sunt*, tu, qui iam fide stas, *noli altum sapere*, noli tibi hoc nomine placere, noli aliis iacentibus insultare, *sed time*, id est, iterum atque iterum cauе ne & tu excidas à fide, ac propter incredulitatem frangaris. *Vide ergo* (ait Paulus hanc causam studiosissimè persequens) *bonitatem & severitatem Dei: in eos quidem qui ceciderunt, severitatem, in te autem bonitatem Dei, si permanseris in bonitate: alioquin & tu excideris.* Quid clarius, quid disertius contra Caluini hoc loco paradoxum, omniúmque hodie hæreticorum communem cum eo in hac parte dementiam, dici aut disputari potuit? Dicit Caluinus: *Qui fide in Christi ouile aggregatus est, certũ ac securũ esse iubet Christus.* Dicit Paulus: *Qui fide stat,* (quod plus est, quàm fide aggregatũ esse) *timeat ne & ille excidatur.* An Paulus Christo cõtrarius est? An facilis

Esai. 38. In Propt. Moral.

Rom. 11.

De doct. Christ. lib. 3. cap. 6.

Caluinus Paulo cõtradicit.

lius non est Caluinum mentiri, quàm Paulum Christo contrarium esse?

Atqui Christus dicit de ouibus suis: *Nemo rapiet eas de manu mea.* Dicit hoc quidem Christus, sed de illis ouibus suis quæ per electionem & prædestinationem æternam tales sunt: non de omnibus Christi ouibus *qui ad tempus credunt, & in tempore tentationis* recedunt, *qui fide stant*, & adhuc *à fide excidere possunt.* Sunt oues Christi, veri credentes, veri coram Deo iusti, & iustificati, & sanctificati, qui postea desinunt esse tales. Non credit quidem hoc Caluinus, & quia certitudinem gratiæ & salutis, quæ ex fide talis sit, ponere vult, talis autem certitudo constare nobis in hac vita non potest, nisi ex fide semel accepta constet (fides enim Caluinica & firma persuasio diuinæ beneuolentiæ ita concipi potest, vt de ea concepta constare videatur) vult omnino hanc fidem semel acceptam excidere non posse, sed ex ea eiúsque beneficio certos ac securos nos esse debere. Sed contradicit illi Apostolus, qui iubet timere; & hoc ipsum timere, *ne & tu excidaris*; & propter hoc ipsum timere, quia fidem deserere aut abiicere quilibet potest. Ait enim: *Si permanseris in bonitate.* Ex quo verbo duo sequuntur. Primùm quòd bonus erat cui loquitur, deinde quòd ab ea bonitate excidere potuit. Neque enim permanet in bonitate nisi qui prius bonus fuit: neque dici alicui nisi admodum ridiculè potest, *Si permanseris*, qui cadere omnino non potest. An dici iam Sanctis in cælo regnantibus nisi admodum ridiculè potest, Videte in vobis bonitatem Dei, si permanseritis in bonitate, alioquin & vos excidemini? Caluinus enim & tota secta Caluiniana tantam in illis, qui semel fidem acceperunt, salutis certitudinem ponunt, vt de ea accepta nunquam excidere queant, non magis sanè quàm beati in cælo de accepta beatitudine. Voluit enim hanc certitudinem de fide esse. Fidei verò tanta certitudo est, vt non solùm falsum illi non subsit, sed nec subesse possit; non solùm non fallat, sed nec fallere queat: ideóque de quo ex fide certi sumus, tam certi & securi de eo sumus, quá de sua beatitudine beati in cælo. Hoc suum insanum paradoxum Caluinus, quod in Institutione sua longa disputatione stabilire conatur (quam olim ex parte refutauimus) ex his Christi verbis confirmare voluit: *Oues meas nemo rapiet de manu mea*: quæ verba de solis electis intelligenda sunt, non de quibuscunque & omnibus Christi ouibus: inter quas multæ sunt quæ ex propria incredulitate, excidentes à prima fide

Verborum Christi explicatio. Matth. 8.

De iustificat. lib. 8. cap. 24. & seqq.

in

in qua ſtabant, rapi ſe à diabolo paſſæ ſunt, vt iam ex Apoſtolo oſtendimus.

Oues electæ vnde conſtare poſſunt.

Qui autem oues electæ ſint, qui nõ ſint, non ex fide ſemel accepta iudicari debere, ſed ex fidei perſeuerantia conſtare oportere; tum Apoſtolus in verbis citatis, tum Chriſtus apertè docuit, dicens: *Matt. 24.* *Qui perſeuerauerit vſque in finem, hic ſaluus erit.* Hæc autem perſeuerantia vſque ad curſum conſummatum omnes latet, tam electos quàm reprobos. Propter hoc dicitur. *1. Cor. 10.* *Qui ſe exiſtimat ſtare, videat ne cadat.* Propter hoc ait etiam ipſis electis Apoſtolus. *Philip. 4.* *Cum timore & tremore ſalutem veſtram operamini.* Quis enim dubitat, quin inter Philippenſes, ad quos ſcribit, aliqui electi fuerint? Propter hoc rurſum ad Hebræos idem ait Apoſtolus. *Hebr. 4.* *Timeamus ne forte relicta pollicitatione introeundi in requiem eius, exiſtimetur aliquis ex nobis deeſſe.* Hortatur ne quum Iudæi per incredulitatem perierint in deſerto, nec in terram promiſſionis introire potuerint, vt nos quoque timeamus & ſoliciti ſimus (quod Caluinianæ ſecuritati ex diametro contrarium eſt) ne *relicta*, id eſt, neglecta & obliuioni tradita vitæ cæleſtis *promiſſione, exiſtimetur aliquis deeſſe*, id eſt, ita ſe gerat vt videatur deficere aut defecturus in via. *2. Petr. 1.* Hanc enim ob cauſam dixit B. Petrus eodem Spiritu quo Paulus: *Cui præſto non ſunt hæc*, id eſt, qui cum fide & cognitione Chriſti varias illas virtutes non habet quas ibi enumerauerat, *cæcus eſt, & manu tentans*, id eſt, verè adhuc Chriſtum neſcit, per incerta & vaga ſeu mundi ſeu carnis deſideria ambulans, *obliuionem accipiens purgationis veterum ſuorum delictorum*, id eſt, accepti in baptiſmo beneficij, & hæreditatis cæleſtis, in quam ibi adoptatus fuit, penitus oblitus. *Quapropter, fratres, magis ſatagite*, id eſt, in hoc imprimis & diligenter incumbite, *vt per bona opera*, fidei & vocationi veſtræ adiuncta, *certam veſtram vocationem & electionem faciatis*, id eſt, vobis ipſis & aliis quaſi certum & firmum appareat, vos à Deo ad fidem vocatos, & ad gloriam *Matt. 22.* electos eſſe. Nam & *inter multos* verè *vocatos pauci electi*, & ipſa aliquando vocatio non niſi ficta & hypocritica fuit. Sed bonorum operum ſtudium fidei adiunctum vtrique certitudinem adfert: ſtudium, inquam, perſeueranter adhibitum, vt aliæ ſcripturæ docent. De qua perſeuerãtia quum nemo adhuc in curſu ſuo certus ac ſecurus eſſe poſſit, impiè affirmant hæretici, & hoc loco Caluinus, *ſolius fidei hunc fructum eſſe, vt illa nos certos ac ſecuros reddat.*

Subiungit paulò pòſt, non tam contra Catholicos hodie, quàm

quàm contra doctrinam Apostolicam iam prolatam, & ait: *Hinc etiam colligimus, quàm insana sit Papistarum fiducia, qua in liberum arbitrium, in virtutem propriam, & operum merita recumbit.* Vocat nefarius impostor *liberum arbitrium, & virtutem propriam*, quæ nec liberi arbitrij solius nec virtutis propriæ opera, sed liberi arbitrij diuina gratia adiuti, & virtutis non humanæ, sed diuinæ opera sunt. Talia bona opera, & talium operum merita ponunt Catholici. Nec tamen sic ponunt, *vt in illa recumbant*, quod iterum impostor mendax affirmat, sed vt iuxta D. Petrum *per bona opera certam suam vocationem & electionem faciant*. Non confidunt in meritis Catholici, sed *in Domino cõfidunt, qui operatur in illis & velle & operari pro bona ipsius voluntate*, sanctóque beneplacito. Insanam illam fiduciam qua in solam fidem recũbit Caluinus, & quam ex hoc Euangelio, veluti ex dulci flore venenũ, haurire voluit, Scripturæ à nobis citatæ luculenter refutarũt.

Impostura mendax & duplex.

2. Petr. 1.

Philip. 2.

Imò si rectè aduertimus, in hoc quoque Euangelio Christus illam refutat. Ait enim de ouibus suis. *Oues meæ vocem meam audiunt, & ego cognosco eas, & sequuntur me.* Audire Christum hoc loco est ei credere & obedire. Alioqui audiebant illi externo auditu, qui oues eius non erant. Has oues cognoscit Christus, id est, amat & gratos habet. Istæ quoque oues sequuntur Christum: id est, mandatis eius obediunt. *Qui enim sequitur me* (ait alibi Christus) *non ambulat in tenebris*, id est, non facit opera tenebrarum, quæ sunt opera diaboli principis tenebrarũ. Aliud enim est, esse in tenebris, quod illorum est qui Deum ignorãt, & fide certa carent: aliud ambulare in tenebris, quod operationẽ significat malam & impiam. *Qui enim malè agit, odit lucem*; amat tenebras, & ambulat in tenebris. Qui autem oues Christi sunt, & sequuntur illum, tanquam *filij lucis ambulant in dilectione: fructus enim lucis est in omni bonitate & iustitia & veritate. Abijciunt opera tenebrarum, & induunt arma lucis, sicut in die honestè ambulantes.* Oues igitur Christi & sequentes illũ optimè sciunt, non ex sola fide certos & securos de salute se esse posse, sed totius vitę puritatem præterea etiam amplectendam, vt *si cor eorum eos non reprehenderit, habeant fiduciam apud Deum.* Non satis habent fide fuisse aggregatos ad Christum, vt securi sint de salute, sed ad tantam fiduciam concipiendam, sequi se Christum debere, opera tenebrarum fugere, cor irreprehensibile habere, *ambulare in iustificationibus Domini sine querela*, optimè norunt. Neque ita tamen certos & securos de

Ioan. 8.

Ioan. 3.

Ephes. 5. Rom. 13.

1. Ioan. 3.

Luc. 2.

fide,

fide, ſed fiduciam bona ſpe plenam concipere ſe poſſe ex Scripturis didicerunt. *Domus Chriſti ſumus nos* (ait Paulus) id eſt, ad Chriſti ouile pertinemus, ſi *fiduciam & gloriam ſpei vſque ad finem firmam retineamus.* Sed hæc fiducia & gloria ſpei in quo fundetur, paulò pòſt aperit dicẽs: *Participes Chriſti effecti ſumus, ſi tamen initium ſubſtãtiæ eius vſque ad finem firmum retineamus.* Neque verò hæc eò tantùm dicta ſunt, vt tanquam boni filij Deum patrem non offendamus, nóſque non ingratos acceptis beneficiis demonſtremus, per quã rimam elabi conatur Caluinus; ſed præterea, ne Deum patrem offendentes à ſalute promiſſa vel etiã dari cœpta excidamus. Quod his verbis D. Petrus docet, *Si Patrem inuocatis Deum, qui ſine acceptione perſonarum iudicat ſecundum vniuſcuiuſque opus, in timore incolatus veſtri tempore conuerſamini.* Docet Deum Patrem non ſecus filios caſtigare quàm ſeruos, & à prima vocatione relapſos ſine acceptione perſonarum iudicare, ideóque cum timore diuini iudicij in hac peregrinatione noſtra viuendum eſſe. Hæc omnia fiduciam Caluinianam, quam ex hoc Euangelio ſtabilire voluit, penitus ſubuertunt.

Hebr. 3.

Inſtit. lib. 3. cap. 2. num. 26. 2. Petr. 1.

Certitudinis Caluinianæ impietas. Cap. 4. ſect. 20.

Et videte quàm hæc Caluiniana doctrina ſcelerata & impia eſt. Theodorus Beza, Caluini Geneuæ ſucceſſor, in ſua fidei confeſſione, quam vocat, ita ſcribit: *Affirmo eum qui vel ſemel tota ſua vita ſenſerit certum veræ fidei teſtimonium, ſecurum eſſe debere de ea non modò permanente, ſed etiam permanſura ad finem vſque, tum quoque quum ea tempora inciderint, quibus abeſſe penitus veræ fidei teſtimoniũ videatur.* Hæc ille. Veræ fidei teſtimonium vocat, bona opera ſanctificationis noſtræ per Spiritus ſancti effectus. Hoc teſtimonium penitus abeſſe cenſet, quando in horrenda peccata incidunt electi, ſicut Dauid adulterium atque homicidium perpetrans, ac Petrus Chriſtum negans, quos pro exemplo in medium adfert, & ait illos, *quum ſic fœdiſſimè lapſi eſſent, incubuiſſe veluti anchoræ illi teſtimonio quod Spiritus ſanctus teſtabatur ipſorum ſpiritui: eos nimirum quamuis fœdiſſimè lapſos, tamen in numero filiorum Dei cenſeri, ac proinde remiſſa eſſe illis peccata.* Hæc ille ibidem. Hæc eſt ergo fides & fiducia Caluiniana; vt certus & ſecurus ſis te ouem eſſe Chriſti, & ex numero electorum, quos nemo rapiet de manu eius, ſatis eſſe, ſi ſemel in tota vita veræ fidei teſtimonium, videlicet bonum aliquod opus & ſanctificationis effectum in teipſo ſentias; talis enim vera fides, qua ſola iuſtificaris, ad finem vſque permanebit,

Bezæ doctrina execrabiliter impia.

nebit,etiam tũm quando fœdiſſimè lapſus fueris.Adhuc enim teſtabitur tuo ſpiritui Spiritus ſanctus,quia ſemel hoc teſtatus eſt, te eſſe filium Dei,& proinde remiſſa tibi eſſe peccata. An vlla eſſe poteſt magis epicurea,magis impia,& athea ſententia quàm hæc eſt? Si enim vel ſemel in tota vita cum recta in Chriſtum fide,eiúſque erga te beneficia ac promiſſiones ſuauiter recolens, aliquod opus bonum ac ſanctum præſtiteris, putà ſemel orationem Dominicam deuotè recitaueris, aut vnam pauperi eleemoſynam propter amorem Chriſti erogaueris, omnia tibi ſalua ac tuta ſunt, niſi ſalua eſſe poſſunt. Tametſi cum Dauide adulteres, aut cum Petro Chriſtum neges,aut cum Beza Candidam ſimul & Audebertulum in tuo ſinu foueas,certus es de ſalute,certus es de remiſſis tibi peccatis,certus es te eſſe filium Dei,& hoc Spiritus ſanctus tuo ſpiritui teſtatur. Te adulterum Spiritus ſanctus filium Dei eſſe dicit. Te Chriſtum negantem Spiritus ſanctus filium Dei eſſe dicit. Nec gemitus Dauidis, nec lacrymæ Petri neceſſariæ tibi ſunt. Semel fuiſti filius Dei per fidem & Spiritum ſanctificantem. Dubitare non debes, quin huiuſmodi ſemper permaneas,etiam fœdiſſimè lapſus. Hoc certè iam nõ myſterium iniquitatis eſt, ſed voces illius ſunt qui hoc myſterium operatur,qui *homo peccati & filius perditionis* ab Apoſtolo vocatur, voces Antichriſti ſunt. Quid enim ille homo peccati ad peccati regnum ſtabiliendum aptius & accommodatius adferre poterit, quàm hæc doctrina adfert? Quid filius ille perditionis ad perdendas animas efficacius proferet,quàm quod iſte Caluiniſta protulit? 2. Theſſ.2.

Bellis tamen vt ſibi videtur ſimilibus doctrinæ ſuæ turpitudinem fucare,& imprudentis lectoris oculos perſtringere conatur. *Qui colligunt* (inquit) *falſam eſſe fidem noſtram,quia certo tempore eius effectus non apparent, perinde argumentantur, ac ſi quis colligeret nullum eſſe verum ignem, vbicunque nulla flamma collucet; vel hyeme non viuere arbores,quoniam nec folia, nec fructus edunt.* Atqui non hîc agitur de effectis fidei aliquando non apparentibus, ſed de effectibus veræ fidei in ſenſu Bezæ, id eſt, fidei cum vitæ ſanctitate coniunctæ planè contrariis, eámque penitus tollentibus. Ignis ardere poteſt ſine flamma, ſed non ardet extinctus. Arbor in hyeme viuit ſine foliis & fructu, ſed non viueret ſi ſtirpitus euulſa iaceret. Adulter, homicida, abnegans fidem, dum hos actus exercet, Spiritum S. in ſe penitus extinxit. *Neque enim habitat in corpore ſubdito peccatis*: eſt arbor radicitus euulſa, Vbi ſuprà. Sapient.1.

quia

quia charitatem non habens, quę radix ſalutis eſt, apud Deum
1. Cor. 13. nihil eſt, dicente Apoſtolo: *Si charitatem non habuero, nihil ſum.* Deinde non de momentaneo bonorũ operum defectu, aut etiam in graue crimen prolapſu hîc agitur, ſed de perpetua (vnico tantùm per totam vitam excepto pietatis actu) flagitioſæ vitæ impuritate. Cum illa enim ſtare ſaluté poſſe ac certò ſtare Beza vult.

Alia adhibet ſimilia non minus inepta, vel inſana potius. Nam poſt illa fœdiſſima verba primo loco à me citata ſubiungit. *Neque enim infans recèns natus idcirco non eſt præditus anima rationis participe, quòd nullum eius vſum, experiatur: neque ebrium hominem dicimus ratione & intelligentia ſpoliatum, etiamſi neque mens neque pes in eo officium facit: neque vitalis omnis facultas eum deſeruit, qui eſt ad tempus mortuo quàm viuo ſimilior.* Hæc ille, quaſi de eo fideli ageretur, qui ab opere bono interdum ceſſaret, nullum interea crimen perpetrans: in quem tamen nec iſta ſimilia per omnia quadrarent, quod latiùs hîc explicare extra propoſitum eſſet. Atqui Beza ſuum electum fidelem qui ſemel tantùm in vita veræ fidei teſtimonium in ſe ſenſerit, nec vt infantem ſine vſu rationis fingit, nec vt hominem ebriũ ponit, qui ad tempus neſcit quid faciat, nec vt aliquem qui apoplexia tactus mortuo ſimilior quàm viuo ad tempus appareat, deſcribit (nec enim in tota vita tanto ſtupore ſuos electos affici dicere volet) ſed in ſuo fideli & electo ponit fœdiſſimos lapſus, quales Dauid & Petrus perpetrarunt, qui bene vigiles ſuique compotes ea commiſerunt, & quales tota vita homines ſcelerati committunt, nec veluti ebrij, nec veluti infantes, nec veluti mortui, ſed ad actiones impias, quas proferunt, vigilantiſſimi, aſtuti, ſeduli, viuaces. Nec in eis ad tempus, ſed per totam vitam (vnico excepto pietatis actu) perſiſtere ponit.

Caluiniſtæ quales filij Dei.

Nempe volunt Caluiniſtæ electi Dei, quum eos rapere, furari, ſacrilegia, rapinas committere videmus, quum ſcortari, inebriari, occidere, mentiri, fallere, omnem denique ſiue in Deum impietatem, ſiue in homines iniuſtitiam exercere cernimus, vt toto illo tempore eos pro filiis Dei iuſtis & ſanctis coram Deo nihilominus habeamus; ea verò quæ perpetrant, quaſi ſomno cuidam, & apoplexiæ qua correpti interea ſunt tribuamus. Lepidi homines dum opera diaboli faciunt, filij Dei eſſe volunt. Vnum adhuc ſimile profert Beza quod diſſimulandum non eſt. *Sciant* (inquit) *iſti qui hanc doctrinam oppugnant, quaſi aditum patefaciat ad peccandi licentiam, ſe*

non

non aliter id colligere, quàm si dicerent homines instrui ad abstinendum à cibo & potu, vel ad otium institui, quum certum esse ac præfixum vitæ nostræ terminum affirmamus, qui præterire non poterit. At verò quàm ista collectio alteri sit dissimilis, statim apparebit. Qui dicit certũ esse cuique vitæ suæ terminum à Deo præstitutum, non docet eum à cibo & potu abstinere, quia media illa nota & necessaria, quum hoc dicit, non tollit. Imò quia terminus cuique talis vita est, nec sine cibo & potu transigi vita potest, certum & indubitatum est, eum, qui vitæ terminum præscripsit, pariter factorũ vt vsque ad illum terminũ alimentum victuro non deficiat. Sic dicunt sanè Catholici, omnes saluandos, ad ipsam salutem ab ipso Deo infallibiliter prædestinari. Sed dum hoc dicunt, pariter docent huius diuinæ prædestinationis effectum non solùm vitam æternam, sed ipsa quoque media esse quibus ad eam peruenitur: nempe fidẽ, charitatem, aliáque pietatis opera, sine quibus vita æterna adultis, & operandi tempus habentibus, non datur. Docent quoque impios in impietate finaliter perseuerantes de numero huiusmodi prædestinatorũ esse non posse. Et ad hanc quidem sanam & orthodoxam doctrinam similitudo à Beza allata optimè quadrat: neque ad peccandi licentiam illa aditum patefacit, sed totius pietatis ac sanctitatis necessitatem in omnibus prædestinatis ponit. At verò Bezana doctrina à simili proposito longissimè abest: & vt in eadem materia maneamus, hæc eius recta & genuina similitudo est. Quemadmodum qui alicui diceret; Charissime, vitæ tuæ terminus à Deo præscriptus est, qui præteriri non poterit, quare siue cibo & potu continuo vtaris, siue non vtaris (modò semel in vita illis vsus fueris) ad illum vitæ terminum certissimè peruenies; iste haud dubiè eum ab abstinentia cibi & potus reuocasse, & interitus corporis, qui inde necessariò sequeretur, causa fuisse, meritò iudicaretur: sic omnino Theodorus Beza & tota schola Caluiniana, quæ sic Christianum alloquitur; Dilecte frater, si vel semel in tota vita tua senseris te vita gratiæ viuere, & veræ fidei testimonium habere, opera videlicet bona, & sanctificationis tuæ fructus, certus sis & securus te illam fidem perpetuò habiturã vsque ad finem vitæ, ideóque saluandum, vtcunque illius fidei fructus & testimonia per reliquam vitam non appareant; per hanc impiam doctrinam ad peccandi licentiam aditum patefaciunt, & electorum suorum peccata nihil illis ad salutem obesse, quia vel statim remittuntur, vel non nisi quasi dor-

Epicurea Bezæ doctrina ad oculũ demonstratur.

mientes illa perpetrarunt, impiè docent: ideóque illis, qui hanc eorum doctrinam amplectuntur, æternæ perditionis causam dediſſe meritò cenſendi ſunt.

Caluiniana certitudo ex ipſo Caluino refutatur.

Et ad hoc quidem certiſſimum æternæ perditionis præcipitium Caluiniana ac Bezana præſumptio neceſſariò trahit. Cuius tamen apertam temeritatem, ipſius Caluini alia diſputatio manifeſtam facit. Diſputans ille contra fiduciam ſpecialis auxilij diuini in his qui caſtitatem vouent (quos ideò ait temere vouere, quia de dono illo certi & ſecuri eſſe non poſſunt) ſic ſcribit. *Non eſt quòd cauſentur ſe non niſi gratia Dei fretos votum hoc nuncupare. Quum enim Deus non omnibus dare pronuntiet,* (hoc enim ex eo conſequi putat quod Chriſtus dixit, *Non omnes capiunt verbum hoc*) *fiduciam ſpecialis doni concipere noſtrum non eſt.* Atqui eodem modo multóque verius contra hanc certitudinem peculiaris electionis, quam ſtatuit Caluinus, nos arguimus. Non eſt quòd cauſetur Caluinus, Beza, aut alius quiuis illorũ peſſimo fermento deprauatus, ſe non niſi diuinæ beneuolentiæ promiſſionibus fretos, *indubitatam ſalutis expectationem præſumere* (ſunt verba Caluini) & hanc *electionis ſuæ particularis certitudinem audacter ſibi vendicare*, vt Beza loquitur. Quum enim diſertè dixerit Chriſtus, *non omnes vocatos eſſe electos, nec omnes ingredi angustam portam quæ ducit ad vitam*, imò contrà paucos tales eſſe; hanc indubitatam ſalutis expectationem præſumere, aut hanc particularis electionis fiduciam animo concipere, nec concipere tantùm, ſed & firmiſſimè ſibi perſuadere, profectò multo minus noſtrum eſt. Hæc, vt dixi, Caluini diſputatio certitudinem hanc, quam ponit, manifeſtè ſubuertit.

Inſtitut. lib 2. c. 2. num. 16. Matth. 20. & 7.

Caſtitatis donum non vnnè præſumitur.

Eſt tamen longè alia ratio in concipiendo fiduciam doni caſtitatis, quàm in præſumendo donum electionis particularis. Ratio enim cur omnes non capiunt donum caſtitatis, ex bona parte in nobis ipſis eſt, quia nolumus hoc donum habere; non adimus Dominum precibus vt illud nobis largiatur, non alia media adhibemus quibus illud vel impetrari vel conſeruari poteſt; vt ad illa Chriſti verba alibi contra Caluinum diſputauimus. Ratio cur non omnes electi ſint, in ſolo Deo eſt, qui pro ſuo beneplacito elegit quos ipſe voluit ante conſtitutionem mundi; nec in noſtra poteſtate vllo modo eſt, vt de numero electorum ſimus ſi ex eo numero in diuina electione non ſumus tametſi vt inter electos eius deputemur, & cum electis ab eo coronemur, noſtrum omnino ſit omnem

operam

operam legitimè certando dare, & *nostrã electionem per bona opera certam facere*, certam dico non Deo, sed nobis: quia certum ex diuinis Scripturis est, eos *qui mala agunt, regnum Dei non possidere*, & nisi *qui legitimè certauerit, neminem coronari*. Quæ tamen tota certitudo nostra, spei est, nõ fidei. *Gloriamur in spe gloriæ filiorum Dei*: quæ gloriatio tunc firma & certa est, quando id quod sequitur in nobis locum habet. *Non solùm autem, sed & gloriamur in tribulationibus. Si enim compatimur, & cõglorificabimur.* Sed nullas cõditiones admittunt hæretici. Certi & securi esse volunt. Non est illis satis anchoram spei firmam tenere, quam Deus proposuit timentibus eum. Nouos sibi certitudinis fidei funes fabricauere: sed quibus suffocantur, non sustentantur; & qui laqueus ad ruinam sint, non solaria ad salutem. Diuinæ electionis certitudinem & nullam esse in hac vita, & optimis ex causis nullam esse debere, sapienter docet his verbis S. Augustinus. *Quis ex multitudine fidelium, quamdiu in hac mortalitate viuitur, in numero prædestinatorum se esse præsumat? quia id occultari opus est in hoc loco, vbi sic cauenda est elatio, vt etiam per Satanæ angelum, ne extolleretur, tantus colaphizaretur Apostolus. Hinc & Apostolis dicebatur, Si manseritis in me, dicente illo qui vtique illos sciebat esse mansuros. Et per Prophetam, Si volueritis & audieritis me, cùm sciret ipse in quibus operaretur & velle. Et similia multa dicuntur propter huius vtilitatem secreti, ne forte quis extollatur, sed omnes etiã qui bene currunt timeant, dum occultum est quò perueniant. Propter huius ergo vtilitatem secreti credendum est, quosdam de filijs perditionis, non accepto dono perseuerandi vsque ad finem, in fide quæ per dilectionem operatur, incipere viuere, & aliquandiu fideliter ac iustè viuere, & postea cadere, neque de hac vita priusquam hoc eis contingat, auferri. Quorum si nemini cõtigisset, tam diu haberent homines istum saluberrimum timorem, quo vitium elationis opprimitur, donec ad Christi gratiam, qua piè viuitur, peruenirent: deinceps iam securi nunquam se ab illa casuros. Quæ præsumptio in isto tentationum loco non expedit, vbi tanta est infirmitas, vt superbiam possit generare securitas.* Hæc Augustinus. Quæ omnia contra Caluinianam præsumptionem plurimum valent. Tametsi enim Caluiniana securitas superbiam non generat, de qua Augustinus loquitur, nempe de vitæ puritate & sanctitate quam Caluinus non requirit, tamen aliam superbiam generat multo deteriorem, nempe qua præsumit homo totus impius se esse filium Dei propter

1. Pet. 1.
Gal. 5.
2. Tim. 2.
Rom. 5.
Rom. 8.

Salutis cõditiones nullas admittunt hæretici.

De corrept. & grat. c. 13. Electionis certitudo in hac vita nulla.

ſolam fiduciam diuinæ beneuolentiæ. Si enim ad elationis vitium opprimendum neceſſarius eſt perpetuus timor, & peculiaris electionis ignoratio; quanto magis ad tam impiam præſumptionem opprimendam idem neceſſarium erit! Si quos certò conſtabat Chriſto electos eſſe, eoſdem ad perſeuerantiã fidei & charitatis hortatur Chriſtus, (hoc eſt enim *manere in Chriſto*) quanto magis quos ex nulla reuelatione conſtat electos eſſe, ſeipſos perpetuò hortari, & ſolicitè contendere debent, vt maneant in Chriſto, non fide tantùm & fiducia, ſed charitate, & faciendo voluntatem eius! Sed contra hanc execrandam ſecuritatem & certitudinem electionis particularis quam ex hoc Euangelio ſtabilire Caluinus voluit, propter illa Chriſti verba, *Nemo rapiet oues meas de manu mea*, quum alia innumera vtiliter dici & adferri poſſent, his paucis contentus ero: tum quia hæc pauca præſenti inſtituto ſufficiunt, tum quia de hoc argumento latiùs alibi diſputauimus.

In opere de Iuſtificat. lib. 9.

30. *Ego & Pater vnum ſumus.*

QVum hæc verba tum ex ipſa contextus conſequentia, tum ex doctiſſimorum & vetuſtiſſimorum Patrum expoſitionibus, vnitatẽ ſubſtantiæ & exiſtentiæ diuinæ in Chriſto cum Deo Patre lucidiſſimè doceant; impius Caluinus & rem ipſam hoc loco negat, & veteres Patres diſertè reprehendit. Sic enim in hunc locum ſcribit. *Abuſi ſunt hoc loco veteres, vt probarent Chriſtum eſſe Patri ὁμοούσιον conſubſtantialem. Neque enim Chriſtus de vnitate ſubſtantiæ diſputat, ſed de conſenſu quem cum Patre habet: quicquid ſcilicet geritur à Chriſto, Patris virtute confirmatum iri.* Sic iterum quum Iudæi propter hæc Chriſti verba melius intellecta quàm intelligere voluit Caluinus, dicerent *eum blaſphemare, quia cùm homo eſſet, faceret ſeipſum Deum*, Chriſtus eorum intelligentiam non corrigeret aut reprehenderet, ſed comprobaret & confirmaret dicens, *Si mihi nõ vultis credere, operibus credite, vt cognoſcatis & credatis quia Pater in me eſt, & ego in Patre*, (ad quæ verba ſtatim quærebant eum apprehẽdere, quaſi iterum repetentem ſe Patri æqualẽ eſſe) hæc rurſum verba luculentiſſima in fauorem Arianæ hæreſis, iterum depranat Caluinus dicens: *Idem repetit Chriſtus quod ſuprà aliis verbis dixerat: Ego & Pater vnum ſumus. Pater (inquit) in me eſt, hoc eſt, diuina virtus ſe in me profert: Et ego in Patre ſum, hoc eſt,*

Ariana hæreſi reſuſcitandæ feneſtram Caluinus aperuit.

Ioã. 10. 38.

est, nihil ago nisi auspicijs Dei: ita vt mutua sit inter me & Patrem coniunctio. Neq; enim hic de essentiæ vnitate sermo habetur, sed de manifestatione diuinæ potentiæ in Christi persona, vnde constabat diuinitus missum esse. Hæc ibi. Eodem adhuc modo, eadémque impietate, eadē Christi verba in postremo ante passionē sermone studiosè repetita, vt discipuli eum id crederent esse quod erat, Deum verum Deo Patri æqualem, deprauat iterum Caluinus. Dicenti enim Philippo, *Domine, ostende nobis Patrem, & sufficit nobis*, respōdit ei Iesus: *Philippe, qui videt me, videt & Patrem meum. Non credis quòd ego in Patre & Pater in me est?* & rursum: *Non creditis quia ego in Patre, & Pater in me est? Alioquin propter ipsa opera credite. Hæc verba* (ait Caluinus) *non ad diuinam Christi essentiam refero, sed ad modum reuelationis. Nec simpliciter disputat Christus quid sit in se, sed qualis debeat agnosci à nobis. Virtutis potius quàm essentiæ elogium est.* Hæc ille ibi. Luculentissima diuinæ Scripturæ verba, quibus Christus verus Deus, & Patri, quoad substantiam, æqualis probatur, & contra impios Arianos à doctissimis Patribus probari semper solet, homo procax & superbus, vel vt Arianæ hæresi fenestram aperiret nouam, vel vt præter ac supra veteres eruditissimos ac sanctissimos Patres aliquid singulariter sapere videretur, penitus deprauat. Ioan. 14.

Et primùm quidem ex ipso contextu, de vnitate substantiæ, & non voluntatis Christum dixisse, *Ego & Pater vnum sumus*, ipsa causa dicendi manifestè docet. Quū enim electos vocasset *oues suas*, & se *eis vitam æternam dare* affirmasset, addens quoque *quòd nemo raperet eas de manu eius*, quia hæc omnia diuinæ solius potestatis essent, ideóque Iudæis hæc à Christo nimis arroganter dicta videri possent, duplici argumento potestatem suam confirmat. Primùm, quia vt homo à Deo Patre summam potestatem ipsámque diuinitatem naturæ suæ humanæ hypostaticè coniunctam accepit, *Pater meus*, inquit, *quod dedit mihi, maius omnibus est: & nemo potest rapere de manu Patris*: vbi intelligitur conclusio, Ergo nec de mea. Alterum argumentum est, quia ipsemet Deus quoque est, & eiusdem cum Deo naturæ ac potestatis: propter quod dicit, *Ego & Pater vnum sumus*. Sic hunc locum tractat D. Basil. lib. 1. contra Eunomium. Eodem modo interpretatur Ambrosius lib. 3. cap. 18. de Spiritu S. & de fide lib. 1. cap. 1. Chrysostomus quoque homil. 60. in Ioannem, vbi notat optimè inferri. *Si vnus sunt*

Arianismus Caluini refutatur.

potentia & virtutis, esse etiam vnius & eiusdem substantiæ. Quare hunc imprimis locum oppoſuerunt Patres Arianis, vt Filium Patri nec ὁμοίων, nec ὁμοούσιον, ſed ὁμοούσιον: id eſt, nec ſimilis tantùm naturæ (vt olim Eunomius) nec ſimul habentem eſſentiam, quaſi radicalem ac primitiuam à ſeipſo, vt hodie Caluinus) ſed conſubſtantialem, ſiue eiuſdem planè ſubſtantiæ cum Patre, id eſt, à Patre, non à ſeipſo, quia Dei filius eſt. Sic Athanaſius ſerm. 4. contra Arianos, & aliis multis in locis, & Hieronymus ad Eſa. cap. 6. Gloſſa autẽ Caluini, quòd de conſenſu voluntatis, non de vnitate eſſentiæ Chriſtus illa verba dixit, ipſiſſima fuit Arianorum euaſio, vt refert S. Auguſtinus, eámque refellit contra Maximinũ Arianorum Epiſcopum lib. 1. ca. 12. & lib. 3. cap. 22. Hãc ſanè ob cauſam noui hodie Ariani in Tranſſiluania & Polonia, in publica diſputatione cum ipſis Lutheranis & Caluiniſtis habita, circa huius loci ſententiam Caluinum iudicem appellarunt, & ab ipſo Caluino Arianam ſe accepiſſe doctrinam profeſſi ſunt. Quare in Tranſſiluania ſicuti ex Catholicis fiunt Lutherani, ex Lutheranis Caluiniſtæ, ſic ex Caluiniſtis fiunt noui Ariani: & ſicut Caluiniſtæ multa à Luthero ſe accepiſſe oſtendunt, propter quę deſerto Luthero ſua ſingularia dogmata ipſe Zvvinglius ac Caluinus orbi obtruſerunt; ſic Ariani multa ſe tam à Luthero quàm à Caluino accepiſſe profitentur, propter quæ deſertis vtriſque Ariani eſſe malunt quàm Catholici Chriſtiani. Inter cætera autem hic vnus locus & alia à me citata tanto ſtudio à Caluino deprauata, hanc audacibus & impiis hominibus occaſionem dedere. Quo nomine rectè & meritò Caluiniſtas accuſat primarius quidam Lutheranus, Iacobus Andreas Smidelinus, Tubingẽſis Academiæ, vt ſeipſum ſcribit, Doctor & Cancellarius. *Minimè* (inquit) *mirandum eſt, ex Caluinianis in Polonia, Tranſſiluania, & Hungaria, aliiſque in locis, quamplurimos ad Arianiſmum, quoſdam etiam ad Mahometiſmum acceſſiſſe, quorum impietati hæc Caluiniana doctrina viam parat.* Hæc ille, citatis quibuſdam Caluini in Chriſtum blaſphemiis, & diuinæ Scripturæ deprauationibus. Vix enim apud Ioannem (qui diuinitatem Chriſti maximè aſtruebat, propter ipſum Cerinthum qui eam negabat) vllus locus eſt qui Chriſtum eſſe Deum doceat, quem ſuo fermento Caluinus non corrumpat. Præter loca ſuperius citata pauca adhuc adiiciam. Ad illa Chriſti verba, *Pater diligit Filium, & omnia demonſtrat ei quæ ipſe facit,* Patres reprehendit, qui ex his verbis Chriſti diuinitatem aſtruunt. Dicitur enim

Caluini gloſſa Arianorum euaſio.

Vide Antoniũ Poſſeuinũ de atheiſmis hæreticorum.

In Præfat. refutat. blaſphemæ Apolog. Danæi, an. 1583.

Ioan. 5.

enim Pater demonstrare Filio omnia quæ facit, quia cognitionem quam habet Filius, Pater dat. Communicat enim Pater Filio scientiam cum essentia, & hoc est demonstrare: sicut Filium discere à Patre, seu videre facientem Patrem, est accipere cognitionem à Patre sicut & naturam. Sic hæc verba exponũt doctissimi Patres, Cyril. Alexand. & S. August. in suis ad hunc locum commentariis. Sed hic bonus Caluinus, magis Arianis fauens quàm doctissimis Patribus deferens, ait. *Quàm dura sit & coacta veterum expositio, nemo non videt.* Quod autem illic adfert, ita durum & coactum est, vt Christi disputationem, qui se hîc Deo æqualem ostendere voluit, prorsus inanem faciat. Simili arrogantia & impietate vtitur in illis Christi verbis: *Hunc enim Pater signauit Deus.* Causam illic reddit Christus non solùm cur filius hominis cibum vitæ æternæ dare possit, sed etiam cur caro ista secundùm quam erat filius hominis, cibus possit esse vitæ æternæ: quod vtrique in præcedentibus dixerat. Nempe quia *hunc Pater signauit Deus*: id est, huic homini Pater velut sigillo diuinitatem impressit & vnixit. Sic hunc locum exponunt S. Augustinus, S. Hilarius, & S. Cyrillus Alexandrinus, omnes hæreticorum sui temporis antagonistæ fortissimi, & Scripturarum interpretes diligentissimi. Sed horum sententiam in fauorem Arianorum rursum taxat Caluinus. *Perperam hunc locum veteres ad diuinam Christi essentiam torserunt, quasi signatus dicatur, quia character est & expressa imago Patris.* Hæc est rursum hominis arrogantia qua Patres taxat, & impietas qua Catholicos contra Arianos exarmat, & fortissima diuinarum Scripturarum tela è manibus eripit. Sed non est hic impietatis eius finis aut arrogantiæ modus. Quum illa Christi verba, *Non possum ego à meipso facere quicquam*, studiosè admodum exponant SS. Patres, vt diuinæ eius naturæ nihil præiudicent, ideóque tam secundùm diuinam naturam quàm secundùm humanam illa intelligi posse doceant; secundùm diuinam quidem, quia sicut essentiam sic omnem operationem à Patre accepit, cuius filius naturalis est, (in quem modum Ambrosius, Augustinus, Chrysostomus, & Cyrillus hæc verba interpretantur,) secundùm humanam verò, quia iuxta illam à Deo totum accepit quod habuit, sicut & nos, vt idem Cyrillus & D. Hieron. lib. 2. aduersus Pelagianos accipi posse iudicant, totam hanc SS. Patrum diligentiam & iudicium Caluinus pro more suo flocci faciens, magisque Arianis patrocinari, quam doctissimis Ecclesiæ luminibus subscribere

Cyril. lib. 2. cap. 117. in Ioan.
August. tract. 11. in Ioan.
Ioan. 6.
August. tract. 25. in Ioan.
Hilar. lib. 8. de Trinitate.
Cyril. lib. 3. cap. 29. in Ioan.
Ioan. 5.
Serm. 20. in Psalm. 118
Tract. 22. in Ioannẽ.
Homil. 38. in Ioan.
Lib. 2. cap. 1. in Ioan.

volens, ad eundem locum ita garrit. *Superuacuum foret hic subtiliter disputare, à seipsone an aliunde possit filius Dei, quod ad aeternam eius diuinitatem spectat. Neque enim talibus argutiis nos occupare voluit. Proinde nulla erat causa cur se tam anxiè torquerent veteres in repellenda Arij calumnia.* Hæc idcirco homo impius facit, vt suam peculiarem & nouam αὐτοθεότητα in filio Dei, qua vult filium Dei à seipso Deum esse, non à Patre, aliquo modo stabiliat. Quam eius nefariam hæresim, vt & alias permultas, circa Beatiss. Trinitatis ac Christi diuinitatis mysteria, ex ipsius Caluini scriptis diligenter collegit, doctéque refutauit, Franciscus Feuardentius Gallus, vir de fide Catholica præclarè meritus.

Caluini propria hæresis circa filiũ Dei.

In Dialogis contra 174. hæreses Caluini

Vnum adhuc exemplum adiiciam, quo Caluini impietas luculentior appareat. Celebris est ille sermo quo Christus dixit, *Pater maior me est*, nec in ore Arianorum aliquid frequentius. *Illi enim* (ait ad hæc verba Caluinus) *vt Christum probarent quendam esse secundarium Deum* (sic ille Arianorum sententiam refert, quasi ideo hæresis damnati essent, quòd filium Dei à Patre, & ex Patre esse, ac ratione originis secundam in diuinis personam dicerent, quod reuera Caluinus negat, vt modò dictum est; quum potius ideò hæretici fuerint, quia Christum esse Deum omnino negabant, & creaturam esse, quamuis non sicut cæteras creaturas, impiè asserebant) *obijciebant minorem esse Patre. Patres orthodoxi, vt tali calumniæ ansam præciderent, dicebant hæc verba debere ad humanam naturam referri. Atqui vt impiè* (nempe in sensu Caluini iam explicato) *hoc testimonio abusi sunt Ariani, ita nec recta nec consentanea fuit Patrum solutio. Hic enim neque de humana Christi natura, neque de aeterna eius diuinitate sermo habetur.* Hæc ille impius: quasi Christus hoc loco diserti ssimè de sua exaltatione non sit loquutus. *Vado* (inquit) *ad Patrem, quia Pater maior me est*, id est, vado exaltandus & glorificandus, deposita iam exinanitione ac humilitate mea, completa dispensatione quam suscepi. Patres tamen diligentissimè hæc verba expendunt ac trutinant, & vel ratione originis Patrem se vt Deo maiorem vocasse Christum exponunt (vt aliquando Athanasius, Basilius, Nazianzenus, Hilarius, Origenes) vel ratione humanitatis, quod clarum ac perspicuum est, vt idem Hilarius lib. 9. & D. Augustinus tract. 78. & Leo Magnus sermone 3. de Pentec. idem quoque Athanas. in disputatione contra Arianos in Conc. Nicæno, & coram Probo iudice, ac demum Cyrillus in Ioan. lib. 10. cap. 9. Neutrum tamen admittit

Ioan. 14.

Orat. 2. cõt. Arianos.

Lib. 4. cõtra Eunomium.

Orat. 4. Theolog.

Lib. 9. & 11. de Trinitate.

Homil. 2. in diuersos.

mittit Caluinus, magis eligens Arianorum causam in medio relinquere, quasi necdum satis refutatam, quàm grauissimorum Patrum iudiciis sese accommodare. Minus nunc miretur quisquam si in dogmatibus hodie controuersis tam procaciter Caluinus cum suis vniuersæ Antiquitatis testimonia ac iudicium reiiciat, postquam in eo dogmate quod nobiscum amplecti videri vult, Patrum tamen expositiones penitus negligit atque contemnit. Sic nempe nouis Arianis latissimam fenestram aperire Caluinus voluit. Idem in Iudæorum gratiã quàm diligenter præstiterit, ex multis diuinæ Scripturæ testimoniis insigniter è Caluino deprauatis luculenter ostendit Aegidius Hunnius in Academia VVitebergensi Professor. *In libello Caluinus Iudaizans an. 1593.*

IN IOANNIS CAP. XI.

Infremuit spiritu, & turbauit semetipsum.

DOCET apertè hic locus, docéntque doctissimi Patres, turbationem hanc, quam Christus hîc ostendit, non fuisse in eo, sicut in nobis frequenter est, inuoluntariam, sed liberam, liberéque pro tempore & loco à seipso certa deliberatione assumptam. Dicit enim textus: *turbauit seipsum.* Non dicit, turbatus est. Sic instante passione, *cœpit contristari & mœstus esse*: id est, quando voluit, & animæ vllam iniectam necessitatem, liberè suos affectus ad tristitiam & dolorem voluntarium, proposito sibi imminentis passionis obiecto, excitauit. Quare D. Hieronymus ad illum locum. *Aliud est contristari, aliud incipere contristari: quia propassio in Domino erat, passio humana non erat.* Sic D. Augustinus in hunc ipsum locum. *Turbaris tu nolens, turbatus est Christus quia voluit: Esuriuit Iesus, sed quia voluit: Dormiuit, sed quia voluit: Contristatus est, sed quia voluit. Mortuus est, sed quia voluit. In illius potestate erat, sic vel sic affici vel non affici. Anima & caro Christi cum verbo Dei vna persona est, vnus Christus est. Ac per hoc vbi summa potestas est, ibi secundùm voluntatis nutum tractatur infirmitas: hoc est, turbauit semetipsum.* Hæc Augustinus. Et adhuc alio in loco. *Ipse Dominus Iesus in forma serui agere vitam dignatus humanam, sed nullum habens omnino peccatum, affectiones humanas adhibuit, vbi adhibendas esse iudicauit. Neque enim in quo verum erat hominis corpus, & verus hominis animus, falsus erat humanus affectus. Cùm*

Christus humanos affectus liberè suscepit.

Matt. 26.

In Com. ad cap. 26. Matth.

Tract. 49. in Ioan.

De Ciuit. Dei li. 14. cap. 9.

ergo eius in Euangelio ista referuntur, quòd supra duritiam cordis Iudæorum cum ira contristatus sit, quòd dixerit, Gaudeo propter vos vt credatis, quòd Lazarum suscitaturus etiam lacrymas fuderit, quòd concupiuerit cum discipulis suis manducare pascha, quòd propinquante passione tristis fuerit, non falsò vtique referũtur. Verùm ille hos motus certa dispẽsationis gratia, ita, cùm voluit, suscepit animo humano, vt, cùm voluit, factus est homo. Et paulò pòst. *Habemus nos humanas istas affectiones ex humanæ conditionis infirmitate. Non autem ita Dominus Iesus, cuius & infirmitas fuit ex potestate,* id est, ex libera illarũ assumptione quoties voluit, sicut ex libera naturę nostræ assumptione factus est homo quãdo voluit. In hãc quoque sententiã scribit D. Gregorius. *Non sicut nos qui puri homines sumus, irruente sæpe tentatione concutimur, ita Redemptoris nostri animæ tentationis est necessitate turbata. Qui & si quando turbatus spiritu infremuisse dicitur, ipse tamen diuinitus disponebat, quantum ipse humanitus turbaretur.* Docet cum Augustino, vbi summa potestas erat, ibi secundùm nutum voluntatis tractari infirmitatem: vt videlicet affectiones in Christo tametsi humanæ & veræ essent, non tamen inuolũtariæ & prorsus per modũ naturæ sicut in nobis frequenter, sed semper liberæ & ex certa ac deliberata dispositione fierẽt.

Moral. in Iob lib. 3. cap. 1.

Totam hanc SS. Patrum doctrinam, verbis huius Euangelij, *Turbauit semetipsum*, conformẽ vellicat & impugnat Caluinus. *Absurdum* (inquit) *quibusdam videtur, si Christum dicamus tanquam vnum aliquem ex hominum numero fuisse humanis passionibus subiectum. Nec aliter existimant vel doluisse vel gauisum esse, nisi quia affectus istos, quoties visum est, arcana quadam dispensatione in se recepit. In hanc sententiã Augustinus ab Euãgelista dictum putat quòd turbauerit seipsum, quum alios rapiãt sui affectus. Sensum ergo esse putat, quòd Christus alioqui sedatus, & ab omni passione immunis, fremitum & dolorem vltrò accersiuerit.* Hæc ille. Hæc planè Augustini, hæc Hieronymi, hæc Gregorij, hæc aliorum Patrum & omnium Theologorum de Christo sententia est, ipso Christo digna. Quid ad hæc Caluinus? *Atqui* (inquit) *meo iudicio magis consentanea erit Scripturæ hæc simplicitas, si dicamus filium Dei, quum carnem nostram induit, sponte etiam humanos simul affectus induisse, vt nihil à fratribus, excepto peccato, differret.* Atqui hoc & Augustinus docuit, aliique Patres docuerunt. Sed humanos affectus non eodem modo induit, quo nos eos aut habemus aut exercemus. Habet eosdem affectus, sed

Caluini proprium iudicium contra Patres.

ſed liberos,& cum plena deliberatione,liberáque diſpoſitione elicitos,quos nos frequenter planè inuoluntarios patimur magis quàm exercemus:ideóque in nobis paſſiones ſunt vitioſæ(vt loco poſterius citato docet Auguſtinus)in Chriſto non ſunt paſſiones inuoluntariæ,ſed affectiones liberæ, ſicuti Chriſti gloriæ & puritati conueniebat. *Imò* (ait Caluinus) *hoc modo nihil derogatur Chriſti gloriæ, quum voluntaria tantùm dicitur fuiſſe ſubmiſſio, qua factum eſt vt in animæ affectibus nobis ſimilis eſſet. Cæterùm poſtquam ab initio ſe ſubmiſit, non putandum eſt ab illis vacuum fuiſſe aut immunem.* Idem Patres docent, quòd humanæ infirmitatis affectibus ab initio conceptionis ſuæ voluntariè ſe ſubmiſit,ſed non inordinatis aut inuoluntariis,verum quos liberè exerceret,cõ quos contra voluntatem pateretur,vt nos illos patimur. Quia, vt ſapiẽter dixit doctiſſimus Auguſtinus,*Vbi ſumma poteſtas erat, ibi ſecundùm nutũ voluntatis tractari infirmitas debuit.* Hunc liberum in Chriſto voluntatis nutum, & hos liberos affectus negat contra Patres procaciter Caluinus, ſed vno verbo non refutat ; ſatis habens ſuam ſingularem & arrogantem opinionem,quam ſimplicitatis vocabulo veſtit, abſque vllo argumento aut ratione opponere.Quare quod in ſequentibus addit Caluinus, *paſſiones in Chriſto vitioſas non fuiſſe ſicut noſtræ ſunt, eò quòd neque intemperanter ferebantur & vltra modũ, neque abſque iuſta & legitima cauſa in illo oriebantur*, hoc totum nec Patrum ſententiam refutat de libera affectuum noſtrorum ſuſceptione Chriſto propria,neque Chriſti puritatem & gloriam ſatis defendunt. Vitioſæ quippe paſſiones ſunt, non ſolùm quæ modum excedunt, & ſine iuſta cauſa exercentur; ſed etiam quæ inuitis nobis erumpunt, quæ ſæpe,quum nolumus,inſurgunt, & ſæpe,quum volumus, deficiunt:quæ tota vitioſitas originalis peccati corruptio eſt : à qua quum Chriſtus prorſus immunis fuerit,non poteſt puritati eius congruere,huiuſmodi paſſionibus ſubiectum fuiſſe. Ita Caluinus abſque vlla ratione,cauſa,argumento, ſolùm vt ſingulariter ſapere videatur, doctiſſimorum Patrum conſentienti iudicio arroganter & petulanter contradicit:ac ſententiam ſuſtinet,non ſolùm Chriſti gloria indignam , ſed & eius puritati repugnantem.

Paſſiones vitioſæ quot modis fiunt.

Sed quid ad Scripturam præſentem huius Euangelij reſpondet quæ dicit:*Turbauit ſemetipſum*, vnde colligit Auguſtinus quòd liberè & voluntariè hanc turbationem in ſe admiſit? Ad hanc Scripturam hoc ſolùm reſpondet. *Turbauit*

quì

Scriptura verba eludit Caluinus.

quidem seipsum Christus, & vehementer commotus fuit, sed ita vt se continuerit sub Patris voluntate. Hoc quidem verum est, sed hoc nihil contra S. Augustini & aliorum Patrum expositionem facit: hoc etiam non explicat, cur dixerit Euangelista, *Turbauit seipsum*, non autem dixerit, turbatus fuit. Nam vt homines boni ac prudentes omnes tametsi turbentur interdum ex improuiso, & inuoluntariè, per motus obreptitios vitiosos, frequenter tamen sub Dei voluntate se continent, & motus illos ad pietatis & rationis nutum reprimunt.

Caluini arrogantia & imperitia.

Nec tamen de huiusmodi dici possit, *Turbauerunt seipsos.* Petulans ergo iste & audax hæreticus nec Scripturarum sensum à Patribus vult discere, nec quod Patres docent potest refutare. Ita & doctissimos Patres arroganter contemnit, & diuinas Scripturas legitimè non exponit. Hæc eius temeritas & arrogantia & inscitia (quam in aliis locis quàm plurimis etiam circa dogmata non controuersa exercet, nouásque interpretationes indesinenter affectat) obseruatione digna est, vt à tali impostore quàm diligentissimè sibi omnes caueant, veráque & orthodoxas Sanctorum Patrũ expositiones, propter eius singulare iudicium, nulla ratione, nullo argumento communitum, nequaquam reiiciant.

44. *Dixit eis Iesus: Soluite eum, & sinite abire.*

ESt hîc sanctorum Patrum pia & legitima applicatio à Caluini cauillis eximenda & asserenda. Sic enim in hæc verba garrit. *Ter ridiculi* (inquit) *sunt Papistæ, qui auricularem confessionem inde eliciunt. Christus, inquiunt, postquam Lazarum vitæ reddiderat, à discipulis suis solui voluit: Ergo non satis est reconciliari nos, nisi Ecclesia quoque peccata nobis remittat.* Hæc ille. Nam quum Papistas propter hanc applicationem de absolutione per Ecclesiam necessaria (ad peccatorum quippe confessionem auricularem hæc verba Catholici non applicant, mendacium id Caluini est) ter ridiculos vocat, antiquos & doctissimos Patres hac fœda labe adspergit, & per Catholicorum hodie latera illos transuerberat. Sic enim in hunc locum scribit S. Augustinus. *Processit Lazarus, & adhuc ligatus est, adhuc inuolutus, tamen iam foras processit. Quid significat? Quando contemnis, mortuus iaces: quando confiteris, procedis. Quid est enim procedere, nisi ab occultis velut exeundo te manifestare? Sed vt confitearis, Deus facit, magna voce clamando, id est, magna gratia vocando. Ideò cùm*

Papistarũ nomine Patres taxat Caluinus.

Tract. 49. in Ioan.

pro

processisset mortuus adhuc ligatus, confitens & adhuc reus, vt soluerentur peccata eius. ministris. hoc dixit Dominus: Soluite illum, & sinite abire. Quid est, Soluite, & sinite abire? Quæ solueritis in terra, soluta erunt & in cælo. Hæc hactenus Augustinus. Non ausus est Caluinus Augustinum ter ridiculum vocare: vocauit Papistas. Vnde aut Augustinum inter Papistas numerat, aut, quod hodie Papistæ docent, ab Augustino eos accepisse ignorauit. Similem applicationem videre est apud Cyrillum Alexandrinum lib. 7. in Ioan. cap. vltimo. Sed & Gregorius ille magnus Pontifex, & Doctor Ecclesiæ celeberrimus, in huius Euangelij verba ita scribit. *Causa pensande sunt, & tũc ligandi atque soluendi potestas exercenda. Quod bene quatriduani mortui illa resuscitatio significat, quæ videlicet demonstrat, quia prius mortuum Dominus vocauit & viuificauit, dicens: Lazare, veni foras: & postmodum is qui viuus egressus fuerat, à discipulis est solutus: sicut scriptum est: Cumq; egressus esset qui fuerat ligatus institis, tunc dixit discipulis: Soluite eum, & sinite abire. Ecce illum discipuli iam viuentem soluunt, quem Magister resuscitauerat mortuum. Si enim discipuli Lazarum mortuum soluerent, fœtorem magis ostenderent quàm virtutem. Ex qua consideratione intuendum est, quòd illos nos debemus per Pastoralem authoritatem soluere, quos authorem nostrum cognoscimus per suscitantem gratiam viuificare.* Hæc Gregor. Et hunc doctissimum Pontificem ac virum sanctissimum ter ridiculum vocare Caluinus non verebitur. Sed moriatur anima mea morte horum iustorum, & sit pars & hæreditas nostra in terra viuentium, in consortio Sanctorum in cælo regnantium. Lupus Caluinus abducat discipulos post se quos potest: vt *cæcus cæcum ducat, & ambo in foueam cadant.* Verè enim post se abducit discipulos, qui suum proprium iudicium sequutus, sanctos Patres non solùm non audit, sed & ter ridiculos vocat. Verè cæcus est & nihil videns, sed in media luce palpans, qui lumina Ecclesiæ, quos *Lucem mundi* Christus vocat, veteris Ecclesiæ Pastores celeberrimos penitus despiciens, suam propriam lucem, id est, tenebras deprauati cerebri sui, in omni Scripturarum interpretatione sequitur.

Homil. 26. in Euang.

Matth. 15. Act. 20.

51. *Hoc autem à semetipso non dixit; sed cùm esset Pontifex anni illius, prophetauit.*

Pontificum vitia obseruat hæretici.

SOlent hodie hæretici more veterum omnium, vt Catholicam doctrinam in odium atque inuidiam vocent, in eius

mini

ministros ac doctores quæcunque vel fingere vel amplificare libet, crimina coniicere. *Non nisi hominum crimina* (ait Augustinus de sui temporis hæreticis) *colligere affectant: & ea ipsa plura falsissimè iactãt: vt quia ipsam diuina Scripturæ veritatem, qua vbique diffusa Christi Ecclesia commendatur, criminari & obscurare non possunt, homines, per quos prædicatur, adducant in odium, de quibus & fingere, quicquid in mentem venerit, possunt.* In hunc finem colligunt & corradunt summa diligentia hæretici hodie, quicquid de malorum Pontificum ac Sacerdotum vita, seu verum seu falsum, vel à posteriorum temporum historicis memoriæ traditum, vel incerta & mendaci fama relatum inuenerunt. Nec ad populum seducendum, qui illorum primarius scopus est, validiora afferunt argumenta quàm quæ ab huiusmodi criminationibus petunt. Cæterùm *nec paucorum crimina orbis Christiani crimina sunt, cui nos communicamus* (vt eisdem hæreticis respondet Augustinus) *& ad quosdam illa crimina pertinent, non ad vniuersum orbem Christianum*; nec in quibus illa vera sunt, authoritate propterea legitima, aut veritatem Euangelicam docendi firmitate exciderunt. An fortè inter illos magis impius quisquam fuit quàm Caiphas ille Iudæorum Pontifex, qui vnus consilium dedit perdendi Christum, idque non ob doctrinæ vitium quam docuit, *sed ne venirent Romani, & tollerent locum eorum & gentem?* Per os tamẽ huius impij Pontificis prophetare, maximúmque fidei mysterium pronunciare spiritus sanctus voluit. *Prophetauit* (ait D. Euangelista) *quòd Iesus erat moriturus pro gente*, scilicet Iudaica, *& non tantùm pro gente, sed vt filios Dei, qui erant dispersi, in vnum congregaret.* An non hoc maximum fidei nostræ ac diuinissimum mysterium est, totius mundi redemptorem esse Iesum Christum? illum esse *pacem nostram, qui fecit vtraque vnum, vt medium parietem maceriæ soluens duos condat in semetipso in vnum nouum hominem, faciens pacem, vt reconciliet ambos in vno corpore Deo, per crucem interficiens inimicitias in semetipso?* An hoc totum prophetauit Caiphas. Dicente quippe illo, *mori pro populo*, Iudaici populi salutem per Christi mortem Spiritus sanctus insinuauit: addente, *ne tota gens pereat*, Pontifex impiissimus & prophetauit, & prophetam diuinissimam ore licèt impuro eructauit. Sed quare hoc ille, & non alius quàm ille homo totus politicus & impius? *Quia erat Pontifex anni illius*, ait Euangelista. *Vides* (ait Chrysostomus) *quanta sit Pontificalis potestatis virtus? Os tantùm*

Epist. 137.

De vnita. Eccles. c. 2.

Pontifex impiissimus de summo fidei mysterio prophetauit.

Ephes. 2.

Homil. 84. in Ioan.

gra

gratia, non etiam scelestum cor attigit. Hoc quippe (ait D. Augustinus) *in eo egit propheticum chrisma vt prophetaret, hoc impia vita vt nesciens prophetaret.* Et in hunc ipsum locum. *Quòd prophetauit impius Caiphas, diuino sacramento tribuit Euangelista, quia Pontifex fuit.* Aliud quippe dixit & sensit Caiphas, aliud per illum dicere & docere voluit Spiritus sanctus. Et quare hoc aut quomodo? Rationem reddit D. Ambr. *Alia sunt verba delictorum, alia sacramenta salutis. Non praeiudicant verba virtuti. Suis viribus substantia diuina fulcitur. Homo auditur, Deus in operibus agnoscitur.* Idem docet D. Chrysostomus. *Quicquid concreditum habet Sacerdos, solius Dei donum est; & vbi humanam exercet sapientiam, minor illis gratia apparet. Deus omnia facit, Sacerdos linguam & manus praebet.* An verò illi quos Paulus dixit *per occasionem & per inuidiam adeoq; per contentionem Christum praedicasse, existimantes se pressuram suscitare vinculis eius*, impij planè & scelerati homines non erant? De eorum tamen prædicatione ait Paulus, *In hoc gaudeo, sed & gaudebo:* non sanè gauisurus, sed quantum in ipso erat modis omnibus restiturus, si homines impios veritatis Euangelicæ ministros esse non posse iudicasset. Hominum ergo crimina, Pontificũ & Sacerdotum vitam interdum parum laudabilem, vitiosam, cõtaminatam, contra ipsius, quam prædicant, doctrinæ veritatem frustra & inaniter ventilant hæretici. Aduertere debuerunt, Deum, qui per Ecclesiam docentem loquitur, non solùm per bonos, sed etiam per malos ministros, non quæ ipsorũ, sed quæ sua sunt loqui, nec propter illos (quorum ibi causa nõ agitur) sed propter fidelem populum, quorum saluti aliorũ ministerio Deus prospicere voluit, veritatis doctrinam tradere. Facilè hoc vident & aduerrunt hæretici, quum sui ministerij dignitatem tueri volunt: ídque sibi perneccssariũ agnoscunt, quum ipsorum hodie ministris nihil iam sit ferè fœdius, nihil in omni vitiorũ genere cõraminatius. Sed in Catholicæ veritatis doctoribus hoc aduertere nolunt, videte & agnoscere derrectãt.

Cõtra Faustũ lib. 16. cap. 21.

Tract. 49. in Ioan.

In Psal. 39.

Homil. 85. in Ioan.

Philip. 1.

Caluini recognoscationes refutãtur.

Reluctatur hoc loco Caluinus defensioni nostræ, quam in suis non minus libenter quàm necessariò admittit. *Plusquam ridiculi* (inquit) *sunt Papistæ, qui ex hoc Caiphæ exemplo colligunt habendum esse pro oraculo quicquid Romano Pontifici effutire libuerit.* Sanè plusquam ridiculus est Caluinus, qui talem Papistis sententiam affingit. Non id ex hoc loco colligunt Catholici, Pontifici Romano aut cuilibet Episcopo seu Pastori credendum esse, *quicquid effutire libuerit.* Putida

hæc

hæc Caluini calumnia est, quam illi pluſquam ridiculè effutire hoc loco libuit. Quod Catholici ex hoc loco colligunt, istud est: Nec Romani Pontificis nec cuiuslibet alterius Episcopi aut Sacerdotis vitam impuram impedire, quo minus cathedram & potestatem docendi legitimè occupans, veram doctrinam tradat, Christúmque verè & vtiliter prædicet. Nunc totum inuertit cauillator Caluinus, vt putidæ calumniæ locum faciat. Addit huic putidæ calumniæ argumentationem insulsam. *Primùm* (inquit) *vt illis demus Prophetam semper esse quisquis est summus Sacerdos, probare tamẽ necesse habebunt Romanum Pontificem Dei mandato creari. Nam Sacerdotium vnius hominis Christi aduentu abolitum fuit; neque vsquam legimus diuinitus præscriptum fuisse, vt vnus quispiam toti Ecclesiæ præesset.* In hac insulsa argumẽtatione tam multa propemodum sunt vitia quot verba. Primùm, summum sacerdotem Prophetam semper esse (quod ille se nobis dare dicit) nemo Catholicus à Caluino sibi dari postulat, quia & nemo Catholicus hoc asserit. Summum Ecclesiæ Christianę Sacerdotem in doctrina fidei non errare asserimus; Prophetam semper esse, vt videlicet quicquid libuerit affirmet (quomodo Caluinus loquitur) non dicimus. Nec ipse Caiphas, quamuis vt Pontifex prophetauit, Propheta tamen fuit, vt semper vera diceret, qui, nisi hoc fortasse temporis articulo, prophetauit nunquam. Deinde *Romanũ Pontificem Dei mandato creari* probare necesse non habemus, nisi apud hæreticos: apud quos etiam Christum esse verum Deum probare necesse est, quando negare id volent, vt olim Ariani, hodie in Transsiluania Francisci Dauidis & Georgij Blandratæ ministri faciunt. Addit Caluinus *sacerdotium vnius hominis Christi aduentu abolitum fuisse.* De legali sacerdotio, & quoad munus propriè sacrificale, verum est. Non enim vnus iam, sed omnes Sacerdotes idem diuini sacrificij munus æqualiter peragunt. De Ecclesiastica prælatura, quam nisi Sacerdotes exercent, falsum est. Imò ait Caluinus, *nusquam legimus diuinitus præscriptum fuisse, vt vnus quispiam toti Ecclesiæ præesset.* Opinor sanè Caluinum hoc nusquam legisse; quia quod legerat, intelligere noluit. Eutyches in Scripturis duas Christi naturas se nunquam legisse Concilio Chalcedonensi respondit. *In qua* (inquit) *Scriptura iacent duæ naturæ?* Alij omnes hæretici nunquam id in Scripturis legunt, quod credere in Scripturis nolunt. Nos verò Catholici hoc perspicuè in Scripturis legimus, Sanctíque ante nos Patres legerunt, dicente Chri

Caluiniana argumentatio vanitas.

1.

2.

3.

4.

Concil. Chalced. act. 3.

Christo ad Petrum, & ad solum Petrum, præsentibus aliis Apostolis, & ad illum de maiori sua dilectione ter interrogatum: *Pasce agnos meos, Rege oues meas, Pasce oues meas.* βόσκε τὰ ἀρνία μου. ποίμανε τὰ πρόβατά μου. βόσκε τὰ πρόβατά μου. Quæ verba tam variè & distinctè à Christo prolata quantum valeant, infrà discutiemus. Sed Caluinus ista non legit; quia quum legeret, ineptissimè maluit ex priuato suo sensu contra illa cauillari (vt eodem in loco ostendimus) quàm apertam & dilucidam Christi mentem cum Catholicæ Ecclesiæ sensu & consensu amplecti. Pergit adhuc ineptire hoc loco Caluinus. *Vt hoc quoque secundò illis demus, ius & honorem Pontificis ad Rom. Episcopum translatum esse, videndum quid Sacerdotibus profuerit quòd Caiphæ vaticinium amplexi sunt. Vt subscribant illius sententiæ, conspirant in mortem Christi. Procul verò à nobis faceſſat talis obedientia, quæ nos ad horribilem apostasiam, filium Dei abnegando, impellat. Eadem voce blasphemat & simul prophetat Caiphas. Qui eius dicto obsequuntur, contempta prophetia blasphemiam arripiunt. Idem ne cõtingat nobis cauendum, si Romanum Caipham audiuerimus: alioqui similitudo claudicaret.* Totam impostoris sententiam posui, vt ad eius tandem conclusionem peruenirem. Hæc quippe conclusio totam præcedentem disputationẽ vanam & friuolam cõuincit. *Alioqui* (inquit) *similitudo claudicaret*: hoc est, nisi hæc absurda, quæ colligo, in re præsenti locum habeant, *similitudo claudicaret.* Atqui similitudinem claudicare quid, quæso, absurdi est? aut quid necesse est, vt exemplo prophetantis Caiphæ, mali ministri doctrina vera approbetur, ministri doctrinã prophetiæ Caiphæ per omnia similem esse? Ex hoc exemplo nihil aliud aut amplius colligimus quàm quod collegit Euãgelista. *Prophetauit* homo impius, *quia Pontifex erat.* Colligitur inde. Vera docere possunt homines impij, quia Pontifices sunt, quia ministerij Ecclesiastici locum tenent: quia (vt ipse Caluinus hoc loco affirmat) *Deus Sacerdotium à se institutum potius respicit quàm hominis personam.* In hoc tenet similitudo, in hoc non claudicat, sed in causa ministerij Ecclesiastici non secus valet, quàm in veteri illo Sacerdotio vmbratili valuisse videmus. Cætera in facto Caiphę adnentitia nec in exemplum trahuntur, nec ad similitudinem tam ab ipsis hæreticis quàm à nobis collectam vllo modo pertinent. Dicit hoc loco Caluinus. *Eodem modo per os Balaam, quem spiritu prophetiæ Deus donauerat, populo suo benedicere voluit.* An vult Caluinus vt hæc similitudo per

Ad Ioan. cap. 21. §.

Caluinus ex ipsa refutatur.

Num. 23. 2. Petr. 2. Apocal. 2. Iudæ 11.

omnia teneat, nec in vllo claudicet? An vult vt cum ipso Balaam idola colamus, vt vitulos & arietes super aras immolemus, vt mercedem iniquitatis amemus, vt filios Dei peccare doceamus? Hæc omnia fecit iste Balaam, etiam cùm populo Dei benediceret. Sed sicut Balaam homo impius populo Dei benedicens, exemplum sanè est eorum in Ecclesia ministrorum Dei, qui impiè viuentes vera docent; ad alia tamen quæ ille fecit ac docuit, quæque ex eius pessima doctrina cõsecuta sunt, similitudo non valet: sic Caiphas homo impius beneficium mortis Christi prophetans, exemplum quoque eiusdem reteſt; ad alia tamen quæ vel ille impiè sensit, vel ex eius impio consilio sequuta sunt, similitudo trahenda non est. Nempe prophetauit vt Pontifex consilium interficiendi Christum, quod ceteri sequuti sunt; non dedit vt Pontifex, sed vt homo impius. Atque hîc Caluiniana collectio non claudicat tantùm, sed & penitus deiecta iacet.

Addit adhuc Caluinus modis omnibus satagens, vt hoc exemplum infirmet, hoc est, vt Euangelistæ annotationem inanem ac friuolam esse doceat. *Quæro præterea* (inquit) *an quia semel prophetauit Caiphas, singula Pontificis verba totidem semper sint prophetia. Atqui paulò pòst summum ac præcipuum fidei nostræ caput blasphemiæ damnauit. Vnde colligimus quòd nunc Euangelista refert, extraordinarium fuisse, ac præposterè in exemplum trahi.* Hæc ille. Quæro & ego à Caluino, an prophetia Balaam, qua benedixit populo Dei, non fuerit extraordinaria? Sanè ita extraordinaria fuit, vt ille nec Propheta, nec Sacerdos Dei, nec etiam de populo Dei, sed idolatra & ariolus fuerit. Si ergo hoc factum tam extraordinarium, in exemplum tamen trahitur, quo docemur Deum per impios ministros loqui (nam & ipse Caluinus hoc loco, *eodem modo*, inquit, *per os Balaam, quem spiritu prophetiæ donauerat, populo suo benedicere voluit Deus*) quanto magis Caiphæ prophetia, quantumuis esset extraordinaria, in simile exemplum trahitur! Ille enim & de populo Dei, & summus Sacerdos fuit, nec extraordinario a quo spiritu prophetiæ donatus, sicut Balaam, sed, vt ipse Euangelista affirmat, *quia Pontifex erat anni illius*, id est, propter ordinariam pontificalis gratiæ virtutem prophetauit. Quare hæc eius prophetia non fuit, vt Caluinus vult, extraordinaria, vel extra ordinem & præter rationem vocationis & muneris eius: sed quod postea fecit, quódque Caluinus allegat, quum præcipuum fidei nostræ caput blasphemiæ damnauit, videlicet de ventu-

Caluinus iterum ex seipso refutatur.

ro Christo in maiestate sua ad iudicium, hoc planè extraordinarium fuit, & præter ordinem ac dignitatem illius Sacerdotij, ideóque singulariter à Prophetis veteribus prædictum. Quum enim ordinaria veteris Synagogæ institutio hæc esset, *Labia Sacerdotis custodient scientiam, & legem requirent ex ore eius*: & iterum. *Qui non obedierit summo Sacerdoti, qui pro tempore fuerit, morte moriatur*: aliáque in veteri Scriptura permulta, quæ Christus ipse in Euangelio confirmat dicens. *Super cathedram Moysis sederunt Scribæ & Pharisæi: quæcunq; ergo dicunt, facite*: tandem vero veniente Messia, quum translatio legis & sacerdotij veteris abolitio immineret, & ipsa Synagoga suo merito reprobanda esset, Prophetæ hoc ipsum quasi rem præter ordinem, & vt minus credituri Iudæi scandalizarentur, prædixere: idque verbis ordinariæ constitutioni diuinæ contrariis. *Lex peribit à Sacerdote, & consilium à Senioribus*. Et iterum. *In illa die peribit cor Regis, & cor principum, & obstupescent Sacerdotes*. Et adhuc alius Propheta. *Nox vobis pro visione erit, & tenebræ vobis pro diuinatione*. Hæc omnia valde extraordinaria erant, & præter primam sacerdotij legalis institutionem. Denique *mysterium* hoc vocat Paulus, *quòd cæcitas ex parte in Israel contigit, vt plenitudo Gentium intraret*. Vide nunc ergo impiam & præposteram Caluini disputationem, cui applaudunt Caluinistæ omnes. Caiphæ propheriam & doctrinam veritatis ordinariam, *quia Pontifex erat anni illius*, tametsi impius ipse erat, nec quod propheraret intelligeret, ad exemplum trahi Caluinus non patitur, quò ostendatur impios Pontifices ac Sacerdotes veram nihilominus doctrinam tradere, quia cathedram veritatis tenent. Eiusdē autem Caiphæ blasphemiam extraordinariam, & Sacerdotum Synagogæ (cadente iam illo statu, vt melior exurgeret) lapsum ac errorem, in exemplum trahi homo impius vult, vt totius Ecclesiæ Catholicæ per aliquot iam secula apostasiam ac ruinam conuenis & sodalibus suis persuadeat. Hoc enim studiosè facit in Institutione sua innumeris mendaciis, paralogismis, blasphemiis referta, quod alio loco protulimus, & refutatum reliquimus. Atque hæc de his Euangelij verbis, impiáque & vana Caluini tergiuersatione hactenus.

Malach. 2.
Deut. 17.
Matth. 24.
Ezech. c. 7.
Hierem. 4.
Mich. 3.
Rom. 11.
Præposterа Caluini disputatio.
Lib. 4. c. 9. num. 7. De Princip. fidei lib. 2. c. 12.

IN IOANNIS CAP. XII.

Maria accepit libram vnguenti nardi pistici, & vnxit pedes Iesu, & extersit pedes eius capillis suis.

Templorũ & altariũ cultus atque ornatus defenditur.

NON incommodè docet hic locus placere Deo sumptuosos cultus & ornatum splendidum, quum in Dei honorem & cultum illa impenduntur, siue in templorum ornatu & magnificentia, siue in Sacramẽtorum administratione solemni. Hoc enim pretiosum vnguentum corpori humilitatis suæ impensum ita probauit Christus, vt apud Matthæum & Marcum contra murmurantem Iudam dixerit, *Opus bonum operata est in me.* Si opus bonum erat, corpus Christi mortale, & quatenus mortale, videlicet propter sepulturam significandam (dixit enim Christus, *Ad sepeliendum me fecit*, id est, meam imminentem mortem ac sepulturã hoc facto significauit tametsi nescius) pretioso vnguento inungere; quis dubitare potest opus bonum Deóque gratũ illos operari, qui, optimè scientes quid & in quem finem agũt, vel templa quæ domus Dei in Scripturis vocantur, & in quibus Deus præcipuè colitur, sumptu pretioso ædificant, vel altaria ornamentis splendidis exornant, vbi corpus Christi verũ in passionis suæ sacrosanctæ cõmemorationem & consecratur & administratur? Voluit Christus in *cœnaculo strato grandi*, id est, in loco amplo, & ornatissimo, Cœnã illam suam celebrare, in qua sacrosancta corporis & sanguinis sui mysteria primùm dispensauit. An non satis insinuauit in loco semper decentissimo id fieri se velle, de quo tunc dixit, *Hæc facite in meam cõmemorationem?* Sed vt ad nostri Euangelij textum redeamus, placuit Christo & laudatur à Christo cultus corporis sui morituri & sepeliendi. Quanto magis placebit cultus corporis sui iam glorificati, & in glorioſæ suæ passionis memoriã, nostrámque perpetuam salutem, verè nobis & realiter, tametsi sacramentali modo, administrati! Non obstitit forma serui, & status externus humilis, quo minus hoc pretioso vnguẽto vngeretur. Nec obstare debent species sacramentales, res vulgaris, quo minus Christũ in eis velatum veréque cõtentum omni cultu & veneratione prosequamur. Maria vngens nesciebat se ad sepeliendum Christum hoc facere, id est, futurã eius breui sepulturam hoc suo facto significare, & officium illud atque obsequium præuenire quod post mortem frustra tentatura esset; volens enim iam sepultum vngere, eum surrexisse inuenerat. Laudatur nihilominus

Matt. 26. Marc. 14.

Matt. 26.

minus à Christo, quia ex alia intentione bona hoc fecit, eum videlicet, vt magnum Propheram & hospitem, omni honore dignum existimans. Quanto magis populus hodie fidelis, optimè sciens quem honorat, & in quem finem honorat, à Christo laudabitur, quum locum illum splendidè exornat, in quo Christum accepturi sunt, non vt hospitem externis & corporalibus officiis excipiendum, sed vt animarum suarum hospitem dulcissimum, qui carne & sanguine suo illos pascet? Itáne verò Christum in mensa recumbentem pretioso vnguento honorare Maria potuit, & laudatur? Christum in mensa sacra nobis apponendum fidelis populus si pretiosi loci ornatu honotat, vituperabitur? Sed hæc est hodie hæreticorum stupida & crassa insciria, vt quia interno cultu Deus præcipuè colitur, idcirco externum omnem ab ipso respui & condemnari existiment. Quod perinde est ac si dicerent. Præcipuus honor, qui parenti à filio debetur, est amor & affectus filio dignus: ergo externa aliqua reuerentia parentem prosequi necessarium non est.

Inter alios hæreticos sic in hunc locum garrit Caluinus. *Vnctio quam Iudas culpabat, hoc nomine defenditur, quòd sit sepulchralis. Ergo non probat Christus quasi ordinarium cultum, & cuius communis in Ecclesia esse debeat vsus.* Primum non hoc solo nomine hanc vnctionem probauit Christus quòd esset sepulchralis, sed hanc huius vnctionis mysticam significationem esse docuit. Sanè si nulla alia ex causa eam probasset, Mariæ vngentis (quæ illam significationem non intellexit) nulla laus esset, aut certè non tanta, vt quaquauersum Euangelij prædicatio innotesceret, *diceretur quòd hoc fecit in memoriam eius*: sicuti Christus futurum dixit. Nam eandem fuisse vnctionem, quam in hoc Euangelio Ioannes, & Matthæus, ac Marcus commemorant, ipsemet Caluinus diligenter hoc loco astruit. Laudat autem Christus pietatem Mariæ, & honorem illi exhibitum. Sic enim post murmur discipulorum eam defendit Christus. *Quid molesti estis huic mulieri? Opus enim bonum operata est in me.* Hoc opus ex parte mulieris bonum non fuisset, nec illa bonum operata esset, nisi bonam aliquam in hoc opere intentionem habuisset. Aliam verò illam habuisse quàm vt Christū honoraret (nam & vngere capita Iudæi solebant quum hilariùs excipi volebant. Vnde Simoni Pharisæo hospiti suo exprobrauit Christus, *Oleo non vnxisti caput meum*) intelligi non potest. Deinde illatio Caluini futilis est. Quis enim vnctionē

Caluini cauilla diluuntur.

Matt. 26.

Matt. 26.

Luc. 7.

similem quasi ordinarium cultum aut Christo adhibitum fuisse dicit, aut nunc adhibet, aut eius in Ecclesia vsum quis vnquam vidit? Quare & id quod aduertit, prorsus ridiculum est. *Nam si quotidie tale sibi officium præstari vellet, quidnis potius dixisset, quàm hoc sepulturæ suæ datum.* Tale nunc officium nec quotidie, nec vnquam, Christo præstatur; nec soli sepulturæ datum fuit, vt iam dictum est.

Externi cultus Deo grati. Psal. 25. Exod. 35. & seqq. 3. Reg. 6.

Pergit ineptire Caluinus. *Et certè Deus externas pompas non moratur.* Cultus ergo diuini ignarus erat Dauid, quum diceret: *Domine dilexi decorem domus tuæ, & locum habitationis gloriæ tuæ.* Sed & tota illa splendidissima tabernaculi in deserto, posteaque templi *in loco quem elegerat Dominus*, extructio præter Dei voluntatem facta erat. Sanè ita, si plus mendaci Caluino quàm Scripturis diuinis credimus. Addit adhuc quasi bellum Deo indicens. *Imò quum nimis proclive ad carnales ritus hominis ingenium esse videat, subinde nos in illis parcos & sobrios esse iubet.* Rectissimè feciset Caluinus, si, vbi & quando Deus hoc iusserit, alicunde ostendisset. Nunc iubere Deum Caluinus dicit, quod non Deus iubet, sed Caluinus suadet. Hæc est proteruia hæretica, suis placitis Dei nomen affingere. Deinde vt ad carnales ritus proclive est hominis ingenium, ita absque ritibus & ceremoniis friget hominis in Deũ pietas, quod ex ipso Caluino suprà accepimus.

Ad Ioan. c. 4. v. 23.

Adde quòd ritus & ceremoniæ Christianorum carnales ritus non sint, quum neque ad carnis iustitiam, neque ad vmbratilem significationem, vt olim Iudæorum, sed ad Dei gloriam, eiúsque nominis honorem, & ad pietatis flammas magis accendendas (quod ipsa pios experientia docet) instituantur. Concludit tandem Caluinus. *Quare præposteri sunt interpretes qui ex Christi responso inferunt placere Deo sumptuosos & magnificos cultus: quum potius Mariam excuset, eò quòd extraordinarium sibi officium præstiterit, quod ad perpetuam colendi Dei normam exigi non debebat.* Non esse præposteros sed legitimos interpretes qui ex Christi responso inferunt placere Deo sumptuosos & magnificos cultus, disputatio nostra præcedens demonstrauit. Nec Mariam Christus excusat de officio extraordinario sibi præstito; sed postquam eius opus bonum, quatenus ipsa operata erat, laudasset, extraordinariam eius significationem explicauit; vt eò magis Discipulorum murmur comprimeret, & de instanti sua passione doctrinam inculcaret.

Abstersa nunc & diluta tota Caluini in hunc locum cauil-

latione,

lactione non niſi inanibus paralogiſmis (qualia eius ſunt omnia) referta, de re ipſa quam hoc exemplo aſtruimus, de templorum magnificentia, & eorum quæ ad externum cultum pertinent ſplendore in Eccleſia Catholica perpetuò approbatis contra nouatores iſtos pauca in medium antiquitatis teſtimonia proferemus. Sanè vt creuit ac floruit magis Chriſtiana religio, ita templorum decor & magnificentia. Tempore Conſtantini Magni, qui primus Chriſtianam religionem publicè profeſſus eſt, oratoria Chriſtianorum à tyrannis deſtructa clariora & celſiora reſurgebant, & pro humilibus conuenticulis excelſa templa eleuata ſunt, idque cum maxima Chriſtianorum lætitia, vt narrat Euſebius teſtis oculatus. Quo in genere Conſtantij eiuſdem Conſtantini filij pietatem laudat Athanaſius, de exſtructa Alexandriæ tam ingenti Baſilica, vt ea ſola capere poſſet populum, quē aliæ omnes prius capere non poterant. Quum autem eodem tempore à Gallo & Iuliano Baſilica S. Martyri Mamæ maximis ſumptibus extrui cœpiſſet, Greg. Nazianzenus ſcribit, *munus id Galli* (nam Iulianus non niſi hypocriticè & politicè ad idem opus concurrebat) *Deo acceptiſſimum fuiſſe, vt quondam fuit ſacrificium Abel.* Eodem tempore Gregorius Nyſſenus templum S. Theodori Martyris magnificentiſſimum, variiſque picturis & ſculpturis ornatiſſimum deſcribens, apertè laudat hoc genus pietatis in erigendis magnificis templis. Sed & Reginas Theodoſij iunioris matrem & coniugem hoc nomine eximiè prædicat Cyrillus Alexandrinus, quòd ſumptuoſiſſima Chriſto templa erigerent, & hoc illarum animabus à Deo conceſſum gratulatur. Sed & alter Cyrillus Hieroſolymitanus Epiſcopus de Regum ſui temporis pietate ita ſcribit. *Iſti qui nunc ſunt Reges pietatis ergo argento induentes & auro ſanctam hāc Eccleſiam Reſurrectionis, in qua nunc ſumus, extruxerunt, & argenteis monimentis ſplendidam effecerunt.* Porro de Apoſtolorum templis & Martyrum Baſilicis magnificentiſſimis ita meminit S. Chryſoſtomus. *Seruorum Crucifixi ſepulchra regiis aulis ſunt clariora, non magnitudine & pulchritudine ædificiorum (nam & in hoc ſuperant) ſed, quod multò maius eſt, conuenientium ſtudio.* De ipſis fortaſſe Antiochenis templis (nam Antiochiæ iſta dicebat) loquitur, quorum ſacra vaſa Iuliani apoſtatæ quæſtor olim diripiens, *eorum magnificentiam conſpicatus dixit, Ecce quàm ſumptuoſis vaſis filio Mariæ miniſtratur.* Tantundem cum ſuis Hugonotis, qui Eccleſias Gallicanas diripuerunt, dicturus haud dubiè Caluinus erat,

Templorū cultus antiquitatu teſtimonijs probatur.

Hiſtor. Eccleſ. lib. 9. cap. 10.

In Apol. ad Conſtantinum.

Orat. 1. in Iulianum.

Orat. in S. Theodorū.

In lib. de recta fide ad Reginas, in principio.

Catec. 14.

Hom. 66. ad pop. Antioch.

Theodoret. lib. 3. c. 11.

qui contra ſumptuoſos & magnificos Dei cultus tam accuratè diſputauit. Hæc pauca, ſed ſummæ antiquitatis & doctiſſimorum Patrum teſtimonia, contra prophanam hoc loco Caluini ſententiam ſufficere poſſunt. Vnum adiiciam D. Auguſtini, cuius eruditionem & pietatem præ cæteris venerari ſolet Caluinus. Diſputans ex inſtituto Auguſtinus contra ſimulachra Gentium, & ornatum eorum, quo in loco externam illam in templis Chriſtianorum pompam reprehendere & culpare potius debebat quàm laudare, ſi aliquid reprehenſione dignum in illis eſſet, de illa externa & ſumptuoſa pompa, à cultu carnali diligenter eam diſtinguens, ita ſcribit. *Simulachra Gentium argentum & aurum: ſed Deus fecit argentum & aurum. Ipſa tamen ſimulachra opera manuum hominum. Hoc enim venerantur homines quod ipſi ex auro argentóque fecerunt. Sed enim & nos pleraque inſtrumenta & vaſa ex eiuſcemodi materia vel metallo habemus in vſum celebrandorum Sacramentorum, quæ ipſo miniſterio conſecrata, Sancta dicuntur, in eius honorem cui pro ſalute noſtra inde ſeruitur. Et ſunt profectò etiam iſta inſtrumenta vel vaſa quid aliud quàm opera manuum hominum. Veruntamen nunquid os habent, & non loquentur? Nunquid oculos habent, & non videbunt? Nunquid eis ſupplicamus, quia per ea ſupplicamus Deo?* Hæc Auguſtinus, quem fideliſſimum veteſtatis interpretem vocare Caluinus ſolet. Docet & teſtatur ex more Chriſtianorum eſſe, vt in templis ſuis habeant inſtrumenta & vaſa aurea atque argentea. Non ad vſum prophanum, ſed *ad vſum celebrandorum Sacramentorum*, baptiſmi imprimis & venerabilis Euchariſtiæ. Non niſi enim hæc duo ab Auguſtino pro Sacramentis haberi, dicere ſolent hæretici. Et certè illa frequentiſſimè commemorat, de aliis tamen aliquando etiam mentionem faciens. Sed ad horum maximè vſum vaſa & inſtrumenta aurea atque argentea (quæ quid aliud eſſe poſſunt quàm ad baptiſmi quidem vſum baptiſterium ipſum, aut peluis aliqua, vel vrceoli, ad venerabilis autem Euchariſtiæ celebrationem calices, altaria, candelabra, patinæ, vrceoli, thuribula, & ſimilia) in templis haberi affirmat. Docet hæc ipſo miniſterio conſecrata Sancta vocari, *nempe ab hominibus laicis non contingenda*, vt magnus ille theologus Gregorius Nazianzenus ſcribit; *nec niſi in ſummæ Eccleſiæ neceſſitate profananda*, quod Ambroſius piè ſe feciſſe commemorat; & extra neceſſitatem factum Patres Arelatenſes anathemate notant. Docet porro Auguſtinus, *in Dei honorem, cui pro ſalute noſtra inde*

Enar. in Pſal. 113. Conc. 2.

In orat. ad Arianos, & de ſeipſo: & in Apologetico. Ambroſ. offic. lib. 2. cap. 28. Concil. Arelat. 1. cap. 13.

inde

inde seruitur, hæc in Ecclesiis haberi: ac denique nos *pro illa Deo supplicare*. Non dissimiliter de vasis & ornamentis Ecclesiasticis splendidis ac sumptuosis, scribunt alij Patres: S. Basilius in regulis breuioribus, Patres Concilij Laodiceni, Optatus libro sexto contra Parmenianum, Theophylactus in caput 14. Marci, vbi & Iudæ similes eos esse docet, qui, vt sacra Ecclesiæ vasa viliora sint, pauperum curam prætexunt; Prudentius in hymno de Sancto Laurentio, vt in hoc opere ad ipsum diem Sancti Laurentij recitauimus. Quæ omnia antiquitatis testimonia ad prophanam hodie hæreticorum ἀσέβειαν refutandam sufficiunt: qui nudis parietibus & sellis ligneis Deum suum colunt, quasi aut non maiori honore dignus ille foret, aut ad honorem domus Dei externus decor & apparatus nihil faceret. Quem animi sensum tota hactenus Christi Ecclesia, vt excitatis testimoniis vetustissimisque adhuc extantibus templis patet, penitus condemnauit. Ita quantum distat cœlum à terra, tantum Ecclesiæ hactenus Christianæ cogitationes à cogitationibus hæreticorum hodie distant.

Ad quæst. 110. c. 21.

8. *Pauperes semper habebitis vobiscum, me autem non semper habebitis.*

AButuntur his verbis hæretici, vt Christi iam in cœlos assumpti non aliam in terris præsentiam quàm spiritualem, qua Spiritus sui gratia credentibus adest, probent: & consequenter in Sacramento corporis & sanguinis sui, quod instituit, eum realiter & verè præsentem esse non posse confirment. Nec ab hoc stupore vel ineptia ipse Caluinus abstinet. Sic enim in præclara sua Institutione scribit. *Disertè exprimit Christus se cum discipulis non semper fore in mundo.* Vbi notatur in margine, Matth. 26. b. 11. Cuius loci hæc sunt verba quæ tractamus. Affingit autem statim solutionem quam conuellat, & dicit. *Hoc autem dictum pulchre sibi diluere videntur, quasi neget Christus se pauperem & miserum semper fore, vel necessitatibus caducæ vitæ obnoxium.* Atqui non est hæc plena & integra Catholicorum solutio. Respondent Catholici Christum hæc verba dixisse de corporali sua præsentia in corporali & visibili forma, qua tunc conuersatus cum discipulis fuit, quæ humanæ vitæ necessitatibus obnoxia foret, & illis officiis humanitatis ac honoris indigeret. Nunc quid Caluinus replicet videamus. *Atqui* (inquit) *circumstantia*

Christi præsentia realis in Venerab. Sacramẽto defenditur. Lib. 4. c. 17. nu. 25.

Cathol. respons manca allegat.

loci palàm reclamat: quando non agitur de egestate & inopia, vel misero terrenæ vitæ statu, sed de cultu & honore. Vnctio Discipulis non placebat, quòd putarent superuacuum & inutilem esse sumptum, & luxuriæ affinem: ideóque in pauperes impensum maluissent pretium. Respondet Christus, se non semper fore præsentem, vt tali honore colatur. Hæc ille, non soluens sed firmans quod Catholici responderunt. Agitur enim sanè hîc de cultu & honore quem sibi deinceps exhibendum Christus negat, sed agitur (vt Caluinus contra seipsum benè concluſit) *de tali honore*, quo videlicet corpus eius visibile pretioso aliquo vnguento amplius vngatur. Negat igitur Christus cùm sui præsentiam tum honorem & cultum. Sed sicuti negat præsentiam non omnem, verùm in visibili & mortali forma; sic negat honorem & cultum sibi deinceps impendendum, non omnem, sed qualis visibili & mortali corpori impendi solet. Quare hæc verba nec sacramentalem Christi præsentiam excludunt, nec honorem tam venerabili Sacramento debitum remouent. Solutionem tamen suam ex D. Augustino confirmat Caluinus, qui hæc eadem verba tractans ita scribit: *Quum diceret Christus, Me non semper habebitis vobiscum, loquebatur de præsentia corporis.* Et paulò pòst. *Secundùm præsentiam maiestatis semper habemus Christum, secundùm præsentiam carnis rectè assumtum est, Me autem non semper habebitis. Habuit eum Ecclesia secundùm præsentiam carnis paucis diebus, modo fide tenet, oculis non videt.* Quæ postrema Augustini ab ipso Caluino citata, docere Caluinum poterant quo sensu Augustinus corporis & carnis Christi præsentiam his verbis negari doceat. Negari docet illam præsentiam carnis *quam paucis diebus Ecclesia habuit*, visibilem videlicet & mortalem, vt Catholici respondent. Rursum negat iam *oculis videri carnem Christi*: quia videlicet sub visibili specie amplius non conspicitur. Ocularem carnis præsentiam negat, non sacramentalem; quæ etsi vera & realis & corporalis sit, non tamen modus existẽdi est corporalis, sed spiritualis; ideóque fide non oculis etiam in hoc Sacramento tenet Christum Ecclesia. His igitur Christi verbis contra veram & realem Christi in Sacramento præsentiam frustra Caluinus in sua Institutione abusus est, frustra abutuntur & alij horum temporum hæretici.

Caluinus ex seipso refutatur.

Tract. 50. in Ioan.

Augustinus a Caluino citatus Caluinum refutat.

Caluinus ex seipso refutatur.

Quod ita verum est, vt ipsemet Caluinus, vel suorum mendaciorum parum memor vel mutata in melius sententia, hæc ipsa verba hoc nunc loco exponens, contra Christi præsentiã

in Sa

in Sacramento illa non valere disertè doceat. Sic enim scribit in hunc locum. *Quòd se negat Christus cum discipulis semper fore, ad genus præsentiæ referri debet cui carnalis cultus & sumptuosus honor conueniat. Nam quòd Spiritus sui gratia & virtute nobis adest, quòd habitat in nobis, quòd nos etiam carne & sanguine suo pascit, nihil ad corporeos cultus.* Hæc ille. Fatetur illam sui præsentiam à Christo hoc loco negatam non obstare quo minus carne & sanguine suo nos pascat. Non obstat ergo quo minus in illo venerabili Sacramento, in quo solo nos ita pascit, sacramentali modo præsens sit, vt pascat. Sic autem præsens quum sit, corporeo cultu & externa omni veneratione Christum esse prosequendum, honorãdum, adorandum (quod & Lutherani contra Caluinistas rectissimè sentiunt) in Promptuario nostro Catholico ostendimus. Bene ergo se res habet. Ridiculum Caluini argumentum, ex his Euangelij verbis desumptum, ipsemet Caluinus refutauit.

In festo venerabilis Eucharistia.

13. *Benedictus qui venit in nomine Domine.*

ADmonet nos ipse Caluinus valere hunc locum contra hæreticos omnes & pseudoministros verbi, qui nõ veniunt in nomine Domini, sed in nomine suo. *In nomine Domini venit* (ait in hæc verba Caluinus) *qui non temerè se ingerit, neque honorem falsò vsurpat, sed ritè vocatus Deum habet actionum suarum ducem & authorem. Competit elogium hoc in omnes legitimos Dei ministros.* Et paulò pòst. *Iam quia pseudoprophetæ superbè nomen Dei iactant, & fallaci hoc pretextu se venditant, quum tamẽ diaboli impulsu ad perdendam Ecclesiam ferantur, subaudienda est antithesis, vt Dominus eos dissipet, ac in nihilum redigat.* Probè sanè hæc omnia, & in caput suum egregiè Caluinus disputauit. Quis enim Caluinum misit vt Geneuæ Dei nomine doceret, & pro legitimo Dei ministro se venditaret? Cui Episcopo successit? Aut quis illi Episcopus manus imposuit? Cuius ille cathedram, nisi vnius Farelli, tenuit? Ipse Farellus cui successit? Nónne electo eodem die & Episcopo ciuitatis illius, & Principe loci legitimo Sabaudiæ duce, tam in cathedram Episcopalem Farellus se ingessit, quàm in loci principatũ rebellis populus se intrusit? Quàm pulchre igitur Caluinus & seipsum & alios omnes huius ætatis hæreticos, qui legitimam vocationem suam hactenus probare nunquam potuerunt, hac sua annotatione maledictos, à Deo dissipandos, & in nihilum redigendos,

Hæretici veniunt in nomine suo.

Caluinus ex seipso refutatur.

do

docuit! Hanc enim antitheſin ſubaudiri vult. Iam dudum in Promptuario noſtro Catholico luculenter oſtendimus, hæreticos horum temporũ vocationem ſuam legitimam probare non poſſe; eorum miſſionem non niſi imaginariam eſſe; eos non intraſſe per oſtium, ſed aliunde. Cur igitur hoc loco crimen illud taxare & exaggerare voluit Caluinus, quo ipſe maximè tenetur reus? An vt de illo minimè ſuſpectus haberetur? Sanè hic textus nullam huiuſmodi ſuſpicandi materiam ſuppeditabat, qui ita propriè ad Chriſtum pertinet, vt ad alium transferri nequeat. Clamabat enim populus: *Benedictus qui venit in nemine Domini Rex Iſraël*: quod ſoli Chriſto competit. Cæterùm quia illa ſententia ex Pſalmo deſumpta Regis Iſraël mentionem non facit, ideóque ad alios Prophetas, Paſtores, Reges à Deo miſſos accommodari poteſt, Caluinus ſuæ ſibi vſurpationis conſcius, propter antitheſin quam includi videbat, iuxta rudem illum, ſed verum verſiculum, *Conſcius ipſe ſibi de ſe putat omnia dici*, ex aliorum accuſatione hanc à ſe amoliri ſuſpicionem voluit. Nec eo contentus, etiam in alios idem crimen contorquet. Addit enim præcedentibus verbis, *Ita benedicere Chriſto non poſſumus, quin maledicamus Papæ, & ſacrilegæ tyrannidi quam aduerſus Chriſtum erexit. Sua quidem anathemata, nõ ſecus ac fulmina, magno impetu in nos vibrat, ſed quæ ſecurè contemnere velut inanes ampullas licet. Ex aduerſo autem Spiritus ſanctus horribile anathema hic nobis dictat, quo vſque ad vltimos inferos cum toto ſuo ſplendore & pompa mergatur.* Hæc Caluinus. Quis hîc Caluinum diſputare, & ſacrum Dei Euangelium explicare, ac non potius rabulam aliquem indoctum ac bene potum in medio foro debacchari exiſtimet? *Spiritus ſanctus* (inquit) *horribile anathema hic nobis dictat, quo Papa vſque ad vltimos inferos mergatur.* Vbi verò aut in quibus verbis hoc horribile anathema continetur? In illis, inquit: *Benedictus qui venit in nomine Domini.* At quis non iudicaret beatam potius & optabilem benedictionem illa verba pronunciare? *Sed ſubaudienda eſt* (inquit) *antitheſis, pſeudoprophetas omnes qui ſuperbè iactant Dei nomen, à Domino diſſipari, ac in nihilum redigi.* Eſto: ſit ita, demus hanc antitheſin ſubaudiri, ne ſingula excutiendo nimis in Caluinum rigidi videamur. Quomodo Papa in hac antitheſi includitur? aut quid ad eum hæc antitheſis? Hic vt procedat Caluini diſputatio, rurſum ſubaudiendum eſt, Papam eſſe pſeudoprophetam. Atqui non debemus tam liberales eſſe, vt hoc quoque

In feſtis S. Andreæ & S. Marci, & fer. 3. Pentec.

Caluini maledicentia in ſummum Pontificem.

illi concedamus. Postulamus igitur vt hoc doceat. Sed quid ab illo hoc præstari postules quod ille nunquàm præstando erit? quod ille supponit semper, probat nunquàm? quod hoc in loco ne vno quidem verbo ostendit? Qualis igitur ista conclusio est, quàm furiosa, quàm absurda, quæ Spiritum sanctum id dictare affirmat, quod nec apertè dicitur, nec tacitè insinuatur, nec nisi ex duobus præsuppositis infertur; quorum vnum si des, causam nihil iuuat; alterum nec dari debet, nec probari potest? Itáne verò, Papa pseudopropheta erit, quia Caluinus hoc præsupponit? Rogo igitur Caluinum & Caluinistas hodie omnes, quis iste Papa est quem pseudoprophetam vocant? Norunt hoc non personæ, sed officij nomen esse. Designent ergo in hoc officio quam personam intelligant. Si omnes qui eo officio functi sunt, ergo & ipsum diuum Petrum, omnísque eius in sede Romana successores, *in hoc horribili anathemate, quo vsque ad vltimos inferos mergantur*, includere debent. Si eò vsque insanire velint, soli (opinor) insanient: nisi fortè Turcam aliquem Mahometanum, aut paganum Barbarum, aut Iudæum insaniæ suæ comites nanciscantur. Si non omnes, sed aliquem aut aliquos; hos vbi designauerint, ostendant necesse est quomodo piis antecessoribus succedere pseudopropheta potuerit. Aut enim talis successor populum sibi subditum, omnésque alios illi sedi adhærentes, nouis hæresibus seduxit, & huius seductionis, quæ sine tumultu esse non potuit (nisi in gratiam hæreticorum dicamus, totum Christianum orbem, quasi vno momento attonitum, de repentè relicto Christo, Antichristo manus dedisse) aliqua apud historicos memoria, aliqua vestigia necessariò supersse debent; aut solus in sua dementia manens alios seducere non potuit: & quomodo aut qua mente fingere hæretici possunt, talis seductoris & pseudoprophetæ tot alias per totum orbem Ecclesias communionem tenuisse, eíque vnitas, adeóque subditas fuisse? Hæc & his plura longè absurdissima & fingere & asserere hæretici debent, vt Papam esse pseudoprophetã probent. Quare *horribile anathema*, de quo Caluinus loquitur, non est à Spiritu sancto dictatum, vt ille dicit; sed est à spiritu nequam, à spiritu mendacij, à Satanico Caluini cerebro adinuentum, vt res ipsa loquitur. Hanc hominis furiosam impietatem lectori patefacere & sedem Apostolicam Ecclesiarum omnium matrem ac matricem, à tam furiosi nebulonis rabida calumnia paucis asserere ac tueri, operæpretium duxi. Nam & quòd

Caluini consecutio furiosa & absurda.

Papã non esse pseudoprophetã.

tueri

In respons. ad Balduinum.

sacrilegam tyrannidem Papæ affingit, quid aliud quàm tabulæ de turba vociferantis vox est? *Vetus scurrarum Rhetorica est* (ait ipse alibi Caluinus) *aut potius virulenta dicacitas, omnem virtutu splendorem tyrannidis nomine fœdare.*

27. *Nunc anima mea turbata est: & quid dicam? Pater, saluifica me ex hac hora.*

Christi puritas contra Caluini corruptelas defenditur.

NOn diuina hæc tantùm Scriptura, sed & Christi Redemptoris puritas, à corruptela & blasphemia Caluiniana vindicanda est. Caluinus quippe siue ex veræ theologiæ ignorantia, siue ex innata quadam illi impietate, totum hunc locum perperam admodum exponit, & Christo indigna, eiusque puritati ac sapientiæ nullo modo conuenientia, Christo attribuit. Ait enim ad illa verba, *Et quid dicam? in vltimas angustias redactum Christum, neque verba inuenisse, quibus exprimat doloris vehementiam, neque consilium secundùm hominem.* Deinde ad sequentia verba, *Pater, saluifica me ex hac hora*, ait, *votum Christo inconsideratè fluxisse, cui statim renunciandum erat, vt Patri obediat.* Sic ponit apertè in Christo motus inuoluntarios qui rationem præueniant, passiones, & desideria inconsiderata, quæ postea corrigi debeant. Atqui ista solis peccatoribus cõueniunt, qui peccati originalis corruptionem pœnalem circumferunt. Ait quidem Caluinus ad superiora illa verba, *Nunc anima mea turbata est, voluntariam hanc fuisse turbationem*; sed addit, *quia non coactus timuit, sed timori sponte se subiecerat.* Sic voluntarium vocat quatenus spontaneum, & quatenus coactioni opponitur, quale sanè voluntarium etiam brutis conuenit: negat verò affectus istos in Christo, turbationis & timoris, propriè voluntarios fuisse & liberos, liberéque ab ipso quando voluit, & quantum voluit, susceptos, sicuti contra Caluinum veteres Patres magno consensu docuisse, suprà in hoc Euangelio ostendimus. Quare illa superior rario, vtcunque honesta videatur, hac eius posteriores assertiones nihil excusat. Impium est in Christo ponere, vel consilij defectum secundùm hominem, vel vota inconsiderata quæ corrigi debeant. Caluinus tamen non hoc tantùm in loco ita loquitur, sed & alibi. Tractans enim Christi orationem in horto habitam, vbi dixit: *Pater mi, si possibile est, transeat à me calix iste*, primùm dicit, *abruptum hoc fuisse votum*, móxque docens *fideliũm*

Ad Ioan. cap. 11. vers. 33.

lium preces non semper æquabile temperamentum seruare, sed implicitas & perplexas secum aliquando confligere, de Christo quoque affirmat, *sic hoc loco metu perculsum & anxietate constrictum fuisse, vt necesse illi foret inter violentos tentationum fluctus alternis votis quasi vacillare.* Addit demum, *quòd votum suum subitò elapsum castigat ac reuocat.* Tandem concludens dicit. *Non fuit igitur hæc meditata Christi oratio, sed vis & impetus doloris subitam ei vocem extorsit, cui statim addita fuit correctio.* Et paulò pòst. *In primo voto non apparet placida illa moderatio quam dixi: quia mediatoris officio defungi, quantum in se est, renuit ac detrectat.* Ponit ergo in Christo, desideria inconsiderata, vota abrupta, eadémque alternantia ac vacillantia, subitò erumpentia, quæ corrigi debeant, denique orationes non meditatas, sed impetu doloris extortas, ac placidæ postremò moderationis vacuas. Sed hæc omnia Christi puritate indignissima, & quæ in solos peccatores, peccato originali corruptos ac deprauatos, cadunt, ex veræ theologiæ ignorantia, & animi contumacia, Caluinus negat: nolens videlicet in Christo agnoscere humanorum istorum affectuum, gaudij, timoris, &c. liberam susceptionem, quam disertè Patres docent. Quum enim liberè mortis horrorem ante oculos suos proposuerit, liberè quoque & meditatè dixit. *Pater mi, si possibile est, transeat à me calix iste.* Nullum hîc votum inconsideratum, nullum abruptum, nullum subitò elapsum fuit: vota Christi & oratio meditata erant, cum placida moderatione coniuncta. Sed hæc vota erant naturalia, ex libera illa susceptione affectus naturalis, id quod naturale erat, spectantia. Voluntas quippe humana in Christo quum vna esset potentia seu facultas sicut in nobis, ratione tamen diuersorum obiectorum duplex erat, modò naturalis, modò deliberata. Naturalis voluntas dicitur, quæ fertur in rem aliquam secundum seipsam consideratam: deliberata verò quæ fertur in rem non solam, sed cum circunstantiis suis per intellectum propositam. Et vt in præsenti materia maneamus, mors ipsa & passio cõsiderari dupliciter potest. Vno modo in seipsa simpliciter considerata, & sic habet rationem mali: est enim quoddam pœnæ malum, nec secundum se appetibile est. Vnde de ipsa morte aliisque rebus aduersis aptè dicit S. Augustinus: *Iubes nos, Domine, ea tolerare, non iubes amare. Nemo quod tolerat amat, etsi tolerare amat.* In hac consideratione voluntas humana auersatur mortem, & renuit eam. Alio modo considerari potest

In Harmo. Euange. ad Matth. ca. 26. ver. 39. Caluini vana in Christum blasphemia.

Voluntas humana in Christo duplex.

Confess. lib 10. cap. 28.

mors

mors appoſita circunſtantia, nempe hanc mortem ſecundùm diuinam voluntatem, eámque vel mũdi eſſe redemptionem, vt in Chriſto; vel ad Chriſti gloriam fideíque profeſſionem, vt in martyribus; vel vt materiam meriti, ac ianuam melioris vitæ, vt in iuſto quolibet patienter eam ſuſtinente: & hac ratione habet rationem boni, & voluntas ordinata eam acceptat. Illa dicitur voluntas naturalis, quia rem in ſua natura conſiderat: hæc deliberata, quia per diſcurſum conſiderat circunſtantias adiectas. Chriſtus igitur, vt in affectu ſuo non tantùm ſenſitiuo (de facto tolerando pœnas) ſed etiam rationali (eas præmeditando) pro nobis pateretur, & vt timorem ac triſtitiam propter nos in ſeipſo excitaret, vtebatur hac voluntate naturali, id eſt, liberè & præmeditatè proponebat animo res eas quæ timoris & triſtitiæ cauſæ atque obiecta erant: & hac ratione *contriſtabatur, turbata eſt anima eius*, voces naturales emiſit, *Saluifica me ex hac hora*: & alibi: *Si poſſibile eſt, tranſeat à me calix iſte*. Vt autem Patri ſe per omnia conformaret, vtebatur voluntate deliberata. Verba igitur huius Euangelij ſunt hominis poſiti in hac agonia, qua ſeipſum turbare Chriſtus voluit. Verbum quidem illud, *Non ſicut ego volo, ſed ſicut tu vis*, verbum eſt hominis poſiti inter duas voluntates quæ in contraria tendunt (naturali enim voluntate mortem auerſabatur, deliberata eandem acceptabat) ſed non *inter violentos tentationum fluctus poſiti*, vt ait Caluinus, & *alternis votis vacillantis*. Nullam tentationem à ſeipſo paſſus eſt Chriſtus; vt vacillaret ac dubitaret circa mortem & paſſionem ſuam, ſubiréne eam deberet, an non. Sed adhuc inter duas illas voluntates hærebat hinc inde agitatus. Vox autem illa Chriſti, *Tranſeat à me calix iſte*, vox eſt ex naturali voluntate procedens, non, vt abſurdè & impiè Caluinus dicit, qua *mediatoris officio defungi, quantum in ſe erat, renueret ac detrectaret*. Mediatoris quippe officiũ mortem dicit cum ſuis circunſtantiis conſideratam, mortem videlicet quæ eſſet redemptio mundi. Hanc autem ita conſideratam quia bonum erat, Chriſtus, quantum in ſe erat, renuere non potuit. Sed eſt vox qua mortem & paſſionem acerbam in ſeipſis conſideratam auerſabatur. Voluntas autem Chriſti deliberata illa erat, quam ſubiunxit hoc loco. *Sed propterea veni in hanc horam. Pater, clarifica nomen tuum.* Similiter in verbis in horto prolatis, prius votum erat vox voluntatis naturalis: *Transfer à me calicem iſtum*, id eſt, mortem. Poſterius votũ erat voluntatis deliberatæ: *Verumtamen*

Caluini vox impiſſima in Chriſtum.

non

non ſicut ego volo, ſed ſicut tu vis. Vtrumque votum meditatum erat, & libere ſuſceptum: prius illud vt in parte rationali pateretur, ſéque ipſum ipſa mortis præmeditatione turbaret: poſterius, vt diuinæ voluntati humanam ſuam per omnia conformaret. *Hæc neſciens diſtinguere* Caluinus ea de Chriſto pronunciat, quæ in ſolis peccatoribus reperiuntur, & Chriſti puritate ſunt indigna.

Vidit Caluinus hanc ſuam doctrinam non ſolùm veterum Patrum & omnium Theologorum, ſed & ſuæ ipſius doctrinæ aliis in locis traditæ penitus aduerſari. *Quum nuper* (inquit) *dictum fuerit rectè compoſitos fuiſſe omnes Chriſti affectus* (ſic enim ad Matth. cap. 6. dixerat, *Chriſtus communem nobiſcum habuit ſenſum, non autem appetitus incompoſitos*, & ad Matth. cap. 26. ver 37. *Chriſtum ait manſiſſe compoſitum ad veram temperantiæ regulam*) *quomodo nunc ſeipſum corrigit?* Hanc obiectionem, quam contra ſeipſum mouet, vt verè pugnantia docentem, ſic ſoluere conatur. *Reſpondeo* (inquit) *non poſſe in hac naturæ noſtræ corruptione perſpici affectuum feruorem cum temperie qualis in Chriſto fuit: ſed hunc dandum eſſe honorem filio Dei, ne eum æſtimemus in nobis.* Atqui hæc reſponſio nulla eſt. More ſuo poſtquam pugnantia dixit, quæ ſimul eſſe vera impoſſibile eſt, ait rem à nobis intelligi non poſſe. Quod autem intelligi non poteſt, niſi de fide credendum proponatur, affirmari non debet. Caluinus verò ſuas contradictiones, quum intelligi nequeant, recipi tamen & credi vult. Sic in aliis dogmatibus, maximè quum Deum author peccati ſtatuit, lectores ludificat. *Affectuum feruorem temperie à nobis perſpici non poteſt*, ait Caluinus. Ita ſanè, calidum cum frigido, album cum nigro, motus cum quiete, ſimul & ſemel in eodem conſiſtere, à nobis intelligi non poſſunt, ideóque à nemine ſanæ mentis affirmantur. Ipſa ergo Caluini reſolutio ſuam abſurditatem prodit. Quid enim abſurdius quàm pugnantia docere, móxque ipſam repugnantiam, quia intelligi nequeat, credendam obtrudere? Hic eſt Caluini ludus. Sic quod ex ſuo cerebro commentus eſt, vt ſibi fallacem ex verbo Dei prætextum conciliet, corrũpit ac laceratScripturã, ac indignis eam ludibriis exponere non dubitat. Hi ſunt audaciæ hæreticæ fructus, poſtquam ſemel extra Eccleſiaſticæ doctrinæ metas vagari ſibi permittit. Tenendum interea eſt, Chriſtum Redemptorem noſtrum, nec aliquod inconſideratum votum emiſiſſe, ſic enim ſapiens non fuiſſet; nec correctione dignum aliquid dixiſſe, ſic enim peccaſſet,

In Harm. ad Matth. cap. 26. 39.

Caluinus ſuas cõtradictiones defendit, quia intelligi non poſſunt.

4. nec preces non meditatas Deo obtuliſſe, ſic enim temerarius
5. foret; nec voces vi doloris extortas protuliſſe, ſic enim appetitui ſuo dominari nequiuiſſet; nec poſtremò placida vnquam moderatione caruiſſe, ſic enim paſſionibus vitioſis, quæ rationem præueniunt, ſubditus fuiſſet: ac propterea Caluinum, qui illa omnia de Chriſto Redemptore noſtro pronunciauit, hominem impium, nec fide ſed furca dignum, omnium piorum iudicio pronunciandum eſſe.

31. *Nunc princeps huius mundi eijcietur foras.*

Diabolus quomodo Princeps mundi huius.

DIabolum in his verbis notari, omnium eſt concors ſententia. Sed cur princeps mundi, & quomodo foras eiici dicatur, non omnes eodem modo docent. Princeps quidem potiſſimùm dicitur ratione peccati, ad quod homines tentandi, inducendi, adeóque pertrahendi poteſtatem à Deo accepit, eámque iuſtam; non ſanè ex ſe, ſed quatenus homo, à dæmone ſe vinci paſſus, ipſius poteſtati iuſtè à Deo traditus eſt, vt docet Auguſt. de lib. arb. lib. 3. cap 10. & Gregor. Mor. in Iob lib. 18. cap. 3. Ratione autem peccati eum mundi principem eſſe, idem docuit Auguſt. in lib. de agone Chriſt. cap. 3. & Baſil. in homil. quòd Deus non eſt author malorum. Mundi vocabulo non hæc machina vniuerſi (vt veteres quidam hæretici ſomniarunt, teſte Irenæo lib. 3. cap. 24. & Auguſt. de hæreſ. hær. 46.) ſed homines mali in peccato nati, & in peccato viuentes, intelligendi ſunt, vt Auguſt. tract. 95. in Ioan. exponit. Ab hoc autem ſuo principatu ac poteſtate per

Diabolus quomodo à ſuo principatu a Chriſto dieiectus.

Chriſti mortem (in qua iudicium fuit mundi, id eſt, nõ damnatio mundi, vt vertit Beza, ſed, ſententia lata pro mundo contra diabolum) diabolus eiicitur, non ſolùm quia exterius tantum tentare nunc poteſt, voluntatem autem ad peccatum impellere non poteſt, vt rem expoſuit Auguſt. tract. 52. in Ioan. & Gregor. Moral. lib. 17. cap 10. ſed quia poteſtate quidem ſua ſuper homines in vniuerſum eiectus eſt, poſſeſſione verò ex parte. Poſſidet quippe regnum tyrannus, ad quod tamen non niſi verus Rex poteſtatem habet. Eiectus eſt autem per Chriſti mortem omni ſua poteſtate diabolus tam in fideles & iuſtos (à quorum etiam poſſeſſione excidit) quàm in ipſos infideles & peccatores quos adhuc poſſidet, quia per Chriſtum facta eſt poteſtas & libertas cuilibet peccatori & infideli à ſtatu peccati emergendi, & diabolo tentanti reſiſtendi, ipſúmque vincendi, (vnde Iacobus: *Reſiſtite diabolo,*

& fu-

& fugiet à vobis) quia virtus & gratia liberationis omnibus planè hominibus saluari volentibus oblata est, nec sub iugo peccati iam sunt nisi qui volunt. Imò ab origine mundi dæmonis potestas destructa est propter Christum venturum. Dicitur tamen nunc eiectus diabolus in aduentu & morte Christi; partim vt intelligamus, Christum esse veram causam, propter quam diaboli potestas à principio confracta sit, partim quia quantum ad possessionem multò nunc latius & efficacius eiiciendus erat diabolus per Euangelij toto orbe prædicationem, multóque vberior Christi gratia omnibus offerenda & impertienda erat. Denique quia secluſa Christi gratia homo sub diaboli & peccati iugo necessariò tenetur, vt nullis suis viribus peccato carere possit, immittente Christi morte quæ Spiritum gratiæ omnibus adferret, merito dicitur princeps mundi nunc foras eiici, eiúsque potestas ac principatus penitus destrui. Simile est si supremus aliquis Princeps subditos suos ab inferioris magistratus aut gubernatoris obedientia absoluere vellet. Sic enim inferioris potestas penitus destructa verè diceretur, tametsi subditorum multi ex propria proteruia ac libidine inferiori magistratui adhuc obedire vellent.

Caluinus totam hanc gratiæ Christi efficaciam & liberationem paucis & obscuris verbis vafrè inuoluit. Perspicuam veritatem nec negare audet, nec aperire & confiteri vult. *Si quis* (inquit) *roget quomodo deiectus in morte Christi fuerit Satan, qui assidue bellare non desinit, respondeo eiectionem hanc non restringi ad exiguum aliquod tempus, sed describi insignem illum mortis Christi effectum qui quotidie apparet.* Hæc ille. Quis autem hic mortis Christi effectus sit, *qui quotidie apparet*, ne vno quidem verbo explicat; atque ita quæstionem propositam de quotidiano Satanæ bello, quum tamen deiectus & foras eiectus dicatur, non resoluit. Voluit quæstionem proponere quam videbat esse necessariam. Noluit eam apertè soluere, quia eius solutio aliis eius impiis dogmatibus apertè aduersatur. Solutio est, Diabolum quidem à bello & pugna non desinere; eiectum tamen foras esse, quia hac sua pugna nocere amplius homini non potest nisi homo ipse velit, propter Christi gratiam (qua Diabolus vincitur) per Christi mortem omnibus expositam & paratam. Hæc peccati victoria, & diuinæ gratiæ efficacia, Caluino non placuit, qui omnes homines, etiam in Christo regeneratos, peccatores & impios esse, Dei mandata seruare

Vafer Caluinus sensum Scripturæ inuoluit, non aperit.

non posse; habere quidem desideria bona, sed illa effectum non sortiri; ideóque nullam nisi aliunde imputatam in filiis Dei iustitiam esse. Noluit igitur hanc Diaboli eiectionem, quæ nihil est aliud quàm peccati victoria, hoc loco à Christo assertam, vel vno verbo attingere. Voluit apertam veritatem obscuris & generalibus verbis inuoluere. Planè enim, iuxta hæreticorum hodie placita, non est Diabolus foras eiectus, nec eius potestas sublata; sed manet, non secus potestas eius quàm possessio, non secus dominium & imperium quàm iniusta vexatio, non secus victoria quàm pugna. Denique iuxta illos, *Non venit Dei filius vt dissoluat opera Diaboli*, quod D. Ioannes affirmat, sed venit tantùm vt non imputet peccatoribus opera Diaboli; ideóque non foras eiectus Diabolus est, sed intus manens veteri potentia fruitur, quæ tamen victis ab eo non imputatur. Atqui nos Christo credimus, non Caluino, eiectum esse foras Diabolum, nec in filios Dei vllam potestatem habere, vt ad peccatum illos inducat; dissoluta quoque & fracta esse opera Diaboli, quia peccandi necessitas sublata est. *Qui enim facit peccatum, ex Diabolo est:* & in eo vigent opera Diaboli, non sunt dissoluta. Hunc in Scripturis, quæ eius placitis repugnant, ludum ludit Caluinus. In his quoque Christi verbis altum silentium tenet Beza. Propter sensum autem quem diximus, subiecit Christus, *Ego quum exaltatus fuero, omnia* (seu vt in Græco textu habetur, *omnes*) *traham ad meipsum*, id est, beneficio & virtute mortis meæ fiet, vt sublata Diaboli potestate ac seruitute, omnes mortales (nisi per ipsos stet) mihi ac meo nomini seruiant; & qui antea penes Diabolum principatus fuerat, nunc penes me sit. In hoc sensu infrà dicitur, *Dedisti ei potestatem omnis carnis*, vt sit videlicet omnium hominum Redemptor, Dominus, & Iudex, quia *sicut in Adam omnes moriuntur, sic in Christo omnes viuificabuntur.*

Diabolus iuxta hæreticos hodie non est foras eiectus.

1. *Ioan.* 3.

Ioan. 8.

Caluini ludus.

πάντας ἑλκύσω.

Ioan. 17.

1. *Cor.* 15.

39. *Propterea non poterant credere, quia iterum dixit Isaias, Excæcauit oculos eorum, & indurauit cor eorum.*

Tres difficultates soluuntur.

TRes difficultates habent hæc verba, quæ explicatione indigent. Prima est, quòd dicitur, *Non poterant credere.* Secunda, quòd dicitur, *Quia dixit Isaias.* Tertia, quòd Deus dicitur, *excæcasse & obdurasse* Iudæos. Prima difficul-

cultas ex vna pulcherrima distinctione soluetur, quam tradit Gregorius Nazianzenus oratione quarta de theologia, vbi sex modos annotat, quibus aliquid posse, & non posse fieri, tam ex communi loquendi modo quàm in ipsis Scripturis dicitur. Primus modus est, secundùm defectum aliquem, non perpetuum, sed certi temporis, nec generalem, sed certæ personæ: vt quòd puer luctari non possit aut catulus cernere. Poterunt enim suo tempore. Sic 1. Ioan. 3. *Non potest peccare qui ex Deo natus est.* & Matth. 7. *Non potest arbor mala fructus bonos facere*, id est, nempe dum talis est. Secundo modo, quia sæpenumerò ita contingit: vt Matth. 5. *Non potest ciuitas abscondi super montem posita.* Poterit enim à maiori aliquo monte abscondi, sed hoc rarò cõtingit. Tertio modo, quia minimè æquum aut rationi consentaneum est vt fiat: vt Matth. 9. *Non possunt filij thalami ieiunare quamdiu præsens est sponsus.* Quarto modo, secundùm voluntatis auersionem. Quod enim abhorremus facere, ideóque non nisi difficulter facimus, dicimus non posse nos facere. Sic Matth. 12. *Quomodo potestis loqui bona, quum sitis mali?* & Ioan. 6. *Non potest mundus odisse vos.* Quinto modo, quòd secundùm naturæ potentiam fieri non potest, etsi Deo sit possibile: vt Matth. 19. *Non potest camelus transire per foramen acus.* Sexto modo, quando nulla ratione fieri potest, quia naturæ repugnat, vel implicat contradictionem. Sic Ioan. 5. *Non potest facere Filius nisi quod viderit Patrem facientem:* Deus non potest esse malus: & similia. Hæc Nazianzen. D. August. in hunc locum sentit Iudæos non potuisse quidem credere quia nolebant, noluisse autem quia non poterant velle, negante illis Deo auxilium necessarium, idque ex iusto iudicio propter eorum præcedentem malitiam, vt sic ad quintum modum referri debeant hæc verba, *Non poterant credere.* Sed parum probabilis sententia est, aliquem in hac vita sic excæcari & obdurari, vt omni auxilio diuino destituatur quo conuerti possit, vel vt ipsa conuersio sit ei absolutè impossibilis. Melius & diuinæ bonitati ipsique veritati conuenientius est, Iudæos *non potuisse credere* propter maximam prauæ suæ voluntatis auersionem, vt ad 4. modum hæc verba referantur, quod mox in 3. difficultate explicanda luculentius apparebit. Hunc sensum sequitur Chrysost. hom. 67. in Ioannem, & Euthymius. Secunda difficultas vno verbo soluitur, illud, *Quia dixit Esaias*, non causaliter, sed consecutiuè accipiendo. Tertia difficultas nõ tam facilè explicatur.

Posse vel non posse fieri, modus dicitur.

1.

2.

3.

4.

5.

6.

Tract. 63.

Effectus causæ tribus modis tribuitur.

Notandum tamen tam iuxta communem vsum loquendi quàm iuxta Scripturas, effectum aliquem causæ attribui tribus modis. Primo modo, quando non impeditur effectus ab eo qui impedire potuit & debuit. Sic apud Prophetam *De manu speculatoris, qui videns gladium venientem non sonuit buccina, sanguis populi exquiritur* qui gladio hostili ceciderit. 1. *Ezech.* 33.

Secundo modo, quando occasio data est præter intentionem dantis. Hoc modo dixit mulier Eliæ Prophetæ. *Ingressus es ad me vt rememorentur peccata mea, & interficeres filium meum.* 2. 3. *Reg.* 17.

Tertio modo, quãdo est vera causa effectus, vt qui gladio occidit; ad quem modum reducitur, qui iuuat, qui consulit, qui mandat bonum aut malum. Deus, ex sententia Augustini in hunc locum, dicitur excæcare & obdurare quia nõ prohibet, cùm possit, ne homines excæcentur vel obdurentur, sed obdurat eos deserẽdo & non adiuuando. Vera est hæc sententia, & Deum à vera causa excæcationis liberat propter duo. Primùm, quia non tenetur Deus impedire hominum obdurationem, ideóque iustè posset omne prorsus auxilium hominibus improbis denegare; nec nisi mera gratia est, quando aliquos illuminat & emollit. Secundò, quia Deus tenera non ideò dicitur non prohibere vel non impedire hominum excæcationes & obdurationes, vel improbos deserere & non adiuuare, quia nihil prorsus facit, aut nihil prorsus adiuuat quominus excæcentur & obdurentur (omnibus enim id præstat gratiæ quo possint videre & conuerti si velint, & omnes improbos *benignitas Dei ad pœnitentiam adducit*) sed quia maiora & efficacia auxilia gratiæ non præstat. Qui autem ad cauendum malum quod satis est præstat, causa mali nullo modo dici potest. Sic Deus *intentator malorum, & neminem tentare* verè dicitur. Dicit tamen Scriptura hoc loco de Deo, *Excæcauit oculos eorũ, & indurauit eos*, propter duo. Primùm, vt Dei iudicia timeamus (vt loco citato docet Augustinus) qui propter peccata præcedentia maiora & congrua denegat auxilia quibus fiat conuersio. Secundò, quia ea facit quæ reuera hominibus improbis excæcationis & obdurationis maioris per occasionem causa sunt, quum eadem aliis facta cooperentur ipsis in bonum. Quod D. Hieron. apto exemplo demonstrat, in sole; cuius calor ceram emollit, lutum indurat. Sic enim eadem Christi prædicatio in quibusdam Iudæis fidẽ, in aliis incredulis & improbis maiorem incredulitatem per occasionem operata est. Sic *mandatum sanctum & bonum, quod erat ad vitam, inuentum est esse ad mortem, quia peccatum,*

Tract. 53. in Ioan. 2. Deus quomodo excæcat.

Rom. 2.

Iac. 1.

Cur dicitur excæcare.

Epist. ad Hedibiam quæst. 10.

Rom. 7.

occasione

occasione accepta per mandatum, seduxit me (ait Paulus) *& per illud ipsum mandatum occidit me.* Sicut igitur in impiis peccatum, vt appareat peccatum, per bonum mandatum operatur mortem; sic incredulis & obstinatis Iudæis ipsa incredulitas, vt appareat incredulitas obstinata, per bonam Christi prædicationem operata est excæcationem & indurationem. Hoc ergo sensu *excæcauit Deus oculos eorum, & indurauit cor eorum*, partim non succurrendo efficaciter, partim per occasionem. Vera autem & propria causa excæcationis huius sola erat Iudæorum malitia propria. Quod vt certissimum nobis fieret, Spiritus S. per Matth. & Paulum hæc eadem Isaiæ verba alio modo protulit; videlicet hoc modo: *Incrassatum est cor populi huius, auribus grauiter audierunt, & oculos suos clauserunt, nequando videant oculis*, &c. Matth. 13. & Act. 28.

Excæcationis causa vera, malitia cæcorum propria.

Impius Caluinus etiam hoc tertio modo Deum illos excæcasse, & veram excæcationis causam fuisse, hunc in locum blasphemat. *Hic* (inquit) *non tam præscientiæ Dei quàm iudicij & vindictæ habenda est ratio. Deus enim quid ipse facturus sit per Prophetam pronunciat. Nempe quòd stupore & vertigine percutiet impios, vt de ipsorum malitia vltionem sumat. Nam hic notatur causa propinqua & inferior cur verbum suum, quod natura salutare est, Deus exitiale Iudæis ac mortiferum esse velit, nempe quòd sua malitia ita meriti essent. Hanc pœnam illis impossibile fuit effugere, quum semel Deo statutum esset ipsos in reprobum sensum concipere, & verbi sui lucem illis vertere in tenebras.* Et paulò pòst. *Notandum est Dominum aliquando per seipsum excæcare hominum mentes, quum iudicio & sensu eos priuat, aliquando per Satanam & pseudoprophetas, quum eorum fallaciis illos demẽtat, aliquãdo per suos ministros, quum illis noxia ac lethalis est salutis doctrina.* Hæc ille. Ponit in Deo excæcationem actiuam, *quòd stupore & vertigine percutiat*; eámque immediatam, *quum per seipsum excæcat*; idque in Deo deliberatam, quia *verbum suum Iudæis mortiferum esse voluit*: denique eo sensu non potuisse credere, quia *impossibile illis erat hanc pœnam effugere*, id est, non excæcari. Hæc apertè impia & blasphema sunt, quæ Deum faciunt veram causam peccati actiuam & proximam, non per occasionem tantùm, aut aliquo modo non impedientem. Vnus Christi sermo hãc blasphemiam refutabit. *Arbor bona non potest malos fructus facere.* Si ergo quod nisi participatione bonum est, voluntas hominis bona, malos fructus facere non potest,

Caluini impia sententia de excæcatione actiua.

Deum causa peccati actiua iuxta Caluinum.

Matth. 7.

quomodo fons ipse bonitatis malos fructus faciet? Atqui causa peccati actiua, immediata, voluntaria, est haud dubiè fructus malus, imò pessimus; qui & in hominibus seuerè punitur, & in diabolo damnatur. Hanc infernalem Caluini sententiam, quam quauis data occasione lectori obtrudit, olim latè refutauimus, in opere de Iustificat. lib. 11.

IN IOANNIS CAP. XIII.

I. *Ante diem festum Paschæ.*

Quo die mensis Christus vltimam cœnam celebrauit.

QVVM quod hîc Ioannes narrat, in vltima nocte quæ passionem Domini proximè præcesserat, factum fuisse certum & indubium sit, qua videlicet agnum Paschalem comedit Christus; debuit autem agnus Paschalis in decima quarta lunæ ad vesperam comedi, quæ etiam vespera ad sequentem diem pertinebat, (iuxta legem quæ à vespera in vesperam solennitates computat) ideóque erat ipsa vespera diei festi Paschæ seu solemnitatis Paschalis quæ 15. luna celebranda erat: magna hîc difficultas est quomodo dicat Ioannes, *Ante diem festum Paschæ* ista contigisse. Videtur enim insinuare quòd non in vespera diei festi Paschæ, sed alia vespera ante dictum diem, videlicet 13. luna agnum Paschalem comederit, & 14. passus fuerit. Et hinc error Græcorum natus erat qui luna 14. Christi passionem accidisse pertinacissimè sustinuerunt, & alios tres Euangelistas à Ioanne correctos fuisse, impiè asseruerunt: nempe quòd scripserant, *Prima die azymorum* agnũ Paschalẽ Christum comedisse. Hic enim primus dies azymorum (aiũt illi) incipiebat ad vesperam 14. lunæ, & erat ipsius diei festi Paschæ prima vespera, ac per hoc non ante illum diem, sed illius diei. Pro hac difficultate tollenda notandum est, tametsi solemnitates apud Iudæos à vespera in vesperam semper celebrabantur, tamen non semper dies ipsi eodem modo numerabantur: sed eadem vespera aliquando cum sequenti die iuxta solemnitates legales, aliquando cum præcedenti die iuxta naturalis diei cursum, computabatur. Huius posterioris exemplum habes Exod. 12. *Primo mense, quarta decima die mensis, ad vesperam comedetis azyma. Immolabitis 14. die, & nocte illa comedetis.* Ecce nox prima azymorum tribuitur diei 14. iam finitæ. Sic hoc loco D. Ioannes, *Ante diem festum Paschæ* dicit, id est, ante decimum quintum diem, nocte proximè præcedente, coniungens illam noctem diei præcedenti

Concordia Euangelistarum.

non,

non ſequenti: cuius obſeruationis ignoratio Græcos fefellit. Sic alij tres Euangeliſtæ vocabant eundem diem 14. lunæ *primum diem azymorum*, non quia toto illo die comedebantur, ſed per Synecdochen, quia ad veſperam illius diei comedi cœperunt. Rurſum Hebræi quando diem nominant, non computant illum cum nocte, ſed ſeorſim à nocte, ſicut ſuprà Chriſtus, *Nónne duodecim ſunt horæ diei?* ideóque ab ortu ſolis vſque ad occaſum diem computant. Sic Ioannes hoc loco dixit, *Ante diem feſtum Paſchæ*, id eſt, ante ortum ſolis ſolemnitatis Paſchalis. Sic cæteri Euangeliſtæ intelligi poſſunt dixiſſe, *Primo die azymorum*, id eſt, in ipſo die quo azyma præparabantur. Addunt enim Marcus & Lucas, *In qua neceſſe erat occidi paſcha*: hoc autem erat 14. luna, nam illo die ante veſperam ſeu ante ſolis occaſum immolati debebant, & eadem nocte poſt ſolis occaſum comedi oportuit. Sic cum cæteris Euangeliſtis concordat ad amuſſim D. Ioannes. *Ioan. 11.*

8. *Si non lauero te, non habebis partem mecum.*

QVid Chriſtus his verbis ſignificare voluerit, difficile eſt certò intelligere. Nam aut de reali pedum ablutione loquebatur, & ſic videtur vel quaſi Sacramentum quoddam eſſe neceſſaria pedum ablutio, vt putauit D. Bernar. in ſerm. de cœna Domini; vel certè ceremonia neceſſaria ante vener. Euchar. ſumptionem, vt cenſuit D. Ambroſius de Sacram. lib. 3. cap. 1. & de iis qui initiantur myſteriis cap. 6. qui & in ſua diœceſi hoc obſeruabat: aut de ſpirituali aliqua ablutione ſeu ſanctificatione, vel venialium, quorum mundities neceſſaria eſt, vt ingreſſus pateat ad regnum cœlorum, quem ſenſum tradit Auguſt. tract. 56. & Cyrill. lib. 9. cap. 5. in Ioan. vel etiam mortalium, vt putabat Cyprianus in ſerm. de ablutione pedum. Sed hic ſenſus poſterior eo verbo refellitur: *Qui mundus eſt, non indiget niſi vt lauet pedes*, &c. Prior ſenſus non videtur ad literam eſſe, quum Chriſtus ad realẽ ablutionem Petrum inducebat, & de reali comminabatur. Iam vt realem ablutionem intelligamus, aut eſt comminatio generalis, aut ſoli Petro propria. Si generalis, prior Bernardi aut Ambroſij ſententia ſequenda videbitur. Neutram tamen tenuit Eccleſia. Eſt ergo realis ablutionis mandatum ſoli Petro proprium. Sed tunc quæritur cur ſub tanta comminatione præcipitur. Chryſoſtomus homil. 69. putat propter *Verborum ſenſus examinatur.*

humilitatis documentum in hac ablutione significatum, quam, nisi Petrus teneat, non habebit partem cum Christo. Sed hic iterum realis ablutio, quam Christus vrget, deseritur. Optima igitur est D. Basilij expositio *Si non lauero te, id est, si mihi volenti tuos pedes lauare non obedieris, propter hanc tuam inobedientiam à meo consortio separaberis.* Sic ille appositissimè exponit in oratione de peccato: & in regul. breuioribus ad interrogat. 60. & ad interrogat. 133. in moralibus quoque reg. 12. cap. 2. Neque hic sensus reiici debet, quia Christi comminatio non ad ipsam inobedientiam sed ad ablutionem refertur. Non enim Christus ablutioni pedum promittit partem secum aut aliquam gratiam, sed negatæ ablutioni, quæ erat inobedientiæ actus, comminatur gratiæ negationem. Sic ad literam seruantur Christi verba: quod Petrus bene intelligens promptissimè obediuit.

Obedientiæ necessitas.

14. *Si ego laui pedes vestros Dominus & Magister, & vos debetis alter alterius lauare pedes.*

AD hæc verba Caluinus præclaram sibi occasionem dari ratus, in Ecclesiasticam hodie consuetudinem, qua in quinta feria hebdomadæ sanctæ pauperum aut inferiorum pedes à Prælatis Ecclesiasticis lauari solent, impotenter incurrit. Sed vt ad eam accusationem descendat, aliam præmittit. Totum insulsi cauillatoris delirium proferemus. *Notandū est* (inquit) *quòd Christus se exemplum dedisse admonet. Neque omnia eius facta promiscuè ad imitationem trahi conuenit. Papistæ se Christi exemplo quadragesimale ieiunium seruare iactant. Atqui videndum in primis erat, an exemplum prodere voluerit; ad cuius normam se discipuli formarent. Nihil verò legitur tale. Quare non minus peruersa est æmulatio, quàm si in cœlum volare tentarent.* Hæc prior accusatio est, cuius plenam refutationem videre licet suprà ad Matth. cap. 4. & in Promptuario nostro Catholico. Summa est, tum alias esse ieiunij Quadragesimalis graues causas præter exemplum & imitationē Christi, tum quia nec omnia Christi facta in exemplum trahenda sunt, nec nullum: quid autem eius generis sit, vt in exemplum trahi possit ac debeat, Ecclesia Catholica mater fidelium, *columna & firmamentum veritatis*, docere nos debet, non superba & garrula hæresis. Posterior accusatio, & huic Euangelio propria, apud Caluinum

In com. ad c. 13. Ioan. ver. 15.

Ad Matt. cap 4. 2. Dom. 1. Quadr.

his

his verbis sequitur. *Adde quòd vbi Christum sequi decebat, simiæ fuerunt magis quàm imitatores. Quotannis theatricam pedum lotionem instituunt, ita inani nudaq; ceremonia se pulchrè defunctos esse putant. Defuncti sibi permittunt fratres contemnere. Neque id modò, sed postquam duodecim hominibus lauerunt pedes, omnia Christi membra crudeliter lacerant: adeóq; in faciem Christi ipsius cõspuunt. Quare nihil quàm fœdum Christi ludibrium est comica illa pompa. Nec certè Christus hic anniuersarium ritum commendat: sed nos tota vita paratos esse iubet ad lauandos fratrum pedes.* Hæc ille. In his verbis primum est quasi à ratione ductum argumentum; cætera hominis sunt non ratiocinantis, sed furentis ac debacchantis. Argumentum quod aliqua ratione niti videtur, istud est: Christus lauans pedes discipulorum suorum, posteáque dicens: *Exemplum dedi vobis*, &c. non commendat anniuersarium ritum; ergo simiæ potius quàm imitatores sunt, qui ad eius exemplum pedes fratrum lauant. Sed accidit huic hæretico, quod aliis hæreticis accidere solere scribit diuus Iudas. *Quæcunque autem ignorant, blasphemant.* Non enim ideò Prælati Ecclesiastici aliíque superiores pauperum aut subditorum pedes lauant, quasi his verbis talem anniuersarium ritum Dominum præcepisse intelligerent (humilitatis enim hoc esse documentum, non externum ritus præceptum, Catholici semper intellexerunt) sed ideò hunc ritum celebrant, vt tantæ humilitatis Christi exemplum renouent, & ob oculos ponant, deuotéque colant, & ad humilitatem omnium animis fortius imprimendam, non verbo tantùm ac prædicatione, sed facto etiam ipso adhortentur. Nam & ideò Christum hanc actionem externam adhibuisse intelligunt, vt ea ob oculos posita, discipulis suis Ecclesiarum Præpositis futuris humilitatis virtutem imprimis necessariam, certiori documento & validius commendaret. Quem Christi finem & scopum hoc loco fuisse, docet vno atque altero in loco Basilius. Non tam igitur factum, quàm finem & intentionem Christi circa factum, proposuit sibi in hoc ritu Ecclesia. Nam & hîc verum est illud quod ex naturæ lumine Poëta cecinit:

Ceremonia abluendi pedes contra Caluinum defenditur.

Capite vnico.

Segnius irritant animos demissa per aures,

Quàm quæ sunt oculis subiecta fidelibus. Sed Caluinus nõ tam hospes & aduena, quàm hostis & alienigena ab Ecclesiæ Christi cõsortio sese abdicãs, nihil mirũ si mysteriorũ Ecclesiæ ignarus, & ea tantùm quę ante oculos sunt vidẽs, de iis quę igno

Mora. lib. Regu. 70. cap. 10. & 24.

ignorat perperam iudicat; & inde calumniæ materiã ſtruit, vnde diſciplinæ Chriſtianę documentum haurire debuit. *Epiſt. 56.* *Propria enim Chriſtianorum diſciplina humilitas eſt*, ait Auguſt. quam quia ſuperba hæreſis capere nõ poteſt, eius documentum libentius carpere quàm amplecti & imitari contendit.

Caluini declamatio bacchica. Furentis hîc & debacchantis Caluini verba nec refutatione egent vlla, nec reprehenſione noſtra. Suam ipſa turpitudinem & furorem clara voce loquuntur. *Prælatos quippe Eccleſia poſtquam duodecim hominibus pedes lauerunt, omnia Chriſti membra crudeliter lacerare*; nec membra tantùm, ſed, *omnia membra*; nec lacerare tantùm, ſed, *crudeliter lacerare*, ac deinde *in faciem Chriſti ipſius conſpuere*; nihil aliud quàm ſpiritum nequam, qui in Caluino loquitur, quique illum captiuum tenuit ad voluntatem ſuam, palàm demonſtrant, quaſiq; in theatro conſpiciendum ante omnium oculos ſublimem ponunt. An experimentum quærimus eius qui in Caluino loquitur, Belial? Hîc illud habemus luculentiſſimum. Hîc furit, hîc debacchatur, hîc tragico correptus œſtro, ipſa Eccleſiarũ Chriſti capita, ipſam pupillam oculi eius, non tangit modò temerè culpando (nihil veritus vel illud Prophetæ, *Qui tangit, vos, tangit pupillam oculi mei:* vel illud Dauidicum, *Nolite tangere Chriſtos meos, & in Prophetis meis nolite malignari*) ſed, quantum in ipſo eſt, atrociſſimè criminando iugulare, confodere, tranſuerberare cõtendit. Hîc ille Caluini ſpiritus ſe prodit, non quo aguntur filij Dei, ſed quo agitantur filij diaboli, cuius ſumma voluptas eſt, Paſtores à Chriſto datos, quia Chriſtum ipſum non poteſt, mentiendo, criminando, calumniando, in odium & contemptum adducere, omnibus non deridendos modò, ſed & conculcandos ac proterendos obiicere. Sed periit cum ſuis furiis Caluinus. Viuit, viuétque in æternum ſponſa Chriſti Eccleſia Catholica, Apoſtolica, Romana, cuius vt fidem tenemus, ita honorem & debitam ab ouibus Chriſti reuerentiam ab omnibus tenendam, libenter docemus.

Zach. 2. Pſal. 104.

18. *Ego ſcio quos elegerim.*

Vnica electorum iuſtificatio iuxta Caluinum. HÆreſim ſuam de vnica & ſola fide electorũ ex his verbis probare vult Caluinus. *Reprobos* (inquit) *ornat interdum Deus Spiritus ſui donis ad exequendum quod illis iniungit munus. Sic regia in Saule virtutes ad tempus refulgent: ſic & Iudas egregijs dotibus pollebat, quales Apoſtolum Chriſti decebant. Sed alia longè eſt Spiritus ſanctificatio, qua Dominus*

non

non nisi filios suos dignatur. Nam eos mente & corde renouat, vt in eius conspectu sancti sint & irreprehensibiles. Deinde viuam in illis radicem habet, quæ euelli nunquam potest, quia pœnitentia caret Dei adoptio. Hæc ille. Docet esse in reprobis gratias quasdam gratis datas; gratiam verò gratum facientem, gratiam coram Deo iustificantem, cordis mundiriem, & renouationem mentis internam quam nunc tradit (suorum placitorum oblitus de perpetua cordis immundirie, & sola Christi iustitia imputata suos electos mundante) in solis electis ponit: idque propter Christi verba, *Ego scio quos elegerim. Non tantùm* (inquit) *perseuerantia in his verbis electioni accepta fertur, sed etiam pietatis initium. Vnde enim fit vt vnus magis quàm alter se verbo Dei addicat? Nempe quia electus est. Vnde fit rursum vt pergat in recto pia vitæ cursu, nisi quia propositum Dei stabile est vt inchoatum manu sua opus absoluat?* Hæc ille. Quum ergo Christus Apostolis suis omnibus dixerit, *Si hæc scitis, beati estis si feceritis ea*, mòxque subiunxit, *Non de omnibus vobis loquor, ego scio quos elegerim*, sensus iuxta Caluinum est: Non omnes beati eritis faciendo ea quæ docui, quia nō omnes electi estis. Pernicioſa hæc & falsa doctrina est. Tametsi enim concedatur Christum hîc de electione æterna loqui, quod D. Augustino in hunc locum placet, non tamen docebit Christus vel solam electionem æternam pietatis & obseruationis mandatorum Christi causam fore, vel solos electos ad gloriam pietatis interdum cultores esse, & Christi mandata ad tempus obseruare: quod vtrumque Caluinus docet. Sed stante sensu electionis æternæ, docebit Christus electionem illam vnam esse & altissimam causam pietatis iustorum, & perseuerātiæ eorum. Non euertet proximas in quoque pietatis & perseuerātiæ causas, quòd *gratiam Dei in vacuum non acceperit*, sed, pulsante ostium Deo, *ianuam aperuerit cordis sui, & fecerit sibi cor nouum*, vt Scripturæ loquuntur; videlicet, diuinæ gratiæ liberè cooperando: sicuti reprobatio impiorum non euertit proximam in vnoquoque impio causam, propriam animi malitiā ac prauitatem, vt ipse Caluinus passim agnoscit. Rursum stante sensu electionis æternæ, non docebit Christus solos ad gloriam electos mente & corde renouari, vt Caluinus hîc docet. Non enim de electione æterna ad gloriam vel Christus hîc loquitur, vel Augustinus exposit, sed de electione ad illam beatitudinem, de qua hîc Christus dixit, *Beati eritis si feceritis ea*: id est, de electione ad gratiā qua fiant Dei præcepta.

Eadem refellitur.

2. Cor. 6. Apocal. 3. Ezech. 18.

Talis

Electio ad gratiã reprobis communis.

Talis autem electio ad gratiam, seu præparatio gratiæ, multis etiam reprobis concessa fuit, atque inter alios Iudæ & Sauli, quorum exempla Caluinus profert. Nam & Saul quum in Regem vngeretur, *bonus ac iustus erat*, vt docet Cyprianus lib. 1. epist. 5. & Augustin. ad Simplicianũ lib. 2. q. 2. quod & Scriptura diserte docet. *Erat Saul electus & bonus, & non erat vir de filijs Israël melior illo:* & rursum, *Filius vnius anni erat Saul, cùm regnare cœpisset*, id est, iuxta idioma Hebraicum, *innocens &* (vt Samuel postea profitebatur) *paruulus in oculis suis:* & Iudas, quum in Apostolum eligeretur, talis erat, vt per eum quoque sanarentur infirmi, & dæmonia eiicerentur, nomẽque eius in cælo scriptum esset, non secus quàm cæterorum 72. Discipulorum, id est, apud Deum in numero iustorũ haberetur. Neque enim quum Christus dixit, *Gaudete, quia nomina vestra scripta sunt in cælo*, omnium illorum prædestinationem illis reuelauit, tum quia hoc non expediebat, tum quia non secus ex illis 72. vnus potuit esse reprobus quàm ex 12. Apostolis vnus reprobus fuit. Deinde Iudas ille erat, de quo Christus dixit: *Pater, quos dedisti mihi, custodiui: & nemo ex eis periit, nisi filius perditionis.* Ecce Iudas fuit datus à Patre Christo; ergo tunc bonus erat. Rursum periit ex grege; ergo antequam periit, de grege bonorum erat. Stante igitur sensu electionis æternæ, impium Caluini dogma, quòd soli electi verè coram Deo iustificantur, ex hoc loco stabiliri non potest.

1. Reg. 9. 2.
1. Regum 13. 1.
1. Regum 15. 17.
Matt. 10.
Luc. 10.

Sed non est probabile de electione æterna Christum hîc loquutum fuisse. Talis quippe sententia ad Iudæ emendationem (quam Christus hîc & in toties repetita admonitione spectabat) minus efficax fuisset: imò eum ad suam improbitatem magis irritasset. Diceret enim: Non me elegisti, & ideo talis non sum sicut alij electi, vt tua mandata faciam, & in tui dilectione perseuerem. Sensus ergo literalis est, *Ego scio quos elegerim*, id est, scio qualis sit nunc, & qualis quisque eorum futurus est, quos in meos Apostolos elegi. Et hunc sensum confirmant verba sequentia. Nam ne quis miretur cur in Apostolum elegerim qui proditor futurus erat, quum id ipsum ita fore præcognouerim, sciat me hoc fecisse vt impleretur Scriptura, & consequenter mandatum Patris mei in Scriptura reuelatum, quo prædictum hoc ipsum est; fore vt vnus ex familiarib⁹ discipulis meis *leuaret cõtra me calcaneũ*, id est, me dolo & proditoriè supplantaret. Ita futurum Deus in Scriptura prædixit. Ego propterea etiã illum in familiarem

Apostо

Apostolum elegi, quem huiusmodi futurū præsciebam. Ego enim scio quos elegerim in discipulos meos, nec ex ignorantia aliqua aut cæco casu talem electionem feci. Hic est literæ genuinus ac germanus sensus, quem meritò obscurum esse annotauit doctissimus interpres Cyrillus Alexandrinus. *Lib. 9. cap. 10. in Ioan.*

34. *Mandatum nouum do vobis, vt diligatis inuicem, sicut ego dilexi vos, vt & vos diligatis inuicem.*

Dilectionis mutuæ mandatum cur hoc loco nouum dicatur, multi multa dixerunt, & vera, & probabilia, & vtilia, quamuis non omnes iuxta Christi mentem & literæ sensum. 1. Cyrillus exponit nouum vocari propter nouum dilectionis modum, quem illis verbis Christum exprimere putat, *Sicut dilexi vos*, id est, vt bona temporalia ac vitam pro fratrum salute spirituali exponamus, sicut Christus pro nobis semetipsum exinaniuit. Sed hic sensus (quem etiam Euthymius sequitur) nullum nouum mandatum facit, quia quando fratrum salus æterna necessariò hoc exigit, mandatum hoc ab orbe condito piis omnibus iniunctum fuit, & ipsa charitatis fraternæ ratio hoc docet. Chrysostomus propter nouum quoque diligendi modum, vocari mandatum nouum existimauit; nimirum vt sicut Christus prior dilexit nos sine vllis præcedentibus meritis, sic nos nihil de nobis bene meritos diligere, & beneficiis eos præuenire debemus. Sed nec hoc nouum erat, quia dilectio proximi propter Deum (quæ semper erat in præcepto) hoc totum à nobis exigit. Si enim propter Deū diligendus proximus, siue de nobis bene sit meritus, siue non, diligendus est. Augustinus hanc nouitatem ad effectum refert, quia dilectio facit homines nouos, & noui testamenti filios. Verum sanè & hoc est, sed quia hominibus iam nouis & in Christo regeneratis, Apostolis scilicet, omnibúsque Christianis hoc præceptum datur, non videtur Christus hoc respectu nouum mādatum vocasse. Sunt qui nouum dicunt ab origine sua, quia ex nouo Spiritu procedit, sicut homo vetus spiritu timoris ducitur. Nec alienum à veritate hoc est; sed omnibus quoque aliis mandatis hoc commune est, vt per Spiritum gratiæ impleantur. Alij adhuc nouum vocari volunt, quasi renouatum, & de nouo hîc à Christo inculcatum, quia iam apud Iudæos neglectum quasique antiquatum hoc mandatum erat. Ad quorum sententiam accedit hoc loco Caluinus; *Scimus* (inquit) *leges initio diligenter seruari, sensim*

In Ioan. lib. 9. c. 23.

2. *Homil. 71. in Ioan.*

3. *Tract. 65. in Ioan.*

4.

5.

ſenſim verò labi ex hominum memoria, donec tandem obſolescant. Ergo Chriſtus, quo melius inſigat ſuorum animis charitatis doctrinam, à nouitate eam commendat, quaſi diceret: Volo huius mandati vos perpetuò eſſe memores, ac ſi lex eſſet recèns nata. Non eſt improbandus hic ſenſus, quia pius, verus, ac laudabilis eſt, tametſi (vt nobis videtur) non ad literam: ſicuti mox ex verborum Chriſti tractatione elucidabimus.

Venenum hoc loco Caluinianum.

Interea veneno hîc Caluiniano, quod more ſuo aſpergit, occurrendum nobis eſt. *Quia difficile* (inquit) *eſt retinere charitatem, homines ea poſthabita nouos ſibi colendi Dei modos fingunt; & Satan multa ſuggerit in quibus ſe occupent. Ita accidit vt fruſtra ſatagendo illudere Deo conentur, ſe autem decipiant.* Quò autem hæc eius oratio collimet, & quos perſtringere velit, paulò pòſt in ſequentibus aperit. *Quum* (inquit) *hac mutua dilectionis nota diſcernat ſuos Chriſtus ab alienis, fruſtra ſe fatigant, qui relicta charitate nouos & commentitios cultus ſuſcipiunt, qualis hodie vanitas in Papatu regnat.* Hæc futilis & inſulſa cauillatio, quem (quæſo) hîc locum habet, aut Chriſti hoc loco doctrinæ quo tandem modo affinis, aut ad eam conſequens eſt? Quis non videt impotentem hæreticum carpendi cauſas quærere, & in Eccleſiam Chriſti Catholicam cæco odio, cæca rabie ac furore, quauis data imò non data cauſa ferri? Tametſi enim eſſent in Eccleſia Catholica, quam Papatus nomine ſemper deſignat, noui & commentitij cultus; quis tamen illos ex relicta charitate naſci niſi inſanus dicat? Superſtitio, quæ nouos & commentitios vel adinuenit vel ſuſcipit, non ſanè ex defectu charitatis proximi, qui ſemper adiunctum habet defectum charitatis in Deum, ſed ex feruenti quodam, præpoſtero tamen & inordinato colendi Deum ſtudio propriè naſcitur: quo ſtudio qui feruent, eiuſdem ſuperſtitionis ſocios & cultores maximè & ardenter amare ſolent: adeò vt in illis charitas non quaſi relicta & poſthabita negligatur, ſed malè collocetur.

Impotens Caluini calumnia diluitur.

Mandatum dilectionis mutuæ cur nouum.

Et propriè Chriſtus hoc loco dilectionis mandatum, quod nunc dat, ideò nouum vocat, quia de ea dilectione loquitur quam Chriſtiani inter ſeipſos eo quòd Chriſtiani ſunt, eiuſdem religionis cultores, ſub vno capite Chriſto, & eiuſdem corporis membra, tenere debent. Hoc eſt enim, *Vt diligatis inuicem, ſicut ego dilexi vos*, id eſt, vt diſcipulus diſcipulum, Chriſtianus Chriſtianum diligat; ſicut ego vos omnes meos diſcipulos, quaſi de meo corpore, ſingulari amore complexus ſum. Et hoc eſt verè mandatum nouum quod Chriſtus

ex

ex hoc mundo discessurus suis dedit, vt Christiani Christianos singulari amore se mutuò complecterentur, se mutuò iuuarent, se mutuò consolarentur, se mutuò sustinerent: quod à primis Christianis cumulatissimè præstitum fuisse Acta Apostolica demonstrant: ad quod Paulus in suis Epistolis frequenter hortatur, quasi ad proprium & nouum mandatum Christi. *Alter alterius onera portate, & sic adimplebitis legem Christi. Charitas fraternitatis maneat in vobis:* & ad Romanos plenius. *Charitatem fraternitatis inuicem diligentes: τῇ φιλαδελφίᾳ εἰς ἀλλήλους φιλόστοργοι.* id est, Ad hunc amorem fraternum, quo vos mutuò diligere debetis (scilicet ex Domini mandato nouo) sitis feruidi & admodum propensi, vt eum nullo modo intermittatis. Quare & D. Ioannes in 1. sua Epistola in hoc vno mandato, veluti Christianis hoc sensu proprio, inculcando totus versatur; & vsque ad vltimum spiritum, etiam cum nausea ac fastidio discipulorum, idem perpetuò inculcauit, ratione reddens, *Quia Domini præceptum est; & si solum fiat, sufficit.* Hoc itaque mãdatum quasi Christianis proprium, quo eiusdem religionis socios omnibus amoris officiis complectebantur, per aliquot secula ita retinuerunt Christiani, vt Tertullianus de suo tempore, commemoratis Christianorum collectis pecuniarijs, & in quos vsus illa collecta pecunia distribueretur, ita tandem cõcludit. *Eiusmodi vel maximè dilectionis operatio notã nobis inurit penes quosdam. Vide (inquiunt) vt se inuicem diligant, & vt pro alterutro mori sint parati.* Hæc ille. Denique propter hanc mutuæ dilectionis notã, proprio vocabulo Christiani fratres vocabantur. Hæc ergo mutua Christianorum charitas, qua se quatenus Christianos inuicem singuli diligunt, vbi refrigescit, vbi deseritur & negligitur, non illi ad nouos & commentitios cultus dilabuntur, sed ab omni Dei cultu cessant, nec superstitionis affectum, sed religionis contemptum induunt. Quum enim proximum, quem vident, non diligunt; quomodo Deum diligent, quem non vident? Deum autem quo minus diligunt, eo minus colunt. Deinde quum Christiana hæc propriè charitas propter Christum & propter communem religionem Christianam assumatur, ea neglecta & reiecta, iacet quoque consequenter religio. Nam & ideò via ad hæreses schisma est, quia violatum charitatis fraternæ, qualis hîc præcipitur, vinculum, dogmatum quoque & totius cultus Christiani violationem inducit. Sic neglecta

Gal. 5. Heb. 13.

Rom. 12.

Hieron. in Catalogo.

Tert. In Apolog. c. 39.

Charitas relicta non generat superstitionem, sed Dei contemptum.

& reiecta charitas non nouos & commentitios cultus introducit, sed omnem Dei cultum abolet. Adeò præposterè suo hîc stomacho indulsit Caluinus.

Papatus nullos habet nouos cultus.

Deinde quos ille potest nouos & commentitios cultus in Papatu designare? quorum omnia sunt antiquissima, & à multis retrò seculis vsurpata, & non nisi à primis Ecclesiæ Magistris accepta, & antiquitatis nomine ita commendata, vt propter ipsam vetustatem hæreticis nouatoribus displiceant; nec quicquam magis in Papatu reprehendant, quàm quòd consuetudinũ & traditionum antiquissimarum ita tenaces sunt. Vnde ergo hæc insolens cauillatio, *nouos & commentitios cultus in Papatu vbique regnare?* Si noui sunt, originem eorum ante annos paucissimos ostendere Caluinus debuit: si cõmentitij, authores eorum proferri oportuit. Quod ille non præstiterit, præstet qui potest Caluinista: aut nefarium impostorem, qui talia mentiatur, fuisse Caluinum agnoscat.

Dilectionis mandatum solam fidem euertit.

Sed profectò *mandatum hoc nouum vt diligamus inuicem sicut Christus dilexit nos*, Caluinum solius fidei præconem magè habuisse videtur, vt propterea animi sui ægritudinem hac importuna Catholicorum accusatione subleuare, & bilem eiicere voluerit. Sanè si mandatum hoc Christi est, eo defungi necessariò oportet. Hoc Caluinus non abnuere videtur. Ait enim hoc loco. *Quisquis verò Christi esse & à Deo agnosci cupit, totam vitam cõponat & dirigat ad amandos fratres, & huc se assiduè solicitet.* Ex hoc igitur Christi mandato, & his Caluini verbis, ita contra Caluinistas arguo: Dilectio fraterna est mandatum Christi, & propria nota hominis Christiani, vt absq; ea nemo sit verè Christi, aut à Deo agnoscatur: ergo sine ea nemo apud Deum iustificatur, nemo iustus censetur. Iustificari quippe & iustus censeri apud Deum non potest, qui à Deo non agnoscitur, qui verè Christi non est, & propria nota, proprio charactere hominis Christiani caret. Ita non solùm fides quæ iustificat, nõ est sola, quia cum charitate cõiuncta (qua rima elabi Caluinus solet, etsi frustra, quum id vnum solam fidem efficaciter destruat) sed ita est cum charitate coniuncta, & ita charitas cum fide ad iustificationem necessaria est, vt ipsa quoque per se hominem Dei filium constituat, Deo gratum ac iustum coram Deo efficiat. Quæ enim propria filij Dei nota est, propria ratio, & nota non libera sed necessaria, atque intrinseca, illa filium Dei propriè facit atque constituit, non quidem sola, facit tamen vt vna necessaria subiecti forma & pars iustitiæ integralis. Ita

hic

hic locus non sine causa Caluini animum male vexauit, vt aliquid extra rem imporunter effundere debuerit.

IN IOANNIS CAP. XIIII.

1. *In domo Patris mei mansiones multæ sunt.*

OMNIVM est & consentiens omnium veterum Patrum doctrina, Christum hoc loco mansionum æternæ beatitudinis non multitudinem tantùm, sed & diuersitatem docere: vt sicut meritorum in hac vita imparitas magna est, aliúsque alio coram Deo iustior ac sanctior inuenitur, sic præmiorum magna quoque in cælo imparitas ac diuersitas reperiatur. Patrum quorundam sententias integras in Prompt. nostro Catholico produximus, D. Augustini tract. 67. in hunc locũ, D. Hieronymi lib. 1. contra Iouinianum, Gregorij Magni Moral. lib. 4. cap. vlt. & lib. vlt. cap. 24. & dialog. lib. 4. cap. 33. Accedunt ad illos & alij Patres. Irenæus affirmans *sic esse multas mansiones apud Patrem, sicut sunt multa membra in corpore*: quorum magnam esse diuersitatem nemo dubitat. Hilarius his verbis. *Plures mansiones diuersa dignitati habitantium præparantur. Sed licèt diuersa sit dignitas (differt enim stella stella in gloria) tamen quotquot habitatoribus (variis licet) digni habebuntur, fidei fructum & honorem cælestis gloriæ sortientur.* D. Basilius in hæc verba. *In splendoribus sanctorum mansiones multæ sunt apud Patrem, hoc est, dignitatis discrimina. Sicut enim stella à stella differt in claritate, ita & resurrectio mortuorum.* Sed & iterum D. Augustinus acerrimè contra Iouinianum disputans, qui disparitatem meritorum in coniugio & virginitate negabat, ex hoc loco pugnat. *Quia in ipsa vita æterna distinctè fulgebunt lumina meritorum, multæ sunt mansiones apud Patrem: ac per hoc in denario quidem non impari non viuet alius præ alio, in multis autem mãsionibus honoratur alius alio clarius.* Hæc rursum ille. Iam verò omnes hos Patres ex alto despiciens Caluinus ita scribit. *Perperam tractus hic locus fuit in alium sensum, quasi doceret Christus distinctos esse honoris gradus in regno cælesti* Sed quare perperam? *Multas enim* (inquit) *mansiones dicit Christus, non varias aut dispares, sed quæ pluribus sufficiant: ac si diceret, non sibi vni, sed omnibus etiam discipulis locum illic esse.* Atqui hæc obseruatio friuola planè atque inanis est. Nam, vt rectè disputat D. Gregorius, *si dispar*

Meritorũ & gloriæ disparitas.

Lib. 5. cap. 21.

In Psal. 64

In lib. de Spiritu S. cap. 16.

In lib. de S. virgin. cap. 36.

Caluini friuola probatio contra Patrum conatum.

sensum.

Dialog. lib. 4. c. 25.

retributio in illa beatitudine non esset, vna potius mansio quàm multæ essent. Mansio quippe cœlestis non locum circunscriptum quo veluti certo ac definito animæ & corpora beatorum concludantur, sed requiem & gloriam beatis præparatam denotat. Hæc gloria quum non vna sit, sed multæ; varia quoque & dispar necessariò erit. Sed & ipsa Caluini expositio hanc disparitatem probat. Quum enim ideirco multas esse mansiones Christus dixerit, vt doceret non *sibi vni, sed omnibus etiam discipulis locum illic esse*, Christi autem mansionem à discipulorum mansionibus magna disparitate differre negari non possit, necessariò hæ multæ mansiones dispares quoque & diuersas significare debent. Ita Caluini cauillatio tot Patrum consentienti expositioni præponderare non potest.

Miretur fortè quispiam, cur ita proteruè doctissimis Patribus obsistat Caluinus, vt abillis omnibus perperam hunc locum tractum affirmet. Vidit doctrinam meritorum & iustitiam ac retributionem bonorũ operum ex hoc loco iuxta Patres intellecto necessariò stabiliri, suam autem imputatiuam iustitiam (quæ nullam disparem retributionem parit, quum Christi iustitia omnibus æqualiter imputetur) penitus subuerti. Hac de causa ausus fuit communem Patrum expositionem reiicere, & vnum suum friuolum argumentum omnium illorum iudicio anteponere. Hæc eius insolentia ac improbitas est.

3. *Etsi abiero, & præparauero vobis locum, iterum veniam, & accipiam vos ad meipsum.*

Limbus Patrum contra Caluinum defenditur.

HOc iterum loco veterum Patrum sententiam ac fidem taxat Caluinus. Quum enim Christus hîc doceat se redeundo ad Patrem per corporis sui ascensionem & glorificationem, parare suis omnibus locũ, quo & illi ad Patrem conscendant, & cælesti gloria fruantur, paretur autem hic locus Christo glorificato, quia ille omnibus ianuam cæli aperuit, quod ante eum glorificatũ nulla beata anima ingredi potuit, quia (vt Caluinus hîc agnoscit) *ille vnicus hæres cæli possessionem nostro nomine adijt, vt per ipsum accessus nobis pateat*, &, vt Apostolus docet, antequam Christus ingrederetur sancta sanctorum, *nondum propalata erat sanctorum via*, mouet hîc quæstionem Caluinus, & ait. *Exoritur tamen quæstio, qualis fuerit Patrum veteris testamenti conditio post mortem, ante-*

Heb. 9.

quam

quam Christus in cælũ ascenderet. Vulgò enim colligunt, fideles animas in limbo fuisse inclusas: quia dicat Christus suo in cælũ ascensu paratum iri locum. Vera est hæc collectio, & cõmunis Catholicæ Ecclesiæ & veterũ Patrum sententia, vt alibi contra Caluinum ostendimus. Sed displicet illa huic nouatori, & collectionem firmissimã infirmare conatur. *Sed responsio* (inquit) *facilis est, quòd locus hic parari dicatur in diem resurrectionis.* At hæc responsio nulla est. Christus quippe in diem resurrectionis parat beatis locum quoad corporum glorificationem. Animas tamẽ interea Dei visione frui post Christi ascensum, qua visione veteris testamenti Patres defuncti non fruebantur, huiusmodi præparationi non repugnat. Vnum igitur ex altero infirmari non potest, & quod concludit Caluinus *vtrisq; pariter*, tam Patribus olim defunctis quàm iustis post Christi ascensionem ad alterã vitam translatis, *Christum parare locum in quem extremo die omnes recipiet*, huic discrimini nihil obsistit, quo dicitur, Christo in cælũ assumpto iustorum animas tam veterum Patrum quàm aliorum post Christum in cælum assumi, & Dei visione frui, sed ante Christum in cælum assumptum Patrum animas in limbo detentas, & Dei visione in cælesti gloria necdum gauisas fuisse. Quæritur igitur à Caluino, quo tandem loco erant Patrum veteris testamenti animæ ante Christum glorificatum, postquam nec in cælo fuisse fatetur ipse, nec in limbo fuisse cum Ecclesia Catholica fateri vult? Vidit hoc ab ipso necessariò quærendum. Ait igitur. *Ante reconciliationem peractam fideles animæ, velut in speculæ, erãt intentæ ad redemptionem promissam: & nunc beata quiete fruuntur, vsq; dum compleatur redemptio.* Erant (inquit) intentæ ad redemptionem promissam velut in specula. Verum quidem hoc est, sed vbi, in quo loco, in quibus receptaculis erant? Neque enim nusquam erant, si erant. Nec infinitæ sunt animæ, sicuti Deus est, vt ideò vbique sint. Perpende igitur, lector Christiane, Caluini pernicaciam. Agnoscit *animas fideles nunc quidem beata quiete frui, vsque dum compleatur redemptio*, per corporum glorificationem: ante reconciliationem autem à Christo peractam, ad redemptionem promissam fuisse intentas, & illas veluti in specula expectasse: quod totum Catholica agnoscit Ecclesia. Sed in certo receptaculo, quod limbum Patrum vocauit antiquitas, illas hanc redemptionem expectasse proteruè negat. Ita nec locum ipse designat, nec agnitum ab Ecclesia locum recipit. Hæc est mera hominis

In Tropt. Cath. parte Quadrag. fer. 5. hebd. 2.

Caluini proteruia reuincitur.

improbi proterua, & contradicendi libido. Idcirco autem limbum Patrum negat Caluinus*, negant & alij hodie hæretici, ne præter cœlum & damnatorum infernum, medium aliquem locum, qualis purgatorius nunc locus est, agnoscere cogantur. Quàm autem proterue & insulsè Caluinus id faciat, hic vnus locus ad oculum demonstrat.

12. *Maiora horum faciet.*

Opera maiora per Christianos quàm per Christum quomodo.

VAria redditur à sacris Doctoribus huius promissionis expositio. Origenes homil. 7. in Numeros ideò per Apostolos, aliósque Sanctos maiora facta esse opera quàm Christus ipse fecit, exponit, quia plus est Christum per alios mundum & Diabolum vincere quàm per seipsum. Vincit autem per alios, quando per eius gratiam spiritualia fiunt opera à filiis Dei, quibus caro, mundus, Diabolus vincuntur. Hæc expositio non videtur literalis, quia cõparatio Christi circa eiusdem generis opera versari debet. Loquitur autem de suis miraculosis operibus, quorum maiora per alios facienda prædicit. Eadem ex causa nec illa expositio ad literam erit quam idem tradit Origenes homil. 6. in Esaiam, & similiter S. Augustinus tract. 72. in hunc locum, videlicet quòd per maiora opera intelligatur conuersio Gentium & totius mundi facta per Apostolos, quum Christus nisi paucos Iudæos conuerterit. Hæc enim conuersio effectus potius est operum miraculosorum, quàm opus per se tale, nec comparatio Christi de eo genere loquitur. Tertia est magis ad sensum Christi, quã idem quoque tradit S. August. loco citato, & Chrysost. homil. 11. in Acta, quod quædam miracula Sancti fecerunt in fide Christi maiora quibusdã miraculis à Christo factis: vt quod Petri vmbra sanauit infirmos, maius videtur quàm quod cõtactu fimbriæ Christus sanauit, quo exemplo Chrysost. vtitur. Nec enim generalis hæc promissio est, vel de omnibus miraculis, sed de quibusdam; nec de omnibus Sanctis, sed de quibusdam, quum ad fidem Christi comprobandam (qui finis est miraculorum) sufficiat in eius nomine quædam à quibusdam maiora fieri miracula quàm ille aliquando fecit. Caluinus ad totius mundi conuersionem hanc promissionem refert, vt illud *facere* nec solis Apostolis nec singulis piis commune sit, sed ad totum Ecclesiæ corpus spectet. Atqui in conuersione totius mundi, totum Ecclesiæ corpus nihil facit, sed fit potius, ædificatur, colligitur. Ergo illud *facere* non potest ad

Caluini sensus refellitur.

totum

totum Ecclesiæ corpus, quatenus in fidem colligitur, spectare, sed ad quosdam pertinere debet, qui opera maiora faciunt quàm Christus aliquando fecit. Frustra Caluinus nouellum hoc glossema adinuenit, ne aliquid à suis maioribus didicisse videatur.

15. *Si diligitis me, mandata mea seruate.*

21. *Qui habet mandata mea, & seruat ea, ille est qui diligit me. Qui autem diligit me, diligetur à Patre meo, & ego diligam eum, & manifestabo ei meipsum.*

23. *Si quis diligit me, sermonem meum seruabit, & Pater meus diliget eum, & ad eum veniemus, & mansionem apud eum faciemus.*

24. *Qui non diligit me, sermones meos non seruat.*

CHristus Redemptor Apostolos propter magistri sui recessum, quem iam eis prædixerat, ex eiusdem amore vehementer contristatos, seriò & subinde monet, vt hunc in eum amorem aliò conuertant; vt non de eius recessu tristentur, sed de eius seruandis mandatis, quæ tam multa eis dederat, soliciti essent. Sic enim demum fore, vt suam in eum dilectionem ostenderet & comprobarent: vt illi vicissim à Deo Patre atque ab ipso diligantur: vt ipse quoque post recessum suum adhuc seipsum eis manifestaret, siue post mortem redituum; siue per gratiæ spiritualis perfectionem, siue denique per gloriæ manifestationem in beata vita. Denique vt tam ille quàm Pater non tantùm ad eos, sed ad omnes qui eũ diligerent, & mandata eius seruarent, venirent, & mansiones suas apud eos facerent: quod postremum quantum valeat, in Prompt. nostro Catholico latiùs olim diximus. In hac tota oratione partim charitatis vim, virtutem, efficaciam (quæ videlicet facit seruari mandata) partim obseruationis mandatorum amplissimum fructum, vtilitatem, præmium Christus nos docuit. Priorem doctrinam agnoscit aliquo modo Caluinus. Ad illa enim verba, *Qui habet & seruat mandata mea, ille est qui diligit me*, ita scribit. *Iterum repetit superiorem sententiam, quòd certa amoris erga ipsum approbatio in eo sita sit, si præcepta seruemus.* Mox Paulum hortari fatetur, *vt simus nouæ creaturæ in Christo.* Addit quoque *iubere hic Christum, vt in doctrinæ suæ obseruantiã & pietate incumbant: sic enim rectè*

Charitatis efficacia & vtilitas.

1.
2.
3.
4.

In festo Ascens. Domini.

obediri Euangelio, quum officia nostra & externæ actiones ex Christi amore nascuntur. Hæc tametsi totam Christi sententiã plenè non referant, (docet enim Christus, sine dilectione seruari mandata non posse, vt ver. 24. apertè loquitur, & illum demum diligere qui seruat eius mandata, ver. 21. vt mandatorum obseruatio dilectionem Dei necessariò consequatur) veram tamen sententiam habent.

Cæterùm ne hæc veritas Euangelica suum fructum referat, ne charitatis & obseruationis mandatorum existimatio lectoris animum occupet, denique ne quid detrimenti capiat sola fides iustificans, occurrit quàm primùm Caluinus, & salubertimam hãc doctrinam suo veneno aspersо inutilem reddit. *Iam* (inquit) *quum certum sit nos seruare Christi præcepta, quatenus ipsum amamus, sequitur nullibi posse reperiri in mũdo perfectum eius amorem: quia nemo est qui perfectè seruet eius mandata.* Totam Christi doctrinam inuertit & eludit. Ponit Christus, quod verum erat, se ab Apostolis suis diligi, & ab aliis posteà in eum credituris diligẽdum fore. Hoc enim torum in cordibus suorum per Spiritus sui gratiam effecturus erat, non solùm *fide purificans corda eorum*, sed & *diffusa charitate in cordibus eorum per Spiritum Sanctum quem daturus erat.* Iam huius dilectionis hunc esse fructum, hoc argumentum, hanc vim ac virtutem fore dicit, vt *qui eum diligunt, mandata eius seruent.* Sic ex dilectione, quam certissimè præsupponit Christus, mandatorum suorum obseruationem infert atque concludit. Inuertit Christi argumentum Caluinus: Tu ex dilectione Dei mandatorum obseruationem concludis. At ego probo nullam esse talem dilectionem, quia nulla est mandatorum obseruatio. Nulla, inquam, est perfecta mandatorum obseruatio; ergo nullus est perfectus amor. Aut igitur de perfecta hic mandatorum obseruatione loqueris, vt amorem quoque perfectũ præsupponas, & sic ex priori posterius destrue: aut de imperfecta mandatorum obseruatione disputas, vt amorem quoque non nisi imperfectũ quendam præsupponas, & sic mandatorum obseruatio, quam hic doces, veta non erit. Non enim verè lex mandatorum seruatur, nisi tota & perfectè seruetur. Hæc est Caluini contra Christum disputatio. Verba Christi de perfecta dilectione & perfecta mandatorum obseruatione exponit, qualem videlicet ipse sibi finxit, nemini in hac vita possibilem: quod aliis in locis explicatum dedimus. Illa prima astutia est, vt exclusa perfectæ obseruationis possibilitate, totam quoque possibi

Christi doctrinam Caluinus euertit.

Act. 15. Rom. 5.

Caluini cõtra Christum disputatio.

possibilem obseruationem, vt rem ad salutem nec necessariam nec vtilem, pariter excludat. Tum Christi consequentiam euertit ex destructione consequentis. Dicente Christo: *Si quis diligit, seruat mandata*, resistit Caluinus: Nemo seruat mandata; ergo nemo diligit. Nequitia hæc & impietas est cum summa stoliditate coniuncta. Quidenim stolidius, quàm, vt argumentum eludas, conclusionem negare? Quid magis impium, quàm, quod Christus ex altero concludit, falsitatis arguere? Concludit & colligit Christus ex dilectione Dei, mandatorum Dei obseruationem. Negat hanc posteriorem Caluinus; Christúmque falsitatis arguit, vt collectionem Christi infirmet. Postquam Christi collectio Caluino displicuit, medium probationis negandum erat, non ipsa conclusio. Sublato quippe probationis medio, deficit conclusio, non econtrà. Hæc est hoc loco Caluini & stoliditas, & impietas maxima.

Caluini maxima impietas & stoliditas.

Sed quid tandem Caluini iudicio docebit hîc Christus, si mandatorum Dei obseruationem non docet; aut si talis nulla est? *Gratum tamen* (inquit) *Deo est eorum obsequium qui ad hûc scopum vero conatu aspirant.* Hoc est totum quod à Christo his verbis doceri Caluinus patitur, conatum quendam ad Dei mandata obseruanda, non ipsam mandatorum obseruationem. Atqui Christus non dixit, Si diligitis me, verum conatum habete, vt mandata mea seruetis; sed dicit, *Si diligitis me, mandata mea seruate.* Rursum non dicit, Qui verum conatum habet seruandi mandata mea, ille est qui diligit me; sed dicit, *Qui habet mandata mea, & seruat ea*, id est, vt ipsemet hoc loco exponit Caluinus, *qui in mandatis meis rectè est institutus; qui se & vitam formet ad eorum regulam*, ille est qui diligit me. Adhuc iterum Christus non dicit, Si quis diligit me, verum conatum habebit seruandi sermonem meum; sed dicit, *Si quis diligit me, sermonem meum seruabit.* In omnibus suis verbis Christus ipsum opus prædicat, non conatum, ipsam obseruationem, non obseruandi studium, denique actũ ipsum & effectum, non desiderium inefficax, quale Caluinus ponit. Nos igitur Christi verbis credimus, non fermento Caluini verba Christi tenemus, non commenta & traditiones Caluinianas. Perpetuum est autem hoc Caluini commentum & fermentum, vt opera destruat, conatum inefficacem substituit, vt ipsam mandatorum obseruationem tollat, desideria boni, quæ effectum non sortiuntur, supponit: quod in epist. ad Rom. clariùs eluceſcet.

Christi verba contra Caluini fermenta.

In cap. 7.

Sed & alia Christi verba hoc loco non de vero tantùm conatu, sed de ipsa mandatorum vera obseruatione & adimpletione Christum loqui iuxta ipsius Caluini interpretationem docent. Quod enim Christus inter hæc verba dixit, *Ego rogabo Patrẽ, & alium Paracletum dabit vobis, vt apud vos maneat in æternum*, hoc de spirituali gratia, quæ facit seruari mandata, exponit Caluinus. Sic enim ad illa verba scribit. *Promittit Christus se præceptis seruandis vires daturum. Nam alioqui parum efficax fuisset exhortatio, qua dixit, Mandata mea seruate. Ergo in tempore occurrit, docétque, vtut absit ab illis corpore, non tamen se passurum vt auxilio destituti iaceãt, quia per Spiritum suum illis aderit.* Ecce agnoscit Spiritum Sanctum credentibus à Christo promitti, vt det vires præceptis seruandis, & futuram alioqui Christi exhortationem parum efficacem. Seruantur igitur de facto per has vires gratiæ Dei mandata, & efficax est illa Christi exhortatio: *Si diligitis me, seruate mandata mea.* Non est tantùm in credentibus *verus conatus*, quo aspirant ad obseruationem mandatorum, sed est in illis verus effectus ipsius obseruationis. Hæc Caluini confessio ad ipsum Caluinum refutandum satis efficax est, & principale eius dogma de obseruatione mandatorum impossibili efficaciter subuertit. Ad quod enim præstandum vires accepimus, illud nobis impossibile non est: & quum ad faciendum exhortatio efficax est, illud profectò fit ad quod exhortatio prouocat. Sed magistri mendaces mendaciorum suorum parum sunt memores.

Caluinus ex seipso refutatur.

Est adhuc aliud quod ex his Christi verbis cauillandi Caluino causam dare potuit. Dixit Christus, *Qui diligit me, diligetur à Patre meo*: & rursus, *Si quis diligit me, Pater meus diligit eum.* Ad hæc verba Caluinus. *Perperam ex hoc loco eliciunt Papistæ duplicem amorem quo Deum prosequimur. Fingunt Deum naturaliter à nobis diligi, priusquam nos Spiritu suo regeneret: & hac etiam præparatione nos mereri regenerationis gratiam.* Hæc ille. Duplici mendacio Catholicam doctrinam grauat. Falsum est, duplicem amorem, quorum alter sit naturalis, ex hoc loco Catholicos colligere; quum nemini dubium sit de illa sola dilectione Christum hîc loqui, quæ Dei donum sit, quæ sola facit seruare mandata, quæ sola facit filios Dei, quæ sola causa est vt semel dilecti magis à Deo diligamur, quatenus huius dilectionis beneficio Dei mandata seruantes ad maiorem erga nos dilectionẽ, ad maiora & ampliora gratiæ beneficia nobis cõferenda Deum prouocamus.

Caluini duplex mendacium.

Hæc

Hæc est Catholicorum interpretum hoc loco sententia. Naturalem quandam Dei dilectionem, vt est author naturæ, & quatenus per ea quæ facta sunt naturaliter cognosci potest, etiam in non regeneratis agnoscunt Catholici Doctores: sed ex hoc loco eam non colligunt: neque de naturali dilectione Christum hîc loqui vlli exponunt. Iam verò dicere Catholicos quòd huius naturalis dilectionis præparatione meremur gratiam regenerationis, mendacium quoque est multò luculentius. Proprium hoc erat Pelagij dogma, mereri hominem primam gratiam, quia prius homo naturaliter Deum diligit & colit. Vt huiusmodi absurda atque impia Catholicis impingeret Caluinus, authorem proferre debuit, saltem ex tam innumeris vnum. Sed dolosus versatur in generalibus: & solemne hoc improbis ac maledicis est, vt in genere arguãt, quum in specie probare non possunt. Est & istud Caluiniani toxici vna dosis apud illum satis frequens ac vulgaris. Caueat emptor, ne apud talem φαρμακοτρῶν medicamenta quærat.

Naturalis Dei dilectioni quomodo & quatenus agnoscunt Catholici.

26. *Ille docebit vos omnia, & suggeret vobis omnia quæcunque dixero vobis.*

DVplex hîc Spiritus sancti officium à Christo designatur. Vnum docendi in perpetuum omnia quæ ad Ecclesiæ ædificationem & institutionem faciunt: alterum ad ea suggerenda atque in memoriam reuocanda quæ Christus viua voce docuerat. Qualia in hoc Euangelio suo quædam D. Ioannes annotauit. De Christo super pullũ asinæ sedente: *Hæc non agnouerunt discipuli eius primùm; sed quando glorificatus est Iesus, tunc recordati sunt quia hæc scripta erant de eo, & hæc fecerunt ei.* Recordati sunt Spiritu sancto suggerente. Rursum, de Christi resurrectione à mortuis, quam toties eos docuerat. *Nondum sciebant Scripturam, quia oportuit eum à mortuis resurgere.* Posterius hoc officiũ agnoscit Caluinus, prius negat; quia illud prius ad hoc posterius restringi vult, vt Spiritus sanctus sicut illa suggerit quæ Christus dixerat, in memoriã reuocando, sic & illa doceat quæ Christus docuerat, eadem repetendo, & eorum intelligentiam subministrando. *Illa* (inquit) *restrictio attentè notanda est, vbi partes Spiritus sancti assignat, suggerere quæcunque antè ore docuit.* Sed hæc restrictio in Caluini cerebro nata est, in Christi verbis non inuenitur. Neque enim dicit Christus, Non docebit vos alia, vel non suggeret vobis alia quàm quæ ego ore

Spiritus sancti officium duplex.

Ioan. 12.

Ioan. 20.

Instit. lib. 4. cap. 8. num. 8. Spiritus sancti munus Caluinus impiè restringit.

vos

vos antè docui. Non sic Christus loquitur, vt iuxta Caluini restrictionem loqui debuit. *Docebit quidem omnia* (ait Christus) *& suggeret omnia quæcunque vobis dixi.* Non dicit, Docebit illa sola & suggeret illa sola quæcunque dixi. Omnis homo currit: &, Solus homo currit, longè diuersam significationem adferunt: verum illud, falsum hoc. *Obserua* (inquit) *quanam sint illa omnia quorum doctorem fore Spiritum promittit. Suggeret, inquit, vel reducet in memoriam quæcunque dixi. Vnde sequitur non fore nouarum reuelationum architectum.* Vana & futilis est hæc consequentia; quia suggeret quidem illa omnia, sed non illa sola. Annon verò clarissimis verbis paulò pòst Christus hoc ipsum docuit? *Multa* (inquit) *habeo* Cap. 16. *vobis dicere quæ non potestis portare modò. Cùm autem venerit ille Spiritus veritatis, quem mittet Pater in nomine meo, docebit vos omnem veritatem.* Annon apertissimè docet, se hactenus omnia quæ dicenda erant, ore proprio non dixisse? Annon apertissimè addit, ea quæ ipse ore proprio non dixerat, Spiritum sanctum docturũ, quia omnem docebit veritatem; quam ille omnem adhuc non docuerat, quia omnem portare & cum fructu audire discipuli necdum poterant? Annon denique commentitiam Caluini restrictionem Christus ipse verbis clarissimis refellit? Deinde si ad hoc restringitur Spiritus sancti officium, vt non nisi ea suggerat quæ Christus prius ore docuit: aut ostendendum est vbi Christus ore docuit, *abstinendum esse ab immolatis simulacrorum, &* Act. 15. *sanguine, & suffocato*: aut dicendum mentitos esse Apostolos, quum mandatum illud promulgantes dixerunt, *Visum est Spiritui sancto & nobis*: aut denique in illo mandato Apostolis suggerendo officij sui limites & restrictionem datam veluti *nouarum reuelationum architectus* excessit Spiritus sanctus. Rursum quum Apostolus de vidua dixit, *Beatior erit si sic* 1. Cor. 7. *permanserit secundùm meum consilium; puto autem quòd & ego Spiritum Dei habeam*: aut ostendendum vbi Christus hoc ore docuit, aut dicendum à Spiritu Dei Paulum hoc non didicisse, aut denique in tali doctrina Paulo suggesta officij sui limites Spiritum sanctum veluti *nouarum reuelationum architectum* excessisse. Idem de innumeris D. Pauli & reliquorum Apostolorum sententiis à Spiritu sancto suggestis & in epistolis suis Canonicis ad Ecclesias Dei conscriptis, quorum nihil Christũ ore proprio docuisse constat (maximè in sensu Caluini & aliorum hæreticorum, qui quæcunque Christus ab omnibus credenda docuit, à quatuor Euangelistis comprehen

prepensa esse volunt) dici & concludi potest.

Quæ omnia quum tam liquida & manifesta veritate subsistant, vide tamen quid ex suo figmento & quanta audacia concludat Caluinus. *Hoc vno* (inquit) *verbo refutare licet quæcunque sub prætextu Spiritus in Ecclesia figmenta ab initio huc vsque Satan inuexit.* Ergo & eodem verbo refutare licet quæcunque Apostoli ipsi (locis à me citatis) authore Spiritu sancto Ecclesiæ Dei documenta tradiderunt. Eodem quoque verbo omnia veterum Conciliorum decreta refutare licet, quæcunque totius Christiani orbis Episcopi authore Spiritu sancto contra veteres hæreses definierunt. Illa omnia nominatim reiicienda sunt fidei vocabula, Christi ore nunquam prolata, sed in Conciliis authore Spiritu sancto definita: Trinitas personarum in vna natura diuina: Tres hypostases: Filius Dei Christus Patri consubstantialis: Spiritum sanctum procedere à Filio: Duas esse naturas in vna persona Christi. Et sanè non desunt hodie hæretici, qui ex his Caluini principiis illa omnia cum veteribus hæreticis negant & reiiciunt penitus, non secus quàm posteriorum Conciliorum decreta & vocabula recepta, Transsubstantialitatem, & huiusmodi, procaciter Caluinistæ reiiciunt. Ad Atheismum quippe, totiúsque Christianæ religionis interitum, impij Caluini principia ducunt.

Audax Caluini impietas.

Caluini principia omnes veteres hæreses restaurant.

Nefariis istis suis collectionibus atrocem calumniam subtexit: *Mahometes & Papa commune habent religionis principium: Non contineri in Scriptura perfectionem doctrinæ, sed quiddam altius reuelatum esse à Spiritu.* Addere debuit Caluinus: Mahometes & Papa & Apostoli & Paulus, commune habent religionis principium, non contineri in Scriptura doctrinæ perfectionem, sed quiddam altius reuelatum esse à Spiritu. At hoc si fecisset, eius blasphema vox statim reiiceretur. Iam enim ostendimus iuxta Apostolos & Paulum non omnia contineri in Scriptura, sed quædam illis à Spiritu esse reuelata. Quod autem Caluinus scripsit, *Papæ principium esse, quiddam altius reuelari à Spiritu*, schema Caluinianum est, purum mendacium, & solemnis illi obiecti criminis exaggeratio. Non enim *aliquid altius* reuelari à Spiritu quàm habet Scriptura aliquis docet Papa, aut vsquam docent Catholici; sed *aliquid aliud* reuelari à Spiritu quod nec Christus ore docuit, nec habet Scriptura, docet Papa; docent Patres Ecclesiæ Christianæ vetustissimi & doctissimi; docet tota Ecclesia Catholica; docuerunt suo exemplo Apostoli; docuit

Mendacium Caluini infame & insulsum.

Pau

Paulus; docuit denique id futurum Christus ipse in vndis citatis. Cæterùm eiusdem esse altitudinis & excellentiæ quod docet Scriptura, & quod docet Spiritus, vel quod ore docuit Christus, & quod postea docuit Spiritus sanctus ipse Christus nos docuit, dicens de Spiritu sancto. *Ille de meo accipiet, & annunciabit vobis.* Sed & quæstio ipsa inter Catholicos & hæreticos hodie de perfectione Scripturæ, non in eo versatur, an aliquid altius reueletur à Spiritu quàm in Scriptura cõtineatur, sed an aliquid aliud doceat Ecclesiam Spiritus sanctus quàm in Scriptura cõtinetur. Adeò nihil quàm fallit ac mentitur Caluinus.

Iam quòd Mahometem in hac causa Papæ adiungit Caluinus, alterum est schema Caluinianum, purum mendacium, & obiecti criminis facilis aggrauatio. Quis enim nescit Mahometem adeò spiritus sanct. reuelationes scripturæ non anteponere, vt vtrumque pro fabulis habeat? Sed hoc est artificium Caluinianum, Dei & diaboli ministros connectere, vt qui diaboli ministrum exhorret, Dei quoque ministrum fugiat. Sanè Mahometes & Caluinus quàm communia habent religionis principia, facilè intelliget qui Analysim religionis Caluinianæ à doctissimo viro D. Gulielmo Reginaldo elaboratam inspexerit. Homo impius, sui sibi fortè Mahometismi conscius, idem sacrilegium in Papam reiicere voluit.

Caluini artificium.

Adiungit eodem schemate Anabaptistas & Libertinos qui de Spiritu gloriantur. At ille spiritus, priuatus spiritus est, ideoque impostor, qui nihil commune habet cum Spiritu Dei, qui per os Ecclesiæ loquitur: quando non nisi Ecclesiæ suæ Præpositis ac Magistris, quales Apostoli futuri erant, hũc Spiritum veritatis, qui doceret eos omnem veritatem, promisit Christus. Illi habent hoc donum Spiritus Dei, vt alios doceant suggerente Spiritu sancto vt sint *idonei ministri noui testamenti, non litera sed Spiritu:* vt sint *Pastores ac Doctores in ædificationem corporis Christi, in opus ministerij*, &c. Alij habent quoque Spiritum Dei, non vt doceant, sed vt discant, & dociles fiant discipuli veritatis, *obediendo Præpositis animarum suarum, & subiacendo illis.* Anabaptistæ & Libertini nec hoc Spiritus donum habere volunt, vt Ecclesiam Dei audiant, nec aliud donum Spiritus habere possunt, quia Ecclesiarum Pastores non sunt, sed à tota Dei Ecclesia alieni & extorres.

Ioan 16.

2. Cor 3. Ephes. 4.

Hebr. 13.

Concludit tandem Caluinus. *Atqui* (inquit) *impostor est spiritus, non Christi, qui extraneum aliquid ab Euangelio com-*

men

mentum ingerit. Veriſſimum hoc eſt, ſi extranei commenti vocabulo, dogma Euangelio contrarium & repugnans intelligimus: quo nomine maximus impoſtor Caluinus eſt, qui in tam multis iam à nobis refutatis, extranea ab Euangelio commenta in his ſuis quos vocat commentariis ingeſſit. At extranei commenti vocabulo quid intelligi velit Caluinus, poſtremum nunc quod ſequitur, demonſtrat. *Spiritum enim* (inquit) *Chriſtus promiſit, qui Euangelij doctrinam quaſi ſubſcriptor confirmet:* id eſt, qui ita Euangelio ſubſcribit, vt nihil aliud doceat aut ſuggerat quàm quod Chriſtus in Euangelio ore docuit. Hunc enim eſſe Caluini ſenſum, integreſſa eius diſputatio declarat. Atqui hoc ipſum quod narrat Caluinus, extraneum commentum eſt, quod nunquam Chriſtus ore docuit, vt iterum impoſtorem eſſe Caluinum, Caluini verba conuincant. Nulla quippe Scriptura docet Spiritum à Chriſto promiſſum, *vt Euangelij doctrinam quaſi ſubſcriptor confirmet.* Hæc, inquam, ſubſcriptio & confirmatio Euangelicæ doctrinæ, quam Spiritus ſanctus facere debet, in Scriptura non legitur. Commentum hoc cerebri Caluiniani extraneum eſt, etiam eo in loco vbi contra extranea commenta diſputat. Nempe, vt impoſtorem eſſe Caluinum, ipſe Caluinus probet. Docet Scriptura Euangelica Spiritum ſanctum à Chriſto miſſum, vt *doceret nos omnia, vt doceret omnem veritatem, vt ſuggereret quæcunque Chriſtus dixerat.* Hoc Scriptura nos docet. Hîc nulla ſubſcriptio, nulla confirmatio legitur, ac neque intelligitur vt vnicum & totum Spiritus ſanctus officium. Docet quippe omnem veritatem, ſiue in Euangelio comprehenſam, ſiue non; ſiue à Chriſto pronunciatam, ſiue non. Qui omnem veritatem docet, ad textum Euangelicum non reſtringitur. Et ne quis reſtringi poſſe aut debere exiſtimet, diſertè dixit Chriſtus ſe *non omnia docuiſſe, quia non omnia poterant Apoſtoli portare:* & addit de Spiritu ſancto. *Ille vos docebit omnia:* cui dubium, quin ea omnia quæ Chriſtus non docuerat, nec in Euangelio, vbi Chriſti doctrina legitur, continentur? Hoc non eſt Euangelio ſubſcribere, ſed hoc eſt alia præter Euangelium docere: hoc non eſt quę ſolum Euangelium habet confirmare, ſed hoc eſt alia quæ Euangelium tacuit reuelare. Alia dico, quia plura, quia diuerſa, quia explicatiora, non quia contraria aut repugnantia. Sanè quatenus ſuggerit, & in memoriã reuocat quæcunque Chriſtus docuit, eatenus Euangelicæ doctrinæ à Chriſto traditæ ſubſcribit, eámque confirmat; ſed quatenus docet

Spiritus ſanctũ ita reſtringit Caluinus.

Caluinus ex ſuauerbis impoſtor probatur.

docet omnem veritatem, adeóque ea quæ Christus non docuit, multò latius eius officium patet quàm vt Euangelij doctrinam quasi subscriptor confirmet. Ausus fuit Caluinus ipsi Spiritui sancto compedes iniicere, eiúsque officium ac munus certis limitibus à se inuentis constringere. Quid nũc miramur si toti Ecclesiæ compedes iniiciat, eiúsque doctrinam ad certos fines à se suísque adinuentos cõstringit? Hæc huius impostoris venenata doctrina est, qua diuinæ Scripturæ fluenta purissima contaminauit.

Spiritui sancto Caluinus compedes iniecit.

IN IOANNIS CAP. XV.

2. *Omnem palmitem in me non ferentem fructum, tollet Pater meus.*

Bonorum operum necessitas ad salutem.

HOc vs hic insignis ac perspicuus est pro bonorum operum necessitate in quolibet credente. Palmes in Christo, id est, Christo veræ viti inhærens non est, nisi qui iam per fidem Christo vnitus est. Incorporamur Christo per baptismum, qui est Sacramentum fidei. *Omnem palmitem in me*, ait Christus, id est, omnem hominem mihi iam per fidem nominis mei insitum & incorporatum. Rursum nisi iam per fidem insitus & vnitus Christo esset, de quo loquitur, dici non posset, *tollet eum*. Neque enim tollitur aut resecatur à vite vllus palmes, nisi qui iam prius in vite erat. Dicit autem Christus, omnem huiusmodi palmitem iam ipsi per fidem vnitum, insitum, & incorporatum, *non ferentem fructum*, iustitiæ videlicet ac sanctitatis, *tollet eum Pater meus*, id est, illum à meo corpore separabit, & ponet sortem eius cum impiis. Est igitur cuilibet in Christum credenti, vt in Christo maneat, fructus bonorum operum necessarius, nec absque illo fructu fides saluare potest. Qui enim à Christo tollitur (vt infrà Christus dicit) *mittitur foras, aresçit, in ignem mittitur, & ardet*. Annotauit ex his verbis doctrinam hanc optimus huius Euangelij interpres Cyrillus Alexandrinus. *Qui* (inquit) *per fidem Christo solummodò coniungũtur, sola illi confessione inhærentes, nec charitatis vimine se colligantes, palmites quidem sunt, sed non fructuosi. Nam fides absque operibus mortua quædam res est.* Sic & hanc parabolam exposuit Basilius, elegantissimè docens quot modis humana anima quasi palmes in vite fructificare debeat.

Lib. 10. c. 14. in Ioã.

Homil. 5. exameron.

Docet

Docet præterea hic locus fidem esse posse sine charitate, palmitem in vite sine fructu. Alioqui de palmite non ferente fructum differere Christus non potuisset. Quorsum enim de tollendo palmite infrugifero comminatur Christus, si nullus palmes infrugiferus est? si nullus Christo per fidem adhæret, qui fructum non faciat? *Fides esse potest sine charitate.*

Caluinus hoc istud ipsum aduertens, & paradoxum suum de fide semper fructuosa his verbis labefactari cernens, monet ea de re quæstionem. *Sed quæritur* (inquit) *an fructu possit carere qui in Christo insitus est.* Audiamus nunc quid respondeat vt suum paradoxum tueatur. *Respondeo* (inquit) *multos in vite censeri opinione hominum, qui reipsa radicem in vite non habent.* Aduerte, lector, quomodo Christi parabolam mendacij arguat, vt suo paradoxo succurrat. Quum enim Christus dixerit, *Omnem palmitem in me*, id est, qui verè mihi vt viti vnitus & insitus est; contradicit Caluinus, & ait huiusmodi palmites non ferentes fructus, non esse in Christo re vera, nec radicem in Christo reipsa habere, sed tantùm opinione hominum. Sic quod Christus dixit, *tollet eum Pater meus*, falsum esse, ait Caluinus. Non enim verè tollitur, sed opinione tantùm hominum tolli videtur. Si enim reipsa radicem in vite nunquam habuit, ab ipsa vite reipsa toili & resecari non potuit. Sic Caluinus, sic alij hæretici Scripturam reuerentur. Eam potius mendacem faciunt, quàm à suis nouis conceptis & portentosis dogmatibus vel latum vnguem recedant. *Christi parabolam Caluinus mendacij arguit.* *Scripturæ hæretici quomodo reuerentur.*

Sed contradictionem & mendacium suum etiam ex Scripturis Caluinus probare vult. Non est dissimulandum quod adfert. *Ita* (inquit) *Dominus vineam suam nominat apud Prophetas Israel, qui externa professione nomen Ecclesiæ habebat.* Atqui hæc probatio nulla est. Quæ enim hæc consequentia est? Vocantur aliquando vinea Domini qui externa professione nomen Synagogæ habebãt: ergo hoc loco quum Christus palmites nominat *in se manentes, & à se tollendos* si fructum non faciunt, non alia ratione vocantur palmites quàm quia externa professione & hominum opinione tales sunt? Sanè huic simillis consequentia est: Apostolus in illis verbis, *In magna domo non solùm sunt vasa aurea & argentea, sed & lignea & fictilia, & quædam quidem in honorem, quædam in contumeliam*, de quibusdam loquitur, qui externa tantùm professione in Ecclesia sunt: ergo in aliis illis verbis, *Domus Dei sumus nos, si fiduciam & gloriam spei vsque* *Caluini probatio friuola.* *2. Tim. 2.* *Heb. 3.*

ad finem firmam retineamus, loquitur similiter de illis tantùm qui hominum opinione censentur in Ecclesia. Nec enim Christus hoc loco loquitur de tota vinea, nec Paulus in verbis posterius citatis de tota magna domo Dei, quasi de externa & generali professione vnius fidei & religionis; sed loquitur vterque de veris & viuis membris Christi: Paulus de domo quam Deus verè inhabitat, Christus de palmite in vite. Palmes autem in vite esse non potest, nisi qui aliquando vixerit in vite. Neque enim palmes aut aliunde inseritur, aut extra suum truncum est; sed vt palmes dicatur, nascitur ex vite, & quidem viuus nascitur, non mortuus; vnde & postea Caluinus dicit, *tunc nos demum incipere palmites fieri, dum nos in Christum coaluimus*. Deinde etiam illa vinea domus Israel non externa tantùm professione, sed & vera fide in vnum Deum & per fidem Deo coniuncta, populus Dei erat; tametsi non faceret vuas, sed labruscas: id est, multis se sceleribus cõtaminaret, quæ Prophetæ in illis acerrimè increpabant. Ex quibus omnibus conficitur, de eo hîc Christum loqui qui semel regeneratus Spiritu Dei verè vixit in Christo, & reipsa radicem in vite habuit, quem etiam tollendum & resecandum comminatur, nisi fructum ferat.

Non dicit Christus, Omnem futurum palmitem in me non ferentem fructum tollet, sed *omnem palmitem in me*: id est, qui in me iam est. Non loquitur de eo qui opinione hominum censetur in vite, vt ad vitem accedat, eique verè inseratur; sed loquitur de palmite iam in vite, vt in vite maneat, vt non tollatur à vite: quod ex sequentibus Christi verbis magis adhuc eluceſcit. *Manete* (inquit) *in me, & ego in vobis*. Ad perseuerantiam hortatur: & addit. *Sicut palmes non potest ferre fructum à seipso nisi manserit in vite, sic nec vos nisi in me manseritis*. De palmite loquitur qui iam est in vite, vt maneat in illa. Si non nisi opinione hominum censebatur in vite, ergo aut Christus hortatur vt sola quoque opinione hominum semper censeatur, (manere quippe continuationem notat eius quod prius erat) aut nullo modo dicere debuit, *nisi manserit in vite*, sed, nisi viti inseratur, nisi radicem in vite habere incipiat. Nunc autem de palmite loquitur manſuro in vite, & Apostolos admonet vt maneant in ipso, quia ille est vera vitis, à quo vitalem succum trahere, & per quem fructificare debeant. Manet ergo firmum, aliquos palmites radicem reipsa in vite habere, aliquos fideles Christo reipsa insitos esse, qui tamen fructum

non

non ferant; quos propterea monet Christus vt fructum adferant, & ad bene fructificandum in ipso vt maneant, alioqui tollendos ac resecandos esse.

Ex qua etiam Christi doctrina, tertia quædam Caluini & aliorum hæresis refutatur, qua docent solos electos iustificari & inseri Christo, qui nunquam tollendi sunt, aut à vite resecandi, quia electi sunt. Quam insanam & penè propriam Caluino hæresim nec hoc loco tacere Caluinus voluit, quia eam hîc periclitari aduertit. *Vitis* (inquit) *naturam nemo sapit, donec in Christum fuerit insitus. Atqui hoc speciali gratia datur solis electis.* Hæc ille. Rursum postea ad illa verba, *Si quis in me non manserit, tolletur*, &c. ita scribit. *Non quòd ex electis aliquem contingat vnquam exsecari, sed quia multi hypocritæ in speciem ad tempus florent & virent.* Sic nullos nisi hypocritas resecari, & qui electi sunt nunquam vel ad minimum tempus à Christo diuelli tradit. Sed Christi verba luce meridiana clarius contrarium docent. Ponunt enim *palmitem in Christo, qui tollendus est* nisi fructum ferat. Et Christus Iudam haud dubiè designabat, sicuti quum de manendo in vite hortatur, Apostolos præcipuè alloquitur, ne Iudæ exemplo à Christo recedant; tametsi generalis sit quoque Christi doctrina, & ad omnes æquè pertineat. Deinde hæc insana & perpetua Caluini doctrina ex aliis Scripturis luculentissimè euertitur. *Cùm auerterit se iustus à iustitia sua, & fecerit iniquitatem, morietur in illa.* Ecce habuit iustitiam, & iustus erat, qui eam deserere potuit, & in sua iniquitate mori, quod electis accidere non potest. Rursum. *Refrigescet charitas multorum.* Habuit igitur charitatem, quæ sine fide non habetur, fuitque Christo semel insitus, in quo charitas postea extinguitur, idque interdum finaliter. Nam ideò adiecit Christus. *Qui autem perseuerauerit vsque in finem, hic saluus erit.* Habent igitur aliqui charitatem, qui non perseuerant vsque in finem, id est, qui non sunt electi. Deinde an mentitus est Paulus, quum diceret quosdam *circa fidem naufragasse*, alios pecunias appetentes *errauisse à fide?* Denique in nouissimis diebus *multos recessuros à fide?* An patitur naufragium qui in naui nunquam erat? An errat à fide aut recedit à fide qui eam nunquam habuit? Tale est hoc Caluini portentosum dogma, quod hoc loco luculenter euersum, hoc tamen loco lectori suggerere non est veritus.

Vnica electorum fides refellitur.

Ezech. 18.

Matt. 24.

1. Tim. 1.

5. *Quia sine me nihil potestis facere.*

ANtegressam exhortationem suam vt maneant in ipso Discipuli sui, hoc fortissimo argumento confirmat Christus. Quum enim ad eam rem multis hîc argumentis vtatur Christus; vt ab vtilitate, *Qui manet in me, hic fert fructum multum*; à pœnis eos consequentibus qui in eo non manent, *Si quis in me non manserit, mittetur foras, & arescet, & colligent eum, & in ignem mittent, & ardet*; rursum à beneficiis quæ manentes in eo consequuntur. *Si manseritis in me, & verba mea in vobis manserint, quodcunque volueritis petetis, & fiet vobis*; deinde à Dei glorificatione, quam illi qui manent in Christo procurant, *In hoc glorificatus est Pater meus, vt fructum plurimum afferatis*, sup. manendo in me, vt priùs dixerat; ac postremò à dilectione & charitate qua eos prosequitur, quasi per eam illos obtestando, *Sicut dilexit me Pater, & ego dilexi vos, manete in dilectione mea*; vnum ad hanc rem argumentum à rei necessitate proponit Christus. Antea dixerat. *Sicut palmes non potest ferre fructum à semetipso nisi manserit in vite, sic nec vos nisi in me manseritis.* Nunc item planius & plenius repetit. *Quia sine me nihil potestis facere*, id est, nullum planè fructum iustitiæ, siue magnum, siue paruum, nihil quod ad vitam æternam conferat, facere aut conferre potestis, *sine me*, sine meo adiutorio, sine mea virtute, gratia, auxilio, *nisi in me manseritis*, nisi mihi per fidem adhæreatis, quia vitalis gratiæ succus non nisi à me promanat, idque in palmites mihi insitos, in solos credentes in nomen meum, mihíque vnitos & incorporatos. Hæc est Christi verborum vis, hæc sententia.

1. 2. 3. 4. 5. 6.

Gratia Dei necessitas.

Quid nunc in hunc locum Caluinus? *Clausula* (inquit) *est & applicatio totius parabolæ, quàm diu extra Christum sumus, nihil boni fructus & Deo grati proferre, quia ad bene agendum minimè sumus idonei.* Vera est hæc sententia ex Christi verbis collecta, si de illo bono fructu loquamur, quid ad vitam æternã & verã pietatem spectat, de quo hîc Christum loqui dubitari non potest. De eo enim loquitur fructu, quem ille solus facit qui in Christo manet, & per quem in Christo manemus, denique per quem Deus glorificatur in nobis. Inuenit tamen hîc aliquid vnde Catholicã Ecclesiã accusaret. *Hanc* (inquit) *sententiã Papistæ non extenuant modò, sed enervant imò prorsus eludunt.* Grauis accusatio, quã an grauiter & solidè probet aduertamus. *Etsi enim* (inquit) *verbotenus fatentur*

tur nos sine Christo nihil posse, aliquid tamen facultatis suppetere nobis somniant, quod per se quidem non sufficiat, Dei tamen gratia adiutum cooperetur. Nec enim hominem ita exinaniri sustinent, quin aliquid ex se conferat. Catholicorũ sententiam frustra taxat Caluinus. Non docent quidẽ Catholici *aliquid facultatis*, aliquas vires naturales, *supperere homini*, quæ ex se aliquid conferant operando aliquod opus pietatis sine gratiæ auxilio: admittunt tamen easdẽ vires naturales aliquid conferre cooperando gratiæ qua adiuuãtur. Agnoscunt ad omne opus pium ac spirituale exequendum, siue in prima peccatoris conuersione, siue in operibus iustitiæ quæ ad Deum conuersi operantur, nouas à Deo vires, nouam facultatem ac vim suppeditari, quam ex se homo lapsus non habet, nec habere potest, vt vel ad Deum conuertatur, vel iam conuersus fructum iustitiæ ferat. Hanc nouam facultatem, has nouas vires ponunt in nouo Dei dono, quo vel intellectus ignorantia corrigitur, vel voluntatis infirmitas roboratur. Illud fidei donum, hoc charitatis esse intelligunt; vtrumque à Deo datum, inspiratum, infusum. His donis, his nouis gratiæ viribus, hac noua iam facultate credendi & operandi quod coram Deo rectum & iustum est, naturales hominis vires intellectum & voluntatem adiuuari dicunt, & gratiæ diuinæ cooperari; ita vt vnum idémque opus non solùm gratiæ, sed etiam *virium* naturalium gratiæ cooperantiũ sit effectus: neque enim sola gratia influxum actiuum seu efficientem præbet in opus bonum, sed etiã vires naturales: quod necessariò Caluino fatendum est, nisi cum Luthero dicere velit vires nostras in opere pietatis præstando se merè passiuè habere, & *hominem ita à Deo trahi, vt sine motu cordis quasi extraneo impulsu feratur:* quod alibi expressè negat Caluinus; docétque *hominem vitro pergere & propensum esse ad sequendam gratiæ actionem.* Quare hæc Christi verba infirmitatem naturæ humanæ ad opus pietatis demonstrãt, cooperationem non destruunt. Docent, vires humanas non sufficere ad opus pietatis, nec plenam & integrã causam esse; sed causam esse partialem & boni operis concausam, ideò non negant, vt id docere videantur: quia non dicit Christus, Sine me nihil potest fieri, quasi eius gratia totum & sola faceret; sed dicit, *Sine me nihil potestis facere*: satis insinuãs nos quidem facere opera pietatis, *sed non sine illo*; id est, cum eius gratia & auxilio: quod est ei cooperari. Quapropter sicut idem intellectus est principium cognitionis naturalis & fidei; sic eadẽ voluntatis facultas est

Gratiæ Dei quomodo homo cooperatur.

Institut. lib. 2. c. 3. num. 14. & 11.

principium omnium affectionum naturaliū, & ſpiritualium, & piarum quibus in Deum tendimus. Sed vt ad fidem capeſſendam, & ad ea quæ fidei ſunt credenda, dono fidei purificatur intellectus; ſic ad affectiones pias ac ſpirituales à voluntate eliciendas dono amoris diuini accenditur & corroboratur voluntas; nouaſque vires, nouam facultatem (quam à ſe & ex ſe nunquam habere potuit) à Chriſto accipit, ſine quo nihil in hoc genere boni facere poteſt. His viribus adiuta voluntas humana diuinæ gratiæ libere cooperatur. Hæc vera & integra eſt Catholicorum ſententia. Agnoſcimus habere nos aliquid ex nobis, id eſt ex natura intellectus ac voluntatis noſtræ, qua gratiæ Chriſti cooperemur, adeóque aliquam naturalem facultatem ad cooperandum gratiæ quam bruta & ſaxa non habent, quæ vt cauſa partialis valeat ad bonum opus. Hinc tamen non ſequitur poſſe nos aliquid ſine Chriſto facere: quia hæc naturalis facultas ſine Chriſto verè nihil facit, nihil operatur. Nihil, inquam quod ad ſalutem valeat. Chriſto tamen cooperatur. Sine lumine non poſſumus videre quicquam. Habemus tamē naturalem facultatem ad cooperandum lumini opus viſionis. Confundit Caluinus operari & cooperari, quaſi ad cooperandum vires non haberemus, quia ad operandum non habemus: aut quaſi gratiam Chriſti operantem negaremus, quia cooperantem ſtatuimus. Nos verò operantem Dei gratiam multiplicem ponimus, quatenus ſua gratia præuenit, excitat, & vires naturales in opus trahit, quatenus ſui Spiritus communicatione renouat, ſuæ miſericordia peccata remittit, atque iuſtificat: quatenus iuſtificatos dirigit, corroborat, flectit, & inclinat ad boni perſeuerantiam. His omnibus modis operatur Deus in nobis, vt nos illi cooperemur.

Habet homo ex ſe quo cooperetur, non quo operetur.

Operari & cooperari confundit Caluinus.

Nunc quæ in Caluino ſequuntur, videamus. *Verùm tam clara Chriſti verba eludere, non ita promptum eſt.* Non Chriſti verba Catholicorum doctrina eludit, ſed Catholicorum doctrinam Caluinus abſque cauſa taxauit. *Tale* (inquit) *eſt Papiſtarum commentum: Nos ſine Chriſto nihil poſſe: ab eo tamen adiutos habere aliquid ex nobis præter eius gratiam. Chriſtus verò contrà pronunciat: Nos nihil poſſe ex nobis. Palmes* (inquit) *non fert fructum à ſemetipſo. Ergo non tantùm cooperantis ſuæ gratiæ auxilium hic commendat, ſed nos penitus priuat omni virtute, niſi quam ſuppeditat ipſe nobis. Ergo hæc particula, Sine me, ſic vt ſolui debeat, non niſi ex me.* Vera eſt hæc tota verborum Chriſti explicatio, loquendo de virtute, efficacia, facul-

Mendacia Caluini.

cultate, aut viribus quibus homo aliquem bonum fructum, qui ad vitam æternam conferat, operari & facere poteſt. Sed falſa eſt hæc tota criminatio, qua dicit ſententiam noſtram hanc eſſe, *Habere nos aliquid ex nobis à Chriſto adiutis præter eius gratiam.* Falſa, inquam, eſt, ſi per illud, *aliquid ex nobis*, aliquam facultatem & vim operandi & faciendi intelligat, nullam enim ſanè vim operandi opus pietatis habet homo ſine Chriſto, ſed habet vim cooperandi cum Chriſto. Verè enim diuinæ gratiæ cooperamur, & gratia Chriſti, ſine qua nihil poſſumus, adiuuat vt poſſimus (non ſola ſine nobis totum facit) quia eſt in nobis præter gratiam Chriſti naturalis facultas intellectus & voluntatis, quæ cum virtute, facultate, & efficacia gratiæ Chriſti in opere bono concurrit. Hanc ſi negat Caluinus, humanam naturam, qua ſola à brutis animantibus differt, pariter tollit.

Eodem modo hunc locum in Inſtitutione ſua ad doctrinæ Catholicæ reprehenſionem contorſit, *Niſi obſtaret* (inquit) *vecordia, ſatis luculentum teſtimonium gratiis ſuis reddidit Chriſtus, ne malignè ſupprimerentur. Ego ſum, inquit, vitis, vos palmites, Pater meus agricola eſt. Sicut palmes non poteſt ferre fructum à ſemetipſo niſi manſerit in vite, ſic nec vos, niſi in me manſeritis, quia ſine me nihil poteſtis facere. Si non aliter per nos fructificamus quàm reuulſus à terra palmes & humore priuatus germinat, non eſt amplius quærendum quæ ſit natura ad bonum aptitudo. Nec ambigua eſt iſta concluſio: Sine me nihil poteſtis facere. Non dicit nos eſſe infirmiores quàm qui nobis ſufficiamus, ſed nos ad nihilum redigendo, omnem vel exiguæ facultatulæ opinionem excludit.* Iterum de facultate & viribus ad bene agendum ſic diſputat, quaſi ſine gratia Chriſti aliquod pietatis opus ipſæ operarentur. Atqui cum S. Auguſtino & aliis Patribus contra Pelagianos docet Eccleſia Catholica nihil prorſus boni, nec paruum, nec magnum, nec facere, nec perficere, quod quidem Deo ad meritum gratum ſit, hominem ſine Chriſti gratia poſſe.

Inſtitut. lib. 2. c. 3. num. 9.

Nam quod ex his verbis nullum prorſus bonum, ſeu morale, ſeu naturale, ſine Chriſti gratia facere hominem poſſe Caluinus colligit, abſurdius eſt quã vt vlla refutatione egeat. Clarum eſt, vt nuper diximus, Chriſtum hoc loco de illo bono opere loqui, qui ſit fructus palmitis manentis in Chriſto, per quem manemus in Chriſto, & per quem glorificatur in nobis Deus. Quod vt luce meridiana clarius appareat, attende verborum Chriſti connexionem *Ego ſum vitis, vos pal-*

Bonum morale ſine Chriſti gratia fieri poſſe.

mites. Qui manet in me, & ego in eo, id est, qui per fidem & charitatem mihi vnitus est, & cui ego spiritum meæ gratiæ communico atque infundo (sic enim manet in nobis Christus) *hic fert fructum multum: quia sine me nihil potestis facere.* Attende hanc clausulam à Christo inferri, vt probet eos solos, *qui in ipso manent, fructum multum facere.* Nam *sine me,* id est, nisi in me maneant, & ego in eis, nihil possunt facere. Quid nihil, nisi nullum fructum? Et quem fructum, nisi fructum gratiæ, nisi fructum Spiritus Sancti salientem in vitâm æternam? Non ergo impediunt hæc Christi verba quo minus *quæratur qua sit naturæ nostræ ad bonum aptitudo,* vt hîc ait Caluinus, ad bonum, inquam, morale vel naturale in rationali creatura, quod ex his verbis penitus à Christo remoueri, in suis ad hunc locum commentariis docet, affirmans, ex his verbis sequi, *omnis boni hominis vacuam esse naturam.*

Sed vt ad priorem disputationem redeamus, facultatem ad bonum spirituale opere exequendum per hæc Christi verba penitus tolli, nisi Christo priùs homo inseratur, atque in eo maneat, non negant, sed libero ore profitentur Catholici, ab Augustino, immo ab Ecclesia Catholica sic edocti, quæ contra Pelagium definiuit, *habere nos ad non peccandum, id est, ad vincendum ex omni parte peccatum, vt iuxta Apostolum peccatum nobis non dominetur, liberum arbitrium non forte & firmum,* vt ille dicebat, *sed inualidum & infirmum,* quod Christi gratia sanaret, nouis illis viribus atque adeò efficacibus benignè concessis. Absque nouis istis gratiæ viribus nonnullas (vt vult Caluinus) sed *infirmas & inualidas* (vt loquitur Augustinus) id est, insufficientes vires adfert homo vetus, vel vt Christo inseratur, vel vt illi insitus fructum ferat, quia adfert voluntatem infirmam ac debilem & peccato ægram, quæ his gratiæ viribus roborata ac sanata propria sua actione Deo cooperatur, & quidem sine Christo nihil facit, sed cum Christo plurimum facit, quia (vt hîc dicit Christus) *multum fructum adfert.*

Epist. 106. de peccat. & remiss. lib. 2. cap. 5.

Scripturâ mutilat Caluinus.

Non placet hæc explicatio Caluino, qui propterea Christi verba ad longum recitans, hæc verba in medio posita, immò proximè præcedentia penitus resecauit. *Qui manet in me, & ego in eo, hic fert fructum multum: quia sine me,* &c. Quare hûc in modum in sua Institutione loco citato adhuc prosequitur. *Si in Christo insiti fructificamus instar vitis, quæ tum à terræ humore, tum à rore cœlesti, tum à solis fomẽto vegetationis ducit*

ener

energiam, nihil in bono opere restare nobis video si Deo illibatum seruamus quod suum est. Existimat Caluinus sic nos esse palmites in vite, vt ad fructum ferendum nihil ipsi cooperemur, sed Deus totum in nobis operetur, quasi etiam palmes fructificans à seipso ex parte non fructificet, quum verè viuat, & vitam in se habeat, tametsi aliunde acceptam: vt à vite, à terræ humore, à rore cœlesti, à solis fomento, à quibus omnibus vitalem succum accipit. Sed non aduertit similitudinem palmitis in vite, tenere quidem in gratiæ influxū quem à Christo fideles hauriunt, sicuti succum à vite palmites trahunt; sed non tenere in ipso ligno palmitis, vt cor humanum insensatum sit; sicut illud est. Alioqui Christus ipse sic quoque vera vitis erit, id est, similis veræ viti, quia gratiæ succum in palmites suos deriuat naturaliter, & per modum naturæ, sicut vitis facit. Cæterùm sicut Christus ita est vitis vera, vt non per modum naturæ sed libera voluntate suas gratias palmitibus suis impertiat, quia *Spiritus vbi vult spirat, & cui vult miseretur*, & per electionem gratuitam omnia sua communicat; sic omnino credentes in Christum, & bene operantes per gratiam Christi, ita sunt palmites insiti Christo, & fructificantes in illo, vt non per modum naturæ operentur merè passiuè se habentes, nihilque quàm gratiæ influxum recipientes, sed propria actione Dei gratia vtantur, liberéque arbitrij influxus cum diuinæ gratiæ influxu in omnibus bonis operibus concurrat, & cooperetur. Sic ergo sine Christo nihil facere possumus, vt cum ipso faciamus, adeóque multum fructum afferamus, faciamus, inquam, ipsi opere nostro. Ita *in bono opere multum restat nobis*, quia nos sumus qui facimus, & faciendo meremur; dicente paulò pòst Christo, *Si præcepta mea seruaueritis, manebitis in dilectione mea:* quæ verba quantum valeant, in sequentibus aperiam. *Deo* quoque *illibatum seruamus quod suum est*, quia vim ac facultatem bene operandi, in hoc bonorum operum genere, gratiæ diuinæ & nouis viribus ab ea datis tribuimus. Sic & Deus totum facit, quia tales faciendi vires subministrat, vt sine eo nihil faciamus; & homo totum facit, quia viribus istis à Deo concessis naturali sua voluntate per gratiæ vires iam sanata ac roborata cooperatur. Ita Christi hanc sententiam nec extenuat, nec eneruat, nec eludit Catholicorum doctrina, sed Christi mentem ac doctrinam penitus inuertit, eneruat, atque eludit Caluinus.

Palmiti in vite quo sensu comparatur fideli.

Ioan. 3. Rom. 9.

9. *Manete in dilectione mea.*

Vnica electorum iustificatio refellitur.

CHristus Dominus postquam variis argumentis (quæ in loco præcedenti enumerata sunt) discipulos suos hortatus esset, vt in ipso manerent, nunc expressiùs dicit, *Manete in dilectione mea*, id est, date operam, vt mea erga vos dilectio firma ac stabilis permaneat, néve eam culpa vestra amittatis. Non enim de dilectione qua discipuli Christi diligebant, sed de illa dilectione qua Christus eos dilexit, Christum in his verbis loqui, post D. August. luculentam expositionem, consentientem in hac parte habemus Caluinum, qui ad hæc verba in hunc modum scribit. *Quidam ita exponũt quòd Christus mutuum à discipulis amorem exigat. Melius alij, qui actiuè accipiunt dilectionem Christi. Nam amore quo nos semel complexus est, vult nos perpetuò frui ac propterea cauendum esse admonet, ne nos eo priuemus. Multi enim oblatam sibi gratiam repudiant, multi abijciunt quod in manibus habebant. Ex quo itaque semel recepti sumus in Christi gratiam, videndum est ne inde culpa nostra excidamus.* Hortatur ergo discipulos suos Christus, & in illis nos omnes, vt iam dilecti à Deo, regenerati & iustificati per Christum, maneamus in illa dilectione qua Deus nos diligit, vt non excidamus à gratia accepta; denique operam demus ne nos ipsos nostra culpa ac negligentia tanto iustificationis accepto bono priuemus. Valent igitur hæc Christi verba tum contra fictitiam electorum fidem quæ amitti nõ potest, tum contra tantam Dei gratiæ efficaciam quæ omnem nostrum concursum & cooperationem excludit; quam vtramque Caluinus perpetuò docet. Ad prius enim quod attinet, ipsos suos Apostolos, qui haud dubiè electi erant, hortatur Christus, vt id agant, ne excidant à dilectione illa qua eos ipse dilexit, nec id inani aliquo terriculamento, quasi reuera excidere nequeant, sed quia, vt ipse hîc Caluinus fatetur, *Multi abijciunt quod in manibus habebant.* Ad posterius quod attinet, quum iubet eos manere, iubet eos id agere, id conari, id videre, ne sua culpa à gratia excidant. *Videndum* (inquit Caluinus) *ne semel in gratiam recepti, inde culpa nostra excidamus.* Est ergo aliquid in nobis positum, vnde id videamus & caueamus. Tamesi enim dilectio Dei, qua nos diligit, in nostra potestate non sit, sed in eius beneplacito qui diligit, tamen iubemur eam semel acceptã conseruare, quia, vt eam conseruemus ille, qui nos diligit, facultatẽ & media illã conseruandi

Cooperatio cum Dei gratia.

perpe

perpetuò ſubminiſtrat, niſi noſtra ipſorum culpa huiuſmodi media ſubtrahantur. *Deus enim neminem deſerit niſi deſeratur, qui & deſertores ſæpe conuertit.* Præcipitur igitur perſeuerantia, tametſi Dei donum eſt, tum quia qui ſtat, cadere poteſt, *& Dei dona ſine pœnitentia quidem ſunt*, quatenus Deum nunquam pœnitet de donis ſuis, vt, quæ ſemel dedit, vellet ſe non dediſſe, non ſic tamen ſine pœnitentia ſunt, vt, quæ ſemel dedit, amitti nequeant, *niſi enim permanſeris in bonitate, & tu excideris*; tum etiam quia ſi excidimus, noſtra id culpa ſit; quia rurſum ſine pœnitentia Dei dona ſunt, quatenus per Deum non ſtat quo minus qui ſemel donum iuſtitiæ ab eo accepit, in eodem dono perſeueranter maneat. Monet ſuum Titum Paulus, *Nemo te contemnat.* Sanè non eſt in poteſtate cuiuſquam, vt ab aliis vel in honore vel deſpectui habeatur. Et tamen in poteſtate cuiuſque Prælati eſt, ita ſe gerere, vt honore ſit dignus, & à ſuis ſubditis meritò contemni nō debeat: quod illic Titum monuit Apoſtolus. Sic dilectio Dei erga nos in noſtra poteſtate non eſt. Eſt tamen in poteſtate cuiuſlibet in Chriſto regenerati, & iam à Deo dilecti, ita ſe gerere, ne ſua culpa hac dilectione & gratia Dei priuetur. Accepit iam enim à Deo donum gratiæ, quod non niſi ſua culpa ab eo auferetur; ſicuti talenta Euangelica non niſi ab illo ſublata ſunt, qui ea *in ſudario repoſita oſcitanter ſeruauit.* Accepit, inquam, donum gratiæ quo Dei præcepta ſeruaret (qui eſt bonus vſus talentorum) & per eorum obſeruationem in Dei dilectione maneret, vt in verbis proximè ſequentibus Chriſtus luculenter docet: quæ idcirco mox tractabimus.

Auguſt. de nat. & gra. c. 25. & ad artic. fal. impo. artic. 6.

Rom. 11.

Tit. 2.

Matth. 25.

Interim corruptioni Caluinianæ occurrendum hîc eſt. Nam contra hoc poſterius quod aduerſus eius hæreſes annotauimus (prius illud penitus diſſimulant, poſterius diſſimulare non valens) ita diſputat. *Quòd ex his verbis quidam inferunt nihil efficacia eſſe in gratia Dei, niſi adiuuetur noſtra conſtantia, friuolum eſt. Neque enim concedo Spiritum à nobis tantùm exigere quæ facultatis noſtræ ſunt, ſed oſtendere quid fieri oporteat, vt ſi nobis deſunt vires, aliunde petamus. Sicuti quum hic ad perſeuerantiam nos hortatur Chriſtus, minimè noſtro marte & induſtria nitendum eſt, ſed regãdus ipſe qui præcipit, vt nos in ſua dilectione confirmet.* Sententiam orthodoxam, quam impugnare contendit, non potuit integram, veram, ac plenam. Reſponſio quam adfert, partim eſt aut fallax aut falſa, partim imperfecta. Hæ eius artes ſunt. Contra efficaciam gratiæ à Caluino poſitam, quæ omnem noſtram coope-

Caluini artes.

Efficax gratia non adiuuatur à nobis, sed nos ab illa.

cooperationem excludit, non hoc obiicitur, *nullam esse gratiæ efficaciam, nisi nostra constantia adiuuetur*, quum omnibus compertum sit, nostram constantiam seu perseuerantiam à gratia adiuuari, non illam à nobis: sed hoc meritò obiicitur, ad perseuerandum in bono non solùm efficacem Dei gratiam requiri, sed nostram quoque obedientiam, vt gratiæ ductum obsequenter sequamur: (*Qui enim Spiritu Dei aguntur, hi filij Dei sunt*) & *vt gratiam Dei in vacuum non recipiamus.* Vide ergo vt totam causam inuertat Caluinus. Dicente & sustinente eo gratiam à seipsa efficacem ita omne bonum opus ipsamque imprimis perseuerantiam operari in nobis, vt nulla sit ex parte nostra cooperatio, nullus liberi arbitrij cõcursus; aiunt Catholici, gratiæ quidem vires esse efficacissimas, sed huic efficacissimæ gratiæ humanam voluntatem liberrimè cooperari, quatenus, vt cooperetur, ab efficaci gratia efficaciter adiuuatur: & hanc ob causam culpa nostra sæpe fieri, quòd gratia, quæ alioquin efficax esset, effectúmque consequeretur suum, nostra negligentia inefficax fiat, nec in bono accepto perseueremus. Sic gratiæ efficaciam statuimus, sed liberæ voluntatis cooperationem adiungimus, quia ab ipsa gratia hæc adiuuatur, vt liberè cooperetur. Iam fingit Caluinus propter liberi arbitrij cooperationẽ omnem gratiæ efficaciam à nobis negari, & ipsam gratiam à nostra voluntate adiuuari. *Inferunt* (inquit) *nihil esse efficaciæ in gratia Dei, nisi adiuuetur nostra constantia.* Imò cõtrarium asserunt Catholici, nullam esse nostram constantiam, nisi gratia Dei adiuuetur: & efficaciam in Dei gratia, non nullam ponunt, sed solam negant. Cæterùm Caluinus cum veteribus Manichæis putat negari gratiam Dei si ponatur liberum arbitrium, sicut illis contrarij Pelagiani putabant negari liberum arbitrium si gratia Dei poneretur. Totam igitur sententiam quam voluit impugnare, vt ad expugnandum facilior esset, sensa contrario, peruerso, odioso, planéque falso, inuertit. Nunc quid respondeat expendamus. *Minimè* (inquit) *nostro marte & industria nitendum est, sed rogãdus ipse qui præcipit, vt nos in dilectione confirmet.* Hæc responsio partim est aut fallax aut falsa, partim imperfecta. In eo fallax est aut falsa quòd ait *nostro marte & industria non esse nitendum.* Aut enim his verbis intelligit, naturæ nostræ viribus absque Dei gratia non esse nitendum, & lectorem fallit, quasi hoc Catholici sentirent, quod soli Pelagiani senserunt; aut negat libera nostra voluntate Deo esse cooperandum, & aliquid à nobis agendum, ne in vacuum

Rom. 8. 1. Cor. 6.

gra-

gratiam Dei accipiamus: atque ita non fallit tantùm, sed & falsum narrat. Imperfecta eius responsio est, quòd addit, *rogandum esse ipsum qui præcipit, vt in sua nos dilectione conseruet.* Nam est hoc quidem maximè verum, sed non est hæc tota veritas. Non tolùm rogandus Deus est, vt in sua nos dilectione confirmet, sed etiam ad Dei dona in nobis conseruanda, quibus conseruatis confirmatur dilectio, Dei voluntati nostra voluntas conformanda est; Deo per suam gratiã cor eorum, quos iam diligit, inceſſanter mouenti, dirigenti, flectenti, obsequi & consentire liberum arbitrium debet. Quod contra Caluinum iuxta apertissimas Scripturas luculenter Augustinus docuit. Quum enim multis Scripturarum exemplis docuisset iuberi quidem homini, vt *ad Deum se conuertat*, vt *intelligat qua recta sunt*, vt *post concupiscentias suas non eat*, & tamen pro his singulis *rogãdum Deum esse*; iuxta alias Scripturas, *Conuerte nos Deus salutaris noster*, *Da mihi intellectum vt discam mandata tua*; *Quia nemo potest esse continens nisi Deus det, adij Dominũ & deprecatus sum*; ideóque in his omnibus nihil aliud Deo dici, quàm, *Da quod iubes*, vt intelligamus pro singulis rogandum esse Deum, nec nisi ex Dei munere Dei præcepta seruari posse; tamen ne in hoc precandi studio totum esse positum quisquam existimaret, prouidenter & sapienter idem clarissimus Doctor eodem in loco adiecit: *Non ideò tamen de hac re solis votis agendum est, vt non subinferatur adnitendo etiam nostræ efficacia voluntatis. Adiutor enim noster Deus dicitur, nec adiuuari potest nisi qui aliquid sponte conatur, quia non sicut in lapidibus insensatis, aut sicut in eis in quorum naturam rationem voluntatemq; non condidit, salutem nostram Deus operatur in nobis.* Hæc ille. Luculenter contra Caluinum docet, non solùm rogandum esse Deum, sed etiam ex parte nostra *adnitendum esse*, id est, nostro marte & industria adnitendum esse, quatenus nixus ille & conatus non vim aliquam aut facultatem naturalem à Dei gratia seiunctam, *sed nostræ voluntatis efficaciam*, id est, cooperationem efficacem significat: quia videlicet, vt Augustinus subiunxit, sic Deus agit & operatur in humana voluntate, vt in subiecto libero, vt in creatura rationali, quæ voluntatem habet & motum proprium; non vt in lapide, qui nullum motum proprium habet, sed mouetur tantùm ab impellente & mouente eum: ideóque sic Deus operari dicitur in nobis, vt nos *adiuuare* dicatur, & *adiutor noster* nuncupetur. Hic ergo vnus modus, hæc vna ratio est, cur manere in dilectione

Liberi arbitrij consensus & cooperatio.
Zach.1.
Psal.93.
Sapient.8.
Psal.76.
Psal.118.
Sapien.8.

De peccat. mer. & remiss. lib.2. cap.5.

ctione Dei & perseuerare iubeamur, quia etsi dilectio Dei in nos eiusque perseuerantia gratuitum Dei donum sit, à nobis tamen accipitur, & à nobis conseruatur, *nostra voluntate efficacia* (vt Augustinus loquitur) concurrente, nostróque libero arbitrio cooperante; quod si deficit, dilectio Dei in nos nec à nobis accipitur, nec in nobis conseruatur. Sed nunc alium modũ magis particularem magísque expressum conseruandæ in nobis dilectionis Dei Christus docebit. Sic enim præcedentibus verbis subiungit.

10. *Si præcepta mea seruaueritis, manebitis in dilectione mea; sicut ego Patris mei præcepta seruaui, & maneo in dilectione eius.*

NEc in toto vix Euangelio vllus locus est, qui pro necessitate, virtute, & efficacia bonorum operum luculentius faciat; nec vix vllum textum Euangelicum aut fœdius depranauit, aut maiori impudẽtia tractauit Caluinus. Loci vim & verborum Christi sententiam totam ac plenam priùs exponemus: corruptelis Caluini postea occurremus. Vult Christus his verbis vnum medium, vnam viam, ac rationem manendi in dilectione Dei suos discipulos docere; postquam vt in eius dilectione manerent, multis eos verbis variísque argumentis priùs hortatus esset, vt ex duobus præcedentibus locis patet. Ait igitur: *Si præcepta mea seruaueritis, manebitis in dilectione mea*: id est, vt in dilectione mea maneatis, vt ego vos perpetuò diligã, sicut hactenus dilexi, debetis mea præcepta seruare; tum quia necessarium hoc est, tum quia hoc maximè modo & hac indubitata ratione, in mea dilectione manebitis. Et ne hæc conditio aut dura vobis aut incerta videatur, dura propter obligationem, incerta propter euentum; scitote me quoque propter hanc ipsam causam, & ex eadem conditione in Patris mei dilectione manere. *Sicut* (inquit) *ego Patris mei præcepta seruaui, & maneo in dilectione eius.* Posset hîc autem meritò duplex quæstio suboriri. Vna, quomodo ad Patris sui præcepta seruanda Christus homo obligatus fuerit; altera, quomodo propter huiusmodi obedientiam Deus Pater eum perseueranter dilexit. Nam ad priorem quæstionem quod attinet, quum præcepta ideò dentur, vt eum cui dantur, vel in officio contineant & coërceant, vnde septis in Scriptura comparantur (*Sepiui vineam meam*) vel ad rectè agendum dirigant, vel in studio virtutis exer-

Bonorum operũ necessitas & efficacia luculenter à Christo docetur.

An Christũ Patris præcepta obligabãt. Esai. 7.

ceant

ceant atque perficiant, atque ita meriti ac mercedis capacem reddant, Christus autem nullo istorum indiguerit, cuius videlicet & voluntas in bono indefectibilis, & intellectus omni scientia plenus erat, qui etiam ab instanti incarnationis suæ perfectus ac beatus quoad animam fuit, videri potest eum propriè loquendo nullis præceptis obligatum & adstrictum fuisse, saltem circa ea quæ ad salutem nostram faciebant, sed omnia huiusmodi ex sola propria voluntate & dilectione generis humani ab eo præstita fuisse. Ad posteriorem quæstionem quod attinet, quum propter vnionem hypostaticam Dei Patris in eum hominem dilectio immobiliter perseuerans & indefectibilis esset, quomodo hîc propter seruata Patris præcepta in Patris sui dilectione se manere asseuerat? Sed ad vtramque quæstionem breuiter respondetur, valétque plurimum pro præsenti causa quod necessariò responderi oportet. Ad priorem respondeo, Christum hominem præcepta & mandata à Patre suo etiam circa ea quæ redemptionem humani generis concernebant, plurima accepisse, iuxta S. Augustini, Cyrilli Alexãdrini, Ambrosij, & aliorum Patrum doctrinam, nõ quidem propter causas antè dictas, sed propter alias non minus graues. Primùm, quia Dei Patris erga nos dilectio hoc modo luculentior apparuit, qui nostram salutem non solùm permittere, aut ordinare, sed etiam sub precepto Filio suo incarnato iniungere voluit. *Sic Deus dilexit mundum, vt vnigenitum suum filium daret.* Deinde, quia Christo secundo Adamo conueniebat imprimis vt per obedientiam hominem repararet, sicuti per inobedientiam primus homo genus humanum perdidit. *Humiliauit semetipsum factus obediens Patri vsque ad mortem.* Tum, ne in terris conuersatus nullis legibus subesse, aut legum præuaricator improbis Iudæis videretur: propter quod frequenter repetit, *Ego facio voluntatem Patris mei qui misit me.* Tandem, vt Christi exemplo discamus quantũ humana natura Deo subiici debeat ad obediendum mandatis eius, postquam filius eius naturalis obedire debuit. Sicut enim *passus est exemplum nobis relinquens vt sequamur vestigia eius*; sic & obediuit seruans mãdata Patris sui, exemplum nobis relinquens similis obedientiæ necessariò præstãdæ. Postremò, vt intelligeremus quanti Deus faciat præceptorum suorum diligentem & studiosam obseruationem, quàm strictè id exigat, quàm necessarium & efficax medium id esse voluit, ad eius dilectionem perpetuo retinendam, postquam ipsi Christo præcepta dare voluit, &

Præcepta Dei quomodo Christũ obligãrit. Tract. 82. in Ioan. Lib. 10. c. 20. in Ioã. Lib. 5. c. 6. de fide.

Ioan. 3.

Philip. 2.

Ioan. 4. 5.

pro

propter illorum obseruationem suam erga Christum dilectionem firmam ac stabilem retinere. Quod postremum Christus in his verbis nos docuit: *Sicut ego præcepta Patris mei seruaui, & maneo in dilectione eius.*

Quomodo propter obedientiam perseuerãter Christus dilectus à Deo fuit.

Ad posteriorem quæstionem respondeo, vnionem quidem hypostaticam vnam & primariam causam fuisse immobilis dilectionis diuinæ erga Christum hominem: aliam tamen eiusdem rei causam præterea fuisse Christi obedientiam, qua Patris sui præcepta seruauit, sicuti hoc loco disertè Christus profitetur.

Filij adoptionis non eo solo titulo manent in dilectione Dei.

Quo in loco notandum diligenter (quia contra hæreticos valet plurimum) filios adoptionis, & per fidem insitos Christo, atque adeò ipsos electos, quales isti Apostoli erãt, tametsi ex illis titulis à Deo diligantur, maneantque in dilectione Dei qua Deus eos diligit, tamen ad eandem dilectionis diuinæ erga eos perseuerantiam alium hunc titulum necessariò requiri, vt seruent mandata, dicente hîc Christo: *Si præcepta mea seruaueritis, manebitis in dilectione mea.* Hæc igitur vna conditio est manendi in dilectione Dei, siue propter quam à Deo diligimur, vt seruemus mandata eius. Hæc est vis & sententia huius loci attentè perpendenda, quia pro necessitate & efficacia bonorum operum ad salutem & iustificationem, adeóque ad perseuerantiæ donum conseruandum (quum tota salus ac iustitia nostra eiúsque perseuerantia sit, *manere in dilectione Dei*, siue esse à Deo perpetuò dilectũ) inuictè valet.

Caluinus primò lactat vt postea intoxicet. Rom. 8.

Nunc quid ad hæc verba Caluinus disputet, & qua arte vtatur, videamus. Lactat primum lectorem, quasique dulci melle labia perfundit, vt postea incauto atque auido hauriẽdi venenum instillet suum. Lac eius & mel hoc est. *Modum perseuerantiæ Christus ostendit, si sequamur quò ipse vocat. Nam, vt dicit Paulus, Qui in Christo sunt, secundum spiritum ambulant, non secundum carnem. Hæc enim inter se perpetuò sunt coniuncta, fides & bona conscientia, vitæq; nouitas. Et certè nõ reconciliat Christus Patri fideles, vt impunè lasciuiãt, sed vt Spiritu suo ipsos gubernans sub Patris manu & imperio eos contineat. Vnde sequitur, abijcere Christi amorem nisi qui vera obedientia probant se eius esse discipulos.* Hoc eius lac & mel est, hæc oratio honesta, tametsi à tota Christi sententia longè absit. Nunc venenum propinat. *Si quis obijciat, pendere igitur à nobis salutis nostræ firmitudinem, respondeo perperam trahi in illam partem Christi verba.* Vera Christi sententia, ab obedientia nostra & obseruatione mandatorum Dei pendere,

vt in

vt in Dei dilectione maneamus, non ponit *salutis nostræ firmitudinem à nobis pendere*, vt rem odiosis verbis narrat Caluinus; sed ponit salutis nostræ perseuerantiam ab operibus bonis pendere, quæ tametsi nostra sunt, tamen Dei quoque opera in nobis sunt, ideóque quorum salus ab illis pendet, eorum salus non ab ipsis, sed ab operibus bonis pendet. Hæc autem duo plurimum differunt. Prohibet quippe Scriptura confidere aut gloriari in seipso: non prohibet confidere in bonis operibus, aut gloriari in Domino: quod vtrumque Paulus fecit, quum diceret, *Bonum certamen certaui, cursum consummaui, fidem seruaui, &c.* Ita semper vafrè & odiosè, nunquam sincerè & candidè, quæ sibi ex parte veritatis Catholicæ obiicit, proponit Caluinus. Videamus tamen ad obiectionem ipsam quid respõdeat, & quare ad huiusmodi sensum Christi verba perperam trahi affirmet. *Quia* (inquit) *obedientia, quam illi præstant fideles, non tam causa est, cur suum erga eos amorem continuet quàm amoris effectus. Vnde enim fit, vt vocationi suæ respondeant, nisi quia Spiritu gratuitæ adoptionis aguntur?* Aduerte, lector, hominis impostu ram, paritérque impietatem. Impostura hæc est, obedientiam mandatorum (tametsi ille ab hoc verbo abhorreat, nec semel hoc loco nominet, Christi diserta verba & Euangeliũ erubescens) quia amoris diuini effectus est, ideò nõ esse causam cur amorem suum Deus continuet. At quis non videt etiam in humana amicitia beneficij accepti gratitudinem, & amoris impensi effectum esse, & eiusdem adhuc magis impendendi causam esse, quando qui beneficium impensum grataster accepit, amicum prouocat, vt magis benefaciat? Sed vt in diuinæ dilectionis materia maneamus, in illo seruo bono & fideli cui dictum est, *Quia super pauca fuisti fidelis, super multa te constituam*, nónne serui fidelitas tum diuini amoris effectus, (ex Dei quippe gratia illa pauca accepit, ipsisque paucis fideliter vsus est) tum maioris amoris causa erat? Sic nimirum charitas meretur augeri, vt aucta mereatur perfici. Bona opera fiunt ex Spiritu gratiæ, & bonis operibus Spiritus gratiæ conseruatur. Præcepta seruantur ex dilectione Dei, & obseruatio præceptorum dilectionem Dei conseruat. De Sapientia dicitur. *Ne dimittas eam, & custodiet te; dilige eam, & conseruabit te.* Quòd quis non dimittit sapientiam quam nactus est, sed diligit eam, ipsius sapientiæ effectus est. At quum eadem sapientia suos dilectores cõseruat, conseruatæ sapientiæ causa eadem sapientia est. Corpus calidum calefacit

Gloriari in seipso non licet, in bono operibus licet.

Obedientia mãdatorũ diuini amoris effectus est, tum causa.

Matt. 25.

Sap. 4.

vestimenta quibus induitur, & induta vestimẽta corporis calorem seruant. Hic vestimentorum calor & effectus est & causa corporis calidi. Frustra igitur & vafrè Caluinus obedientiam mandatorum causam conseruatæ dilectionis Dei esse negat, quia ejusdem dilectionis effectus est.

Caluinus Christo cõtradicit.

Hæc eius impostura est. Nunc impietatem vide. Christo apertè contradicit. Dicente enim Christo. *Si præcepta mea seruaueritis, manebitis in dilectione mea*, quod est apertè dicere, præceptorũ meorum obseruatio causa erit, propter quam & per quam mea dilectio in vobis continuabitur, contrà dicit Caluinus, affirmans, *obedientiam nostram non esse causam cur suum in nos amorem Deus continuet.* At & alia Scriptura hoc eum docere potuit, qua dicitur: *Si volueris mandata seruare, conseruabũt te:* vbi salutis nostræ custodia & firmitudo, mandatorum obseruationi, vt vni causæ ac medio, tribuitur.

Eccles. 15.

Obedientiam mãdatorum non esse necessariã suadet Caluinus.

Corrupta semel Christi sententia, & persuaso lectore obseruationem mandatorũ nullam esse causam cõtinuati amoris diuini, & efficacia ac virtute obedientiæ nostræ sublata; quia tamen supererat, saltem conditionis cuiusdam & necessitatis vim hæc verba continere, *Si præcepta mea seruaueritis*, nec hanc conditionem admittit Caluinus, sed Christi verba ab illo quoque sensu diuellere, & ea adhuc iterum corrumpere contendit. Mouet igitur aliam difficultatem. *Sed videtur* (inquit) *nimis ardua conditio nobis imponi, vt Christi præcepta seruemus, quibus continetur exacta iustitiæ perfectio, quæ modum nostrum longè superat. Nam inde conficitur, irritum fore amorem Christi, nisi Angelica puritate præditi simus.*

Obedientia perfecta quæ fraude fingitur.

Hanc sibi difficultatem Caluinus mouet ex suæ hæreticæ doctrinæ principiis. Ponit enim mandata Dei secundum *exactam iustitiæ perfectionem, quæ modum nostrum longè superat*, obseruanda esse, idque adeò, *vt Angelica puritate præditi* esse debeamus. Quo posito, quum Dei mandata omnino sic obseruari non posse consequenter docuerit, concludit statim, ad eorum obseruationem neminem obligari. Qua in re perinde facit atque improbus aliquis & proteruus seruus, qui domini sui mandatum exequi nolens, illud sibi impossibile factu esse obmurmuret: quod ille seruus nequam in Euangelio, domini sui talenta in sudario abscondens, fecit, dicens: *Timui te, quia homo austerus es.* Timebat ad opus manum admouere, quia rigidum exactorem Deum sibi fingebat, qui (vt Caluinus hîc loquitur) *exactam illam iustitiæ perfectionem* postularet, *quæ modum suum longè superaret.* Nam & hoc

Luc. 19.

Caluinus seruum ne-

signi

ſignificat nequam iſte & piger ſeruus adiiciens, *Tollis quod non poſuiſti, & metis vbi non ſeminaſti:* id eſt, tam tu pius exactor es, vt vbi non das auxilium, exigas lucrum; quod humana non poteſt infirmitas, hoc in præcepto ponas; denique vt ab homine immundo Angelicam puritatem flagites. Hæc eſt prorſus Caluini hoc loco oratio: hæc eius, quam ſibi propoſuit, dubitatio, quam ille pro iuſta & vera admittens, vide quid reſpondeat. *Solutio* (inquit) *facilis eſt. Nam quum de ſtudio rectè ſanctéque viuendi agit Chriſtus, quod in ſua doctrina præcipuum eſt caput minimè excludit, nempe de gratuita iuſtitiæ imputatione, qua fit vt per indulgentiam venia Deo placeant noſtra officia, quæ mutila per ſe & impura reijci merebantur. Cenſentur itaque fideles ſeruare Chriſti præcepta quum huc ſuum ſtudium applicant, etiam ſi longè à meta diſtent, quia ſoluti ſunt ab illo rigore legis, Maledictus omnis qui non impleuerit omnia, &c.* Hæc Caluinus hoc loco. Habemus verborum Chriſti affectatam & ſtudioſam corruptelam, & pertinaciæ hæreticæ illuſtre exemplum. Diſertis verbis affirmauit Chriſtus: *Si præcepta mea ſeruaueritis, manebitis in dilectione mea:* & rem confirmat exemplo ſuo, *Sicut ego Patris mei præcepta ſeruaui, & maneo in dilectione eius.* Hîc Caluinus primum cauillatur præceptorum obſeruationem non eſſe cauſam cur in dilectione Dei maneamus, quia eſt dilectionis diuinæ effectus. Deinde nec eſſe conditionem neceſſariam ſeruare præcepta, quia ſeruari non poſſunt, quemadmodum ea ſeruari Deus vult. Poſtea non debere hæc Chriſti verba præiudicare gratuitæ iuſtitiæ imputationi, quæ caput doctrinæ eius eſt: id eſt, non debere aperta Chriſti verba nouellæ Caluini & ſuorum imputatiuæ iuſtitiæ præiudicare, quam nec vlla Scriptura loquitur, nec ante hanc ætatem Eccleſia audiuit. Ita ſuis placitis Chriſti verba ſubiicere, & ad eorum ſenſum Chriſti verba inflectere, imò obtorto collo contorquere Caluinus audet. An huic pertinaciæ & impietati aliquid addi poteſt? Tandem ipſa Chriſti verba de textu ſacro extrudit, & ſua ipſorũ loco in ſublimi ponit. Dixit Chriſtus: *Si præcepta mea ſeruaueritis.* Non eſt ita dicendum, ait Caluinus, ſed hoc modo: *Si ad ſeruanda præcepta mea ſtudium veſtrum applicaueritis, etiam ſi longè à meta diſteris,* id eſt, etiã ſi de facto nulla ſeruetis. Sic enim in Epiſtolam ad Rom. hominem iuſtum in perſona Pauli ſtatuit, qui *præſto quidem eſt, ſuaq; membra exhibere ſtudet ad præſtandum Deo obſequium, quia verò impar facultas eſt, non reperit quod optandum erat,*

quam in Euangelio.

Chriſti verborum affectata corruptela.

1.

2.

3.

4.

In Comment. ad 6ũm. cap. 7. vers. 19.

nempe boni desiderij effectum. Hęc ille ibi. Tamen hîc, vt lectori fucum faciat, illud *longè à meta distare*, alia ratione confirmat, quia seruari nõ possunt omnia. *Quia* (inquit) *soluti sumus ab illo rigore legis, Maledictus omnis qui non impleuerit omnia, &c.* Quorum verborũ germanum sensum, suo loco (vita comite) docebimus. Standõ igitur in hoc sensu, Christi verba, *Si præcepta mea seruaueritis*, iuxta Caluinũ sic reformanda sunt: *Si ad seruanda præcepta mea studium applicaueritis, etiam si longè à meta distetis, id est, etiam si omnia seruare non possitis, quia tamen omnia & quidem iuxta exactã iustitiæ perfectionem seruari volo, manebitis in dilectione mea.* An non hæc pulchra reformatio est & correctio egregia? Eius summa turpitudo in alia consimili apparebit. Pouamus patrem ita filium alloquentem: Si decem hæc mea præcepta perfeceris, id est, si ad ea perficienda aliquo studio incubueris, quia omnia te scio præstare nõ posse, & tamen omnia exactissimè præstari volo, manebis in iure hæreditatis paternæ: sin minus, excides ab eo. Quis non videt huiusmodi patrẽ filio suo illudere, & eum exhæredandi futilem occasionem quærere? Quorsum enim præcipit seruare omnia, eáque exactissimè, qui neutrum fieri posse ne quidem cum auxilio paternæ gratiæ cognoscit? Aut quare seruari iubet, & non nisi studium seruandi intendit? Quod vt in causa præsenti quàm absurdum sit ostendam, hoc dilemma Caluinistis propono: Hoc studium seruandi mandata, quod loco obseruationis realis, quã Scriptura loquitur, adinueniistis, aut ex Deo est, & solius Dei opus in homine regenerato (vt de operibus gratiæ Caluinus semper loquitur) aut est opus ex solis naturæ viribus profectum. Si prius, quàm est absurdum Deum solum studium bene agendi in homine operari, non ipsas actiones bonas, ipsas tamen actiones in mandato ponere? Aut quid impedit quo minus actualem legis impletionem, eámque perfectissimã, Spiritus S. operetur in cordibus filiorum Dei, non secus quàm studiũ bene operandi, postquã, quicquid ab illis bene fit, ille solus totum operatur? Imò qua æquitate hoc totũ in illis non operatur, postquam hoc totum lex ipsius ab homine postulat? Si posterius, tota igitur hominis regenerati renouatio, tota vitæ nouitas (nam in studio hoc bene agendi illa tota consistit) erit opus merè humanum, & ex naturæ viribus profectum, non opus gratiæ. Hoc dilemma soluat qui potest Caluinista. Iam verò si præcepta Christi seruare nihil aliud hoc loco significat, quàm studium applicare vt ea seruentur, quæro an in sequen-

Verborum Christi reformatio Caluiniana.

Studium seruandi mandata ineptum refellitur.

Alia refutatio.

tibus

tibus verbis, *Sicut ego Patris mei præcepta seruaui*, eadem quoque gloſſa ſit admittenda. Si admittenda, ergo Chriſtus Patris ſui præcepta verè non ſeruauit, ſed ſtudium ſuum tantùm impendit vt ea ſeruaret. Si non admittenda, ſeà vt apertè blaſphema penitus reprobanda eſt, quomodo ad ſui exempli imitationem Diſcipulos ſuos Chriſtus prouocat? Quæ ſimilitudo, quæ inductio illa eſt, Seruate vos ſicut ego ſeruaui, ego quidem verè, vos autem non verè? ego actu ipſo, vos non niſi deſiderio & ſtudio, eóque inani? An quia ſimilitudo iſta per omnia æqualis non eſt, propterea nulla penitus eſt, aut propterea falſa eſt? Dixit paulò antè Chriſtus: *Mandatum nouum do vobis, vt diligatis inuicem, ſicut ego dilexi vos.* An quia dilectio noſtra infra Chriſti dilectionem plurimum ſubſidit, propterea noſtra nulla dilectio erit, ſed ſtudium quoddam & deſiderium diligendi inane atque inefficax, veróque proximi odio admixtum, ſicuti omnia regeneratorum bona opera peccato admixta, *magiſq; probrum quàm laudem perpetuò mereri, & peccatis magis quàm virtutibus accenſenda*, alibi Caluinus affirmat? Sanè aut ita erit, aut hoc quoque in loco non ſeruandi ſtudium à Caluino confictum, ſed ipſa mandatorum Chriſti vera & actualis obſeruatio, qualem Chriſtus circa Patris ſui mandata exercuit, in his Chriſti verbis neceſſariò intelligenda eſt. Ita vndique Caluini impietas, impoſtura, pertinacia retunditur. Prolixius paulò huic loco incubui, quia ad impiam hodie hæreticorum de ſola fide & imputatiua iuſtitia ſententiam penitus profligandam, bonorúmque operum certam neceſſitatem & fructum ampliſſimum ſolidè ſtabiliendum, illuſtris ac perneceſſarius hic locus eſt.

Inſtitut. lib. 3. c. 17. num. 3.

14. *Vos amici mei eſtis, ſi feceritis quæ ego præcipio vobis.*

Mandatorum obedientia medium ad ſalutem neceſſarium.

ESt hic alius & perſpicuus locus, quo mandatorum Dei obſeruatio medium eſſe quoddam ad Dei in nos amicitiam ac dilectionem conſeruandam docetur. *Si feceritis quæ præcipio* (ait Chriſtus) *eſtis amici mei.* Mandata mea facere, maximè hoc mandatum meum *vt diligatis inuicem ſicut dilexi vos*, (de eo enim in præcedentibus verbis loquutus fuerat) res eſt mihi tam grata, tam accepta, tanti apud me pretij ac momenti, vt hoc nomine inter amicos meos vos recenſeam, & hac maxima dignitate vos afficiam.

Sic Abraham *offerens filium suum super altare*, quod Deus ei præceperat, *amicus Dei appellatus est*, vt deducit D. Iacobus, *& per multas tribulationes probatus, Dei amicus effectus est*, dixit Sancta Iudith. Sic quia Moyses fecit ea quæ præcepit ei Deus, per multas quoque tribulationes probatus, *loquutus est ei Deus facie ad faciem, sicut solet homo loqui ad amicum suum.* Nec secus in Euangelio, *Dico vobis amicis meis, ne terreamini ab his qui occidunt corpus*, &c. Tanta enim & tam firma voluntate Dei præcepta facere, vt ne illa violentur, quoduis etiam capitis discrimen adire non vereantur, proprium est amicis Christi. Docet igitur & hæc sententia, mandatorum Dei obseruationem tantam vim habere, vt amicum Dei constituat, & eximiam ac stabilem Dei dilectionem concilier. Amicum quippe esse, nec vulgarem nec leuem, sed præcellentem & constantem beneuolentiam designat.

Iac. 2. Iudith 8. Exod. 33. Luc. 12.

Caluini calumnia contra Christum.

Sed hanc tantam obedientiæ nostræ & bonorum operum commendationem æquis oculis legere Caluinus non potuit. Quare sui veneni aliquid aspergendum censuit. *Non intelligis* (inquit) *tantum nos honoris proprio aliquo merito consequi.* Atqui hæc ipsa Christi verba clarissimè sonant; nisi vel seruare Dei præcepta opus proprium eius non sit qui ea seruat, vel propter huiusmodi obseruationem in Dei amicitiam recipi, talis honoris meritum & præmium non designat: quorum neutrum nisi impudentissimè negari potest. Sed age. Si hoc non intelligit Christus, quid tandem intelligit? *Tantum admonet* (ait Caluinus) *qua lege nos in gratiam recipiat, & censere inter amicos suos dignetur, quemadmodum nuper dixit, Si præcepta mea seruaueritis, manebitis in dilectione mea.* Atqui tam illa verba quæ nuper dixerat, nósque latè tractauimus, quàm hæc præsentia, non id tantùm docent, *qua lege nos inter amicos suos Deus censet*; id est, non tantùm seruandi præcepta necessitatem docent (quod vnum & solum contra Caluinum sufficit, qui necessitatem seruandi præcepta perpetuò negans, hoc tamen loco profiteri id velle videtur) sed hoc præterea docent, mandatorum obseruationem medium esse vtile & efficax ad Dei in nos dilectionem continuandam, vt firmam nobiscum ac stabilem amicitiam Deus teneat.

Obiectio.

Dixerit aliquis: Si obseruationis mandatorum saltem legem & necessitatem Caluinus hoc loco agnoscit, non est eius euagitanda sententia; quando in eum sensum verba Christi verè & commodè exponi possint. Est quidem ita, vt solam necessitatem faciendi præcepta his Christi verbis significari proba

Solutio.

probabiliter dici possit. Sed neque tota hæc Christi sententia est, vt iam explicuimus; nec Caluinus hoc ipsum quod dicere videtur, verè dicit. Non, inquam, verè agnoscit hac lege nos inter amicos Dei censeri si præcepta eius seruamus, tum quia ad superiora illa verba, *Si præcepta mea seruaueritis, manebitis in dilectione mea*, lectorem remittit, vbi quibus technis & impostoris vsus sit, & quomodo omnem hãc necessitatem seruandi mandata sustulerit, explicatum dedimus; tum quia in sequentibus ita prosequitur. *Apparuit enim gratia Seruatoris Dei, erudiens nos vt abnegata impietate & mundanis desideriis, castè, & iustè, & piè viuamus in hoc seculo. Profani autem homines, qui impio Euangelij contemptu aduersus Christum lasciuiunt, eius amicitia renunciant.* Hìc verba Apostoli opportunè sanè & appositè protulit; vt legem illam amicitiæ diuinæ probaret, seruare mandata Dei, castè, iustè, ac piè viuere. Sed clausula subsequens mentem Caluini sectatoribus eius talem aperuit, quæ omnem hanc sobriè, iustè, ac piè viuendi necessitatem sustulit. Ait enim *amicitia Dei renunciare, qui impio Euangelij contemptu aduersus Christum lasciuiũt*; id est, qui facere mãdata impiè contemnunt, qui ad illud profundum venerunt, de quo Sapiens dixit, *Impius, quum in profundum venerit, contemnit.* Caluinus enim (vt in præcedenti sententia aliisque multis in locis tam ille docet quàm nos annotauimus) studium quidem & desiderium seruandi mandata agnoscit, & hoc homini regenerato sufficere vult (quia ipsa præcepta iuxta Dei voluntatem verè de facto, vti ille censet, impleri non possunt) vt aliquo semper studio obediendi ac reuerentia mandatorum Dei teneatur, nec legem contemnat, aut eius doctrinam repudiet. Propterea dixit: *Qui impio contemptu lasciuiunt.* Non dixit, quod dicere debuit, Qui mandata Dei transgrediuntur, qui præcepta non seruant, quo dicendi modo Christus vsus est. Multi quippe absque contemptu Euangelij non obediunt Euangelio, qui videlicet, *concupiscentiis suis allecti & attracti, legem violant*, qui *remissas manus, & soluta genua habentes*, per negligentiam & oscitantiam, legem non seruant, qui denique per huius mundi cupiditates *verbum Euangelij suffocant.* Impius Euangelij contemptus profundum malorum est, quod multa alia mala, scelera, flagitia præcedunt, propter quæ amicitiæ Dei renunciatur, dicente Scriptura: *Qui vult amicus esse huius seculi, inimicus Dei constituitur.* Sed iuxta Caluinum præcepta Dei seruat, & amicus Dei est, qui studium bene agendi

Obedientiæ necessitatẽ vsus docere Caluinum, nõ decet.

Prouer. 17.

Lex absque cõtemptu violatur.

Iac. 1. Hebr. 12. Luc. 8.

Iac. 4.

habet, & hoc solo Euangelij contemptu caret. Hæc eius hoc loco corruptela est, sic sententiam Christi salubertimam & maxima consolatione plenam contaminauit.

16. *Non vos me elegistis, sed ego elegi vos.*

Voluntatis humanæ cum Dei gratia cooperatio.

TAxat hoc loco Catholicam doctrinam Caluinus de voluntatis humanæ ad suam salutem libera cooperatione, quasi illa cum gratuita Dei electione stare non posset. *Vulgo* (inquit) *mutuum quendam concursum fingunt diuinæ gratiæ & humanæ voluntatis. Sed ista antitheſis, Ego vos elegi, non sum à vobis electus, in solidum vni Christo vendicat, quod inter ipsum & hominem partiri solent, ac si dictum esset, non sponte moueri hominem ad quærendum Christum, donec quæsitus fuerit.* Hoc vltimum quod Caluinus ponit, totam eius præcedentem cauillationem subuertit. Verissimum enim est, hominem non moueri ad quærendum Christum nec sponte, nec aliter, donec quæsitus à Christo fuerit, id est, donec Christi gratia eum præuenerit in benedictionibus. Et de hac præueniẽte gratia Christus dixit, *Nõ vos me elegistis, sed ego elegi vos*, siue de vocatione ad Apostolatum (de qua propriè Christum loqui Caluinus ipse agnoscit) siue de communi piorum electione, qua in filios Dei adoptantur, hæc verba intelligas, Atqui in præuenienti gratia, quatenus præueniens est, humanæ voluntatis concursum non ponunt Catholici, eam in solidum soli Christo tribuunt: eam inter Christum & hominem non partiuntur. Quando autem hanc præuenientem & præoperantem gratiam homo accipit, vt quem Deus vocat, ille iustificetur, tunc sanè humana voluntas cum diuina gratia concurrit, & iustificatio ipsa, omnísque actus bonus credendi, sperandi, diligendi ab vtroque perficitur, à diuina gratia & voluntate humana. Totum hoc quod diximus, D. Augustinus gratuitæ electionis Dei assertor maximus, hæc ipsa Christi verba pertractans, luculenter docet. *Ipsi proculdubio Apostoli elegerunt Christum quando crediderunt in eum. Vnde non ob aliud dicit, Non vos me elegistis, sed ego elegi vos, nisi quia non elegerunt eum vt eligeret eos, sed vt eligerent eum, ipse elegit eos: quia misericordia eius præuenit eos secundùm gratiam, non secundùm debitum.* Vtrumque docet Augustinus, tum ex præuenienti gratia Christum eos elegisse, vbi solus Christus elegit, tum Apostolos postea Christum elegisse credendo in Christum. In quo actu credendi non solus

De prædest. sanct. cap. 17.

Chri

Christus, soláve Dei gratia, sed ipsa quoque eorum libera voluntas concurrebat. Vnde in eodem opere scripsit Augustinus. *Vtrumque nostrum est (credere & bene operari) propter arbitrium voluntatis, & vtrumque tamen datum est per spiritum fidei & charitatis.* Concursum igitur voluntatis humanæ cum diuina gratia Caluinus ex hoc loco vel Catholicæ sententiæ ignatus imprudenter, vel eius bene conscius impudenter negauit. *Ibidem cap. 5.*

IN IOANNIS CAP. XVI.

2. *Absque Synagogis facient vos.*

QVOD Apostolis Christus prædixit, fore vt à Scribis & Pharisæis Synagogæ Iudaicæ præfectis è Synagogis eicerentur, & excommunicationis infamiam subirent, qua tamen iniuria nihil commoueri debeant; hoc Caluinus se ac suos ab Ecclesiæ Christianæ Præpositis & passos esse, & similiter contemnere debere arbitratus, longa oratione ad totius Ecclesiasticæ excommunicationis contemptum suos adhortatur. Quàm id ridiculè ac præposterè faciat, paucis exponam. *Hinc* (inquit) *colligimus, Euangelij ministros non tantùm à professis fidei hostibus malè tractari, sed etiam summa ignominia interdum affici apud eos qui domestici Ecclesiæ videntur, imò etiam columna. Scribæ & Sacerdotes, à quibus damnati fuerunt Apostoli, diuinitus se constitutos esse Ecclesiæ iudices iactabant, & certè penes ipsos erat ordinarium Ecclesiæ regimen, & functio iudicandi à Deo erat, non ab hominibus: verùm sua tyrannide totum ordinem à Deo institutum corruperant. Ita fiebat vt potestas, quæ in ædificationem illis concessa fuerat, nihil aliud esset quàm immanis seruorum Dei oppressio: excommunicatio, quæ medicina esse debuerat purgandæ Ecclesiæ, ad pietatem inde exterminandam conuersa foret. Id quum iam suo seculo experti fuerint Apostoli, non est quòd nos hodie magnopere terreãt Papæ anathemata, quibus in nos propter Euangelij testimoniũ fulminat. Neque enim timendum est ne plus nobis noceãt quàm vetera illa Apostolis, imò nihil magis optandum quàm vt alieni simus ab eo cœtu à quo Christus exulat.* Hæc ille. Pulchra & magna animaduersione digna miseris Caluinistis hæc Caluini oratio visa est. Vnde & hanc totam in Ecclesiasticam

Stolida Caluini disputatio pro cõtemptu excommunicationis Pontificiæ.

(quam vocat) atque Catholicam ſuam noui teſtamenti expoſitionem, ſicuti & cætera ferè omnia à nobis hactenus refutata, coniecit Auguſtinus Marloratus. Sed quàm ſit inepta & omni expunctione digna, paucis docebo. Nempe in toto orationis ſuæ cardine ac fundamento turpiſſimè errat. *Certè* (inquit) *penes Scribas & ſacerdotes erat ordinarium Eccleſiæ regimen, & functio iudicandi à Deo erat, non ab hominibus.* Iam in huiuſmodi regiminis & functionis abuſu tota reliqua oratio verſatur. At in altero horum planè impia ac cæca oratio eſt, in altero inepta. Cæcus planè Caluinus quadámque vertigine percuſſus fuit, quum penes Scribas ac Phariſæos, quando Apoſtolos perſequebantur, ordinarium Eccleſiæ regimen & functionem iudicandi à Deo datam extitiſſe affirmat. Quid enim? An Euangelio per Apoſtolos iam propagari cœpto, ordinarium Eccleſiæ regimen penes Scribas ac Phariſæos perdurabat? An ſic Iudæus aut malus Chriſtianus Caluinus eſt, vt prædicantibus Apoſtolis aliud ordinarium Eccleſiæ regimen aut aliam iudicandi functionem in mundo agnoſcat quàm ipſorum Apoſtolorum & Seniorum? Quãdo igitur Scribæ Apoſtolos prædicantes Euangelium (Chriſto in cœlos aſſumpto, de quo tempore Chriſtum hic loqui nemo dubitare poteſt) perſequebantur, & extra Synagogas ſuas eiiciebant, nos Chriſtiani penes ſolos Apoſtolos alióſque Seniores ac Presbyteros ad hoc munus aſſumptos, ordinarium Eccleſiæ regimen & iudicandi functionem fuiſſe credimus. An aliud credidit Caluinus? Quo tempore Scribæ & Phariſæi Apoſtolos & omnes Chriſtum prædicantes extra Synagogas ſuas eiiciebant, eodem tempore Petrus Simonem magum, Paulus fornicarium Corinthium, Hymenæum & Alexandrum excommunicabant, & extra conuentus Chriſtianos eiiciebant. Rogo Caluiniſtas qui pro Caluino reſpondeant, penes quos tunc erat ordinarium Eccleſiæ regimen, illóſne Scribas, an hos Apoſtolos? Quis niſi cæcus & impius penes hos tantùm, non penes illos, ordinarium Eccleſiæ regimen & totam illam iudicãdi functionem fuiſſe profitebitur? Cæcus igitur & impius Caluinus qui *neſciens quid loquatur, neque de quibus affirmat* (quam propriã eſſe eorũ pœnam qui *volunt eſſe legis Doctores*, & non ſunt, Paulus adnotauit) profitetur penes Scribas & Phariſæos ordinarium fuiſſe Eccleſiæ regimen, quando Apoſtolos Euangelium prædicantes è Synagogis ſuis eiiciebãt. Hîc quum ita ſint, tota eius cõparatio, totáq; reliqua oratio funditus concidit. *Non eſt timendũ* (inquit)

Caluini cæcitas.

Synagogæ caſus propagato Euangelio

Act. 8.
1. Cor. 5.
1. Tim. 1.

1. Tim. 1.

(inquit Caluinus) *ne plus nobis noceant Papæ anathemata, quàm vetera illa Scribarum anathemata Apostolis.* Quare verò? Quia penes Scribas erat tunc ordinarium Ecclesiæ regimen, sicut hodie penes Papam. Sic dum seipsum ac suos Apostolis, Papam Scribis ac Pharisæis comparare vult, non videt cæcus quòd Apostolos omni authoritate, quam à Christo acceperunt, spoliat; & Scribas & Pharisæos iamdudum veteri authoritate spoliatos, quum scisso templi velo tota templi dignitas disiecta iacuit, in integrum restituit. Si enim adhuc ordinarium Ecclesiæ regimen penes illos erat, profectò penes Apostolos non erat; quum duas simul Ecclesias, quarum vtraque ordinarium regimen & iudicandi functionem à Deo concessam haberet, & altera alteram indesinenter persequeretur, Deum in terris habere; tam impium ac portentosum sit, vt de ea re vel cogitare extremæ dementiæ ac stultitiæ vanissimæ esse nemo dubitet.

Ex quibus etiam conficitur, nec Apostolos ab illis persecutionem passos fuisse, penes quos ordinarium Ecclesiæ regimen, aut vlla iudicandi in rebus fidei functio à Deo concessa erat; sed vel à Iudæis, quorum iam Synagogæ omni Ecclesiastico regimine & iudicandi functione exciderant; vel ab Ethnicis Principibus, qui à publicis etiam conuentibus Christianos arcebant; nec Caluinum ac Caluinistas, quando à Papa excommunicãtur, ab alia quàm à vera Ecclesia excommunicari. Ab illa quippe excommunicantur, confitente Caluino, quæ ordinarium Ecclesiæ regimen habet, & iudicandi functionem à Deo concessam. Alioqui eius comparatio non subsistit. Conficitur quoque, Caluinistas ad Ecclesiam non pertinere, quum nisi vna in terris Ecclesia sit, penes quam ordinarium regimen, & iudicandi functio in causa fidei à Deo concessa reperiatur; illam verò penes Papam esse Caluinus ponit. Hoc enim posito, probare contendit posse innocentes à vera Ecclesia propter Euangelij testimonium excommunicari, sicuti Apostoli à Scribis & Pharisæis excommunicati sunt, quum ordinarium Ecclesiæ regimen penes illos Scribas ac Pharisæos esset.

Caluinum à vera Ecclesia excommunicatũ fuisse, ex ipso probatur Caluino.

Quis non videt quantis se absurdis cæcus hæreticus implicauit? 1. Posuit in Scribis ac Pharisæis propagato iam Euangelio ordinarium Ecclesiæ regimen, & functionem iudicandi à Deo concessam. 2. Consequenter Apostolos tota illa authoritate spoliauit. 3. Posuit in Papa nunc ordinarium esse Ecclesiæ regimen, & functionem iudicandi à Deo concessam.

Asinina Caluini stupiditas. 1. 2. 3.

4 Con

4. 4. Consequenter seipsum ac socios suos extra Ecclesiæ fines constituit,& non nisi à vera Ecclesia excommunicatos fuisse (quum nisi vna in terris Ecclesia tali potestate prædita sit) demonstrat. Ita adeò intentum suum non probauit de contemnenda Papæ excommunicatione exemplo Apostolorum, quum illi non à veræ Ecclesiæ magistris, sed à deiectæ Synagogæ præfectis excommunicarentur, vt planè contrarium ostenderit. Quum enim Ecclesia in quæstione fidei errare nō possit,ideóque quos illi pro hæreticis excommunicant, penes quos ordinarium Ecclesiæ regimen est,& iudicandi functio à Deo data,indubitanter pro huiusmodi habendi sint; necessariò sequitur,Caluinum,qui se à Papa excommunicatum,& penes Papam ordinarium esse Ecclesiæ regimen,& iudicandi functionem à Deo datam,libero ore profitetur, prorsus pro hæretico habendum esse. Ita Caluinus vt propriissimè hæreticus, *proprio iudicio condemnatus est.* Annon pulchre suam & suorum causam egit ? Est postremò ineptia ac dementia plenum, quòd supponit *propter Euangelij testimonium* se ac suos excommunicari, & in eo cœtu, *penes quem ordinarium Ecclesiæ regimen,ac iudicandi functio à Deo data est, Christum exulare:* quando in eo solo cœtu Christus regnat cui hoc ordinarium regimen & hanc functionem concessit; *nec propter Euangelij testimonium,* sed propter Euangelicæ doctrinæ innumeras corruptelas (quod vel hæc Antidota nostra luculenter docebunt) Caluinus cum tota secta sua optimo iure anathematis fulmine percussus fuerit.

Caluinus proprio iudicio hæreticus condemnatus. Tit.3.

Cæterùm docet hic locus,non Apostolos tantùm à Scribis & Pharisæis,sed & eorum successores atque in vniuersum fideles orthodoxos tam ab Ethnicis Principibus multa passuros,quàm à lupis & latronibus,nouorum dogmatum Magistris,qui gregem inuadunt,& cathedram contra cathedram erigunt, excommunicationis sententiam laturos: quod nostra hodie Anglia abundè docuit, vbi pseudoepiscopi, & eorū ministri,censuræ Ecclesiasticæ inuasores & simiæ,non sacerdotes tantùm,sed & laicos nobiles extra Synagogam faciūt, excommunicant,& extremis tandem supplicijs, nisi maturè sibi consulant,tradunt. Quorum è numero quum ante annos iam vndetriginta patet meus D.Gulielmus Stapleronus esset, à Batloo Cicestrensi pseudoepiscopo solemniter excommunicatus, eò quòd sacrilegijs Caluinianis ac Cæcilianis interesse nollet, diuino Spiritu ductus, patria & ampla fortuna relicta,bonisque tandem hæreditarijs fisco addictis spoliatus,

Persecutio Anglicana.

volun-

voluntarium exilium subiit; quo vndecim annis tolerato, & summa pietate exacto, fœliciter in Domino (me oculos eius claudente) obdormiuit. Quod totum partim ad Dei gloriã, partim ad optimi patris mei memoriam hîc recolo, qui ab ineunte ætate vsque ad maturam in bonis studiis domi foríſque (vt Catholicæ Ecclesiæ seruirem) maximis suis sumptibus me liberaliter enutriuit. Sit memoria eius in benedictione.

Moritur Duaci an. 1575. vbi cum memoria perpetua sepelitur.

12. *Adhuc multa habeo vobis dicere, quæ non potestis portare modò.*

13. *Cùm autem venerit ille Spiritus veritatis, docebit vos omnem veritatem.*

ACcuratus & prolixus hoc in loco Caluinus est, vt istud testimonium, quo luculenter probatur nõ omnia Christum viua voce docuisse, sed per Spiritum sanctũ tum Apostolos tum Ecclesiam multa didicisse quæ de Christi doctrina scripta non sunt, nobis eripiat. Nihil eorum quæ dicit dissimulabo. *Papistæ* (inquit) *vt sua figmenta pro Dei oraculis obtrudant, hoc loco improbè abutuntur.* A crassa & fœda calumnia orditur. Non enim vt sua aliqua figmenta ab ipsis adinuenta (proprium hoc Caluino aliisque sectariis est) sed vt à maioribus suis tradita & ab Apostolorum tempore per manus accepta dogmata pro doctrina verè orthodoxa atque diuina tueantur, Catholici hoc loco fortiter & constãter vtuntur. Certissimè enim ex eo liquet, Christum Apostolos viua voce omnia non docuisse, quod tamen Christum fecisse Caluinus impudentissimè sustinet, vt suprà explicatum est. Et quum contra hanc præcipuè Caluini sententiam hic locus à Catholicis in medium produci soleat, hanc applicationem altissimo silentio inuoluit. Ita nequitiæ qua falsò calumniatus est, hanc astutiam adiunxit, vt iuxta Apostolum, *in nequitia & astutia circumueniret*, id est, verè & propriè hæreticum ageret.

Christum viua voce omnia non docuisse.

Suprà cap. 14. vers. 26.

Caluini astutia & nequitia. Ephes. 4.

Illo ergo capite prætermisso, quid nunc in Catholicis impugnet, videamus. *Christus, inquiunt, nouas Apostolis reuelationes promisit: ergo in Scriptura subsistere non conuenit, supra quam ille suos vocat.* Non est hæc Catholicorum ratiocinatio, sed huiusmodi: Christus viua voce Apostolos omnia non docuit, sed quædam per Spiritum sanctũ in cælum assumptus docuit: Ergo in scriptura Euangelica, quæ non nisi Christi dicta

dicta & facta complectitur, omnia non continentur. Cæterùm nec hanc nec illam argumentationem admittit Caluinus, planéque docere contendit, Apostolos à Spiritu sancto nulla alia didicisse quàm quæ Christus viua voce docuerat. *Primùm* (inquit) *si cum Augustino loqui placeat, solutio ad manum erit. Verba eius sunt: Quum tacuerit Christus, quis nostrùm dicat illa vel illa esse? Aut si dicere audeat, vnde probabit? Quis tam vanus aut temerarius, qui, etiam si vera dicat, sine vllo diuino testimonio affirmet ea esse quæ dicere tunc Dominus noluit?* Respondeo Augustinum in hac disputatione excusandum esse, non sequendum. Sanè apud populum rudem pro concione disputans, cui altiora mysteria aperire non est opus, & quia (vt in sequenti tractatu disputauit) multi hæretici huius occasione sententiæ audacias figmentorum suorum colorare conabantur, aut noluit, aut neglexit illa dogmata perscrutari quæ à Christo studio prætermissa Spiritus sanctus postea Apostolos docuit; maluit potius curiosorum hominum temeraria iudicia illis suis verbis repellere. Alioqui ipsa Augustini verba Caluini sententiam iuuare non posse, paucis docebitur. Duo sunt quasi Augustini argumenta. Primum est; *Quum tacuerit Christus* (inquit) *quis nostrùm dicat illa vel illa esse? Aut si dicere audebit, vnde probabit?* Rectè dicit, *Quis nostrùm*, volens auditorum suorum & præsentium hæreticorum temeritatem compescere. Alioqui aut non ignorauit, aut non est tunc recordatus Augustinus alios nobilissimos Patres, qui ante eum magna gloria in Ecclesia floruerunt, quædam talia diserte designasse, & cõtra hæreticos suorum temporum probasse. Gregorius Nazianzenus luculenter contra Eunomianos, Spiritus sancti diuinitatem & distinctam personam negantes, quia eam Christus ita diserte & expresse non docuerat, sicut suam ac Patris personam; respondet, Spiritus sancti diuinitatem & personam vnam ex illis esse, de quibus Christus ad Apostolos dixit: *Multa habeo vobis dicere, sed non potestis portare modò.* Quo in loco luculentum Vvhitakeri de me mendacium præterire non debeo, quod in disputatione contra Bellarminum contra me effutiuit. *Stapletonus* (inquit) *lib. 12. cap. 5. dicit fuisse non posse ex Scripturis probari, nec Spiritum sanctum esse Deum.* Atqui mea verba lib. & cap. citatis hæc sunt: *Credere Filium esse Patri æquale, Credere Spiritum sanctum esse Deum, Credere Christum habere duas naturas, &c. in Scripturis expressa non habentur, sed interpretationes Scripturarum sunt, de fide tamè credenda.*

Tract. 96.

Tract. 97.

Dogmata quæ viua voce Christus non docuit. Orat. 5. de Theologia.

Vvhitakeri mendacium.

Disputat. q. 2. cap. 9. ad 7. arg.

Quan

Quantum hæc verba ab aliis discrepant quæ putidus ille disputator tot futiliter mentiendo mihi impegit, quis demum non videt? Nego in Scripturis expressa haberi. Non nego ex Scripturis posse probari. Imò quum aio *esse interpretationes Scripturarum*, quis nõ videt, apertè me profiteri, ex Scripturis illa probari? Sed cæca carpẽdi libido nihil videt. Ad rem præsentem redeo. Iustinus martyr scribit, Apostolos, quàm diu cum Christo conuersarentur, regnum eius spirituale per omnes gentes futurum ignotasse, & regnum aliquod temporale in sola Iudæa per illum restaurandum semper cogitasse (quod vel ex vltimis illorum ad Christum verbis Actor. cap. 1. constare potest) ideoq; doctrinam de regno spirituali vnum ex illis fuisse, de quo Christus Apostolis dixit, *Adhuc multa habeo vobis dicere*, &c. Origenes cessationem legalium ab Apostolis, conuersante cum illis Christo, penitus ignoratam, à Spiritu sancto illis suggestam fuisse probat, atque hoc vnum eorum fuisse quæ Christus habebat illis dicere, sed quia talem rerum vetustissimarum abolitionem adhuc nõ capiebant, dicendum Spiritui sancto reliquisse, latè demonstrat. Idem etiã annotauit Didymus Alexandrinus. Hæc ab antiquissimis illis Patribus ante Augustini tempus annotata, & scriptis monimentis tradita, D. Augustinus in illa ad populũ concione aut non est recordatus, aut propter causas allatas tacere voluit.

In explica. 99. ad Gentes resp. 112.

Lib. 2. contra Celsum.

Lib. 1. de Spiritu sancto.

Alterum ex Augustino argumentum est: *Quis tam vanus aut temerarius, qui, etiamsi vera dicat, absque vllo diuino testimonio affirmet ea esse quæ dicere tunc Dominus noluit?* Hæc haud dubiè Augustinus propter hæreticorum temeritatem dixit, qui sua figmenta propria hoc titulo obtrudebant, quòd ex illorum numero esse dicerent quæ Christus tũc Apostolis loquutus fuerat. Atqui certũ Catholicæ fidei dogma, quod Christum ore nunquam docuisse manifestè constat, de illorũ numero esse quæ à seipso prætermissa Spiritui S. docenda Christus reliquit, qualia sunt illa quæ antiquissimi Patres asseuerunt, nullius planè temeritatis aut vanitatis est. Nec tã graues Doctores talia asserentes, S. Augustinus summa semper modestia atque humilitas vllius temeritatis arguere voluisset.

Quare hanc Augustini sententiam ad rem suam non adeò multum facere sentiẽs Caluinus, ita prosequitur. *Verùm certior nobis ad eos refellendos ex Christi verbis suppetit ratio.* Illam igitur attentè audiamus. *Perfectus* (inquit) *veritatis magister dicitur Spiritus, quem pollicitus est Apostolis Christus.* Istud omni dubio caret. Quid ex eo inferet? *Quorsum autem*

pro

promissus est, nisi vt acceptam ab eo sapientiam per manus traderent? Neque istud negari potest aut debet. Quid ex vtroque sequetur? *Datus est illis Spiritus, quo duce & directore iniuncto sibi officio defuncti sunt.* Hæc verba rem eandem, quam secundo loco dixit, repetunt. Expectamus vt ad rem præsentem aliquid concludat. *Eosdem* (inquit) *idem ille Spiritus in omnem veritatem perduxerat, quum doctrinæ suæ summã scriptis complexi sunt.* Hìc suas partes egit Caluinus, id est, vafrũ & impostorem. Iam enim præsupponit, & pro concesso sumit, quod in quæstionem vertitur. Ponit, inquam, & pro concesso sumit, Apostolos *doctrinæ suæ summam scriptis complexos esse*, quod nunc illi probandum erat; & annectit quod nulla probatione indiget, *Dei Spiritum eos in omnem veritatem perduxisse.* Disputat hoc loco contra Catholicos, qui in sola Scriptura omnem veritatem quærendam negant. Vult ille contrarium ex hoc loco probare. Id vt faciat, postquam de Spiritus sancti vera & perfecta doctrina Apostolis tradita, & vicissim ab Apostolis ad alios deriuata, duo verissima dixisset, concludit eosdem Apostolos ab eodem Spiritu in omnem veritatem perductos fuisse, quando omnem doctrinæ suæ summam scriptis complexi sunt. Atqui non quæritur an absque diuini Spiritus assistentia Apostoli omnia scripserint, sed an omnia scripserint. Nemo dubitat in iis quæ scripserunt, affuisse illis Spiritum sanctum, qui eos in omnem veritatem induxit circa ea quæ scripserunt. Sed an omnia scripserint, & an omnem doctrinæ suæ summam scriptis complexi fuerint, id quæritur, id controuertitur: in eo causa principalis, & τὸ ἐμφατικὸν versatur. Nunc Caluinus hoc totũ molliter ponit, & parum attento lectori blandè instillat, quasique rem per se notam suggerit, adiungens in hac scriptione Spiritum sanctum omnem illis veritatem aperuisse: & hoc adiunctum in sequentibus diligenter probat. *Huic* (inquit) *doctrinæ quisquis aliquid addendum putat, ac si mutila esset, & semiplena, non modò Apostolos insimulat malæ fidei, sed in Spiritum blasphemus est. Si doctrina quam literis consignarunt, à tyronibus adhuc & nouitijs profecta esset, non superuacua esset accessio. Nunc verò quum eorum scripta quasi perpetua sint eius reuelationis tabulæ quæ illis promissa & præstita fuit, non potest sine atroci Spiritus iniuria quicquam illis addi.* Hæc ille, nec aliud quicquam in hoc genere. Aduerte, lector, Caluinum hoc adiunctum probare, Apostolos (*quando doctrinæ suæ summam scriptis complexi sunt*) *habuisse Spiritum sanctum qui eos*

Impostor Caluinus ponit quod probare contendit.

Adiũctum probat, rem in quæstionem positam non probat.

omnia

omnia doceret, & propter Spiritus Sancti assistentiam, *nec mutilam, nec semiplenam illorum doctrinam fuisse*, ideóque *nihil ei doctrinæ addi posse*, sed esse illorum scripta *perpetuas tabulas reuelationis illis promissæ ac præstitæ*. Et quidem si omnem doctrinæ tuæ summam scripturis complexi sunt, hæc omnia quæ de Spiritus S. assistentia dicuntur, nemo non admitteret. Si principale esset verum, adiunctum nemo negaret. Sed hoc principale illud est quod negatur, Apostolos *omnem doctrinæ suæ summam scriptis complexos esse*. Hoc Caluino incubuit isto loco probandum. Huius causæ principalis probatione penitus dissimulata, aliud adiunctum probat, quod nulla probatione egebat. Sic ille egregiè impostorem & veteratorem egit.

Atqui Apostolos nullo modo omnem doctrinæ suæ summam scriptis complexos fuisse, sed plurima fidei dogmata & ad cultum religionis Christianæ necessaria, sine scripto tradidisse, ex antiquissimis & probatissimis Patribus, illud disertissimè asserentibus, Dionysio Areopagita, Basilio, Chrysostomo, Eusebio Pamphili, Origene, Augustino, Epiphanio (ad quorum ora vultúsque, hæreticorum omnium frons, si quam haberent, meritò erubescere debuit) alio in loco commemorauimus, multisque dogmatum exemplis demonstrauimus.

Apostoli omnem doctrinā fidei non scripserūt. Eccl. hier. cap. 1. Lib de Spiritu S. cap. 27. Hom. 1. in Acta. Demonst. Euag. li. 1. Lib. 1. contra Lucif. De bapt. con. Donat. lib. 2. c. 7. & lib. 5. cap. 23. Hær. 61. De princip. fid. lib. 1. cap. 16.

Nunc Caluinus ad aliud disputandi genus se conuertens, res ipsas, quas sine scripto ab Apostolis tradi Catholici affirmant, admodum putidè & ridiculè impugnat: in quo tamen audiendus est. *Porro* (inquit) *quum ad res ipsas ventum est, plusquam ridiculi sunt Papistæ. Illa enim arcana quibus portandis impares erant Apostoli, pueriles esse definiunt, quibus nihil inanius vel magis fatuum: Descendere scilicet è cælo Spiritum oportuit vt discerent Apostoli quo ritu sacrandi essent calices, cum suis altaribus, benedicendæ campanæ, benedicendæ aqua lustralis, & Missa celebranda. Vnde igitur discunt maiores & pueri qui ad vnguem tenent hæc omnia? Nihil itaque apertius quàm Deo illudere Papistas, quum è cælo prodijsse fingunt quæ tam Cereris aut Proserpinæ mysteria sapiunt, quàm abhorrentia à sincera Spiritus sapientia.* Hæc ille. Recordor hîc illud Catonis grauissimi Senatoris verbum. Quum Ciceronem audiret in defensione L. Murenæ viri militaris perorantem, ideóque iuris ciuilis studium quo Murenæ competitor Ser. Sulpitius celebriter floruit, ad summum eius contemptum his verbis exagitantem, *Res sunt parvæ, propè in singulis literis*

Caluini criminationes in re grauissima ridiculæ.

atque interpunctionibus verborum occupata: putidis ineptijs fucata sunt omnia. Ego, si stomachum mihi moueritis, triduo me iuris cõsultum esse profitebor. in hæc verba Cato erupit: *Quàm ridiculum habemus Consulem!* Causam quippe grauissimam de renunciando nouo Consule agens, suo iam Consulatu propè defunctus, hac oratoria licentia satis ridiculè vsus est. Nos verò in hac Caluini declamatione, bis ridiculum Censorem habemus, qui causam grauissimam tractans, & de diuinis dogmatibus, quæ Spiritus S. assumpto in cælos Christo, Apostolos docuit, disputans, ad summum eorum contemptum res quasdam leuiores proponit, ea quæ grauiora sunt dissimulat ac prætermittit, non vt rerum diuinarum tractator grauis, sed veluti in scena ac theatro rhetorculus leuis & ridiculus histrio. Iam ex grauissimis & antiquissimis Patribus Gregorio Nazianzeno, Iustino Martyre, & Origene tria grauissima fidei capita produximus, quæ à Christo prætermissa Spiritus S. Apostolos docuit. Multa sunt alia apud Dionysium Areopagitam, Basilium, Augustinum, locis à nobis citatis. Cuius etiam de toto ordine diuini sacrificij celebrandi, quam Cœnam Dominicam vocare malunt nouatores, hæc grauissima & vera vox est. *Saluator quò vehementius cõmendaret mysterij illius altitudinem, vltimum hoc voluit infigere cordibus & memoriæ Discipulorum, à quibus ad passionem digressurus erat. Et ideò non præcepit quo deinceps ordine sumeretur, vt Apostolis, per quos Ecclesias dispositurus erat, seruaret hunc locum.* Hæc Augustinus. Ad hunc autem ordinem pertinent quæ de altaribus, calicibus, campanis, ac demum Missa celebranda, hic histrio tam contemptim loquitur. Qui sanè sic ea ludibrio exponit, vt suam plusquam puerilem fatuitatem ludibrio subiiciat. Quid enim? Moriones & pueri Missam celebrare norunt? Sic enim loquitur: *Moriones & pueri ad vnguem tenent hæc omnia.* Quàm hic ridiculum habemus crimituatorem! Nihil apertius quàm Deo & sacris omnibus apertè illudere Caluinum, qui totam Christianorum Liturgiam in qua *offertur quotidie sacrificium pretij nostri*, vt loquitur Augustinus; *litatur hostia & sacrificium consummatur*, vt loquitur Chrysostomus; *imò ipse Christus in sacris mysterijs se ostendit*, vt idem alibi loquitur, & *conspicimus Dominum immolatum. Nam omni die populis immolatur*, ait Augustinus; vbi *in horrendissimis mysterijs* (ait iterum Chrysostomus) *bene precatur sacerdos populo, & bene precatur populus sacerdoti: comprecamur enim tunc omnes* (ait Iustinus Martyr)

Epist. 118. cap. 6.

Caluinus histrio ridiculus.

Sacrificij Christiani testimonia.

Confess. li. 9. c. 12.

Hom. 5. in 1. Timo. 5.

De incomprehens. Dei nat. homil. 3. & lib. 3. de sacerd.

Epist. 23.

Homil. 18. in 2. Cori.

Apol. 2.

concin-

concluſiſq; precibus, panis, vinum & aqua offeruntur; vbi ſtamus omnes adorationem (air Cyprianus) & ſacerdos ante orationem præfatione præmiſſa parat fratrum animos, dicendo, *Surſum corda*, dum reſpondet plebs, *Habemus ad Dominum*: quod ne tunc fruſtra dicamus, nec *cor in terra ponamus, ſed ſurſum eleuemus*, monet Auguſtinus: quia *quum centum & ſexaginta horas habeat hebdomada, illam vnam & ſolam ſibi ſegregauit Deus*, air Chryſoſtomus, de Miſſa diei Dominicæ loquens, cui ex præcepto totus populus intereſſe debet; hanc, inquam, totam Liturgiam, hunc totum Dei cultum, tam Cereris aut Proſerpinæ myſteria ſapere quàm à ſincera ſpiritus ſapientia abhorrere affirmat. Annon hoc eſt Diagorã quendam aut Lucianum agere, totámque Chriſtianorum religionem in quotidiano Miſſæ ſacrificio maximè eminentem, & tot illuſtrium Patrum teſtimoniis commendatam, in ſummum opprobrium atque vilipendium adducere? Sed de his ſatis. Videamus nunc ſequentia.

In Sermo. de orat. Domin.

De verb. Domini ſerm 20. circa. de Euchar. tom. 3.

Nos verò (inquit) *niſi velimus ingrati eſſe Deo, acquieſcamus in ea doctrina cuius authores eſſe Apoſtolos ſcripta eorum teſtantur: quando ſumma illis cæleſtis ſapientiæ perfectio nobis prodita eſt, quæ hominem Dei perfectum reddat: vltrà eam progredi fas non eſſe putemus. Nam altitudo noſtra & latitudo & profunditas in eo poſita eſt, vt ſciamus charitatem Dei quæ nobis exhibita eſt in Chriſto. Hæc cognitio omnem ſcientiam ſupereminet, vt inquit Paulus: vt quum tradit in Chriſto abſconditos eſſe omnes ſapientiæ & ſcientiæ theſauros, non aliquem ignotum Chriſtum fabricat, ſed quem ſua prædicatione ad viuum depinxit, vt cernatur quaſi ante oculos noſtros crucifixus, quemadmodum dicit ad Galatas.* Huic orationi ad ſpeciem honeſtæ, ſed variâ fallacia plenæ breuiter reſpondeo. Nos niſi velimus non ingrati tantùm Deo, ſed & ſacrilegi ac rebelles eſſe, acquieſcamus in ea doctrina quam ab Apoſtolis traditam eſſe, Eccleſia Dei ſumma conſenſione & ab ipſis Apoſtolorum temporibus nos docuit: quando ſumma cæleſtis ſapientiæ perfectio ab Eccleſia nobis prodita eſt, quam *columnam & firmamentum veritatis* idcirco Paulus vocat, & *in quam veluti amplum quoddam & diues depoſitorium Apoſtoli omnia quæ ſunt veritatis contulerint*, air Irenæus; qui etiam *accepta* à Chriſto & Spiritu S. *myſteria partim in ſanctis ac theologicis libris commendarunt, partim ex animo in animum medio intercurrente* (prædicationis) *verbo ſine literis transfuderunt*, air Dionyſius Areopagita:

Coloſſ. 1. 28. Epheſ. 3. 8.

Coloſ. 2. 3.

Gal. 3. 1.

Eccleſiæ doctrinæ tenenda.

2. Tim 3.

Lib. 3. c. 4. & lib. 5.

Dionyſ. Eccle hierarch. c 1.

quia & ad hoc dati ſunt Eccleſiæ Paſtores & Doctores, vt
Epheſ. 4. *occurramus omnes in virum perfectum, in menſuram ætatis plenitudinis Chriſti.* Extra Eccleſiam aliquid ſapere fas non eſſe putemus. Nam altitudo noſtra & latitudo & profunditas in eo poſita eſt, vt ſciamus charitatem Dei, quæ nobis exhibita eſt in Chriſto. Hæc enim charitas Dei nobis per Chriſtum exhibita hoc imprimis à nobis poſtulat, vt Deum viciſſim diligentes, atque in Deo proximum, maximè domeſticos fidei, totam fidelium ſocietatem, eiúſque ſocietatis duces ac præfectos ſingulari quodam affectu, non amoris tantùm, ſed & reuerentiæ proſequamur; quando hæc ſocietas ſanctorum Chriſti corpus & ſponſa eſt, in quo qui cæteris præficiuntur, poſiti à Spiritu S. vt regant reliquum Eccleſiæ
2. Cor. 5. corpus, ipſum Chriſtum referunt; *pro Chriſto legatione funguntur, & qui eos audit, Chriſtum audit; qui eos ſpernit, Chriſtum ſpernit.* Hæc charitatis cognitio non ſpeculatiua ſed practica, *omnem ſcientiam ſupereminet*, vt inquit Paulus, quia
Luc. 10. *quantum quiſq; diligit Eccleſiam, tantum habet & Spiritum S.*
Tract. 12 in Ioan. ait ſapienter Auguſtinus. Quare quũ Paulus *tradit in Chriſto abſconditos eſſe ſapientiæ & ſcientiæ theſauros, non aliquẽ ignotum Chriſtum fabricat*, qualem ſibi quiſque hæreticus fingit, ſed qualis ab Eccleſia prædicatur; qualis in corpore ſuo appa-
Matt. 28. ret; qualiter eum illi deſcribunt, quibus poteſtatem dedit *docendi omnes gentes; vt ea omnia ſeruarent ac facerent quæ Chriſtus præcepit*: qualẽ denique *ſua prædicatione ad viuum depinxit Paulus, vt cernatur quaſi ante oculos noſtros crucifixus, quemadmodũ dicit ad Galatas*: quod cerè non ideò dixit,
Gal. 1. quia totam de Chriſto doctrinam, & omnes illos abſconditos in Chriſto ſapientiæ & ſcientiæ theſauros, per illa ad Galatas verba, Galatis à ſe explicata & tradita Paulus innuere voluerit; ſed ideò dixit, quia veritatem de Chriſto crucifixo ita firmiter iam dudũ Galatæ crediderunt, vt nõ ſecus in Chriſtum pro ſe crucifixum crediderint, quàm ſi ante eorũ oculos ipſiſque videntibus crucifixus fuiſſet. *Quis vos* (inquit) *faſcinauit non obedire veritati*, id eſt, non manere conſtantes in fide ac-

Caluini concio nihil ad rhombum. Sola Scripturis cur adhærent hæretici.

cepta, *ante quorum oculos Ieſus Chriſtus proſcriptus eſt in vobis crucifixus?* Nihil ergo ad rhombum hæc tota Caluini concio. Nos ſcripturis Apoſtolicis libentiſſimè ac tenaciſſimè adhæremus; ſed Eccleſiæ vocem eadem propenſione complectimur, ad quam arctiſſimè complectendam ipſa nos imprimis Apoſtolica ſcripta adhortantur. Caluinus cum ſuis, ſolis Scripturis acquieſcere nos vellet, vt hoc modo

tum

tum Ecclesiam Iudicem magno suo commodo declinatet, tum in deprauandis pro libito Scripturis licenter versatus, omnem de fide quæstionem ad suum arbitrium ac iudicium (maximo totius religionis malo certáque pernicie) reuocaret. Sed has eius fraudes, vt Dei beneficio facilè aduertimus, ita perlibenter aliis patefacimus.

Prosequitur adhuc, vt aliquid demum pro sola scripturarum perfectione concluſisse videatur. *Cæterùm* (inquit) *ne qua maneat ambiguitas, Christus ipse postea suis verbis explicat, quænam illa sunt quæ nondum ferre poterant Apostoli. Quæ ventura sunt* (*inquit*) *annunciabit vobis. Hoc quidem nonnulli ad Spiritum prophetiæ restringunt: sed, meo iudicio, potius futurum regni spiritualis statum designat, qualem paulò post resurrectionem eius Apostoli viderunt, sed tunc comprehendere nullo modo poterant. Non ergo vaticinia illis promittit de rebus post eorum mortem futuris, sed tantùm significat aliam fore regni sui naturam, & gloriam longè maiorem quàm nunc animis concipere possint. Cuius arcanæ sapientiæ* (*quam per Ecclesiam cœlestes quoque Angeli cum admiratione discunt*) *thesauros Paulus explicat in Epistola ad Ephesios à primo capite vsque ad finem quarti. Quare non est quod à Papa archiuis vel scrinijs petatur.* Hæc Caluinus. Summa est, ea quæ nondum ferre poterant Apostoli, ad futurum regni Christi spiritualis statum, eiusque arcanam sapientiam pertinere; cuius thesauros Paulus explicat in Epistola ad Ephesios, primis quatuor capitibus. Inuenit nunc ergo ipse Caluinus, quod ex verbis Augustini inueniri non posse voluit, quædam à Spiritu sancto Apostolis tradita quæ docente Christo portare non poterant. ita aut prorsus ineptè Augustini verba citauit, aut sibi ipsi contradicit. Quod autem nunc agnoscit Apostolos à Spiritu sancto didicisse, statum videlicet regni Christi spiritualis, multò latiùs patet quàm quæ Paulus in Epistola ad Ephesios scribit, & omnia illa complectitur quæ iuxta noui testamenti statum, nouæque Ecclesiæ formam, de Trinitate, de Verbo incarnato, de Sacramentis, totóque externo cultu, vel distinctius & explicatius credenda, vel de nouo in religionis vsum assumenda erant. Sanè *fidem Trinitatis distinctam, fidem esse Christianorum proprium*, sapienter annotarunt sancti Patres, Basilius libro 2. contra Eunomium, & Cyrillus in Ioan. lib. 9. cap. 30.

Status regni Christi spiritualis latè patet.

Summa prioris 4. cap. Epist. ad Ephes.

Paulus in Epist. ad Ephesios, primo quidem capite totum vocationis Christianæ mysterium Christique Redemptoris

glorioſiſſima merita, & præmia glorioſa verbis magnificentiſſimis proponit atque enarrat, vt ad fidei profectum Epheſios ſuos hortetur. In ſecundo cap. ipſorum Epheſiorum ad fidem Chriſti vocationem, eiúſque beneficium multis verbis amplificat, partim à ſtatu ſeruitutis peccati in quo priùs erant, partim à redemptione per Chriſtum facta, & gratia Iuſtificationis per illum accepta, partim denique ab vnione quæ nunc illis cum Deo eſt. In cap 3. vocationis Gentium myſterium ſibi cæteríſque Apoſtolis reuelatum eſſe docet: ideóque ne ob eius tribulationes Euangelij cauſa animos remittant, ſed ad omnem potius in fide perfectionem ſtrenuè contendant, ſublimi oratione verbíſque magnificis hortatur. In 4. cap. ad vnitatem fidei mutuámque charitatem ſolicitè retinendam ſtudioſè hortatur: ideóque de hierarchica Eccleſiæ poteſtate ad hanc vnitatem conſeruandam à Chriſto inſtituta, déque intima omnium fidelium connexione ſub vno capite Chriſto differit; móxque ad vitæ puritatem exhortationem aggreditur. Hæc eſt eorum quatuor capitum ſumma, & hos theſauros arcanæ Dei ſapientiæ Paulus in illis aperuit. Sed nunquid propterea omnes arcanæ ſapientiæ theſauros, aut omnem itarum regni ſpiritualis Chriſti in illis 4. capitibus Paulus complexus eſt? In totaliis Epiſtolis eius, & maximè in nobiliſſima illa ad Romanos Epiſtola, vbi quaſi totum ſpiritum ſuum Paulus effudit, nullos præterea arcanæ ſapientiæ theſauros exprompſit, nihil præterea de regno Chriſti ſpirituali tradidit? Aut ſi multa in illis, eáque ampliſſima arcanæ ſapientiæ myſteria ab iſtorum 4. capitum materia differentia deprompſit, multáque alia ad Chriſti regnum ſpirituale pertinentia docuit, quæ in his 4. capitibus non docentur; quomodo ex toca hac diſputatione concludit Caluinus Apoſtolos omnem doctrinæ ſuæ à Spiritu Sancto acceptæ ſummam ſcriptis complexos fuiſſe? Aut ſi hoc non concludit, quorſum hæc omnia afferuntur? An non voluit ex Chriſti verbis certam rationem inuenire ad nos refellendos, qui in ſcripturis omnia contineri negamus? Hic illi huius diſputationis ſcopus ac finis fuit. In qua tamen quum præter morem ſuum prolixus fuerit, nihil concluſit, nihil probauit, ſed longa oratione detentum lectorem, attonitum magis reddidit, quàm inſtructum reliquit.

Catholica ſententia fruſtra à Caluino impugnata.

Manet ergo hæc Chriſti ſententia nobis integra, nequicquam reluctante & recalcitrante Caluino; Spiritum S. Apoſtolos multa docuiſſe quæ Chriſtus viua voce eos nondum omnium

omnium capaces non docuerat. Vnde concidit illud Caluini paradoxum quod cap. 14. suadere conatus est, Spiritum sanctum nihil aliud Apostolos docuisse, quàm quod eos Christus antea ore docuerat; & ad hoc restringi Spiritus Sancti officium, quòd suggerat quæcunque Christus dixit, non doceat aliquid de nouo. Quod etiam suum paradoxum infrà iterum hoc eodem capite repetit. *Certè* (inquit) *non alia docuit Spiritus Apostolos, quàm quæ audierant ex ore ipsius Christi.* Ita sua placita mordicus tenet Caluinus, etsi absurdissima, etsi millies refutata. Rursum manet firmum quod Catholici asserunt, non omnia in Scripturis sanctis expressa esse quæ ad fidei doctrinam pertinent; nec illud assertum tota hæc Caluini disputatio vlla ex parte labefactauit. Ingenti visus est hoc assertum ariete concutere. Sed non nisi verborum fumus ac strepitus est quem concitauit. *Ad vers. 15*

Nunc vim verborum Christi veram & orthodoxam paucis exponemus. *Multa* (inquit) *habeo vobis dicere*, id est, multa adhuc supersunt quæ à me veritatis magistro, ipsáque veritate, dicere & audire debeatis, *quæ non potestis portare modò*, quorum necdum capaces estis; tam propter debilitatem vestram, quàm propter rerum ipsarum nouitatem, multitudinem, & magnitudinem. Sed tamen ne propterea hac necessaria doctrina mea vos destituendos putetis, *Cùm paracletus ille venerit*, de quo iam dixi vobis, *qui Spiritus veritatis est*, tum ratione originis, quia meus Spiritus est; tum ratione effectus, quia vera sunt omnia quæ docebit; *ille docebit vos omnem veritatem*, siue deducet vos in omnem veritatem. *ὁδηγήσει ὑμᾶς εἰς πᾶσαν ἀλήθειαν.* Deducet seu manuducet, quia illi reuelanti mysteria cooperari vos oportet. Ducitur enim ab alio qui etiam opera venit, non trahitur, non portatur. Sic Apostoli *post magnam disquisitionem suámque operam præstitam* deducti sunt in illam conclusionem: *Visum est Spiritui sancto & nobis.* Rursum, *deducet vos in omnem veritatem*, quia non simul & semel vno momento omnem veritatem aperiet, sed paulatim ab vna in aliam deducet. Sic Petrus, accepto Spiritu sancto in die Pentecostes, distinctè tamen adhuc ignorauit an Gentes essent baptizandæ, vt visione de cœlo illa opus fuerit. Deinde *deducet vos*, quia perpetuò nobis aderit hic Spiritus veritatis, vt in fidei dogmate tradendo non possitis errare. *In omnem* porrò *veritatem* deducet multis modis. Primùm quia in memoriam vestram reducet omnia à me dicta ac facta, vt ea vel scripto committere (quod illorum nisi suo se- *Verba Christi explicantur.* *Spiritus veritatis.* *Act. 15.*

cerunt, Ioannes & Matthæus,) vel absque scripto posteris tradere possitis, quod reliqui omnes fecerunt. Tum ipsa mea dicta ac facta vobis explicabit, suóque lumine efficiet, vt singula intelligatis quæ hactenus non intellexistis. Deinde & *multa* alia quæ ego *habeo* quidem *vobis dicere*, sed nondum dixi, vobis manifestabit, siue quæ ad dogmata, siue quæ ad mores, siue quæ ad Ecclesiæ regimen spectabunt, prout vel populus credentium capere poterit, vel noua aliqua difficultas nouam & explicatiorem doctrinam postulabit. Tandem veteres scripturas, prophetias, figuras de me ac regno meo spirituali idem Spiritus veritatis vobis aperiet, explicabit, claras ac dilucidas efficiet. Sic in omnem veritatem vos deducet. Id autem certissimè fiet, quia *non loquetur à semetipso*, quasi suam aliquam sibíque propriam ac singularem doctrinam adferret, *sed quæcumque audiet, loquetur*: quia videlicet sicuti essentiam sic etiam scientiam omnem aliunde accipit. *Et quæ ventura sunt, annunciabit vobis.* Dono quoque prophetiæ vos donabit, quatenus ad Ecclesię meæ ædificationem vtile ac necessarium fuerit. *Ille me clarificabit*: meam diuinitatem toti mundo patefaciet: ἐκ τοῦ ἐμοῦ, ex illo, inquam, meo, ex mea diuinitate, quatenus à me procedit: non quia non ab æterno eam accepit, sed dico, *accipiet, & annunciabit vobis*, vt intelligatis eum eo ipso tempore de mea diuinitate (de *mea*, non meam, quia totam accipere & audire ab eo non potestis) accipere quæ vobis de illa annunciat: quia quod æternum est, omne tempus complectitur. Nolite igitur anxij esse vel de meo discessu, vel quia non dixi vobis omnia. Per hunc Spiritum veritatis abundè vobis erit prospectum. Hæc hoc loco Christi sententia ac doctrina est.

Summa est, Christum Ecclesiæ suę docenti Spiritum suum sanctum promittere, qui eam omnem veritatem doceat, vt Spiritus sancti doctrinam in Ecclesiæ voce quæramus, in Apostolorum prædicatione de manu ad manum per eorum successores ad nos deriuata, non in solis scriptis Apostolicis & Euangelicis, cùm nec omnes Apostoli scripserint, sed quatuor aut quinque tantùm, nec vt omnia scriberent, vel sibi propositum esse, ij qui scripserunt vsquam insinuant, vel mandatum ea de re vsquam extet, cùm de prædicando & viua voce docendo luculentissimum mandatum acceperint, idémque suis scriptis consignarint.

14. *Ille*

14. *Ille me clarificabit.*

RIsit iterum & rixatur ad hæc verba Caluinus contra Ecclesiam Catholicam, quasi hoc esset Christum à Spiritu Sancto clarificari. *Multi* (inquit) *Christo valere iusso, ac si regno perfunctus nihil nunc esset, Spiritum in eius locum subrogant. Ab hoc fonte Papatus & Mahometis sacrilegia fluxerunt. Nam etsi inter se multis rebus sunt dissimiles isti Antichristi, commune tamen principium habent, Euangelio quidem nos initiari in rectam fidem, sed aliunde petendam esse doctrinæ perfectionem, quæ nos penitus expoliat. Si Papæ obijcitur scriptura, illic hærendum esse negat, quia Spiritus superueniens multis additamentis supra illam nos euexit. Mahometes prædicat sine suo Alcorano homines semper manere pueros. Falso itaque Spiritus prætextu fascinatus fuit mundus, vt à simplici Christi puritate discederet. Nam simul ac spiritus à Christi sermone diuellitur, quibuslibet deliriis ac impostoris aperta est ianua.* Hæc est Caluini hoc loco rixa, hoc iurgium, hæc fanatica debacchatio. Cui iustam & solidam hanc accusationem regerimus: Multi hodie nouatores, sectarij, hæretici, *Christo valere iusso, ac si regno perfunctus nihil nunc esset*, ac si amplius per Ecclesiam suam non loqueretur, per quam se vsque ad consummationem seculi locuturum promisit, spiritum in eius locum subrogant, de priuato suo spiritu iactitant. *Ab hoc fonte Caluinismi & Mahometis sacrilegia fluxerunt. Nam etsi inter se quibusdam in rebus sunt dissimiles isti Antichristi*, (in quamplurimis enim maximam inter eos similitudinem esse, Analysis Caluinismi luculenter docuit) *commune tamen principium habent*, à nouo quodam & proprio spiritu duci; totius veteris Ecclesiæ Spiritu, per quam Christus hactenus locutus est, penitus reiecto atque despecto. *Et Euangelio quidem nos initiari in rectam fidem* Caluinus affirmat, sed ex sua Institutione, ex suis Commentariis omni errorum & blasphemiarum turpitudine refertissimis, *petendam esse doctrinæ perfectionem quæ nos penitus expoliat. Si Caluino obijcitur Scriptura* apertissima, *Hoc est corpus meum, illic hærendum esse negat. Studiè* (inquit) *superstitiosi sunt Papistæ & similes* (Lutheranos notat) *dum verba mordicus arripiunt*, &, vt hîc loquitur, *Spiritus superueniens multis additamentis supra illam scripturam nos euexit.* Nam (vt alibi diserè scribit) *vbicunque verborum Christi reuerentia tangi se quiritentur quominus figuratè intelligere ausint*

Caluini rixa contra Ecclesiam.

Hæreticorum priuatus spiritus.

Caluinus Scripturã reiecit. in Harmõ. ad Matth. c. 26. vers. 28. Instit. lib. 4. c. 15. num. 20.

quæ sunt apertè dicta, non est tamen hic satis iustus prætextus cur omnes quas contrà obijcimus rationes respuantur. Nempe quas spiritus superueniens Caluino suggessit. Vnde & eodem in lib. ac cap. num. 25. *Hac Christi voce contentum esse.* Hoc est corpus meum, *fastuosam morositatem* vocat. Hic enim Caluini spiritus nequâ *multa illi additamenta* ad illam nobilissimam scripturam suggessit, metonymias, canales, symbola, quibus ipsa Scripturæ veritas penitus opprimatur. Sicut Mahometes sine suo Alcorano, sic Caluinus sine sua Institutione, *Homines semper pueros manere prædicat. Falso itaque prætextu spiritus Caluiniani iam dudum fascinatus fuit mundus, vt à simplici verborum Christi puritate discederet.* Nam simul ac spiritus iste hæreticorũ, Caluini in primis, ab apertis & disertis Christi verbis, *Hoc est corpus meum, diuelli voluit, quibuslibet impostoris & deliriis aperta est ianua.* Adeò sanè vt illorum verborum Christi plusquam octoginta deprauationes ab horum temporum hæreticis adinuentæ fuerint, quas omnes cum suis authoribus enumerauit Claudius de Sainctes in opere suo Eucharistico. Tota igitur Caluini fabula, mutato nomine, de se ipso narrata est: & criminatio in Ecclesiam Catholicam coniecta, optimo iure, verè ac solidè, illustri daro exemplo in ipsum reiicitur.

Repetit. 1. cap. 10. in fine.

Interim criminatio in Ecclesiam Catholicam non nisi generalis est, quia dolosus semper versatur in generalibus. Quòd Mahometem Catholicis adiunxit, accusatio ridicula est, vt alio in loco satis ostendimus, ideóque hîc non repetimus. Sed & hoc loco quàm absurdè, quàm impudenter, quàm proiecto mendacio dicit Caluinus, *Mahometis hoc principium esse nobiscum commune: Euangelio nos initiari in rectam fidem!* An Mahometes Euangelio suos initiari patitur, aut ad rectam fidem Euangelium pertinere vllo modo affirmat? Annon omnem eius lectionem & notitiam suis seueriſſimè interdixit, & in solo suo Alcorano omnem religionis ac perfidiæ suæ regulam constituit? Sed bene ac feliciter se res habet. Aliquid Catholicis cum Mahomete commune fingere Caluinus non potuit, nisi quod cum aperto & luculentissimo mendacio coniunctum fuit. Hæc eius hoc loco impudentia, hæc cæcitas, hæc veluti capitis vertigo erat, dum in Ecclesiæ Catholicæ criminationem imporenter irrumpere studuit. Vana est sine viribus ira.

27. *Ipse*

27. *Ipse Pater amat vos, quia vos me amastis, & credidistis quia à Deo exiui.*

DOcet hic locus contra Caluinum, omnésque nostri temporis hæreticos, esse in nobis inhærentem quandam nobisque propriam iustitiam, quam Deus in nobis diligit, approbat, & nouis beneficiis remunerat. Amare Deum, & credere Christum esse filium Dei (hoc est enim hoc loco, *à Deo exiuisse*) actus nostri sunt, & potentiarum nostrarum; tametsi non prorsus à nobis, sed à Dei gratia effecti. Dicit autē Christus, hos ipsos actus amandi & credendi, causam esse diuini erga nos amoris. *Pater* (inquit) *amat vos, quia me amastis, & credidistis.* Amat autem amore quodam consequente, non antecedente. Alius est amor Dei quo præuenit nos in benedictionibus, quo prior dilexit nos; quo elegit, quo vocauit, quo iustificauit; qui non nisi in ipso Deo eiúsque beneplacito causam habet. Alius quo iam semel dilectos, electos, vocatos, iustificatos, diligit & amat, tum *complacendo in illis & gratos habendo*, vt D. Augustinus in hunc locum distinguit; tum etiam noua semper & maiora gratiæ suæ beneficia huiúsmodi conferendo: de quo genere Christum propriè hîc loqui verba proximè præcedentia conuincunt. *In illo die in nomine meo petetis* (vtique gratiæ beneficia noua & auctiora) *& non dico vobis, quia rogabo Patrem*, id est, non erit absolutè necessarium, vt ego pro vobis in hac causa intercedam, non est opus hac mea præsentia aut intercessione; adite ipsum confidenter, illum rogate, & petite in meo nomine; *ipse enim Pater amat vos, quia me amastis*, &c. *Pater vos amat*, dicit, *quia me amastis*; non dicit, Pater vos amauit, quia vos me amastis. De præsenti & continuato Dei amore loquitur, causam eius reddens discipulorum dilectionem & fidem. Non loquitur de amore Dei præterito, & quatenus inchoatur erga suos. Ille enim (vt dictum est) ex parte nostra nullam causam habet, sed ex solo eius beneplacito, qui prior dilexit nos, promanat.

Iustitia inhærens.

Amor Dei in nos duplex.

Tract. 102. in Ioan.

Nunc vt hæc verba Caluinus inuoluat atque inuertat, videamus. *Monemur* (inquit) *his verbis vnicum esse vinculum nostræ cum Deo coniunctionis, si Christo coniuncti sumus. Coniungimur autem fide non ficta, sed quæ ex sincero affectu nascitur, quem amoris nomine designat. Neque enim purè in Christum credit, nisi qui illum ex animo amplectitur: quare hoc verbo vim & naturam fidei bene expressit.* Hoc est Caluini artificium, hæc eius technologia, qua scripturam Euangelicam insigni

Caluini corruptela.

insigniter deprauare didicit. Quod Christus de amore & fide dixit, ille ad vnam solam fidem artificiosè redegit. Duo Christus posuit: *Amastis & credidistis.* Vnum Caluinus concludit. *Hoc* (inquit) *verbo amoris, vim & naturam fidei expressit: quia fides ex sincero affectu nascitur, quem amoris nomine designat.* Fallit lectorem & mentitur Caluinus. Mendacium est luculentum, verbo amoris, vim & naturam fidei exprimi. Amor Christi à fide in Christum tota natura distinguitur. *Tria sunt hæc*, ait Paulus, *fides, spes, charitas; maior autem horum est charitas.* Christus hîc quoque vtrumque distinxit: *Quia amastis me, & credidistis, quia à Deo exiui.* Naturam & vim fidei, quam hoc loco Christus commendat, ab obiecto suo commendat, *quia à Deo exiui*, id est, quòd ego sum filius Dei naturalis. Amorem discipulorum adiunxit, vt virtutem à fide toto genere distinctam, & vt amorem ipsorum non humanum quendam aut moralem, quasi eum veluti amicum aut quemlibet magistrum amarent, sed diuinum & in Deo fundatum fuisse doceret; quia illum cum fide amabant; & talem amabant, qualem eum esse crediderunt. Qui sanè amor cum fide coniunctus in discipulis Christi iam regeneratis, causa erat, cur eos Deus vicissim amaret, complacendo se in eis, & ad maiora eis beneficia conferenda ita paratus, vt in nomine Christi Deum petentes, facilè à Deo exaudiendi forent; nec vt Christus singulariter pro eis intercederet, prorsus necessarium esset. Christum igitur amoris nomine, fidei vim & naturam expressisse, luculentum mendacium est, & innumeris scripturis aduersum, quæ charitatem à fide, vt distinctas virtutes, perpetuò disterminant.

1. Cor. 12.

Amor ex fide nascitur, non contra.

Iam fallit lectorem Caluinus, quòd *ait fidem non fictam ex sincero affectu nasci, quem hic amoris nomine Christus designat.* Neque enim fides ex amore vllo modo nascitur, sed aliquo modo amor ex fide; quatenus natura prior fides est. Non credimus in Deum, quia eum diligimus, sed contrà eum diligimus quia credimus. Notitia præcedit affectum, non affectus notitiam. Amare incognita non possumus; & vt amemus, aliquo modo cognoscere id necesse est quod amare volumus. Quæ causa est cur in hac vita mortali, vbi non nisi per speculum & in ænigmate, prout fides docet, Deum cognoscimus, debilis & imperfectus amor noster in Deum est. Quum autem fides in ipsam Dei visionem conuertetur, & *facie ad faciem Deum videbimus, sicuti est*; tunc amor in Deum erit pleniſſimus, inuincibilis, & æternus. Caluinus

omnia

omnia confundit, sibíque ipsi ac suis placitis cõtradicit. Alibi enim ex fide amorem nasci, fidémque esse omnium virtutum radicem statuit, vt sic bona opera, *si quam apud Deũ laudem habent, ex sola fide eam accipiant, quia fructus censendus ex arbore est.* Et est quidem fides bonorum operum vera radix, non autem charitatis ipsius. Immò vna radix fides est, quatenus ad bene operandum intellectus purificari debet, vt nouerit quid sit agendum & in quem finem. Altera radix charitas est, quatenus ad bene agendum voluntas accendi atque inflammari debet, vt quod agendum per fidem intelligit, alacriter exequatur. Ex amore igitur nascuntur saue bona opera, sed non ipsa fides, quæ prima virtutum ordine generationis est, sicut ordine perfectionis prima virtutum charitas est.

In Epistol. ad Rom. c. 4. vers. 6.

Operum bonorum duplex radix.

Omnia confundit Caluinus. *Coniungimur* (inquit) *Christo fide non ficta, quæ ex amore nascitur: nec purè in Christum credit, nisi qui illum ex animo amplectitur.* Hæc non ad vim ac naturam fidei, sed ad eius perfectionem pertinent; nec fidem veram, sed viuam describunt. Qui purè credit in Christum, habet charitatem fidei adiunctam. Qui fide non ficta coniungitur Christo, cum affectu sincero, non simulato, non hypocritico, cum Christo coniungitur; sed hic affectus sincerus actus charitatis est, non fidei; & ex charitate nascitur, non ex ipsa natura fidei. Audi Paulum. *Finis* (inquit) *præcepti*, id est, impletio ipsa & executio legis mandatorum, *est charitas de corde puro, & conscientia bona, & fide non ficta*: id est, est illa diuina charitas, non terrena, carnalis, humana, quæ *ex corde puro promanat*, quod nullæ cupiditates vitiosè coinquinant: *& ex conscientia bona*, seu mente nullius sibi sceleris conscia: *& ex fide non ficta*, non hypocritica, non simulata, sed veraci & sincera, quæ, quod ore confitetur ad salutem, hoc intimo corde crédit ad iustitiam. In ipsa natura fidei est actus quoque voluntatis, quatenus illis omnibus quæ intellectus à Deo illuminatus apprehendit esse vera, voluntas à Deo quoque mota obedienter acquiescit: ex cuius videlicet imperio non intellectus dictamine nascitur fidei virtus, seu obedientia fidei in scripturis tantopere laudata. Sed hæc voluntatis obedientia & affectio pia plurimum differt ab ipsa charitate, qua Deum diligimus, de qua hîc Christus loquitur. Illa enim affectio nihil respicit quàm obiectum fidei intellectui propositum, vt actus fidei eliciatur. Charitas verò Deum & vltimũ finem ac summum bonum pro obiecto habet, quatenus in illum toto impetu fertur, & eodem impetu tam ipsius fidei quàm

Fides & charitas quomodo se ad inuicem habent.

1. Tim. 1.

quàm aliorum omnium bonorum actus in Deum rapit, vt sic in Deum omnia relata Deo accepta & grata fiant, verarúmque virtutum rationem, formam, perfectionem adipiscantur. Ideò dixit Paulus, *finem præcepti*, id est, perfectionem seu perfectam implerionem omnium mandatorum, esse *charitatem de corde puro*, &c. Illa enim & ad omne opus bonum excitat, & ipsa bona opera vt in Deum ferantur, ideóque perfecta fiant, sola efficit. Sic iterum dixit Paulus, *fidem per charitatem operari*; quia vt fides in opus exeat, vt, quod fide faciendum nouimus, opere præstetur, vt perficiatur & ad iustificationem in Christo valeat fides, *per charitatem*, Dei virtute, beneficio charitatis id totum fit. Hæc charitas non ad naturam, sed ad perfectionem fidei facit. Hæc charitas non ad actum fidei eliciendum, sed ad actum fidei perficiendum, atque in vltimum finem dirigendum concurrit. Denique non est ille affectus seu obedientia voluntatis, quæ ad actum fidei necessariò requiritur, sed est aliud & distinctum Dei donum, alia & distincta virtus, quæ inchoatam per fidem regenerationem perficit, & vt in nouitate vitæ credentes ambulent, sua peculiari energia efficit. Ista Caluinus confundens, lectorem fefellit, vt in his Christi verbis vnius fidei vim ac naturam exprimi doceret, & ad vnam fidem id totum reuocaret, quod Christus in charitate & fide collocauit.

Quomodo Deus amat, quia amatur.

Nunc prætactam à nobis difficultatem mouet, quomodo dicatur Deus ideò discipulos amare, quia illi Deum amabãt; quum ideò potius discipuli Deum dilexerint, quia Deus prior dilexit illos. Ad hanc difficultatem quid respondeat videamus. *Respondeo* (inquit) *homines ante vocationem, si sunt ex electis, arcano modo à Deo amari, qui suos omnes diligit antequam creati sunt: sed quia nondum reconciliati sunt, meritò censeri Dei inimicos, sicut & Paulus loquitur. Secundùm hanc rationem hic dicimur amari à Deo dum Christum diligimus, quia pignus habemus paterna eius dilectionis, quem antè horruimus vt iudicem nobis infensum.* Iterum Christi sententiam nefariè corrumpit Christus docuit discipulos suos à Deo amari, ideóque posse ab illo confidenter petere beneficia gratiæ: *Quia* (inquit) *vos me amastis*, &c. vbi manifestè ponit discipulorũ amorem causam esse cur hoc amoris genere Deus illos amet. Non est ita (ait Caluinus) nec vlla hîc ponitur causa cur Deus quocunque tandem modo suos amat, sed exprimitur *pignus quoddam paterna Dei in nos dilectionis*. Deus vos amat, huius enim amoris diuini in vos hoc pignus, hoc

Christo Caluinus contradicit.

signum

signum habetis, quòd vos ipsum amatis. Atqui si ita licet totam Christi sententiam inuertere, primùm rogo Caluinistas omnes, si amor discipulorum hoc loco non nisi pignus aut signum est dilectionis Dei erga eos, cur etiam & fides eorum pro solo quoque signo amoris diuini non ponitur? Vtrumque enim Christus dixit: *Quia vos me amastis, & credidistis in me.* Si autem fides nostra in Christum & in diuinam in Christo virtutem, nempe vt esset nobis sapientia, sanctificatio, iustitia, & redemptio (hoc enim totum illis verbis contineri, *Quia à Deo exiui*, Caluinus hîc exponit) non nisi pignus & signum est paternæ Dei in nos dilectionis; non erit amplius magis verum quòd fides nos iustificat, quàm quòd bona opera nos iustificant. Bona enim opera nos non iustificant, iuxta Caluini perpetuam doctrinam, quia notæ, signa, & pignora sunt acceptæ iustificationis, non autem causa illius; Eodem igitur modo fides non iustificabit, quia iuxta Christi hoc loco sententiam non causa, sed pignus & signum est dilectionis Dei erga nos. In summa igitur hoc dilemma contra Caluinum statuo: Illa Christi verba, *Quia amastis me, & credidistis quòd à Patre exiui*, aut causam norant cur Deus Pater discipulos amauit, aut pignus tantùm & signum denotant dilectionis paternæ erga eos. Si prius, charitas non secus dilectionis Dei causa erit quàm fides. Si posterius, fides non magis iustificabit quàm charitas. Veritas autem orthodoxa hoc habet, propter vtrumque, charitatem & fidem, discipulos à Deo Patre dilectos fuisse, & ex vtroque hominem iustificari. Denique hæc verba non signum, sed causam propriè denotare, in superioribus explicatum dedimus. Ita vndique corruptelæ Caluini concidunt.

Iustificationem ex sola fide Caluinus euertit.

IN IOANNIS CAP. XVII.

3. *Hæc est vita æterna, vt cognoscant te solum verum Deum, & quem misisti Iesum Christum.*

VVM id Patrem rogasset Christus, *vt filium suũ clarificaret*, id est, toti mundo notum faceret, idq; in eum finem, vt *iuxta potestatem omnis carnis à Patre acceptam*, id est, iuxta redemptionis officiũ ei commissum, ad vitam æternam electos omnes à Patre datos perduceret, subiungit nunc huius suæ petitionis causam impri

imprimis neceſſariam. *Hæc autem* (inquit) *eſt vita æterna*; id eſt, hoc modo ac via ad vitam æternam peruenitur (habent enim illa verba ſenſum cauſalem, vt illud: *Ego ſum reſurrectio* Ioan. 11. *& vita*, item illud: *Deus fortitudo mea & patientia*, multáque huiuſmodi; non ſenſum formalem, vt aliqui exiſtimarunt) *vt cognoſcant* per fidem *te ſolum verum Deum*, id eſt, vnum eſſe ſolum Deum, veraciter talem, non multos Deos, vt cæca gentilitas putat; *& quem miſiſti Ieſum Chriſtum*; id eſt, præter vnius Dei diuinitatem, *incarnati filij Dei myſterium*: vt ſic Iudæorum fides perficiatur; non quòd ſola & plena ratio perueniendi ad vitam æternã ſit credere in vnum Deum & Chriſtum redemptorem (vt Brentius in hũc locum colligit; *Fides*, inquit, *eſt vita æterna, quia Chriſtum poſſidet*) aut quòd nihil aliud ad vitæ æternæ conſecutionem neceſſe ſit ò credendum ſit; ſed quòd ad hæc duo capita cęteri omnes fidei articuli reducantur, & quòd fides in Deum, ac Chriſtum eius viua eſſe Galat. 5. debeat, *per charitatem operans*, qualis in Scripturis deſcribitur. Nec verò hic locus iuuat Arianos, aut nouos, aut veteres, *Ariani re futantur.* quaſi ita ſolus Pater Deus ſit, vt quem miſit Ieſus Chriſtus non ſit Deus. Nam vt planè annotarunt contra Arianos SS. Doctores, in hac propoſitione illa copula: *&*, Patrem & Chriſtum ſub vna deitate coniungit, vt latè hunc locum tractant, Auguſt. tract. 105. in Ioan. & lib. 6. de Trinit. cap. 9. Ambroſ. de fide lib. 1. cap. 2. & Hilar. lib. 9. de Trin. Gregor. Nazianz. orat. 4. Theolog. & Athanaſ. in lib. de Incarn. Chriſti prope finem, & in diſputatione contra Arium coram Probo iudice. Et Cyprianus lib. 2. contra Iudæos. Secundùm quos omnes hæc eſt verborum Chriſti cõſtructio: *Vt cognoſcant te & quem miſiſti Ieſum Chriſtum, ſolum verum Deum.* Neque hìc tamen perſona Spiritus ſancti excluditur, ſed tacetur; quia eius perfecta notitia nondum fuit tradita. Alia nihilominus verborũ conſtructio & ſimplicior hæc eſſe poteſt: *Vt cognoſcant te ſolum verum Deum* id eſt, nõ alios deos falſos, niſi te vnum Deum, in quo vno Deo omnes perſonæ comprehenduntur (ſic enim ſæpe in Euangelio Patrem alloquitur Chriſtus, non vt perſonam, ſed vt Deum, maximè quando vt homo loquitur, ſicuti hoc loco) & præter diuinitatis notitiam Chriſtum quoque Redemptorem ſeu Filium Dei incarnatũ cognoſcant. Hanc conſtructionem ſequitur Cyrillus lib. 11. cap. 16. in Ioan. Chryſoſtomus homil. 79. in Ioan. Euthymius, Baſilius lib. 4. contra Eunomium. Vtraque conſtructio bona eſt, ſed poſterior magis videtur probabilis, & Arianos ſatis refutat.

6. *Tui*

6. *Tui erant, & mihi eos dedisti, & sermonem tuum seruauerunt.*

MAnifestus & perspicuus huius literæ sensus, quòd ad solos discipulos Christi pertineat, ex verbis proximè præcedẽtibus apparet, quibus dixit: *Manifestaui nomen tuum hominibus quos dedisti mihi de mundo.* An enim Christus aliis se manifestauit, quàm propriis discipulis suis, quibus dixit, *Vobis datum est nosse mysteria regni cælorum?* Turbas autem in parabolis omnia docuit. Ait igitur Christus Patri: *Ego nomen tuum*, id est, me esse à te missum in hunc mundum, me esse Filium tuum, te Patrem; *manifestaui*, apertè docui, & demonstraui; *hominibus quos dedisti mihi ex mundo*, id est, non omnibus hominibus aut omnibus Iudæis qui me audierunt, sed istis hominibus quos ex hac vita mundana, tua gratia attraxisti, vt mihi adhærerent. Sic enim postea de illis ipsis & solis dicit: *Mundus eos odio habuit, quia non sunt de mundo*, id est, quia non eadem sentiunt aut sapiunt cum mundo. Quum ergo dixisset, *quos dedisti mihi*; huius verbi rationem reddens, ait, *tui erant*, scilicet per electionem æternam; *& mihi eos dedisti*; id est, mihi vt homini eos dedisti, vt mihi adhærerent, & meam doctrinam addiscerent; *& sermonem tuum seruauerunt*, id est, omnia fecerunt quæ tuo nomine illis præcepi. Fuerunt mihi & præceptis tuis per omnia obedientes. *Sermonem Dei seruare*, apud Ioannem, hunc perpetuum sensum habet, vt significet non doctrinam tantùm retinere, sed & præcepta Dei facere. *Si quis sermonem meum seruauerit, non gustabit mortem in æternum*: & paulò pòst; *Scio eum, & sermonem eius seruo.* Disputat contra Iudæos qui legem Dei non seruabant, & ait se scire Deum, & seruare mandata eius. *Scire*, ad doctrinam Patris; *sermonem seruare*, ad paternæ voluntatis executionem pertinebat. Rursum: *Si quis diligit me, sermonem meum seruabit.* Nempe quia *dilectio implet legem*, vt Apostolus docet, vnde addit Christus: *Qui non diligit me, sermones meos non seruat.*

Ioan.8.51.

Rom.13.
Ioan.14.

Nunc autem toram hanc Christi sententiam penitus corrumpit, inuertit, & contaminat Caluinus. Vult esse generalem Christi sententiam, quæ ad solos discipulos pertinet, vt inde certitudinem suam præsumptione, & extrema impietate plenam constabiliat. *Certitudo* (inquit) *in eo consistit, quòd Filio Deus tradit in custodiam quoscunq; elegit, ne pereant. Et huc conijcere oculos oportet, vt certò teneamus nos esse ex ordine*

Caluini corruptela pro certitudine gratiæ.

filiorum Dei. Nam in se abscondita est Dei prædestinatio: in solo autem Christo nobis patefit. Hæc ille. Patefieri & manifestam esse cuiusque electionem in hac vita, ex eo esse vult quòd in Christum credant. Atqui nihilominus adhuc incerta est electio. *Multi enim vocati*, ad externã fidei professionem: *pauci electi*, ad vitam æternam. Sunt quidẽ in vocatis & iustificatis aliqua signa & indicia electionis ac prædestinationis, sed certitudo nulla. Caluinus ex eo solo quòd in Christũ credimus, nos iam Filio datos in custodiam, & ex eo nos esse in ordine filiorum de certo concludit. Cuius adhuc sententiæ eò maior absurditas est, quòd etiam signa electionis diuinæ, ex quibus coniicere hoc saltem & optimè sperare liceat, è medio tollit, nempe quod Christus de Apostolis adiecit, *Et sermonem tuum seruauerunt.* Seruare enim mandata Dei, & gratiam electionis acceptam conservare, vel, vt D. Petrus loquitur, *vocationem & electionem nostram per bona opera certam facere*, luculentum prædestinationis est indicium. Hoc ipsum tamen tollit Caluinus. Sic enim illa Christi verba peruertit. *Hic* (inquit) *tertius est gradus. Primus enim est electio gratuita, secundus est donatio illa qua transimus in Christi tutelam. Recepti à Christo per fidem in ouile aggregamur. Reprobis effluit sermo Dei, sed apud electos radicem agit, vnde seruare eam dicuntur.* Ponit tertium gradum in fide, vt eam qui seruet, completam habeat electionis suæ certitudinem. In quo bis fallit ac fallitur. Nam nec tertius gradus fides est, sed secundus; nec seruare sermonem Christi hoc loco, fidei radicem tenere, sed Dei mandata facere significat, quorum posterius iam antea probatum dedimus. Prius refutat Paulus, qui gradus salutis nostræ aliter enumerat. *Quos*, inquit, *prædestinauit, hos vocauit: quos vocauit, hos iustificauit: quos iustificauit, hos glorificauit.* Quatuor hic gradus sunt. *Prædestinatio* seu electio gratuita primus gradus est, secundus *vocatio* per fidem, nam absque fide nulla vocatio est: nec vocatus in scripturis dicitur, nisi qui fidem professus fideique mysteriis initiatus est. Tertius *iustificatio* accedente ad fidem charitate, vel potius ipsa *fide per charitatem operante*, vt Apostolus loquitur. Quartus & vltimus est ipsa *glorificatio*. Donatio illa qua transimus in Christi tutelam, quam in secundo gradu ponit Caluinus, ad ipsam electionem gratuitam, & primum gradum pertinet. Hoc ipsum quippe eligi seu prædestinari ad gratiam à Deo, nihil aliud est quam ad Christi gratiæ participationem destinari, (*in quo placuit omnia restaurari*) quod est

Matth. 22.

2. Pet. 1.

Salutis nostræ gradus.

Rom. 8.

Gal. 5.

Ephes. 1.

est Christo donari, quatenus illa donatio æternam Dei voluntatem significat. Eadem quippe vt temporalem Christo incorporationē notat, ab ipsa vocatione & fide non distinguitur, Christo enim in tempore & de facto incorporari, nihil aliud est, quàm in Christum credere, & per fidem in Christum ad salutem vocari.

Sic omnia cōfundit Caluinus, vt suam ex sola fide electionem statuat. Sanè non omnes seruari quos Pater Christo dat iuxta donationem temporalem ex fide, ex qua sola suam certitudinem Caluinus colligit, vnius Iudæ exemplum docere potest, de quo Christus ita dicit: *Quos dedisti mihi custodiui. Nemo ex eis perijt, nisi filius perditionis.* Quū dicit, *Nemo nisi*, manifestè docet Iudam quoque à Patre Christo datū fuisse. Excepti enim ab eodem fit genere quo cæteri comprehenduntur. Sed datus erat electione temporali iuxta vocationem ex fide: non erat datus electione æterna, vt iustus ac beatus perseuerans in finem. Ideò notare volens Christus causam ruinæ, vocat eum *filium perditionis*, id est filium perditum, nequam, voluptatibus suis & peccatis deditum, iuxta phrasim Hebræorum perpetuam, quam & annotauit Basilius in Psalmos. Impius Caluinus vult eum ita vocari, *quasi exitio deuotum*, vt perditionis causam in Deum referat: eámque ob causam illa Christi verba. *Nemo perijt, nisi Iudas*, ait esse *impropriam exceptionem, ad Grammaticam quod attinet.* Ita homo incredibiliter audax & peruicax etiam Grammaticum Christi sermonem corrigit, vt suis horrendis placitis circa reprobationem diuinam locum faciat.

Homil. in Psal. 7. ad ver. 12.

20. *Non pro eis rogo tantùm, sed & pro eis qui per verbum eorum credituri sunt in me, vt omnes vnum sint, &c. vt & ipsi in nobis vnum sint.*

ADuertere potuit hoc loco Caluinus, ex hac Christi oratione (in qua haud dubiè & exauditus fuit) Ecclesiæ Christianæ perpetuò docentis ac prædicantis perpetuam quandam vnitatem, firmitatem, ac stabilitatem, necessariò colligi. Quòd enim pro ipsis Apostolis tantùm orauerit, vt ipsi seruarentur in nomine eius, vt sanctificarentur in veritate, vt omnes vnum essent, (quæ omnia fidei ac veræ doctrinæ perpetuò in illis stabilitatem & vnitatem postulant) idem nunc ad omnes docentis & prædicantis Ecclesiæ discipulos extendit, qui ad finem vsque mundi futuri erunt. Docet

Ecclesiæ Christianæ perpetua stabilitas.

ergo hic locus, Ecclesiæ Christianæ, veræque & sanæ doctrinæ penes eam docentem perpetuam stabilitatem, qualem in ipsis Apostolis perduraſſe nemo Christianus dubitat: vt propterea horum temporum hæretici, qui à tot sæculis, sanè ab ipsis iam Apostolorum temporibus (quod enim antiquissimi Patres docuerunt, pro doctrina Papistica passim suggillat Caluinus, vt multa in his Antidotis exempla docuerunt) in plurimis & maximis dogmatibus totam, quæ extabat, Christianam Ecclesiam turpissimè erraſſe dogmatizant, & consequenter hanc Christi orationem penitus inanem & infructuosam reddunt, summæ & apertæ impietatis ex hoc loco conuincuntur. Aduertere facilè potuit hoc totum Caluinus, ideóque vafrè & astutè ab illa cogitatione lectoris animum auocans, ad ipsos Catholicos ex hoc loco accusandos, & ad Ecclesiæ Catholicæ doctrinam exagitandam, stylum conuertit. Sic enim scribit. *Quod proximè sequitur membrum, Per verbum eorum in me, vim ac naturam fidei optimè exprimit: & simul familiariter nos confirmat, quò sciamus fidem nostram in Euãgelio per Apostolos tradito fundatam esse.* Verum sanè istud est, quia in Apostolica doctrina per totum orbem prædicata, nobisque de manu in manum tradita, quemlibet Christianum acquiescere necesse est, illis verò qui aliud, *præterquam* ex Apostolica traditione *accepimus, nobis euangelizant, anathema dicere* oportet. Natura & vis fidei hîc optimè exprimitur: *Fides quippe ex auditu est, auditus autem per verbum Christi*, quod hîc Christus ipse vocauit, *Apostolorum verbum: Qui per verbum eorum credituri sunt in me.* Vnde B. Augustin. ex hoc loco colligit, *verbum fidei & verbum Apostolorum, credere Deo, & credere Ecclesiæ, prorsus idem esse.* Hactenus ergo & rectè & nihil aduersus Catholicos dixit Caluinus, videamus sequentia. *Ergo vt millies à mundo damnemur, sufficiat hoc vnum, quòd Christus in suo peculio nos agnoscit, & Patri commendat.* Rectè quoque & istud. Nam quicquid hæretici contra Catholicam Ecclesiam obganniant, sufficit nobis quòd Apostolicis traditionibus inhærentes, & doctrinam Apostolicam, quam ab Apostolis acceptam Ecclesiæ prædicauerunt, piè & orthodoxè tenemus. Sed hactenus non nisi velitatus Caluinus, & non nisi generaliter loquens, veluti aërem gladio verberans, nunc cominus hostem petit. *Væ autem Papistis, quorum tam longè ab hac regula aberrat fides, vt eos non pudeat execrabilem blasphemiam vomere, nihil nisi ambiguũ & flexiloquum haberi in Scriptura.*

Caluini impostura.

Gal. 1.

Rom. 1.

Tract. 109 in Ioan.

Caluini duplex & putidum mendaciũ.

Itaque

Itaq; sola Ecclesia traditio illis credendi magistra est. Hæc gladiator iste. Sed totus eius furiosus ictus non nisi aërem verberauit: homines, quos petit, nullo modo attigit. Purum ac putidum mendacium est quod narrat. *Nihil haberi in Scriptura nisi ambiguum & flexiloquum*, non est Papistarum execrabilis blasphemia, sed est Caluini & Caluinistarum execrabilis calumnia. Nec sola Ecclesiæ traditio illis credendi magistra est, sed pariter cum scriptura Ecclesiæ quoque traditio tam illis nunc est, quàm antiquissimis & doctissimis Ecclesiæ Patribus semper fuit Tertulliano, Basilio, Chrysostomo, Augustino, & aliis, vna credendi regula. An quia Catholici omnem scripturam perspicuam & claram esse negant, igitur & nullam esse perspicuam, aut nihil in ea nisi ambiguum & flexiloquum affirmant? Aut quia traditiones amplectuntur non scriptas, ideirco illis solis insistunt? Putidum illud & duplex mendacium vno verbo notasse satis erit. Nos Catholici Scripturas sanctas veneramur, tractamus, & earum genuinos ac germanos sensus contra execrabiles Caluini corruptelas, quanto studio possumus, tuemur & propugnamus.

In libro de corona militis.
De Spiritu Sancto c. 27.
In 2. Thes. 2.
Epi. 119.

Sequitur adhuc in Caluino. *Sed nos meminerimus solam à filio Dei probari fidem quæ ex Apostolorum doctrina concipitur. Porro certum eius testimonium non alibi reperitur quàm in ipsorum scriptis.* Sic quidem tu, Caluine, narras. Sed audi quid aduersum te & hæreticos omnes, doctrinæ & prædicationis Ecclesiasticæ hostes, ab annis iam 1400. doctissimus præscripsit Tertullianus: *Quid prædicauerint Apostoli, id est, quid Christus illis reuelauerit, & hic præscribam, non aliter probari debere, nisi per eas dem Ecclesias, quas ipsi Apostoli condiderunt, ipsi eis prædicãdo tam viua voce quàm per epistolas postea.* Apostolorum doctrina ab Ecclesiis, quibus illam tradiderunt, discenda est. Illæ Ecclesiæ nõ scripta tantùm Apostolica, sed & traditiones Apostolorum non scriptas, à suis maioribus acceperunt, nobis tradiderũt. Illud imprimis ac diserte Thessalonicensium Ecclesiam docente Paulo. *Tenete*, inquit, *traditiones quas accepistis siue per sermonem* (quod est viua voce) *siue per epistolam.* Censuit ergo Paulus non minus certum Apostolicæ doctrinæ testimonium in traditionibus Apostolicis viua voce datis, quàm in scriptis Apostolicis reperiri. Ita contra Caluinum multò magis præscripsit Paulus. Sed & à filio Dei Iudice illa hoc loco probatur fides, quæ per Apostolos viua voce tradita est, nulla Scriptorum aut mentione facta aut insinuatione data. *Qui per verbum* (inquit)

Apostolorũ doctrina non in solis Scripturis.

Tertul. in lib. Præscript. hæt. cap. 21.

2. Thes. 2.

eorum credituri sunt in me. Notanda est locutio (ait hoc loco Caluinus ipse) *Credere per sermonem: quæ significat fidem ex auditu nasci, quia organum, quo nos ad fidem trahit Deus; est externa hominum prædicatio.* Pulchre admodum, hinc enim liquidò constat illam Apostolicam doctrinam hoc in loco à Christo commendari, quæ per viuam Ecclesiarum Apostolicarum prædicationem ad nos deriuatur, & quam ex tradita viua voce doctrina accepimus, non illam quæ in scriptis Apostolorum reperitur, vtpote quæ nec organum tale est à Deo institutum, nec vel hîc vel alibi tanquam vnicum & perfectum credendi medium proponitur.

Caluinus ex ipsio refutatur.

21. *Vt omnes vnum sint, sicut tu Pater in me, & ego in te, vt & ipsi in nobis vnum sint.*

Vnitas fidelium duplex.

PRo duplici hîc fidelium vnitate orat Christus: vna quæ ipsorum inter se ipsos est, ratione vnius fidei, eiusdem religionis, & mutuæ charitatis. Hanc expressit in illis verbis: *Vt omnes vnum sint.* Altera quæ cum Deo & Christo est, vt per gratiam, fidem, charitatem Deo vniantur credentes, cum illo coniungantur, in illo maneant, ac denique Deus in ipsis sit, iuxta illud D. Ioan. *Qui manet in charitate, manet in Deo, & Deus in eo.* Hâc posteriorem vnitatem explanat Christus per illam quę est inter ipsum & Deum Patrem vnionem. *Sicut* (inquit) *tu Pater in me, & ego in te.* Hæc autem explanatio nõ ponit æqualem prorsus inter Deum & nos vnionem, illi quæ Christo cum Patre vnio fuit, sed similem tantùm: quando vnio Christi cum Patre naturalis est, nostra accidentalis, & per gratiæ dona. Quum igitur Ariani ex his Christi verbis non aliam esse Christi cum Patre vnionem, quàm quæ nobis cum Deo est, probare vellent, ideóque aut nos esse Deo consubstantiales, aut Christum Patri consubstantialem non esse: antiquissimi & doctissimi Patres Athanas. Cyrillus Alexandr. & Hilarius, eo modo hanc illorum cauillationem repulerunt, vt agnoscerent quidem vnionem inter Christum & Patrem non nisi naturalem his verbis designari, nostram verò cum Deo vnionem ex similitudine, non ex æqualitate aut paritate, per illam à Christo explanari. Hanc doctissimorum Patrum responsionem ac sententiam in fauorem Arianorum vellicat, taxat, suggillat, ac damnat superbus & impius Caluinus, sic in hunc locum scribens. *Tenendum est, quoties vnum se cum Patre esse in hoc capite pronunciat Christus, sermonem*

1. Ioan. 3.

Sermone 4. cont. Arianos. Lib. 11. ca. 26. in Ioãnem. Lib. 8. de Trin.

Arianos defendit Caluinus contra vet. Patres.

non

non haberi simpliciter de diuina eius essentia, sed vnum vocari in persona mediatoris (quasi persona Christi esset vnita Patri, cuius nec natura humana vnita Patri est, sed soli Filio; aut quasi ipsi Dei Filio aliqua persona mediatoris Christi vnita esset; ac non sola natura humana in vna & eadem vtriusque naturæ persona) *& quatenus caput nostrum est. Sic quidem præcipuè multi ex Patribus interpretati sunt, Christum vnum esse cum Patre, quia æternus sit Deus. Sed hunc eos abripuit contentio cum Arianis, vt concisas sententias in alienum sensum torquerent.* Hæc Aristarchus iste & censor superbissimus. Minus nunc miramur si recentiores interpretes Catholicos, Pastores, & Doctores, nouellus Ministellus despiciat, postquam columnas ipsas & potentissimos veterum hæreticorum Antagonistas fastuosus iste & turgidus Gallus sic ex alto despicit, *vt in alienum sensum Christi verba torquere* eos pronũciet ac proclamet. Audiamus tamen Aristarchi (si quas habet) tam arrogantis iudicij causas. *Longè* (inquit) *aliud Christi cõsilium fuit, quàm ad nudam arcanæ diuinitatis suæ speculationem nos euehere. Siquidem à fine ratiocinatur, ideò nos debere vnum esse, quia alioqui inanis & infructuosa esset quam habet cum Patre vnitas.* Quid ego audio? Nisi nos vnum simus per gratiam, Christi cum Patre vnitas inanis atque infructuosa erit? Quæ, obsecro, Christo cum Patre vnitas alia est, quàm naturæ diuinæ, quæ in Christo erat, cum Deo Patre identitas? An Christus vt mediator & homo Patri fuit vnitus? An Deus Pater humanam naturam assumpsit? Annon solus Dei Filius factus est homo? Christi igitur cum Patre, vt homo est, nulla naturalis vnitas est, sed cum sola persona Filij Dei. Christus cum Patre vnum esse in Euãgelio dicitur quatenus Deus est, non quatenus homo. Hæc vnitas Christi Filij Dei cum Patre in vna & eadem diuina natura, à nostra vnitate siue inter nos, siue cum Deo, minimè pendet. Integra, perfecta, omnibus numeris absoluta ab æterno est, fuit, & erit, siue homines Deo per gratiam vniantur, siue non. Dicet fortè Caluinista aliquis Caluinum hoc non negare, sed de vnitate humanæ naturæ in Christo cum ipsa diuinitate loqui, quam Patris nomine expressit, non personam, sed naturam Patris, quæ cum Filio eadem est, hoc vocabulo denotans. Atqui nec ita excusari potest. Ait enim in sequentibus. *Ita optimè stabit cõtextus, ne irrita sit vel inutilis Filij cum Patre vnitas, eius virtutem oportere in totum piorum corpus diffundi.* Ecce loquitur de vnitate Filij Dei cum Patre. Hæc vnitas est vna & ea-

Caluini matheologia.

Caluini crassa ignorantia.

dem diuinitas, seu vna & eadem essentia ac natura diuina. An hæc in duabus illis personis naturæ vnitas à nostra cum Deo vnitate pendet, vt absque hac nostra inanis & infructuosa illa altera sit? Quid absurdius, quid magis impium dici potuit? quasi Dei perfectio à nostra penderet, aut quasi ante constitutionem mundi, & creatum hominem ad imaginem & similitudinem Dei, Deus ab æterno non foret vnus in tribus personis, Pater, Filius, & Spiritus Sanctus.

Cæterùm demus Caluinum in toto hoc sermone, non quidem absurdè & impiè, sed impropriè tantùm aut parum considerate loquutum fuisse, & hoc eum dicere voluisse; *Nos debere vnum esse, quia alioqui inanis & infructuosa esset*, non sanè Filij Dei cum Patre, sed assumptæ à Filio Dei sibique vnitæ humanæ naturæ vnitas. Sic enim adhuc prosequitur. *Ergo vt ritè comprehendas quò pertineat istud, Christum & Patrem vnum esse, caue ne Christum excuas mediatoris persona. Sed eum potius considera vt est Ecclesiæ caput, & membris suis coniũge. Ita optimè stabit contextus, ne irrita sit vel inutilis Filij cum Patre vnitas* (dicere debuit Christi mediatoris cum Deo vnitas) *eius virtutem oportere in totum piorum corpus diffundi. Vnde etiam colligimus nos vnum cum Christo esse, non quia suam in nos substãtiam transfundat, sed quia Spiritus sui virtute nobiscum vitam suam, & quicquid accepit à Patre bonorum, communicet.* Hæc ille. Hic sanè sensus quòd Christi mediatoris cum filio Dei vnitas, seu vnio hypostatica irrita & inutilis esset, nisi in eum credentes vnum cum Deo essent, probabilis & pius sensus est; quia ideò facta est hæc vnio, ideò *Verbum caro factum est*, vt *quæ dispersa erant, congregaret in vnum, & hospites atque aduenas*, quasique *homines sine Deo in hoc mundo, sanctorum ciues ac domesticos* faceret; denique vt *pax nostra* esset, *faciens omnia vnum*. Hic, inquam, sensus pius ac probabilis est, quia mundi conciliatio incarnationis dominicæ finis erat. Cæterùm Christus hoc loco non causam vnionis nostræ cum Deo tractat; sed pro illa Patrem orans, qualem & quantam illam esse velit, ex vnione ipsius cum Patre (quæ non nisi naturæ diuinæ vnitas est) exponit. Non dicit, Vt sint vnum, quia tu Deus in me es, & ego in te; sed dicit, *Vt sint vnum sicut tu Pater in me* (Filio) *& ego* (Filius) *in te* Patre sum. Nulla ergo hæc fuit ratio cur Patrum sententiam reprobaret Caluinus. Certum quippe ex his est, sententiam Christi iuxta eius verba optimè illos tenuisse, Caluinum verò à sententia Christi longè recessisse.

Ioan. 1. & 13.

Ephes. 2.

At,

At, inquies, vtcunque à litera recessisse videatur, nec illam vnitatem expressisse de qua propriè Christus loquitur, sensum tamen pium & probabilem ab eo redditum agnoscit. Sensus sanè quem suprà expressi, qui ex Caluini verbis aliquo modo colligi posse videtur, pius ac probabilis est: verumenimverò in hoc pio ac probabili sensu impium nobis & pestilens toxicum coxit Caluinus. hæc enim Caluini verba, *oportere virtutem Christi in totum piorum corpus diffundi, & Spiritus sui virtute nobiscum vitam suam, & quicquid accepit à Patre bonorum, Christum communicare*, ad imputatiuam Caluini iustitiam obiter instillandam callidè concepta sunt. Sic enim, iuxta Caluinum; Christi virtus in omnes pios diffunditur, quatenus illi in sese impij atque immundi absque vlla inhærente ipsi iustitiæ qualitate, sola Christi iustitia vestiuntur. Sic rursum, iuxta Caluinum, Spiritus sui virtute Christus nobiscum omnia sua communicat, quatenus suam omnem iustitiam ac sanctitatem nobis imputat, quam eius Spiritus in nobis obsignat, suo testimonio eius nos certiores immò certissimos faciens. Hæc est vnitas nostra cum Christo iuxta Caluinum, non vera, non realis aliqua donorum participatio, non vera & realis conformatio animorum, aut vera interna renouatio, qua Deo assimilemur & vniamur, sed omnium quæ in Christo sunt per fidem quandam imaginariam sortis apprehensio, quæ dicit, Crede quod habes, & habes. Sic ille hunc locum veteratoriè tractans, nec vnitatem inter Christū & Patrem tenuit (veteres Patres circa eius sensum superbissimè sugillans) nec vnitatem nostram cum Deo, pro quâ Christus hîc orat, piè ac salubriter, sed vafrè ac fallaciter expressit. Hæc est vnitas nostra cum Deo, vt per fidem & dilectionem Deo vniamur. *Desponsaui te fide*, ait vna scriptura. *Qui manet in charitate, manet in Deo*, dicit alia; vtrumque coniungens Apostolus dicit, *Christum habitare per fidem in cordibus nostris, in charitate radicatis & fundatis*. Sed alia adhuc vnio nostra cum Christo maior atque perfectior est, quàm in proxima sententia à Domino traditam paucis explicabo.

Caluini occultum toxicum aperitur.

Vnitas nostra cum Deo qualis.

Osea 2.

1. Ioan. 3.

Epheſ. 3.

Et ego claritatem quam tu dedisti mihi, dedi eis, vt sint vnum, sicut & nos vnum sumus.

POstquam in proximè præcedentibus verbis rogasset Patrem Christus duo; vnum, vt credentes in se vnum facerent inter se ipsos; alterum, vt in Patre ac Filio siue in Deo

vnum essent, sicut ipsi inter se Pater ac Filius vnum sunt: nūc de alia quadam vnitate loquitur, pro qua Patrem non orat, sed quam seipsum suis discipulis iam dedisse affirmat, mediante quadam claritate ab ipso Deo Patre accepta: *Ego* (inquit) *claritatem quam tu dedisti mihi, dedi eis, vt* (hac mediante claritate) *vnum sint, sicut & nos vnum sumus.* Quænam sit ista claritas, & quid huius claritatis vocabulo significetur, non parua quæstio est. Aliqui hoc nomine gloriam corporis futuram designari volunt, & verbum præteriti temporis significationem habere futuri. Sed ista corporis gloria non facit beatos vnum cum Deo, quum nihil in Deo corporeum sit. Deinde illa quoque petenda erat à Patre, sicuti Christus sui corporis gloriam à Patre rogauit in verbis præcedentibus: *Clarifica me, Pater, claritate quam habui antequam mundus fieret.* Petit humanæ naturæ suæ glorificationem Filio Dei dignam, & qualem ipse ab æterno habuit, vt illa in corpus suum redundet. Alij hoc claritatis vocabulo filiationem significari volunt, quam Christus iam suis discipulis dederat, faciens eos filios Dei per adoptionem, sicut ipse erat filius Dei per naturam. Quæ certè expositio probabilis est. Sed quia illa in prioribus verbis expressa erat, vbi orauit Christus, vt vnum essemus in Deo, & hæc adoptio filialis ipsamet vnio nostra cum Deo est, non aliqua claritas quæ facit nos vniri (qualem hìc exprimit) literalem sensum non attingit. Eisdem quoque de causis nec *imaginis diuinæ in nobis reformatio* (quā hìc ponit Caluinus) hæc claritas esse potest: vt pote quæ nostræ vnionis cum Deo non causa, sed effectus est, vel certè ipsa formalis vnio: pro qua & Christus orauit, non quam hactenus dederat. Denique nec glorificationem, nec filiationem nec reformationem nostram, Christus à Deo accepit. De tali autem claritate loquitur Christus, qualem ipse à Deo acceperat. *Claritatem quam tu dedisti mihi.* Inuestiganda igitur claritas, quam & Christus à Patre accepit, & suis discipulis iam dederat, & talis denique sit vt vnum nos cum Christo faciat, sicut Pater & Filius in diuinis vnum sunt. Hæc sanè claritas non est alia quàm ipsa diuinitas Christi, quam ille vt homo à Patre adeóque à tota Trinitate accepit, quia vnio illa hypostatica Dei & hominis in Christo, opus erat totius Trinitatis, tametsi sola persona Filij Dei illum hominem assumpsit, & assumptionis illius terminus fuit. Dicit igitur Christus: *Hanc claritatem* & gloriam, hanc diuinitatem *quam tu dedisti mihi*, id est, carni meæ vnitam; *ego* etiam *dedi illis*, dando

Claritas Christo Patre data, & Apostolis à Christo, quæ & qualis.

1. Sensus.

2. Sensus.

3. Sensus.

4. Sensus & verus.

Claritas Christi in Sacramento Eucharistiæ Apostolis data.

dando eandem carnem meam diuinitati meæ coniunctam in cibum & alimentum ſpirituale: *vt ſint vnum*, non ſolùm per gratiam, & ſpiritualem quoad animas, ſed etiam per realem quandam & corporalem vnionem; *ſicut & nos vnum ſimus*, non voluntatis tantùm & ſpirituali conſenſu, ſed etiam hypoſtatica naturarum coniunctione. *Ego in eis*, videlicet per carnem meam in cibum illis datam; *& tu in me*, quia diuinitas tua eſt carni meæ vnita; *vt ſint conſummati in vnum*, id eſt, vnum quoddam fiant nobiſcum profecto modo: dum non ſolùm vniuntur inter ſe & cum Deo quantũ ad animes (quod ſit per Spiritum ſanctum) ſed etiam quantum ad corpora ipſa. *Et cognoſcat mundus*, id eſt, ex hac illis claritate data, & hac in illis vnione facta, cognoſcant & credant credentes; *quia tu me miſiſti*, id eſt, me eſſe Filium tuum à te miſſum. Non enim aliter vniri poterant nobiſcum, niſi diuinitatem haberem in ea carne quam dedi eis; *& dilexiſti eos, ſicut me dilexiſti*, id eſt, cognoſcant quoque te ſimili quadam dilectione eos dilexiſſe qua me dilexeras; quando idem beneficium, eandem diuinitatem tuam, quam mihi dediſti, eis quoque à me dari voluiſti. Simili dico, non pari, quia diuinitas carni Chriſti immediatè coniuncta fuit, nobis autem mediante Chriſti carne coniungitur. Hęc eſt hoc loco tota Chriſti ſententia, ex variis membris plenóque ſermone à doctiſſimo interprete Frãciſco Toleto collecta. Sic ipſa Chriſti verba exactè tenentur, & cum conſequentibus aptiſſimè connectuntur. Nec fuit hic ſenſus Patribus incognitus. Cyrillus Alexand. aduertens in illis verbis Chriſti, *Sicut tu Pater in me, & ego in te, vt & ipſi in nobis vnum ſint*, maiorem quandam exprimi vnionem, quàm voluntatis & conſenſus, quia & inter Chriſtum & Patrem maior vnio eſt, *Conſiderandum* (inquit) *eſt, ſi ad vnitatem conſenſus & voluntatis, naturalem etiam inuenire poſſimus, per quam nos inter nos & omnes Deo colligemur.* Tandem poſt aliquam inquiſitionem & diſputationem ita concludit. *Vt igitur inter nos & Deum ſingulos vniret Chriſtus, quamuis corpore ſimul & animo diſtemus, modum tamen adinuenit, conſilio Patris & ſapientiæ ſuæ congruentem. Suo enim corpore credentes per communionem myſticam benedicens, & ſecum, & inter nos, vnum nos corpus eſſe[illegible] quis enim eos qui vnius ſancti corporis vnione in vno Chri[illegible]ri ſunt, ab hac naturali vnione alienos putabit?* Hæc ille, [illegible]poſtea verbis rem eandem confirmans, maximè ex illis [illegible]is: *Omnes vnum corpus & vnus panis ſumus, qui de*

Vnio noſtra cum Chriſto corporalis.

In Ioan. lib. 11. cap. 26.

1. Cor. 10.

vno

vno pane participamus. Rursum ad illa ipsa verba quæ nunc tractamus, *Ego claritatem quam dedisti mihi*, &c. postquam claritatem à Deo Christo datam exposuisset, ipsam diuinitatem humanæ eius naturæ cõiunctã, quomodo eadem claritas nobis sit data, vt vnum simus cum illa, sicut ille & Pater vnum sunt; hoc iterum modo rem exponit. *Corporaliter Filius per benedictionem mysticam nobis vt homo vnitur; spiritualiter autem vt Deus, sui Spiritus gratia, nostrum ad nouam vitam & diuinæ naturæ participationem, spiritum redintegrans.* Denique & illa Christi verba, *Vt sint consummati in vnum*, hac eadem ratione exponit. *Consummati sumus redactiq; ad vnionem Dei Patris, mediatione saluatoris, id est, Christi: Filiũ enim Dei natura Patri vnitum, corporaliter substantialiterq; (vt dictum est) accipientes, clarificamur, glorificamurq;, supremæ facti naturæ participes.* Hæc iterum ille, literæ Euangelicæ sensum exactissimè secutus. Sed & B. Hilarius Latinæ Ecclesiæ lumen, vt Cyrillus Græcæ, hanc nostram cum Christo ac Deo vnionem, de qua Christus hîc loquitur, eodem quoque modo intellexit; adeóque ex nostra cum Christo ac Deo vnione plusquam spirituali probat Christũ cum Patre vnum esse non spirituali tantùm, sed & naturali coniunctione. Sic enim contra Arianos disputans scribit. *Eos qui inter Patrem & Filium voluntatis ingerunt vnitatem, interrogo, vtrúmne per naturæ veritatem hodie Christus in nobis sit, an per concordiam voluntatis. Si enim verè Verbum caro factum est, & nos verè Verbum carnem cibo dominico sumimus; quomodo non naturaliter manere in nobis existimandus est, qui & naturam carnis nostræ iam inseparabilem sibi homo natus assumpsit, & naturam carnis suæ ad naturam æternitatis sub Sacramento nobis communicandæ carnis admiscuit. Ita enim omnes vnum sumus: quia & in Christo Pater est, & Christus in nobis est.* Hæc ille. Tenemus nunc quæ & quanta sit hæc vnio nostra cum Deo, non solùm spiritualis, pro qua Christus priùs orauit; sed etiam naturalis & corporalis, quam ipsemet se Apostolis suis contulisse affirmat, *vt sint consummati in vnum.* Impiè igitur Caluinus hoc loco concluſit. *Vnde colligimus, nos vnum cum Christo esse, non quia suam in nos substantiam transfundat, sed quia Spiritus sui virtute omnia nobis bona cõmunicet.* Iam enim didicimus, quòd claritatem quam dedit ei Pater, ipse nobis dedit, suam nobis substãtiam & carnem & sanguinem suum cum diuinitate quam à Patre accepit coniunctam communicando, vt simus consummati in vnum, & vt cognoscant

De Trinit. lib. 8.

ſcant omnes credentes, tum Chriſtum Dei Filium eſſe, qui ſua carne communicata, diuinæ naturæ conſortes nos facit; tum maximam in nos Dei dilectionem eſſe, qui tanto & tam diuino Dei beneficio nos donauit. Vtramque hanc fidei & conſolationis noſtræ partem, quam Chriſtus Dominus tanto hîc cum affectu commemorat, impius Caluinus, & Sacramentarij omnes nefariè ſuſtulerunt, eáque Eccleſiam Dei, vt robuſti latrones ſpoliarunt, profanato hoc diuiniſſimo Sacramento, & ad vnum panis fruſtulum viniq; vulgaris hauſtum redacto. De qua impietate plura ſuper Matth. cap. 26. diximus. *Caluinistarum impietas.*

IN IOANNIS CAP. XIX.

7. *Nos legem habemus, & ſecundùm legem noſtram debet mori, quia Filium Dei ſe fecit.*

OBSERVAT hoc loco Caluinus, & in ipſos Catholicos contorquet, in quo ipſe maximè peccauit, & quod vix in quempiam magis quàm in illũ vnum quadrat: *Hæc* (inquit) *accuſatio non prorſus carebat prætextu; ſed in hypotheſi grauiter errabãt. Generalis quidem doctrina vera erat, fas non eſſe hominibus, quicquam ſibi diuini honoris ſumere, ac morte dignos eſſe, quicunque ad ſe traherent quod vnius Dei proprium erat. Cauſa autem erroris in Chriſti perſona fuit, quòd neque reputarũt quibus elogijs Meſſiam prædicet Scriptura, quia inde colligere promptum erat eſſe Filium Dei; nec etiam inquirere dignati ſunt, eſsétne Ieſus ille Meſſias olim à Deo promiſſus. Videmus ergo, vt ex vero principio falſam conſequentiam deducũt, quia malè ſubſumunt. Quo exemplo monemur inter doctrinam generalem & hypotheſes ſedulò diſtinguere. Multi enim imperiti & ieues homines, ſi ſemel decepti fuerint veri prætextu, ipſa quoque ſcripturæ principia reijciunt. Quæ licentia hodie plus iuſto in mundo graſſatur. Memmerimus ergo ſic cauendum eſſe à fallacijs, vt principia quæ vera ſunt, integra maneant, nec labefactetur ſcripturæ fides. Rurſus hoc modo facilè refutare impios licebit, qui ſcripturæ teſtimonium, & quæ inde ſumunt principia, malis cauſis falsò & perperam obtendunt.* Tota hæc Caluini narratio vera eſt & ſalutaris, ſed in ipſum vnum potiſſimùm quadrat; qui quàm multa ſcripturæ teſtimonia, & quę inde ſumpſit principia, malis cauſis falsò & perperam obtenderit, quoties ex veris principiis falſas cõſequentias deduxerit peſſimè ſubſumens, quàm frequen

frequenter inter doctrinam generalem & hypotheſes non diſtinxerit, hæc ſola quæ hactenus cõtra eius corruptelas poſuimus Antidota lectorem docere poſſunt. Videat, qui volet, ſingularia & manifeſta harum rerum exempla ad Matth. cap. 9. verſ. 21. & 36. ad Matth. cap. 11. verſ. 12. ad Matth. cap. 15. verſ. 1. & 9. ad Matth. cap. 16. verſ. 1. & 6. & 23. ad Matth. cap. 21. verſ. 21. & 23. & 42. ad Matth. cap. 22. verſ. 21. ad Matth. cap. 23. verſ. 35. & 29. ad Matth. cap. 24. verſ. 22. & 24. ad Luc. cap. 4. verſ. 16. ad Lucæ cap. 9. verſ. 54. ad Lucæ cap. 12. verſ. 48 ad Lucæ cap. 23. verſ. 43. ad Ioan. cap. 2. verſ. 18. ad Ioan. cap. 8. verſ. 39 & 41. & 53. ad Ioan. cap. 9. verſ. 15. ad Ioan. cap. 10. verſ. 1. ad Ioan. cap. 12. verſ. 13. ad Ioan. cap. 16. verſ. 2. Et tot quidem ille in locis inter doctrinã generalem & hypotheſes non diſtinguens, Scripturæ teſtimonia peſſimæ ſuæ cauſæ falsò & perperam obtendit, & ex veris principiis falſas conſequentias deduxit.

Conſequentiarũ Caluini ex ſcripturis depraua-tis exempla.

Nunc à nobis idem crimen patrari docere conatur, quod hoc loco diſſimulandum non eſt. *Sicuti* (inquit) *quum hodie Papiſtæ Eccleſiæ authoritatem magnificè extollunt, nihil afferũt in quo non conſentiunt filij Dei. Eccleſiam eſſe fidelium matrem, eſſe columnam veritatis, eſſe audiendam, regi à Spiritu ſancto contendunt, nihil horum negandum eſt.* Ergo impius Caluinus eſt, & à numero filiorum Dei ſegregandus, qui iſtud apertiſſimè alibi negat. Cùm enim vno in loco ſtatuat, *Eccleſiam columnam & firmamentum veritatis, à Paulo vocari, eò quòd in Eccleſia conſeruetur Dei veritas prædicationis miniſterio; quemadmodum Paulus docet, Chriſtum dediſſe Apoſtolos, Paſtores, atque Doctores, ne circumferamur quolibet vento doctrinæ, vt ab hominibus non deludamur* (in quibus verbis agnoſcit Eccleſiam ideò non errare, quia Paſtores in illa non errant, quorum miniſterio conſeruatur veritas) tamen capite ſequenti longa diſputatione eos refutare conatur, *qui in Eccleſia remanere veritatem non putant, niſi inter Paſtores conſtet.* Móxque probare contendit, ipſa concilia Epiſcoporum generalia errare poſſe, *quia veteris populi Sacerdotes errauerunt, quia Petrus in Eccleſia futuros pſeudoprophetas prædixit; quia Paulus Antichriſtum in templo Dei ſeſſurũ pronunciauit: quo* (inquit Caluinus) *ſignificat Apoſtolus, non aliunde venturam horrendam illam calamitatem, de qua ibi loquitur, niſi ab ijs qui pro Paſtoribus in Eccleſia ſedebunt.* Cui nunc obſcurum eſt, Caluinum illum eſſe, qui hæc omnia, *quorum nihil negandum eſſe* dixerat, negat impudenter: hæc, inquam, *Eccleſiam eſſe matrem fidelium, eſſe columnam veritatis, eſſe audiendam, regi*

Caluinus ſuo iudicio à numero filiorũ Dei ſegregatur Inſtit. lib. 4. cap. 8. num. 12.

Ibidem c. 9. num. 3. & 4.

regi à Spiritu sancto: ideóque errare non posse? Pergamus tamen, & sequentia videamus. *Sed quum trahere ad se volunt quicquid iuris Ecclesiæ debetur, improbè & sacrilega audacia rapiunt, quod nihil ad se pertinet. Nam hypothesin expendere conuenit, an ipsi Ecclesiæ titulum mereantur. Hic autem prorsus deficiunt.* Ita quidem Caluinus; sed nec vno verbo hunc in nobis defectum probans, seipsum prorsus defeciſſe demonstrat. Nec vno verbo docens cur Ecclesia Catholica, etiam ab ipsis aduersariis ita nuncupata, pro vera Ecclesia habenda non sit, hîc prorsus defecit. Cæterùm hanc hypothesin veriſſimam esse, nósque Dei beneficio Catholicos antiquæ & Romanæ Ecclesiæ adhærentes, verè Ecclesiæ titulum ac rem habere, luculenter olim pro modulo noſtro à nobis demonſtratum est. *De Princ. fidei lib. 4. cap. 18. & seqq.*

Aliud contra nos exemplum proponit Caluinus, in quo non minùs turpiter se dedit. *Similiter cùm furiosè in omnes pios sæuiunt, hoc se colore excusant, quòd ordinati sint ad tuendam fidem & pacem Ecclesiæ. Sed vbi propius ad rem ventum est, clarè perspicitur nihilminus eos habere in animo quàm veræ doctrinæ patrocinium, nulla minus quàm pacis & concordiæ cura tangi, sed pro sua tyrannide dumtaxat pugnare. Qui generalibus principijs contenti ad circunstantias non attendunt, nos meritò putant à Papistis oppugnari, sed causæ cognitio fumos illos, quibus illudunt, facilè discutit.* Error in hypothesi quem hîc ponit Caluinus, in hypothesi magis erronea fundatur, idque duplici nomine. Primùm, quia de intentione Ecclesiæ hæreticos persequentis iniquè & impiè iudicat, eam videlicet non concordiæ & pacis studio, sed pro sua tyrannide pugnare. *Tu verò quis es qui iudicas alienum seruum? & cur ante tempus iudicat* de aliorum factis Caluinus, qui neque de seipso iudicare potuit? Sed magis aliam ob causam erronea est Caluini hypothesis: Se videlicet ac suos immeritò à Papistis oppugnari, quia causæ cognitio fumos omnes discuteret. Atqui de causa Caluini iam in istis Antidotis Euangelicis vbicunque cognouimus, in Apostolicis adhuc vberius cognituri, eum esse impostorem maximum, diuinæ Scripturæ deprauatorem pestilentem, hæreticorum dogmatum assertorem ac defensorem acerrimum, ac denique, vt à quodam Lutherano doctore meritissimè vocatur, *acutum diaboli organum.* Cuius videlicet artibus aleatoriis, strophis, præstigijs, metaphoris ac metonymijs, plurima & apertissima diuinarum Scripturarũ testimonia eluduntur, nobisq; eripiuntur, quæ

Rom. 14. 1. Cor. 4.

Caluini causa excussa qualem eum demonstrat. Aegidius Hunnius professor Vuittembergensis in libro, Caluinus iudaizans, pag. 52.

quæ S. Trinitatem, Christi Redemptoris nostri diuinitatem, eiusdem aduentum, & natiuitatem, & passionem, mortem, resurrectionem, ascensionem in cælos, tam in veteri quàm in nouo testamento contra Iudæos probant, confirmant, elucidãt, vt variis exemplis doctor ille Lutheranus ex Caluini scriptis demonstrat. Hæc sanè tota causæ Caluinianæ cognitio non fumos nostros discutiet, quibus nos illudimus; sed fumos Caluinianos excutiet, totíque mundo propalabit, quibus ille hactenus innumeris sectariis suis ad certam eorum perniciem, pestilenter illusit. Tam aptè & dexterè sua contra nos exempla protulit Caluinus, vt quo ipse crimine flagrat maximè & creberrimè, idem aliquo modo in nos Catholicos retorqueat.

Simili hypothesi ad sequentia proximè verba vtitur: *Dictu horrendum esse, quàm superbè & ferociter à Papistis damnetur clara & testata Dei veritas, & innoxius sanguis fundatur.* Scilicet Caluini hæreses, & diuinarum Scripturarum depraua-tiones fœdissimæ, *clara sunt & testata Dei veritas.* Caluino quoque licuit Seruetum Arianum flammis absumere, & Catholicis Principibus nõ licebit de seditiosis & impiis Caluinistis supplicium sumere. Tales sunt Caluini hypotheses.

20. *Et scriptum erat Hebraicè, Græcè, & Latinè.*

PVlchram hîc sibi in Catholicos oblatrandi occasionem canis Caluinus inuenisse visus, vt nullam nõ arripit, hunc in modum allatrat. *Notandum est quòd execranda sit tyrannis Papistica, quæ plebem ab Euangelij & totius Scripturæ sacræ lectione arcet. Pilatus homo reprobus, & alioqui Satanæ organum; arcano tamen instinctu destinatus fuit Euangelij præco, vt breuem eius summam tribus linguis vulgaret. Qui ergo eius notitiam, quantum in se est, suppressam curant, quo loco nobis habendi sunt, qui se prodant Pilato nequiores?* Redigamus in breuem argumenti formam, confusam hanc importuni hominis vociferationem. Pilatus in tribus linguis doctis, Græca, Hebraica, & Latina, titulum cruci imposuit, qui nomen, patriã, & causam Christi crucifixi præsentibus Hebræis, Græcis, Romanis, demonstraret: Ergo qui totam Scripturam toti vulgo in lingua vulgari legendam negant, Pilato nequiores sunt, & execrandam tyrannidem exercent. Quis vel mediocriter literis imbutus, hãc stolidam & insulsam consecutionem statim non irridet, explodit, & execratur? Vide enim in

Consequẽtia Caluini ridicula.

quot

quot & quàm multis toto penè cælo discrepant, quæ tam affinia & coniuncta Caluinus voluit, vt vnum ex altero necessariò consequi debere iudicauerit. Pilatus non nisi in linguis doctis illum titulum posuit. Caluinus concludit de lingua cuiusque vernacula & barbara. Pilatus solum titulum erexit qui nomen, causam, & patriam Crucifixi designaret Caluinus, de tota scriptura concludit. Pilatus præsentibus tantùm, nec ad vllam institutionem, sed vel ad Iudæos irridendos quorum pertinaciæ infensus erat, vel ad ipsius Christi contemptum, quasi regnum affectantem crucifixisset, talem titulum erexit. Caluinus de toto populo Christiano concludit, cui hoc exemplo tota Scripturæ ad necessariam institutionem promiscuè legenda permitti debeat.

1. 2. 3. *Augustin. in Psalm. 56. Chrysost.*

Deinde quàm ridiculè narrat *breuem Euangelij summam tribus linguis Pilatum vulgasse!* An ad Euangelium pertinet, Christum esse regem Iudæorum? Immò nihil magis Euangelio contrarium, quod propriè in omnium Gentium vocatione, salute, redemptione per Christum facta consistit, vt tota Scriptura Euangelica & Apostolica demonstrat.

Ad rem ipsam quod attinet de Scripturis populo in lingua vernacula communicandis, nullam tyrannidem exercet Ecclesia Catholica, quæ communicationem illam nec in vniuersum prohibet, nec in vniuersum probat, *sed veluti prudẽs paterfamilias sciens dare in tempore tritici mensuram*, vulgarem aliquam S. Scripturæ editionem illis de populo cõcedit, quibus expedire ordinarij Pastores iudicabunt. Sic enim censuit atque præscripsit Concilij hodie Tridentinum in Indice librorum prohibitorũ; idque doctissimorũ Patrum vestigiis inhærendo, Hieronymi, Gregor. Nazianzeni, & aliorum, qui promiscuè à toto populo scripturarum lectionem, rem esse periculi magis plenam quàm vtilem & salutarem iudicarũt. Nam Chrysostomus & alij Patres, qui ad Scripturarum lectionem suos hortantur, non ad quosuis è plebe, sed ad graues & cordatos viros illam exhortationem fecerunt.

S. Scriptura lectio an plebi concedẽda.

Reg. 4.

Hieron. in Epist. ad Paulin. Gregor. Nazianz. in oratione de moderat. in disputat. seruanda.

23. *Erat autem tunica inconsutilis, desuper contexta per totum. Dixerunt ergo ad inuicem: Non scindamus eam, sed sortiamur de illa cuius sit.*

CVm tunica Christi inconsutilis hoc loco ex communi Doctorum sententia atque imprimis sancti Augustini, vnam Christi Ecclesiam, quæ vna semper & indiuisa est, my-

Tract. 118. in Ioan.

sticè significet; vestimentorum verò diuisionem hæreticos significare, qui diuinas scripturas discerpunt ac lacerant, alij interpretes in hunc locum scribant : ægerrimè hoc ferens Caluinus, hoc iterum in loco magna vociferatione allatrat. *Minimè* (inquit) *ferenda est Papistarum improbitas, cum horribili Dei blasphemia coniuncta. Scripturam dicunt ab hæreticis lacerari, tunicam verò, hoc est, Ecclesiam, integram manere : vt, reiecta Scripturæ authoritate, fidei vnitatem in solo Ecclesiæ titulo cõsistere euincant.* Aduerte impostoris artem, qui duplici mendacio Catholicorum sententiam obliterauit. Primùm, non *in solo Ecclesiæ titulo*, sed in sola vera Christi Ecclesia, vnitatem fidei consistere affirmamus. Deinde, Ecclesiam manere integram & vnam, Scripturas verò ab hæreticis lacerari, non ob eam causam affirmamus, vt, reiecta Scripturæ authoritate, fidei vnitatẽ in sola Ecclesia ponamus; sed vt ad Scripturæ authoritatem purè & illibatè seruandam, ab Ecclesia discamus quid Scriptura doceat, quis diuinarũ Scripturarum sensus legitimus sit, & quæ demum sint veræ & canonicæ Scripturæ; ne vel apocryphos libros pro veris, vel sensus adulterinos pro legitimis admittere cogamur. In hoc ergo duplici mendacio tota nititur & fundatur Caluini subsequens declamatio. Sic enim posterius mendacium prosequitur. *Quasi verò ipsa Ecclesia vnitas alibi fundata sit, quàm in Scripturæ fide. Quum ergo fidem à Scriptura diuellunt, vt vni Ecclesiæ addicta subiaceat, tali diuortio non iam Christum despoliant, sed crudeli sacrilegio discerpunt eius corpus.* Fingit homo nequam despici ac reiici à nobis Scripturas, quia Ecclesiam saluam & integram esse volumus: nos verò ideò Ecclesiam vnam tenemus; nec nouos magistros, alienos ac lupos audire sustinemus; vt de ipsa diuina Scriptura eiúsque legitimo sensu certi ac securi esse possimus. Quæ vna res vt meliùs intelligatur, & qua fraude Caluinus tam suam solius Scripturæ reuerentiam tueri & colorare, quàm Catholicos authoritati Ecclesiasticæ inuitentes traducere nititur, certius omnes perspiciant (est quippe res maximi momenti, & in qua tum nos maximè accusant, tum sese plurimum venditant horum temporũ hæretici) totam hîc Caluini disputationem artificiosam alio in loco habitam subiiciam, eiúsque vanitatem mutatis tantùm terminis perspicuè aperiam; sic enim in sua Institut. scribit Caluinus. *Atq; vt melius intelligant lectores, in quo potissimàm cardine versetur hæc quæstio, quid postulent nostri aduersarij, & in quo ipsis resistamus, paucis exponam.*

Caluini duplex mendacium.

Ecclesia authoritas nihil derogat Scripturis.

Instit. lib. 4 c. 8. nũ. 13.

Quod

Quòd illi negant errare posse Ecclesiam, huc spectat, atque ita interpretantur: quandò Spiritu Dei gubernatur, tutò incedere sine verbo posse quocunque pergat, non posse sentire aut loqui nisi verum: proinde si quid extra aut præter Dei verbum statuerit, id habendum esse non alio loco quàm certum Dei oraculum. Nos si demus illud primum, errare non posse Ecclesiam in rebus ad salutem necessariis, hic sensus noster est, ideò hoc esse quòd abdicata omni sapientia sua, à Spiritu sancto doceri se per verbum Dei patitur. Hoc igitur est discrimen. Illi Ecclesiæ authoritatem extra verbum Dei collocant, nos autem volumus verbo annexam, nec ab eo separari patimur. Et quid mirum, si sponsa ac discipula Christi suo spenso magistroq; subijcitur, vt ab eius ore assiduè ac sedulò pendeat? Hæc enim est domus bene compositæ ratio, vt mariti imperio vxor obtemperet. Hæc scholæ bene moratæ regula, vt magistri solius doctrina illic audiatur. Quamobrem non ex se sapiat Ecclesia, non ex se cogitet quicquam: sed sapientiæ suæ terminum statuat vbi loquendi finem ille fecerit. In hunc modum & omnibus rationis suæ inuentis diffidet, in quibus autem verbo Dei nititur, nulla diffidentia aut hæsitatione vacillabit, sed magna certitudine firmaq; constantia conquiescet. Sic etiam earum quas habet, promissionum amplitudine confisa habebit vnde fidē suam præclarè sustineat: vt nihil addubitet, Spiritum sanctum sibi semper adesse, optimum recte via ducem: sed memoria simul tenebit quem è suo Spiritu vsum percipi Deus velit. Spiritus, inquit, quem à Patre mittam, docet vos in omnem veritatem. Sed quomodo? Quia suggeret, inquit, omnia quæ dixi vobis. Nihil ergo plus ex suo Spiritu denunciat expectandum, quàm vt mentes nostras illuminet, ad percipiendam doctrinæ suæ veritatem. Proindè scitissimè Chrysostomus: Multi (inquit) Spiritum sanctum iactant: sed qui propria loquuntur, falsò illum prætendunt. Vt Christus non à seipso loqui se testabatur, quia ex lege loquebatur & Prophetis, ita si quid præter Euangelium sub titulo Spiritus obtruditur, ne credamus. Quia sicut Christus Legis & Prophetarum impletio est: ita Spiritus Euangelij. Hæc ille. Iam colligere in promptu est quàm perperam faciant nostri aduersarij, qui non alio fine iactant Spiritum S. nisi vt peregrinas & extraneas à verbo Dei doctrinas eius titulo cōmendent: cùm ipse indiuiduo connexu cum verbo Dei coniunctus esse velit, idq; de eo profiteatur Christus dum Ecclesiæ suæ eum promittit. Sic est sane. Quam sobrietatem semel Ecclesiæ suæ præscripsit Dominus, eam perpetuò vult obseruari. Vetuit autē ne quid verbo suo adderet,

Caluini disputatio pro Scripturu contra Ecclesiam.

Ioan. 16. 7. & 13.

Serm. de adorando & S. Spiritu.

Ioan. 12. 50. & 14. 10.

Rom. 10. 4

ne quid ex eo detraheret. Hoc inuiolabile est Dei ac Spiritus sancti decretum, quod abrogare conãtur nostri aduersary, quum Ecclesiam sine verbo regi à Spiritu fingunt. Hæc hactenus Caluinus; cui vt respondeam, ac disputationis factæ vanitatem ostendã, vestigiis eius insistens, quomodo sub scripturarum prætextu non Ecclesiæ tantùm, sed & ipsis Scripturis certitudinem omnem adimit ac firmitatem, lectori aperiam. Vt melius intelligant lectores in quo potissimùm cardine versetur hæc quæstio, quid postulent hodie hæretici, & in quo nos Catholici ipsis resistamus, paucis exponã. Quòd illi Scripturarum diuinarum authoritatem sartam ac tectã esse volunt, huc spectat, atque ita interpretantur; Scripturas sacras, quãdo ex Spiritu Dei intelliguntur, tutò ac securè intelligi posse absque Ecclesia. Illas nihil aliud loqui ac docere nisi verum; proinde quod in illis legitur ac intelligitur, id habendum esse non alio loco quàm certum Dei oraculum. Nos si demus illud primum, Scripturas ex Spiritu Dei, quo scriptæ sunt, cognosci atque intelligi, hic sensus noster est, ideò & tum demũ hoc fieri, quando, abdicata omni nostra sapientia, ab Ecclesia, quæ Spiritum Dei habet, & ideò vberius habet, vt doceat omnem veritatem, vtrumque nos doceri patimur. Hoc igitur discrimen est. Hæretici Scripturarum cognitionem & intelligentiam extra Ecclesiam pronunt: nos autem volumus Ecclesiæ esse annexam, nec ab ea separari patimur. Et quid mirum si sponsam Christi sponso suo, & corpus eius Spiritui suo coniungimus, vt ab ore sponsæ, quid spo sus dicere voluerit, intelligamus; & ab eius ore assidnè ac sedulò pendeamus, à cuius ore omnẽ veritatem nos accipere voluit? hæc est enim domus bene compositæ ratio, vt quos Dominus patresfamilias ac præpositos reliquit, illi audiantur: & sicut ipsi Domino præpositi ab eo relicti, ipsiúsque viri imperio vxor obtemperare debent, id est, Christo Ecclesia; sic ipsis quoque præpositis, & vxori, absente marito, filiifamilias, reliquique vernaculi obtemperẽ. Hæc est scholæ bene moratæ regula, vt magistri quidem solius doctrina illic audiatur, sed ex ore eorum quos magister docendi munere perfunctus, doctrinæ suæ vicarios constituit. *Neque enim patitur nostra infirmitas à schola nos dimitti, donec toto vitæ cursu discipuli fuerimus. Et Deus qui posset momento suos perficere, non vult tamen eos adolescere in virilem ætatem nisi educatione Ecclesiæ.* Quamobrem non ex se sapiant hæretici, non ex se cogitent quicquam: sed sapientiæ suæ terminum statuant, vbi loquendi finem Ecclesia

Scripturæ quomodo eo Spiritu intelliguntur quo scriptæ sunt.

Discrimen inter Catholicos & hæreticos.

Sponsi vox ex ore sponsæ audienda.

In schola Christi Ecclesiæ præpositi docent. Caluinus Instit. lib. 4 c. 1. nu. 4. & 5.

fecc

fecerit. *Omnes enim ad vnum in hunc ordinem coguntur, vt mansueto & docili spiritu regendos se Ecclesiæ doctoribus in hunc vsum creatis permittant. Etsi enim externis mediis non est alligata Dei virtus, huic tamen ordinario docendi modo nos alligauit: quem dum recusant tenere fanatici homines, multis se exitialibus laqueis inuoluunt. Digni enim sunt qui fame & inedia pereant, quicumque spirituale animæ cibum diuinitus sibi per manus Ecclesiæ porrectum respuunt.* In hunc igitur modum omnibus rationum suarum inuentis diffident hæretici. In quibus autem Ecclesiæ voci ac magisterio nituntur, nulla diffidentia aut hæsitatione vacillabunt, sed magna certitudine firmáque constantia conquiescent. Sic ergo earum, quas Ecclesia habet, promissionum amplitudine confisi, habemus vnde fidem nostram præclarè sustineamus. Quia nihil dubitamus Spiritum S. illi semper adesse, optimum rectæ viæ ducem.

Ibidem num. 5.

In Ecclesiæ voce fidei certitudo.

Memoria quoque tenemus, quem è suo Spiritu vsum percipi Deus velit. Non solùm vt suggerat omnia quæ dixerat Christus, sed etiam vt doceat omnem veritatem, multáque doceat quæ Christus viua voce non docuerat, sicuti suprà accepimus. Illud ergo ex Spiritu suo denunciat exspectandum, partim vt mentes nostras illuminet ad percipiendã doctrinæ suæ veritatem, partim vt quæ Apostoli præsente Christo portare non poterant, Ecclesiam doceat. Et Chrysostomus in persona Christi scitissimè dicit: *Si quis eorum qui dicuntur habere Spiritum sanctũ, dicat aliquid à seipso, & non ex Euangelio, non credite, meam doctrinã sequimini* (quæ verba Chrysostomi sunt, non ea quæ Caluinus citauit) *quia ex seipso qui loquitur, hæreticus est.* Implerio quoque Euangelij Spiritus S. est, sicut Christus legis & Prophetarum, quia vterque, quod in altero defuit, implenit: & hic Spiritus per os Ecclesiæ loquitur. Iam colligere in promptu est, quàm perperam faciunt hæretici, qui non alio fine iactant Scripturas, nisi vt peregrinas & extraneas ab Ecclesiæ fide doctrinas earum titulo commendent: quum Christus individuo nexu cum scripturis Ecclesiam suam coniunxerit, & ad Scripturarũ infallibilem cognitionem Spiritum suum Ecclesiæ perpetuum promiserit. Ita est sanè. Quam sobrietatẽ semel populo fideli præscripsit Dominus, eam perpetuò vult obseruari. Iussit autem Christus Ecclesiam suam audiri. *Qui vos audit, me audit.* Posuit illam, *columnam & firmamentum veritatis*, affirmat *se cum illa esse vsque ad consummationem seculi.* Hoc inuiolabile est Dei ac

Spiritus S. cur & quomodo Ecclesiæ promissus.

Chrysostomi verba explicantur.

Scripturas cur hæretici iactent.

Luc. 10. 2. Tim. 1. Matth. 28.

Spiritus Sancti decretum, quod abrogant & abrumpunt hæretici, quum Scripturas sine Ecclesiæ voce ac magisterio intelligere volunt, & fidem Scripturarum ab Ecclesia diuellunt, quo quidem diuortio, non iam Christum despoliant, sed crudeli sacrilegio discerpunt eius corpus. Hæc hactenus, Caluini disputationem imitati, qua rationem reddere voluit, cur Scripturis ille cum suis adhæreat, Ecclesiæ voce non nisi sub conditione admissa, si consentanea Scripturis loquatur. Eadem quippe disputatio mutatis vocabulis apertam rationem reddit, cur Ecclesiæ vocem, magisterium, authoritatem, Catholici sustinent. Non sanè vt absque Scripturis Ecclesia ambulet, sed vt quæ sint scripturæ, & quis earum sensus, Ecclesia nos doceat. Hæretici, cùm Ecclesiæ à nobis vnitas, obedientia, fides vrgetur, aiunt contemni à nobis Scripturas, & magnum se aliquid aduersum nos euincere videntur, quum Ecclesiam à verbo diuelli non posse confirmant. Sed non aduertunt, sicut Ecclesia à verbo non diuellitur, sic nec verbum ab Ecclesia. Illi Scripturas obtendunt, quia Ecclesia ab illis seiungi non potest: nos Ecclesiam obtendimus, quæ Scripturarum veritate carere non potest. Nec nos, cùm Ecclesiam prædicamus, à Scripturis recedimus: nec illi, quum scripturas prædicant, ab Ecclesia recedere debebant, quia in sola Ecclesia sunt veræ Scripturæ, & verus earum sensus. Hoc ergo breue & apertum discrimen est. Hæretici *Ecclesiam verbo annexam aiunt*, vt propter verbum à seipsis quoquo modo intellectum Ecclesiæ sensum despiciant, ab eius vnitate recedant, & crudeli sacrilegio Christi corpus discerpant: nos verbum Ecclesiæ annexum dicimus, vt verbum verbique sensum ab Ecclesia discamus, Christóque capiti in suo corpore adhæreamus. Hæc de posteriori Caluini mendacio hactenus: ideò vberius, quia fructuosius.

Ecclesia magisterium quomodo sustinetur.

Nota.

Alterum mendacium his verbis suffulcit. *Quamquam, vt illis demus Ecclesiæ symbolum esse inconsutilem tunicam, minimè obtinebunt quod captant, quia probandum restabit penes ipsos esse Ecclesiam, cuius nullum prorsus signum obtendunt.* De hac futili exceptione iam semel atque iterum in aliis locis dictum est. Sed nunc breui dilemmate Caluinum iugulabo. Sola vera Ecclesia, adeóque soli legitimi ministri ipsius Ecclesiæ, baptizandi potestatem habent, extra Caluini manifestam doctrinam, vnde factum intet Caluinistas legimus, vt à Diaconis illorum baptizati rebaptizari debuerint. Arquin Ecclesia Romana, & in ciuitate Nouiodunensi in Picardia à

Ecclesiam veram penes Papistas esse probatur.

Sacer

Sacerdote Catholico baptizatus Caluinus fuit. Ergo aut Ecclesia Romana vera tunc fuit Ecclesia, aut Caluinus nunquam baptizatus exstitit. Si prius, satis firmum & luculentum Ecclesiæ signum dedimus, cuius ille nullum signum à nobis obtẽdi affirmauit. Si posterius, quid Caluino cum Scripturis & dogmatibus Christianorum, qui nunquam Christianus fuit? *Quotquot baptizati estis, Christum induistis*, ait Paulus: Caluinus non baptizatus quomodo Christum induit? Si Christum non induit, quid illi cum rebus Christianis? Aut ergo Ecclesia Romana vera Ecclesia est, aut Caluinus in Ecclesiæ corpus nunquam cooptatus fuit. Gal. 4.

30. *Consummatum est.*

NIhil in Scripturis tam sanctum ac salutare, ex quo aliquid veneni haurire, aliquam aduersus veritatem pugnandi causam arripere, inquieta, maleuola, & astuta hæreticorum pectora non valeãt. Christus Redemptor hoc breuissimo verbo veluti omnium quæ & quatenus pati debuerat conscius, & accepto iam aceto, postremam hanc esse passionis suæ periodum cognoscens, pronunciat finem iam ac terminum adesse eorum quæ pro humano genere pati debuerat, & ait, *Consummatum est.* Peracta & perfecta sunt omnia, τετέλεσται. Terminus & finis iam adest, eorum quæ à me toleranda aut Prophetæ prædixerunt, aut Dei Patris voluntas decreuit. Nihil hoc verbo simplicius, nihil sanctius, nihil salutarius. Ostendit in eo Christus & summam erga Deum Patrem obedientiam, & ardentem pro nostra salute amorem, (de qua iam procurata veluti triumphat) & diuinam suam rerum omnium cognitionem, vnde hoc verbo dicto, *Inclinato capite tradidit spiritum.* Inuenit tamen in his verbis Caluinus, quod, sub specie ac larua pietatis, plenis buccis contra orthodoxam veritatem declamaret. *Sensus* (inquit) *est, quicquid ad salutem hominum facit, in Christo constare, nec alibi quærendum: vel quod idem est, salutis perfectionem in eo esse inclusam. Subest autem tacita antithesis, quia mortem suam veteribus sacrificiis & figuris omnibus opponit Christus. Huic doctrinæ annexa est omnium Legis rituum abrogatio. Quòd si in hac voce acquieſcimus, vna eius morte ad salutem contentos esse nos decet, nec vlla aliunde subsidia accersere fas est. Atqui huc spectat tota Papatus religio, vt homines sibi innumeros quærendæ salutis modos excogitent: vnde colligimus abominandis sacrile-*

giis scatere. Præcipuè hac Christi voce damnatur Missa abominatio. Quod statim, vt mox videbimus, pluribus verbis prosequitur. Quis verò ex hoc simplici verbo tantam declamationem expectasset? Sed hæc Caluini immensa nocendi cupido est. Corradit vndequaque, siue aptè siue ineptè, per fas nefásque, vnde Ecclesiam Catholicam, eiúsque sacrosanctam fidem arrodat, laceret, & apud lectorem suum traducat, quasi omnibus hodie hæreticis tela subministrans, quibus Christi Ecclesiam hostiliter & certatim impugnent. Ad rem quod attinet; prorsus in solo Christo eiúsque morte ac passione conquiescendum est: nec alia salutis subsidia quærēda. Sed hęc propositio sanè & salubriter intelligenda est. Nempe quia ex morte & merito Christi omnia alia salutis subsidia vim ac virtutem accipiunt, vt talia sint, atque vt ad salutem valeant. Caluinus cum suis *sic vna Christi morte contentos nos esse vult, nec vlla aliunde subsidia accersere*, vt in sola huius mortis per fidem apprehensione omnem & plenam & certissimam salutem ponat, vt nec mandatorum Dei obseruatio, nec vlla prorsus opera bona, nec vlla Sacramenta, nec vllus demum Dei cultus, siue internus, siue externus, vel vnam guttam salutis adferant, sed aut notæ tantùm ac signa aut sigilla quædam & obsignationes sint acceptæ iam dudum salutis per solam fidem quæ Christi mortem apprehendit: hoc ille venenum in his verbis coquit. Sed vna Pauli sententia tum hoc mellitum Caluini venenum, quo vna Christi morte contentos alia salutis subsidia accersere prohibet, veluti Antidotum fortissimum expellit, tum Catholicorum sanam doctrinam de aliis adhuc salutis subsidiis adhibendis validè confirmabit. *Christus* (inquit) *per passionem consummatus, factus est causa salutis omnibus obtemperantibus sibi.* Non igitur vna Christi morte contenti esse debemus in sensu Caluini, illam solam per fidem apprehendendo, sed Christi mortem causam salutis esse intelligere debemus, si Christo obtemperamus, si eius præcepta facimus, si eius Sacramenta percipimus, si alia salutis subsidia ac media suscipimus, & exequimur quæ ille præscripsit. Quæ tamen omnia quia per Christi mortem ad salutem valent, & merito mortis Christi efficacia salutis sunt, hoc certè sensu vna Christi morte contēti sumus, veluti fonte & radice cæterorum omnium quæ ad salutem valent. Catholica igitur Ecclesia, quæ per opera pietatis, per mandatorum obseruationem, per Sacramentorum vsum, per varios Dei cultus externos & internos salutē suam ac suorū quærit,

Caluini immensa nocendi cupido.

Mors Christi sola quomodo tota salus nostra.

Heb. 5.

nulla

nulla exerceat sacrilegia abominanda, vt sacrilegus Caluinus voce abominanda loquitur. Sed iuxta Paulum obtemperat Christo, vt Christi passio causa salutis illi fiat.

Nunc de Missa quæ homo impius blasphemat audiamus. *Præcipuè*, inquit, *hac voce damnatur Missæ abominatio.* Cur ita? *Cessare*, inquit, *omnia legis sacrificia oportuit, quia vnico mortis sacrificio perfecta fuit hominum salus. Quo igitur iure vel prætextu sibi licuisse Papista dicent sacrificium erigere quod Deum hominibus reconciliet?* Vidit Caluinus totam hanc rixam nihil ad rhombum esse, quia nullum nouum sacrificium in Ecclesia Catholica erigitur, vt antiquissimi Patres Chrysostomus, Primasius, Theodoretus, & alij propter vnam Christi in cruce oblationem, *qua consummauit in æternum sanctificatos*, diligenter annotarunt. Ait igitur. *Excipiunt non esse nouum, sed illud idem quod Christus obtulit.* Hæc planè est exceptio nostra, hæc veterum Patrum fuit, & iusta & sufficiens. Quid ad hanc exceptionem Caluinus? *Atqui* (inquit) *facilis est refutatio, quòd nullum offerendi mandatum ipsi habeant. Deinde quòd Christus semel vna oblatione defunctus pronunciet ex cruce totum esse perfectum. Ergo plus quàm falsarij sunt, qui Testamentum sacro filij Dei sanguinè obsignatum perfidè corrumpunt ac violant.* Duo respondet, quorum est facillima refutatio. Primùm ait, *nos nullum habere offerendi mandatum.* Mentitur, habemus clarissimè expressum in illis Christi verbis, *Hoc facite in meam commemorationem*: vt suprà ex SS. Patribus comprobatum dedimus: quæ propterea verba Caluinus in suis commentariis penitus intacta omisit. Alterum quod dicit, nihil ad rem facit, & contra factam exceptionem nihil concludit, sed eandem repetit atque confirmat. Idcirco enim nullum nouum sacrificium offerimus, quia vna oblatione Christus semel perfunctus, totum in cruce perfecit. Quod autem nos offerimus, idem est, & eiusdem cruentæ oblationis commemoratio incruenta, de qua in Epist. ad Heb. (loco proprio) vita comite plura dicemus. Ex his patet non esse falsarios Catholicos, neque Testamentum Christi sanguine obsignatum violare, qui id faciunt quod Christus faciendum præcepit, quódque *tota Christi Ecclesia per totum mundum ab Apostolis acceptum* (vt Irenæus loquitur) religiosissimè semper obseruauit, sed bis falsarium & ter impium esse Caluinum, qui tum sanguinem noui Testamenti à Sacramento Eucharistico penitus remouit, tum oblationem à Christo institutam ad mortis dominicæ & effusi sanguinis filij Dei

Missæ Sacrificium defenditur

In Comment. ad Heb. c. 10.

In Matth. cap. 26.

Lib. 4. cap. 32.

perpetuam commemorationem, omnibus locis expulit, quibus eam expellere potuit.

Caluinus ex seipso refutatur.

Tandem vt aliqua in Caluinum reconuentione vtamur: *Si vna Christi morte ad salutem contentos esse nos decet* (vt certè docet maximè) *nec vlla aliunde accersere fas est subsidia*, quãtam impietatem docuit ipse Caluinus, *qui vna Christi morte nihil ad salutem nostram actum fuisse* disertè scripsit, *sed aliud idémque maius & excellentius salutis nostræ pretium* confinxit! Verba eius hæc sunt: *Nihil actum erat si corporea tantùm morte perfunctus fuisset Christus: sed operæ simul pretium erat vt diuinæ vltionis seueritatem sentiret, quo & iræ ipsius intercederet, & iusto iudicio satisfaceret. Vnde etiam oportuit cum inferorum copiis æternæq; mortis horrore quasi consertis manibus luctari.* & paulò pòst: *Non modò corpus Christi in pretiũ redemptionis fuit traditum: sed aliud maius & excellentius pretium fuit, quòd diros in anima cruciatus damnati ac perditi hominis pertulerit.* Hæc quidem eius blasphema & execrãda verba, & omni impietate pleniſſima, alio in loco copiosè refutauimus: hoc nunc in loco id vnum notamus, Caluinum, qui vna Christi morte contentos nos esse oportere, nec vlla aliunde subsidia accersere hîc & nunc affirmat, vt contra Catholicos rixandi ac debacchandi causam arriperet, alio in loco adeò vna Christi morte contentum non esse, vt illa *vna morte nihil actum fuisse* proclamet; adeò quoque aliunde subsidium accersere, vt affirmet, *aliud idémque maius & excellentius quoddam pretium fuisse*, præter corpus Christi in pretium redemptionis traditum. Est ergo iterum *plusquam bis falsarius* & ter impius Caluinus, *qui Testamentum sacro filij Dei sanguine obsignatum ita perfidè corrupit ac violauit*, vt illud si solum esset, nullius valoris fecerit; atque aliud eò maius & excellentius è suo cerebro confinxerit: rem planè dictu horrendam & execrabilem, vt est alio in loco à nobis fusè & copiosè disputatum.

Instituit. lib 2. c. 16. num. 10.

In Promptuario Catholico part. Quadragesi. ad Feriam 4. hebd. vltimæ.

Vbi suprà, & ad Matth. c. 27. ver. 46

IN IOANNIS CAP. XX.

6. *Vidit linteamina posita, & sudarium quod fuerat*
7. *super caput eius, non cum liteaminibus positum, sed separatim inuolutum in vnum locum.*

IT in omnibus suis diuinarum Scripturarum commentariis, sic in huius maximè Euangelij commẽtario propositum Caluino fuit, aduersus Eccleſiæ Catho

Catholicæ seu dogmata, seu cultum, seu quaslibet ceremonias ac religionis ritus, velut infesto ac rabido cani, dentem, vbi potuit, caninum infigere; vbi id non potuit, clamosè allatrare. Hoc in præfatione suis Geneuensibus, quibus hunc commentarium seorsim dicauit, se sedulò facturũ promittit. *Papatum* (inquit) *nihil aliud quàm monstrum ex innumeris Satanæ fallacijs conflatum esse, & quam obtendunt Ecclesiam, Babylone magis confusam, vnus hic commentarius erit (vt spero) luculentus testis.* Hæc ille. Et verò vt hactenus diligentem huic rei operam nauarit, frustra tamen contra stimulum calcitrans, tot à nobis in hoc vno Euangelio contra illius rabidos morsus explicata & defensa loca manifestum lectori fecerunt. Nunc in duobus quæ restant capitibus, veluti promissi sui memor, & ne in extremo certamine animum remisisse videatur, omnem prorsus mouet lapidem, omnem versat textum, omnia oculatissimè scrutatur & indagat, vnde carpendi, allatrandi, mordendi materiam capere queat. Ad hæc igitur verba, quæ simplicissimã narrationem continent exuuiarum quas in sepulchro Dominico Ioannes noster oculatus testis inuenerat, sic insurgit coluber iste, aut Cerberus potius infernalis. *Quòd sudario* (inquit) *caput obtectum esse dicit, inde refellitur Papistarum vanitas, qui fingunt totum corpus linteo vno fuisse insutum, quod adorandum miseræ plebeculæ ostentant. Omitto Latinæ linguæ inscitiam, qua factum est, vt totius corporis tegmento imponerent linteoli nomen, quo sudor è facie abstergitur. Omitto impudentiam, quòd quinque aut sex in locis diuersis idem se habere sudarium iactant. Sed hoc tam crassum mendacium minimè tolerabile est, quod Euangelicæ historiæ palàm repugnat. Huc accedit fabulosum miraculum quod finxerunt de exarata in linteum corporis Christi effigie. Obsecro, si tale miraculum editum fuisset, an silentio supprimeret Euangelista, qui tam sedulò commemorat quæ minus habebant momenti.* Hic est hoc loco latratus eius, hæc sibila serpentina. Quatuor sunt quę obiectat quibus ordine respondebitur. Ait nos fingere totum Christi corpus vno linteo fuisse insutum. Ergo fabulam finxit Matthæus, quando scripsit de Ioseph, qui Christi corpus sepeliuit: *Inuoluit illud in sindone munda.* Annon linteum hæc sindon erat, totúmque corpus inuolutum contexit? Deinde *linteamina in sepulchro inuenta*, quæ hoc ipso loco Euangelista commemorat, ad quid ibi erant, nisi vt corpus mortuum inuoluerent, quibus reuiuiscatum & glorioſum corpus iam non indigebat? Cur

Caluini canis rabidus.

1.

2.

3.

4.

Latratus Caluini compescuntur. Ad 1. Matt. 27.

in

in tam proxima luce cæcutit Caluinus? nisi quòd cæco furore percitus non intelligit vel de quibus loquatur, vel quæ affirmat? Siue istorum linteaminum ipsa sindon, cuius mentionem facit Matthæus, vna erat, siue ab illis diuersa; manifestè constat totum Christi corpus aliquo linteo insutum & inuolutum fuisse: vt nō sit mirum, illam, vel illorum aliquod à Christianis reseruatum, non à misera plebecula adorandū, sed à populo deuoto vt insignem reliquiā veneratione prosequendam expositum fuisse. Si enim *Apostoli Iacobi cathedra* (vt memorat Eusebius Pamphili) *cum ingenti studio ad ipsius vsque etatem seruata, & cum magna veneratione à fidelibus habita fuit*; quid mirum aut à communi fideliū sensu alienum, si linteamen, quo Christi pretiosum corpus (quod etiam in sepulchro diuinitati coniunctum erat) inuoluebatur, in veneratione quoque habitum fuit? Sed sensus veterū Christianorum, & sensus Caluini si latissimè differant, minimè mirari debemus, quum ille à Spiritu vnitatis, qui facit vnanimes in domo; hic à Spiritu priuato, qui generat schismata, proficiscatur.

Histo. Eccles. lib. 7. cap. 15.

Ad 2. Obiectat secundo loco linguæ Latinæ insciciam, quòd sudarium capitis pro totius corporis integumento Catholici acceperint: homo vanissimus, lectores suos omnes fungos ac stipites futuros ratus, fingit Catholicos sudarium pro linteamine totius corporis tegumento accipere: & ita bardos ac truncos vel ipsos vel suos lectores præsumit, vt non aduerterent præter sudarium fuisse linteamina seorsim posita; adeoque sindonem mundam (apud Matthæum) qua totum corpus fuit inuolutum. Nihil tam miserum & absurdum, quod cæca maledicendi libido proferre formidet.

Ad 3. Aliquid in speciem grauius habet quod sequitur. Impudentes nos vocat, qui quinque aut sex in locis diuersis idem nos habere sudarium iactamus: & hoc crassum mendacium historiæ Euangelicæ repugnare affirmat. Sed maior istius nebulonis impudentia, & crassius mendacium est, qui nec vnū ex istis quinque aut sex locis designans, generaliter mentitur, vt in nulla specie conuinci mendacij queat. Si loca ipsa aut locum vnum designasset, criminatori poterat in facti specie responderi. Nunc delatorem nihil nisi in genere debacchantem, vel ad facti speciem descendere, vel vt infamem rabulam è toto iudicij loco exturbari, & foro cedere, omnis iustus iudex iubebit.

Ad 4. Quod postremò exagitat fabulosum miraculū de exarata

in

in linteum corporis Christi effigie, spiritui quidem Caluiniano, superbo, incredulo, prophano, huiusmodi omnia fabulosa videri minimè mirandum est. *Omnia munda mundis: coinquinatis autem & infidelibus nihil est mundum, sed inquinata sunt eorum, & mens & conscientia:* id est, falsis opinionibus præoccupatur tum iudicij & intellectus ratio, tum voluntatis affectus. Sic tam paganis quàm Arianis aliisque hæreticis nō nisi fabulosa & ridicula visa sunt quæ ad martyrum memorias ac reliquias miranda Dei opera, ad suam ac Sanctorum gloriam, fidémque ipsam Christianorum commendandam, subinde præstita ac exhibita sunt. Appositè D. Ambrosius de Arianis. *Sanctorum miracula ideò non credunt, quia Sanctorum fidem non tenent.* Sed alia fuit Christianorum omnium non de vulgo tantùm, sed & præstantissimorū Ecclesiæ luminum fides, qui reliquias Sanctorum, nedum Christi ipsius, in magna semper veneratione habuerunt, operáque Dei circa illas miranda non pro fabulosis contemnere, sed pro illustribus fidei testimonijs gratanter accipere, Christiano homine dignum esse existimarunt. Quorum plurima & grauissima testimonia alio in loco produximus. *Tit. 1.* *Epist. lib. 10. Epist. 85.* *Reliquiarum veneratio.* *In Prompt. Catholic. Domi. 23. post Pentecost.*

Ad rem præsentem quod attinet, adhuc integra permanet ac diuina virtute illæsa sindon illa sanctissima, qua Redemptoris nostri corpus in sepulchro conditum inuoluit Ioseph; quæ adhuc Domini in sepulchro iacentis imaginem expressit, asseruatúque debito honore in Ecclesia Taurinensi. Eius odorem tam vicinum Caluinus in lacu suo Geneuensi ferre non potuit. Nouimus enim eundem Christū, eandem fidem, eadem Dei opera, aliis esse odorem vitæ in vitam, aliis esse odorem mortis in mortem. Atqui varia passionis, sepulturæ, resurrectionis, & ascensionis Dominicæ monimenta, diuina miseratione ac prouidentia ad piorum consolationem (qui quicquid Christi est, magno in honore ac pretio habent, etiā *corrigiam calceamentorum pedum eius*, quā sanctus ille Præcursor Ioannes tanta veneratione dignam existimauit, vt diceret, *se dignum non esse qui illam solueret, aut calceamenta portaret*) posteris fidelibus relicta, & ab illis magno studio asseruata esse, veteres historici, & Ecclesiarum antiquissimarum monimenta prodiderunt. Spinas coronæ Iesu, columnam ad quam alligatus est, arundinem, spongiam, Gregorius Turonensis ac Beda suis temporibus asseruata fuisse scripserunt. Tunicam Christi inconsutilem in Galatia suo tempore repositam idem scribit Gregorius. Sudarium Christi aliud, quod à *Ioan. 1. Passionis Christi reliquiæ. De gloria martyrum cap. 7. De locis sanctis, cap. 2. Ibidem cap. 8.*

Bere

Veronicæ sudarium cum vultu Christi.

Berenice (aliàs Veronica) fœmina Tharseusi, crucem suam baiulans Christus acceptum, faciéque sudore ac sanguine plena eo absterſa eidem reddidit, sanctissima vultus sui effigie in eo relicta, Romæ asseruatum vidimus, & venerati sumus, & libellum ipsum manuscriptum in Vaticana Bibliotheca legimus, qui historiam totam de translatione huius sudarij ex Tharso Ciliciæ Romam facto describit; Tiberio videlicet tunc imperante, & graui morbo laborante, Veronicam illam cum suo sudario, cuius efficaciæ ac virtutis fama (quòd multas sanitates operata esset) ad Imperatoris aures peruenerat, euocatam fuisse; eáque occasione (sanato Imperatore) Veronicam in vrbe vsque ad mortem hæsisse, & præclarum hoc Christi Redemptoris monimentum Christianis in vrbe reliquisse. Sanè de hac Berenice, Christíque imagine velo excepta, consentanea scribit Methodius antiquissimus Chronographus apud Marianũ Scotum in Chron. ad annum Domi. 39. Sed & hodie vsque in monte Oliueti pedum Christi vestigia integra & expressa videri, eo videlicet loco quo in cælum ascendens terras reliquit, qui nostra ætate illuc peregrinati sunt, se vidisse attestantur. De istis Domini vestigiis in monte Oliueti relictis & expressis varia habemus antiquitatis testimonia. De illis enim scribit D. Hieronymus in tract. de locis Hebraicis, Optatus contra Parmenianum lib. 6. Paulinus ad Seuerum Epist. 11. Seuerus Sulpitius histor. sacræ lib. 2. Beda de locis sanctis, cap. 7. Hæc illustria antiquitatis testimonia, profano Caluini cerebro qui non anteponit, emotæ mentis homo merito videatur. Quòd si vestigia Domini in loco aperto & eminenti, tot hominum pedibus calcato (quo etiam in loco Romanus exercitus in vltima illa Hierosolymæ *obsidione consedit*) *post tot* secula integra manere potuerunt, quid præter fidem dicitur, quòd in sindone, qua inuolutum Christi corpus iacuit, eiusdem corporis effigies expressa remanſit?

Pedũ Christi vestigia in mõte Oliueti.

Caluini putidum argumentum.

Sed magnum, quæso, & validum Caluini argumentum attendamus. *Obsecro* (inquit) *si tale miraculum editum fuisset, an silentio supprimeret Euangelista, qui tam sedulò commemorat quæ minus habent momenti?* Nihil ergo de Christi factis, dictis, miraculis, fide dignum erit, quod Euangelistæ silentio pressérunt? Age, affirmat Paulus verbum Domini fuisse, *Beatius est dare quàm accipere.* At quis Euangelista hoc narrat? Ergo sic Euangelistis credimus, vt præter Euangelistas alium neminem fide dignum existimemus? Apostolis, dices, & Apo-

Ast 20. Euangelistæ no omnia de Christo scripserunt.

stoli

ſtolicis literis non ſecus credimus. Primum igitur futile erit Caluini argumentum: Euangeliſta tacuit, ergo fabuloſum eſt. Deinde, an etiam ſic Apoſtolis credimus, vt alium neminem fide dignum arbitremur? An ſolos Euangeliſtas & Apoſtolos reliquit nobis Chriſtus, à quorum ore pendeamus? Annon præter Apoſtolos & Euangeliſtas, quorum officium planè extraordinarium fuiſſe ipſe Caluinus agnoſcit, *dedit nobis Paſtores & Doctores ad conſummationem fidelium, & ad ædificationem corporis ſui?* Annon reliquit nobis Eccleſiam *columnam & firmamentum veritatis?* Cur igitur fabuloſum exiſtimabimus, quod Paſtores ac Doctores in Eccleſia Chriſti credere & amplecti videmus, quod tota credentium multitudo vno ſenſu & conſenſu per tot ſecula amplexa eſt? Credidit tam multa hactenus Eccleſia, crediderunt Eccleſiarum Paſtores ac magiſtri, quæ nec Apoſtolicis nec Euangelicis literis comprehenſa ſunt. Non credit Caluinus. Cui aut quibus magis credendum erit? Sed grauiſſimè ac veriſſimè ſcripſit doctiſſimus Auguſtinus. *Quod tota per orbem frequentat Eccleſia, an ita faciendum ſit dubitare, inſolentiſſimæ inſaniæ eſt.* Si dubitare, quanto magis fabuloſum aſſerere? Caluinum igitur vt inſolentiſſimè inſanientem dimittamus: Eccleſiæ fidei ac traditioni firmiter adhæreamus. Credimus quippe vnam Eccleſiam Catholicam, non credimus Caluinum, Caluiniſtas, aut alios quoſlibet ſectarios.

Ephes. 4.

2. Tim. 3.

Epiſt. 118. cap. 5.

17. *Noli me tangere, nondum enim aſcendi ad Patrem meum.*

Diuinæ Scripturæ corruptor Beza ex his Chriſti verbis argumentum formar, non ſecus ſtolidum atque inſuſum, quàm à Chriſti verbis alieniſſimum. *Quid igitur?* inquit. *An poſtquam aſcendiſſet ad Patrem, licuit tangere? Ita certè, ſed ſpiritualiter, & animis in cælum ſubuectis, quæ vna eſt ſaluifica Chriſti carnis apprehenſio, cui externa & carnalis illa præſentia plurimum officiebat. Poterant igitur vel iſtis Chriſti verbis doceri homines, carnalem illum Chriſti manducandi modum, quem tanta peruicacia defendunt, nõ modò imaginariam eſſe, ſed etiam cum Dei verbo & inſtitutione ex diametro pugnare.* Hæc Beza. Vult in his verbis docere, Chriſtum non adeſſe in Sacramento carnem ſuam verè & realiter tangendam ac manducandam, ſed ſpiritualiter tantùm, & animis in cælum per fidem ſubuectis. At quo argumento? Quia docet

Beze inſul. ſum argumentũ contra venet. Euchariſtiæ veritatem.

Magda

Beza suo ipsius argumento refutatur.

Magdalenam se tangere non oportere donec ad Patrem ascenderit. Atqui annon planè contrarium optima ratione sequeretur, si quidem de illo tactu Christus hîc loqueretur, quem in manducatione carnis suæ Ecclesiæ suæ reliquerat? Vetat quippe Christus Magdalenam tangere tactu corporeo & familiari. Si ergo sensus verborum Christi est: Noli vt iam me tangas, quia nondum ascendi ad Patrem: postquam autem ascendero, licebit tangere (sicuti Beza colligit) planè contra Bezam sequeretur, post Christi ascensionem carnem eius corporaliter & familiariter tangi debere: hoc enim modo (non spiritualiter, aut animo in cælum subuecto) tangere Magdalena voluit. Hunc tactum Christus Magdalenæ prohibuit. Ad sensum Magdalenæ, & de tactu quem illa expetebat, Christus indubiè loquitur. Si ergo illum tactum tunc quidem vetabat, sed post ascensionem futurũ concessit (quod Beza colligit) procul dubio tactu corporali post ascensionẽ suam Christus tangendus erit. Et si in Sacramẽto carnis suæ hunc tactum præbet, profectò in illo non spiritualiter tantùm, sed & corporaliter adeóque familiari & visibili modo in sensu Magdalenæ tangendus erit. An igitur Beza quicquam dementius, qui argumentũ struxit quo ipsemet strangulatur?

Sed & alia dementia est, de tactu aliquo suo post ascensionem suam futuro Christum hoc loco loqui; siue in Sacramento, siue extra illud. Neque enim sedens ad dexteram Patris Christus in præsenti cum hominibus amplius conuersatur, vt ab illis familiariter & visibiliter tangatur, quem tactum Magdalena expetebat. Hoc solùm Christus dicere videtur:

Verborum Christi sensus.

Noli me nunc, Magdalena, familiariter tangere, *nondum ascendi ad Patrem*: nondũ à vobis penitus recedo. Dabitur tibi adhuc tempus & occasio melior, quando me præsentem & tangere & familiarius ac prolixius alloqui possis. Id vnum nunc age, vt ad discipulos meos confestim reuersa, meam illis resurrectionem & futuram ascensionem annuncies. *Vade autem*, id est, quin potius extemplò vade, *ad fratres meos, & dic eis: Ascendo ad Patrem meum & Patrem vestrum*, &c. id est, non ideò resurrexi, vt vobiscum denuo in mundo conuersem, sed vt ad Deum Patrem meum ac vestrum ascendam. Alioqui tam Magdalena cum aliis mulieribus Christum

Matt. 28. Luc 24.

postea retigerunt, *& pedes eius tenuerunt*, quàm omnibus Apostolis suis palpandum se Christus obtulit, dicens: *Palpate, & videte*, &c. Dupliciter igitur absurda & dementiæ plena hæc Bezæ collectio est. Accedit putida cauillatio seu putidũ

Beza putidum mendacium.

potius

potius mendacium, *carnalem manducandi Christi modum magna peruicacia defendi*: Veram siue realem Christi carnis præsentiam,& veram ac realem manducationẽ, iuxta vtrumque à Christo assertum, *Hoc est*, &, *Hoc manducate*, Catholica Christi Ecclesia credit,& credidit semper. Modum manducandi carnalem Capharnaitis reliquit, & spirituali atque inuisibili modo tam existere quàm manducari Christi carnem Ecclesia Catholica docet. Quod si Beza nunquam intellexit, minimè mirum videri debet: quum magister potius erroris quàm discipulus veritatis esse elegerit.

19. *Cùm ergo serò esset die illo vna sabbatorũ,& fores essent clausæ, venit Iesus,& stetit in medio,&c.*

DOcet apertè hic textus sacer, corpus Christi, tametsi post resurrectionem verum ac naturale, naturæ tamen legibus subiectum non fuisse. Clausis foribus Christus domum ingreditur, ipsas fores clausas penetrans, seséque in conspectu discipulorum, qui intus latebant propter metum Iudæorum, derepentè dans. *Admirandum est* (ait in hæc verba Chrysostomus) *quòd phantasma esse non sunt suspicati. Clausis enim foribus & repentè est ingressus. Moli corporis* (ait in eadem verba Augustinus) *vbi diuinitas erat, ostia clausa non obstiterunt. Ille quippe eis non apertis intrare potuit, quo nascente virginitas matris inuiolata permansit. Clausis foribus* (ait in eundem locum Cyrillus) *repentè Dominus omnipotentia sua, natura rerum superata, ad discipulos ingressus est. Quid mirum* (ait Gregorius) *si clausis ianuis post resurrectionem suam in æternum iam victurus intrauit, qui morturus veniens non aperto virginis vtero exijt?* Quid nunc ad tam clara Scripturæ verba,& post tot nobilissimorum Patrum consentientem sententiam, Caluinus? Neutrum reueretur. Neutrũ reformidat. Ingenio suo confidens, vtrumque eludit, Patres contemnit, Scripturam inuertit. *Sic* (inquit) *habendum est, Christum non sine miraculo ingressum esse, vt documentum ederet suæ diuinitatis, quo suos discipulos magis attentos redderet.* Hoc contra eos dicit qui reseratas fuisse per aliquem Christo fores,& humano more ingressum affirmabant. Caluinus autem ingressum hunc cum miraculo coniunctum esse pro suo libito agnoscit, quia aliud miraculũ excogitare & miraculum miraculo substituere potuit. Sic enim prosequitur. *Interea tamen verum esse minimè concedo, quod asserunt Papistæ, Christi*

Christus clausis ianuis penetrat.

Hom. 84. in Ioan.

Tract. 12. in Ioan.

Lib. 12. c. 53. in Ioan.

Hom. 20. in Euangel.

Caluinus miraculũ miraculo substituit.

Patrũ sententiã Papistæ affingit Caluinus.

corpus penetrasse per ianuas clausas. Atqui sic asseruerunt vetustissimi & doctissimi Patres superius allegati. Aut igitur & illi Papistæ fuerunt, aut hunc sensum Papistis ridiculè affingit, qui non ab ipsis adiuuentus, sed à Patribus doctissimis traditus fuit. Sed nec ipse Beza ab hoc sensu abhorret, qui sic in hunc locum annotat: *Vel sponte patuerunt Christo fores, vel ipsi etiam parietes ei fuerunt peruij: quum ista non fuerint ei difficiliora quàm super aquas ambulare.* Sic hoc in loco *doctissimum interpretem* corrigere ausus fuit Beza. Sed cur hunc sensum non concedit bonus Caluinus? *Hoc* (inquit) *ideò contendunt, vt corpus glorioſum non modò reddant ſimile ſpiritui, ſed immenſum eſſe, nulloq; loco contineri obtineant.* Primùm quicquid Papistis obiectat, idem Patribus ipsíque Bezę conueniet. Deinde tam de Papistis quàm de Patribus mentiri illum dicimus. Tam Papistæ quàm Patres hoc ideò contendunt, quia litera Euangelica sic clarè loquitur; quia corpori Christi diuinitati coniuncto talis potestas negãda non est, quod tam Patres quàm Beza disertè profitentur, & altero simili potestatis exemplo cõfirmant; illi quidem cùm clauso matris vtero Christus nasceretur, ille verò quia super aquas Christus ambulauit. Interim Christi glorioſum corpus vel immensum esse, nullóque loco contineri, vel ita simile spiritui èsse, vt verum & naturale corpus humanum non sit, (nam aliquo modo spiritui simile esse, ex dotibus nouis omni corpori glorificato concessis, de quibus Paulus dixit, *Resurget corpus spirituale*, ipse, opinor, Caluinus non negabit) nec Patres nec Papistæ propterea contendunt. Tribuerunt hoc Patres, tribuunt quoque Papistæ Christi corpori, vt aliud corpus possit penetrare, quia Filij Dei corpus erat; & verus homo modo diuino multa operabatur; non quia aut immensum, aut sine loco, aut aliquid merè spirituale, ipsum corpus iudicarunt. Ita nihil quàm mentitur Caluinus, vt verum Scripturæ sensum lectori exosum reddat.

Beza Caluino contrarius.

Caluinus magister mendax.

Quam quomodo nunc inuerrat, attendamus, *Nihil* (inquit) *tale ſonant verba; quia non dicit Euangeliſta intraſſe per ianuas clauſas, ſed repentè ſtetiſſe inter diſcipulos, quum tamen clauſæ eſſent ianuæ, nec aditus illi eſſet patefactus manu hominis.* Atqui dicit Euangelista *intrasse* Christum *clausis ianuis*, quæ verba omnem aditum patefactum excludunt, siue manu hominis, quem reiicit Caluinus; siue potentia aliqua diuina, vt vult Caluinus. Si enim aditus patefactus erat, siue humana siue diuina ope, profectò non clausis ianuis, sed apertis

Verba sacri textus expenduntur.

apertis ianuis intrauit. Ita tam Caluini commentum quàm aliud quod ipse reiicit, itémque aliud quod alternatiuè Beza posuit, literæ ac textui Euangelico repugnant. Suum commentum his verbis insinuat Caluinus. *Scimus Petrum è carcere obserato egressum esse. An ideò dicendum erit per medium ferrum & asseres penetrasse?* Sic fingit diuino miraculo fores Christo patefactas fuisse, quod alterum erat à Beza positum, ne à suo magistro penitus dissentire videatur, sicuti Petro carceris fores reseratæ per Angelum erant. Sed vide stupidum hominis commentum. An dicit Scriptura Apostolica Petrum exiisse carcerem foribus clausis, sicut dicit Scriptura Euangelica *Christum intrasse foribus clausis?* Immò nónne apertè narrat. Scriptura *portam ferream ciuitatis* exeunti Petro *vltro apertam fuisse?* Vnde bene colligitur, carceris quoque ianuas illi vltro apertas fuisse, sicut & colligatæ cathenæ *vltro ceciderunt de manibus eius.* At in hoc Christi ingressu nihil tale insinuat historia Euangelica: sed apertè contrariũ narrat, affirmans Christum repentè ingressum, & *repentè stetisse* inter discipulos, *cùm fores essent clausæ*, non cùm fores essent patefactæ. Literæ Euangelicæ Patres ishæserunt: inhæremus & nos. Arrogans & impius Caluinus non quod Scriptura narrat miraculum, sed quod ipse comminisci potuit, audacter & impiè (Scripturæ contradicens) substituit.

Caluini stupidum commentum.

Act. 12.

Scripturæ non reueretur Caluinus.

Mox simili audacia hunc in modum concludit. *Faceſſant ergo pueriles iſtæ argutiæ, quæ nihil prorſus habent ſolidi, & multa ſecũ trahunt deliria.* Insistere & inhærere literæ Euangelicæ vocat *pueriles argutias.* Sic ille Scripturam reuereretur. Agnoscere in Christi corpore vim & facultatem alia corpora penetrandi, ait, *nihil habere ſolidi, & multa ſecum trahere deliria.* Atqui breui docebo quantum ea sententia solidum habeat, & quàm multa secum deliria Caluini sententia trahat. Patrum & nostra sententia hoc solidum habet, quòd hoc exemplum alias veritates Euangelicas confirmat: Christum vtero virginis clauso egressum esse: Christũ *clauſo ſepulchro reſurrexiſſe* à mortuis, vt docet D. Hieronymus ex textu Euãgelico in epist. ad Hedibiam: Christũ *ambulaſſe ſuper aquas.* Christum à Iudæis circundatum, & eum lapidare volentibus *per medium eorum tranſiiſſe*, nemine illi aditum patefaciente: denique & Christi verbo Lazarum *manibus ac pedibus ligatis* (nemine iuuante) è sepulchro prodiisse. Omnes istas veritates Euangelicas hic Christi ingressus clausis ianuis confirmat, & hoc solidum hæc sententia habet. Caluini sententia totidem

Quæſt. 8. Mar. 16. Matt. 14. Luc. 4. Ioan. 11.

Sensus Caluiniani deliria.

secum deliria trahit, quot noua commenta adinueniri possent ad omnes illas veritates Euangelicas simili artificio eludendas. Illud quoque delirium trahit, quòd Petri exitus è carcere similis fuerit ingressui Christi clausis tanuis; cuius tam fuit differentia, vt iam explicatum est. Sed & hoc delirium trahit, quòd Christo sic (vt Caluinus vult) ingresso, aut fores semel patefactæ ita manebant, iámque Apostoli intus clausi non erant, sed ad cuiuslibet ingressum expositi, quod nec Christi cum illis præsentiæ (qui noluit se omnibus manifestare) nec Apostolorum timori necdum confirmato conueniebat: aut iterum statim occlusi erant Christo semel ingresso; quod vel cum strepitu aliquo fieri debuit, vt communiter fieri solet, atque ita non stetisset repentè inter discipulos Christus (quod eum fecisse Caluinus affirmat) vel nouo miraculo alio sine strepitu firmiter claudebantur, vel certè Christū ipsum magna modestia & cautela fores iterum clausisse fingere oportet: quæ omnia ab historia Euangelica longissimè discrepantia, non nisi cōmenti Caluini deliria sunt.

21. *Sicut misit me Pater, & ego mitto vos.*

Caluini ludus anceps.

CAluinus hoc loco quasi lupum auribus tenens, Ecclesiasticam authoritatem quam luculenter stabiliri vidit, nec tamen stabiliri vellet, modò agnoscit, modò reiicit; modò prædicat, modò deprimit; modò statuit, modò destruit; modò affirmat, modò negat. Vt eam agnosceret, prædicaret, statueret, affirmaret, loci euidentia compulit. Vt eam tamen quibus posset artibus reiiceret, deprimeret, destrueret, ac negaret, animus eius fecit hæreticus, superbus, arrogans, qui obedientiæ Ecclesiasticæ iugum ferre nequit, sed per se sapere, non per alios; nec magistros sequi, sed ducere, seducere, abducere post se discipulos, vult. Hunc eius improbū ludum, quo lectorem ludificat, aduertere & refutare operæpretium est. Priores veritatis partes his agit: *Perinde* (inquit) *valent hæc verba ac si diceret se Doctoris officio hactenus defunctum esse. Completo igitur cursus sui stadio, se nunc eadem illis mandare vices. Nam intelligit se hac lege creatum fuisse à Patre Ecclesiæ Doctorem, vt præiret reliquis ad tempus, deinde subrogaret in suum locum qui absentis vices supplerent. Qua etiam ratione Paulus dicit eum dedisse alios Apostolos, alios Euangelistas, alios Pastores, qui Ecclesiam vsque ad finem mundi gubernent. Primùm itaq; testatur Christus, quamuis ipse habuerit tempo-*

Ecclesiastica authoritas à Caluino agnita.

Ephes. 4.

temporale docendi munus, Euangelij tamen prædicationem non exigui esse temporis, sed æternam fore. Deinde ne minor sit doctrinæ authoritas in ore Apostolorum, iubet in eandem, quam à Patre accepit, functionem succedere, eandem illis imponit personam, ac idem iuris assignat. Atque ita sanciri eorum ministerium oportuit (erant enim ignari & gregarij homines.) Deinde vt in illis esset summus splẽdor ac dignitas, scimus tamen, quicquid est hominum, longè esse fide inferius. Quare non abs re Christus cum Apostolis suis communicat quam à Patre authoritatem accepit: vt hoc modo declaret, non humanitus, sed Dei iussu illis iniungi Euangelij prædicationem. Hæc ille hactenus pro veritate. Agnoscit Apostolos & alios in Ecclesia Pastores & Doctores, iuxta Pauli verba, *absentis Christi vices supplere.* Prædicat hoc eorum munus fore *perpetuum vsq; ad finem mundi.* Statuit doctrinæ authoritatẽ tantam esse in ore Apostolorum, Pastorũ, & Doctorum, *vt suam illis personam Christus imponat, & idem iuris assignet.* Affirmat denique hoc ideò factum esse, vt Euangelij prædicationem quam facit Ecclesia, *non humanam sed diuinam,* & ex Deo esse intelligeremus. Hæc igitur veritatis confessio, quam literæ Euangelicæ perspicuitas Caluino extorsit, duo nos in primis contra hæreticos horum temporum docet. Vnum est, Euangelij prædicationem esse æternam, ideóque eam hactenus, ex quo propagari cœpit, nunquam cessasse, quod huius æratis sectarios manifesti schismatis, erroris, impietatis conuincit, qui ab Ecclesia se segregant, & omnes hactenus in Ecclesia Pastores ac Doctores seu vetustissimos, seu doctissimos, à vera Scripturarum intelligentia, veráque fidei Euangelicæ doctrina aberrasse statuunt, vt propterea eorum iudicium in alterutra re qui prorsus recusent, & Caluinus omnium maximè. Alterum est, doctrinæ Ecclesiasticæ non secus obediendum esse quàm doctrinæ Christi, quando personam Ecclesiæ Doctores sustinent, & idem à Christo iuris acceperunt, quod ille à Patre.

Ecclesiastica doctrina perpetuitas. Eiusdem authoritas.

1.

2.

3.

4.

Caluini confessio Caluinianos omnes cõdemnat.

Hoc posterius quia ferre Caluinus non potuit, alteram nunc personam induit, & in rebellionis hæreticæ fauorem, quæ hactenus agnouit, reiicit; quæ prædicauit, deprimit; quæ statuerat, destruit; quæ affirmauit, negat. *Cæterùm* (inquit) *non ita substituit in locum suum, vt summo magisterio cedat, quod penes eum residere voluit Pater. Manet igitur ipse, æternúmque manebit, vnicus Ecclesiæ Doctor.* Quid ergo? An adhuc magisterium in mundo exercet Christus? Adhuc nos viua voce

Ecclesiastica authoritas ab eodem Caluino penitus euertitur.

alloquitur, docet, regit? Dixisti modò Caluine, *Subrogauit in suum locum qui absentis vices supplerent.* Si hoc verum est, quomodo adhuc pene vnum Christū, quasi præsentem, summum magisterium residet? Quomodo vnicus Ecclesiæ Doctor Christus est, qui tot alios dedit Doctores, Pastores, &c. Explicabit magis suam mentem Caluinus. *Sed hoc*, inquit, *tãtùm interest, quòd locutus ore suo, quàm diu in terris versatus est, nunc per Apostolos loquitur.* Non est igitur vnicus etsi supremus Ecclesiæ Doctor Christus. Dignatus est alios facere doctores. Loquitur nunc Christus per alios doctores. Nihil istud aut supremo Christi magisterio, aut Apostolis aliisve doctoribus derogat. Audiamus adhuc Caluinum. *Talis ergo est successio, vt nihil Christo decedat, sed illi ius suũ saluum & intactum maneat, honórque integer. Est enim inuiolabile illud decretum, quo iubemur ipsum audire, non alios.* Paulatim se aperit Caluinus, & venenum, quod pectore coxit, calamo exprimere pertentat. *Est*, inquit, *inuiolabile decretum, quo iubemur ipsum audire, non alios.* Si alij audiendi non sunt, ergo falsa sunt omnia quæ hactenus dicta sunt. Falsum est Apostolis *suas Christum mandasse vices.* Quas enim vices mandauit, nisi vt Euangelium prædicantes audirentur à populis? Falsum est *subrogasse* Christum in suũ locum *qui absentis vices supplerent.* Quid est enim absentis Christi vices supplere, quàm docere, & docẽtes audiri? Falsum est Apostolos *in eandem* quam Christus accepit à Patre *functionem succedere.* Si enim in eandem succedunt, debent audiri sicut Christus auditus est. Falsum est *suam personam* Apostolis *Christum imposuisse.* Si enim eandem personam sustinent, similiter audiri debent. Denique falsum Apostolis *idem iuris assignatum esse.* Si enim idem iuris illis assignatum est, eodem iure tum illos docere, tum ab aliis audiri oportet. Postremò vbi legitur, vbi scribitur, vbi inuenitur, *hoc inuiolabile decretum*, quo iubemur *ipsum audire, non alios?* Legimus in Euangel. *Ipsum audite:* sed non legimus; *Ipsum audite, non alios.* Immò ipse ita audiendus iubet nos audire alios: *Qui vos audit, me audit.* & hoc loco dixit: *Sicut misit me Pater, & ego mitto vos.* Sicut ego hactenus audiri debui, sic volo nunc audiri vos. Est hoc ergo execrabile Caluini mendacium, non inuiolabile Dei decretũ. Immò inuiolabile Dei decretum est, *Ipsum audite; & alios*, quos ille miserit: quod Scripturæ Euangelicæ iam citatæ nos docuerunt.

Vno verbo nõ alios, Scripturã intoxicat Caluinus.

Matth. 17. Luca 10.

Pergamus adhuc cum Caluino, vt improbem eius mẽtem magis

magis intelligamus. *In summa*, inquit, *Christus non homines ornare voluit, sed Euangelij doctrinam.* Iam totum suum venenum effudit: paucis quidem verbis & concisè more suo, sed sic vt à suis satis intelligatur, ab aduersario difficilius capiatur. Capimus tamen Dei beneficio quid homo improbus dicere velit. Ecclesiæ Pastores, Doctores, ipsósque Apostolos omni authoritate spoliare vult, vt nō in illis, non in illorum voce ac prædicatione, sed in Euangelij doctrina tota authoritas à Christo data collocetur. Iam si per Euangelij doctrinam quid intelligat, roges respondebit Caluinista in Caluini placitis bene institutus, Scripturam eo nomine intelligi. Sic enim alibi Caluinus scribit. *Meminisse oportet quicquid authoritatis ac dignitatis Spiritus in Scriptura siue Sacerdotibus, siue Prophetis, siue Apostolis, siue Apostolorum successoribus defert, id totum non propriè hominibus ipsis, sed ministerio cui præfecti sunt, dari: vel (vt expeditius loquamur) verbo, cuius ministerium est illis commissum.* Et post longam disputationem causam concludens ait. *Non est igitur Ecclesia potestas infinita, sed subiecta verbo Domini, & in eo quasi inclusa.* Postea quoque, quid hoc verbo Domini intelligat, pleno ore profitetur. *Apostoli fuerunt certi & authentici Spiritus sancti amanuenses, & ideò eorum scripta pro Dei oraculis habēda sunt. Alij autem non aliud habent officij, nisi vt doceant quod sacris Scripturis proditum est, ac consignatum.* Tenemus nunc quid per Euangelij doctrinam, quam solam à Christo hoc loco ornari Caluinus vult, intelligat Caluinus: & hæc secundum illum tota est huius loci resolutio: *Sicut misit me Pater, ita ego mitto vos:* id est: Sicut misit me Pater viua voce docere, sic posthac volo vt vos quidem omnia scripto comprehendatis, & post vos sola scriptura doceat. Sic iterū falsa erunt omnia quæ de Apostolorum & aliorum in Ecclesia Doctorum (iuxta Pauli verba) perpetuò docentium post Christum successione, non minori authoritate, eadem functione, eadem imposita persona, eiusdem iuris assignatione, tam splendidè dixerat. Cæterùm illa omnia vera sunt, quia Christi verba hoc totum euidenter loquuntur; hoc posterius Caluini commentum falsum est, quia nulla id Scriptura loquitur.

Caluini scopus Christi verbis cōtradictorius.

Instit. lib. 4. c. 8. num. 2.

Num. 4.

Num. 9.

Caluini resolutio Christi verbis & suis ipsius ex diametro contraria.

Christus hoc loco ipsos homines ornare voluit, ad doctrinæ Euangelicæ commēdationem; non ipsam doctrinā, vnde homines commendarentur. *Doctores* Christus mittit, qui viua voce doceant, sicut ille docuit; doctrinā ab illis petere iubet, non ipsam doctrinam in culmine authoritatis ponit. A Do-

Christus homines à se missos ornare voluit.

ctore doctrinam, à Pastore pabulum, à Magistro scientiam accipere debemus. *Fides est ex auditu.* Pastorum, Doctorum, Magistrorum, quos Christus dedit, non ex lectione Scripturarum. Scripturas ab istis Magistris accipimus, & per eosdem eas intelligimus: Magistros, Pastores, Doctores à Scripturis non accepimus. Frustra Caluinus, frustra cæteri hæretici rem totam inuertunt. Nos Christi verbis inhæremus: eius inuiolabile decretum tenemus: *Qui vos audit, me audit. Sicut misit me Pater, & ego mitto vos.* Homines ornat Christus, ad homines nos mittit, homines audire debemus. Sed tales homines, qui Spiritum Dei indubitanter habent, quibus Spiritum veritatis Christus promisit & dedit. Immò quos statim insufflando iubet *accipere Spiritum Sanctum*, & acceperunt. Cum quibus Christus *perpetuò se affuturum* prædixit, nec fallit. Quos *Spiritus sanctus posuit regere Ecclesiam suam*; nec quos posuit, sua gratia destituit. Hæretici hodie, quia Scripturam in manus accipere, vertere, inuertere, peruertere, ad omnem quem volũt sensum trahere, pertrahere, torquere possunt; illã solam prædicant, in illa sola omnem authoritatem collocãt, illam solam audiri volunt. Ecclesiæ gubernacula quia nõ tenent, nec tenere possunt, Ecclesiæ Pastores, Doctores, Magistri, quia esse non possunt, nec locum illorum tenere, aut illis succedere, à quorum doctrina abhorrent, idcirco Pastores & Doctores omni fide spoliare contendunt. Sed tales Christus dedit, teste Paulo, *ad opus ministerij, ad consummationem sanctorum, ad ædificationem corporis Christi.* Tales nos audimus. Christus tales hoc loco mittit. Nos talibus aurem præbemus. Ab hac veritatis columna, ab hoc firmamento, nulla nos hæreticorum vafricies aut violentia abducere debet.

Rom. 10.

Ioan. 14. & 16. Vers. seq.

Matt. 28. Act. 20.

Scripturas solas cur hæretici in authoritate ponũt.

Ephes. 4.

22. *Hoc cùm dixisset, insufflauit, & dixit eis: Accipite Spiritum sanctum.*

LAtum sibi hîc campum aperiri putauit Caluinus, quo in Ecclesiæ Catholicę Episcopos ac Pastores, eius excurrere possit oratio. Laxatis igitur habenis tõto fertur impetu, vt lethali aliquo ac certo ictu hostem conficiat. Pro hoste enim capitalis omnis hæreticus eos habet, qui veræ Ecclesiæ gubernaculis præsunt. Videamus quàm fortiter dimicet, & an non sit vana sine viribus ira. *Quòd Christus* (inquit) *in Apostolos sufflauit, & hoc externo symbolo se Spiritus sui virtutem in eos proferre testatus est, non quadraret, nisi ab eo prodiret Spiri*

Spiritus. Quo magis detestabile est Papistarum sacrilegium, qui honorem Filio Dei proprium ad se rapiunt. Nam cornuti eorum Episcopi, in creandis sacrificis Spiritum ructando se efflare iactant. Sed res ipsa clarè demonstrat, quantum à diuino Christi flatu differat puridus eorum anhelitus: quia nihil aliud quàm ex equis asinos faciunt. Videmus quàm acri impetu fertur, & quàm altum ac lethale vulnus toti ordini Episcoporum infligere contendit. Sed totus hic impetus vno verbo sistitur, & totus hic ictus facilè auertitur. *Detestabile* ait *esse sacrilegium, quòd honorem Filio Dei proprium Episcopi ad se rapiunt*, quando in creandis Presbyteris Spiritum se illis dare profitentur. Odiosa Caluini vocabula & caninæ eius facundiæ schemata nihil moror. Non est illa disputatio grauis, sed rixa scurrilis. Atqui eiusdem detestabilis sacrilegij Apostolum Paulum reum esse, insani hominis oratio conuincet. Sic enim ille ad suum Timotheum, quem Presbyterum creauit, scribit. *Admoneo te vt resuscites gratiã Dei quæ est in te per impositionem manuum mearum.* Hæc Dei gratia an aliud quàm Spiritus sancti gratia erat? Quum hanc Paulus per *impositionem manuum* Timotheo dedit, an aliàs dedit quàm in eo Presbytero creando? Si ergo dare Spiritum Sanctum, quod non est aliud quàm dare aliquam Spiritus gratiam, donum, potestatem, soli Christo proprium est; & Christi honorem cum detestabili sacrilegio ad se rapiunt, qui illam gratiam se dare profitentur: non Episcopi tantùm Catholici, in quos Caluinus excurrit, sed Paulus ipse sacrilegij detestabilis reus peragetur. Sed detestabilis est & sacrilega hæc tota Caluini criminatio, quando quam Christus Apostolis hoc loco potestatem dedit, eandem suis Apostoli successoribus, vt Paulus Timotheo, aliique aliis indubitanter dederunt, & necessariò dandam esse, vt perpetua esset Pastorum successio, facilè intellexerunt.

Caluini declamatio contra Episcopos in clerum ordinãtes.

Paulum Caluinus sacrilegij detestabilis accusat 2. Tim. 1.

At magno se argumento niti putat Caluinus, quòd Christus *in Apostolos sufflando Spiritum illis nõ daret nisi ab eo prodiret Spiritus.* Hinc enim infert detestabile Episcoporum sacrilegium, qui eodem symbolo externo vsi Spiritum Sancti initiatis suis cõferunt, atque honorem filio Dei proprium ad se rapiunt. Sed non aduertit, aut dissimulat potius, vt cæcus ac maleuolus hæreticus, à Christo hoc factum esse, vt persona filij Dei, propria authoritate, ab Episcopis idem fieri authoritate non propria, sed ministeriali, & à Christo accepta, & per homines quidem dari Spiritum Sanctum, sed non ab

Episcopi dantes Spiritum S. honorem Christo proprium non assumunt.

ipsis hominibus. Vnde & Paulus non dixit Timotheo: *Resuscita gratiam quæ data est tibi* à me, sed, quæ data est tibi per me, *per impositionem manuum mearum*. Quare B. Augustinus acerrimè disputans contra Donatistas, *Deum, nõ hominem, dare sanctitatem in Sacramentis*, obiicienti tamen aduersario, *Deum per hominem dare*, concedit simpliciter. Et ex hoc ipso, quem tractamus, loco ostendit, non quidem ab homine, sed tamen per hominem dari remissionem peccatorum, qui proprius est diuini Spiritus effectus. *Esset*, inquit, *contra nos, & cogeremur fateri ab homine non per homines remitti peccata, si postquam dixit Christus, Sicut misit me Pater, ego mitto vos, subiecisset continuò. Quorum remiseritis peccata, remittuntur eis, cùm verò interpositum est. Hoc cùm dixisset, insufflauit, & ait illis, Accipite Spiritum Sanctum & deinde illatum, per eos remissionem fieri peccatorum, satis ostenditur non ipsos id agere, sed per eos vtique Spiritum Sanctum.* Hæc Augustinus. Sicuti ergo non ab homine, sed per hominem datur remissio peccatorum, siue in pœnitentia, siue in Baptismo; sic non ab homine, sed per hominem datur potestas absoluendi peccata, & baptizandi, & Euangelium prædicandi, idque eisdem ceremoniis, quibus Christus vsus est. Nisi fortè vt impositione manuum à Christo accepta Apostoli vsi fuerunt, sic etiam insufflatione à Christo accepta vti non potuerint. Iam verò quid potentius aut diuinius est, exsufflando Diabolum eiicere, quàm insufflando Spiritus Sancti gratiam dare? Atqui illa altera ceremonia vsa semper est Ecclesia, teste locupletissimo D. Augustino. *In Ecclesia* (inquit) *toto orbe diffusa vbique omnes baptizandi infantuli non ob aliud exsufflantur & exorcizantur, quàm vt ab eis princeps mundi eijciatur foras, à quo necesse est vasa iræ possideantur.* Non ergo honorem filio Dei proprium Ecclesia Catholica sibi arripit, sed potestate sibi à Christo data legitimè vtitur, qua non quidem ab illa, sed per illam eiusque ministerium variæ diuini Spiritus gratiæ conferuntur, & Diabolus ipse foras eiicitur.

Contra Parm. lib. 2. cap. 14.

Ibidem ca. 11.

De nupt. & concup. lib. 2. c 18. & lib. 1. cap. 28.

Pergamus iam cum Caluino, qui hanc causam adhuc magis premit. *Adde quòd non modò Spiritum Christus, quem accepit, communicat cum suis discipulis, sed tanquam suum largitur, nempe quem habet cum Patre communem. Quare diuinitatis gloriam sibi vsurpant, quicumque Spiritum flatu se dare profitentur.* At quid interest siue per flatum, siue per impositionem manuum, siue aliquo alio externo symbolo à Christo accepto, Spiritus S. conferatur? Si ergo flatu Spiritum S. dare,

est

est diuinitatis gloriam sibi vsurpate; eam sibi Paulus vsurpauit, qui per impositionem manuum suarum Spiritus sancti gratiam Timotheo creato presbytero datam fuisse profitetur. Atqui nec Paulus, nec alij Episcopi, hanc se dare gratiam proficentur, quasi ab illis hæc gratia promanaret, sed quia per illos hæc gratia promanat. *Ministerium suum exhibent* (ait S. Ambrosius) *non ius potestatis exercent. Linguam & manum præbet Sacerdos* (ait D. Chrysostomus) *in his autẽ quæ à Deo donata sunt, neque Angelus, neque Archangelus efficere quicquam potest. Si minister iustificat impium* (ait Augustinus) *consequens est vt credamus in eum.* At cur hæc omnia rectissimè à Patribus dicuntur? Sanè quia qui dat, Deus est; per quem multa dantur, Ecclesiæ minister Sacerdos est. Cùm igitur Nouatiani veteres hæretici potestatẽ remittendi peccata penes Ecclesiam esse negarent, diceretq; quod nunc Caluinus quasi ex eorum dictatis repetit, *Nulla in his hominis potestas est, vbi diuini muneris gratia viget:* respondet S. Ambrosius, & ex perpetua Ecclesiæ praxi ac fide, quã & ipsi exercebant, eos repellens ait. *Cur ergo manus imponitis, & benedictionis opus creditis, si quis fortè releuauerit ægrotus? Cur præsumitis aliquos à colluuione diaboli per vos mundari posse? Cur baptizatis, si per hominem peccata dimitti non licet? Quid interest vtrùm per pœnitentiam an per lauacrum hoc ius sibi datum Sacerdotes vendicent? Vnum in vtroque ministerium est.* Hæc ille. Et paulò antè dixerat: *Vult Dominus ea fieri à seruulis suis in nomine suo, quæ faciebat ipse positus in terris.* Idem & S. Basilius scribit. *Axiomata sua Iesus largitur alijs. Quæ sua sunt, largitur seruis suis.* Nec dissimiliter Chrysostomus: *Omne iudicium Pater dedit Filio; sed hoc totum video à Filio esse Sacerdotibus commissum.* Quare vetustissimus & doctissimus Areopagita, ministros Ecclesiæ ait, *purgare, illuminare, perficere.* In his nihil filio Dei proprium sibi arrogat Ecclesia; sed filij Dei ministram se agnoscit Ecclesia; vt per illam fiat, quod solus Dei Spiritus facit.

De Spiritu sancto lib. 3. c. 19.
Homil. 75. in Ioan.
Cõtra Cresc. lib. 3. cap. 11.
De pœnitent. lib. 1. cap. 7.
In Homil. de pœnit.
De Sacerdot. lib. 3.
Cœlest. hierarch. part. 1. cap. 3.

Atqui necdum suum cursum confecit Caluinus. Currentem insequamur. *Iam verò* (inquit) *notandum est, quos ad munus Pastorale vocat Christus, necessarijs etiam donis ornare, vt pares sint exequendo muneri, vel saltem nõ inanes vndique accedant. Quod si verum est, nullo negotio refellitur stulta Papistarum iactantia, qui dum suam Hierarchiam magnificis præconijs extollunt, ne minimam quidem scintillam Spiritus sancti possunt in suis Episcopis ostẽdere. Volunt vt legitimos credamus*

Rixa Caluini cõtra Episcopos.

Eccle

Ecclesiæ Pastores, adeoq; Apostolos, & vicarios Christi, quos apparet omni Spiritus gratia prorsus esse vacuos. Atqui hic nobis certa regula præscribitur æstimandæ eorum vocationis, qui Ecclesiæ Dei præsunt; si videamus Spiritu sancto donatos. Hæc ille ita præcipiti cursu contra Ecclesiam raptus, vt tam extra huius loci metas quàm extra omnem rationis limitem sese abripuerit. Nec ad hunc locum quicquã pertinet quod garrit, nec nisi rixa quædã scurrilis totus eius garritus est. *Certa* (inquit) *hîc regula præscribitur æstimandæ eorum vocationis, qui Ecclesiæ Dei præsunt, si eos videmus Spiritu sancto donatos.* Dona autem exponit, *necessaria illa, vt pares sint exequendo muneri, aut saltem non inanes vndique accedant.* Mentitur ac fallit impostor. Cùm Christus insufflando dixit, *Accipite Spiritum sanctum*: non dedit Apostolis dona illa necessaria quibus pares essent Apostolico muneri exequendo; sed illã tantùm spiritualem potestatem ac facultatem dedit, qua peccata remitterent aut retinerent, vt verba proximè subsequẽtia manifestum faciunt, nósque in illis explicandis statim ostendemus. Sed & Caluinus ipse hoc ex parte aliquot, seque ipse hoc eodem in loco refutat. Ait enim. *Si ritè omnia expendimus, non tam in præsentia necessarijs eos dotibus instruit, quàm in futurum tempus Spiritus sui organa destinat. Quare hic flatus ad magnificam illam Spiritus missionem quam toties pollicitus fuerat, magna ex parte referri & extendi debet.* Agnoscit non hîc dari Apostolis necessaria illis dotes quibus exequendo suo muneri pares sint, sed in die Pentecostes illas datas esse; quod est verissimum: ideóque hoc in loco regulam præscribi æstimandæ vocationis ex donis & dotibus exercendæ vocationi necessariis, quæ nos videmus, est falsissimum. Cur & quorsum Spiritus S. hoc loco datus fuerit, in proxima sententia explicabitur. Nũc tenemus dona necessaria vocationi Sacerdotali nec data nec promissa isto in loco. Sic extra huius loci metas præcipiti & insano cursu longissimè se abripuit.

Caluini rixa à seipso refutatur.

Nunc vt omnes rationis atque honestatis limites exesserit, quid opus est ostendere? Quid nisi scurrile conuitium & bacchicus furor est, omnes in vnum Ecclesiæ Catholicæ Episcopos, Sacerdotes, Pastores, Doctores, superba voce damnare, quòd *nec minima scintilla Spiritus sancti in illis ostendi queat?* Quis Caluinum talem Aristarchum constituit? Quis illi hanc censoriam potestatẽ contulit? Quis eum huiusmodi Dictatorem creauit? Annon verè rabulam & scurram agit, flagro potius & loro coërcendus, quã iusta oratione refellẽdus?

Caluini furor bacchicus.

Sed

Sed & cæcus hæreticus (quídni enim ſuperbia cæca ſit?) non videt totam hãc orationem in ſe ſuóſque, ſiue verè ſiue falsè, totidem tamen verbis regeri poſſe. Quod qui faceret, ſiue vera ſiue falſa narraret, hominis tamen inſaniam pari inſania compeſceret. Docet quippe experientia ad inſaniam compeſcendam optimum eſſe remedium, vt duo inter ſe inſani committantur, vel certè vt inſanũ ſe fingens alium inſanum pari furore aggrediatur. Sed mihi in hac ſcriptione tam ſeria & grauí cum Caluino inſanire non libet: & habet adhuc alia quæ contra Catholicos diſputet. Illa videamus.

Obſeruent (inquit) *lectores, externo & viſibili ſtatus ſymbolo ſimul verbum coniungi. Nam & hinc Sacramenta vim ſuam mutuantur. Non quòd in voce, quæ auribus perſonat, incluſa ſit Spiritus efficacia: ſed quia à teſtimonio verbi pendet omnium eorum effectus quæ ex Sacramentis percipiunt fideles.* Hæc hactenus vera ſunt, ſi verbi vocabulo forma Sacramentalis intelligatur elemento viſibili coniuncta, non verbi prædicatio, vt latè cõtra Caluinum ſuprà diſputauimus. Audiamus ſequentia. *Flat Chriſtus in Apoſtolos. Hi non flatum modò, ſed Spiritum quoque recipiunt. Cur, niſi quia illis Chriſtus promittit?* Hîc fallit impoſtor. Non enim quia Chriſtus promittit, ſed quia Chriſtus dat, Apoſtoli hoc loco Spiritum ſanctum accipiunt. Ait illis Chriſtus, *Accipite Spiritum ſanctum*: non ait, Accipietis Spiritum ſanctum. Dat illum, nõ promittit illum. Fallit igitur & mentitur Caluinus. Pergamus nunc. *Similiter* (ait Caluinus) *in baptiſmo Chriſtum induimus, abluimur eius ſanguine, crucifigitur vetus homo noſter, vt regnet in nobis Dei iuſtitia. In ſacra Cœna ſpiritualiter Chriſti carne & ſanguine paſcimur. Vnde tanta vis, niſi ex Chriſti promiſſione, qui Spiritu ſuo efficit ac præſtat quod verbo teſtatur?* Iam apparet cur antea mentiri Caluinus voluit, quum *promittere* Chriſtum dixit, quod non promiſit, ſed dedit. Nempe vt totam vim Sacramentorum doceat à verbo promiſſionis pendere. Sed vt antea mentitus fefellit; ſic & quod hîc narrat, aliud Caluini mendacium eſt. Non ex Chriſti promiſſione, ſed ex Chriſti inſtitutione, ex materia elementari & certa verborum forma ab ipſo inſtitutis, pendet tota illa ac tanta Sacramentorum vis, vt loco iam citato contra Caluinum latiùs diſputauimus. Nunc quid ex his omnibus inferre Caluinus velit, audiamus. *Sciamus ergo quæcunque commenti ſunt homines Sacramenta, nihil aliud quàm mera ludibria eſſe, aut friuolos luſus: quia nulla ſignis poteſt conſtare veritas, niſi vbi adeſt verbum Domini.*

In Marc. cap. 1.

Caluini impoſtura de promiſſione.

Caluini de ſeipſo iuſtum iudicium.

Quo

Quoniam autem nunquam ita in sacris luditur sine impia Dei contumelia & animorum interitu, summo studio cauendæ sunt tales Satanæ præstigiæ. Sunt hæc omnia verissima; quo magis execrabiles Caluinistæ, qui ex diuinissimo venerabilis Eucharistiæ Sacramento profanam cœnam fecerũt, vbi nihil quàm panis communis mãducatur, quem etiam manducant canes, & cuius reliquiæ in eorum cœna canibus dantur; vel si è manu accipientes fortè delapsum canis deuorauerit, pro nihilo ab illis habetur: cuius rei in Anglia nostra exempla habemus. Sed vt in Caluini fabula maneamus, qui sunt homines, & quæ sunt hæc Sacramenta quæ commenti sunt? Apertè non dicit; sed quos intelligi velit, subsequens oratio satis demonstrat. *Si quis* (inquit) *obijciat non esse culpandum quod faciunt Episcopi Papales, dum fiatu suos inaugurant sacrificos, quia illic verbum Christi annexum est signo; responsio in promptu est, Christum non loquutum esse Apostolis, vt perpetuum Sacramentũ in Ecclesia institueret, sed semel testari voluisse quod nuper diximus, non aliunde quàm à se solo prodire Spiritum; deinde se nunquam munus iniungere, quin simul virtutem suppeditet ministris suis, eósque facultate instruat.* Hæc ille: satis demonstratus, Sacramentum pœnitentiæ, in quo fit remissio peccatorum, quod iuxta hæc Christi verba Ecclesia Catholica perpetuò celebrauit, ipsius iudicio merum esse ludibrium, lusum friuolum, ac Satanæ præstigias. Sed quam affert horum omnium rationem? hanc vnam, quòd Christus hîc perpetuum Sacramentum non instituit. Sed hoc ipsum quomodo probat? sola & simplici negatione: & quia aliam ille verborum Christi rationem iam assignauit, quod est dicere: Non est verum quod Papistæ dicunt, sed quod ego dico. Ita quod tota Ecclesia hactenus semper intellexit & credidit; nõ aliunde infirmat Caluinus quàm quia illud negat, & aliud affirmat. Ista sunt mera ludibria, friuoli lusus, & Satanæ præstigiæ, quæ exercet Caluinus à Satana edoctus. Sic ille in sacris ludit cum impia Dei contumelia, & animarum interitu. Quod vniuersa seruat per orbem Ecclesia, & tota contestatur antiquitas, hoc simplici negatione destruere satis putat esse Caluinus. Antiquitatis testimonia in proximi textus explicatione proferentur, vbi & quale hîc Sacramentum Christus instituit, aptius explicabitur.

Ecclesiæ receptissimam fidẽ simplici negatione destruit Caluinus.

Nunc quid adhuc in Caluino contra Ecclesiæ fidem sequatur, dispiciamus. *Omitto* (inquit) *quòd in Papatu in finem longè diuersum vel potius contrarium sacrifici creantur; nempe*

ad

ad mactandum quotidie Christum, quum ad homines Euangelij gladio immolandos creati fuerint Apostoli. Alia adhuc hæc accusatio est, à præsentis Euangelici textus sententia longissimè remota. Neque enim hîc de toto & proprio Sacerdotalis ordinis Sacramento, sed de pœnitentiæ Sacramento, & potestate remittendi peccata, quæ ordinis Sacerdotalis & iurisdictionis ordini annexæ propria est, disputat Christus, vt in proximo textu docebitur. Arripit tamen hanc qualemcunque ansam Caluinus, vt stomacho suo indulgeat. Aut in Sacramento ordinis, quod ex hoc loco deduci supponit, creari sacrificos qui mactent quotidie Christum. Impuro hæretico grauissimos & vetustissimos Patres opponimus, qui Sacerdotalis muneris in Ecclesia Christi hanc esse potissimam functionem docent, vt quotidianum sacrificium corporis & sanguinis Christi peragant. Dionysius Areopag. Sacerdotalia munera & totam Hierarchiam Ecclesiasticam ex instituto describens, excellentissimam eorum partem in sacrificio & liturgia ponit, quam prolixè & accuratè pertractat. *Post sacras* (inquit) *diuinorum operũ laudes, hostiam salutarem litat, se excusans,* &c. Chrysostomus Sacerdotalem dignitatem & functionem libris sex enarrans, non in alia re magis eam collocat, quàm in quotidiani sacrificij oblatione. *Eum* (inquit) *qui pro ciuitate tota, quid dico ciuitate? immò vniuerso mundo legatus intercedit, deprecatorq; est apud Deum, vt hominum omnium non viuentium modo, sed & mortuorũ peccatis propitius fiat, qualem, quaso, esse oportet? Quum autem ille & Spiritum sanctum inuocauerit, sacrificiumq; illud horrore ac reuerentia plenissimũ perfecerit, communi omnium Domino manibus assiduè pertractato, quæro ex te quoto illum ordine collocabimus?* Hæc ille. Diuus Ambrosius in libro de dignitate Sacerdotali, ordinem Sacerdotalem hoc potissimùm nomine extollit, *quòd Regum colla & Principum genibus Sacerdotum submittantur; & exosculatis eorum dexteris, orationibus eorum & sacrificijs credant se communiri.* Neque aliam exponit *gratiam per manuum impositionem presbyterij* (de qua Apostolum ad Timotheum) quàm *verba mystica quibus confirmatur ad opus electus, accipiens authoritatem teste conscientia sua, vt audeat vice Domini sacrificium Deo suo offerre.* De hoc proprio Sacerdotali munere hunc in modum Cyprianus. *Ille sacerdos vice Christi verè fungitur, qui id quod Christus fecit imitatur: & sacrificiũ verum ac plenum tunc offert Deo Patri, si sic incipiat offerre secundùm quod ipsum Christum videat obtulisse.* Rursum alio

Sacerdotale officium proprie in sacrificio quotidiano.

Eccles. Hierarch. c. 7. par. 3.

De Sacerdotio lib. 6

Cap. 10.

In cõment. in 1. Tim. 4.

Lib. 2. Epist. 3.

in

in loco Sacerdotes quasi etymologicè explicat, *Qui sacrificiũ Dei quotidie celebramus*: ac similiter Gregorius Nazianz. in carmine: *O sacrificia incruenta mittentes Sacerdotes!* Diuus Hieronymus Sacerdotum reuerentiam & honorem allegaturus: *Absit* (inquit) *vt de his quicquam sinistrum loquar, qui Apostolico gradui succedentes, Christi corpus sacro ore conficiũt.* Eusebius Pamphili Sacerdotum officium in eo positum demonstrat, *vt diuinum numen placantes, pro se ipsis & pro confratribus suis sacrificium perficiant*: ἀποτελῶσιν ἱερουργίαν τὸ θεῖον ἱλαστήριον. Iustinus martyr ita hoc Sacerdotibus Christianis proprium censet Deo sacrificare, vt scribat: *Non accipit à quoquam Deus sacrificia* (τὰς θυσίας) *nisi à sacerdotibus suis*, ἢ μὴ διὰ τῶν ἱερέων αὐτοῦ. Ignatius Apostolis proximus, adeò hanc functionis Sacerdotalis partem excellentem iudicauit, vt venerit sine Episcopo præsente sacrificare, quod tribus quasi synonymis variat: ὅτε προσφέρειν, ὅτε θυσίαν προσενέγκειν, ὅτε δοκῶ ἐπιτελεῖσθαι. Irenæo, Polycarpi discipulo, ita hæc res comperta fuit, vt scribat: *Sacrificia in veteri populo, sacrificia in Ecclesia: oblationes illic, oblationes & hic: species tantùm mutata est.* Quæ autem illa species sit, eodem in libro paulò superius explicuerat. *Christus* (inquit) *accipiens panem, &c. noui testamenti nouam docuit oblationem: quam Ecclesia ab Apostolis accipiens, in vniuerso mundo offert Deo.* De hoc quoque sacrificio D. Augustinus. *Sacrificium* (inquit) *& oblationem noluisti, corpus autem aptasti mihi: quia pro illis omnibus sacrificijs & oblationibus corpus eius offertur; & participantibus ministratur.* Rursum alio in loco. *Hebræi celebrabant in victimis pecorum prophetiam futuræ victimæ in cruce. Vnde iam peracti eiusdem sacrificij memoriam celebrant Christiani sacrosancta oblatione & participatione corporis & sanguinis Domini.* Vide vt vtrumque coniungat Augustinus, *oblationem & participationem.* Solam participationem agnoscũt hæretici: oblationem & sacrificium negant, quod *mactationem* Caluinus vocat, familiari sua auxesi vsus. Quibus hac in parte idem respondebimus quod Augustinus Manichæis, diuinum etiam hoc sacrificium sua profana impietate contaminantibus, sicut cœna Caluinistica idem hodie contaminat, eodem in loco respondit. *Manichæi* (& Caluiniani) *nescientes quid damnandum sit in sacrificijs Gentium, & quid intelligendum in sacrificijs Hebræorum, & quid tenendum vel obseruandum in sacrificio Christianorum, vanitatem suam sacrum offerunt diabolo.* Satis sunt hæc & clara & numerosa totius antiquitatis testi

Lib. 1. Epist. 20.

Epist. 4. ad Heliodorũ.

Demonst. Euangel. lib. 1. c. 6.

In Dialog. aduersus Tryphonẽ.

Epist. ad Smyrnenses.

Lib. 4. cap. 34.

Cap. 32.

De ciuitate Dei lib. 17 cap. 20.

Ibidem.

testimonia, quum ad sacrificium quotidianum peragendum creantur Sacerdotes, non in finem longè diuersum aut contrarium (vt garrit Caluinus) sed in proprium & excellentissimum illius ordinis finem illos creari. Ex qua etiam tot nobilissimorũ testiũ concordi sententia perspicuè refutatur quod alio in loco Ecclesiæ Catholicæ impiùs impingit Caluinus. De Episcopis & eorum authoritate disputans ita cauillatur. *Presbyteros creandi ius sibi solis competere dicunt.* Rem in tota antiquitate testatissimã vide & attende quo modo refutet. *Sed* (inquit) *in hoc pessimè corrumpunt vetus institutum, quòd non Presbyteros sua ordinatione creant qui populum regant ac pascant, sed sacerdotes qui sacrificent.* Sic ad rem ipsam nihil respondens, & aliò disputationem conuertens, hac futili cauillatione lectorem ludificat. Nunc enim ex tot illustrium Patrum testimoniis clarissimè constat, *vetus institutum non corrumpi*, sed rectissimè teneri, & obseruari, quòd in Presbyterorum ordinatione Sacerdotes creantur, qui sacrificent Deo victimam salutarem, & sacrificium quotidianum. Ad pascendum quoque & regendum, ad euangelizandum, ad Sacramentorum administrationem ordinantur Presbyteri: sed eorum primariam ac præcipuam functionem esse sacrificia quotidiana pro se ac pro populo Deo offerre, omnes, quos produximus, celeberrimi & vetustissimi Patres vno ore testantur. *Instit. lib. 4. c. 5. num. 4.*

23. *Quorum remiseritis peccata, remittuntur eis.*

STrenuam hîc operam nauat Caluinus, vt luculenta & perspicua Christi verba de potestate remittendi peccata Apostolis suis & eorũ successoribus data deprauet, & in alienum sensum nouitium, profanum, à se suisque adinuentum, violenter contorqueat. Hunc in finẽ præcedentia illa Christi verba, *Sicut misit me Pater, & ego mitto vos*, ita egregiè contaminauit, vt non ad homines vlla potestate ornandos, sed ad solam Euangelij doctrinam commendandam Christum illa dixisse exposuerit. Hunc in finẽ illa verba, *Accipite Spiritũ S.* promissionem esse de donis ac dotibus verbi Euangelici ministris conferendis, nullam autem præsentem spiritualis gratiæ aut potestatis collationem affirmauit. Vtramque illam corruptelam in locis præcedentibus explosimus. Nunc his suis corruptelis conformiter totam hanc remittendi peccata potestatem Apostolis hoc loco verbis expressis datam, nihil

aliud esse quàm in Euãgelica prædicatione perpetuam quandam peccatorum remissionem gratuitam credentibus denunciatam, (nouum huius temporis portentum, & prophanam vocis nouitatem) modis omnibus probare contendit. Sed antequam eius corruptelas propono, sanam doctrinam veluti amuletum præmittam; sanam & genuinam totius huius loci expositionem, non à meo cerebro excogitatam, non nouellam & profanã, sed à veruſtiſſimis Patribus acceptã, & literæ Euãgelicæ perſpicuè inhærentem in medũ proferam.

Varia Apostolis potestas variis temporibus data.

Christus Dominus variam, quam in terris exercuit, potestatem Apostolis suis, & eorum futuris successoribus, non totam simul & semel, sed variis temporibus ac locis, prout suæ sapientiæ conuenire videbat, maximè circa vltimos conuersationis suæ humanę dies, communicauit. In vltima Cœna supremi sui & diuiniſſimi Sacramenti administros eos constituit dicens, *Hoc facite in meam commemorationem*, vt suprà ex veterum consensu ostendimus. In concione postrema ampliorem illis potestatem iam iam daturus, sic Patrem alloquitur: *Sicut tu me misisti in mundum, ita & ego misi eos in mundum*, id est, constitui & decreui eos mittere in mundum. Quod enim in proximo futurum erat, quasi iam confectum narrat Christus. Sicut & illud aliud eodem in capite: *Opus consummaui quod dedisti mihi vt faciam*, cùm necdũ in cruce consummatum illud opus esset. Post mortem ac resurrectionem, hanc in particulari missionem facit. Et quidem ad Euangelij toto orbe prædicationem iam iam ad Patrem ascensurus eos mittit, simúlque baptizandi potestatem confert. *Euntes docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris & Filij & Spiritus S.* Nunc hoc in loco ipso die resurrectionis suæ cõgregatis Apostolis suis (vno absente Thoma) apparens dat illis potestatem remittendi peccata, qualem ipse exercuerat: Antequam hanc potestatem conferat, præmittit: *Sicut misit me Pater, & ego mitto vos.* Ego sum missus à Patre *euangelizare pauperibus, sanare contritos corde, prædicare captiuis remissionem, & cæcis visum, dimittere confractos in remissionem, prædicare annũ Domini acceptum, & diem retributionis.* Quod mihi muneris Pater cõmisit, hoc ego nũc vobis resigno: eius ego vos vicarios cõstituo. Qua authoritate Pater misit me, eadẽ ego mitto vos. Ego non solùm docui, euangelizaui, prædicaui, veritatẽ manifestaui super terram (quam totam potestatem alio loco ac tempore, maiori numero collectis tribuã) sed & *sanaui contritos corde, dimisi confractos in remissionem*, peccata

Luc. 22.

Ioan. 17.

Matt. 28.

Luca 4.

Verborum Christi explicatio.

peccata remisi & condonaui, *Magdalenæ, Paralytico*, & aliis. Docui verbo & miraculo, *filium hominis habere potestatem remittendi peccata super terram.* Hanc potestatem vobis iam datotus, tum insufflationis externo symbolo, tum verbo de præsenti Spiritum sanctum vobis confero. *Accipite Spiritum sanctum. Quorum remiseritis peccata, remittuntur eis.* Quia enim solius Dei est remittere peccata, & propriũ Spiritus S. & dilectionis diuinæ opus, propterea vt de hac vobis data vera ac certa potestate nemo ambigat, *Accipite Spiritum S.* Sic in hunc locum Cyrillus Alexandr. *vetus ac nobilis interpres* (ait Beza) & πολλῷ ἀνώτερα καὶ ἄλλα commentatur. *Solius* (inquit) *veri Dei est, vt possit à peccatis homines soluere. Qua igitur ratione diuina natura potestatem ac dignitatem discipulis suis Saluator largitus est?* Respõdet. *Quia certè absurdum non est peccata remitti posse ab illis qui Spiritum sanctũ habent in se ipsis. Nam cùm ipsi remittunt aut detinent, Spiritus S. qui est in eis, per eos remittit aut detinet.* Hæc ille. Sic & D. Ambrosius. *Ipsum* (inquit) *munus Spiritus sancti sit nunc officium Sacerdotis. Ius autem Spiritus sancti in soluendis ligandisq; criminibus est.* Nec dissimiliter D. Augustinus. *Remissio peccatorum quoniam non datur nisi in Spiritu S.* (hoc est, illi appropriatur remissio peccatorum, vt copiosè declarat) *in illa Ecclesia tantummodò dari potest quæ habet Spiritum sanctum,* & paulò pòst: *Deus quum mortem peccatoris nollet, sed vt reuertatur & viuat, dedit Ecclesiæ suæ Spiritum S. vt cuicumq; in eo peccata dimitteret, dimitterentur ei.* Sed & alio in loco idem Augustinus. *Nemo sibi dicat, Occultè ago pœnitentiam, apud Deum ago: nouit Deus, qui mihi ignoscit, quia in corde ago. Ergo sine causa dictum est: Quæ solueritis super terram, erunt soluta & in cœlis?* Docet luculenter potestatem à Christo Ecclesiæ datam, vt in Spiritu S. peccata remittat. Id ex hoc loco colligit Chrysostomus. *Sacerdotibus* (inquit) *datum est vt hanc potestatem habeant, quam Deus nec Angelis, nec Archangelis dari voluit. Neque enim ad illos dictum est, Quorumcumq; remiseritis peccata, remittuntur eis.* Idem ex iisdem verbis colligit Ambrosius. *Aiunt Nouatiani se Domino deferre reuerentiam, cui soli remittendorum criminum potestatem reseruent. Immò nulli maiorem iniuriam faciunt, quàm qui eius volunt mandata rescindere, & commissum munus refundere. Nam cùm ipse in Euangelio suo dixerit Dominus Iesus, Accipite Spiritum sanctum. Quorũ remiseritis peccata, remittũtur eis, & quorum retinueritis, detenta erunt: quis est qui magis honorat? vtrum*

Luce 7. Matth. 9.

Ad Ioan. c. 18. v. 15.

In Ioan. lib. 12. c. 56.

De pœnit. lib. 1. c. 2.

Serm. 11. de verb. Domini.

Hom. 49. ex Homil. 50.

Lib. 3. de Sacerdotia.

De pœnit. lib. 1. c. 2.

qui mandatis obtemperat, an qui resistit? Ecclesia in vtroq; seruat obedientiam, vt peccatum & alliget & relaxet. Hæc ille.

Audiamus nunc ergo Caluinum an non sit hereticis Nouatianis in hac causa similis. *Non dubium est* (inquit) *quin hic breuiter complexus sit Dominus Euangelij summam.* Non dubium est quin audacter & confidenter mentiatur Caluinus: quod ex ea, quam subiecit, probatione statim apparebit. *Neque enim* (inquit) *separanda est hæc potestas remittendi peccata à docendi officio, cui vno contextu annexa est.* Atqui nec hoc verum putamus, &, vt verum sit, non sequitur tamen: In eodem contextu ponitur docendi officium, & potestas remittendi peccata, ergo potestas remittendi peccata non debet separari ab officio docēdi, aut remittere peccata nihil aliud est quàm Euangelij summa: tum quia alia quàm plurima complectitur Euangelij prædicatio, tum maximè quia Euangelicæ prædicationis hîc finis ac fructus est, vt qui verbo fidei audito crediderunt, postea pœnitentiā agentes à peccatis soluantur; non autem hoc ipsius prædicationis officiū est, prædicando remittere & condonare peccata. Petrus post prædicationem factam videns auditores suos *compunctos*, ac dicentes; *Quid faciemus, viri fratres?* iubet eos *pœnitētiam agere, & baptizari in remissionem peccatorum.* Non dicit eis: Iam credendo prædicationi factæ remissa sunt vobis peccata.

Remissio peccatorū Euāgelicæ prædicationi nec officium, nec summa est, sed finis & effectus.

Act. 2.

Sed pergamus cum Caluino, &, vt suum paradoxum probet, videamus. *Dixerat paulò antè Christus; Sicut misit me viuens Pater, ita & ego mitto vos. Nunc quorsum spectet, ac quid sibi velit ista legatio, declarat: tantùm antepositum quod necesse erat, se illis Spiritum S. dare, ne quid ex se ipsis agerent: hic ergo præcipuus est Euangelij prædicandi finis, vt Deo reconcilientur homines.* Est sanè finis Euangelij prædicandi, & hoc sensu illa verba, *Ego mitto vos*, de prædicatione Euangelij possunt intelligi, & non de hac peculiari & stricta potestate, quā subiunxit, remittendi peccata, vt nos exposuimus: sed non est ipsum prædicandi officium, vt Caluinus postea docebit. Hoc etiam sensu non separatur ab officio docendi, potestas remittendi, quia hic finis & fructus illius est: sed certè sic separatur potestas remittendi peccata ab officio docēdi, vt aliud sit remittere peccata, aliud prædicare Euangelium; nec in ipsa prædicatione aut per ipsam remittātur peccata, sed post illam, post fidei doctrinam acceptam & creditam. Interposuit Christus se *Spiritum sanctum illis dare, vt remitterent peccata*; vt hunc finem & maximum fructum prædicationis suæ Euangelicæ auditori

Potestas remittendi peccata à prædicatione Euāgelij quomodo separatur & quomodo non.

auditoribus & discipulis suis impartirent. Quod ergo hîc dixit Caluinus, libenter amplectimur. Sed alium ille sensum coquit, alia cogitat consilia.

Primùm, hanc reconciliationem, in quo consistat, multis verbis, sed fallacibus & impiis (quæ propterea præterite nolumus) explicat. *Quòd* (inquit) *sit gratuita peccatorum venia: quod & Paulus docet 2. Cor. 5. 18. vbi Euangelium hac ratione appellat ministerium reconciliationis.* Reconciliantur quidem homines Deo gratuita venia peccatorũ: sed nec in sola hac gratuita venia consistit reconciliatio, ad quam interna etiam renouatio requiritur, nec in hac recõciliatione gratuita Euãgelij finis ac summa cõsistit; nec Paulus loco citato de Euangelio loquitur; nec Euangelium appellat ministeriũ reconciliationis, vt Caluinus mendaciter affirmat; sed hoc tantùm dicit: *Omnia ex Deo, qui nos reconciliauit sibi per Christũ, & dedit nobis ministerium reconciliationis.* Hîc de Euangelio aut de Euangelica prædicatione nihil Paulus. Immò multò plus & longè aliud ibi loquitur Apostolus. *Si qua* (inquit) *in Christo noua creatura, vetera transierunt, ecce facta sunt omnia noua.* id est: Cùm simus noua creatura in Christo facti, veteris hominis desideria, seu legalia omnia iam transierũt. Nouus cultus & noua vita in Christo successit. *Omnia autem ex Deo*, id est, tota hæc innouatio ex Dei bonitate est: *qui nos recõciliauit sibi per Christum*, id est, qui omnes credentes per mediatorem Christum nouas creaturas fecit: *& dedit nobis* (noui testamenti ministris) *ministeriũ reconciliationis*, id est, officiũ & potestatẽ ea faciendi per quæ homines recõcilientur Deo; videlicet non solùm verbũm prædicandi, sed & baptizandi, & peccata remittendi, & quælibet Sacramenta administrandi. *In ministerio* enim *reconciliationis* omnia ista continentur. Ipsa quoque Euangelica prædicatio latiùs patet, quàm vt gratuitam peccatorum veniam annuncier. Quod videns ipse Caluinus subiungit. *Multa quidem alia continet Euangelium. Sed hoc inprimis agit illic Deus, vt recipiat homines in gratiam, peccata non imputando. Quare si fideles Ecclesiæ ministros præstare volumus, summo studio in hanc partem incumbere decet. Nam in hoc maximè differt à prophana philosophia Euangelium, quia hominis salutem in gratuita peccatorum remissione cõstituit. Nam & hinc fluunt alia Dei beneficia, vt nos illuminet Deus ac regeneret Spiritu suo, vt reformet ad imaginẽ suam, vt inuicta fortitudine contra mundũ & Satanã nos armet. Itaque tota pietatis doctrina & spirituale Eccleſiæ*

Reconciliationis nostræ ministerium quid.

Fabula errorum plena.

ædificium fundamento illo nititur, quòd Deus nos à peccatis omnibus absolutos gratis sibi adoptat. Fabulam narrauit multis erroribus plenam. Ostendere vult Euangelij summam in gratuita peccatorum remissione consistere, vt hac demonstratione per modum prolo-quij facta, ad textus enarrationem seu verius corruptionem fœdam descendat. Agnoscit alia multa continere Euangelium, præter hanc gratuitam peccatorum remissionem. Sed quæ illa alia multa sint, vafer dissimulat; ne si illa in medium proferret, mendacij, quod stabilire nititur, turpitudo confestim se proderet. Atqui iam in procœmio totius huius operis opportunè ostendimus, Euangelium præter remissionem peccatorum gratuitam maximè & imprimis esse totius vitæ nouitatem *seruire Deo in sanctitate & iustitia omnibus diebus vitæ nostræ*, & in hoc maximè *apparuisse gratiam Saluatoris nostri Dei* (teste Apostolo) *vt abnegantes impietatem & sæcularia desideria, sobriè, piè, & iustè viuamus in hoc sæculo, expectantes beatam spem, & aduentum gloriæ magni Dei.* Hoc ergo imprimis agit Deus per Euangelij prædicationem, non *vt recipiat homines in gratiam, peccata non imputando*, vt Caluinus narrat; est quippe exordium hoc tantùm & principium prædicationis Euangelicæ, vt illa prima vox resonatur Ioan. Baptistæ, *Pœnitentiam agite*, & illa prima vox Christi, *Pœnitentiam agite, appropinquat enim regnum cœlorum.* Item illa prima Petri concio: *Pœnitentiam agite, & baptizetur vnusquisque vestrûm in remissionem peccatorum.* Prima hæc fidei & religionis Christianæ rudimenta sunt, &, vt Paulus loquitur, *elementa sermonum Dei. Est sermo inchoationis Christi, iacere fundamentum pœnitentiæ ab operibus mortuis & fidei ad Deum.* Doctrina remissionis peccatorum gratuitæ per fidem in Deum & pœnitentiam, est initialis & elementalis hominis Christiani doctrina. Perfectio doctrinæ quã Christus in postrema concione docuit, hæc est: *Manete in dilectione mea. Si præcepta mea seruaueritis, manebitis in dilectione mea: sicut ego præcepta Patris mei seruaui, & maneo in dilectione eius. Si quis diligit me, sermones meos seruabit & Pater meus diliget eum, & ad eum veniemus, & mansionem apud eũ faciemus.* Hic est præcipuus Euangelij finis. In hoc maximè differt à prophana philosophia Euangelium, non quòd hominis salutem in gratuita peccatorum remissione constituit, vt Caluinus affirmat, quasi Epicuream vitam in voluptate & flagitijs agentes, non nisi perpetuò peccantes perpetua peccati remissione & aliena iustitia, eáque imputatiua, saluaremur, sed

Impostura Caluini.

Euangeliũ vitæ nouitas.

Euangelij perfectionẽ in primis eius rudimentis ponunt hæretici.

Act. 2.

Heb. 6.

Ioan. 15.

Euangelij finis pro primus.

Euãgeliũ à prophana philosophia quo differt.

sed quòd facit nos veros Dei cultores, facit diligere Deum, seruare sermones eius, manere in Deo, vniri Deo per charitatem in hac vita, & frui Deo per visionem in altera vita. *Neque ab hac remissione peccatorum gratuita, fluunt alia Dei beneficia,* vt narrat Caluinus; sed ab hac incipiunt tanquam ab imperfectiori ad perfectius tendendo, & tanquam à necessario ad magis excellentia progrediendo. *Vt illuminet nos Deus per fidem,* non facit remissio peccatorum gratuita; quia ipsam remissionem præcedere debet fides, & illuminatio per fidem. *Qui enim non credit in filium Dei, ira Dei manet super eum.* Vt autem Deus nos suo Spiritu regeneret, vt ad imaginem suam reformet, vt inuicta fortitudine contra mundum & Satanam nos armet, non hæc ex remissione peccatorum gratuita fluunt, nō ex ea deriuātur, sed ex vnius dono charitatis quæ post remissionem gratuitam diffunditur in cordibus credentium per Spiritum Sanctum qui datus est illis. Hunc ordinem seruat Paulus. *Secundum suam misericordiam saluos nos fecit per lauacrum regenerationis,* (ibi est remissio peccatorum iuxta illud Petri, *Baptizetur vnusquisque vestrum in remissionem peccatorum;* & iuxta illud Ananiæ ad Paulum, *Exurge, & baptizare, & ablue peccata tua, inuocato nomine ipsius*) *& renouationis Spiritus Sancti quem effudit in nos abundè.* Hîc est charitas diffusa per Spiritū Sanctum in cordibus, quæ reformat nos ad imaginem Christi, quatenus per illam *ambulamus in nouitate vitæ, veterem hominem deponentes. Qui enim diligit me, sermones meos seruabit.* Hæc etiam charitas armat nos contra mundum & Satanam; quia *valida est sicut mors dilectio,* & *qui manet in charitate, manet in Deo, & Deus in eo,* ac per hoc *maior est qui in fidelibus quàm qui in mundo.* Ex charitate igitur ista Dei beneficia fluunt, non ex remissione peccatorum gratuita. Tota igitur pietatis doctrina, & spirituale ædificium Ecclesiæ, non illo fundamento nititur, quòd Deus nos à peccatis absolutos gratis sibi adoptat, vt Caluinus nequicquam lectorem fallit, cùm gratuita hæc adoptio, quatenus vnam peccatorum remissionem concernit, non nisi *initium sit substantiæ Christi* (vt Paulus loquitur) *& inchoatio sermonum eius*, sed tota pietatis doctrina & spirituale Ecclesiæ ædificium est, *vt tēpla simus Spiritus sancti, vt Deus nos inhabitet, vt adhærentes Domino, vnus cum eo Spiritus fiamus,* denique vt *viam excellentiorē* teneamus, quam Paulus nobis demonstrare profitetur. *Viam* videlicet *charitatis, sine qua nihil sumus,* & quæ cæteris omnibus, ipsa *fide ac spe maior est. In duobus*

Act. remiss. peccat. alia beneficia nō fluunt, sed incipiunt.

Ioan. 3. Charitas est renouationis & reformationis nostræ fons.

Tit. 3.

Act. 2.

Act. 22.

Rom. 6. & 7. Ioan. 14. Cant. 4. 1. Ioan. 4.

Priuatio nihil operatur, sed noua forma.

Heb. 3. 1. Cor. 3. & 12. & 13.

Luc.17. quippe *dilectionis mandatis tota Lex pendet, & Propheta.* Quare si fideles Euangelij ministros præstare volumus, summo studio in hãc parte incũbere decet, vt hæc duo charitatis mãdata potissimùm inculcentur, vt viã charitatis doceamus, vt fideles in Dei dilectione manere, eiúsq; præcepta seruare adhortemur. In eo est Euangelij summa. *In hoc apparuit Filius*
1.Ioan.3. *Dei, vt dissoluat opera Diaboli. In hoc apparuit gratia Saluatoris*
Tit.2. *nostri Dei, vt abnegantes impietatem & secularia desideria, sobriè, iustè, & piè viuamus in hoc seculo.* Ad hoc euangelizandum & docendum missi sunt Apostoli, dicente illis Christo:
Matt.28. *Docentes eos seruare omnia quæcunque mandaui vobis.* Toto igitur Caluini præludio manifesti & grauissimi erroris conuicto, videamus iam quem Christi verbis sensum affingat.

Caterùm (inquit) *ita mandatum Christus iniungit Apostolis remittendi peccata, vt minimè, quod suum est, in ipsos transferat. Proprium eius est peccata remittere. Hunc honorem, quatenus in ipsis est, Apostolis nõ resignat, sed iubet suo nomine remissionem peccatorum testari, vt per eos Deo homines reconciliet, denique solus ipse propriè loquendo per Apostolos suos peccata remittit.* De hac re tota satis multa iam antea diximus, vt nihil hîc repetere sit opus, etsi eandem iterum cantilenam canere Caluino visum fuit, vt sic post multa tandẽ præambula totũ suum toxicum effunderet. Nõ enim nisi pedetentim & multa præfatus ad corruptelã suam patefaciendã descendere voluit. Nunc igitur ad eam se accingit. *Potest tamẽ quæri, quum testes solùm vel præcones huius beneficij non authores eos constituat, cur tam magnificè extollat eorum potestatem. Respondeo hoc stabiliendæ nostræ fidei fuisse datum. Nihil nostra magis interest, quàm vt securè statuere nobis liceat, non venire in memoriam peccata nostra coram Deo. Zacharias in suo Cantico hanc vocat scientiam salutis. Ad eam probãdam cùm Deus vtatur testimonio hominum, nunquam acquiescent conscientiæ, nisi in eorũ persona Deum ipsum loquentem agnoscant. Ideò dicit Paulus: Hortamur vos vt reconciliemini Deo, tanquam Christo per nos obsecrante. Videmus nũc cur tam splendido elogio cõmendet Christus ac ornet ministeriũ quod Apostolis iniungit, nempe vt tutò sibi persuadeant fideles ratũ esse quod audiũt de remissis peccatis, nec minoris faciant reconciliationem quæ voce hominũ offertur, quàm si Deus ipse manifestè è cœlo porrigeret. Ac vberrimum huius doctrinæ fructum quotidie percipit Ecclesia, dum Pastores suos intelligit diuinitus ordinatos esse æternæ salutis sponsores: nec peccatorum remissionem, quæ apud illos deposita est, procul*

esse

Hæc scientia salutis erat per Ioannem Baptistam danda, quatenus Iudæi doctrinæ erat viam salutis ad Christum, non per ipsum Christum, aut quos ille misit. Sic ad certitudinem Caluinianam non magis pertinet quàm ad raphana quæ venduntur in foro.

esse quærendam. Nec verò propterea vile scere nobis debet incomparabilis hic thesaurus, quia in vasis fictilibus exponitur, sed est cur agamus gratias Deo, qui tanto honore dignatus est homines, vt intestanda peccatorum remissione suam ac filij personam sustineant. Fanaticos autem homines sciamus, dum hanc legationem spernunt, Christi sanguinem pedibus calcare. Hæc ille. Vix tandē post multas verborum ambages, post longa & garrula præludia, animi sui sententiam impostor aperuit, quæ tamen ex multis fragmentis simul consarciendis colligenda est, clarè & apertè non exponitur. Summa est, hæc verba, *Quorum remiseritis peccata, remittuntur eis*, hūc sensum habere. Quibus prædicando Euangelium gratuitam à Deo peccatorum remissionem annunciaueritis, & testati fueritis, illi certò & tutò remissa sibi esse peccata credere possunt ac debent. Loquitur enim Christus magnificè, & dicit Apostolos remittere peccata, sed sensus est, quòd hanc remissionem non nisi attestantur. Tamen vt securi ac certi simus, dicit eos remittere. Hæc est sententiæ Caluini hoc loco summa. *Iubet* (inquit) *eos Christus suo nomine remissionem peccatorum testari. Testes solùm vel præcones facit eos huius beneficij. Tutò sibi persuadebunt fideles ratum esse quod audiunt* (ex voce Prædicantis ministri) *de remissis peccatis. Pastores diuinitus ordinantur æternæ salutis sponsores, & hoc honore dignatus est illos Deus in testanda peccatorum remissione.* Ex his verborum Caluini fragmentis totam eius sententiam antè dictam colligimus. Nunc eius absurditatem ac impietatem breuiter aperiemus, simúlque quæ obiter à Caluino ad eius confirmationem inserta sunt, refutabimus.

Caluiniana explicationis summa.

Absurda Caluini sententia est tribus ex causis. Primùm, quia authoritas prædicandi Euangelium, in qua prædicatione ponit Caluinus remissionis peccatorum attestationem seu annunciationem & præconium, iam dudum antea Apostolis fuit concessa quo ad Iudæos, & postea distinctè quo ad omnes gentes, ipso die ascensionis Dominicæ. Non ergo in his verbis, & hoc tempore ipso resurrectionis die data fuit illa prædicandi potestas. Secundò, quia prædicatio Euangelij, vel annunciatio & attestatio in illa facta, ab ipsa remissione peccatorum res est longissimè distincta: quod ex eo fit euidens, quia, vt remittantur peccata, multa præter fidem requiruntur, odium præteritæ vitæ, propositum melioris vitæ, spes veniæ, Dei dilectio & proximi. Ad prædicationē verbi legitimè audiendam sola requiritur fides, vt credatur verbo prædicato.

Luc. 10. Matt. 28.

Euangelica prædicatio non remittit peccata.

Aliud ergo & longè aliud est verbi prædicatio, & peccatorum remissio, & consequenter vtriusque potestas. Tertiò, prædicator verbi non potest nisi in genere annunciare aut attestari remissionem peccatorum, idque iis legibus & conditionibus quas Deus in Scripturis præscribit. Remissio peccatorum quam fingit Caluinus, est certa fides in particulari, qua certò quisque credit sibi peccata remitti. Hoc Petro, aut Paulo (verbi gratia) Prædicator aut Pastor non annunciat, non testatur, sed tantùm in genere Euangelicam doctrinam prædicat, si sicut oportet Euãgelium prædicat: neque enim vel Christus, vel Apostoli aliter prædicauerunt. Deinde vt huius iam sententiæ manifesta impietas appareat, quærimus à Caluino & Caluinistis, omnibúsque hodie hæreticis pariter cum Caluino insanientibus, an Christus remittendo peccata Magdalenæ, Paralytico, & aliis, aut in verbi prædicatione eam largitus est remissionem, aut non nisi eam attestatus fuerit, nec verè remiserit peccata. Neutrum sine maxima vel absurditate vel impietate dici potest. Atqui hoc in loco sic mittit Apostolos Christus, sicut ille missus erat. Remittunt ergo & illi peccata verè, sicut Christus remisit; verbo absolutionis, non verbo prædicationis, verbo efficaci, non verbo testimonij.

Luc. 7. Matth. 9.

Quomodo Christus & quomodo Ecclesia peccata remittit.

Quo tamen in loco ne omnimodam paritatem in Christo & Apostolis ponere videamur, paucis exponam, qua in re similes, qua in re dissimiles Apostoli Christo hac in parte sint. Similitudo enim in quibusdam locum habet, in quibusdam non habet. Primùm, in fine conueniunt. Sicut enim missus est Christus, vt doceret veritatem, & quos docuit, ad salutẽ perduceret; sic Apostoli missi sunt ad docendum omnes gentes, & quos docuerunt, ad salutem conducere: *ad consummationem sanctorum, in ædificationem corporis Christi*, &c. Secundò, in principio conueniunt: quia sicut Christus homo missus est à diuina Patris potestate, sic Christus Dei filius eadem diuina potestate misit Apostolos, vt principium missionis in vtroque sit simile. Tertiò, in modo conueniunt: quia sicut Christus non erat merus annũciator & nudus prædicator verbi, sed potestatem quoque spiritualem habuit, *Vnctus à Deo præ participibus suis*, qua *Pastor bonus* erat, ac regendi & gubernandi facultatem habuit, sic Apostoli non solùm præcones verbi, sed & Pastores animarum erant, *quos posuit Spiritus Sanctus regere Ecclesiam suam*, & ad hoc *Spiritum Sanctum acceperunt*, vt peccata remitterẽt ac retinerent. Dissimiles tamen & dispares multùm Christo Apostoli, aliique Pastores sunt,

1.

Ephes. 4. 2.

Disparitas inter Christum &

tum

tum natura, tum potestate. Natura, quia solùm homines sunt, ideóque non nisi in nomine & potestate Dei & filij eius peccata remittunt. Potestate, quia non nisi limitatam habent, vt vicarij, non vt Domini. Quorum neutrum obstat quin verè peccata remittant ac retineant: neutrum cogit vt soli sint præcones ac testes factæ remissionis peccatorum. Postremò impia est Caluini expositio, quia nouella, prophana, SS. Patribus (quorum testimonia nuper produximus) aduersa & contraria; denique à Christi verbis prorsus aliena est, vt mox in proximo membro luculenter docebitur. *Ecclesiam quoad remissionem peccatorum.*

Nunc cum Caluino pergamus. *Rursum* (inquit) *plusquam insulsi sunt Papistæ, qui locum hunc ad magicas suas absolutiones detorquent. Nisi quis peccata confessus fuerit in aurem Sacerdotis, nulla secundùm eos speranda est remissio. Christus enim peccata voluit per Apostolos remitti, absoluere autem nequeunt nisi causa cognita: ergo confiteri necesse est.* Hæc sanè ratiocinatio & collectio ex hoc loco non Papistarũ modo, sed doctissimorum Patrum est, cum quibus insulsi esse malumus, quàm cum Caluino sapere, qui nunquam se sapere putat nisi cùm solus sapit: qui *sapere ad sobrietatem*, spiritu suo indignum semper iudicauit; & Apostolo contrarius, *prudens vult semper esse apud semetipsum, alta sapere, humilibus non consentire.* Rom. 12. 3. Rom. 16.

Audiuimus antea, potestatẽ remittendi peccata Ecclesiæ datam ex hoc loco colligere & docere Cyrillum, Chrysostomum, Ambrosium, Augustinum. Addit Cyrillus eodem loco, hãc potestatem exercere Ecclesiam *partim in baptismo, partim in pœnitentia*, vbi peccatorum confessio facienda est. Addit Chrysostomus: potestatem condonãdi peccata datam Sacerdotibus, nõ solùm in baptismo, sed & postea. *Non solùm* (inquit) *quum nos regenerant Sacerdotes, sed & postea condonandorum nobis peccatorum facultatem obtinent.* Vbi & docet duplex hoc esse discrimen, Sacerdotum veteris legis & nouæ, *quòd illis datum erat corporis lepram non purgare, sed purgatam probare; his verò concessum est animæ lepras non purgatas probare & ostendere* (vt Caluinus vult) *sed prorsus purgare.* Hoc autem in pœnitentiæ Sacramento sacerdotes præstare, apertis verbis alio in loco docet. Addit Augustinus loco illic citato: *Ergo sine causa sunt claues datæ Ecclesiæ Dei? Frustramur Euangelium Dei, frustramur verba Christi. Iob dicit: Si erubui in conspectu populi mei confiteri peccata mea.* Addit denique Ambrosius: *Impossibile videbatur per pœnitentiam deleri peccata. Concessit hoc Christus Apostolis: quod ab Apostolis ad Sa-* Lib 12. ca. 56. in Ioã. De sacerd. lib. 3. Homil. 10. in Matth. Homi. 49. ex homil. 50. De pœnit. lib. ... c. ...

cer-do

In Psal.38. *cerdotum officia trãsmissum est.* Et iterum alio in loco, *Dominus, quod antè erat iudicij sui, dedit Apostolis peccata remittendi aquitatem, ne citò soluenda diu ligata manerent. Hoc Nouatianus* (sed nec Caluinus) *non audiuit; sed Ecclesia Dei audiuit. Non potestatem vsurpamus, sed seruimus imperio.* His alios Patres adiungimus. *Episcopus vel presbyter* (ait D. Hieronymus) *pro officio suo, quum peccatorum varietates audiuerit, scit qui ligandus sit, quiq; soluendus. Reatus cõscientiarum* (ait Leo Magnus) *sufficit solis Sacerdotibus indicari confessione secreta.* Plenius D. Basilius. *Necessariò ijs aperiri peccata debent, quibus credita est dispensatio mysteriorum Dei.* Ad hoc hortatur antiquissimus Athanasius. *Si nondũ soluta sunt peccatorum tuorũ vincula, tradas te ipsum discipulis Iesu; adsunt enim qui te soluant pro potestate ea quam à Saluatore acceperunt. Superni quippe iudicis principatum sortiuntur* (ait Gregorius Magnus) *vt vice Dei quibusdam peccata retineant, quibusdam relaxent, & animarum iudices fiant. Hoc est enim immobile seueritatis Apostolicæ iudicium* (ait Hilarius) *vt quos in terris ligauerint, id est, peccatorũ nodis innexos reliquerint, & quos soluerint, confessione videlicet veniæ receperint in salutem in Apostolicæ conditione sententiæ, in cælis quoque aut soluti sint, aut ligati. Mediator quippe Dei & hominum, homo Iesus Christus* (ait Leo Magnus) *hanc præpositis Ecclesiæ tradidit potestatem, vt & confitentibus satisfactionem pœnitentiæ darent, & eadem salubri satisfactione purgatos ad communionem Sacramentorum per ianuam reconciliationis admitterent.* Cui conformiter Augustinus de pœnitente ita scribit. *Veniat ad Antistites, & à præpositis sacrorum accipiat satisfactionis suæ modum.* Quia videlicet, vt scribit alio in loco Chrysostomus, *A terra iudicãdi principalem authoritatem sumit cælum. Nam iudex sedet in terra, Dominus sequitur seruum; & quicquid hic in inferioribus iudicarit, hoc ille in supernis cõprobat.* Propter hanc iudicialem potestatem adeò necessaria semper habita fuit causæ cognitio, & peccatorum confessio, seu secreta, seu publica, vt antiquissimus Cyprianus sic de ea scribat: *Etiam in minoribus peccatis agunt peccatores pœnitentiã iusto tempore, & secundùm disciplinæ ordinem ad exomologesin,* id est, confessionem *peccatorum veniunt, & per manus impositionem Episcopi & cleri, ius communicationis accipiũt.* Quod etiam in solis cogitationũ peccatis, quæ lethale crimen continebant, facere Christianos idem antiquissimus martyr his verbis docet: *Quamuis nullo sacrificij aut libelli facinore con-*

In cõment. in Matth. cap.16.

Epist.80.

In reg.breuior.q.288

Sermon.in illud, Profect. in pagum, &c.

Homil.26. super Euã.

In Matth. cap.18.

Epist.91.

Homil.50. cap.11.

Homi.5. de verbis Esa. vidi Dominum.

Lib. 3. Epist.14.

Serm.5. de lapsis.

stricti

stricti sint, quoniam tamen de hoc vel cogitauerunt, hoc ipsum apud Sacerdotem Dei dolenter & simpliciter confitentes, exomologesin conscientiæ faciunt, animi sui pondus exponunt, salutarem medelam exquirunt. Quod totum quanta seueritate tum à fidelibus præstitum, tum ab Ecclesiæ Pastoribus necessariò exactum fuerit, luculentus testis esse potest Theodoretus. *Sunt* (inquit) *medicabilia quæ etiam post baptismum fiunt vulnera. Medicabilia autem non per solam fidem data remissione* (vt sanè volunt hodie hæretici) *sed per multas lacrymas, & fletus, & luctus, & ieiunium, & orationem, & laborem facti peccati quantitati commoderatum. Qui enim non sic affecti sunt, eos nec admittere quidem didicimus, nec diuina eis impartire has habet Ecclesia leges de pœnitentia.* Cum tot ac tantis antiquitate, eruditione, sanctitate illustribus Patribus, Ecclesiarum Episcopis, insulsi esse malumus, quàm cum Caluino sapere. Agnoscunt in potestate remittendi peccata à Christo Apostolis aliisque sacerdotibus data, iudicium exerceri: In hoc iudicio peccata vel remitti vel ligari: In pœnitentiæ Sacramento hoc iudicium exerceri; Vt hoc iudicium exerceatur, peccatorum confessionem necessariò fieri: Iuxta peccati confessionem præscribi satisfactionis modum: Atque hac demum via ac ratione in Ecclesia solui peccata, absolutionem dari.

In Epitome diuinorum decret. cap. de pœnitent.

1. 2. 3. 4. 5. 6.

Elegans sibi videtur Caluinus, qui sententiam Ecclesiæ in soluendis peccatis, *magicam absolutionem* vocare potuit. Sic homini impio magicum est, quicquid ex Christi instituto circa diuina Sacramenta conceptis verbis peragitur. Magicum Caluino est vti hac forma verborum; *Ego te baptizo in nomine Patris & Filij & Spiritus sancti.* Magicum est, accepto in manus pane dicere, *Hoc est corpus meum.* Sed quæ contra has eius blasphemias aliis in locis iam diximus, ad hanc quoque Satanicam eius contumeliam refutandam sufficere possunt. Manet firma Ecclesiæ Catholicæ sententia, tot nobilissimorum Patrum testimoniis roborata, Christum in his ad Apostolos verbis, *Quorum remiseritis peccata, remittuntur eis*, veram & diuinam illis potestatem dedisse, non in verbi prædicatione, sed in pœnitentiæ Sacramento, & iudiciali cognitione, peccata pœnitentibus & confitentibus remittendi.

Caluini blasphemia.

Nunc quid contra hanc expositionem Catholicam literæ Euangelicæ inhærentem, & vnanimi Patrum consensu agnitam atque firmatam, disputet Caluinus, attendamus. *Sed* (inquit) *ridicula est illorum hallucinatio, dum summum claus-*

cardi

cardinem prætereunt, nempe hoc iuris concessum esse Apostolis ad asserendam Euangelij authoritatem, cuius illis commissa erat prædicatio. Atqui hunc iam cardinem ab ostio remouimus, & Caluini commentum, de asserenda Euangelij authoritate, ab huius loci sensu remotissimum & alienissimum esse ostendimus. Sed & infrà in proxima clausula magis ostendemus.

Caluini artes obseruandæ.

Bonus Caluinus noua sua commenta Scripturis affingit, eáque sua affirmatione ponit; aut leuissimis coniecturis & futilibus paralogismis suffulcit, & orque receptissimum Ecclesiæ sensum litteræ Euangelicæ inhærentem, non aliqua ratione propria, sed ex eo solo capite refutat, quòd ille aliter sentit, & ille aliter locum exponi voluit. Sic enim hoc loco sensum Catholicum veluti *ridiculam hallucinationem* reiicit, nullo alio argumento, quàm quia ille aliter textum exposuit, suique cerebri commentum homo ipsa impudentia impudentior, *summum causæ cardinem* vocat. Atque in hac sua insania pergens, ait: *Neque enim confessarios instituit Christus, qui occultis susurris examen de singulis peccatis habeant; sed vocales Euangelij sui præcones, qui gratiâ expiationis per Christum parta cordibus piorum obsignent.* Eandem rem aliis verbis repetit. Refellit sensum Catholicum simplici eius negatione, & sui commentitij sensus simplici affirmatione. Quo quidem modo quilibet alius omnia & vniuersa fidei orthodoxa dogmata refutauerit. Vtro hîc nouo verbo vtitur, quo in prioti explicatione non est vsus; *Euangelij præcones gratiâ per Christum partam in piorum cordibus obsignare.* Hoc adhuc absurdius est, & à Christi verbis remotius, quàm quod prius dixerat, *testari & spondere.* Testari quippe & spondere, vel, vt alij loquuntur, *annunciare remissionem peccatorum*, aliquam habet datæ remissionis speciem: quia tametsi non remittit peccatum qui testatur, spondet, aut annunciat illud remitti, tamen significat nunc remitti, quia declarat remissa. Atqui *obsignare hanc gratiam expiationis per Christum partam*, non significat vllam præsentis remissionis attestationem aut declarationem, sed significat, in sensu Caluini, iam dudum facta per fidem remissionis peccatorum quandam confirmationem. Ita hoc nugamentum à Christi verbis adhuc longius recedit, & ad Euangelij authoritatem asserendã, quod fingit Caluinus, minimè facit. Dixit Christus, *Quorum remiseritis.* Dicit Caluinus, Quorum iam remissa peccata obsignaueritis. Hoc à Christi verbis longissimè recedit: immò Christi verba falsa ac inania reddit. Sed nec, vt dixi, ad Euan-

Obsignatio Caluiniana ineptior testimonio Lutherano

gelicæ

gelicæ prædicationis authoritatem asserendam quicquam facit: quando iuxta hunc sensum Euangelica prædicatio nihil confert, nihil tunc factum, nullum beneficium tunc exhibitum, vel annunciat vel testatur, sed beneficium olim præstitum modo quodam commentitio obsignat. Antequam ad Euangelium audiendum venit Caluinista, iam ei dudum remissa peccata sunt. Sed Euangelium quod audit, hanc illi factam gratiam modo quodam commentitio obsignat. Dico modum commentitium. Nam purum & futile commentum, hæc obsignatio Caluiniana est. Nempe idem tribui volunt Caluinistæ prædicationi Euangelicæ, quod Sacramentis; & idem Sacramentis, quod prædicationi verbi; vt vtraque nihil quàm obsignent, nihil quàm sigilla quædam sint dudum acceptæ per solam fidem gratiæ, cui vni fidei confirmandæ tam Sacramenta, quàm tota prædicatio Euangelica subseruiat. Sic tota Caluini resolutio hoc loco Christi verba in meros fumos conuertit: *Quorum remiseritis peccata, remittuntur eis:* id est, Quorum iam dudum remissa peccata prædicatione vestra Euangelica obsignaueritis, illorum peccata remittuntur: Quod iam dudum factum dixeritis, illud factum est: Quos iam dudum reconciliatos tales esse pronunciaueritis, illi sunt reconciliati. Atqui siue hoc dicatur, siue non dicatur, sunt & manent reconciliati. Quid ergo confert ad reconciliationem ipsam hoc meum dicere, pronunciare, prædicare? Dici solet, & verissimum est: Affirmare vel negare nihil ponit in re. Merus igitur fumus verborum est, inanis & inutilis sonus (ad remissionem peccatorum quod attinet) tota Euangelica prædicatio, & tota hic Apostolis data potestas. Summa rei absurditas in simili apparebit. Si Regis filius à patre magnis acceptis thesauris post aliquam eorum distributionem in extera quapiam regione per seipsum factam, ad patrem suum reuersurus, primariis quibusdam suis Satrapis in illa adhuc regione relictis (volens videlicet etiã in futurũ liberalitatem suam exercere) diceret, *Sicut misit me Pater meus, sic ego mitto vos.* Accipite hos thesauros auri & argẽti immẽsos. Quorum inopiam vos subleuandã censebitis, subleuabuntur. Quorum non subleuaueritis, illi inopes & egeni manebũt. An hic esset legitimus horũ verborũ sensus? Quos iam diuites esse pronũciaueritis, vel quorũ copias & diuitias iam partas verbo cõmendationis vestræ attollãdo obsignaueritis, illi diuites sunt? Annon statim meritò excipiuntur? Quare igitur a filio Principis ita missi sunt hi Satrapæ: vt quid tales thesauros acceperunt? Quomo

Caluinus Christi verba in fumos conuertit.

Caluiniana dementia ex simili demonstratur.

Quomodo dicitur illis, Quorum inopiam ſubleuandam cenſebitis, &c. quando neminem ſubleuant? ſed ſibi ſolis hunc theſaurum ſeruant? ſolùm eos qui iam diuites erant, tales eſſe declarant? Quod certè ad diuitias comparandas, vel ad accepti theſauri diſtributionem, prorſus impertinēs eſt. Eodem omnino modo Chriſtus Dominus accepta à Patre poteſtate tantiſper vſus, & multis data peccatorum remiſſione, nunc ad Patrem reuerſurus, & eandem in terris gratiam perpetuam eſſe volens, dixit Apoſtolis ſuis: *Sicut miſit me Pater, ego mitto vos.* Adiecit, *Accipite Spiritum ſanctum*, oſtendit in quem finem, *Quorum remiſeritis peccata*, quorum ſummam inopiam ſpiritualem refeceritis (vinculis quippe peccatorum detineri, & à gratia Dei extorrem eſſe, maxima eſt ſpiritualis inopia & miſeria) *remittuntur eis.* Eorum inopiam ſpiritualem reficietis, vt diuites ſint in fide, ac bonis operibus: eorum vincula relaxabitis, vt liberè ſeruiant iuſtitiæ qui prius erant ſerui peccati. Quòd ſi verò Apoſtoli & eorum ſucceſſores nihil aliud quàm remiſſionem peccatorum iam factam denunciant & obſignant, vt quid illa tam ſolemnis miſſio? vt quid Spiritum ſanctum acceperunt? Vt quid illis dictum eſt, *Quorum remiſeritis peccata?* quando iam nemini remittunt, neminem ab inopia & miſeria illa ſpirituali eximunt; ſed quos diuites ex fide inuenerunt, eos tales eſſe declarant? Annon tota Chriſti commiſſio & poteſtas Apoſtolis data in meros verborum fumos euanuit? Nam & obſignatio illa quā finxit Caluinus in verbi prædicatione, quàm ſit abſurda, ridicula, & merus fumus, ad religionis noſtræ Sacramenta ludificanda inuentus, circa ipſam Sacramentorum doctrinam, cui verbi prædicationem per omnia eſſe ſimilem Caluinus vult (niſi quòd hæc auritum, illa oculare ſymbolum ac teſtimoniū ſit) alio in loco demonſtraui. Concludit iam Caluinus. *Quare tenendus eſt modus remittendi peccata, vt ſciamus quænam ſit iſta quæ Apoſtolis data eſt poteſtas.* Cui reſpondeo: Omnino tenendus eſt ille modus remittendi peccata, iuxta quem verè ſciamus quænam ſit iſta quæ data eſt remittendi poteſtas; quæ videlicet verè talis ſit, & verè peccata remittat, iuxta Chriſti verba; non autem talis modus tenendus eſt, quo poſito, nullam ſcimus Apoſtolis eſſe datam poteſtatem, & Apoſtolos verè nullum peccatum remittere ſcimus, Chriſtíque verba penitus ludificamus; quem modum ſibi Caluinus finxit, vt in cauſa omnium grauiſſima, ita ſcelere & impietate maxima.

In Epiſto. ad Rom. cap. 4. ver. 11.

23. Quo

23. Quorum autem retinueritis, retenta sunt.

HÆc clausula à Christo adiecta, superiorum verborum sensum orthodoxum, de vera remissione peccatorum per Apostolos iudicialiter in foro conscientiæ facienda, luculenter & ad oculum confirmat: sensum quoque Caluini commentitium de factæ dudum remissionis peccatorum denunciatione, attestatione, obsignatione, non minus luculenter refutat. Sensum orthodoxum confirmat, & Caluini commentitium euertit, quatenus retinere ac ligare peccatũ, quod est solutionem ac remissionem peccati negare, & peccati iam reum eóque obstrictum eodem reatu at vinculo peccati constringere, seu constrictum tenere, veram & realem potestatem significat circa ipsum peccatum, & personam hominis: quam magnus ille Theodosius Christianissimus imperator optimè intelligens, quum iam ab Ambrosio Episcopo Mediolanensi propter atrocem cædem temerè pactatam excommunicatus, ab aditu Ecclesiæ & vsu Sacramentorum arceretur, suam infelicitatem his verbis professus est. *Memoria tenes* (ait ad Ruffinum, Magistrum militum, qui eum ad Ecclesiæ ingressum inuito Episcopo bonabatur) *Dominicam vocem, quæ manifestè dicit: Quemcunq; ligaueritis in terris, is & in cælo erit ligatus.* Agnoscebat potestatem à Christo Sacerdotibus datam retinendi & ligandi peccata, quæ peccatorem vinculo constringeret quod sibi peccando nexuit. Hîc Euangelica prædicatio locum non habet, hîc præconium, testimonium, sigillum Caluinianum euanescit. Sententia retinens peccatum, & ligans peccatorem, ad ipsum in particulari peccatorem, & ad ipsum in specie peccatum destinari debet; idque ex certa & cognita causa. Neque enim ligari debet nisi qui tale vinculum promeruit. At prædicatio Euangelica omnes alloquitur, & tametsi posset piis iam & bonis fidelibus gratiam illis à Christo factam aliquo modo attestari & annunciare (quod quidem adhuc non esset gratiam aliquam facere, aut peccatum remittere) tamen per modum alicuius denunciationis aut attestationis nullum potest ligare, nulli hanc pœnam imponere, nulli remissionem negare, quando nec vllum in particulari conuenit, nec de vllo peccato in particulari iudicat, nec causam habet cur vllum in particulari liget. Ita & sensum orthodoxum hæc clausula luculenter confirmat, & sensum Caluini commentitium non minus luculenter euertit.

Theodor. hist. Eccl. lib. 5. c. 18.

Retinere peccatum ad Euangelij prædicationẽ pertinere non potest.

Horum igitur verborum sensum aliò inuertere atque pertrahere studiosè contendit. *Hoc* (inquit) *secundum membrum addit Christus ad terrendos Euangelij sui contẽptores, vt sciant non impunè cessuram sibi hanc superbiam.* Sed vide absurditatem. De retinendis peccatis Christus loquitur omnibus haud dubiè & indefinitè. Quid ergo? An, Euangelij contemptus omne peccatum est? Quàm innumeri sunt peccatores, qui Euangelium aut ignorantes (ideóque non cõtemptores) aut audire negligentes (vbi contemptus abest) aut penitus oblitioni dantes (non ex Euangelij contemptu, sed suis passionibus victi) innumeris flagitiis ac sceleribus contaminantur? Quomodo ergo Christus de omnibus peccatis retinendis, quæ Apostoli retenturi sunt, loquens, ad terrendos Euangelij contemptores id loquitur, quasi alia peccata retinẽda non essent quam Euangelij contemptus; aut alij peccatores non ligandi, nisi Euangelij contemptores? Quicquid ergo de Euangelij contemptu prosequitur hîc Caluinus, causam præsentem non attingit. *Ergo* (inquit) *sicut Apostolis iniuncta est salutis & vitæ æternæ legatio, ita rursum armati fuerunt vindicta erga omnes impios qui oblatam sibi salutem respuunt, vt docet Paulus 2. Cor. 10. 6. Cæterùm ordine posterius est, quia priori loco ostendi oportuit verum & genuinum Euangelij prædicandi finem. Quod Deo reconciliamur, hoc Euangelij proprium est: accidentale verò, quòd morti æternæ addicuntur increduli. Qua ratione Paulus, dum illã, cuius nuper memini, vindictam denunciat incredulis, mox subijcit, Postquam impleta fuerit vestra obedientia. Significat enim proprium esse Euangelij, vt iuuet omnes ad salutem, aduentitium autem esse, vt interitum quibusdam adferat. Notandum tamen est, quisquis Euangelij vocem audit, nisi remissionem peccatorum illic sibi promissam amplectitur, reatu & æterna damnatione obstringi. Nam sicut Dei filijs odor est viuificus, ita ijs qui pereunt, odor est mortis in mortem. Non quòd necessaria sit damnandis reprobis Euangelij prædicatio, cùm natura perditissimus omnes, & præter hæreditariã maledictionem nouas mortis causas sibi quisq; accersat, sed quia multò grauiorem pœnam meretur eorum contumacia, qui scientes & volentes filium Dei spernunt.* Hæc est hactenus tota Caluini disputatio, vt doceat retinere peccata Apostolos, eorúmque successores, nihil aliud esse, quàm per Euangelij prædicationem, ipsius Euangelij contemptores grauiorem pœnam mereri. Sed aduersus istud futile commentum tria (lector) aduerte. Primum, nullam poni actionem in ipsis

Caluini effugium refellitur.

Caluini commentum tribus ra-

Euange

Euangelij prædicatoribus, qua peccata ipsi retineant ac ligent; sed ex ipsa hominum incredulitate & contemptu consequi hanc grauiorem pœnam & damnationem. Dicit autem Christus, *Quorum retinueritis peccata, retenta erunt*: vt videlicet hæc peccatorum retentio, non ex natura rei, aut ipsorum peccantium sola conditione, sed & ipsorum retinentium iudicio ac sententia ac demum actione quadam promanet. Ponit Christus Apostolos retinentes & ligantes peccata: ponit Caluinus in Apostolis nihil; sed in sola impiorum incredulitate totam retentionis causam. Sensum igitur Christi non tenuit. Rursum aduerte iuxta Christi verba peccata sic retineri, vt retentio illa non sit generalis, sed certarũ personarum. Ait enim, *Quorum retinueritis peccata*; nõ ait, Quæ peccata retinueritis. Actio igitur Apostolica & Sacerdotalis, qua peccata retinent, versatur circa certas personas quarũ peccata retinent: Euangelica prædicatio ad nullas certas personas dirigitur, sed omnes in vniuersum indifferenter alloquitur. Sed & certorum peccata retinere, aliorũ non retinere, cùm res iudicij & discretionis sit, cum Euãgelij prædicatione (vbi nulla talis discretio, nullum iudicium exerceatur) nihil cõmune habet. Aduerte tertiò, Christum de peccatis loqui omnibus & indefinitè quę retineri possunt. Caluinus de sola incredulitate loquitur, qua *quis peccatorũ remissionem in Euangelio oblatam non amplectitur*. Ita, iuxta Caluinum, nisi vnum peccatũ retinetur, & nisi vnius peccati sit vindicta; contemptus videlicet prædicationis Euangelicæ, *& contumaciæ* (vt loquitur) *eorum qui scientes & volentes Dei filiũ spernunt*. His tribus de causis nihil cõmune, nihil affine cum Christi verbis habet hoc loco tota Caluini illa de prædicatione Euangelica speculatio.

Caluinus refutatur. 1.

2.

3.

Enimuerò dat illam Christus potestatem Apostolis, qua retineantur peccata, non vnum aut alterum, incredulitatis, contumaciæ, contemptus Euangelij, sed omnis generis peccata contra legem Dei perperrata: nec vt retineantur hoc solo nomine, & ex hoc solo capite, quia retineri merentur, & quia ex sua natura reos damnationis pœna obstringunt, sed vt retineantur quæ Apostoli retinuerint, quæ Ecclesiæ Præpositi ligauerint, vt ex illo capite nouum vinculum, nouum ligamen peccata accipiant, quòd ab Ecclesiæ Præpositis retineantur ac ligentur. Sic verbis Christi inhærendo, tota speculatio de prædicatione Euangelica penitus euanescit.

Retinendi peccata potestas vera Apostolis data.

Pauli verba explicantur.

Locus verò ex Apostolo citatus ad Euangelicam quidem prædicationem pertinet, sed non ad illam solam. Integrum

locum cum breui explicatione ponemus. *In carne* (inquit
10. Apostolus) *ambulantes, non secundùm carnem militamus*, id est, mortalem & cõmunem vitam agentes, &, vt paulò antè dixerat, *in facie quidem humiles inter vos; non secundùm carnem militamus*, id est, officium prædicationis nostræ iuxta humanam infirmitatem non exercemus. *Nam arma militiæ nostræ non carnalia sunt, sed potentia Deo*, id est, prædicationem nostram & doctrinam non per diuitias, honores, aut potentiam aliquam mundanam commendamus, aut suademus, sed media ad persuadendum, quibus vtimur, diuina sunt, & ex Dei virtute vim habent; *ad destructionem munitionum*, id est, ad castra hostilia expugnanda. Nam vt pios
2. Cor. 3. alibi *Dei templa*, sic fidei hostes ac rebelles *castra hostilia* hoc loco vocat. Modum autem impios per Euangelicam prædicationem expugnandi subiungit, *Consilia destruentes*, id est, astutiam hæreticorum & pseudoapostolorum (propter illos enim hoc totum loquitur, vt in sequenti cap. apparet) deprehendentes & repellentes, *& omnem altitudinem extollentem se aduersus scientiam Dei*, id est, destruentes quoque & resistantes omnem superbiam falsorum magistrorum, qui volunt altum sapere contra regulam fidei, *& in captiuitatem redigentes omnem intellectum in obsequium Christi*, id est, arma quoque habemus quibus possimus hominum intellectum Deo subiicere ad obediendum fidei de Christo, videlicet authoritate & testimonio fidei, quod in genere causæ externæ Ecclesia maximum habet, humanum intellectum ad assentiendum veritati Euangelicæ inducendo; *& in promptu habentes vlcisci omnem inobedientiam, cùm impleta fuerit vestra obedientia*, id est, habemus quoque potestatem rebelles fidei, & pseudoapostolos omnes, qui vobis molesti sunt, gladio spirituali feriendi & excommunicandi, non in ipsa prædicatione Euangelica, aut per illam; sed per sententiam iudicialem quam verbi prædicatores habent: qua sententia
1. Cor. 5. *Paulus fornicarium Corinthium* non prædicando Euangelium præsens, sed iudicando & retinendo peccatum, *absens*
1. Tim. 1. *Satanæ tradidit in interitum carnis*, qua etiam *Hymenæum & Alexandrum Satanæ tradidit, vt discant non blasphemare*. Hæc vindicta Apostolica non fuit prædicatio Euangelica Pauli, vt somniat Caluinus; sed sententia ab eo lata extra omnem prædicationem: quod maximè in Corinthio fornicario apparet, de quo dicit: *Ego*, inquit, *absens corpore, præsens autem spiritu, iam iudicaui vt præsens, &c.* Et de simili

pote-

potestate ac vindicta in pseudoapostolos illos qui schismata inter Corinthios seminabant exercenda, Paulus hîc loquitur. Sed quia hæc potestas cum aliorum ædificatione exerceri debet, & non ad destructionem neque ad scandalum, adiunxit, *Cùm impleta fuerit vestra obedientia*: id est, sic impleta & perfecta, vt possimus eradicare zizania, non triticum. Hæc est tota Apostoli sententia de prædicatione quidem Euangelica, sed non de solo eius actu atque exercitio, verùm de varia potestate illi adiuncta. Postrema autem, quam memorat, vindictæ potestas ad externam Ecclesiæ iurisdictionem & forum externum pertinet, non ad forum conscientiæ internum, de quo Christus hoc loco agit: in quo videlicet foro ac tribunali peccata coram Deo vel remittuntur, vel vsque ad debitum satisfactionis modum ritè peractum retinentur; sicuti nuper ex nobilissimorum Patrum plurimis testimoniis ostendimus.

Caluiniana sententiæ succincta refutatio.

Magno igitur conatu, sed inani, verba Christi impugnauit Caluinus, vt commentum suum non secus impium quàm stolidum, de soluendis ac retinendis per Euangelicam prædicationem peccatis substitueret. Fingit in Euangelij voce peccatorum remissionem promitti. Atqui hoc loco Christus, non in Euãgelij voce, sed in Apostolorum voce ac sententia peccatorum remissionem promittit. Deinde nulla Scriptura docet in Euangelij voce peccatorum remissionem promitti. Scripturæ credentibus, pœnitentiã agentibus, eleemosynas & alia charitatis opera facientibus, Sacramenta accipientibus, remissionem peccatorũ promittit, voci Euangelij nusquam. Dẽnique ad peccatorum remissionem consequendam, non satis est Euangelio credere, sed oportet præterea pœnitentiam agere, Deum inuocare, affectũ peccati deponere, charitatis affectum induere, denique media illa & Sacramenta suscipere, quibus mediantibus peccata remittuntur. Neque enim frustra Ecclesiæ claues datæ sunt, vt nuper ex Patribus accepimus.

25. *Nisi videro in manibus eius fixuram clauorum, & mittam digitum meum in locum clauorum, & mittam manum meam in latus eius, non credam.*

FVit hæc Apostoli Thomæ infidelitas magna, & pertinacia non minor, quòd Christo vno die quinquies diuersis apparente, primò Magdalenæ ad sepulchrum, secundò

mulieribus in via, tertiò Petro seorsim, quartò duobus discipulis in Emmaus, quintò decem Apostolis cõgregatis, adhuc Christi resurrectionem credere noluerit, & totis octo diebus in ea incredulitate pertinax steterit. Sed vtrumque peccatum magis ex animi quadam tristitia (doleus quippe se vno absente cæteris decem Christum apparuisse, vt hoc dolore animum liberaret, elegit non credere quod displicebat, quam credendo animi dolorẽ sustinere) quàm ex superbia, aut odio, aut inuidia, originem suam accepit, vt vetus ac nobilis interpres Cyrillus iudicauit. Solet tamen incredulitas, ea maximè quæ cum pertinacia coniuncta est, ex animi fastu & superbia nasci. Animus quippe arrogans & fastu turgidus ne alteri cedat, vel altero minus sapere videatur, immò vt cæteros sapiẽtia antecellere existimetur, quæ ab aliis quantumcunque legitimè probata asseruntur, credere recusat. Hoc vitium, hæreticis proprium, Caluinus hoc loco præuentione quadã vsus diligenter notauit, & vitium quo ipse laborauit maximè, ne eo tactus videretur, accuratè taxauit. *Hic* (inquit) *notatur fons vitij: quia sapere quisque vult ex proprio sensu, nimiúmque sibi indulget: hæc verò verba (Nisi videro, non credam) nihil habent affine fidei, sed sensuale est (vt ita loquar) iudicium. Idem omnibus accidit qui sibi addicti sunt, vt verbo Dei locum non relinquant.* Et paulò pòst. *Ita scilicet dum minus honoris, quàm par sit, tribuimus verbo Dei, sensim non cogitantibus obrepit deterior pertinacia, quæ illius contemptum secum adfert, omnémque eius reuerentiam nobis excutit. Quo magis laborandum est in cohibenda ingenij nostri lasciuia, ne sibi quisque plus quã fas est in repugnando permittens, quasi extincto pietatis sensu, fidei tanuam sibi præcludat.* Hæc ille. Honesta hæc est oratio, sed ex ore turpi profecta, quando quod honestissima voce damnat, rebus ipsis flagitiosè perpetrat. Vulpes se mortuam simulat, vt gallinas capiat securè accedentes. Ita Caluinus se simplicẽ & humilem simulat, vt pietatis prætextu prædas capiat. Damnat eos *qui ex proprio sensu sapere volunt, nimiúmque sibi indulgent.* Atqui audi aliam eius vocem. *Nulla Conciliorum, Episcoporum, Pastorum nomina impedire nos debẽt, quo minus omnes omnium spiritus ad regulam verbi Dei exigamus.* Qui omnes omnium spiritus, Conciliorum, Episcoporum, Pastorum, ad verbi Dei regulam, id est, ad verbum Dei prout ipse iudicauerit intellectum, exigit, ille propriissimè ex suo sensu sapere vult, sibíque nimiùm indulget. Rursum damnat *sensuale iudicium, & nihil fidei affine illud habere affirmat.* Hìc rursum

In Ioan. lib. 12. cap. 57.

Pertinacia hæreticis propria.

Caluini honestissima oratio, sed qua ipse damnatur.

1.

Institut. lib. 4. c. 9. num. 9.

2.

rursum damnat seipsum, qui alio in loco conuersionem panis in Christi corpus idcirco reiicit, *Quia* (inquit) *nullus in terris oculus huius mutationis testis est.* Ita non credit, nisi viderit. Addit hoc sensuale iudicium *omnibus accidere, qui ita sibi addicti sunt, vt verbo Dei locum non relinquant.* Atqui vnum Caluinum in omnibus hodie dogmatibus controuersis sic vni sibi addictum esse, vt verbo Dei locum non reliquerit, innumeræ diuini verbi corruptelæ, quas in hoc solo opere Euangelico repurgauimus, ad oculum lectori demõstrarunt. Sensuale igitur iudicium quod nihil fidei affine habeat, ad omnes Scripturas intelligendas adfert Caluinus. Omnium Patrum & veterũ interpretum iudicia ex alto despicit; suum vnius omnibus anteponit. *Sic ingenij sui lasciuiam minimè cohibendo, sed sibi plusquam fas erat in repugnando permittens, prorsus extincto pietatis sensu, fidei ianuam sibi præclusit,* innumeris hæresibus cordis sui ianuam patefecit; & quà alij irruerent viam commonstrauit. Ex ore suo seipsum iudicauit seruus nequam.

Instituc. lib. 4. c. 18. num. 13.

3.

4.

27. *Noli esse incredulus, sed fidelis.*

OBseruãt hoc loco Catholici interpretes libertatis ad credendum vel non credendum perspicuum argumentum. Cæteris Apostolis viso Christo credentibus, *noluit* Thomas *credere quia non viderat.* Christus ex magna misericordia eius incredulitatem sanare volens, se illi videndum exhibet, & argumentum seu medium externum ad credendum, quod inordinatè desiderabat, misericorditer præbet. Nectamen tunc dicit, *Infer digitum tuum huc,* &c. quia volo vt credas, quasi voluntate absoluta Christus Thomam credere voluerit; sed ait ei, *Noli esse incredulus, sed fidelis:* id est, me tibi argumentum, quod postulasti, iam præbente, depone hanc malam voluntatem & duritiem cordis, conuerte cor tuum ab incredulitate ad fidem. Quod cùm Thomas per Christi internam gratiam cum illo congruenti medio coniunctam fecisset (congruenti dico quoad infirmitatem Thomæ, & duritiam cordis eius) dicens clara voce, *Dominus meus, & Deus meus,* Christus vt eum credidisse affirmat, fidemque acceptat; sic eius cordis duritiem reprehendit, dicens, *Quia vidisti me, Thoma, credidisti,* id est, potuisti absque hac vnione & oculari argumento meam resurrectionem credere, ex sufficiẽti gratia mea, & sufficienti testimonio condiscipulorum tuorum,

Libertas arbitrij humani ad credendum vel nõ credendum.

ſed tu niſi per tale medium credere noluiſti. *Beati*, id eſt, te multò magis beati ſunt, *qui non viderunt & crediderunt*, id eſt, ex ſolo auditu & gratia mea interna fidem conceperunt, ſuámque ad credendum voluntatis aſſenſum dederunt.

28. *Reſpondit Thomas, & dixit ei: Dominus meus, & Deus meus.*

EX hac nobili Apoſtoli Thomæ confeſſione, & celeri ſui ipſius correctione, qua Deum & Dominũ ſuum Chriſtum confeſſus, eum diuina ſua virtute reſurrexiſſe profitetur (quod anteà credere noluit) putidi cuiuſdam ſui erroris firmamentum colligit Caluinus, fidem videl. quam non niſi electorum eſſe vult, in ipſis electis nunquam extingui, ideóque Thomæ fidem nunquam excidiſſe, ſed ſopitam tantùm ad tempus ac ſuffocatam fuiſſe. *Hæc* (inquit) *tam ſubita acclamatio fidem non prorſus fuiſſe in eo extinctam demõſtrat, quamuis ſuffocata eſſet: non enim Chriſti diuinitatem in eius latere vel manibus attrectat, ſed ex ſignis illis multò plus colligit quã oſtendant. Vnde hoc, niſi quia repentè ex obliuione & veterno ad ſeipſum redit? Ergo verum eſſe apparet quod iam dixi, fidem, quæ abolita videbatur, latuiſſe velut obrutam in eius corde.* Ecce iterum hoc ipſo in loco nimiùm ſibi indulgens Caluinus, & ex proprio ſenſu ſapere volens, verbo Dei locum nõ relinquit. Apertè enim docet Scriptura hæc Euangelica, apertè Patres confirmãt, Thomam incredulum fuiſſe & infidelem. Ait illi Chriſtus: *Noli eſſe incredulus, ſed fidelis.* Iam ergo fidem reſurrectionis Dominicæ, & diuinitatis Chriſti, qua poſſet reſurgere, Thomas non habuit. Erat incredulus, non fidelis, ait Chriſtus: Erat fidelis, & fides in eo extincta & abolita non fuit, ait Caluinus. Et vide adhuc quomodo Chriſto contradicat in argumento erroris ſui quod adfert. *Non enim* (ait Caluinus) *diuinitatẽ in eius manibus ac latere attrectat.* At Chriſtus contrarium diſertè docuit: *Quia vidiſti me, Thoma, credidiſti*: id eſt, ex viſu & contactu corporis mei, me Dominum ac Deum tuum credis. Non quidem in illo Chriſti corpore attrectauit Deum, ſed ex illo Chriſti corpore rediuiuo argumentum cepit credendi Deum. *Qui per viſibilia huius mundi, inuiſibilia Dei cognoſcunt, ſempiternam quoque eius virtutem ac diuinitatem*, in huius mundi creaturis Deum non attrectant, ſed per illa media & argumenta ad fidem in Deum attolluntur. Thomas hoc loco quòd *Deum ac Dominum ſuum* Chriſtum

Electorum perpetua fides à Caluino impiè ſtabilita.

Caluinus Chriſto cõtradicit.

Rom. 1.

Christum confessus fuerit, à Christo non reprehenditur, immò ex vera fide hoc eum dixisse Christus docet, dicens, *Credidisti*. Sed quòd non sine visibili rediuiui corporis argumento id credere voluit, hoc Christus veluti imperfectũ quid minori laude dignũ ostendit. Fuit igitur Thomas ante visum Christum *incredulus, non fidelis*: fuit circà Christi resurrectionem & diuinitatem *infidelis*: & hoc infidelitatis graue crimen Christus illi exprobrat, dicens, *Noli esse incredulus*, sicut hactenus fuisti: *sed fidelis*, quod hactenus non fuisti. Sic veteres & nobilissimi interpretes Cyril. Græcus, & August. Latinus hãc rem exponunt, Illa repentina conuersio & confessio non est sopitæ in eo fidei argumentum, quam nullam in eo fuisse Scriptura affirmat, sed est diuinæ gratiæ cor Thomæ mediante illo visibili argumento subitò & efficaciter conuertentis illustre argumentum. Ita hoc exemplum Caluini hæresim nihil iuuat, sed prorsus euertit. Thomas enim Apostolus, qui ante Christi passionem Christum esse filiũ Dei cum cæteris Apostolis crediderat (ait quippe illis Christus, *Pater vos amat, quia credidistis quòd à Deo exiui*, & ipsi ad Christum discipuli dicunt, *In hoc credimus, quia à Deo existi*) post Christi passionem ac mortem, illo scandalo perculsus & perturbatus, de quo Christus eum ac cæteros tam multis verbis præmonuerat, Christum esse filium Dei, Dominum ac Deum suum, ideóque à mortuis resurrexisse, quod se facturum prædixerat, donec eum vidisset ac tetigisset non credidit: & quidem adeò non credidit, vt ipsemet obstinatè dixerit, *Nisi videro, non credam*. In quo iterum verbo Caluini peruicacia luculento argumẽto retunditur. Ait ipse Thomas, *Non credam*. dicit Caluinus, *Credidit fide latente in eius corde*. Ita ingenij sui lasciuiam non cohibens Caluinus, iterum verbo Dei & Scripturæ Euangelicæ nullum locum relinquit. An melius nouit Caluinus quod in Thomę corde latuit, quàm ipse Thomas? Aut etiam illud Apostoli negabit, *Nemo nouit quid sit in homine, nisi spiritus hominis qui in ipso est*? Credimus igitur Thomæ dicenti, *Nisi videro, non credam In quo verbo* (ait ipse Caluinus, ad ea quæ posteà dicturus erat parum attendens) *Thomæ incredulitas refertur, vt inde melius confirmetur piorum fides. Non modò tardus ille & difficilis ad credendum fuit, sed etiam contumax*. Attende, lector, quomodo cæcus hæreticus quasi suo proprio pede contra alterum posito impingit. Hìc fatetur Thomæ incredulitatem referri, & addit non solùm tardum & difficilem ad credendum fuisse, sed etiam contu-

In Ioan. lib. 12. cap. 57. Ser. 159. de tẽpore.

Fides vnica electorũ subuertitur.

Ioan. 16.

Caluinus Scripturæ contradicit.

1. Cor. 2.

Caluinus ex seipso refutatur.

macem. Quomodo igitur sustinet fidem in Thoma *abolitam non fuisse*, sed *latuisse veluti obrutam in corde*? An contumax ad credendum fidem habet in corde latentem? An contumax ad debitum proximo exsoluendum, propositum in corde latens habet soluendi debitum? An quod homo contumaciter se facturum negat, facit tamen latenter in corde? Potest quidem homo contra animum & conscientiam suam mentiri, & contumaciter peierare, affirmans se id nescire quod scit, vel etiam se id non credere quod credit. Sed talis mendax aut periurus dicetur, non ignarus aut incredulus. Nunc autem Thomæ dicenti, *Nisi videro, non credam.* Christus eum corrigere volens ait, *Noli esse incredulus, sed fidelis.* Non ait, noli esse mendax, sed verax. Contumaciter igitur dicens, *Non credam*, non est contumaciter contra animum & mentem mentitus, quasi habens adhuc fidem in corde latentem, sed sine fide erat, incredulus erat, fidelis non erat; denique contumaciter affirmauit se non credere, nec nisi sub tali conditione crediturum. Deinde, qui est contumax ad credendum, adeò credendi vel actum vel habitum non habet, vt eum actum aut habitum in illa contumacia manens habere nequeat. Maximum enim fidei impedimentum est, non velle credere. Tandem quale hoc paradoxum est: Iste contumaciter non vult credere, & tamen credit? An aliquis Caluinista me dicet Caluino credere tanquam legitimo Scripturarum interpreti, qui constanter profiteor pestilentissimum Scripturarum corruptorem Caluinum esse, ideóque me illi non credere? Postremò qui dicit, *Nisi videro, non credam*, conditionem apponit qua credat. Ergo ante conditionem datam non credit. Thomas qui absque illa conditione non credidit, quod & Christus ei obiecit, vtique & ante illam non credidit. Sed Caluinianæ dementiæ refutandæ nullus finis, nullus exitus, si singula momenta premi debeant.

Videamus quæ ad hoc suum hæreticum dogma de vnica electorum fide, quæ nunquam amitti potest, magis adhuc confirmandum hoc loco subiungit. *Idem* (inquit) *& multis interdum contingit: nam ad tempus quasi abiecto timore Dei lasciuiunt, vt nulla iam appareat in eis fides. Simul ac verò aliqui Dei ferula castigati sunt, subacta carnis ferocia redeunt ad mentem sanam. Certè morbus per se ad docendam pietatem non sufficeret. Vnde colligimus purgatis impedimentis emergere bonum semen quod iacebat oppressum.* Intelligit Caluinus (nam obscurius loquitur, vt non nisi à suis intelligatur)

homi

homines impios ac sceleratos magnis sceleribus ac flagitiis contaminatos (si de numero electorum sunt) habere adhuc fidem, id est, firmam fiduciam beneuolentiæ diuinæ erga eos (hæc est enim Caluini fides) ideóque in gratia Dei ac statu salutis esse. De qua bis impia eius sententia in Prompruarij Catholici parte Quadragesimali latiùs egimus. Quod autem dicit, ita se habere ex eo probat, quòd homines scelerati morbis castigati confestim aliquando resipiscant, & in alios viros mutentur. Ideò enim eos celeriter resipiscere iudicat, quia bonum semen iacebat oppressum. Nec iterum aduertit huiusmodi resipiscentiam, qua ad bonam mentem redítur, non alicuius boni seminis quod oppressum iacuit, quod Pelagianæ dementiæ affine est, sed diuinæ gratiæ opus esse, quæ huiusmodi medio externo interdum vtitur, quo lasciuientem in scelere ad sanam mentem reuocet. Vnde illud: *Imple facies eorum ignominia, & quærent nomen tuum Domine.* Sanè quærent, quia antea perdiderant. Non quidem quolibet peccato mortali excutitur fides, vt ex aduerso Lutherani sentiunt; sed quolibet peccato mortali virtus ei contraria excutitur, & omnium virtutum radix charitas. Sola infidelitas excutit fidem, luxuria castitatem, auaritia benignitatem, gula temperantiam, & sic in cæteris. Nec fides Catholica manens in peccatore est semen bonum quod oppressum iacet, & purgatis impedimentis emergit; tum quia fides quoad suæ naturæ perfectionem integra manet, tum quia illa sine charitate nullius resipiscentiæ bonum semé est: sed ex lethali peccato qui ad resipiscentiam resurgit, ex nouo gratiæ semine gratuito, ex nouis viribus & auxiliis diuinitus datis resurgit.

Fer. 4. post Dom. Pass. text. 1. Conuersio peccatorũ celeris ex efficaci Dei gratia, non ex bono semine relicto.

Psal. 82.

Addit adhuc alia Caluinus ad hanc suam susceptam confirmandam. *Cuius rei* (inquit) *insigne exstitit exemplum in Dauide. Nam libidinis suæ compos, videmus quàm securè exultet. Neme non putasset deletam eo tempore fidem ex eius animo fuisse. Atqui breui Prophetæ admonitione tam subitò in viam reuocatur, vt colligere promptum sit igniculum aliquem, licet demersus esset, stetisse tamẽ in eius animo, qui mox in flammam erumperet.* Vulgare hoc est Caluinistarum exemplum, vt probent fidem quandam electorum & certitudinem gratiæ quæ amitti non potest. Theodorus Beza idem exemplum, atque illam Petri negationem proferens, de illorum permanente fide ita disputat, vt dicat *illos, quum ita lapsi essent, incubuisse tamen veluti anchoræ illi testimonio quod Spiritus sancti testabatur ipsorum spiritui, eos nimirum quamuis fœdissimè lapsos, tamen*

Scelerat. firmã Caluini ac Bezæ dogma. In confess. fidei, cap. 2. sect. 20.

tamen in numero filiorum Dei censeri, ac proinde remissa illis esse peccata. Hæc videlicet est illa fides quam in Dauidis animo immobilem steriſſe, etiã quum Bethſabæam ſuam complecteretur, & Vriam occidi iuberet, affirmat; & propter hanc fidem, id eſt, hanc immobilem fiduciam, ſe eſſe de numero filiorum Dei, ſubitò & breui Prophetæ admonitione in viam reuocatum eſſe. Ita iterum Dauidis reſipiſcentiam non diuinæ gratiæ, quæ cor Dauidis ad pœnitentiam inflexit, *dans illi pœnitentiam* (vt Apoſtolus loquitur) ſed fiduciæ, quam tenebat, iniuriis animo adhuc manentibus, homo impius tribuit. Impiè ſanè ſuo commento cauſam reſipiſcentiæ aſſignat, & cauſam à Scriptura deſignatam diſſimulat. Ad illam breuem Prophetæ admonitionem, ſed ſatis efficacem, quando appoſito dato exemplo ad ſui facinoris magnitudinem conſiderandam, & ad ſententiam contra ſeipſum proferendam Dauidem induxerat, in viam reuocatur Dauid; ſed mediante pœnitentia, qua clamauit, *Peccaui Domino.* Clamauit ſanè non voce ac labiis tenus, ſed ab intimo cordis profundo, magnáque doloris vehementia. *Quid enim aliud* (ait S. Auguſtinus) *quàm cordis eius profunda cernebat Spiritus Dei, quando correptus per Prophetam dixit, Peccaui Domino, continuóque ad hoc verbum audire meruit, quòd acceperit veniam? Cur autem Saul per Samuelem correptus, quum etiam ipſe diceret: Peccaui, nõ meruit audire quod Dauid, quòd ei Dominus ignouiſſet? Num perſonarum acceptio eſt apud Deum? Abſit. Sed in ſimili voce, quam ſenſus humanus audiebat, diſſimile pectus erat, quod diuinus oculus diſcernebat.* Hæc ille. Hoc pectus diſſimile non erat fiducia diſſimilis, ſed cordis intimi pœnitentia multùm diſſimilis. Nulla enim erat in Saule pœnitentia propter Deum offenſum; nulla Deum placandi cura, ſed ſola conſeruandi honoris ſui ſolicitudo. Sic enim Samuelem alloquitur. *Porta, quæſo, peccatum meum, & reuertere mecum, vt adorem Dominum:* & iterum, *Peccaui: ſed nunc honora me coram ſenioribus populi mei & coram Iſraël, & reuertere mecum, vt adorem Dominum Deum tuum.* Fuit igitur in Dauide vera peccati confeſſio cum vera pœnitentia coniuncta. Hanc reſpexit Deus. Fuit etiam in eo fides, non Caluiniana, qua in mediis flagitiis de remiſſione peccatorum certò confideret, ſed illa qua vnum verum Deum adhuc credebat. Neque hæc fides eius peccatis adhuc extincta erat. Hæc eius animo adhuc firma conſtitit: & ex hac fide Deum inuocabat, ipſumq; peccatum agnoſcebat dicens: *Peccaui Domino.*

Dauidis conuerſio vndenata. 2. Tim. 2.

Cõtra Fauſtum lib. 22. c. 67.

Hoc

Hoc igitur exemplum fidem Caluinianam & perpetuam in mediis flagitiis fiduciam nihil adiuuat: neque cum Thomæ Apostoli lapsu & incredulitate quicquam commune habet. Non enim incredulus erat Dauid, sed adulter & homicida, quum ad eum corripiendum Propheta veniret.

Sed pro sua adhuc fiducia ac sola iustificante fide etiam cum horrendis flagitiis adiuncta quid adhuc disputet hoc loco Caluinus attende. *Quantum* (inquit) *ad homines spectat, perinde rei ac si & fide, & omni Spiritus sancti gratia se abdicassent. Sed fit immensa Dei bonitate, ne electi in tantum alienationis præcipitium ruant. Quare solicitè cauendum est, ne à fide excidamus. Statuendum tamen est, Deum occulto freno electos suos retinere, ne exitialiter cadant, & miraculo fouere semper in eorum cordibus qualescunque fidei scintillas, quas nouo Spiritus sui afflatu, suo postea tempore accendat.* Est hominis quasi vertiginem passi incondita oratio, in hanc & in illam partem vacillans, nusquam pedem certum figens, ac demum pugnantia loquens. Ait homines scelératos adultero & homicidæ Dauidi similes, *quod ad ipsos spectat, perinde reos esse ac si omni Spiritus sancti gratia se abdicarent.* Teneamus ergo istud. Quod ad ipsos attinet, rei sunt; ergo & ante Deum rei sunt, *cuius iudicium est secundum veritatem in eos qui talia agunt.* Si secundùm veritatem; ergo sicut rei veritas se habet, ita Deus iudicat. At secundùm rei veritatem, & quoad ipsos homines, adulter & homicida electus verè talis est; reus est, ac perinde reus ac si omni Spiritus sancti gratia se abdicaret: est igitur & coram Deo talis. Pergamus nũc. *Sed* (inquit) *fit immensa Dei bonitate, ne electi in tantum alienationis præcipitium ruant.* Hæc iam cum priori sententia apertè pugnant. Si enim adulter & homicida verè reus & abominabilis est quoad ipsum, quoad rei veritatem, & consequenter in Dei iudicio, Dauid autem haud dubiè electus, adulter & homicida erat; atque *in tantum alienationis præcipitium ruit*, vt tam quoad seipsum quàm coram Deo reus atque abominabilis esset, falsum iam est quòd affirmat Caluinus, *Dei bonitate fieri vt electi in tantum præcipitium non ruant.* Sic ab vna parte in aliam vacillans, pugnantia dixit. Addit proximè. *Quare solicitè cauendum, ne à fide excidamus.* Quæ hæc illatio? quæ connexio est? Illud potius inferendum fuit: Quare solicitè cauendum, ne adulteri, homicidæ, aut aliorum flagitiorum rei simus, perinde ac si omni Spiritus sancti gratia nos ipsos abdicassemus. Alioqui ne à fide excida

Fiducia in mediis flagitiis Caluini dogma.

Rom. 2.

Caluinus pugnantia docet.

Alia repugnantia.

excidamus, iuxta Caluinum, quia sumus electi, cauere non est opus. Electorum enim fides (iuxta Caluinum) amitti non potest: *& immensa Dei bonitate fit* (sicuti modò dixit) *ne in tantum alienationis præcipitium* (quo videlicet fide & omni Spiritus gratia electi se abdicent) *electi aliquando ruant.* Ita quod per modum illationis subiunxit, nec cum re præsenti cohæret; & cohærentia quâ habere videtur, pugnantia concludit. Iam iterum adiungit. *Statuendum est tamen, Deum occulto freno electos suos retinere ne exitialiter cadant.* Hoc nunc rursum cum præcedenti membro, imò & cum tota oratione pugnat. Si enim statuendum ac firmiter tenendum, Deum suos occulto freno retinere ne exitialiter cadant; profectò nec cauere opus est ne à fide excidamus (quod in proximo membro dixit) quia freno occulto Deus nos retinet: neque verum erit, ipsos interdum electos quoad seipsos perinde reos esse ac si omni Spiritus sancti gratia ipsaque fide sese abdicassent, quod tota præcedens oratio posuit. Quomodo enim ita rei esse possunt, quos occulto freno Deus retinet ne in talem reatum cadant? Nam *omni Spiritus sancti gratia sese abdicare, & exitialiter cadere*, idem prorsus valere nemo opinor negabit. Ac illud electis tribuit Caluinus, & Dauid in se expertus est; hoc rursum fieri in electis non posse propter occultum Dei frenum negat Caluinus. Ita, vt dixi, tota eius oratio incondita, vacillans, & dementiæ plena est.

Adhuc alia.

Caluinus absurdissimum suũ paradoxu miraculo tribuit.

Addit tandem, Deum *in electorum cordibus, qualescunque fidei scintillas miraculo fouere, quas postea Spiritus sui afflatu suo tempore accendat.* Attende vt suum paradoxum, quod absurdissimum esse cernebat, nunc miraculo tribuat. Deus in corde Dauidis adulterantis, & innocentem hominem gladio impiorum occidentis, adhuc aliquas fidei scintillas fouit, id est, aliquam semper fiduciam certam de sua salute, aliquam semper certitudinem electionis suæ particularis (hæc est enim fides de quâ Caluinus semper loquitur, & quam Beza verbis ciratis posuit in Dauide ac Petro eo ipso tempore quo fœdissimè lapsi erant, & sine qua fide nulla est apud eos peccatorum remissio) quam fiduciam & certitudinem in mediis scelcribus ac flagitiis veluti oppressam, postea suo tempore Spiritus sui nouo afflatu accendit. Sed quia hoc totum cum summa absurditate coniunctum est, vt electus adulter vel homicida, cum iam in actu flagitioso ac scelerato versatur, persuadeat sibi se esse filium Dei, certum de salute & peccatorum remissione (quando talis persuasio, præterquâ quòd in quen-

quam

quam eam cadere ipsa syndereſis & peccati cõſcientia vetat, præclarum eſſet continuandi flagitij ac ſceleris incentiuum) addit Caluinus, *illam in electorum cordibus miraculo fouerí.* Miraculum ſanè ac portentum iſtud eſt, non quod Deus facit tota reclamante Scriptura, ipſoque naturæ lumine, ſed quod Caluinus fingit audacia & impudentia vſus, vbi nullum rationis fucum calliditas inuenit. Si turbulenti, ſanguinarij, flagitioſi ac ſcelerati, paſſim Caluiniani conſpiciuntur, mirari id nemo debet. Habent in mediis ſanguinibus atque ſceleribus hanc fidem ac fiduciam in cordibus, quam Deus in illis miraculo fouet, qua facientes opera diaboli, maneant tamen ſemper filij Dei. Egregia ſcilicet & digna hæc viris Chriſtianis doctrina, à qua Epicurus ipſe voluptatis aſſertor ita abhorruit, vt tametſi diceret *nihil eſſe iuſtum natura*, adiecerit tamen *vitia vitanda eſſe, quia metus vitari non poteſt*; vt refert de eo Seneca. Vnus Caluinus cum ſuis Caluiniſtis in mediis criminibus metum non habent, quia fiduciam certam ſalutis Deus in illis perpetuò fouet, *ſed miraculo*; id eſt, ita incogito ac miro modo, vt nec in notitiam vnquam venerit, quia nunquam accidit; & ratione explicari nequeat, quia omni rationi aduerſatur. Verum interim eſt, Deum occulto gratiæ ſuæ freno corda electorum ita dirigere, flectere, ac gubernare, non quidem, vt nunquam exitialiter ruant ſiue lethaliter peccent, ſed ſanè vt finaliter non excidant; quod iuxta ſanam doctrinam docet Auguſtinus, ſed eoſdem exitialiter peccare; & cùm peccant, non Dei ſed diaboli filios eſſe; nec niſi mediante pœnitentia remiſſionem peccatorum conſequi, vel ad ſanam mentem reuocari, idem Auguſtinus cum aliis Patribus conſtanter docet. Tandem nihil hæc tota Caluini oratio ad Thomæ Apoſtoli incredulitatem pertinet, vel aliquam in eius animo fidem de reſurrectione ac diuinitate Chriſti ſteriſſe (quæ fides cum fide ac fiducia Caluiniana nihil etiam commune habet) vlla ratione probauit.

Caluinus audacia perrumpit vbi calliditate non obtinet.

Caluiniana doctrina Epicurea deterior. Epiſt. 98.

In libro de corrept. & gratia.

29. *Beati qui non viderunt & crediderunt.*

QVum ad fidem de vera & reali corporis & ſanguinis Chriſti præſentia & exiſtentia in venerabili Euchariſtiæ Sacramento firmiter tenendam, aliqui Catholici hunc locum accommodarent, hoc ſibi ſtudioſè taxandum ſumpſit Caluinus. *Quòd* (inquit) *Papiſtæ hæc verba torquent ad ſuam transſubſtantiationem probandam, pluſquam friuolum eſt. Vt beati ſimus, credere nos iubent Chriſtum eſſe in ſpecie panis. Sed nihil*

Tranſſubſtantiationis fides fruſtra impugnatur.

minus

minus Christo propositũ fuisse scimus, quàm vt fidem subijceret hominum commentis, quæ si minimum transiliat vltra verbi metas, desinit iam esse fides. Hæc ille. Atqui qui iubent credere Christi corpus esse in specie panis, vt sic credendo quod non vident, beati sint, non hominũ commentis, sed ipsi verbo Dei fidem subiiciunt; huic videlicet verbo, *Hoc est corpus meum.* Cui verbo ne se Caluinus & horum temporum hæretici subiiciant, ab ipso Christi verbo, ad sua quisque commenta, hominum fidem traxerunt. Qui autem hoc suadent, vt huic Christi verbo fidem suam fideles subiiciant; nec quod oculis vident, sed quod Christi verbum renunciat, simpliciter credant; non horum temporum Papistæ sunt, sed antiquissimi & doctissimi Patres. Imprimis Chrysostomus his verbis: *In omnibus Deo pareamus, neque contradicamus, licet cogitationibus nostris videatur aduersari, & oculis, quod dicitur: sed sit & cogitationibus & visu dignior ipsius sermo. Sic & in mysterijs agamus; nec solùm præ oculis posita respiciamus, sed ipsius verba contineamus. Ipsius enim sermo infallibilis: sensus autem noster seduci facilis. Quoniam igitur verbum dicit, Hoc est corpus meum, & pareamus, & credamus, & oculis intellectualibus ipsum conspiciamus.* Sic & alio in loco. *Credamus Deo, nec repugnemus ei, etiamsi sensui & cogitationi nostræ absurdum esse videatur quod dicit.* Eandem fidem contra sensum postulat Ambrosius. *Fortè dicas: Aliud video. Quomodo tu mihi asseris quòd corpus Christi accipiam? Et hoc nobis superest vt probemus. Quantis igitur vtimur exemplis, vt probemus non hoc esse quod natura formauit, sed quod benedictio consecrauit; maiorémque esse benedictionis vim quàm naturæ, quia benedictione etiam ipsa natura mutatur?* Hæc ille. Cyrillus quoque Hierosolymitanus id credere quod nõ videmus in hoc tanto mysterio monet. *Quamuis* (inquit) *sensus tibi suggerit panem & vinum esse, tamen fides te confirmet, ne gustu rem iudices.* Et paulò pòst: *Hoc sciens & pro certissimo habens, panem hunc, qui videtur à nobis non esse panem, etiamsi gustus panem esse sentiat, sed esse corpus Christi; & vinum quod à nobis conspicitur, tametsi sensui gustus vinum esse videatur, non tamen vinum, sed sanguinem esse Christi.* Hæc ille. Isti veteres Patres (non Papistæ modò) iubent nos credere in specie panis esse corpus Christi, vt sic credendo quod non videmus, beati simus.

Papistarũ nomine Patres taxat Caluinus. Homil. 60. ad populũ Antioch.

Homil. 83. in Matth.

De ijs qui initiantur mysterijs, cap. 9.

Catech. Mystagog. 4.

Pergit Caluinus: *Si credere promiscuè oportet quæ non videntur, quicquid prodigiorũ fingere hominibus placuerit, fidem nostram habebit obstrictam.* Atqui non est ab vno extremo ad

alte

alterum extremum abeundum, nec quia prodigum esse non conuenit, ideò auarum esse oportet. Non quia quæ fingunt pro libito homines temere credere in vitio habetur, idcirco quæ docet Ecclesia Dei credenda non sunt. Sed modum fortè præscribet Caluinus, audiamus. *Ergo vt locum habeat hæc Christi sententia imprimis probandum est ex verbo Dei id de quo ambigitur.* Atqui ista transubstantiatio, quam impugnat Caluinus, ex verbo Dei maximè luculèto probatur, isto videlicet, *Hoc est corpus meum.* An propterea quod non videt Caluinus credet? Minimè gentium. *Verbum quidem* (inquit) *pro sua transubstantiatione afferunt, sed quod probè expositum, nihil eorum delirio suffragatur.* Attende hominis hæretici resolutionem. Subiicienda est fides verbo Dei, non vt apertè loquitur ac sonat, non vt antiquissimi & doctissimi Patres illud intellexerunt, non vt tota per orbem Ecclesia hactenus credidit, sed vt vnus Caluinus probè exposuit. Illud enim, *probè expositum*, nec veterum Patrum, nec Lutheranorum hodie, nec ipsius Zvvinglij, sed vnius Caluini singularem expositionem significat. Huic Caluini expositioni probæ fidem nostram subiicere oportet, vt sic beati simus. Obseruet lector Scripturam & verbum Dei ab hæreticis ore & labiis venditari; sed ad rem quum ventum est, nõ Scripturam, non verbum Dei, sed verbum hominis, verbum Caluini, verbum Lutheri, aut cuiuslibet alterius Magistri credendum obtrudi. Sic alibi contra Lutheranos disputans. *Excipiunt* (inquit) *se verbum habere quo palàm facta est Dei voluntas.* Móxque respondet. *Nempe si illis conceditur, donum interpretationis ex Ecclesia profligare, quod lucem verbo adferat.* Ecce non iam verbo Christi, sed suæ interpretationi, quæ etiam *lucem adferat Dei verbo*, fidem subiici vult. Vnde paulò pòst: *Hinc* (inquit) *fastuosa illa morositas, nolumus scire quomodo sub pane lateat Christus, hac ipsius voce contenti, Hoc est corpus meum.* Morositatem vocat, eámque fastuosam, quòd Christi voce contenti sumus. Suadet ergo Christi voce non esse contentos. Suadet verbo Dei fidem non subiicere, sed interpretationi suæ: *quam* (vt postea dicit) *Spiritus Dei illi suggessit, quo fretus despicit ex alto quicquid terrena sapientia contrà opponitur.* Ita iuxta Caluinum in cuiuslibet noui Magistri spiritu, quem Dei Spiritum nuncupabit, ideóque eo fretus omnes aliorum spiritus ex alto despiciet, fides nostra resoluetur. Verbo enim Dei subiicienda fides est, sed sic exposito & intellecto, vt talis ac talis nouus Magister interpretari vo-

Hæretica resolutio Caluini.

Scripturã quomodo venditant hæretici.

Institut. lib. 4. c. 17. num. 25.

Christi verbo contentũ esse, Morositas fastuosa Caluino est.

Spiritui proprio quisque hæreticus omnes subiicere vult.

luerit. Huius resolutionis impietas quanta sit, pluribus explicare, nec opus admodum est, nec hic locus permittit.

IN IOANNIS CAP. XXI.

15. *Dicit Simoni Petro Iesus: Simon Ioannis, diligis me plus his? Dicit ei, Etiam Domine: tu scis quia*
16. *amo te. Dicit ei, Pasce agnos meos. Dicit ei iterum: Simon Ioannis, diligis me? Ait illi, Etiam Domine: tu scis quia amo te. Dicit ei, Pasce agnos*
17. *meos. Dicit ei tertiò: Simon Ioannis, amas me? Contristatus, &c. dixit ei Petrus: Domine, tu scis omnia: tu scis quia amo te. Dicit ei Iesus, Pasce oues meas.*

Primatus Petri variè demonstratur.

1. IS PLICET multùm Caluino, Petri Primatum & suptemam Ecclesiæ gubernationem ex hoc loco stabiliri. Christi enim verbis inhærendo obseruamus, præsentibus aliis Apostolis ac discipulis, ad vnum Petrũ illa Christi verba destinari, in quibus Ecclesiæ suæ vniuersæ Pastorem constituit. Vniuersam Ecclesiam Petro committit, quum ait indefinitè, *Pasce oues meas.* Oues quippe Christi sunt totum ouile. Vnde *Ecclesiæ primatum gubernationemq; per vniuersum mundum Petro à Christo hoc loco concreditum fuisse*, scribit Chrysostomus. Obseruamus hanc illi pascendi curam cum distinctione & variatione non otiosa, sed certum aliquid & proprium significante, coniunctam committi. Estque hæc verborum variatio duplex, tum in officio pascendi, tum respectu eorum quos pascere Petrus iubetur. Nam in primo & tertio mãdato vtitur Christus proprio & simplici verbo pascendi, βόσκειν, quod est pabulum necessarium præbere seu verbo prædicationis, seu Sacramentorum alimento, seu vitæ & morum exemplo. In secundo mandato vtitur verbo, ποιμαίνειν, quod ita pascere significat, vt etiam regere ac gubernare denotet, quod Græcus Interpres Euthymius annotauit in commentariis in hunc locum. Augustinus quoque oues pascendas exponit, *docendas regendasq; cõmittit.* Respectu eorum quos pascere iubetur Petrus, primò vocantur *agni*, postea *oues*, quibus significãtur tum populus fidelis, qui ita pascitur vt alios nõ pascat; tum ipsi Pastores qui alios pascunt, sicut agnorum matres oues sunt. Quod obseruans

Hom. 1. de pœnit.

2.

Tract. 123. in Ioan.

Ambrosius

Ambrosius ita scribit. *Tertio Dominus interrogauit, non iam agnos, vt primò, lacte quodam pascedos, nec ouiculas, vt secundò* (sic enim ille legit) *sed oues pascere iubetur, perfectiores vt perfectior gubernaret.* Obseruamus rursum, vt hoc amplissimum munus Petro Christus demandaret, non simplicem ab eo dilectionem, quæ in quolibet Pastore requiritur, sed excellentem & cæteris maiorem Christum flagitasse. Ait enim: *Simon Ioannis, diligis me plus his?* Ita videlicet diligenti plus cæteris, pascendi potestatem ampliorem quàm cæteris dedit. Alioqui æqualem & cõmunem cæteris daturus potestatem, non nisi dilectionẽ ab eo cæteris æqualem flagitasset. Quod obseruans D. Ambrosius ait. *Christus eleuandus in cælũ, amoris sui vicarium Petrum reliquit: & ideò quia solus profitetur ex omnibus, omnibus anteferetur.* Hæc obseruatio tanti valet, vt bonus Caluinus hæc Christi ad Petrum verba (*Diligis me plus his?*) penitus intacta reliquerit. Audacior Beza tacere noluit, sed rem eludere contendit. *Hoc* (inquit) *addit Christus, non vt alijs Petrum anteponat, sed vt in memoriã reuocet Petro inanem illam iactationẽ qua fretus dixerat, tacentibus cæteris, se vitam depositurum ipsius causa.* Sed hæc Bezæ euasio luculento nititur mendacio. Non enim tacentibus cæteris solus Petrus se vitam depositurum Christi causa dixerat: sed cùm dixisset, *Etiam si oportuerit me mori tecum, non te negabo*; addit Matthæus, addit etiam Marcus, *Similiter & omnes discipuli dixerunt.* Non ergo ad illam iactantiam, quæ omnibus communis erat, in memoriã reuocandam, solus Petrus interrogatur, *An diligat plus cæteris.* Sanior est S. Ambrosij obseruatio: & frustra Beza turpi mẽdacio immixus exclamat, *Quorsum istud ad Antichristianam tyrannidem?* Sic enim rebellis spurius sedis Apostolicæ iustam & supremam authoritatem conuitio lacerat. Culpat statim Augustinum quòd de ciuitate Dei libro 14. cap. 7. discrimen constituat inter ἀγαπᾶν & φιλεῖν, quasi istud amplius quàm illud declaret, & *rem esse* ait *nullius momenti.* Atqui D. Augustinus eodẽ in loco prorsus contrarium docet, & probat ex scripturis vtrumque verbũ *amaris & dilectionis* indifferenter accipi: immò & ex ipso textu doctè obseruat illa duo verba hoc loco prorsus idem significare, quod aliter olim Ambrosiũ secutus exponens retracto. *Tertia* (inquit) *interrogatione ipse Iesus non ait, Diligis me, ἀγαπᾷς με, sed, Amas me, φιλεῖς με: vbi secutus Euangelista ait: Contristatus est Petrus quia dixit ei tertiò, Amas me, cùm Dominus non tertiò, sed semel dixerat, Amas me, bis autẽ dixerat,*

Luc. 10. cap. 14. in Lucam. 3.

In Luc. lib. 10. cap. 24.

Bezæ euasio mera mendacia nixa. Matt. 26. 35. Marc. 14. 31.

Augustinum à Beza mendaciter taxatum.

De Ciuit. Dei lib. 14. c. 7.

Diligis me. Vnde intelligimus, quòd etiã cùm dicebat Dominus, Diligis me, nihil aliud dicebat, quàm, Amas me. Petrus autem non mutauit huius vnius rei verbum, sed etiam tertiò dixit, Domine, tu scis quia amo te. Hæc propterea commemoranda putaui, quia nonnulli arbitrantur aliud esse dilectionem seu charitatem, aliud amorem. Quam sententiam improbabilem esse statim ostendit. Quid ergo Bezæ in mentem venit id in Augustino culpare, cuius contrarium ille apertè docet, nisi quòd petulantes hæretici ad Patres doctissimos reprehendendos præcipites feruntur, eos autẽ inspicere ac legere non dignantur? Addit aliam annotationem Beza, pro eo quod Ioannes habet agnos & oues, ἀρνία καὶ πρόβατα, Syrum interpretem tribus vti vocibus, sed idem significantibus. *Quod* (inquit) *non annotassem, nisi adoratores bestiæ viderem etiam ad stabiliendam illius tyrannidẽ non minus impudenter quàm impiè occasionem ex his vocibus arripere, quasi per agnos ipsi Apostoli reliqui intelligantur, quos tamen Christus non pascere, sed, postquam resipuissent, confirmare, suo videlicet exemplo, cæterisq; virtutibus, Petro præcepit. Luc. 22. 32.* Plena est ineptiæ & impietatis annotatio. Si adoratores bestiæ sunt qui inter has voces distinguũt, Ambrosius & Euthymius à nobis citati tales fuerunt. Sed facilius est Bezam esse bestiam, quàm sanctissimos illos & doctissimos Patres adoratores bestiæ fuisse. Deinde inhærere verbis Christi, & distinctionem ab Euangelista positam religiosè retinere, est iudicio Bezæ *impudẽter & impiè ex vocibus occasionem arripere.* Hæc est quam deferunt hæretici Scripturæ reuerentia, quoties contra illos premitur. Impietatis Bezanæ hæ notæ sunt. Agnorũ vocabulo Apostolos à quoquam designari perquam ineptè affirmat, quum agnorum vocabulo populũ fidelem, ouium verò Pastores & perfectiores significari, Ambrosius & Euthymius aliíque Catholici affirment. Quòd autem Petri officium de confirmandis fratribus suis exponit Beza, *ad exemplum ac cæteras virtutes pertinere, quibus eos Petrus præire debuit*, glossam esse à Christi mente alieniſſimam, ex doctissimorum Patrum concordi sententia ad illum Lucæ locum ostendimus. Quod tandem ait Syrũ interpretem tribus vti vocibus idem significantibus, falsum penitus esse textus Syriaci interpretatio monstrat: quæ pro tribus illis vocibus primò *agnos*, secundò & tertiò *oues* reddit. Et vti ita ſeres haberet, an ipsis Euangelistæ verbis Græcis Græcè scribentis, istud præiudicare vllo modo potest aut debet? Sanè neutra illarum trium vocũ Hebraicis

Beza annotatio ineptа & impia.

Scripturã vilipendit Beza.

verbis

verbis respondet, quod magis spectandum erat. Sed quare Beza in Græcorum verborum proprietate excutienda accuratus, de verbis Euangelistæ differentibus βόσκε & ποίμανε nihil hoc loco annotauit? Cur ex Homero, vt multa solet, illud non protulit, τὸν ποιμένα λαῶν, vt, quantum valeat, τὸ ποιμαίνειν, suum lectorem moneret? Nempe ad veritatem orthodoxam istud faciebat; cuius ille hostis esse maluit quàm interpres.

Sed nunc, omisso Beza, ad Caluinum veniamus. *Legitimi* (inquit) *Pastores coram Deo censentur, qui sub Christo capite Ecclesiæ præsunt per verbi ministerium. Quo satis dilucidè refellitur Romanensium improbitas, qui locum hunc detorquent ad stabiliendam Papatus sui tyrannidem. Petro, inquiunt, præ alijs dictum est, Pasce oues meas. Cur illi potius dictum sit quàm reliquis, iam antè exposuimus. Nempe vt purus omni sinistra nota liber esset ad prædicandum Euangelium: & ideò ter eum Pastorem constituit Christus, vt tres abnegationes, quibus sibi Petrus æternum probrum contraxerat, abolitæ, eius Apostolatum non impediant, quemadmodum prudenter obseruant Chrysostomus, Augustinus, Cyrillus, & plerique alij. Cæterùm nihil Petro datum est his verbis quod nõ omnibus Euangelij ministris sit commune. Frustra ergo Papistæ ideò contendunt esse primarium, quia specialiter vnus vocetur.* Hæc ille, contra veritatem Euangelicam frustra recalcitrans. Petrum quidem de amore suo erga Christum ter fuisse rogatum, vt trinam negationem triplici amoris confessione ablueret & compensaret, notarunt Patres à Caluino citati: sed Apostolatum illi per hanc triplicem confessionem quasi renouatum fuisse, vnus Cyrillus affirmat; nec id quasi literæ sensum enucleans, sed, quemadmodum præfatur, sensum quendam sublimiorem & mysticum consectans. *Altius* (inquit) *quiddam hæc oratio certè parturit.* Sed neque verè dici potest Apostolatum Petro restitutum fuisse, vt Caluinus hîc dicit. *Narrat* (inquit) *hic Euangelista quomodo Petrus in eum honoris gradum vnde exciderat, restitutus fuit.* Nam etsi per illam negationẽ Apostolatu excidisset, nec ad gradum illum recuperandum vel pœnitentia confestim subsequens, vel benigna emissima illa Christi apparitio soli Petro primo resurrectionis die seorsim facta (de qua Lucas: *Et apparuit Simoni*) sufficisset; tamen noua potestas remittendi & retinẽdi peccata iam priùs Petro cum aliis Apostolis concessa, certum argumentũ est, Petrum in Apostolatus sui dignitatem iam antea restitutum fuisse;

Caluini recalcitratio.

Petro Apostolatus non est hic restitutus.

Luc. 24.

maximè in ſenſu Caluini, qui illam remittendi peccata poteſtatem in ſola prædicatione verbi conſiſtere pertinaciter loco eodem docet, & hîc rurſum totam paſcendi poteſtatem Petro datam exponit, *præeſſe Eccleſiæ per verbi miniſterium.* Deinde etſi Patres à Caluino citati ex triua dilectionis profeſſione Petri primatum non colligunt, colligitur ille tamen partim ab iiſdē, partim ab aliis Patribus citatis, ex aliis huius loci circunſtantiis quas annotauimus, & imprimis ex eo quòd an plus cæteris Chriſtū diligeret (quod ſibi penitus diſſimulandum putauit Caluinus) à Chriſto interrogatur. Fruſtra igitur Caluinus veritati Euangelicæ reluctatus eſt.

Variis Caluini cauillationibus reſpondetur.

Quæ nunc in Caluino ſequuntur, vel friuolæ exceptiones ſunt, quibus olim ſatisfactum eſt, vel putidæ cauillationes, vix vllo reſponſo dignæ. Singula tamen breuiter diſcutiemus. *Atque vt demus* (inquit) *fuiſſe priuatim illi aliquid honoris delatum, vnde, quæſo, euincent locatum fuiſſe in primatu?* Iam ex ipſis Chriſti verbis diligenter excuſſis illud euicimus. Neque de priuato aliquo Petri honore aliquid hîc Chriſtum egiſſe, vel per ſomnium cogitare poteſt, qui Chriſti omnes actiones & doctrinam, quem ſcopum ſemper habuerint, vel mediocriter perpendit. Addit: *Fuerit ſanè inter Apoſtolos præcipuus, an inde protinus ſequetur, fuiſſe vniuerſalem totius orbis Epiſcopum?* Stolida eſt exceptio à Caluino ſæpe repetita, à nobis ſuper Matthæū reiecta. *Adde* (inquit) *quòd quicquid accepit Petrus, nihilo magis ad Papā pertinet quàm ad Mahometē.* Cōuitiū eſt homine hæretico & nulla refutatione dignum. Atqui probabit, ſi diis placet. *Quo enim* (inquit) *iure pro hærede Petri ſe venditat?* Nō pro hærede, ſed pro ſucceſſore ſe venditat, eādem Cathedrā, fidē, ac doctrinā tenens. Pergit adhuc. *Deinde quis illi ſanus concedat, hîc ius aliquod hæreditarium à Chriſto poſitum eſſe?* Et quis tanus illud negabit? Paſcendi verbum, officium deſignat non extraordinarium ſed perpetuum. Quile Chriſti perpetuum eſt: perpetuus igitur & Pastor eſt quem Chriſtus illi præfecit. Quis ſanæ mentis iſtud negabit? Addit Caluinus. *ſuccеſſor tamen vult haberi, vtinam quidem eſſet. Nemo noſtrūm illis repugnat, quin & diligat Chriſtum, & curam ſuſcipiat paſcendi eius gregis. Sed neglecto Chriſti amore, & reiecto paſcendi officio, ſucceſſionem iactare, nimis abſurdum eſt, nec minus ſtultum.* Petri ſucceſſores Romani Pontifices nec Chriſti amorem, cuius fidem ſemper fortiſſimè defenderunt, nec paſcendi officium, quod latiſſimè patet, penitus neglexerunt, etſi alij magis, alij minus illi muneri incubuerint. Nec

1. 2. 3. 4. 5. 6.

Ad Matt. c. 16. v. 18.

qui

qui Cathedram & doctrinam tenet, successionem inaniter iactat, tametsi officium aliquatenus negligat, quàm diu reiecta fide in lupum non vertitur; sicuti Reges ius regni non amittunt, tametsi rem negligenter administrant, quàm diu in tyrannos nõ vertuntur. Pergit Caluinus. *Quemadmodum autem Christus docendi prouinciam Petro mandans, solium idolo vel animarum carnifici erigere noluit, ex quo Ecclesiam miserè opprimeret, ita breuiter admonuit quale probet Ecclesiæ suæ regimen.* Respondeo: Quemadmodum Christus oues suas pascendi prouinciam generalem atque suprematu mãdans, nec idolo alicui, nec animarum carnifici, sed Cathedræ Apostolicæ & animarum curatori maximo solium erexit, ex quo hæreticos omnes per omnes ætates, & inter cæteros Caluini sectam penitus opprimeret: sic officium istud & maximæ solicitudinis & in primis necessarium totis his 1500. annis Petri successores strenuè sunt exequuti. Concludit tandem & triumphũ canit Caluinus. *Sic tarua detrahitur cornutis Episcopis, qui sola theatrica pompa & inani titulo contenti, ius Episcopale sibi arrogant.* Hoc est fulmẽ Caluinistarum, quo vix pulli & auiculæ terrentur. Caluinus omnibus laruam detraxit, quia strenuè bacchari & meutiri potuit. Non contentus Papam è solio deiicere, omnes quoque Episcopos è ponte deturbat. Sed stat firma sedes Apostolica, Petríque Cathedra. Pascũt Ecclesiam Catholicam docti & sancti Episcopi, quorum studio ac diligentia lupi Caluiniani à Christi gregibus arcentur. Nec sola Episcoporum incuria, sed populi leuitate & principum conniuentia hæc Caluiniana secta prævaluit.

7. 8.

18. *Cùm senueris, extendes manus tuas, & alius cinget te & ducet quò tu non vis. Hoc autem dixit, significans qua morte clarificaturus esset Deum.*

QVi ex hoc loco colligunt Petrum fuisse crucifixum (ait hoc loco Beza) *ineptè argumentantur, cùm Christus in genere prædicat Petri mortem violentam fore.* Similiter Caluinus. *Multi genus mortis notari putant, quòd extensis brachiis suspensus fuerit, verùm ego simpliciter cingendi verbo comprehendi interpretor externas omnes actiones quibus se homo & vitam suam componit. Cingebas te, hoc est, induebas prout libitum erat. Posthac autem tolletur hæc formandi habitus libertas. Porro quo supplicij genere affectus fuerit Petrus, præstat nescire, quàm dubiis fabulis habere fidem.* Hæc ille. Vterque historiã Euan-

Caluinus ac Beza historicam Euangel. studio corrumpunt.

gelicam affectatè corrumpit, vt traditionem Ecclesiasticam de Beato Petro crucifixo inanem ac ridiculam reddat. Sed verba Christi & Euangelistæ tam clara sunt, vt huiusmodi cauillationibus eludi nequeant. Christus non solùm Petro dixit, *Alius te cinget, & ducet quò tu non vis*, quod de morte pro Christo toleranda, cui naturalis hominis iusti voluntas repugnat, ipse Caluinus agnoscit, sed genus mortis exprimere volens, duabus circunstantiis vsus est, *Extendes manus tuas*, &, *Alius te cinget*. De vtraque circunstantia sic Augustinus in hunc locum. *Extendes manus tuas, id est, crucifigeris. Ad hoc autem vt venias, alius te cinget, & ducet non quò vis, sed quò non vis. Prius dixit quòd fieret: deinde quomodo fieret.* Hæc ille. De posteriori circunstantia Tertullianus. *Tunc Petrus ab altero cingitur, cùm cruci astringitur.* Euangelista quoque apertè affirmat de genere mortis ista Christum dixisse, subiungens. *Hæc autem dixit, significans qua morte clarificaturus esset Deum.* Qua morte, *id est, quo genere mortis*, ait Chrysostomus Patriarcha Græcus, illud verbum, ποίῳ θανάτῳ, exponens, quod ita exponendum negat Beza, quasi verbi Græci proprietatē melius teneret quàm aurcum illud Græcorum os.

B. Petri crucifixio à Christo prænunciata.

Tract. 12. in Ioan.

Lib. 4. aduersus Marcionē.

Hom. vlt. in Ioan.

Ioan. XII. 23

Sic suprà Ioan. 12. dicente Christo, *Ego si exaltatus fuero à terra, omnia traham ad me ipsum*, addit Euangelista, *Hoc autem dicebat, significans qua morte esset moriturus*, ποίῳ θανάτῳ ἤμελλεν ἀποθνήσκειν: vbi iterum de genere mortis suæ loquutum esse Christum negari non potest. Caluini autem glossa, *Alius te cinget*, id est, posthac tolletur hæc te formandi habitus libertas, planè ridicula & puerilis est, quasi Christus Petro prædixerit fore vt deinceps non se indueret pro libito, & quasi coniuncta illa duo non essent, *Alius te cinget*, &, *Ducet quò non vis*: quorum posterius ad Petri martyrium pertinere quum Caluinus ipse fateatur, prius quoque membrum ei coniunctum eodem spectare, negare non debuit. Sed libuit præfractis hominibus, historiæ Euangelicæ clarissimæ luci tenebras offundere. Porro *non dubiis fabulis*, sed indubitatæ fidei, & grauissimis rerum Ecclesiasticarum scriptoribus fides habetur de genere supplicij quo Petrus affectus fuit. Eusebius Pamphili ex Origene in Genesim ita scribit. *Petrus ad extremum, quum Romæ versaretur, capite deorsum statuto (sic enim perperi cupiebat) crucifixus est.* Vnde eleganter Tertullianus. *Petrus passioni Dominicæ Romæ adæquatur.* & D. Augustinus *Petrus pro Christo capite deorsum verso in ligno suspenditur.* Idem testatur Hieronymus in Catalogo Scriptorum Ecclesiasticorum, Orosius

Caluini glossa puerilis.

Petrus Romæ crucifixus. Historiæ Ecclesiast. lib. 3. c. 1.

In præscript. c. 26

Orosius lib.7.cap.6.Dorotheus Tyrius in Synopsi, Egesippus de excidio Hierosolymitano lib.7.Chrysostomus his verbis. *Gaudeas Petre, qui ligno crucis fruitus es, & ad Magistri similitudinem recta quidem figura, sicut Dominus noster, crucifigi noluisti, sed magis inuerso capite, veluti è terra ad cœlum iter parans.* Idem scribit Theodoretus in oratione de charitate, B. Maximus in Natali Apostolorum Serm.1. Prudentius, & alij grauissimi atque antiquissimi authores. Sed Caluino ac Bezæ si antiquitatis testimonia fidem facere nequeunt, minus mirari debemus: quando & ipse textus Euangelicus per se perspicuus & luculentus non satisfacit. Hæc illorum pietas, hæc modestia est. *Homil. in Princep. Apost.*

* * *

CALVINI EPILOGVS.

Tenendum memoria est, quod prius habuimus, quam Euangelistæ summam literis complexi sunt, tum ad instituendam fidem, tum ad salutem conferendam sufficere. Satis ergo supérque sapiet, quisquis ritè sub ijs Magistris profecerit. Et certè cùm diuinitus nobis ordinati fuerint testes, sicuti fideliter defuncti sunt suis partibus, ita nostrum est vicissim ab eorum testimonio totos pẽdere, nec plus appetere quàm ab illis proditum est: præsertim cùm eorum calami certa Dei prouidentia gubernati fuerint, ne immodica rerum congerie nos onerarent, & tamen delectu habito traderẽt quantum expedire nouerat, qui solus sapiens est, & fons vnicus sapientiæ, Deus: cui laus & gloria in perpetuum.

ANTIDOTVM.

TEnendum memoria est, & contra imposturas hæreticas diligenter obseruandum, quod prius contra Caluini technas explicatum dedimus; quam Euangelistæ summam literis complexi sunt, eorum quidem quæ de Christi dictis ac factis cognoscere opus erat, sufficiens esse compendium; ad instituendam autem fidem vel ad salutem conferendam minimè sufficere: quando Apostolos postea & Ecclesiam Spiritus Sanctus multa docuerit quę Christus viua voce non docuit, *eò quòd omnia portare Apostoli necdum poterant*: ac per hoc Euangelistas, qui *ea quæ cœpit Iesus facere & docere* (vt Lucas Euangelista affirmat) suis literis comprehenderunt, omnia quæ ad instituendam fidem & conferendam salutem sufficerent, scripto tradere non potuisse. Nisi fortè quicquid extra 4. Euangelia non solùm Ecclesia tradit, sed & alij Apostoli non Euangelistæ in Epistolis & aliis suis scriptis complexi sunt, id totum ad instituendam fidem & ad salutẽ conferendam supernacaneum videri debeat. *Multum ergo ille plurimumq; sapiet, quisquis sub iis 4. Magistris profecerit*, sed si *satis supérque*, vt Caluinus vult, non vniuersæ tantùm Ecclesiasticæ traditioni (ad quam ille hoc loco collimat) sed & omnibus Scripturis Apostolicis renunciandum est. Et certè sicut 4 isti Euangelistæ *nobis diuinitus ordinati fuerunt testes eorum quæ Christus fecit ac docuit*, sic non secus alij Apostoli

Euangelica historia qua ex parte sufficiens est, & non sufficiens, Ioan. 14. Act. 1.

&

& Apoſtolici viri ordinati nobis diuinitus fuerunt teſtes, tam eorum quæ Chriſtus docuit, quàm omnis veritatis à Spiritu ſancto edoctæ; idque *prædicando Euangelium vniuerſæ creaturæ*, non omnia & ſingula ſcriptis mandando, cuius rei nullum à Chriſto mandatum eos accepiſſe legimus. Et iſti quidem Euangeliſtæ *fideliter indubiè ſuis partibus defuncti ſunt*, nec quicquam eorum prætermiſerunt quæ de Chriſti dictis ac factis per eorum calamum cognoſcere nos Deus voluit. Noſtrum quoque eſt, *ab eorum teſtimonio totos pendere*, quatenus quicquid illi ſcripſerint, vt indubitatè verùm piè atque humiliter credamus, nec à litera Euangelica vel latum vnguem recedamus. Quo magis impius ac deteſtabilis eſt vnus Caluinus, qui tam multis in locis Scripturam Euangelicam fœdiſſimis corruptelis ita deprauauit, vt non modò à literæ ſenſu longiſſimè recedat, verùm & eam ſæpenumerò penitus opprimat atque excludat: ſicuti hæc noſtra Antidota manifeſtum fecerunt. Attamen *non plus appetere quàm ab illis proditum eſt*, vt Caluinus ſuadet, nefas exiſtimamus; quando & Apoſtolicis literis inhærere, & traditiones Eccleſiaſticas tenere nos oportet: niſi Paulo reluctari velimus, iubenti *tenere traditiones quas accepimus, ſiue per ſermonem, ſiue per epiſtolam.* Denique *Euangeliſtarum calami abſque omni dubio certa Dei prouidentia gubernati fuerunt, ne immodica rerum congerie nos onerarent* (quando tam multa Chriſtus fecit, *vt ſi ſcriberentur per ſingula, totus forte mundus eos, qui ſcriberentur, libros non caperet*) *& tamen delectu habito traderent quantum expedire Deus nouerat.* Sed delectus iſte ſola Chriſti dicta ac facta concernit quæ Euangeliſtæ ſcribenda ſuſceperunt; non ea concernit quæ Apoſtolos poſtea Spiritus ſanctus docuit, ipſique Apoſtoli *partim ſcripto, partim intercurrente verbo* (vt Arcopagitæ verbis vtar) Eccleſiis tradiderunt, quorum etiam calami ac voce certa Dei prouidentia gubernatæ fuerunt, vt nec inani aliquam aut immodica rerum congerie fideles onerarent, & tamen delectu habito ea ſcriberent ac traderent quæ ad inſtituendam fidem ac ſalutem conferendam expedire nouerat ille Spiritus veritatis illis à Chriſto promiſſus, qui cum Patre & Filio ſolus ſapiens & fons vnicus ſapientiæ Deus eſt, cui honor & gloria in ſecula ſeculorum. Amen.

Matth. & Marc. vlt.

2. Theſſ. 2.

Ioan. 21.

Laus Deo, qui dedit velle, & dedit perficere.

TEXTVS EVANGELI-QVATVOR EVANGELI-STARVM, QVI IN HIS Antidotis contra venena Caluiniana & Bezana explicantur.

Ex Euangelio secundùm Matthæum.

Cap.2.2. MAGI venerunt ab Oriente Hierosolymam.
Cap.3.1. Prædicans in deserto Iudææ.
2. Pœnitentiam agite.
4. Esca autem eius erat locustæ & mel syluestre.
6. Baptizabantur à Ioanne confitentes peccata sua.
7. Progenies viperarum.
9. Et ne velitis dicere intra vos, Patrem habemus Abraham.
Cap.4.2. Et quum ieiunasset 40. diebus, & 40. noctibus, postea esuriit.
Cap.5.6. Beati qui esuriunt & sitiunt iustitiam.
8. Beati mundo corde, quia ipsi Deum videbunt.
12. Quoniam merces vestra copiosa est in cælis.
13. Vos estis sal terræ.
14. Vos estis lux mundi.
15. Non potest ciuitas abscondi super montem posita.
17. Non veni legem soluere, sed adimplere.
18. Iota vnum aut apex non præteribit à lege, donec omnia fiant.
21. Audistis quia dictum est antiquis, &c.
23. Si offers munus tuum ad altare.
26. Non exies inde, donec soluas nouissimum quadrantem.
28. Qui viderit mulierem ad concupiscendum in ea, iam mœchatus est in corde suo.
44. Ego autem dico vobis, diligite inimicos vestros.
Cap.6.6. Pater tuus, qui videt in abscondito, reddet tibi.
7. Orantes nolite multum loqui.
10. Fiat voluntas tua, sicut in cælo, & in terra.
12. Sicut & nos dimittimus debitoribus nostris.
17. Tu quum ieiunas, vnge caput tuum, & faciem laua.
18. Pater tuus, qui videt in abscondito, reddet tibi.
24. Nemo potest duobus dominis seruire.
Cap.7.1. Nolite iudicare, & non iudicabimini.

15. Atten

15. Attendite vobis à pseudoprophetis qui veniunt ad vos in vestimentis ouium, intus autem sunt lupi rapaces.
21. Non omnis qui dicit mihi, Domine, Domine, intrabit in regnum cælorum, sed qui facit voluntatem Patris mei.
24. Omnis qui audit verba mea, & facit ea, assimilabitur viro sapienti, qui ædificauit domum suam supra firmā petram.

Cap.8.2. Domine, si vis, potes me mundare.
4. Vade, ostende te sacerdoti.
26. Vt quid timidi estis modicæ fidei?

Cap.9.6. Quod filius hominis potestatem habeat dimittendi peccata in terra.
21. Dicebat intra se, Si tetigero tantùm vestimentum eius, salua ero.
22. Confide filia.
28. Creditis quia hoc possum facere vobis?
36. Misertus est eis, quia erant vexati, & iacentes sicut oues non habentes pastorem.

Ca.10.2. Primus Simon qui dicitur Petrus.
22. Qui perseuerauerit vsque in finem, hic saluus erit.
38. Qui non accipit crucem suam, & sequitur me, non est me dignus.

C.11.21. Si in Tyro & Sidone factæ essent virtutes quæ factæ sunt in vobis, olim in cilicio, &c.
Olim in cilicio & cinere pœnitentiam egissent.
25. Abscondisti hæc à sapientibus, & reuelasti ea paruulis.

C.12.26. Si Satanas Satanam eiicit, aduersùm se diuisus est.
31. Spiritus blasphemia non remittetur.
32. Non remittetur ei neque in hoc seculo, neque in futuro.
37. Ex verbis tuis iustificaberis, & ex verbis tuis condemnaberis.
50. Quicunque fecerit voluntatem Patris mei qui in cælis est, hic frater meus, & soror, & mater est.

Ca.13.11. Vobis datum est nosse mysteria regni cælorum: illis datum non est.

Ca.14.9. Propter iusiurandum autem iussit dari.
19. Aspiciens in cælum benedixit.
28. Domine, si tu es, iube me ad te venire.
36. Et rogabant eum vt fimbriam vestimenti eius tangerent. Et quicunque tetigerunt, salui facti sunt.

Cap.15.1. Tunc accesserunt ad eum ex Hierosolymis Scribæ & Phariszei, dicentes.
2. Quare discipuli tui transgrediuntur traditionem Seniorum?
3. Quare & vos transgredimini mandatum Dei propter traditio

ditionem veſtram?

9. Sine cauſa colunt me, docentes doctrinas & mandata hominum.

11. Non quod intrat in os, coinquinat hominem.

23. Accedentes diſcipuli eius rogabant eum dicentes: Dimitte eam, quia clamat poſt nos.

Ca. 16. 1. Rogauerunt eum vt ſignum de cælo oſtenderet eis.

6. Cauete à fermento Phariſæorum & Sadducæorum.

18. Tu es Petrus, & ſuper hãc petram ædificabo Eccleſiã meam, & portæ inferi non præualebunt aduerſus eam.

23. Vade poſt me Satana: ſcandalum es mihi.

27. Et tunc reddet vnicuique iuxta opera ſua.

C. 17. 12. Dico vobis, quia Helias iam venit, & non cognouerunt eum.

20. Si habueritis fidem ſicut granum ſinapis, dicetis monti huic: Tranſi hinc illuc, & tranſibit.

21. Hoc genus non eiicitur niſi in oratione & ieiunio.

27. Sumens ſtaterem da eis pro me & te.

Ca. 18. 7. Neceſſe eſt vt veniant ſcandala.

10. Angeli eorum in cælis ſemper vident faciem Patris mei qui in cælis eſt.

15. Lucratus eris fratrem tuum.

17. Quòd ſi non audierit eos, dic Eccleſiæ.

18. Si Eccleſiam nõ audierit, ſit tibi ſicut ethnicus & publicanus.

20. Vbi ſunt duo vel tres congregati in nomine meo, ibi ego ſum in medio eorum.

21. Quoties peccabit in me frater meus, & dimittam ei? vſque ſepties?

34. Quoadusque redderet vniuerſum debitum.

Ca. 19. 6. Quod Deus coniunxit, homo non ſeparet.

9. Et qui dimiſſam duxerit, mœchatur.

11. Non omnes capiunt verbum hoc, ſed quibus datum eſt.

12. Qui ſeipſos caſtrauerunt propter regnum cælorum. Qui poteſt capere, capiat.

13. Diſcipuli autem increpabant eos.

17. Si vis ad vitam ingredi, ſerua mandata.

21. Si vis perfectus eſſe, vade, & vende omnia quæ habes, & da pauperibus, & veni, ſequere me.

32. Apud homines hoc impoſſibile eſt: apud Deum autem omnia poſſibilia ſunt.

C. 20. 16. Sic erunt nouiſſimi primi, & primi nouiſſimi.

25. Principes gentium dominantur eorum: & qui maiores ſunt, poteſtatem exercent in eos.

26. Non

26. Non ità erit inter vos: sed quicunque voluerit inter vos maior fieri, sit vester minister.
28. Et dare animam suam redemptionem pro multis.
Cap. 21. 5. Dicite filiæ Sion: Ecce Rex tuus venit tibi mansuetus, sedens super asinam & pullum filium subiugalis.
9. Clamabant dicentes: Hosanna filio Dauid.
13. Domus mea domus orationis vocabitur.
21. Si habueritis fidem, & non hæsitaueritis, non solùm de ficulnea facietis, sed & si monti huic dixeritis: Tolle & mitte te in mare, fiet.
23. In qua potestate hæc facis, & quis tibi dedit hãc potestatem?
32. Venit ad vos Ioannes in via iustitiæ, & non credidistis ei.
42. Lapidem quem reprobauerunt ædificantes, hic factus est in caput anguli.
43. A Domino factum est istud, & est mirabile in oculis nostris.
C. 22. 12. Amice, quomodo huc intrasti, non habens vestẽ nuptialem?
16. Mittunt & discipulos suos cum Herodianis.
21. Reddite quæ sunt Dei, Deo.
23. In illo die accesserunt ad eum Sadducæi.
24. Magister, Moyses dixit: Si quis mortuus fuerit non habens filium, &c.
29. Erratis, nescientes Scripturas, neque virtutem Dei.
32. Non est Deus mortuorum, sed viuentium.
37. Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo.
38. Diliges proximum tuum sicut teipsum.
Ca. 23. 2. Sederunt super cathedram Moysi Scribæ & Pharisæi. Quæcunque ergo dicunt, facite & seruate.
11. Qui maior est vestrûm, minister vester erit.
15. Circuitis mare & aridum vt faciatis vnum proselytum; & cùm factus fuerit, facitis eum filium gehennæ duplo quàm vos.
19. Stulti & cæci, quid enim maius est, donum, an altare quod sanctificat donum?
23. Decimatis mentham, & anythum, & cuminum, & reliquistis quæ grauiora sunt legis, iudiciũ, misericordiam, & fidem.
29. Ædificatis sepulchra Prophetarum, & ornatis monimenta
30. iustorum, & dicitis: Si fuissemus in diebus Patrum nostrorum, non essemus socij eorum in sanguine Prophetarum.
31. Itaque testimonio estis vobismetipsis, quia filij estis eorum qui Prophetas occiderunt.
32. Et vos implete mensuram Patrum vestrorum.
47. Quoties volui congregare filios vestros, sicut gallina congregat pullos suos sub alis suis, & noluisti?

Cùm

C.24.15. Cùm videritis abominationem desolationis, quæ dicta est à Daniele Prophetа.

22. Nisi breuiati fuissent dies illi, non fieret salua omnis caro: sed propter electos breuiabuntur dies illi.

24. Dabunt signa magna & prodigia.

28. Vbicunque fuerit corpus, ibi congregabuntur & aquilæ.

30. Tunc parebit signum filij hominis in cælo.

36. De die autem illa & hora nemo scit nisi solus Pater.

Ca.25.1. Simile est regnum cælorum decem virginibus, quæ accipientes lampades suas, exierunt obuiam sponso.

15. Vni dedit quinque talenta, alij autem duo, alij verò vnum, vnicuique secundùm propriam virturem.

21. Quia super pauca fuisti fidelis, super multa te constituam: intra in gaudium Domini tui.

34. Venite benedicti Patris mei: possidete regnũ paratum vobis à constitutione mundi. Esurui enim, & dedistis mihi manducare.

C.26.11. Pauperes semper habebitis vobiscum, me autem non semper habebitis.

26. Cœnantibus autem illis, accepit Iesus panem.
Accepit panem, & benedixit, dicens.
Hoc est cõrpus meum.

28. Hic est sanguis meus noui testamenti, qui pro multis effundetur in remissionem peccatorum.
Accipite, & comedite; Hoc est corpus meum: *iterum contra expositionem Caluinianam presstus defendũtur.*

27. Bibite ex hoc omnes.

39. Pater mi, si possibile est, transeat à me calix iste.

75. Et egressus foras, flenit amarè.

Ca.27.3. Videns Iudas qui eum tradidit, quòd damnatus esset, pœnitentia ductus retulit 30. argenteos principibus sacerdotum & senioribus, dicens: Peccaui, tradens sanguinem iustum.

46. Circa horam nonam clamauit Iesus voce magna: Deus meus, Deus meus, vt quid dereliquisti me?

C.28.19. Euntes ergo docete omnes gentes, docentes eos seruare omnia quæcunque mandaui vobis.

20. Baptizantes eos in nomine Patris & Filij & Spiritus sancti.

21. Ecce ego vobiscum sum omnibus diebus vsque ad consummationem sæculi.

Ex Euangelio secundum Marcum.

Cap.1.4. FVit Ioannes in deserto baptizans, & prædicans baptismum pœnitentiæ in remissionem peccatorum.

15. Pœnitemini, & credite Euangelio.
Ca.3.16. Et imposuit Simoni nomen Petrus.
Cap.6.5. Et non poterat ibi virtutem vllam facere, nisi paucos infirmos impositis manibus curauit, & mirabatur propter incredulitatem eorum.
Ca.7.33. Apprehendens eum de turba seorsum, misit digitos suos in auriculas eius, & expuens tetigit linguam eius, & suspiciens in cælum ingemuit, & ait illi, Ephetha, quod est, adaperire.
C.10.21. Et intuitus eum Iesus, dilexit eum.
Ca.15.39. Videns centurio quia sic clamans expirasset, ait: Verè hic homo filius Dei erat.
C.16.16. Qui crediderit & baptizatus fuerit, saluus erit.
19. Assumptus est in cælum, & sedet à dextris Dei.

Ex Euangelio secundum Lucam.

Cap.1.6. ERant iusti ambo ante Deum, incedentes in omnibus mandatis & iustificationibus Domini sine querela.
28. Aue gratia plena: Dominus tecum.
34. Quomodo fiet mihi istud? quoniam virum non cognosco.
48. Respexit humilitatem ancillæ suæ.
74. Vt sine timore de manu inimicorum nostrorum liberati, seruiamus illi in sanctitate & iustitia coram ipso omnibus diebus nostris.
77. Ad dandã scientiã salutis plebi eius in remissionẽ peccatorũ.
Ca.2.14. Gloria in excelsis Deo, & in terra pax hominibus bonæ voluntatis.
37. Non discedebat de templo, ieiuniis & obsecrationibus seruiens die ac nocte.
52. Proficiebat sapientia & ætate.
Cap.3.11. Qui habet duas tunicas, det non habenti, &c.
Ca.4.16. Intrauit secundùm consuetudinem suam die Sabbati in Synagogam, & surrexit legere.
Ca.6.35. Mutuum date, nihil inde sperantes.
Ca.7 47. Remittuntur ei peccata multa, quoniam dilexit multum.
Ca.8.50. Noli timere: tantùm crede, & salua erit.
Cap.9.7. Eo quòd diceretur à quibusdã, quia Ioãnes surrexit à mortuis.
54. Domine, vis vt dicamus vt ignis descendat de cælo, & consumat illos?
C.10.16. Qui vos audit, me audit. Qui vos spernit, me spernit. Qui autem me spernit, spernit eum qui misit me.
27. Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde, & ex tota anima tua, & ex omnibus viribus tuis, &c.

29. Hoc fac, & viues.
C.11.41. Quod superest, date eleemosynã: & ecce omnia munda sunt
C.12.14. Quis me constituit Iudicem aut diuisorẽ inter vos? (vobis.
48. Qui non cognouit, & fecit digna plagis, vapulabit paucis.
Cap.13. Doctrinæ compendium.
C.14.14. Retribuetur enim tibi in retributione iustorum.
23. Compelle eos intrare.
33. Qui non renuntiat omnibus quæ possidet, non potest meus esse Discipulus.
Ca.15.10. Gaudium erit in cælo, & coram Angelis Dei.
24. In se reuersus dixit: Surgam, & ibo ad patrem meum.
Ca.16.9. Vt cùm defecerit s, recipiant vos in æterna tabernacula.
C.17.10. Quum feceritis omnia quæcunque præcepi vobis, dicite: Serui inutiles sumus: quod debuimus facere, fecimus.
13. Iesu Præceptor, miserere nostri.
14. Ite, ostendite vos sacerdotibus.
Ca.18.11. Deus, gratias ago tibi, quia non sum sicut cæteri homines.
Ca.19.8. Ecce dimidium bonorum meorum do pauperibus.
C.20.46. Qui volunt ambulare in stolis.
C.22.20. Hic est calix nouum testamentum in sanguine meo.
32. Ego rogaui pro te vt non deficiat fides tua. Et tu conuersus confirma fratres tuos.
38. Ecce duo gladij hic.
42. Pater, si vis, transfer calicem istum à me.
C.23.34. Pater, ignosce illis: non enim sciunt quid faciunt.
43. Amen dico tibi, hodie mecum eris in Paradiso.
C.24.39. Videte manus meas & pedes meos, quia ego sum.
Palpate & videte, quia spiritus carnem & ossa non habet, sicut me videtis habere.

Ex Euangelio secundum Ioannem.

Cap.1.1. IN principio erat Verbum.
Et Verbum erat apud Deum.
Et Deus erat Verbum.
9. Erat lux vera, quæ illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum.
12. Dedit eis potestatem filios Dei fieri, his qui credunt, &c.
14. Verbum caro factum est.
16. De plenitudine eius accepimus omnes, gratiam pro gratia.
17. Gratia & veritas per Christum facta est.
29. Ecce Agnus Dei, ecce qui tollit peccata mundi.
32. Vidi Spiritum S. descendentem quasi columbam de cælo.

42. Tu vocaberis Cephas,&c.
46. Et dicit ei Nathanael: A Nazareth potest aliquid boni esse?
Cap.2.4. Quid mihi & tibi est mulier? nondum venit hora mea.
18. Quod signum ostendis nobis quia hæc facis?
Cap.3.5. Nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu S. non potest introire in regnum Dei.
8. Spiritus vbi vult spirat,& vocem eius audis, & nescis vnde veniat, & quò vadat.
9. Sic est omnis qui natus est de Spiritu.
6. Quod natum est de carne, caro est.
14. Sicut Moyses exaltauit serpentẽ in deserto,ita exaltari oportet filium hominis,vt omnis qui credit in eum, nõ pereat.
18. Qui credit in eum, non iudicatur,
36. Qui credit in Filium, habet vitam æternam.
Ca.4 14. Aqua quam ego dabo ei, fiet in eo fons aquæ salientis in vitam æternam.
20. Patres nostri in monte hoc adorauerunt, & vos dicitis quia Hierosolymis est locus vbi adorare oportet.
22. Vos adoratis quod nescitis: nos adoramus quod scimus.
23. Venit hora,& nunc est,quando veri adoratores adorabunt Patrem in spiritu & veritate.
48. Nisi signa & prodigia videritis, non creditis.
Cap.5.4. Angelus Domini descendebat secũdùm tempus in piscinã, & mouebat aquã.Et qui prior descẽdisset in piscinã post motionẽ aquę sanus fiebat,à quacũq; detinebatur infirmitate.
14. Iam noli peccare,ne quid tibi deterius contingat.
19. Non potest Filius à se facere quicquam, nisi quod viderit Patrem facientem.
26. Sicut Pater habet vitam in semetipso, sic dedit & Filio habere vitam in semetipso.
29. Procedent, qui bona egerunt, in resurrectionem vitæ.
44. Quomodo potestis vos credere, qui gloriam ab inuicem accipitis, & gloriam quæ à Deo solo est non quæritis?
Ca.6.27. Operamini non cibum qui perit, sed qui permanet in vitam (æternam.
30. Hoc est opus Dei, vt credatis in eum.
37. Omne quod dat mihi Pater, venit ad me.
51. Panis quẽ ego dabo,caro mea est(quã ego dabo) p mũdi vita.
53. Nisi manducaueritis carnem filij hominis, & biberitis sanguinem eius,non habebitis vitam in vobis.
54. Qui manducat meam carnem, & bibit meum sãguinem, habet vitam æternam.
57. Sicut misit me viuens Pater,& ego viuo propter Patrem,&c.

63. Spiri

63. Spiritus est qui viuificat, caro non prodest quicquam. Verba quæ ego locutus sum vobis, spiritus & vitæ sunt. Nunquid & vos vultis abire?

Cap.7. 5. Neque enim fratres eius credebant in eum.

17. Si quis voluerit voluntatem eius facere, cognoscet de doctrina, vtrùm ex Deo sit, an ego à me ipso loquar.

19. Nónne Moyses dedit vobis legẽ, & nemo ex vobis facit legẽ?

38. Qui credit in me, flumina fluent de ventre eius aquæ viuæ.

48. Nũquid ex Principibus aliquis aut Pharisæis credidit in eum?

Cap.8.7. Qui sine peccato est vestrũ, primus in eam lapidem mittat.

36. Si Filius vos liberauerit, verè liberi eritis.

39. Si filij Abrahæ estis, opera Abrahæ facite.

41. Pater noster Abraham est, nos ex fornicatione non sumus nati. Vnum Patrem habemus Deum.

51. Amen amen dico vobis: Si quis sermonem meum seruauerit, non videbit mortem in æternum.

53. Nunquid tu maior es patre nostro Abraham, qui mortuus est, & Prophetæ mortui sunt?

Cap 9.6. Expuit in terram, & fecit lutum ex sputo, & liniuit oculos eius, & dixit ei: Vade, laua in natatoria Siloë, quod interpretatur missus.

31. Scimus quia peccatores Deus non exaudit: sed si quis cultor Dei est, & voluntatem eius facit, hunc exaudit.

35. Audiuit Iesus quia eiecerunt eum foras: & cùm inuenisset eum, dixit ei: Tu credis in filium Dei?

Ca.10. 1. Amen amen dico vobis: Qui non intrat per ostium in ouile ouium, sed ascendit aliunde, fur est & latro.

16. Et fiet vnum ouile, & vnus Pastor.

26. Vos non creditis, quia non estis ex ouibus meis.

28. Ego vitam æternam do eis: & non peribunt in æternum: & non rapiet eas quisquam de manu mea.

30. Ego & Pater vnum sumus.

Cap.11. Infremuit spiritu, & turbauit semetipsum.

44. Dixit eis Iesus: Soluite eum, & sinite abire.

51. Hoc autem à semetipso non dixit; sed cùm esset Pontifex anni illius, prophetauit.

Ca.12. 3. Maria accepit libram vnguenti nardi pistici, & vnxit pedes Iesu, & extersit pedes eius capillis suis.

8. Pauperes semper habebitis vobiscum, me autem non semper habebitis.

13. Benedictus qui venit in nomine Domini.

27. Nunc anima mea turbata est: & quid dicam? Pater, salui-

fica me ex hac hora.
31. Nunc princeps mundi huius eiicietur foras.
39. Propterea non poterant credere, quia iterum dixit Isaias, Excæcauit oculos eorum, & indurauit cor eorum.

Cap 13. Ante diem festum Paschæ.
8. Si non lauero te, non habebis partem mecum.
14. Si ego laui pedes vestros Dominus & Magister, & vos debetis alter alterius lauare pedes.
18. Ego scio quos elegerim.
34. Mandatum nouum do vobis, vt diligatis inuicem sicut ego dilexi vos, vt & vos diligatis inuicem.

Cap. 14. In domo Patris mei mansiones multæ sunt.
3. Et si abiero, & præparauero vobis locum, iterum veniam, & accipiam vos ad me ipsum.
12. Maiora horum faciet.
15. Si diligitis me, mandata mea seruate.
21. Qui habet mandata mea, & seruat ea, ille est qui diligit me. Qui autem diligit me, diligetur à Patre meo: & ego diligam eum, & manifestabo ei me ipsum.
23. Si quis diligit me, sermonem meum seruabit: & Pater meus diliget eum, & ad eum veniemus, & mansionem apud eum faciemus.
24. Qui non diligit me, sermones meos non seruat.
26. Ille docebit vos omnia, & suggeret vobis omnia quæcumque dixero vobis.

Cap. 15. 2. Omnem palmitem in me non ferentem fructum, tollet Pater meus.
5. Quia sine me nihil potestis facere.
9. Manete in dilectione mea.
10. Si præcepta mea seruaueritis, manebitis in dilectione mea; sicut ego Patris mei præcepta seruaui, & maneo in dilectione eius.
14. Vos amici mei estis, si feceritis quæ ego præcipio vobis.
16. Non vos me elegistis, sed ego elegi vos.

Cap. 16. 2. Absque synagogis facient vos.
12. Adhuc multa habeo vobis dicere, quæ non potestis portare modò. Cùm autem venerit ille Spiritus veritatis, docebit vos omnem veritatem.
14. Ille me clarificabit.
27. Ipse Pater amat vos, quia vos me amastis, &c.

Cap. 17. 3. Hæc est vita æterna, vt cognoscant te solum verum Deum, & quem misisti Iesum Christum.

Tui

6. Tui erant, & mihi eos dediſti, & ſermonem tuũ ſeruauerũt.
20. Non pro eis rogo tantùm, ſed & pro eis qui per verbum eorum credituri ſunt in me, vt omnes vnum ſint, &c. & ipſi in nobis vnum ſint.
21. Vt omnes vnum ſint, ſicut tu Pater in me, & ego in te, vt & ipſi in nobis vnum ſint.
22. Et ego claritatẽ quàm tu dediſti mihi, dedi eis, vt ſint vnum, ſicut & nos vnum ſumus.
Ca.19. 7. Nos legem habemus, & ſecundùm legem noſtram debet mori, quia filium Dei ſe fecit.
20. Et ſcriptum erat Hebraicè, Græcè, & Latinè.
23. Erat autem tunica inconſutilis, deſuper contexta per totum. Dixerunt ergo ad inuicem: Non ſcindamus eam, ſed ſortiamur de illa cuius ſit.
30. Conſummatum eſt.
Ca.20.6. Vidit linteamina poſita, & ſudarium quod fuerat ſuper caput
7. eius, non cum linteaminibus poſitum, ſed ſeparatim inuolutum in vnum locum.
17. Noli me tangere, nondum enim aſcendi ad Patrem meum.
19. Cùm ergo ſerò eſſet die illo vna Sabbathorum, & fores eſſent clauſæ, venit Ieſus, & ſterit in medio, &c.
21. Sicut miſit me Pater, & ego mitto vos.
22. Hoc cùm dixiſſet, inſufflauit, & dixit eis: Accipite Spiritus S.
23. Quorum remiſeritis peccata, remittuntur eis.
Quorum autem retinueritis, retenta ſunt.
25. Niſi videro in manibus eius fixuram clauorum, & mittam digitum meum in locum clauorum, & mittam manum meam in latus eius, non credam.
27. Noli eſſe incredulus, ſed fidelis.
28. Reſpõdit Thomas, & dixit ei: Dominus meus, & Deus meus.
29. Beati qui non viderunt & crediderunt.
Ca.21.15. Dicit Simoni Petro Ieſus. Simon Ioannis, diligis me plus his? Dixit ei, Etiam Domine tu ſcis quia amo te.
16. Dicit ei, Paſce agnos meos. Dicit ei iterum: Simon Ioannis, diligis me? Ait illi, Etiam Domine tu ſcis quia amo te.
17. Dicit ei, Paſce agnos meos. Dicit ei tertiò: Simon Ioannis, amas me? Contriſtatus, &c. dixit ei Petrus: Domine, tu ſcis omnia, tu ſcis quia amo te. Dixit ei Ieſus, Paſce oues meas.
18. Cùm ſenueris, extendes manus tuas, & alius cinget te, & ducet quò tu non vis. Hoc autem dixit, ſignificans qua morte clarificaturus eſſet Deum.

Ad Epilogum Caluini, Antidotum.

INDEX RERVM ET MATERIARVM IN QVATVOR EVANGELIORVM ANTIDOTIS.

Numerus paginam significat, litera a, priorem partem; b, posteriorem.

A

Abominatio desolationis quid significet. 209.a

Abstinentiæ virtus sine fame. 24.25.a

Acceptio panis in manus. 235.a

Adorare in spiritu & veritate. 55.b

Aeternitas Filij Dei. 3.b

Amor Dei in nos duplex. 267.b

Amor ex fide nascitur. 268.b

Anabaptistarum error circa iudicia secularia. 375.a

Angelorum custodia particularis. 122.a

Apologia schismatis Caluiniani refellitur. 139.b

Apostolorum falsa criminatio. 102.a

Apostolos à regibus quomodo Christus secernat. 155.a

Apostoli contra Caluini procacitatem defenduntur. 365.a

Apostoli omnem doctrinam fidei non scripserunt. 257.b

Apostolorum doctrina non in solis scripturis. 277.b

Apostolis varia potestas variis temporibus data. 322.b

Aquæ Christi duæ, fontana & deriuata. 40.b

Arianæ hæresi resuscitandæ fenestram Caluinus aperuit. 164.b

Ariani refutantur. 272.b

Arianismus Caluini refutatur. 165.b

Arianos defendit Caluinus contra veteres Patres. 278.b

Augustini sententia loqui Christum Ioannis 6. de pane Eucharistiæ. 74.b

Augustinus à Beza mendaciter taxatus. 355.b *à Caluino cõtra ipsum Caluinũ citatus.* 194.a

Baptis-

& 180.b

B

Baptismi verus vsus & efficacia defenditur, 298.299.a
Baptismi necessitas defenditur. 28.b.
Baptismus paruulorum iuxta Caluinum abolendus. 300.a
Baptismus paruulorum miserè à Caluino defensus. 301.a
Baptismus laicorum in casu necessitatis defenditur. 299.a
Beata virgo cur gratia plena. 335.a. beata, quia Mater filij Dei. 88.b
Beatæ virginis de conseruanda sua virginitate anxietas. 339.a
Beatæ virginis humilitas quæ. 340.a.
Beatæ virginis humilitas probatur quòd vera virtus esset. 341.a
Beatæ virginis quæstionē quàm indignè tractāt hæretici. 340.a
Beatæ virginis honor defenditur. 21.b
Beatæ virginis tituli ex Scripturarum analogia probantur. 22.b. eius inuocatio contra insulsa Caluini argumenta defenditur. 336.337.a
Beatæ virginis reuerentia singularis defenditur. 86.b
Beatam virginem cur Catholici prædicant. 89.90.91.b
Benedictio creaturarum. 87.a
Benedictio ipsius panis probatur. 236.a
Benedicere & gratias agere, pro eodem vsurpata. ibidem.
Benedictionis vocabulum Patres vrgent. 217.a
Beneficia alia àremissione peccatorum non fluunt, sed ineipiunt. 327.b
Bezæ figmentum refutatur. 14.a
Bezæ argumenta contra pœnitētiæ vocabulum. 15.a
Bezā refutat Chrysostomus. 16.a
Bezæ argumenta refutantur. 16.17.a
Bezæ nouitatem Hebraica verba non adiuuant. 17.a
Bezæ audacia. 66.a
Bezæ cauillationes refutantur. 67.a
Bezana versionis ineptia. 68.a
Beza committit quod in aliis culpat. 69.a
Bezæ cæcitas. 9.a.
Bezæ à se ipso refutatur. 80.a
Bezæ inanis lucta & tergiuersatio. 87.a
Bezæ glossa literā destruit. 88.a
Bezam refutat Musculus. 127.a
Beza Caluinū corrigit. 107.352.a & 16.79.b
Beza Caluinum refutat. 156.a
Beza Lucam solœcismi arguit. 242.a
Beza rursum textum corrumpit. ibidem.
Beza Caluini hypocrisim detexit. 334.a
Bezæ corruptela alia reiicitur. 339.a
Bezæ deprauatio. 361.a
Bezæ noua versio reiicitur. 4.b
Bezæ corruptela. 14.15.b
Bezæ doctrina execrabiliter impia. 158.b
Bezæ Epicureæ doctrinæ ad oculum demonstratur. 161.b
Bezæ insulsum argumēntum contra venerabilis Eucharistiæ

veritatem. 303.b
Beza suo ipsius argumento refutatur. 304.b
Beza puridum mendacium. ibid.
Beza Caluino contrarius. 306.b
Beza euasio mero mēdacio nixa. 355.b
Beza annotatio inepta & impia. 356.b
Beza Scripturam vilipendit. ibidem.
Bibite ex hoc omnes, calicem populo potiùs aufert quàm tribuit. 274.a
Blasphemia Caluini circa consecrationem mysteriorum. 253.a
Blasphemia Caluini, quòd salutis nostræ oblitus Christus fuit. 282.a
Bonum morale sine Christi gratia fieri potest. 231.b

C.

Cælibatus votum defenditur. 139.a
Calix cur nouum Testamentum sanguinis Christi. 391.a
Caluinistarum sententia de lege & Euangelio. 3.a
Caluinus Lutheranos reprehendit, quum idem doceat. 4.a
Caluini maledicentia refellitur. 11.a
Caluini argumenta ridicula. 15. 14.25.26.a
Caluini scopus in Scripturis exponendis. 22.a
Caluini impudentia in asserenda Scriptura. 25.a
Caluini atrox & procax accusatio, sed ridicula. 26.a
Caluiniana amplificatio ridicula & puerilis. 27.a
Caluini mendacia. 27.248.249. 250.252.255.256.268.368.372. 386.2.& 20.21 24.36.142. 218.221.230.276.277.290.b
Caluini corruptela Scripturæ manifesta. 34.a. affectata. 35.a. prodigiosa. 142.167.a
Caluinus ex se ipso refutatur. 35.43.44.47.58.59.61.89. 126.177.275.294.295.300. 303.316.320.326.338.347. 353.356.385.a.& 15.56.177. 178.186.187.218.278.298. 316.345.346.b
Caluinus Christo contradicit. 50.63.64.192.207.372.a.& 242.270.344.b
Caluini in Christum blasphemiæ. 253.280.282.309.394.395.a. & 21.191.192.b
Caluinus Christi institutū euertit. 47.134.a.& 101.216.b verba penitus è medio tollit. 262.a
Caluinus Christum vt padagogus discipulum corrigit. 168.a
Caluinus Christum ineptia arguit. 115.116.b Christi verba corrumpit. 81.b.& in fumos conuertit. 335.b
Caluini contra Christum disputatio. 216.b
Caluini cauilla cōtra Christum. 246.b
Caluinus taxat quod Euangelista laudauit. 91.a

Caluinus textum Euangelicum audaciſſimè expungit. 154. *a. negat.* 241. *a*
Caluinus ſcripturis apertè contradicit. 289. 304. *a. &* 154. 345. *b*
Caluinus ſcripturam reijcit. 265. *b. eludit.* 172. *b. mutilat* 232. *b. non reueretur* 307. *b. Scripturæ cõtemptum docet.* 241. *a & 353. b*
Caluini regulæ & artes ad ludificandas ſcripturas. 146. 172. 281. 283. 28, . 389. *a. &* 32. 33. 69. 310. 334. *b*
Caluinus Papiſtarũ nomine totam antiquitatẽ accuſat. 40. 58. 117. 119. 141. 138. *a. &* 172. 173. 352. *b*
Caluinus ſibi contrarius. 110. 128. 143. 130. 261. 329. *a. &* 172. 349. *b*
Caluiniana corruptelæ ſcopus. 34. *a*
Caluini manifeſta contradictio & impoſtura. 44. *a*
Caluini impoſtura. vide, Impoſturæ.
Caluinus ſtudium & conatum boni, ſed inefficacẽ ponit. 51 *a*
Caluini expoſitio aut prophana aut impia. 52. *a*
Caluini petulãtia ſingularis. 53. *a*
Caluinus criminator generalis. 55. *a*
Caluini euaſio de verbo Dei impertinens. 54. *a*
Caluini calumnia cõtra clerum in ipſum Caluinum retorquetur. 65. *a*
Caluini cauillationes refelluntur. 67. 92. 93. *a*
Caluini vaſticies. 93. *a*
Caluinus paruulos ac humiles nõ fert. 74. *a*
Caluinus Iudaizans. 76. *a*
Caluini blaſphemia in Spiritum ſanctum duplex. 76. *a*
Caluini probatio, audax affirmatio. 79. *a*
Caluinus omnia ad vnam fidem refert. 81. 82. *a*
Caluini dolus malus. 90. 121. 194. *a*
Caluini futile argumentũ. 109. *a*
Caluini canina facundia. 110. *a*
Caluini ſpiritus ethnicus. ibid.
Caluini procacitas retunditur. 117. *a*
Caluini vitia qua alijs obiectabat. 128. *a*
Caluini vaſticies aperitur. 129. *a*
Caluini ineptia. ibid. eiuſdem impietas. 130. *a*
Caluini calumnia putida repellitur. 132. 151. *a*
Caluini & Bezæ ſtupiditas. 139. *a*
Caluini petulca impudentia. 141. *a*
Caluini vox abominanda. 144. *a*
Caluini larua hypocritica detrahitur. 145. *a*
Caluini commentum inſulſum, vt Scripturam Euangelicam inuertat. 146. *a*
Caluini alia impoſtura. 146. *a*
Caluinus quæſtionis ſtatum inuertit. 147. 148. *a*
Caluinus veteris Teſtamenti ſilius. 148. *a*
Caluiniana technа. 150. 151. *a*
Caluinus & Pelagius in duobus extremis. 153. *a*
Caluini ridicula cauillatio. 158. *a*

Caluiniana consequentia turpitudo. 169. *a*
Caluinus iurgijs, non argumentis pugnat. 170. *a*
Caluini ingenium fanaticum. 171. *a*
Caluini astutia. *ibid.*
Caluiniana consequentia absurditas & blasphemia. 172. *a*
Caluinus suo telo iugulatur. *ibid.*
Caluinus cur solos Catholicos perstringit. 173. *a*
Caluini laruata blasphemia. 174. *a*
Caluini tergiuersatio. 175. *a*
Caluini astutia expẽditur. 176. *a*
Caluinus ex suis principijs refutatur. 177. *a*
Caluini fraudulenta doctrina. *ibidem.*
Caluinus quæstionem à re proposita alienam mouet. 178. *a*
Caluinus rursum quæstionẽ præsentem fugit. *ibid.*
Caluini conclusio contra ipsum concludit. 179. *a*
Caluiniana luctæ summa. *ibid.*
Caluiniana consequentia futilitas. 131. *a*
Caluinus suam scabiem alijs affricat. 182. 183. *a*
Caluinus Scripturarum corruptor maximus. 183. *a*
Caluinus Dei potẽtiã negat. 185. *a*
Caluinus Dei omnipotentiã clarè negat 186. *a*
Caluini calũnia probrosa. 195. *a*
Caluini maledicus calam⁹. 196. *a*
Caluinus populi superstitionem sine causa exagitat. 199. *a*
Caluinus quouis Turca procacior. 204. *a*
Caluini latitans Ecclesia profligatur. 211. *a*
Caluinus suos lectores ludificat. 212. 213. *a*
Caluinus insulsus & impius. 216. *a*
Caluini arrogantia. *ibid.*
Caluiniana corruptela de sola fide. 220. *a*
Caluiniana corruptela refutatur. 222. *a*
Caluini absurda interpretatio. 227. *a*
Caluini effugia circa mercedem bonorum operum. 228. 229. 230. 231. 232. *a. circa Christi in cruce & horto timores horrendos.* 290. *a. circa solam fidem.* 69. *b*
Caluinus Iudæ suffragatur contra Christum. 233. *a*
Caluini extrema impudentia. 246. *a*
Caluini paradoxum absurdum. 248. *a*
Caluini insulsa ratiuncula. 254. *a*
Caluiniana commenta. 255. *a*
Caluini Achilles. 256. *a*
Caluini regula metonymiã Caluini potenter refutat. 257. *a*
Caluini Achilles ex ipso Caluino refutatur. 258. *a*
Caluini exempla metonymiæ Caluini refutant. 259. *a*
Caluini vera sententia de cœna Eucharistica. 260. 262. 263. *a*
Caluini contradictio ad oculum probatur. 261. *a*
Caluini sententia Christi totam Sacramenti rationem penitus è medio tollit. 261. *a*

Caluini argumenta contra realem præsentiam Christi in venerabili Sacramento. 266. *a*
Caluinus à Catholicis postulat quod ipse negat. 268. *a*
Caluini audacia sacrilega. 273. *a*
Caluini resolutio circa venerabilem Eucharistiam. 275. *a*
Caluinistis nihil hodie pestilentius. 277. *a*
Caluinus obliuionem Christo affingens, vertigine percutitur, vt pugnantia loquatur. 281. *a*
Caluini impudentia circa contradictiones quas facit. 282. *a*
Caluini doctrina Satanica de Christi pœnis infernalibus. 286. *a*
Caluini ludus circa diuinas scripturas. 281. 285. 292. *a*
Caluiniana commenta circa baptismum. 297. *a*
Caluinianum fundamentum de salute paruulorum absque baptismo refutatur. 302. 303. 304. *a*
Caluinus grauissimum Ecclesiæ dogma futilissimo argumento conuellit. 311. *a*
Caluini impudentia. 313. *a*
Caluinus totam antiquitatem ex puro mendacio conuellit. 314. *a*
Caluinus actiuam in Deo excæcationem ponit. 319. *a*
Caluini nequitia. 325. *a*
Caluini blasphemia ex seipso refutata. 326. *a*
Caluini sententia de baptismo. 327. *a*
Caluini hæresis Pelagianâ deterior. 328. *a*
Caluini insulsum argumentum contra inuocationem B. Virginis. 336. *a*
Caluinus contra Patres. 337. *a*
Caluini coniectura ex textu refellitur. 339. *a*
Caluini artes. 344. 411. *a.* & 32. 38. 62. 129. 222. 235. 334. *b*
Caluinus conscientiæ puritatem in securitatem vertit. 344. 345. *a*
Caluinus ex suis placitis refutatur. 347. *a*
Caluini paralogismus refutatur. 348 *a*
Caluini corruptela. 361. *a.* & 118. *b*
Caluiniana consequentia absurdas. 366. *a*
Caluini euasiones contra ipsum militant. 367. *a*
Caluini insulsæ criminationes. 375. 376. 377. 379. *a*
Caluini cauillatio duplex reijcitur. 381. 382. *a*
Caluini scomma in Christum redundat. 385. *a*
Caluinus obiectionem quam mouet, non soluit, sed confirmat. 387. *a*
Caluini dentes canini. 388. *a*
Caluini maledicentia retunditur. 390. 393. 394. *a*
Caluinianæ doctrinæ consequentia horrenda, sed necessaria. 396. *a*
Caluini duplex error. 398. *a*
Caluiniana præsumptio refellitur. 399. *a*
Caluiniana collectio duplicitèr claudicat. 401. *a*
Caluini putidum & puerile argumen-

gumentum. 402. a
Caluinus vicinitate verborum fallit. 404. a
Caluini putidum cauillū. 405. a
Caluinus vult omnes scelerato s, latronis exemplo. 406. a
Caluini Epicurea & execranda doctrina. 407. a
Caluini vox infidelis. 408. a
Caluini petulantia retunditur. 10. b
Caluiniana hæreses ex ipso Caluino refutatæ. 15. b
Caluini cauillationes insulsæ. 18. b
Caluini accusatio circa titulos beatæ Virginis. 22. b
Caluini comparatio absurdissima. 24. b
Caluini sensus validè refutatur. 30 b
Caluini impostura nequior cum mendacio coniuncta. 31. b
Caluinus peccati aduocatus. 39. b
Caluini putidum mendacium. 43. b
Caluini fundamentum propria assertio. 47. b
Caluini absurditas in simili demonstratur. 48. b
Caluini cauillis respondetur. 55. 56. b
Caluinus peccati patronū agit. 61. 62. b
Caluini propria hæresis de filio Dei. 62. b
Caluini audacia stulta. ibid.
Caluinus Arianis fauet. 63. b
Caluiniana iustitiæ mysterium. 64. b
Caluinus verus impostor. 68. b
Caluiniana effugia pro sola fide refelluntur. 69. b
Caluini sensus, eiúsque absurda. 75. b
Caluini argumentum pro Anabaptistis. 79 b
Caluini siculneum argumentum. 80 b
Caluini impietas & audacia. ibidem.
Caluini vafra expositio. 83. b
Caluini deprauatio. 84. b
Caluini putida calumnia. 88. b
Caluinus textum corrūpit. 91. b
Caluinus seductor studiosus. 96. b
Caluiniana doctrinæ præcipitiū. ibidem.
Caluini vox, diaboli vox. 98. b
Caluinus ad blasphemãdos Sanctos natus. ibid.
Caluiniani præcipitij exitꝰ. 99. b
Caluinistæ peccati arguere neminem possunt qui peccati regnum erexerunt. 100. b
Caluini axioma, quo Synagogæ Ecclesiam, Pharisæi Episcopos cõparat, refellitur. 104. 105. b
Caluinus in maximis argumentis non nisi principium petit. 106. b
Caluini putida calumnia in caput suum redundans. 115. b
Caluiniana theologia quòd lex gratiæ adulteris impunitatem dedit. ibid. & 116. b
Caluinus & Beza circa scripturæ partes dissentiunt. ibid.
Caluini latens venenum aperitur. 119. b
Caluinus liberatorem Christum esse negat. 120. b
Caluini vana iactantia. 124. b

Caluini cõparatio insulsa. 125. b
Caluini cauilla futilia. ibidem & seq. b
Caluini clamosa criminatio contra Sanctorum cultum. 129. 130. 131. b
Caluini verbis imputatiua iustitia euertitur. 135. b
Caluiniana collectionis alia stupiditas. 137. b
Caluini figmentũ ridiculũ. 142. b
Caluinus audacter fingit, vt callidè decipiat. 143. b
Caluini doctrina de vera Ecclesia inueniendâ 144. b
Caluiniana Ecclesiæ nota penitus incerta. 145. b
Caluinus Christo affingit quod à Christo dici vellet. ibid.
Caluini impostura mendax & duplex. 157. b
Caluiniana certitudo ex ipso Caluino refutatur. 162. b
Caluini Arianismus refutatur. 163. b
Caluini glossa, Arianorum euasio. 166. b
Caluini propria hæresis circa Filium Dei. 168. b
Caluini proprium iudiciũ contra Patres. 170. b
Caluini arrogantia & imperitia. 172. b
Caluini tergiuersationes refutantur. 175. b
Caluiniana argumẽtationis vitia. 176. 177. b
Caluini prapostera disputatio. 179. b
Caluini cauilla diluuntur. 181. b
Caluini maledicentiam in summum Pontificem. 188. b
Caluini consecutio furiosa & absurda. 189. b
Caluinus suas contradictione defendit, quia intelligi non possunt. 193. 194. b
Caluinus vafer sensum Scripturæ inuolvit, non aperit. 195. b
Caluini ludus. 196. b
Caluini impia sententia de excæcatione Dei actiua. 199. b
Caluini declamatio bacchica. 204. b
Caluini impotens calumnia diluitur. 208. b
Caluini friuola probatio contra Patrum consensum. 211. b
Caluini proteruia reuincitur. 212. b
Caluini sensus refellitur. 214. b
Caluini maxima impietas & stoliditas. 217. b
Caluini audax impietas. 221. b
Caluini principia omnes hæreses restaurant. ibid.
Caluinus Spiritum sanctum iterum restringit. 223. b
Caluinus ex suis verbis impostor probatur. ibid.
Caluinus primò lactat, vt postea intoxicet. 240. b
Caluinus seruus nequã in Euangelio. 242. 243. b
Caluini stolida disputatio pro contemptu excommunicationis Pontificiæ. 249. b
Caluini cæcitas. 250. b
Caluinum à vera Ecclesia excommunicatum fuisse, ex ipso probatur Caluino. 251. b
Caluini asinina stupiditas. ibid.
Caluinus proprio iudicio hæreticus condemnatus. 252. b

Caluini astutia & nequitia. 253. b
Caluinus impostor ponit quod probare contendit. 256. b
Caluinus adiunctū probat, rem in quaestione positam non probat. ibidem.
Caluini criminationes in re grauissima ridiculæ. 257. b
Caluinus histrio ridiculus. 258. b
Caluini concio nihil ad rhombum. 260. b
Caluini rixa contra Ecclesiam. 265. b
Caluini corruptela. 267. b
Caluinus iustificationem ex sola fide euertit. 271. b
Caluini corruptela pro certitudine gratiæ. 273. b
Caluini matheologia. 279. b
Caluini crassa ignorantia. ibid.
Caluini occultum toxicum aperitur. 281. b
Caluinistarum impietas. 285. b
Caluini consequentiarū ex scripturis deprauatis exempla. 286. b
Caluinus suo iudicio à numero filiorum Dei segregatur. ibid.
Caluini causa excussa qualem eum demonstrat. 287. b
Caluini consequentiæ ridiculæ. 288. 289. b
Caluini disputatio pro scripturis contra Ecclesiam. 291. b
Caluini immensa nocendi cupido. 296. b
Caluinus canis rabidus. 299. b
Caluini latratus compescuntur. ibidem.
Caluini putidum argumentum. 302. b
Caluinus miraculum miraculo substituit. 305. b
Caluinus Patrum sententiā Papistis affingit. 306. b
Caluinus magister mēdax. ibid.
Caluini stupidum commentum. 307. b
Caluiniani sensus deliria. 308. b
Caluini ludus anceps. ibid.
Caluini cōfessio Caluinianos omnes condemnat. 309. b
Caluinus vno verbo, non alios, Scripturam intoxicat. 310. b
Caluini scopus Christi verbis contradictorius. 311. b
Caluini resolutio Christi verbis & suis ipsius ex diametro cōtraria. ibid.
Caluini declamatio contra Episcopos in clerum ordinantes. 313. b
Caluinus Paulum sacrilegij detestabilis accusat. ibid.
Caluini rixa contra Episcopos. 315. b
Caluini rixa à seipso refutatur. 316. b
Caluini furor bacchicus. ibid.
Caluini iustum de seipso iudicium. 317. 318. b
Caluinus Ecclesiæ receptissimam fidem simplici negatione destruit. 318. b
Caluini fabula errorum plena. 325. b
Caluinianæ explicationis summa. 329. b
Caluini blasphemiæ. 333. b
Caluiniana obsignatio ineptior testimonio Lutherano. 334. b
Caluiniana dementia ex simili demonstratur. 335. b

Caluini

Caluini effugiū refellitur. 338.b
Caluini commentum tribus rationibus refutatur. ibid. & 339.b
Caluiniana sententia succincta refutatio. 341.b
Caluini honestissima oratio, sed qua ipse damnatur. 342.343.b
Caluinus absurdissimū suum paradoxū miraculo tribuit. 350.b
Caluinus audacia perrūpit vbi calliditate non obtinet. 351.b
Caluiniana doctrina Epicurea deterior. ibidem.
Caluini hereticare solutio. 353.b
Caluini recalcitratio. 357.b
Caluini varijs cauillationibus respondetur. 358.359.b
Caluinus ac Bezæ historiam Euangelicam studio corrumpunt. 359.b
Caluini glossa puerilis. 360.b
Candelarum & florum pompa circa SS. Reliquias. 204.a
Castitatis donum non vanè præsumitur. 162.b
Cathedra sanæ doctrinæ. 195.a
Catholici cleri accusatio reijcitur. 99.100.b
Catholicorum accusatio immerita. 38.39.a
Catholicorum responsionē mancam allegat Caluinus. 185.b
Catholici naturalem Dei dilectionem quomodo & quatenus agnoscunt. 219.b
Catholica sententia frustra à Caluino impugnata. 262.263.b
Causis partialibus tribuitur effectus. 123.a
Ceremoniæ baptismales futiliter reprehensa. 323.a
Ceremoniæ Iudaïcæ quomodo vmbræ. 14.b
Ceremonias vmbraticas Ecclesia non habet. 16.b
Ceremoniæ Ecclesiasticæ cur adhibentur. ibid.
Ceremonia abluendi pedes contra Caluinū defenditur. 203.b
Certitudo Caluiniana refellitur. 57.58.a. & 162.b
Certitudo fidei Caluiniana refellitur. 59.a
Certitudinis Caluiniana impietas. 158.b
Charitatis ordo defenditur. 190.a
Charitas relicta non generat superstitionem, sed fidei cōemptum. 209.b
Charitatis efficacia & vtilitas. 215.b
Charitas est renouationis & reformationis nostræ fons. 327.b
Christus legem quomodo adimplet, non soluit. 34.a
Christus verè legislator. 37.a
Christus corrigit legem veterem. ibid.
Christum sequi iuxta scriptum verbum. 69.a
Christum sequi quid. 69.70.a
Christi verba mendacij arguit Caluinus. 70.a
Christus hæreticorum fictitius. 144.a
Christi introitus in die Palmarum. 153.a
Christi doctrina Caluino calumnia est. 192.a
Christus triplicem Cœnam peregit. 234.a
Christi verborum tortura. 240. 241.a

Christi verba, Hoc facite, silentio inuoluit Caluinus. 251. a
Christi realis & corporalis præsentia probatur. 268. a
Christi puritas & fortitudo defenditur. ibid.
Christus in cruce cur exclamauit. 288. a
Christus pœnam infernalem non subijt. 293. a
Christi pœna omnes corporeæ. ibidem. & 294. a
Christianorum parentum filij non baptizati ad fœdus Dei non pertinent. 302. a
Christus perpetuò cum Ecclesia. 305. a
Christus docendi munus in Ecclesiam resignauit. 368. a
Christus quid deprecatus fuit. 396. a
Christus quomodo mortem deprecatur. ibidem.
Christus cur mortem exhorruit. ibidem.
Christi diuinitas. 63. b
Christus non hortatur solùm, sed iubet bene operari. 64. b
Christi totam sententiam Caluinus inuertit. 66. b
Christus & Paulus Caluino impropriè loquuntur. 7. b
Christum de Sacram. loqui Ioan. 6. probatur. 74. b
Christi caro spiritualis spirituali modo manducanda. 84. b
Christus humanos affectus liberè suscepit. 169. 170. b
Christi præsentia realis in venerabili Sacramento defenditur. 185. b
Christi puritas contra Caluini corruptelas defenditur. 190. b
Christus quo die mensis vltimâ Cœnam celebrauit. 200. 201 b
Christi doctrinâ Caluinus euertit. 216. b
Christi verba contra Caluini fermenta. 217. b
Christi parabolam Caluinus mendacij arguit. 225. b
Christus quomodo propter obedientiam perseueranter dilectus à Deo fuit. 240. b
Christi verborum affectata corruptela. 243. b
Christi verborum reformatio Caluiniana. 244. b
Christum viua voce omnia non docuisse. 253. b
Christus clausas ianuas penetrat. 305 b
Christus homines à se missos ornare vult. 311. b
Christus quomodo, & quomodo Ecclesia peccata remittit. 330. b
Christi verbo contentum esse, morositas fastuosa Caluino est. 353. b
Chrysostomi verba explanantur. 293. b
Circunstantia Cœnæ Eucharistica duplex. 235. 236. a
Claritas Christo à Patre data, & à Christo Apostolis, qua & qualis. 282. b
Claritas Christi in Sacramento Eucharistiæ Apostolis data. ibid. & 283. b
Conciliorum authoritas defenditur. 127. & seq. a

Concordia Euãgelistarum. 200. 201.b
Confessio Sacramentalis defenditur. 384.a
Consecratio elementorum probatur. 253.254.a
Consistorialis potestas. 114.a
Contextus tropum non admittit. 238.a
Conuersio qualis iuxta veterem Ecclesiam. 252.253.a
Conuersio peccatorum celeris ex efficaci Dei gratia, non ex bono semine relicto. 347.b
Cooperatio cũ Dei gratia. 234.b
Cor mũdum in Scripturis quale. 30.a
Cordis munditia in hac vita. 31.a
Corporis Christi præsentia credenda, non videnda. 409.a
Corpus Christi in venerabili Sacramento. 17.18.b
Corpus & sanguis Christi dantur ad nouum testamentum sanciendum. 244.a
Corpus palpabile est quod aliquando palpari non potest. 410.a
Creaturarum efficacia Deo non derogat. 60.b
Crucis signum in benedictione adhibitum. 217.a
Crux Christi fulgida in iudicio extremo. 117.a
Cultus fictitius quis censendus. 96.a
Cultus externus astruitur ac defenditur. 54.& seq.b
Cultus externi Deo grati 182.b
Cultus templorũ antiquitatu testimonijs comprobatur. 183.b

D.

Dari à Patre plus est quàm trahi. 72.b
Dauidis conuersio vnde nata. 348.b
Delectus ciborum. 101.a
Dei mandata possibilia. 42.a
Dei voluntas ab humana non vincitur. 320.a
Deus non excæcat reprobos actione propria. 83.84.85.a stultis suorum votis nõ annuit. 90.a. non est author malorũ. 121.a. an peccatores exaudiat. 133. 134.b. peccatores quomodo non exaudit. 134. 35.b. quomodo excæcat. 198.b. cur dicitur excæcare. ibidem. causa peccati actiua iuxta Caluinum. 199. 200.b. quomodo amat quia amatur. 270.b
Diabolus quomodo princeps mundi huius. 94.b. quomodo à suo principatu à Christo dei ctus. ibidem. iuxta hæreticos hodie non est foras eiectus. 196.b
Differentia tres inter baptismũ Christi & Ioannis. 313.314.a
Dilectio quomodo remissionis peccatorum causa. 360.a
Dilectionis ex gratia actus ad remissionem peccatorum disponit. ibidem.
Dilectio Dei ex toto corde quomodo intelligenda. 371.a
Dilectionis mandatum solam fidem euertit. 110.b
Discretio spirituum non est donum populare. 54.a.& 97.98.b
Discrimen inter Catholicos &

hæreticos. 291.b
Disparitas inter Christum & Ecclesiam quoad remissionem peccatorum. 330.331.b
Doctrina non scripta. 39.b.
Doctrina præcedit baptismum, non cum eo cõiungitur. 304.a
Documenta Theologica. 71.72.a
Dogmata quæ viua voce Christus non docuit. 254.b

E

Ecclesiæ veræ perpetuitas. 20. a
Ecclesia visibilis. 32.33.a
Ecclesia putidis mendacijs accusatur. 100 a
Ecclesiæ quæ audienda. 124.a. & seq.
Ecclesiæ Catholicæ miracula defenduntur. 212.213.a
Ecclesiæ Catholicæ falsa criminatio. 295.a
Ecclesiæ firmitas defenditur. 306.307. a
Ecclesiasticæ authoritatis commendatio. 366.367.a
Ecclesiæ simpliciter ab omnibus credendum. 367.a
Ecclesiæ veteris accusatio multis de causis reijcienda. 46. b
Ecclesiæ recentioris accusatio refellitur. 46. 47.b
Ecclesiasticæ authoritatis reiectio quot absurda secum trahit. 106.107.b
Ecclesiæ vnitas tenenda 308.a
Ecclesiæ Præpositorum necessaria authoritas. 107.b
Ecclesiæ vox & authoritas necessaria. 150.b
Ecclesiastica doctrina retinenda. 259.b
Ecclesiæ Christi perpetua stabilitas. 275.b
Ecclesiæ authoritas nihil derogat Scripturis. 290.b
Ecclesiæ Præpositi docent in schola Christi. 292.b
Ecclesiæ vox fidei certitudinem adfert. 293.b
Ecclesiæ magisterium quomodo sustinetur. 294.b
Ecclesiam veram penes Papistas esse probatur. ibidem.
Ecclesiastica authoritas à Caluino agnita. 308.b
Ecclesiasticæ doctrinæ perpetuitas. 309. b. eiusdem authoritas. ibidem.
Ecclesiæ authoritas ab eodem Caluino penitus euertitur. ibidem.
Effectus causæ tribus modis tribuitur. 198 b
Electio boni libera. 49.a
Electio ad gratiam reprobis cõmunis. 206.b
Electorum certitudo in hac vita nulla. 163. b
Electorum vnica iustificatio iuxta Caluinum. 204.b. refutatur. 234.b
Electorum vnica fides refellitur. 345. b
Electorum perpetua fides impiè à Caluino stabilita. 344.b
Eleemosyna quomodo in Pharisæis mundabat omnia. 373.a
Eleemosynarum retributio æterna. 381.a
Eleemosyna largiores Caluinistis displicent. 389.a
Elias Thesbites denuo venturus. 115. 116. a

Episcopalis & Pastoralis authoritas defenditur. 191.192.*a*
Episcopi dantes Spiritum S. honorem Christo proprium non assumunt. 313.*b*
Epitheta quadam soli Deo propria. 23.*b*
Erroris circa nouas nuptias post diuortia causa. 137.138.*a*
Euangelij tres partes. 2.*a*
Euangelium hodiernum. 5.*a*
Euangelij summa vera & orthodoxa. *ibidem.*
Euangelij fructus non seruire peccato. *ibidem.*
Euangelij donum, Spiritus S. largitio. 6.*a*
Euangelium in sensu haereticorum quàm impium. 8.*a*
Euangelica historia defenditur. 91.92.*a*
Euangelio credere quàm latè patet. 317.*a*
Euangelica perfectio proprietatis abdicatio. 379.*a*
Euangelica praedicatio non remittit peccata. 329.*b*
Euangelista non omnia de Christo scripserunt. 302.303.*b*
Euangelium vitae nouitas. 326.*b*
Euangelij perfectionem in primo eius ruäimentis ponunt haretici. *ibidem.*
Euangelij finis proprius. *ibidem.*
Euangelium à prophana philosophia quo distet. *ibidem.*
Euangelica praedicatio non remittit peccata. 329.330.*b*
Euangelica historia quae ex parte sufficiens est, & non sufficiens. 362.*b*
Exaltatio Christi in cruce. 35.*b*
Excaecationis causa vera, malitia caecorum propria. 199.*b*
Exceptiones haereticorum, rebellium voces sunt. 108. *& seq. b*
Excommunicatio haereticorum à Caluino ridiculè defensa. 136. *b*
Exorcismus Catholicus. 75.*a*
Exorcismus parvulorum. *ibid.*
Exorcismus damonum. 76.*a*

F

Festorum dierum discrimen. 60.*b*
Fidei perfectionem probat Caluinus ex necessitate. 69.*b*
Fideles sola saluifica refutatur. 43.*a.* & 37.38.153.154.*b*
Fides mulieris à Christo sanata defenditur. 61.62.*a*
Fides non est fiducia. 64.*a*
Fides miraculorum. 117.118.*a*
Fides miraculorum qua & qualis. 164.*a*
Fides quomodo sine dubitatione. *ibidem.*
Fides Caluiniana iugulatur. 165.*b*
Fides sola quid Protestantes docuerit. 197.*a*
Fidem aequè vna species confirmat quàm viraque. 171.*a*
Fide iustificari quid. 317.318.*a*
Fidei tria documenta. 332.*a*
Fides sola no statuitur in Euangelio. 362.363.*a*
Fides amitti potest. 384.*a*
Fides sola & certitudo gratiae refelluntur. 35.36.153.154.*b*
Fides sola reijcitur. 38.*b*
Fide non renouamur sed Spiritu Dei. *ibid.*

Fides Caluiniana non eſt fides Euangelica. 65.*b*
Fides à cibo quem operari oportet, diſtinguitur. 67.68.*b*
Fidem ſolam Deus non poſtulat. 68.*b*
Fides noua amplius quærenda non eſt. 97.*b*
Fidei doctrina. 128.*b*
Fides viuificans Caluini, non eſt doctrina fidei. *ibidem.*
Fides eſſe poteſt ſine charitate. 215.*b*
Fides & charitas quomodo ſe ad inuicem habent. 269.270.*b*
Fides tranſſubſtantiationis fruſtra impugnatur. 351.352.*b*
Fidelium vnitas duplex. 278.*b*
Fiducia tota non eſt in remiſſione peccatorum. 39.*b*
Fiducia in bonis operibus. 65.*b*
Fiducia in mediis flagitiis, Caluini dogma. 349.*b*
Filius Dei Verbum. 3.*b*
Filij Chriſtianorum parentum non baptizati ad fœdus Dei non pertinent. 302.*a*
Filij adoptionis non ex eo ſolo titulo manent in dilectione Dei. 240.*b*
Filiorum Dei ſtatũ habere, proprium poteſtati à Chriſto data. 9.*b*
Fortitudo & puritas Chriſti defenditur. 268.*a*

G.

GLoriari in ſeipſo non licet, in bonis operibus licet. 241.*b*
Gratia efficax non adiuuatur à nobis, ſed nos ab illa. 136.*b*
Gratiarum Dei flumina. 102.*b*
Gratia Dei non procedit ex abſoluta Dei voluntate. 321.*a*
Gratiæ Dei defenſio. 71.71.*b*
Gratiæ Dei neceſſitas. 228.*b*
Gratiæ Dei quomodo homo cooperetur. 229.*b*

H.

HAereſum duplex origo. 184.*a*
Hæreſes ſex refutatæ. 1.*b*
Hæreſes variæ ex praua intelligentia. *ibid. & ſeq.b*
Hæreticorum pugnæ. 478.479.*a*
Hæreticorum tergiuerſatio. 47.*a*
Hæreticorum conſuetudo. 68.*a*
Hæreticorum impoſturæ. 247.248.*a*
Hæreticorum perpetuus dolus malus. 346.*a*
Hæretici ad officium cogendi. 378.379.*a*
Hæreticorum faſtus indocilis. 19.*b*
Hæreticorum craſſus & perniciоſiſſimus error. 37.*b*
Hæretici ſenſum ſuum & hominum traditiones ſequuntur. 50.*b*
Hæretici hodie adorant quod neſciunt. 50.*b*
Hæreticorum veterum praxis ad clerum Catholicum diffamãdum. 115.*b*
Hæreticorum hodie petulantia. 117.*b*

117.b
Hæreticorum carnificina de deserta Ecclesia. 140.b
Hæretici seipsos audiunt. 149.b
Hæretici veniunt in nomine suo. 187.b
Hæretici cur solis Scripturis adhærent. 260.261.b
Hæreticorum priuatus spiritus. 265.b
Hæretici cur solas scripturas in authoritate ponunt. 312.b
Hæretici Sanctam Scripturam quomodo venditant. 353.b
Hæreticos non iuuat traditio deiorum à discipulis neglecta. 97.a
Hebraica verba Bezæ nouitatem non adiuuant. 17.a
Herodiani vnde sic dicti. 180.a
Homo habet ex se quo cooperetur, non quo operetur. 230.b
Hosanna quid significet. 161. 162.a
Humanos affectus Christus liberè suscepit. 169.170.b
Hypocrisis Iudæorum duplex. 99.a
Hypocrisis magnum fidei obstaculum. 65.66.b

I.

IEiunium Caluino victus moderatus. 48.& 354.a
Ieiunij opus Deo gratum. 48.a
Ieiunij & orationis virtus. 118. 119.a
Ieiunium ad Dei cultum pertinet. 352.353.a
Ieiunij Caluiniani vania absurditas. 354.355.a
Ignorãtia & incredulitas. 184.a
Ignorantia & incredulitas in hæreticis modernis. 185. & sequentib. a
Ignorantia quomodo pœnam minuat. 376.a
Ignescentia mutua ad remissionem peccatorum necessaria. 47.a
Illuminatio per Christum quæ sit. 6.7.b
Impostura Caluiniana. 46.47. 55.146. 147. 150. 151. 231. 259. 368. 388. a. & 31. 142. 276. 317.326.b
Imputatiua iustitia vox noua & barbara. 350. a. refellitur. 21.a
Incarnati filij Dei beneficium. 13.b
Incarnationis Dominicæ finis. 311.a
Incredulitatis vera causa. 85. b
Inimicorum dilectio iuxta Scholasticam doctrinam. 41.a
Institutionis Caluinianæ loca partim refutata, partim contra ipsum Caluinum allegata. 39. 57. 145. 173. 174. 185. 186. 268. 274. 275. 276. 287. 291. 292. 293. 294. 295. 300. 313. 314. 315. 327. 328. 329. 353. 383. 408. 409. a. & 5. 26. 40. 56. 103. 104. 112. 113. 131. 132. 151. 152. 158. 162. 219. 220. 229. 230. 231. 232. 245. 265. 266. 286. 290. 291. 292. 293. 294.b. locus insignis. 298. 311. 321. 342. 343. 353. b

Intentiones piæ defenduntur. 113. a. frustra impugnantur. 48. & seq. b

Inuocatio Sanctorum defenditur. 102. 103. a. beatæ Virginis. 336. a

Ioannis Baptistæ habitatio. 12. & seqq. a

Ioannis Baptismus quo sensu pœnitentiæ baptismum prædicabat. 312. a

Ioannes Baptista eremitarum pater. 13. a. eius victus austerus. 18. 19. a

Iudei non crediderunt animarum transmigrationem. 364. a eorum perfidia. 161. a. cur miracula exigentes reprehenduntur. 58. 59. b

Iudæ pœnitentia Christianorum pœnitentiæ ridiculè à Caluino comparata. 285. a

Iudicia secularia quatenus Pastores exercere deceat. 375. a

Iustificandi vocabulum. 80. 81. a

Iustificatio gratuita & meritum bene consistunt. 231. 232.

Iustitia operum. 332. a

Iustitia ex fide facit seruari legem. 371. a

Iustitia inhærens. 14. & 267. b

Iustitiæ desiderium in Scripturis laudatum. 29. a

Iustus in sensu Caluini quis. 334. a

L

Latinæ Ecclesiæ perpetua phrasis in vocabulo pœnitentiæ defenditur. 15. 16. & 17. a.

Latroni bono vnde tam facilis in cœlum transitus. 399. 400. a.

varia eius virtutes præter fiduciam. 400. a. eius exemplũ quid doceat. 407. a

Legem seruari decet iuxta Caluinum, non oportet. 35. a

Lex & Euangelium iuxta Lutheranos. 2. 3. 4. a

Lex iuxta Caluinum docet tantùm, non obligat. 34. a

Lex vniuersa quomodo adimplenda. 36. a

Lex de libello repudij in tribus correcta. 135. 136. a

Lex Dei an præcipiat quod præstari non potest. 369. & seq. a

Lex quomodo pædagogus ad Christum. 370. a

Lex absque contemptu violatur. 247. b

Liberum arbitrium cum Dei gratia. 11. 12. b

Liberum arbitrium defenditur. 72. 73. b. liberi arbitrij consensus & cooperatio. 237. b

Libertas arbitrij humani ad credendum vel non credendum. 343. b

Libertas per Christum data triplex. 117. 118. b

Limbus Patrum contra Caluinum defenditur. 212. 213. b

Locorum aliquando discrimen ad Dei beneficia impetranda. 61. b

Lucas & Paulus cur aliter Cœna verba referũt quàm Matthæus & Marcus. 243. a

Lutheranorum varia sententia. 241. a

Lutherus Caluini iudicio meritò excommunicatus. 137. b. 196. b. alter Manasses. 52. b

Lutherani argumenti solutio. 126.127.a
Lux vera quæsit. 6.b

M

MAgos ex Arabia venisse. 9.10.11.a
Mandatum dilectionis Dei non est impossibile in hac vita. 188.189.a
Mandatorum obseruationi vita æterna promittitur. 127.b
Mandatum dilectionis mutua cur nouum. 208.b
Mandatum obedientiæ medium ad salutem necessarium. 245.b
Melanchthonis euasio. 368.a
Meritorum & gloriæ disparitas. 211.b
Meritum ex condigno defenditur. 382.383.a
Metonymia non est figura reciproca. 265.a
Metus derelictionis diuinæ in Christum cadere non potuit. 288.289.a
Miracula nouæ prædicationi necessaria. 103.a
Miracula à nouis hodie dogmatistis merito flagitari posse. 25. 26.27.28.b
Missa priuata frustra impugnata. 249.250.a
Missa sacrificium defenditur. 297.b
Modus confugiendi ad Deum. 399.a
Monasticus status defenditur. 151.a
Mors Christi sola quemodo tota salus nostra. 296.b
Motus diffidentiæ in Christum cadere non potuit. 291.a

N

NOui testamenti sanciendi modus. 244.245.a
Nuptiæ post diuortia superstite dimissa damnantur. 134. & seq.a

O

OBedientia mandatorum. 81.82.83.a
Obedientiæ necessitas. 202.b
Obedientia mandatorum diuini amoris tum effectus est, tum causa. 241.b
Obedientiam mandatorum non esse necessariam suadet Caluinus. 242.b
Obedientia perfecta qua fraude fingitur. ibidem.
Obedientiæ necessitatem visus docere Caluinus non docet. 247.b
Oblatio Christi quibus in verbis constabat. 251.a
Obseruatio mandatorum necessaria. 145. & seq.a
Obseruatio mandatorum quo sensu possibilis. 151.152.153.a
Opera bona fiduciæ causa. 131.a
Opera quæ de congruo merentur. 324.a
Opera bona vitæ æternæ causa. 371.372.a. & 64.b
Opera pietatis laudem habent apud Deum. 66.b
Opera maiora per Christianos quàm per Christum quomodo. 214.b
Operum bonorum merita. 31. & 348.a

Operum bonorum merces iusta. 44. 378. a
Operum bonorum necessitas. 57. a. & 63. 122. b
Operum bonorum merita defenduntur. 114. 115. a
Operum bonorum necessitas defenditur. 174. & seq. a. 343. & seq. a
Operum bonorum studium. 219. a
Operum bonorum retributio. 227. 228. a
Operum vera iustitia defenditur. 385. & seq. a
Operum gratia dignitas. 40. b
Operum bonorum necessitas & efficacia luculenter à Christo docetur. 238. b
Operum bonorum duplex radix. 269. b
Orationes Ecclesiasticæ defenduntur. 45. a
Oues electæ vnde constare possunt. 156. b
Operari & cooperari confundit Caluinus. 230. b

P

PActum à Christo positum conuellit Caluinus. 47. a
Palmiti in vite quo sensu comparatur fidelis. 233. b
Papam non esse pseudoprophetam. 189. 190. b
Papatus nullos habet nouos cultus. 210. b
Papistarum nomine Patres antiquissimi accusantur. 19. 40. 41. 58. 117. 119. 158. a. & 172. 173. b
Parabolæ explicatio de decem virginibus. 219. a
Parabola de Pharisæo & Publicano scopus. 386. a
Participatio Christi iuxta Caluinum æquè extra cœnã Domini quàm in illa. 275. 276. a
Participatio à Catholicis credita. 276. 277. a
Passiones vitiosæ quot modis fiũt. 171. b
Passionis Christi reliquiæ. 301. b
Pastores sunt sal terræ. 33. a
Pastorum negligentiæ quid successerit. 358. a
Pastor vnus supremus in Ecclesia. 147. 148. b
Patres contra Caluinum. 342. a
Patrum consensus. 361. a
Patrum imitationem Christus non reprehendit. 366. a
Patres à Caluino sine data causa accusati. 373. a
Patres non Dei mandato, sed hæreticorum placitis anteponuntur. 42. b
Patres à Caluino procaciter taxati. 79. b
Peccata grauiora fratribus remittenda contra Caluinum. 131. 132. a
Peccata dupliciter tollit Christus. 16. b
Peccatorum venialium à mortalibus distinctio. 39. 40. a
Peccatum in Spiritum sanctum quomodo remitti non potest. 77. a
Peccatum omne in hac vita remitti potest. ibid. & 78. a
Peccatorum remissio incipit non perficit iustitiam. 39. b
Pedum Christi vestigia in monte Oliueti. 302. b

Pelagiana dementia falsò Catholicis obiecta. 224. a
Perfectio de qua Christus loquitur qua tandem. 149. 150. a
Persecutio Anglicana. 252. b
Pertinacia hæreticis propria. 342. 343. b
Petri primatus. 66. 119. 120. 121. 393. a. & 18. 354. & seq. b
Petri fides defenditur. 89. 90. 91. a
Petri reprehẽsio qualis. 112. 113. a
Petri nouum nomẽ primatus indicium. 318. 319. a
Petri crucifixio à Christo prænunciata. 360. b
Petri primatus variè demõstratur. 354. & seq. b
Petri Apostolatus an fuerit restitutus. 357. 358. b
Petrus & Petra vna Hebræis dictio. 107. a
Petrus non respondit omnium nomine. 108. a
Petrus indignè à Caluino exceptus. 131. a
Petrus Romæ crucifixus. 360. b
Phariſæorum proprius error taxatur. 199. a
Pœna manet, remissa culpa. 402. a
Pœnitentiæ vocabulum. 14. & seq. a
Pœnitentia actus pœnalis. 72. 73. a
Pœnitentiæ ordo à Caluino inuersus. 315. 316. a
Pœnitentiæ fructus. 356. a
Pœnitentia doctrina à Caluino corrupta. 580. 581. a
Pœnitẽtia & satisfactio Zachæi defenditur. 388. a
Pœnitentiæ & satisfactionis necessitas defenditur. 398. & seq. a
Pœnitentia Petri defenditur. 283. 284. a
Pœnitentia an vẽniam mereatur. ibidem.
Pontificum vitia obseruant hæretici. 173. 174. b
Pontifex impijssimus de summo fidei mysterio prophetauit. 174. b
Posse vel non posse fieri sex modis dicitur. 197. b
Potestas docendi inquirenda an legitima sit. 166. 167. a
Potestas fieri filios Dei, quid significat. 7. b
Potestas remittendi peccata à prædicatione Euangelij quomodo separetur, & quomodo non. 324. b
Præcepta an singulos concernant. 46. a
Præcepta legis quomodo facienda. 189. 190. a
Præcepta Patris an Christum obligabant. 238. b
Præcepta Dei quomodo Christũ obligabant. 239. b
Prædicatio verbi rarior supra modum taxatur. 357. a
Prælatorum in Ecclesia iusta authoritas. 155. & seq. a
Præpositorum in Ecclesia authoritas non diuellit corpus à capite. 135. a
Præpositis malis obediendum. 194. a
Præscientia in Deo rerum non futurarum. 71. a
Priuatio nihil operatur, sed noua forma. 327. b

Prophetarum veterum à nouis hodie magistris latissimum discrimen. 111. *b*
Propria cuiusque virtus quid significet. 226. *a*
Protestantium varia sententia. 124. *a*
Protestantium impuritas teste Luthero. 196. *a. Musculi & Iacobi Andreæ de eodem testimonia. ibid. & 197. a*
Purgatorij locus medius. 78. 79. 80. *a*

Q

Quadragesimæ obseruatio ad imitationem Christi defenditur. 23. *& seq. a*

R

Ratio humana in singulis non peccat. 50. *a*
Reconciliationis nostræ ministerium quid. 325. *& seq. b*
Regeneratio & renouatio multùm differunt. 30. 31. *b*
Regulæ ad corrumpendas Scripturas à Caluino adinuentæ. 32. 33. *b*
Reliquiarum veneratio. 62. 63. *a. & 301. b. antiquissima.* 200. *a*
Reliquiarum religiosus vsus defenditur. 93. 94. *a*
Remissio peccatorum non est vnica & tota iustitia nostra coram Deo. 346. *a*
Remissio peccatorum quomodo perpetua iustitiæ pars. 349. 350. *a*
Remissio peccatorum Euangelicæ prædicationis, nec summa est nec officium, sed finis & effectus. 324. *b*
Renatus ex Spiritu, Spiritui sancto in tribus assimilatur. 33. 34. *b*
Reprobatio non est propria causa cur quidam non credunt. 152. 153. *b*
Retinendi peccata vera potestas Apostolis data. 339. *b*
Retinere peccatum ad Euangelij prædicationem pertinere non potest. 337. *b*

S

Sacerdotes peccata purgant. 58. *a*
Sacerdotale officium propriè in sacrificio quotidiano. 319. 320. 321. *b*
Sacramentum & sacrificium à Christo institutum in Cœna. 249. 250. *a*
Sacramentalis Christi manducatio probatur. 82. *b*
Sacramentalium elementorum virtus. 131. 132. 133. *b*
Sacramentalis analogia in sacramento Eucharistiæ. 263. *a*
Sacramentariorum pietas. 198. *a*
Sacramenti totum fructum vna species confert. 272. *a*
Sacramenti celebratio & perceptio diuersa. 272. *a*
Sacramentorum & sacramentalium virtus. 60. *b*
Sacrificium in Ecclesia externũ. 38. *a*
Sacrificij testimonia. 258. *b*
Sadduceorum & Caluini comparatio. 187. *a*
Salus ex Ecclesia Catholica. 53. *b*
Salutis conditionem nullam admittunt hæretici. 163. *b*
Salutis nostræ gradus. 274. *b*
Samaritanorum errores & origo.

go. 60. 61. b
Samaritani & hodierni schismatis comparatio. 61. & seq. b
Sancti in cælo non sunt vocandi mortui. 187. 188. a
Sancti in cælo nostra cognoscunt. 380. a
Sanctorum patrocinia. 61. b
Sanctorum Patrum expositio defenditur. 52. 53. a
Sanctorum Patrum imitatio defenditur. 365. a
Sanctorum Patrum imitatio & allegatio defenduntur. 42. & seq. b
Sanctorum veneratio defenditur. 263. a
Sanguinis selus honor in B. Virgine reuerentia dignus. 86. 87. b
Sapientiæ profectus in Christo qualis. 355. a
Satisfactiones nostræ redemptioni per Christum non præiudicant. 157. a
Satisfactiones quo sensu ponuntur à Catholicis. 374. a
Satisfactionis pœnæ & disciplinæ paternæ differunt. 403. a
Schismatis patrocinium. 214. a
Schismatis Caluiniani patrocinium futile & inane. 169. a
Schismatis Caluiniani defensio reijcitur. 150. b
Scripturæ contemptū docet Caluinus. 245. a. eam eludit. 172. b. mutilat. 232. b. reijcit. 265. b. non reuerentur. 307. b
Scripturæ corruptela affectata. 30. a. manifesta. 29. a. prodigiosa. 142. 167. a
Scripturam hæretici quomodo reuerentur. 225. 307. b
Scripturæ per accommodationem à Patribus explicatæ. 39. a
Scripturæ textum audacter corrumpunt hæretici. 88. a
Scripturas cur hæretici iactent. 293. b
Scripturæ quomodo eo sensu intelliguntur quo scriptæ sunt. 292. b
Scripturæ sacræ lectio an plebi concedenda sit. 289. b
Scripturis hæretici apertè contradicunt. 103. b
Seductores populi viperis comparati. 22. a
Sensus literalis verborum Christi in Cœna retinendus. 237. a
Sensus literalis ex collatione locorum probatur. 238. a
Sensus literalis ex loci circunstantijs probatur. 240. a
Seruire Deo sine timore quid. 344. a
Signatæ rei nomen ad signum in Christi verbis non transfertur. 264. a
Signum discernitur à re signata non separatur. 260. a
Signa accipiunt nomina rerum, non res signorum. 265. a
Spiritualis manducatio aut potio non sufficit ad nouum Testamentum sanciendum. 244. 245. a
Spiritui proprio quisque hæreticus omnes sabbati vult. 353. b
Spiritus Ioan. 3. Spiritum sanctum significat. 33. b
Spiritus sanctus quomodo tollit sitim. 41. b
Spiritus obedientiæ, non discretionis,

zionis, populo fidei necessarius. 97 98. b
Spiritus sancti officium duplex. 219. b
Spiritus sancti munus Caluinus impiè restringit. 219. b
Spiritui sancto Caluinus compedes injecit. 224. b
Spiritus veritatis. 263 b
Spiritus sanctus cur & quomodo Ecclesiæ promissus. 293. b
Sponsi vox ex ore sponsæ audienda. 292. b
Status regni Christi spiritualis latè patet. 261. b
Studium & conatum bonum, sed inefficacem ponit Caluinus. 51. a
Studium seruandi mandata inefficax refellitur. 244. b
Successionis Ecclesiasticæ argumentum inaniter impugnatum. 124. 125 b
Superstitio non parit Dei contemptum. 199. a
Superstitionum falsò arguitur Ecclesia. ibid.
Synagogæ error non probat possibilem Ecclesiæ errorem. 125. a
Synagogæ Iudaicæ & Ecclesiæ Christianæ iniqua comparatio. 170. a
Synagogæ casus propagato Euangelio. 150. b

T

TEmpla nostra domus orationis non secùs quàm olim. 16. a
Templorum & altarium cultus atque ornatus defenditur. 180. a
Tentationes ex carne peccati in Christo non erant. 291. a
Traditio Seniorum à discipulis neglecta hæreticos non iuuat. 97. a
Traditionum Ecclesiæ discrimen à Pharisaicis. 98. a
Translatio vetus defenditur. 3. b
Transsubstantiatio defenditur. 408. a
Transsubstantiationis fides frustra impugnatur. 351. 352. b

V

VErbi Dei custodia magis perficit, non magis honorabilem reddit. 92. b
Verborũ Christi corruptela prodigiosa. 142. a
Verbum Sacramentale quid & quale. 309. a
Veritas à Caluino extorta. 14. b
Veronica sudarium cum vultu Christi. 302. b
Versionis nouitas affectata. 68. a
Virginitatis meritum. 140. a
Victus austerus Ioannis Baptistæ. 18. a
Vita æterna bonorum operum merces. 219. a
Vitæ nouitas vna salutis causa. 347 a
Vitæ nouitas magis causa salutis quàm remissio peccatorum. 36. b
Vnio nostra cum Christo corporalis. 183. b
Vnitas Ecclesiæ tenenda. 214. a
Vnitas fidelium duplex. 178. b
Vnitas nostra cum Deo qualis. 181. b
Voluntas obsequendi mandatis Dei est via ad credendum. 95. b

Voluntas humana in Christo duplex. 191. *b*
Voluntas Dei vocantis refractarios qualis. 205. *a*
Voluntas naturalis & deliberata. 279. *a*
Voluntaria paupertas defenditur. 150. *a*
Volũtatis humanæ cum Dei gratia cooperatio. 248. *b*
Voluntatem Dei facere quid. 56. 82. *a*
Voluntatis præparatio efficax non est propria cuiusque virtus. 225. *a*
Vota monastica defendũtur. 86. *a*
Votum beatæ Virginis. 337. *a*
Vsura sub præcepto prohibita. 359. *a*
Vsitakeri mendacium. 254. *b*

F I N I S.

LVGDVNI,

EX TYPOGRAPHIA

Hæredum Petri Rouſſin.

CIↃ. IↃ. XCV.